నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

అపదాన-అట్ఠకథా

(పఠమో భాగో)

గన్థారమ్భకథా

వన్దిత్వా సిరసా సేట్ఠం, బుద్ధమప్పటిపుగ్గలం;
ఞేయ్యసాగరముత్తిణ్ణం, తిణ్ణం సంసారసాగరం.

తథేవ పరమం సన్తం, గమ్భీరం దుద్దసం అణుం;
భవాభవకరం సుద్ధం, ధమ్మం సమ్బుద్ధపూజితం.

తథేవ అనఘం సఙ్ఘం, అసఙ్గం సఙ్ఘముత్తమం;
ఉత్తమం దక్ఖిణేయ్యానం, సన్తిన్ద్రియమనాసవం.

కతేన తస్స ఏతస్స, పణామేన విసేసతో;
రతనత్తయే విసేసేన, విసేసస్సాదరేన మే.

థేరేహి ధీరధీరేహి, ఆగమఞ్ఞూహి విఞ్ఞుభి;
"అపదానట్ఠకథా భన్తే, కాతబ్బా"తి విసేసతో.
పునప్పునాదరేనేవ, యాచితోహం యసస్సిభి;
తస్మాహం సాపదానస్స, అపదానస్ససేసతో.

విసేసనయదీపస్స, దీపిస్సం పిటకత్తయే;
యథా పాళినయేనేవ, అత్థసంవణ్ణనం సుభం.

కేన కత్థ కదా చేతం, భాసితం ధమ్మముత్తమం;
కిమత్థం భాసితఞ్చేతం, ఏతం వత్వా విధిం తతో.

నిదానేసు కోసల్లత్థం, సుఖుగ్గహణధారణం;
తస్మా తం తం విధిం వత్వా, పుబ్బాపరవిసేసితం.

పురా సీహళభాసాయ, పోరాణట్ఠకథాయ చ;
ఠపితం తం న సాధేతి, సాధూనం ఇచ్ఛితిచ్ఛితం.

తస్మా తముపనిస్సాయ, పోరాణట్ఠకథానయం;
వివజ్జేత్వా విరుద్ధత్థం, విసేసత్థం పకాసయం;
విసేసవణ్ణనం సేట్ఠం, కరిస్సామత్థవణ్ణనన్తి.

నిదానకథా

‘‘**కేన కత్థ కదా చేతం, భాసితం ధమ్మముత్తమ**’’న్తి చ, ‘‘**కరిస్సామత్థవణ్ణన**’’న్తి చ పటిఞ్ఞాతత్తా సా పనాయం అపదానస్సత్థవణ్ణనా దూరేనిదానం, అవిదూరేనిదానం, సన్తికేనిదానన్తి ఇమాని తీణి నిదానాని దస్సేత్వా వణ్ణియమానా యే నం సుణన్తి, తేహి సముదాగమతో పట్ఠాయ విఞ్ఞాతత్తా యస్మా సుట్ఠు విఞ్ఞాతా నామ హోతి, తస్మా నం తాని నిదానాని దస్సేత్వావ వణ్ణయిస్సామ.

తత్థ ఆదితో తావ తేసం నిదానానం పరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. దీపఙ్కరపాదమూలస్మిఞ్హి కతాభినీహారస్స మహాసత్తస్స యావ వేస్సన్తరత్తభావా చవిత్వా తుసితపురే నిబ్బత్తి, తావ పవత్తో కథామగ్గో **దూరేనిదానం** నామ. తుసితభవనతో పన చవిత్వా యావ బోధిమణ్డే సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తి, తావ పవత్తో కథామగ్గో **అవిదూరేనిదానం** నామ. **సన్తికేనిదానం** పన తేసు తేసు ఠానేసు విహరతో తస్మిం తస్మింయేవ ఠానే లబ్భతీతి.

౧. దూరేనిదానకథా

తత్రిదం **దూరేనిదానం** నామ – ఇతో కిర కప్పసతసహస్సాధికానం చతున్నం అసఙ్ఖ్యేయ్యానం మత్థకే **అమరవతీ** నామ నగరం అహోసి. తత్థ **సుమేధో** నామ బ్రాహ్మణో పటివసతి, ఉభతో సుజాతో మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో యావ సత్తమా కులపరివట్టా, అక్ఖిత్తో అనుపకుట్ఠో జాతివాదేన, అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో. సో అఞ్ఞం కమ్మం అకత్వా బ్రాహ్మణసిప్పమేవ ఉగ్గణ్హి. తస్స దహరకాలేయేవ మాతాపితరో కాలమకంసు. అథస్స రాసివడ్ఢకో అమచ్చో ఆయపోత్థకం ఆహరిత్వా సువణ్ణరజతమణిముత్తాదిభరితే గబ్భే వివరిత్వా ‘‘ఏత్తకం తే, కుమార, మాతు సన్తకం, ఏత్తకం పితు సన్తకం, ఏత్తకం అయ్యకపయ్యకాన’’న్తి యావ సత్తమా కులపరివట్టా ధనం ఆచిక్ఖిత్వా ‘‘ఏతం పటిపజ్జాహీ’’తి ఆహ. **సుమేధపణ్డితో** చిన్తేసి – ‘‘ఇమం ధనం సంహరిత్వా మయ్హం పితుపితామహాదయో పరలోకం గచ్ఛన్తా ఏకకహాపణమ్పి గహేత్వా న గతా, మయా పన గహేత్వా గమనకారణం కాతుం వట్టతీ’’తి, సో రఞ్ఞో ఆరోచేత్వా నగరే భేరిం చరాపేత్వా మహాజనస్స దానం దత్వా తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజి. ఇమస్స పనత్థస్స ఆవిభావత్థం ఇమస్మిం ఠానే సుమేధకథా కథేతబ్బా . సా పనేసా కిఞ్చాపి బుద్ధవంసే నిరన్తరం ఆగతాయేవ, గాథాబన్ధేన పన ఆగతత్తా న సుట్ఠు పాకటా, తస్మా తం అన్తరన్తరా గాథాసమ్బన్ధదీపకేహి వచనేహి సద్ధిం కథేస్సామ.

సుమేధకథా

కప్పసతసహస్సాధికానఞ్హి చతున్నం అసఙ్ఖ్యేయ్యానం మత్థకే దసహి సద్దేహి అవివిత్తం “అమరవతీ”తి చ “అమర”న్తి చ లద్ధనామం నగరం అహోసి, యం సన్ధాయ **బుద్ధవంసే** వుత్తం –

“కప్పే చ సతసహస్సే, చతురో చ అసఙ్ఖియే;
అమరం నామ నగరం, దస్సనేయ్యం మనోరమం;
దసహి సద్దేహి అవివిత్తం, అన్నపానసమాయుత”న్తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧-౨);

తత్థ **దసహి సద్దేహి అవివిత్త**న్తి హత్థిసద్దేన అస్ససద్దేన రథసద్దేన భేరిసద్దేన ముదిఙ్గసద్దేన వీణాసద్దేన గీతసద్దేన సఙ్ఖసద్దేన సమ్మసద్దేన తాళసద్దేన “అస్నాథ పివథ ఖాదథా”తి దసమేన సద్దేనాతి ఇమేహి దసహి సద్దేహి అవివిత్తం అహోసి. తేసం పన సద్దానం ఏకదేసమేవ గహేత్వా –

“హత్థిసద్దం అస్ససద్దం, భేరిసఙ్ఖరథాని చ;
ఖాదథ పివథ చేవ, అన్నపానేన ఘోసిత”న్తి. –

బుద్ధవంసే (బు॰ వం॰ ౨.౩-౫) ఇమం గాథం వత్వా –

“నగరం సబ్బఙ్గసమ్పన్నం, సబ్బకమ్మముపాగతం;
సత్తరతనసమ్పన్నం, నానాజనసమాకులం;
సమిద్ధం దేవనగరంవ, ఆవాసం పుఞ్ఞకమ్మినం.

“నగరే అమరవతియా, సుమేధో నామ బ్రాహ్మణో;
అనేకకోటిసన్నిచయో, పహూతధనధఞ్ఞవా.

“అజ్ఝాయకో మన్తధరో, తిణ్ణం వేదాన పారగూ;
లక్ఖణే ఇతిహాసే చ, సధమ్మే పారమిం గతో”తి. – వుత్తం;

అథేకదివసం సో సుమేధపణ్డితో ఉపరిపాసాదవరతలే రహోగతో హుత్వా పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసిన్నో ఏవం చిన్తేసి – “పునబ్భవే, పణ్డిత, పటిసన్ధిగ్గహణం నామ దుక్ఖం, తథా నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సరీరస్స భేదనం, అహఞ్చ జాతిధమ్మో, జరాధమ్మో, బ్యాధిధమ్మో, మరణధమ్మో, ఏవంభూతేన మయా అజాతిం అజరం అబ్యాధిం అమరణం అదుక్ఖం సుఖం సీతలం అమతమహానిబ్బానం పరియేసితుం వట్టతి. అవస్సం భవతో ముచ్చిత్వా నిబ్బానగామినా ఏకేన మగ్గేన భవితబ్బ”న్తి. తేన వుత్తం –

“రహోగతో నిసీదిత్వా, ఏవం చిన్తేసహం తదా;
దుక్ఖో పునబ్భవో నామ, సరీరస్స చ భేదనం.

“జాతిధమ్మో జరాధమ్మో, బ్యాధిధమ్మో సహం తదా;
అజరం అమరం ఖేమం, పరియేసిస్సామి నిబ్బుతిం.

“యంనూనిమం పూతికాయం, నానాకుణపపూరితం;
ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛేయ్యం, అనపేక్ఖో అనత్థికో.

“అత్థి హేహితి సో మగ్గో, న సో సక్కా న హేతుయే;
పరియేసిస్సామి తం మగ్గం, భవతో పరిముత్తియా”తి.

తతో ఉత్తరిపి ఏవం చిన్తేసి – “యథా హి లోకే దుక్ఖస్స పటిపక్ఖభూతం సుఖం నామ అత్థి, ఏవం భవే సతి తప్పటిపక్ఖేన విభవేనాపి భవితబ్బం. యథా చ ఉణ్హే సతి తస్స వూపసమభూతం సీతలమ్పి అత్థి, ఏవం రాగగ్గిఆదీనం వూపసమేన నిబ్బానేనాపి భవితబ్బం. యథా నామ పాపస్స లామకస్స ధమ్మస్స పటిపక్ఖభూతో కల్యాణో అనవజ్జభూతో ధమ్మోపి అత్థియేవ, ఏవమేవ పాపికాయ జాతియా సతి సబ్బజాతిఖేపనతో అజాతిసఙ్ఖాతేన నిబ్బానేనాపి భవితబ్బమేవా”తి. తేన వుత్తం –

“యథాపి దుక్ఖే విజ్జన్తే, సుఖం నామపి విజ్జతి;
ఏవం భవే విజ్జమానే, విభవోపిచ్ఛితబ్బకో.

“యథాపి ఉణ్హే విజ్జన్తే, అపరం విజ్జతి సీతలం;
ఏవం తివిధగ్గి విజ్జన్తే, నిబ్బానమ్పిచ్ఛితబ్బకం.

“యథాపి పాపే విజ్జన్తే, కల్యాణమపి విజ్జతి;
ఏవమేవ జాతి విజ్జన్తే, అజాతిపిచ్ఛితబ్బక”న్తి.

అపరమ్పి చిన్తేసి – “యథా నామ గూథరాసిమ్హి నిముగ్గేన పురిసేన దూరతోవ పఞ్చవణ్ణపదుమసఞ్ఛన్నం మహాతళాకం దిస్వా ‘కతరేన ను ఖో మగ్గేన ఏత్థ గన్తబ్బ’న్తి తం తళాకం గవేసితుం యుత్తం. యం తస్స అగవేసనం, న సో తళాకస్స దోసో, పురిసస్సేవ దోసో. ఏవం కిలేసమలధోవనే అమతమహానిబ్బానతళాకే విజ్జన్తే యం తస్స అగవేసనం, న సో అమతమహానిబ్బానతళాకస్స దోసో, పురిసస్సేవ దోసో. యథా చ చోరేహి సమ్పరివారితో పురిసో పలాయనమగ్గే విజ్జమానేపి సచే న పలాయతి, న సో మగ్గస్స దోసో, పురిసస్సేవ దోసో. ఏవమేవ కిలేసేహి పరివారేత్వా గహితస్స పురిసస్స విజ్జమానేయేవ నిబ్బానగామిమ్హి సివే మగ్గే మగ్గస్స అగవేసనం నామ న మగ్గస్స దోసో, పురిసస్సేవ దోసో. యథా చ బ్యాధిపీళితో పురిసో విజ్జమానే బ్యాధితికిచ్ఛకే వేజ్జే సచే తం వేజ్జం గవేసిత్వా బ్యాధిం న తికిచ్ఛాపేతి, న సో వేజ్జస్స దోసో, పురిసస్సేవ దోసో. ఏవమేవ యో కిలేసబ్యాధిపీళితో కిలేసవూపసమమగ్గకోవిదం విజ్జమానమేవ ఆచరియం న గవేసతి, తస్సేవ దోసో, న కిలేసవినాసకస్స ఆచరియస్స దోసో”తి. తేన వుత్తం –

“యథా గూథగతో పురిసో, తళాకం దిస్వాన పూరితం;
న గవేసతి తం తళాకం, న దోసో తళాకస్స సో.

“ఏవం కిలేసమలధోవే, విజ్జన్తే అమతన్తళే;
న గవేసతి తం తళాకం, న దోసో అమతన్తళే.

“యథా అరీహి పరిరుద్ధో, విజ్జన్తే గమనమ్పథే;
న పలాయతి సో పురిసో, న దోసో అఞ్జసస్స సో.

“ఏవం కిలేసపరిరుద్ధో, విజ్జమానే సివే పథే;
న గవేసతి తం మగ్గం, న దోసో సివమఞ్జసే.

“యథాపి బ్యాధితో పురిసో, విజ్జమానే తికిచ్ఛకే;
న తికిచ్ఛాపేతి తం బ్యాధిం, న దోసో సో తికిచ్ఛకే.

“ఏవం కిలేసబ్యాధీహి, దుక్ఖితో పరిపీళితో;
న గవేసతి తం ఆచరియం, న దోసో సో వినాయకే”తి.

అపరమ్పి చిన్తేసి – “యథా మణ్డనకజాతికో పురిసో కణ్ఠే ఆసత్తం కుణపం ఛడ్డేత్వా సుఖం గచ్ఛేయ్య, ఏవం మయాపి ఇమం పూతికాయం ఛడ్డేత్వా అనపేక్ఖేన నిబ్బాననగరం పవిసితబ్బం. యథా చ నరనారియో ఉక్కారభూమియం ఉచ్చారపస్సావం కత్వా న తం ఉచ్ఛఙ్గేన వా ఆదాయ, దుస్సన్తేన వా వేఠేత్వా గచ్ఛన్తి, జిగుచ్ఛమానా పన అనపేక్ఖావ, ఛడ్డేత్వా గచ్ఛన్తి, ఏవం మయాపి ఇమం పూతికాయం అనపేక్ఖేన ఛడ్డేత్వా అమతనిబ్బాననగరం పవిసితుం వట్టతి. యథా చ నావికా నామ జజ్జరం నావం అనపేక్ఖావ ఛడ్డేత్వా గచ్ఛన్తి, ఏవం అహమ్పి ఇమం నవహి వణముఖేహి పగ్ఘరన్తం కాయం ఛడ్డేత్వా అనపేక్ఖో నిబ్బానపురం పవిసిస్సామి. యథా చ పురిసో నానారతనాని ఆదాయ చోరేహి సద్ధిం మగ్గం గచ్ఛన్తో అత్తనో రతననాసభయేన తే ఛడ్డేత్వా ఖేమం మగ్గం గణ్హాతి, ఏవం అయమ్పి కరజకాయో రతనవిలోపకచోరసదిసో. సచాహం ఏత్థ తణ్హం కరిస్సామి, అరియమగ్గకుసలధమ్మరతనం మే నస్సిస్సతి, తస్మా మయా ఇమం చోరసదిసం కాయం ఛడ్డేత్వా అమతమహానిబ్బాననగరం పవిసితుం వట్టతీ”తి. తేన వుత్తం –

“యథాపి కుణపం పురిసో, కణ్ఠే బద్ధం జిగుచ్ఛియ;
మోచయిత్వాన గచ్ఛేయ్య, సుఖీ సేరీ సయంవసీ.

“తథేవిమం పూతికాయం, నానాకుణపసఞ్చయం;
ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛేయ్యం, అనపేక్ఖో అనత్థికో.

“యథా ఉచ్చారట్ఠానమ్హి, కరీసం నరనారియో;
ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛన్తి, అనపేక్ఖా అనత్థికా.

“ఏవమేవాహం ఇమం కాయం, నానాకుణపపూరితం;
ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛిస్సం, వచ్చం కత్వా యథా కుటిం.

“యథాపి జజ్జరం నావం, పలుగ్గం ఉదగాహినిం;
సామీ ఛడ్డేత్వా గచ్ఛన్తి, అనపేక్ఖా అనత్థికా.

“ఏవమేవాహం ఇమం కాయం, నవచ్ఛిద్దం ధువస్సవం;
ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛిస్సం, జిణ్ణనావంవ సామికా.

“యథాపి పురిసో చోరేహి, గచ్ఛన్తో భణ్డమాదియ;
భణ్డచ్ఛేదభయం దిస్వా, ఛడ్డయిత్వాన గచ్ఛతి.

“ఏవమేవ అయం కాయో, మహాచోరసమో వియ;
పహాయిమం గమిస్సామి, కుసలచ్ఛేదనా భయా”తి.

ఏవం సుమేధపణ్డితో నానావిధాహి ఉపమాహి ఇమం నేక్ఖమ్మూపసంహితం అత్థం చిన్తేత్వా సకనివేసనే అపరిమితభోగక్ఖన్ధం హేట్ఠా వుత్తనయేన కపణద్ధికాదీనం విస్సజ్జేత్వా మహాదానం దత్వా వత్థుకామే చ కిలేసకామే చ పహాయ అమరనగరతో నిక్ఖమిత్వా ఏకకోవ హిమవన్తే **ధమ్మికం** నామ పబ్బతం నిస్సాయ అస్సమం కత్వా తత్థ పణ్ణసాలఞ్చ చఙ్కమఞ్చ మాపేత్వా పఞ్చహి నీవరణదోసేహి వజ్జితం “ఏవం సమాహితే చిత్తే”తిఆదినా నయేన వుత్తేహి అట్ఠహి కారణగుణేహి సముపేతం అభిఞ్ఞాసఙ్ఖాతం బలం ఆహరితుం తస్మిం అస్సమపదే నవదోససమన్నాగతం సాటకం పజహిత్వా, ద్వాదసగుణసమన్నాగతం వాకచీరం నివాసేత్వా, ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజి. ఏవం పబ్బజితో అట్ఠదోససమాకిణ్ణం తం పణ్ణసాలం పహాయ దసగుణసమన్నాగతం రుక్ఖమూలం ఉపగన్త్వా సబ్బం ధఞ్ఞవికతిం పహాయ పవత్తఫలభోజనో హుత్వా నిసజ్జట్ఠానచఙ్కమనవసేనేవ పధానం పదహన్తో సత్తాహబ్భన్తరేయేవ అట్ఠన్నం సమాపత్తీనం పఞ్చన్నఞ్చ అభిఞ్ఞానం లాభీ అహోసి. ఏవం తం యథాపత్థితం అభిఞ్ఞాబలం పాపుణి. తేన వుత్తం –

“ఏవాహం చిన్తయిత్వాన, నేకకోటిసతం ధనం;
నాథానాథానం దత్వాన, హిమవన్తముపాగమిం.

“హిమవన్తస్సావిదూరే, ధమ్మికో నామ పబ్బతో;
అస్సమో సుకతో మయ్హం, పణ్ణసాలా సుమాపితా.

“చఙ్కమం తత్థ మాపేసిం, పఞ్చదోసవివజ్జితం;
అట్ఠగుణసముపేతం, అభిఞ్ఞాబలమాహరిం.

“సాటకం పజహిం తత్థ, నవదోసముపాగతం;
వాకచీరం నివాసేసిం, ద్వాదసగుణముపాగతం.

“అట్ఠదోససమాకిణ్ణం, పజహిం పణ్ణసాలకం;
ఉపాగమిం రుక్ఖమూలం, గుణే దసహుపాగతం.

“వాపితం రోపితం ధఞ్ఞం, పజహిం నిరవసేసతో;
అనేకగుణసమ్పన్నం, పవత్తఫలమాదియిం.

“తత్థప్పధానం పదహిం, నిసజ్జట్ఠానచఙ్కమే;
అబ్భన్తరమ్హి సత్తాహే, అభిఞ్ఞాబల పాపుణి”న్తి.

తత్థ “**అస్సమో సుకతో మయ్హం, పణ్ణసాలా సుమాపితా**”తి ఇమాయ పన పాళియా సుమేధపణ్డితేన అస్సమపణ్ణసాలచఙ్కమా సహత్థా మాపితా వియ వుత్తా. అయం పనేత్థ అత్థో – మహాసత్తఞ్హి “హిమవన్తం అజ్ఝోగాహేత్వా అజ్జ ధమ్మికపబ్బతం పవిసిస్సతీ”తి దిస్వా సక్కో విస్సకమ్మదేవపుత్తం ఆమన్తేసి – “తాత, అయం సుమేధపణ్డితో ‘పబ్బజిస్సామీ’తి నిక్ఖన్తో, ఏతస్స వసనట్ఠానం మాపేహీ”తి. సో తస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా రమణీయం అస్సమం, సుగుత్తం పణ్ణసాలం, మనోరమం చఙ్కమఞ్చ మాపేసి. భగవా పన తదా అత్తనో పుఞ్ఞానుభావేన నిప్ఫన్నం తం అస్సమపదం సన్ధాయ “సారిపుత్త, తస్మిం ధమ్మికపబ్బతే –

“అస్సమో సుకతో మయ్హం, పణ్ణసాలా సుమాపితా;
చఙ్కమం తత్థ మాపేసిం, పఞ్చదోసవివజ్జిత”’న్తి. –

ఆహ. తత్థ **సుకతో మయ్హ**న్తి సుట్ఠు కతో మయా. **పణ్ణసాలా సుమాపితా**తి పణ్ణచ్ఛదనసాలాపి మే సుమాపితా అహోసి.

పఞ్చదోసవివజ్జితన్తి పఞ్చిమే చఙ్కమదోసా నామ థద్ధవిసమతా, అన్తోరుక్ఖతా, గహనచ్ఛన్నతా , అతిసమ్బాధతా, అతివిసాలతాతి. థద్ధవిసమభూమిభాగస్మిఞ్హి చఙ్కమే చఙ్కమన్తస్స పాదా రుజ్జన్తి, ఫోటా ఉట్ఠహన్తి, చిత్తం ఏకగ్గతం న లభతి, కమ్మట్ఠానం విపజ్జతి. ముదుసమతలే పన ఫాసువిహారం ఆగమ్మ కమ్మట్ఠానం సమ్పజ్జతి. తస్మా థద్ధవిసమభూమిభాగతా ఏకో దోసోతి వేదితబ్బో. చఙ్కమస్స అన్తో వా మజ్ఝే వా కోటియం వా రుక్ఖే సతి పమాదమాగమ్మ చఙ్కమన్తస్స నలాటం వా సీసం వా పటిహఞ్ఞతీతి అన్తోరుక్ఖతా దుతియో దోసో. తిణలతాదిగహనచ్ఛన్నే చఙ్కమే చఙ్కమన్తో అన్ధకారవేలాయం ఉరగాదికే పాణే అక్కమిత్వా వా మారేతి, తేహి వా దట్ఠో దుక్ఖం ఆపజ్జతీతి గహనచ్ఛన్నతా తతియో దోసో. అతిసమ్బాధే చఙ్కమే విత్థారతో రతనికే వా అడ్ఢరతనికే వా చఙ్కమన్తస్స పరిచ్ఛేదే పక్ఖలిత్వా నఖాపి అఙ్గులియోపి భిజ్జన్తీతి అతిసమ్బాధతా చతుత్థో దోసో. అతివిసాలే చఙ్కమే చఙ్కమన్తస్స చిత్తం విధావతి, ఏకగ్గతం న లభతీతి అతివిసాలతా పఞ్చమో దోసో. పుథులతో పన దియడ్ఢరతనం ద్వీసు పస్సేసు రతనమత్తం అనుచఙ్కమం దీఘతో సట్ఠిహత్థం ముదుతలం సమవిప్పకిణ్ణవాలుకం చఙ్కమం వట్టతి **చేతియగిరి**మ్హి దీపప్పసాదకమహా**మహిన్ద**త్థేరస్స చఙ్కమం వియ, తాదిసం తం అహోసి. తేనాహ – “చఙ్కమం తత్థ మాపేసిం, పఞ్చదోసవివజ్జిత”న్తి.

అట్ఠగుణసముపేతన్తి అట్ఠహి సమణసుఖేహి ఉపేతం. అట్ఠిమాని సమణసుఖాని నామ ధనధఞ్ఞపరిగ్గహాభావో, అనవజ్జపిణ్డపాతపరియేసనభావో, నిబ్బుతపిణ్డపాతభుఞ్జనభావో, రట్ఠం పీళేత్వా ధనసారం వా సీసకహాపణాదీని వా గణ్హన్తేసు రాజకులేసు రట్ఠపీళనకిలేసాభావో, ఉపకరణేసు నిచ్ఛన్దరాగభావో, చోరవిలోపే నిబ్భయభావో, రాజరాజమహామత్తేహి అసంసట్ఠభావో, చతూసు దిసాసు అప్పటిహతభావోతి . ఇదం వుత్తం హోతి – “యథా తస్మిం అస్సమే వసన్తేన సక్కా హోన్తి ఇమాని అట్ఠ సుఖాని విన్దితుం, ఏవం అట్ఠగుణసముపేతం తం అస్సమం మాపేసి”న్తి.

అభిఞ్ఞాబలమాహరిన్తి పచ్ఛా తస్మిం అస్సమే వసన్తో కసిణపరికమ్మం కత్వా అభిఞ్ఞానఞ్చ సమాపత్తీనఞ్చ ఉప్పాదనత్థాయ అనిచ్చతో చ దుక్ఖతో చ విపస్సనం ఆరభిత్వా థామప్పత్తం విపస్సనాబలం ఆహరిం. యథా తస్మిం వసన్తో తం బలం ఆహరితుం సక్కోమి, ఏవం తం అస్సమం అభిఞ్ఞత్థాయ విపస్సనాబలస్స అనుచ్ఛవికం కత్వా మాపేసిన్తి అత్థో.

సాటకం పజహిం తత్థ, నవదోసముపాగతన్తి ఏత్థాయం అనుపుబ్బికథా. తదా కిర కుటిలేణచఙ్కమాదిపటిమణ్డితం పుప్ఫూపగఫలూపగరుక్ఖసఞ్ఛన్నం రమణీయం మధురసలిలాసయం అపగతవాళమిగభింసనకసకుణం పవివేకక్ఖమం అస్సమం మాపేత్వా అలఙ్కతచఙ్కమస్స ఉభోసు అన్తేసు ఆలమ్బనఫలకం సంవిధాయ నిసీదనత్థాయ చఙ్కమవేమజ్ఝే సమతలం ముగ్గవణ్ణసిలం మాపేత్వా అన్తో పణ్ణసాలాయ జటామణ్డలవాకచీరతిదణ్డకుణ్డికాదికే తాపసపరిక్ఖారే మణ్డపే పానీయఘటపానీయసఙ్ఖపానీయసరావాని, అగ్గిసాలాయం అఙ్గారకపల్లదారుఆదీనీతి ఏవం యం యం పబ్బజితానం ఉపకారాయ సంవత్తతి, తం సబ్బం మాపేత్వా పణ్ణసాలాయ భిత్తియం – "యే కేచి పబ్బజితుకామా ఇమే పరిక్ఖారే గహేత్వా పబ్బజన్తూ"తి అక్ఖరాని ఛిన్దిత్వా దేవలోకమేవ గతే విస్సకమ్మదేవపుత్తే సుమేధపణ్డితో హిమవన్తపాదే గిరికన్దరానుసారేన అత్తనో నివాసానురూపం ఫాసుకట్ఠానం ఓలోకేన్తో నదీనివత్తనే విస్సకమ్మనిమ్మితం సక్కదత్తియం రమణీయం అస్సమం దిస్వా చఙ్కమనకోటిం గన్త్వా పదవళఞ్జం అపస్సన్తో "ధువం పబ్బజితా ధురగామే భిక్ఖం పరియేసిత్వా కిలన్తరూపా ఆగన్త్వా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా నిసిన్నా భవిస్సన్తీ"తి చిన్తేత్వా థోకం ఆగమేత్వా "అతివియ చిరాయన్తి, జానిస్సామీ"తి పణ్ణసాలద్వారం వివరిత్వా అన్తో పవిసిత్వా ఇతో చితో చ ఓలోకేన్తో మహాభిత్తియం అక్ఖరాని వాచేత్వా "మయ్హం కప్పియపరిక్ఖారా ఏతే, ఇమే గహేత్వా పబ్బజిస్సామీ"తి అత్తనా నివత్థపారుతం సాటకయుగం పజహి. తేనాహ "సాటకం పజహిం తత్థా"తి. ఏవం పవిట్ఠో అహం, సారిపుత్త, తస్సం పణ్ణసాలాయం సాటకం పజహిం.

నవదోసముపాగతన్తి సాటకం పజహన్తో నవ దోసే దిస్వా పజహిన్తి దీపేతి. తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజితానఞ్హి సాటకస్మిం నవ దోసా ఉపట్ఠహన్తి. మహగ్ఘభావో ఏకో దోసో, పరపటిబద్ధతాయ ఉప్పజ్జనభావో ఏకో, పరిభోగేన లహుం కిలిస్సనభావో ఏకో, కిలిట్ఠో హి ధోవితబ్బో చ రజితబ్బో చ హోతి, పరిభోగేన జీరణభావో ఏకో, జిణ్ణస్స హి తున్నం వా అగ్గళదానం వా కాతబ్బం హోతి, పున పరియేసనాయ దురభిసమ్భవభావో ఏకో, తాపసపబ్బజ్జాయ అసారుప్పభావో ఏకో, పచ్చత్థికానం సాధారణభావో ఏకో, యథా హి నం పచ్చత్థికా న గణ్హన్తి, ఏవం గోపేతబ్బో హోతి, పరిభుఞ్జన్తస్స విభూసనట్ఠానభావో ఏకో, గహేత్వా విచరన్తస్స ఖన్ధభారమహిచ్ఛభావో ఏకోతి.

వాకచీరం నివాసేసిన్తి తదాహం, సారిపుత్త, ఇమే నవ దోసే దిస్వా సాటకం పహాయ వాకచీరం నివాసేసిం, ముఞ్జతిణం హీరం హీరం కత్వా గన్థేత్వా కతం వాకచీరం నివాసనపారుపనత్థాయ ఆదియిన్తి అత్థో.

ద్వాదస గుణముపాగతన్తి ద్వాదసహి ఆనిసంసేహి సమన్నాగతం. వాకచీరస్మిఞ్హి ద్వాదస ఆనిసంసా – అప్పగ్ఘం సున్దరం కప్పియన్తి అయం తావ ఏకో ఆనిసంసో, సహత్థా కాతుం సక్కాతి అయం దుతియో, పరిభోగేన సణికం కిలిస్సతి, ధోవియమానేపి పపఞ్చో నత్థీతి అయం తతియో, పరిభోగేన జిణ్ణేపి సిబ్బితబ్బాభావో చతుత్థో, పున పరియేసన్తస్స సుఖేన కరణభావో పఞ్చమో, తాపసపబ్బజ్జాయ సారుప్పభావో ఛట్ఠో, పచ్చత్థికానం నిరుపభోగభావో సత్తమో, పరిభుఞ్జన్తస్స విభూసనట్ఠానాభావో అట్ఠమో, ధారణే సల్లహుకభావో నవమో, చీవరపచ్చయే అప్పిచ్ఛభావో దసమో, వాకుప్పత్తియా ధమ్మికఅనవజ్జభావో ఏకాదసమో, వాకచీరే నట్ఠేపి అనపేక్ఖభావో ద్వాదసమోతి.

అట్ఠదోససమాకిణ్ణం, పజహిం పణ్ణసాలకన్తి కథం పజహిం? సో కిర వరసాటకయుగం ఓముఞ్చన్తో చీవరవంసే లగ్గితం అనోజపుప్ఫదామసదిసం రత్తం వాకచీరం గహేత్వా నివాసేత్వా తస్సూపరి అపరం సువణ్ణవణ్ణం వాకచీరం పరిదహిత్వా పున్నాగపుప్ఫసన్థరసదిసం సఖురం అజినచమ్మం ఏకంసం కత్వా జటామణ్డలం పటిముఞ్చిత్వా చూళాయ సద్ధిం నిచ్చలభావకరణత్థం సారసూచిం పవేసేత్వా ముత్తాజాలసదిసాయ సిక్కాయ పవాళవణ్ణం కుణ్డికం ఓదహిత్వా తీసు ఠానేసు

వక్కం కాజం ఆదాయ ఏకిస్సా కాజకోటియా కుణ్డికం, ఏకిస్సా అఙ్కుసపచ్ఛితిదణ్డకాదీని ఓలగ్గేత్వా ఖారికాజం అంసే కత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన కత్తరదణ్డం గహేత్వా పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా సట్ఠిహత్థే మహాచఙ్కమే అపరాపరం చఙ్కమన్తో అత్తనో వేసం ఓలోకేత్వా – "మయ్హం మనోరథో మత్థకం పత్తో, సోభతి వత మే పబ్బజ్జా, బుద్ధపచ్చేకబుద్ధాదీహి సబ్బేహి ధీరపురిసేహి వణ్ణితా థోమితా అయం పబ్బజ్జా నామ, పహీనం మే గిహిబన్ధనం, నిక్ఖన్తోస్మి నేక్ఖమ్మం, లద్ధా మే ఉత్తమపబ్బజ్జా, కరిస్సామి సమణధమ్మం, లభిస్సామి మగ్గఫలసుఖ"న్తి ఉస్సాహజాతో ఖారికాజం ఓతారేత్వా చఙ్కమవేమజ్ఝే ముగ్గవణ్ణసిలాపట్టే సువణ్ణపటిమా వియ నిసిన్నో దివసభాగం వీతినామేత్వా సాయన్హసమయం పణ్ణసాలం పవిసిత్వా బిదలమఞ్చకపస్సే కట్ఠత్థరికాయ నిపన్నో సరీరం ఉతుం గాహాపేత్వా బలవపచ్చూసే పబుజ్ఝిత్వా అత్తనో ఆగమనం ఆవజ్జేసి – "అహం ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా అమితభోగం అనన్తయసం పహాయ అరఞ్ఞం పవిసిత్వా నేక్ఖమ్మగవేసకో హుత్వా పబ్బజితో. ఇతో దాని పట్ఠాయ పమాదచారం చరితుం న వట్టతి, పవివేకఞ్హి పహాయ విచరన్తం మిచ్ఛావితక్కమక్ఖికా ఖాదన్తి, ఇదాని మయా వివేకమనుబ్రూహేతుం వట్టతి, అహఞ్హి ఘరావాసం పలిబోధతో దిస్వా నిక్ఖన్తో, అయఞ్చ మనాపా పణ్ణసాలా, బేలువపక్కవణ్ణా పరిభణ్డకతా భూమి, రజతవణ్ణా సేతభిత్తియో, కపోతపాదవణ్ణం పణ్ణచ్ఛదనం, విచిత్తత్థరణవణ్ణో బిదలమఞ్చకో, నివాసఫాసుకం వసనట్ఠానం, న ఏత్తో అతిరేకతరా వియ మే గేహసమ్పదా పఞ్ఞాయతీ"తి పణ్ణసాలాయ దోసే విచినన్తో అట్ఠ దోసే పస్సి.

పణ్ణసాలపరిభోగస్మిఞ్హి అట్ఠ ఆదీనవా – మహాసమారమ్భేన దబ్బసమ్భారే సమోధానేత్వా కరణపరియేసనభావో ఏకో ఆదీనవో, తిణపణ్ణమత్తికాసు పతితాసు తాసం పునప్పునం ఠపేతబ్బతాయ నిబద్ధజగ్గనభావో దుతియో, సేనాసనం నామ మహల్లకస్స పాపుణాతి, అవేలాయ వుట్ఠాపియమానస్స చిత్తేకగ్గతా న హోతీతి ఉట్ఠాపనీయభావో తతియో, సీతుణ్హాదిపటిఘాతేన కాయస్స సుఖుమాలకరణభావో చతుత్థో , గేహం పవిట్ఠేన యంకిఞ్చి పాపం సక్కా కాతున్తి గరహాపటిచ్ఛాదనభావో పఞ్చమో, "మయ్హ"న్తి పరిగ్గహకరణభావో ఛట్ఠో, గేహస్స అత్థిభావో నామేస సదుతియకవాసో వియాతి సత్తమో, ఊకామఙ్గులఘరగోళికాదీనం సాధారణతాయ బహుసాధారణభావో అట్ఠమో. ఇతి ఇమే అట్ఠ ఆదీనవే దిస్వా మహాసత్తో పణ్ణసాలం పజహి. తేనాహ – "అట్ఠదోససమాకిణ్ణం, పజహిం పణ్ణసాలక"న్తి.

ఉపాగమిం రుక్ఖమూలం, గుణే దసహుపాగతన్తి ఛన్నం పటిక్ఖిపిత్వా దసహి గుణేహి ఉపేతం రుక్ఖమూలం ఉపగతోస్మీతి వదతి. తత్రిమే దస గుణా – అప్పసమారమ్భతా ఏకో గుణో, ఉపగమనమత్తకమేవ హి తత్థ హోతీతి. అప్పటిజగ్గనతా దుతియో, తఞ్హి సమ్మట్ఠమ్పి అసమ్మట్ఠమ్పి పరిభోగఫాసుకం హోతియేవ. అనుట్ఠాపనీయభావో తతియో. గరహం నప్పటిచ్ఛాదేతి, తత్థ హి పాపం కరోన్తో లజ్జతీతి గరహాయ అప్పటిచ్ఛన్నభావో చతుత్థో. అబ్భోకాసవాసో వియ కాయం న సన్థమ్భేతీతి కాయస్స అసన్థమ్భనభావో పఞ్చమో, పరిగ్గహకరణాభావో ఛట్ఠో, గేహాలయపటిక్ఖేపో సత్తమో. బహుసాధారణే గేహే వియ "పటిజగ్గిస్సామి నం, నిక్ఖమథా"తి నీహరణకాభావో అట్ఠమో, వసన్తస్స సప్పీతికభావో నవమో, రుక్ఖమూలసేనాసనస్స గతగతట్ఠానే సులభతాయ అనపేక్ఖభావో దసమోతి ఇమే దసగుణే దిస్వా రుక్ఖమూలం ఉపగతోస్మీతి వదతి.

ఇమాని హి ఏత్తకాని కారణాని సల్లక్ఖేత్వా మహాసత్తో పునదివసే భిక్ఖాయ గామం పావిసి. అథస్స సమ్పత్తగామే మనుస్సా మహన్తేన ఉస్సాహేన భిక్ఖం అదంసు. సో భత్తకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా అస్సమం ఆగమ్మ నిసీదిత్వా చిన్తేసి – "నాహం 'ఆహారం లభామీ'తి పబ్బజితో, సినిద్ధాహారో నామేస మానమదపురిసమదే వడ్ఢేతి, ఆహారమూలకస్స చ దుక్ఖస్స అన్తో నత్థి,

యంనూనాహం వాపితరోపితధఞ్ఞనిబ్బత్తకం ఆహారం పజహిత్వా పవత్తఫలభోజనో భవేయ్య”న్తి. సో తతో పట్ఠాయ తథా కత్వా ఘటేన్తో వాయమన్తో సత్తాహబ్భన్తరేయేవ అట్ఠ సమాపత్తియో పఞ్చ చ అభిఞ్ఞాయో నిబ్బత్తేసి. తేన వుత్తం –

“వాపితం రోపితం ధఞ్ఞం, పజహిం నిరవసేసతో;
అనేకగుణసమ్పన్నం, పవత్తఫలమాదియిం.

“తత్థప్పధానం పదహిం, నిసజ్జట్ఠానచఙ్కమే;
అబ్భన్తరమ్హి సత్తాహే, అభిఞ్ఞాబల పాపుణి”న్తి.

దీపఙ్కరో బుద్ధో

ఏవం అభిఞ్ఞాబలం పత్వా సుమేధతాపసే సమాపత్తిసుఖేన వీతినామేన్తే **దీపఙ్కరో** నామ సత్థా లోకే ఉదపాది. తస్స పటిసన్ధిజాతిబోధి ధమ్మచక్కప్పవత్తనేసు సకలాపి దససహస్సిలోకధాతు సఙ్కమ్పి సమ్పకమ్పి సమ్పవేధి, మహావిరవం రవి, ద్వత్తింస పుబ్బనిమిత్తాని పాతురహేసుం. సుమేధతాపసో సమాపత్తిసుఖేన వీతినామేన్తో నేవ తం సద్దమస్సోసి, న చ తాని నిమిత్తాని అద్దస. తేన వుత్తం –

“ఏవం మే సిద్ధిప్పత్తస్స, వసీభూతస్స సాసనే;
దీపఙ్కరో నామ జినో, ఉప్పజ్జి లోకనాయకో.

“ఉప్పజ్జన్తే చ జాయన్తే, బుజ్ఝన్తే ధమ్మదేసనే;
చతురో నిమిత్తే నాద్దసం, ఝానరతిసమప్పితో”తి.

తస్మిం కాలే **దీపఙ్కర**దసబలో చతూహి ఖీణాసవసతసహస్సేహి పరివుతో అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో **రమ్మం** నామ నగరం పత్వా **సుదస్సన**మహావిహారే పటివసతి. రమ్మనగరవాసినో “దీపఙ్కరో కిర సమణిస్సరో పరమాభిసమ్బోధిం పత్వా పవత్తవరధమ్మచక్కో అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో అమ్హాకం రమ్మనగరం పత్వా సుదస్సనమహావిహారే పటివసతీ”తి సుత్వా సప్పినవనీతాదీని చేవ భేసజ్జాని వత్థచ్ఛాదనాని చ గాహాపేత్వా గన్ధమాలాదిహత్థా యేన బుద్ధో, యేన ధమ్మో, యేన సఙ్ఘో, తన్నిన్నా తప్పోణా తప్పబ్భారా హుత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా గన్ధమాలాదీహి పూజేత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా ధమ్మదేసనం సుత్వా స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కమింసు.

తే పునదివసే మహాదానం సజ్జేత్వా నగరం అలఙ్కరిత్వా దసబలస్స ఆగమనమగ్గం అలఙ్కరోన్తా ఉదకభిన్నట్ఠానేసు పంసుం పక్ఖిపిత్వా సమం భూమితలం కత్వా రజతపట్టవణ్ణం వాలుకం ఆకిరన్తి, లాజే చేవ పుప్ఫాని చ వికిరన్తి, నానావిరాగేహి వత్థేహి ధజపటాకే ఉస్సాపేన్తి, కదలియో చేవ పుణ్ణఘటపన్తియో చ పతిట్ఠాపేన్తి. తస్మిం కాలే సుమేధతాపసో అత్తనో అస్సమపదా ఆకాసం ఉగ్గన్త్వా, తేసం మనుస్సానం ఉపరిభాగేన ఆకాసేన గచ్ఛన్తో తే హట్ఠతుట్ఠే మనుస్సే దిస్వా “కిం ను ఖో కారణ”న్తి ఆకాసతో ఓరుయ్హ ఏకమన్తం ఠితో మనుస్సే పుచ్ఛి – “అమ్భో, కస్స తుమ్హే ఇధ విసమం మగ్గం అలఙ్కరోథా”తి? తేన వుత్తం –

“పచ్చన్తదేసవిసయే , నిమన్తేత్వా తథాగతం;

తస్స ఆగమనం మగ్గం, సోధేన్తి తుట్ఠమానసా.

“అహం తేన సమయేన, నిక్ఖమిత్వా సకస్సమా;
ధునన్తో వాకచీరాని, గచ్ఛామి అమ్బరే తదా.

“వేదజాతం జనం దిస్వా, తుట్ఠహట్ఠం పమోదితం;
ఓరోహిత్వాన గగనా, మనుస్సే పుచ్ఛి తావదే.

“‘తుట్ఠహట్ఠో పముదితో, వేదజాతో మహాజనో;
కస్స సోధీయతి మగ్గో, అఞ్జసం వటుమాయన’”న్తి.

మనుస్సా ఆహంసు – “భన్తే సుమేధ, న త్వం జానాసి, దీపఙ్కరో దసబలో సమ్మాసమ్బుద్ధో సమ్బోధిం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో చారికం చరమానో అమ్హాకం నగరం పత్వా సుదస్సనమహావిహారే పటివసతి. మయం తం భగవన్తం నిమన్తయిమ్హ, తస్సేతం బుద్ధస్స భగవతో ఆగమనమగ్గం అలఙ్కరోమా”తి. అథ సుమేధతాపసో చిన్తేసి – “బుద్ధోతి ఖో ఘోసమత్తకమ్పి లోకే దుల్లభం, పగేవ బుద్ధుప్పాదో, మయాపి ఇమేహి మనుస్సేహి సద్ధిం దసబలస్స మగ్గం అలఙ్కరితుం వట్టతీ”తి. సో తే మనుస్సే ఆహ – “సచే, భో, తుమ్హే ఏతం మగ్గం బుద్ధస్స అలఙ్కరోథ, మయ్హమ్పి ఏకం ఓకాసం దేథ, అహమ్పి తుమ్హేహి సద్ధిం మగ్గం అలఙ్కరిస్సామీ”తి. తే “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా “సుమేధతాపసో ఇద్ధిమా”తి జానన్తా ఉదకభిన్నోకాసం సల్లక్ఖేత్వా – “త్వం ఇమం ఠానం అలఙ్కరోహీ”తి అదంసు. సుమేధో బుద్ధారమ్మణం పీతిం గహేత్వా చిన్తేసి – “అహం ఇమం ఓకాసం ఇద్ధియా అలఙ్కరితుం పహోమి, ఏవం అలఙ్కతో న మం పరితోసేస్సతి, అజ్జ మయా కాయవేయ్యావచ్చం కాతుం వట్టతీ”తి పంసుం ఆహరిత్వా తస్మిం పదేసే పక్ఖిపి.

తస్స తస్మిం పదేసే అనిట్ఠితేయేవ దీపఙ్కరదసబలో మహానుభావానం ఛళభిఞ్ఞానం ఖీణాసవానం చతూహి సతసహస్సేహి పరివుతో దేవతాసు దిబ్బగన్ధమాలాదీహి పూజయన్తాసు దిబ్బతురియేహి వజ్జన్తాసు దిబ్బసఙ్గీతేసు పవత్తేన్తేసు మనుస్సేసు మానుసకేహి గన్ధమాలాదీహి చేవ తురియేహి చ పూజయన్తేసు అనోపమాయ బుద్ధలీలాయ మనోసిలాతలే విజమ్భమానో సీహో వియ తం అలఙ్కతపటియత్తం మగ్గం పటిపజ్జి. సుమేధతాపసో అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా అలఙ్కతమగ్గేన ఆగచ్ఛన్తస్స దసబలస్స ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణపటిమణ్డితం అసీతియా అనుబ్యఞ్జనేహి అనురఞ్జితం బ్యామప్పభాయ సమ్పరివారితం మణివణ్ణగగనతలే నానప్పకారా విజ్జులతా వియ ఆవేళావేళభూతా చేవ యుగళయుగళభూతా చ ఛబ్బణ్ణఘనబుద్ధరస్మియో విస్సజ్జేన్తం రూపసోభగ్గప్పత్తం అత్తభావం ఓలోకేత్వా – “అజ్జ మయా దసబలస్స జీవితపరిచ్చాగం కాతుం వట్టతి, మా భగవా కలలం అక్కమి, మణిఫలకసేతుం పన అక్కమన్తో వియ సద్ధిం చతూహి ఖీణాసవసతసహస్సేహి మమ పిట్ఠిం మద్దమానో గచ్ఛతు, తం మే భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి కేసే మోచేత్వా అజినచమ్మజటామణ్డలవాకచీరాని కాళవణ్ణే కలలే పత్థరిత్వా మణిఫలకసేతు వియ కలలపిట్ఠే నిపజ్జి. తేన వుత్తం –

“తే మే పుట్ఠా వియాకంసు, ‘బుద్ధో లోకే అనుత్తరో;
దీపఙ్కరో నామ జినో, ఉప్పజ్జి లోకనాయకో;
తస్స సోధీయతి మగ్గో, అఞ్జసం వటుమాయనం’.

“బుద్ధోతివచనం సుత్వాన, పీతి ఉప్పజ్జి తావదే;
బుద్ధో బుద్ధోతి కథయన్తో, సోమనస్సం పవేదయిం.

“తత్థ ఠత్వా విచిన్తేసిం, తుట్ఠో సంవిగ్గమానసో;
‘ఇధ బీజాని రోపిస్సం, ఖణో వే మా ఉపచ్చగా’.

“యది బుద్ధస్స సోధేథ, ఏకోకాసం దదాథ మే;
అహమ్పి సోధయిస్సామి, అఞ్జసం వటుమాయనం.

“అదంసు తే మమోకాసం, సోధేతుం అఞ్జసం తదా;
బుద్ధో బుద్ధోతి చిన్తేన్తో, మగ్గం సోధేమహం తదా.

“అనిట్ఠితే మమోకాసే, దీపఙ్కరో మహాముని;
చతూహి సతసహస్సేహి, ఛళభిఞ్ఞేహి తాదిహి;
ఖీణాసవేహి విమలేహి, పటిపజ్జి అఞ్జసం జినో.

“పచ్చుగ్గమనా వత్తన్తి, వజ్జన్తి భేరియో బహూ;
ఆమోదితా నరమరూ, సాధుకారం పవత్తయుం.

“దేవా మనుస్సే పస్సన్తి, మనుస్సాపి చ దేవతా;
ఉభోపి తే పఞ్జలికా, అనుయన్తి తథాగతం.

“దేవా దిబ్బేహి తురియేహి, మనుస్సా మానుసేహి చ;
ఉభోపి తే వజ్జయన్తా, అనుయన్తి తథాగతం.

“దిబ్బం మన్దారవం పుప్ఫం, పదుమం పారిఛత్తకం;
దిసోదిసం ఓకిరన్తి, ఆకాసనభగతా మరూ.

“దిబ్బం చన్దనచుణ్ణఞ్చ, వరగన్ధఞ్చ కేవలం;
దిసోదిసం ఓకిరన్తి, ఆకాసనభగతా మరూ.

“చమ్పకం సలలం నీపం, నాగపున్నాగకేతకం;
దిసోదిసం ఉక్ఖిపన్తి, భూమితలగతా నరా.

“కేసే ముఞ్చిత్వాహం తత్థ, వాకచీరఞ్చ చమ్మకం;
కలలే పత్థరిత్వాన, అవకుజ్జో నిపజ్జహం.

“అక్కమిత్వాన మం బుద్ధో, సహ సిస్సేహి గచ్ఛతు;

మా నం కలలే అక్కమిత్థ, హితాయ మే భవిస్సతీ”తి.

సో పన కలలపిట్ఠే నిపన్నకోవ పున అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా దీపఙ్కరదసబలస్స బుద్ధసిరిం సమ్పస్సమానో ఏవం చిన్తేసి – “సచే అహం ఇచ్ఛేయ్యం, సబ్బకిలేసే ఝాపేత్వా సఙ్ఘనవకో హుత్వా రమ్మనగరం పవిసేయ్యం, అఞ్ఞాతకవేసేన పన మే కిలేసే ఝాపేత్వా నిబ్బానప్పత్తియా కిచ్చం నత్థి, యంనూనాహం దీపఙ్కరదసబలో వియ పరమాభిసమ్బోధిం పత్వా ధమ్మనావం ఆరోపేత్వా మహాజనం సంసారసాగరా ఉత్తారేత్వా పచ్ఛా పరినిబ్బాయేయ్యం, ఇదం మయ్హం పతిరూప”న్తి. తతో అట్ఠ ధమ్మే సమోధానేత్వా బుద్ధభావాయ అభినీహారం కత్వా నిపజ్జి. తేన వుత్తం –

“పథవియం నిపన్నస్స, ఏవం మే ఆసి చేతసో;
‘ఇచ్ఛమానో అహం అజ్జ, కిలేసే ఝాపయే మమ.

“‘కిం మే అఞ్ఞాతవేసేన, ధమ్మం సచ్ఛికతేనిధ;
సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా, బుద్ధో హేస్సం సదేవకే.

“‘కిం మే ఏకేన తిణ్ణేన, పురిసేన థామదస్సినా;
సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా, సన్తారేస్సం సదేవకం.

“‘ఇమినా మే అధికారేన, కతేన పురిసుత్తమే;
సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా, తారేమి జనతం బహుం.

“‘సంసారసోతం ఛిన్దిత్వా, విద్ధంసేత్వా తయో భవే;
ధమ్మనావం సమారుయ్హ, సన్తారేస్సం సదేవక’”న్తి.

యస్మా పన బుద్ధత్తం పత్థేన్తస్స –

“మనుస్సత్తం లిఙ్గసమ్పత్తి, హేతు సత్థారదస్సనం;
పబ్బజ్జా గుణసమ్పత్తి, అధికారో చ ఛన్దతా;
అట్ఠధమ్మసమోధానా, అభినీహారో సమిజ్ఝతీ”తి.

మనుస్సత్తభావస్మింయేవ హి ఠత్వా బుద్ధత్తం పత్థేన్తస్స పత్థనా సమిజ్ఝతి, నాగస్స వా సుపణ్ణస్స వా దేవతాయ వా సక్కస్స వా పత్థనా నో సమిజ్ఝతి. మనుస్సత్తభావేపి పురిసలిఙ్గే ఠితస్సేవ పత్థనా సమిజ్ఝతి, ఇత్థియా వా పణ్డకనపుంసకఉభతోబ్యఞ్జనకానం వా నో సమిజ్ఝతి. పురిసస్సపి తస్మిం అత్తభావే అరహత్తప్పత్తియా హేతుసమ్పన్నస్సేవ పత్థనా సమిజ్ఝతి, నో ఇతరస్స. హేతుసమ్పన్నస్సాపి జీవమానబుద్ధస్సేవ సన్తికే పత్థేన్తస్సేవ పత్థనా సమిజ్ఝతి, పరినిబ్బుతే బుద్ధే చేతియసన్తికే వా బోధిమూలే వా పత్థేన్తస్స న సమిజ్ఝతి. బుద్ధానం సన్తికే పత్థేన్తస్సపి పబ్బజ్జాలిఙ్గే ఠితస్సేవ సమిజ్ఝతి, నో గిహిలిఙ్గే ఠితస్స. పబ్బజితస్సపి పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తిలాభినోయేవ సమిజ్ఝతి, న ఇమాయ గుణసమ్పత్తియా విరహితస్స. గుణసమ్పన్నేనపి యేన అత్తనో జీవితం బుద్ధానం పరిచ్చత్తం హోతి, తస్సేవ ఇమినా అధికారేన

అధికారసమ్పన్నస్స సమిజ్ఝతి, న ఇతరస్స. అధికారసమ్పన్నస్సాపి యస్స బుద్ధకారకధమ్మానం అత్థాయ మహన్తో ఛన్దో చ ఉస్సాహో చ వాయామో చ పరియేట్ఠి చ, తస్సేవ సమిజ్ఝతి, న ఇతరస్స.

తత్రిదం ఛన్దమహన్తతాయ ఓపమ్మం – సచే హి ఏవమస్స యో సకలచక్కవాళగబ్భం ఏకోదకీభూతం అత్తనో బాహుబలేన ఉత్తరిత్వా పారం గన్తుం సమత్థో, సో బుద్ధత్తం పాపుణాతి. యో వా పన సకలచక్కవాళగబ్భం వేళుగుమ్బసఞ్ఛన్నం వియూహిత్వా మద్దిత్వా పదసా గచ్ఛన్తో పారం గన్తుం సమత్థో, సో బుద్ధత్తం పాపుణాతి. యో వా పన సకలచక్కవాళగబ్భం సత్తియో ఆకోటేత్వా నిరన్తరం సత్తిఫలసమాకిణ్ణం పదసా అక్కమమానో పారం గన్తుం సమత్థో, సో బుద్ధత్తం పాపుణాతి. యో వా పన సకలచక్కవాళగబ్భం వీతచ్చితఙ్గారభరితం పాదేహి మద్దమానో పారం గన్తుం సమత్థో, సో బుద్ధత్తం పాపుణాతీతి. యో ఏతేసు ఏకమ్పి అత్తనో దుక్కరం న మఞ్ఞతి, "అహం ఏతమ్పి తరిత్వా వా గన్త్వా వా పారం గమిస్సామీ"తి ఏవం మహన్తేన ఛన్దేన చ ఉస్సాహేన చ వాయామేన చ పరియేట్ఠియా చ సమన్నాగతో హోతి, ఏతస్సేవ పత్థనా సమిజ్ఝతి, న ఇతరస్స. తస్మా సుమేధతాపసో ఇమే అట్ఠ ధమ్మే సమోధానేత్వావ బుద్ధభావాయ అభినీహారం కత్వా నిపజ్జి.

దీపఙ్కరోపి భగవా ఆగన్త్వా సుమేధతాపసస్స సీసభాగే ఠత్వా మణిసీహపఞ్జరం ఉగ్ఘాటేన్తో వియ పఞ్చవణ్ణపసాదసమ్పన్నాని అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా కలలపిట్ఠే నిపన్నం సుమేధతాపసం దిస్వా "అయం తాపసో బుద్ధత్తాయ అభినీహారం కత్వా నిపన్నో, సమిజ్ఝిస్సతి ను ఖో ఏతస్స పత్థనా, ఉదాహు నో"తి అనాగతంసఞాణం పేసేత్వా ఉపధారేన్తో – "ఇతో కప్పసతసహస్సాధికాని చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని అతిక్కమిత్వా అయం గోతమో నామ బుద్ధో భవిస్సతీ"తి ఞత్వా ఠితకోవ పరిసమజ్ఝే బ్యాకాసి – "పస్సథ నో తుమ్హే ఇమం ఉగ్గతపం తాపసం కలలపిట్ఠే నిపన్న"న్తి? "ఏవం, భన్తే"తి. అయం బుద్ధత్తాయ అభినీహారం కత్వా నిపన్నో, సమిజ్ఝిస్సతి ఇమస్స పత్థనా. అయఞ్హి ఇతో కప్పసతసహస్సాధికానం చతున్నం అసఙ్ఖయేయ్యానం మత్థకే గోతమో నామ బుద్ధో భవిస్సతి. తస్మిం పనస్స అత్తభావే కపిలవత్థు నామ నగరం నివాసో భవిస్సతి, మాయా నామ దేవీ మాతా, సుద్ధోదనో నామ రాజా పితా, అగ్గసావకో ఉపతిస్సో నామ థేరో, దుతియసావకో కోలితో నామ, బుద్ధుపట్ఠాకో ఆనన్దో నామ, అగ్గసావికా ఖేమా నామ థేరీ, దుతియసావికా ఉప్పలవణ్ణా నామ థేరీ భవిస్సతి. అయం పరిపక్కఞాణో మహాభినిక్ఖమనం కత్వా మహాపధానం పదహిత్వా నిగ్రోధరుక్ఖమూలే పాయాసం పటిగ్గహేత్వా నేరఞ్జరాయ తీరే పరిభుఞ్జిత్వా బోధిమణ్డం ఆరుయ్హ అస్సత్థరుక్ఖమూలే అభిసమ్బుజ్ఝిస్సతీతి. తేన వుత్తం –

"దీపఙ్కరో లోకవిదూ, ఆహుతీనం పటిగ్గహో;
ఉస్సీసకే మం ఠత్వాన, ఇదం వచనమబ్రవి.

"'పస్సథ ఇమం తాపసం, జటిలం ఉగ్గతాపనం;
అపరిమేయ్యే ఇతో కప్పే, బుద్ధో లోకే భవిస్సతి.

"'అహు కపిలవ్హయా రమ్మా, నిక్ఖమిత్వా తథాగతో;
పధానం పదహిత్వాన, కత్వా దుక్కరకారికం.

"'అజపాలరుక్ఖమూలే, నిసీదిత్వా తథాగతో;
తత్థ పాయాసం పగ్గయ్హ, నేరఞ్జరముపేహితి.

‘‘‘నేరఞ్జరాయ తీరమ్హి, పాయాసం అద సో జినో;
పటియత్తవరమగ్గేన, బోధిమూలముపేహితి.

‘‘‘తతో పదక్ఖిణం కత్వా, బోధిమణ్డం అనుత్తరో;
అస్సత్థరుక్ఖమూలమ్హి, బుజ్ఝిస్సతి మహాయసో.

‘‘‘ఇమస్స జనికా మాతా, మాయా నామ భవిస్సతి;
పితా సుద్ధోదనో నామ, అయం హేస్సతి గోతమో.

‘‘‘అనాసవా వీతరాగా, సన్తచిత్తా సమాహితా;
కోలితో ఉపతిస్సో చ, అగ్గా హేస్సన్తి సావకా;
ఆనన్దో నాముపట్ఠాకో, ఉపట్ఠిస్సతి తం జినం.

‘‘‘ఖేమా ఉప్పలవణ్ణా చ, అగ్గా హేస్సన్తి సావికా;
అనాసవా వీతరాగా, సన్తచిత్తా సమాహితా;
బోధి తస్స భగవతో, అస్సత్థోతి పవుచ్చతీ’’’తి. (బు॰ వం॰ ౨.౬౦-౬౮);

తం సుత్వా సుమేధతాపసో – ‘‘మయ్హం కిర పత్థనా సమిజ్ఝిస్సతీ’’తి సోమనస్సప్పత్తో అహోసి. మహాజనో దీపఙ్కరదసబలస్స వచనం సుత్వా ‘‘సుమేధతాపసో కిర బుద్ధబీజం బుద్ధఙ్కురో’’తి హట్ఠతుట్ఠో అహోసి. ఏవఞ్చస్స అహోసి – ‘‘యథా నామ మనుస్సా నదిం తరన్తా ఉజుకేన తిత్థేన ఉత్తరితుం అసక్కొన్తా హేట్ఠాతిత్థేన ఉత్తరన్తి, ఏవమేవ మయమ్పి దీపఙ్కరదసబలస్స సాసనే మగ్గఫలం అలభమానా అనాగతే యదా త్వం బుద్ధో భవిస్ససి, తదా తవ సమ్ముఖా మగ్గఫలం సచ్ఛికాతుం సమత్థా భవేయ్యామా’’తి పత్థనం ఠపయింసు. దీపఙ్కరదసబలోపి బోధిసత్తం పసంసిత్వా అట్ఠపుప్ఫముట్ఠీహి పూజేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. తేపి చతుసతసహస్ససఙ్ఖా ఖీణాసవా బోధిసత్తం గన్ధేహి చ మాలాహి చ పూజేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు. దేవమనుస్సా పన తథేవ పూజేత్వా వన్దిత్వా పక్కన్తా.

బోధిసత్తో సబ్బేసం పటిక్కన్తకాలే సయనా వుట్ఠాయ ‘‘పారమియో విచినిస్సామీ’’తి పుప్ఫరాసిమత్థకే పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసీది. ఏవం నిసిన్నే బోధిసత్తే సకలదససహస్సచక్కవాళే దేవతా సాధుకారం దత్వా ‘‘అయ్య సుమేధతాపస, పోరాణకబోధిసత్తానం పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ‘పారమియో విచినిస్సామా’తి నిసిన్నకాలే యాని పుబ్బనిమిత్తాని నామ పఞ్ఞాయన్తి, తాని సబ్బానిపి అజ్జ పాతుభూతాని, నిస్సంసయేన త్వం బుద్ధో భవిస్ససి. మయమేతం జానామ ‘యస్సేతాని నిమిత్తాని పఞ్ఞాయన్తి, ఏకన్తేన సో బుద్ధో హోతి’, త్వం అత్తనో వీరియం దళ్హం కత్వా పగ్గణ్హా’’తి బోధిసత్తం నానప్పకారాహి థుతీహి అభిత్థవింసు. తేన వుత్తం –

‘‘ఇదం సుత్వాన వచనం, అసమస్స మహేసినో;
ఆమోదితా నరమరూ, బుద్ధబీజం కిర అయం.

‘‘ఉక్కుట్ఠిసద్దా వత్తన్తి, అప్ఫోటేన్తి హసన్తి చ;

కతఞ్జలీ నమస్సన్తి, దససహస్సీ సదేవకా.

“యదిమస్స లోకనాథస్స, విరజ్ఝిస్సామ సాసనం;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, హేస్సామ సమ్ముఖా ఇమం.

“యథా మనుస్సా నదిం తరన్తా, పటితిత్థం విరజ్ఝియ;
హేట్ఠా తిత్థే గహేత్వాన, ఉత్తరన్తి మహానదిం.

“ఏవమేవ మయం సబ్బే, యది ముఞ్చామిమం జినం;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, హేస్సామ సమ్ముఖా ఇమం.

“దీపఙ్కరో లోకవిదూ, ఆహుతీనం పటిగ్గహో;
మమ కమ్మం పకిత్తేత్వా, దక్ఖిణం పాదముద్ధరి.

“యే తత్థాసుం జినపుత్తా, సబ్బే పదక్ఖిణమకంసు మం;
నరా నాగా చ గన్ధబ్బా, అభివాదేత్వాన పక్కముం.

“దస్సనం మే అతిక్కన్తే, ససఙ్ఘే లోకనాయకే;
హట్ఠతుట్ఠేన చిత్తేన, ఆసనా వుట్ఠహిం తదా.

“సుఖేన సుఖితో హోమి, పామోజ్జేన పమోదితో;
పీతియా చ అభిస్సన్నో, పల్లఙ్కం ఆభుజిం తదా.

“పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా, ఏవం చిన్తేసహం తదా;
‘వసీభూతో అహం ఝానే, అభిఞ్ఞాపారమిం గతో.

“‘దససహస్సిలోకమ్హి, ఇసయో నత్థి మే సమా;
అసమో ఇద్ధిధమ్మేసు, అలభిం ఈదిసం సుఖం’.

“పల్లఙ్కాభుజనే మయ్హం, దససహస్సాధివాసినో;
మహానాదం పవత్తేసుం, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“యా పుబ్బే బోధిసత్తానం, పల్లఙ్కవరమాభుజే;
నిమిత్తాని పదిస్సన్తి, తాని అజ్జ పదిస్సరే.

“సీతం బ్యాపగతం హోతి, ఉణ్హఞ్చ ఉపసమ్మతి;
తాని అజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“దససహస్సీ లోకధాతూ, నిస్సద్దా హోన్తి నిరాకులా;
తాని అజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“మహావాతా న వాయన్తి, న సన్దన్తి సవన్తియో;
తాని అజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“థలజా దకజా పుప్ఫా, సబ్బే పుప్ఫన్తి తావదే;
తేపజ్జ పుప్ఫితా సబ్బే, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“లతా వా యది వా రుక్ఖా, ఫలభారా హోన్తి తావదే;
తేపజ్జ ఫలితా సబ్బే, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“ఆకాసట్ఠా చ భూమట్ఠా, రతనా జోతన్తి తావదే;
తేపజ్జ రతనా జోతన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“మానుసకా చ దిబ్బా చ, తురియా వజ్జన్తి తావదే;
తేపజ్జుభో అభిరవన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“విచిత్తపుప్ఫా గగనా, అభివస్సన్తి తావదే;
తేపి అజ్జ పవస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“మహాసముద్దో ఆభుజతి, దససహస్సీ పకమ్పతి;
తేపజ్జుభో అభిరవన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“నిరయేపి దససహస్సే, అగ్గీ నిబ్బన్తి తావదే;
తేపజ్జ నిబ్బుతా అగ్గీ, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“విమలో హోతి సూరియో, సబ్బా దిస్సన్తి తారకా;
తేపి అజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“అనోవట్ఠేన ఉదకం, మహియా ఉబ్భిజ్జి తావదే;
తమ్పజ్జుబ్భిజ్జతే మహియా, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“తారాగణా విరోచన్తి, నక్ఖత్తా గగనమణ్డలే;
విసాఖా చన్దిమాయుత్తా, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“బిలాసయా దరీసయా, నిక్ఖమన్తి సకాసయా;
తేపజ్జ ఆసయా ఛుద్ధా, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“న హోతి అరతి సత్తానం, సన్తుట్ఠా హోన్తి తావదే;
తేపజ్జ సబ్బే సన్తుట్ఠా, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“రోగా తదుపసమ్మన్తి, జిఘచ్ఛా చ వినస్సతి;
తానిపజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“రాగో తదా తను హోతి, దోసో మోహో వినస్సతి;
తేపజ్జ విగతా సబ్బే, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“భయం తదా న భవతి, అజ్జపేతం పదిస్సతి;
తేన లిఙ్గేన జానామ, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“రజో నుద్ధంసతి ఉద్ధం, అజ్జపేతం పదిస్సతి;
తేన లిఙ్గేన జానామ, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“అనిట్ఠగన్ధో పక్కమతి, దిబ్బగన్ధో పవాయతి;
సోపజ్జ వాయతి గన్ధో, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“సబ్బే దేవా పదిస్సన్తి, ఠపయిత్వా అరూపినో;
తేపజ్జ సబ్బే దిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“యావతా నిరయా నామ, సబ్బే దిస్సన్తి తావదే;
తేపజ్జ సబ్బే దిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“కుట్టా కవాటా సేలా చ, న హోన్తావరణా తదా;
ఆకాసభూతా తేపజ్జ, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“చుతీ చ ఉపపత్తి చ, ఖణే తస్మిం న విజ్జతి;
తానిపజ్జ పదిస్సన్తి, ధువం బుద్ధో భవిస్ససి.

“దళ్హం పగ్గణ్హ వీరియం, మా నివత్త అభిక్కమ;
మయమ్పేతం విజానామ, ధువం బుద్ధో భవిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౭౦-౧౦౭);

బోధిసత్తో దీపఙ్కరదసబలస్స చ దససహస్సచక్కవాళదేవతానఞ్చ వచనం సుత్వా భియ్యోసోమత్తాయ సఞ్జాతుస్సాహో హుత్వా చిన్తేసి – “బుద్ధా నామ అమోఘవచనా, నత్థి బుద్ధానం కథాయ అఞ్ఞథత్తం. యథా హి ఆకాసే ఖిత్తలేడ్డుస్స పతనం ధువం, జాతస్స మరణం, రత్తిక్ఖయే సూరియుగ్గమనం, ఆసయా నిక్ఖన్తసీహస్స సీహనాదనదనం,

గరుగబ్భాయ ఇత్థియా భారమోరోపనం ధువం అవస్సమ్భావీ, ఏవమేవ బుద్ధానం వచనం నామ ధువం అమోఘం, అద్ధా అహం బుద్ధో భవిస్సామీ”తి. తేన వుత్తం –

“బుద్ధస్స వచనం సుత్వా, దససహస్సీన చూభయం;
తుట్ఠహట్ఠో పమోదితో, ఏవం చిన్తేసహం తదా.

“అద్వేజ్ఝవచనా బుద్ధా, అమోఘవచనా జినా;
వితథం నత్థి బుద్ధానం, ధువం బుద్ధో భవామహం.

“యథా ఖిత్తం నభే లేడ్డు, ధువం పతతి భూమియం;
తథేవ బుద్ధసేట్ఠానం, వచనం ధువసస్సతం;
వితథం నత్థి బుద్ధానం, ధువం బుద్ధో భవామహం.

“యథాపి సబ్బసత్తానం, మరణం ధువసస్సతం;
తథేవ బుద్ధసేట్ఠానం, వచనం ధువసస్సతం.

“యథా రత్తిక్ఖయే పత్తే, సూరియుగ్గమనం ధువం;
తథేవ బుద్ధసేట్ఠానం, వచనం ధువసస్సతం.

“యథా నిక్ఖన్తసయనస్స, సీహస్స నదనం ధువం;
తథేవ బుద్ధసేట్ఠానం, వచనం ధువసస్సతం.

“యథా ఆపన్నసత్తానం, భారమోరోపనం ధువం;
తథేవ బుద్ధసేట్ఠానం, వచనం ధువసస్సత”న్తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౧౮-౧౧౪);

సో “ధువాహం బుద్ధో భవిస్సామీ”తి ఏవం కతసన్నిట్ఠానో బుద్ధకారకే ధమ్మే ఉపధారేతుం – “కహం ను ఖో బుద్ధకారకా ధమ్మా, కిం ఉద్ధం, ఉదాహు అధో, దిసావిదిసాసూ”తి అనుక్కమేన సకలం ధమ్మధాతుం విచినన్తో పోరాణకబోధిసత్తేహి ఆసేవితనిసేవితం పఠమం దానపారమిం దిస్వా ఏవం అత్తానం ఓవది – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ పఠమం దానపారమిం పూరేయ్యాసి. యథా హి నిక్కుజ్జితో ఉదకకుమ్భో నిస్సేసం కత్వా ఉదకం వమతియేవ, న పచ్చాహరతి, ఏవమేవ ధనం వా యసం వా పుత్తదారం వా అఙ్గపచ్చఙ్గం వా అనోలోకేత్వా సమ్పత్తయాచకానం సబ్బం ఇచ్ఛితిచ్ఛితం నిస్సేసం కత్వా దదమానో బోధిమూలే నిసీదిత్వా బుద్ధో భవిస్ససీ”తి పఠమం దానపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“హన్ద బుద్ధకరే ధమ్మే, విచినామి ఇతో చితో;
ఉద్ధం అధో దస దిసా, యావతా ధమ్మధాతుయా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, పఠమం దానపారమిం;

పుబ్బకేహి మహేసీహి, అనుచిణ్ణం మహాపథం.

“ఇమం త్వం పఠమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
దానపారమితం గచ్ఛ, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథాపి కుమ్భో సమ్పుణ్ణో, యస్స కస్సచి అధోకతో;
వమతేవుదకం నిస్సేసం, న తత్థ పరిరక్ఖతి.

“తథేవ యాచకే దిస్వా, హీనముక్కట్ఠమజ్ఝిమే;
దదాహి దానం నిస్సేసం, కుమ్భో వియ అధోకతో”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౧౭-౧౧౯);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో దుతియం సీలపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ సీలపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి. యథా హి చమరీ మిగో నామ జీవితం అనోలోకేత్వా అత్తనో వాలమేవ రక్ఖతి, ఏవం త్వమ్పి ఇతో పట్ఠాయ జీవితమ్పి అనోలోకేత్వా సీలమేవ రక్ఖమానో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి దుతియం సీలపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, దుతియం సీలపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం దుతియం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
సీలపారమితం గచ్ఛ, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథాపి చమరీ వాలం, కిస్మిఞ్చి పటిలగ్గితం;
ఉపేతి మరణం తత్థ, న వికోపేతి వాలధిం.

“తథేవ చతూసు భూమీసు, సీలాని పరిపూరయ;
పరిరక్ఖ సదా సీలం, చమరీ వియ వాలధి”న్తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౨౦-౧౨౪);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో తతియం నేక్ఖమ్మపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ నేక్ఖమ్మపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి. యథా హి చిరం బన్ధనాగారే వసమానో పురిసో న తత్థ సినేహం కరోతి, అథ ఖో ఉక్కణ్ఠతియేవ, అవసితుకామో హోతి, ఏవమేవ త్వమ్పి సబ్బభవే బన్ధనాగారసదిసే కత్వా సబ్బభవేహి ఉక్కణ్ఠితో ముచ్చితుకామో హుత్వా నేక్ఖమ్మాభిముఖోవ హోహి. ఏవం బుద్ధో భవిస్ససీ”తి తతియం నేక్ఖమ్మపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, తతియం నేక్ఖమ్మపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం తతియం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
నేక్ఖమ్మపారమితం గచ్ఛ, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథా అన్దుఘరే పురిసో, చిరవుత్థో దుఖట్టితో;
న తత్థ రాగం జనేతి, ముత్తిమేవ గవేసతి.

“తథేవ త్వం సబ్బభవే, పస్స అన్దుఘరం వియ;
నేక్ఖమ్మాభిముఖో హోహి, భవతో పరిముత్తియా”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౨౫-౧౨౯);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో చతుత్థం పఞ్ఞాపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ పఞ్ఞాపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి. హీనమజ్ఝిముక్కట్ఠేసు కఞ్చి అవజ్జేత్వా సబ్బేపి పణ్డితే ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యాసి. యథా హి పిణ్డపాతికో భిక్ఖు హీనాదిభేదేసు కులేసు కిఞ్చి అవజ్జేత్వా పటిపాటియా పిణ్డాయ చరన్తో ఖిప్పం యాపనం లభతి, ఏవం త్వమ్పి సబ్బపణ్డితే ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి చతుత్థం పఞ్ఞాపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, చతుత్థం పఞ్ఞాపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం చతుత్థం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
పఞ్ఞాపారమితం గచ్ఛ, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథాపి భిక్ఖు భిక్ఖన్తో, హీనముక్కట్ఠమజ్ఝిమే;
కులాని న వివజ్జేన్తో, ఏవం లభతి యాపనం.

“తథేవ త్వం సబ్బకాలం, పరిపుచ్ఛం బుధం జనం;
పఞ్ఞాపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౩౦-౧౩౪);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో పఞ్చమం వీరియపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ వీరియపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, యథా హి సీహో మిగరాజా సబ్బిరియాపథేసు దళ్హవీరియో హోతి, ఏవం త్వమ్పి సబ్బభవేసు సబ్బిరియాపథేసు దళ్హవీరియో అనోలీనవీరియో సమానో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి పఞ్చమం వీరియపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, పఞ్చమం వీరియపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం పఞ్చమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
వీరియపారమితం గచ్ఛ, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథాపి సీహో మిగరాజా, నిసజ్జట్ఠానచఙ్కమే;
అలీనవీరియో హోతి, పగ్గహితమనో సదా.

“తథేవ త్వం సబ్బభవే, పగ్గణ్హ వీరియం దళ్హం;
వీరియపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౩౦-౧౩౪);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో ఛట్ఠం ఖన్తిపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ ఖన్తిపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, సమ్మాననేపి అవమాననేపి ఖమోవ భవేయ్యాసి. యథా హి పథవియం నామ సుచిమ్పి నిక్ఖిపన్తి అసుచిమ్పి, న తేన పథవీ సినేహం పటిఘం కరోతి, ఖమతి సహతి అధివాసేతియేవ, ఏవమేవ త్వమ్పి సమ్మాననేపి అవమాననేపి ఖమోవ సమానో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి ఛట్ఠం ఖన్తిపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, ఛట్ఠమం ఖన్తిపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం ఛట్ఠమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
తత్థ అద్వేజ్ఝమానసో, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససి.

“యథాపి పథవీ నామ, సుచిమ్పి అసుచిమ్పి చ;
సబ్బం సహతి నిక్ఖేపం, న కరోతి పటిఘం తయా.

“తథేవ త్వమ్పి సబ్బేసం, సమ్మానావమానక్ఖమో;

ఖన్తిపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౪౦-౧౪౪);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో సత్తమం సచ్చపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ సచ్చపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, అసనియా మత్థకే పతమానాయపి ధనాదీనం అత్థాయ ఛన్దాదీనం వసేన సమ్పజానముసావాదం నామ మా భాసి. యథా హి ఓసధీ తారకా నామ సబ్బఉతూసు అత్తనో గమనవీథిం జహిత్వా అఞ్ఞాయ వీథియా న గచ్ఛతి, సకవీథియావ గచ్ఛతి, ఏవమేవ త్వమ్పి సచ్చం పహాయ ముసావాదం నామ అవదన్తోయేవ బుద్ధో భవిస్ససీ”తి సత్తమం సచ్చపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;

అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, సత్తమం సచ్చపారమిం;

పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం సత్తమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;

తత్థ అద్వేజ్ఝవచనో, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససి.

“యథాపి ఓసధీ నామ, తులాభూతా సదేవకే;

సమయే ఉతువస్సే వా, న వోక్కమతి వీథితో.

“తథేవ త్వమ్పి సచ్చేసు, మా వోక్కమసి వీథితో;

సచ్చపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౪౫-౧౪౯);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో అట్ఠమం అధిట్ఠానపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ అధిట్ఠానపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, యం అధిట్ఠాసి, తస్మిం అధిట్ఠానే నిచ్చలోవ భవేయ్యాసి. యథా హి పబ్బతో నామ సబ్బాసు దిసాసు వాతేహి పహటో న కమ్పతి న చలతి, అత్తనో ఠానేయేవ తిట్ఠతి, ఏవమేవ త్వమ్పి అత్తనో అధిట్ఠానే నిచ్చలో హోన్తోవ బుద్ధో భవిస్ససీ”తి అట్ఠమం అధిట్ఠానపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;

అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, అట్ఠమం అధిట్ఠానపారమిం;

పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం అట్ఠమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;

తత్థ త్వం అచలో హుత్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససి.

“యథాపి పబ్బతో సేలో, అచలో సుప్పతిట్ఠితో;
న కమ్పతి భుసవాతేహి, సకట్ఠానేవ తిట్ఠతి.

“తథేవ త్వమ్పి అధిట్ఠానే, సబ్బదా అచలో భవ;
అధిట్ఠానపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౩౧-౧౩౪);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో నవమం మేత్తాపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ మేత్తాపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, హితేసుపి అహితేసుపి ఏకచిత్తో భవేయ్యాసి. యథా హి ఉదకం నామ పాపజనస్సపి కల్యాణజనస్సపి సీతభావం ఏకసదిసం కత్వా ఫరతి, ఏవమేవ త్వమ్పి సబ్బేసు సత్తేసు మేత్తచిత్తేన ఏకచిత్తోవ హోన్తో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి నవమం మేత్తాపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, నవమం మేత్తాపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం నవమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
మేత్తాయ అసమో హోహి, యది బోధిం పత్తుమిచ్ఛసి.

“యథాపి ఉదకం నామ, కల్యాణే పాపకే జనే;
సమం ఫరతి సీతేన, పవాహేతి రజోమలం.

“తథేవ త్వమ్పి హితాహితే, సమం మేత్తాయ భావయ;
మేత్తాపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౩౫-౧౩౯);

అథస్స “న ఏత్తకేహేవ బుద్ధకారకధమ్మేహి భవితబ్బ”న్తి ఉత్తరిమ్పి ఉపధారయతో దసమం ఉపేక్ఖాపారమిం దిస్వా ఏతదహోసి – “సుమేధపణ్డిత, త్వం ఇతో పట్ఠాయ ఉపేక్ఖాపారమిమ్పి పూరేయ్యాసి, సుఖేపి దుక్ఖేపి మజ్ఝత్తోవ భవేయ్యాసి. యథా హి పథవీ నామ సుచిమ్పి అసుచిమ్పి పక్ఖిపమానే మజ్ఝత్తావ హోతి, ఏవమేవ త్వమ్పి సుఖదుక్ఖేసు మజ్ఝత్తోవ హోన్తో బుద్ధో భవిస్ససీ”తి దసమం ఉపేక్ఖాపారమిం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

“న హేతే ఏత్తకాయేవ, బుద్ధధమ్మా భవిస్సరే;
అఞ్ఞేపి విచినిస్సామి, యే ధమ్మా బోధిపాచనా.

“విచినన్తో తదా దక్ఖిం, దసమం ఉపేక్ఖాపారమిం;
పుబ్బకేహి మహేసీహి, ఆసేవితనిసేవితం.

“ఇమం త్వం దసమం తావ, దళ్హం కత్వా సమాదియ;
తులాభూతో దళ్హో హుత్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససి.

“యథాపి పథవీ నామ, నిక్ఖిత్తం అసుచిం సుచిం;
ఉపేక్ఖతి ఉభోపేతే, కోపానునయవజ్జితా.

“తథేవ త్వమ్పి సుఖదుక్ఖే, తులాభూతో సదా భవ;
ఉపేక్ఖాపారమితం గన్త్వా, సమ్బోధిం పాపుణిస్ససీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౬౦-౧౬౪);

తతో చిన్తేసి – “ఇమస్మిం లోకే బోధిసత్తేహి పూరేతబ్బా బోధిపరిపాచనా బుద్ధకారకధమ్మా ఏత్తకాయేవ , దస పారమియో ఠపేత్వా అఞ్ఞో నత్థి. ఇమాపి దస పారమియో ఉద్ధం ఆకాసేపి నత్థి, హేట్ఠా పథవియమ్పి, పురత్థిమాదీసు దిసాసుపి నత్థి, మయ్హంయేవ పన హదయబ్భన్తరే పతిట్ఠితా”తి. ఏవం తాసం హదయే పతిట్ఠితభావం దిస్వా సబ్బాపి తా దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాయ పునప్పునం సమ్మసన్తో అనులోమపటిలోమం సమ్మసతి, పరియన్తే గహేత్వా ఆదిం పాపేతి, ఆదిమ్హి గహేత్వా పరియన్తం పాపేతి, మజ్ఝే గహేత్వా ఉభతో కోటిం పాపేత్వా ఓసాపేతి, ఉభతో కోటీసు గహేత్వా మజ్ఝం పాపేత్వా ఓసాపేతి. బాహిరకభణ్డపరిచ్చాగో **దానపారమీ** నామ, అఙ్గపరిచ్చాగో **దానఉపపారమీ** నామ, జీవితపరిచ్చాగో **దానపరమత్థపారమీ** నామాతి దస పారమియో దస ఉపపారమియో దస పరమత్థపారమియోతి సమత్తింస పారమియో తేలయన్తం వినివట్టేన్తో వియ మహామేరుం మత్థం కత్వా చక్కవాళమహాసముద్దం ఆలుళేన్తో వియ చ సమ్మసతి. తస్సేవం దస పారమియో సమ్మసన్తస్స ధమ్మతేజేన చతునహుతాధికద్వియోజనసతసహస్సబహలా అయం మహాపథవీ హత్థినా అక్కన్తనళకలాపో వియ, పీళియమానం ఉచ్ఛుయన్తం వియ చ మహావిరవం విరవమానా సఙ్కమ్పి సమ్పకమ్పి సమ్పవేధి. కులాలచక్కం వియ తేలయన్తచక్కం వియ చ పరిబ్భమి. తేన వుత్తం –

“ఏత్తకాయేవ తే లోకే, యే ధమ్మా బోధిపాచనా;
తదుద్ధం నత్థి అఞ్ఞత్ర, దళ్హం తత్థ పతిట్ఠహ.

“ఇమే ధమ్మే సమ్మసతో, సభావరసలక్ఖణే;
ధమ్మతేజేన వసుధా, దససహస్సీ పకమ్పథ.

“చలతి రవతి పథవీ, ఉచ్ఛుయన్తంవ పీళితం;
తేలయన్తే యథా చక్కం, ఏవం కమ్పతి మేదనీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౬౫-౧౬౭);

మహాపథవియా కమ్పమానాయ రమ్మనగరవాసినో సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తా యుగన్తవాతబ్భాహతా మహాసాలా వియ ముచ్ఛితా పపతింసు. ఘటాదీని కులాలభాజనాని పవట్టన్తాని అఞ్ఞమఞ్ఞం పహరన్తాని చుణ్ణవిచుణ్ణాని అహేసుం. మహాజనో భీతతసితో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా “కిం ను ఖో భగవా నాగావట్టో అయం, భూతయక్ఖదేవతాసు అఞ్ఞతరావట్టో వాతి న హి

మయం ఏతం జానామ, అపిచ ఖో సబ్బోపి అయం మహాజనో ఉపద్దుతో, కిం ను ఖో ఇమస్స లోకస్స పాపకం భవిస్సతి, ఉదాహు కల్యాణం, కథేథ నో ఏతం కారణ"న్తి ఆహ. అథ సత్థా తేసం కథం సుత్వా "తుమ్హే మా భాయథ, మా చిన్తయిత్థ, నత్థి వో ఇతోనిదానం భయం. యో సో మయా అజ్జ 'సుమేధపణ్డితో అనాగతే గోతమో నామ బుద్ధో భవిస్సతీ'తి బ్యాకతో, సో ఇదాని దస పారమియో సమ్మసతి, తస్స సమ్మసన్తస్స విలోళేన్తస్స ధమ్మతేజేన సకలదససహస్సీ లోకధాతు ఏకప్పహారేన కమ్పతి చేవ రవతి చా"తి ఆహ. తేన వుత్తం –

"యావతా పరిసా ఆసి, బుద్ధస్స పరివేసనే;
పవేధమానా సా తత్థ, ముచ్ఛితా సేసి భూమియా.

"ఘటానేకసహస్సాని, కుమ్భీనఞ్చ సతా బహూ;
సఞ్చుణ్ణమథితా తత్థ, అఞ్ఞమఞ్ఞం పఘట్టితా.

"ఉబ్బిగ్గా తసితా భీతా, భన్తా బ్యథితమానసా;
మహాజనా సమాగమ్మ, దీపఙ్కరముపాగముం.

"కిం భవిస్సతి లోకస్స, కల్యాణమథ పాపకం;
సబ్బో ఉపద్దుతో లోకో, తం వినోదేహి చక్ఖుమ.

"తేసం తదా సఞ్ఞాపేసి, దీపఙ్కరో మహాముని;
విస్సత్థా హోథ మా భాథ, ఇమస్మిం పథవికమ్పనే.

"యమహం అజ్జ బ్యాకాసిం, 'బుద్ధో లోకే భవిస్సతి';
ఏసో సమ్మసతి ధమ్మం, పుబ్బకం జినసేవితం.

"తస్స సమ్మసతో ధమ్మం, బుద్ధభూమిం అసేసతో;
తేనాయం కమ్పితా పథవీ, దససహస్సీ సదేవకే"తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౬౮-౧౭౪);

మహాజనో తథాగతస్స వచనం సుత్వా హట్ఠతుట్ఠో మాలాగన్ధవిలేపనం ఆదాయ రమ్మనగరా నిక్ఖమిత్వా బోధిసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా మాలాగన్ధాదీహి పూజేత్వా వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా రమ్మనగరమేవ పావిసి. బోధిసత్తోపి దస పారమియో సమ్మసిత్వా వీరియం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాయ నిసిన్నాసనా వుట్ఠాసి. తేన వుత్తం –

"బుద్ధస్స వచనం సుత్వా, మనో నిబ్బాయి తావదే;
సబ్బే మం ఉపసఙ్కమ్మ, పునాపి అభివన్దిసుం.

"సమాదియిత్వా బుద్ధగుణం, దళ్హం కత్వాన మానసం;
దీపఙ్కరం నమస్సిత్వా, ఆసనా వుట్ఠహిం తదా"తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౭౫-౧౭౬);

అథ బోధిసత్తం ఆసనా వుట్ఠహన్తం సకలదససహస్సచక్కవాళదేవతా సన్నిపతిత్వా దిబ్బేహి మాలాగన్ధేహి పూజేత్వా వన్దిత్వా “అయ్య సుమేధతాపస, తయా అజ్జ దీపఙ్కరదసబలస్స పాదమూలే మహతీ పత్థనా పత్థితా, సా తే అనన్తరాయేన సమిజ్ఝతు, మా తే భయం వా ఛమ్భితత్తం వా అహోసి, సరీరే అప్పమత్తకోపి రోగో మా ఉప్పజ్జతు, ఖిప్పం పారమియో పూరేత్వా సమ్మాసమ్బోధిం పటివిజ్ఝ. యథా పుప్ఫూపగఫలూపగరుక్ఖా సమయే పుప్ఫన్తి చేవ ఫలన్తి చ, తథేవ త్వమ్పి తం సమయం అనతిక్కమిత్వా ఖిప్పం సమ్బోధిముత్తమం ఫుసస్సూ”తిఆదీని థుతిమఙ్గలాని పయిరుదాహంసు. ఏవఞ్చ పయిరుదాహిత్వా అత్తనో అత్తనో దేవట్ఠానమేవ అగమంసు. బోధిసత్తోపి దేవతాహి అభిత్థవితో – “అహం దస పారమియో పూరేత్వా కప్పసతసహస్సాధికానం చతున్నం అసఙ్ఖ్యేయ్యానం మత్థకే బుద్ధో భవిస్సామీ”తి వీరియం దళ్హం కత్వా అధిట్ఠాయ నభం అబ్భుగ్గన్త్వా హిమవన్తమేవ అగమాసి. తేన వుత్తం –

“దిబ్బం మానుసకం పుప్ఫం, దేవా మానుసకా ఉభో;
సమోకిరన్తి పుప్ఫేహి, వుట్ఠహన్తస్స ఆసనా.

“వేదయన్తి చ తే సోత్థిం, దేవా మానుసకా ఉభో;
మహన్తం పత్థితం తుయ్హం, తం లభస్సు యథిచ్ఛితం.

“సబ్బీతియో వివజ్జన్తు, సోకో రోగో వినస్సతు;
మా తే భవన్త్వన్తరాయా, ఫుస ఖిప్పం బోధిముత్తమం.

“యథాపి సమయే పత్తే, పుప్ఫన్తి పుప్ఫినో దుమా;
తథేవ త్వం మహావీర, బుద్ధఞాణేన పుప్ఫసు.

“యథా యే కేచి సమ్బుద్ధా, పూరయుం దస పారమీ;
తథేవ త్వం మహావీర, పూరయ దస పారమీ.

“యథా యే కేచి సమ్బుద్ధా, బోధిమణ్డమ్హి బుజ్ఝరే;
తథేవ త్వం మహావీర, బుజ్ఝస్సు జినబోధియం.

“యథా యే కేచి సమ్బుద్ధా, ధమ్మచక్కం పవత్తయుం;
తథేవ త్వం మహావీర, ధమ్మచక్కం పవత్తయ.

“పుణ్ణమాయే యథా చన్దో, పరిసుద్ధో విరోచతి;
తథేవ త్వం పుణ్ణమనో, విరోచ దససహస్సియం.

“రాహుముత్తో యథా సూరియో, తాపేన అతిరోచతి;
తథేవ లోకా ముచ్చిత్వా, విరోచ సిరియా తువం.

“యథా యా కాచి నదియో, ఓసరన్తి మహోదధిం;

ఏవం సదేవకా లోకా, ఓసరన్తు తవన్తికే.

“తేహి ధుతప్పసత్థో సో, దస ధమ్మే సమాదియ;

తే ధమ్మే పరిపూరేన్తో, పవనం పావిసీ తదా”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౧౭౭-౧౮౭);

సుమేధకథా నిట్ఠితా.

రమ్మనగరవాసినోపి ఖో నగరం పవిసిత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం అదంసు. సత్థా తేసం ధమ్మం దేసేత్వా మహాజనం సరణాదీసు పతిట్ఠపేత్వా రమ్మనగరా నిక్ఖమి. తతో ఉద్ధమ్పి యావతాయుకం తిట్ఠన్తో సబ్బం బుద్ధకిచ్చం కత్వా అనుక్కమేన అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయి. తత్థ యం వత్తబ్బం, తం సబ్బం బుద్ధవంసే వుత్తనయేనేవ విత్థారేతబ్బం. వుత్తఞ్హి తత్థ –

“తదా తే భోజయిత్వాన, ససఙ్ఘం లోకనాయకం;

ఉపగచ్ఛుం సరణం తస్స, **దీపఙ్కరస్స** సత్థునో.

“సరణగమనే కఞ్చి, నివేసేసి తథాగతో;

కఞ్చి పఞ్చసు సీలేసు, సీలే దసవిధే పరం.

“కస్సచి దేతి సామఞ్ఞం, చతురో ఫలముత్తమే;

కస్సచి అసమే ధమ్మే, దేతి సో పటిసమ్భిదా.

“కస్సచి వరసమాపత్తియో, అట్ఠ దేతి నరాసభో;

తిస్సో కస్సచి విజ్జాయో, ఛళభిఞ్ఞా పవేచ్ఛతి.

“తేన యోగేన జనకాయం, ఓవదతి మహాముని;

తేన విత్థారికం ఆసి, లోకనాథస్స సాసనం.

“మహాహనూసభక్ఖన్ధో, దీపఙ్కరసనామకో;

బహూ జనే తారయతి, పరిమోచేతి దుగ్గతిం.

“బోధనేయ్యం జనం దిస్వా, సతసహస్సేపి యోజనే;

ఖణేన ఉపగన్త్వాన, బోధేతి తం మహాముని.

“పఠమాభిసమయే బుద్ధో, కోటిసతమబోధయి;

దుతియాభిసమయే నాథో, నవుతికోటిమబోధయి.

“యదా చ దేవభవనమ్హి, బుద్ధో ధమ్మమదేసయి;

నవుతికోటిసహస్సానం, తతియాభిసమయో అహు.

“సన్నిపాతా తయో ఆసుం, దీపఙ్కరస్స సత్థునో;
కోటిసతసహస్సానం, పఠమో ఆసి సమాగమో.

“పున నారదకూటమ్హి, పవివేకగతే జినే;
ఖీణాసవా వీతమలా, సమింసు సతకోటియో.

“యమ్హి కాలే మహావీరో, సుదస్సనసిలుచ్చయే;
నవుతికోటిసహస్సేహి, పవారేసి మహాముని.

“అహం తేన సమయేన, జటిలో ఉగ్గతాపనో;
అన్తలిక్ఖమ్హి చరణో, పఞ్చాభిఞ్ఞాసు పారగూ.

“దసవీససహస్సానం, ధమ్మాభిసమయో అహు;
ఏకద్విన్నం అభిసమయా, గణనతో అసఙ్ఖియా.

“విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం, ఇద్ధం ఫీతం అహూ తదా;
దీపఙ్కరస్స భగవతో, సాసనం సువిసోధితం.

“చత్తారి సతసహస్సాని, ఛళభిఞ్ఞా మహిద్ధికా;
దీపఙ్కరం లోకవిదుం పరివారేన్తి సబ్బదా.

“యే కేచి తేన సమయేన, జహన్తి మానుసం భవం;
అప్పత్తమానసా సేఖా, గరహితా భవన్తి తే.

“సుపుప్ఫితం పావచనం, అరహన్తేహి తాదిభి;
ఖీణాసవేహి విమలేహి, ఉపసోభతి సబ్బదా.

“నగరం రమ్మవతీ నామ, సుదేవో నామ ఖత్తియో;
సుమేధా నామ జనికా, దీపఙ్కరస్స సత్థునో.

“దసవస్ససహస్సాని, అగారం అజ్ఝ సో వసి;
హంసా కోఞ్చా మయూరా చ, తయో పాసాదముత్తమా.

“తీణి సతసహస్సాని, నారియో సమలఙ్కతా;
పదుమా నామ సా నారీ, ఉసభక్ఖన్ధో అత్రజో.

“నిమిత్తే చతురో దిస్వా, హత్థియానేన నిక్ఖమి;
అనూనదసమాసాని, పధానే పదహీ జినో.

“పధానచారం చరిత్వాన, అబుజ్ఝి మానసం ముని;
బ్రహ్మునా యాచితో సన్తో, దీపఙ్కరో మహాముని.

“వత్తి చక్కం మహావీరో, నన్దారామే సిరీఘరే;
నిసిన్నో సిరీసమూలమ్హి, అకాసి తిత్థియమద్దనం.

“సుమఙ్గలో చ తిస్సో చ, అహేసుం అగ్గసావకా;
సాగతో నాముపట్ఠాకో, దీపఙ్కరస్స సత్థునో.

సునన్దా చ“నన్దా చేవ సునన్దా చ, అహేసుం అగ్గసావికా;
బోధి తస్స భగవతో, పిప్ఫలీతి పవుచ్చతి.

“తపుస్సభల్లికా నామ, అహేసుం అగ్గుపట్ఠకా;
సిరిమా కోణా ఉపట్ఠికా, దీపఙ్కరస్స సత్థునో.

“అసీతిహత్థముబ్బేధో, దీపఙ్కరో మహాముని;
సోభతి దీపరుక్ఖోవ, సాలరాజావ ఫుల్లితో.

“పభా విధావతి తస్స, సమన్తా ద్వాదస యోజనే;
సతసహస్సవస్సాని, ఆయు తస్స మహేసినో;
తావతా తిట్ఠమానో సో, తారేసి జనతం బహుం.

“జోతయిత్వాన సద్ధమ్మం, సన్తారేత్వా మహాజనం;
జలిత్వా అగ్గిఖన్ధోవ, నిబ్బుతో సో ససావకో.

“సా చ ఇద్ధి సో చ యసో, తాని చ పాదేసు చక్కరతనాని;
సబ్బం తమన్తరహితం, నను రిత్తా సబ్బసఙ్ఖారాతి.

“దీపఙ్కరో జినో సత్థా, నన్దారామమ్హి నిబ్బుతో;
తత్థేతస్స జినథూపో, ఛత్తింసుబ్బేధయోజనో”తి. (బు॰ వం॰ ౩.౧-౩౧);

కోణ్డఞ్ఞో బుద్ధో

దీపఙ్కరస్స పన భగవతో అపరభాగే ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం అతిక్కమిత్వా **కోణ్డఞ్ఞో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా అహేసుం. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతసహస్సం, దుతియే కోటిసహస్సం , తతియే నవుతికోటియో. తదా బోధిసత్తో విజితావీ నామ చక్కవత్తీ హుత్వా కోటిసతసహస్సస్స బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం అదాసి. సత్థా బోధిసత్తం “బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకరిత్వా ధమ్మం దేసేసి. సో సత్థు ధమ్మకథం సుత్వా రజ్జం నియ్యాతేత్వా పబ్బజి. సో తీణి

పిటకాని ఉగ్గహేత్వా అట్ఠ సమాపత్తియో చ పఞ్చ అభిఞ్ఞాయో చ ఉప్పాదేత్వా అపరిహీనజ్ఝానో బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి. కోణ్డఞ్ఞబుద్ధస్స పన రమ్మవతీ నామ నగరం, సునన్దో నామ ఖత్తియో పితా, సుజాతా నామ దేవీ మాతా, భద్దో చ సుభద్దో చ ద్వే అగ్గసావకా, అనురుద్ధో నాముపట్ఠాకో, తిస్సా చ ఉపతిస్సా చ ద్వే అగ్గసావికా, సాలకల్యాణిరుక్ఖో బోధి, అట్ఠాసీతిహత్థుబ్బేధం సరీరం, వస్ససతసహస్సం ఆయుప్పమాణం అహోసి.

"దీపఙ్కరస్స అపరేన, కోణ్డఞ్ఞో నామ నాయకో;
అనన్తతేజో అమితయసో, అప్పమేయ్యో దురాసదో".

తస్స అపరభాగే ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం అతిక్కమిత్వా ఏకస్మిం కప్పేయేవ చత్తారో బుద్ధా నిబ్బత్తింసు – **మఙ్గలో, సుమనో, రేవతో, సోభితోతి. మఙ్గలస్స** భగవతో తీసు సావకసన్నిపాతేసు పఠమసన్నిపాతే కోటిసతసహస్సం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే కోటిసతసహస్సం, తతియే నవుతికోటియో. వేమాతికభాతా కిరస్స ఆనన్దకుమారో నామ నవుతికోటిసఙ్ఖాయ పరిసాయ సద్ధిం ధమ్మస్సవనత్థాయ సత్థు సన్తికం అగమాసి. సత్థా తస్స అనుపుబ్బికథం కథేసి. సో సద్ధిం పరిసాయ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. సత్థా తేసం కులపుత్తానం పుబ్బచరితం ఓలోకేన్తో ఇద్ధిమయపత్తచీవరస్స ఉపనిస్సయం దిస్వా దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వా "ఏథ భిక్ఖవో"తి ఆహ. సబ్బే తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా సట్ఠివస్సికథేరా వియ ఆకప్పసమ్పన్నా హుత్వా సత్థారం వన్దిత్వా పరివారయింసు. అయమస్స తతియో సావకసన్నిపాతో అహోసి.

యథా పన అఞ్ఞేసం బుద్ధానం సమన్తా అసీతిహత్థప్పమాణాయేవ సరీరప్పభా అహోసి, న ఏవం తస్స. తస్స పన భగవతో సరీరప్పభా నిచ్చకాలం దససహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అట్ఠాసి. రుక్ఖపథవీపబ్బతసముద్దాదయో అన్తమసో ఉక్ఖలియాదీని ఉపాదాయ సువణ్ణపట్టపరియోనద్ధా వియ అహేసుం. ఆయుప్పమాణం పనస్స నవుతివస్ససహస్సాని అహోసి. ఏత్తకం కాలం చన్దిమసూరియాదయో అత్తనో పభాయ విరోచితుం నాసక్ఖింసు, రత్తిన్దివపరిచ్ఛేదో న పఞ్ఞాయిత్థ. దివా సూరియాలోకేన వియ సత్తా నిచ్చం బుద్ధాలోకేనేవ విచరింసు. సాయం పుప్ఫితకుసుమానం పాతో చ రవనకసకుణాదీనఞ్చ వసేన లోకో రత్తిన్దివపరిచ్ఛేదం సల్లక్ఖేసి.

కిం పన అఞ్ఞేసం బుద్ధానం అయమానుభావో నత్థీతి? నో నత్థి. తేపి హి ఆకఙ్ఖమానా దససహస్సిలోకధాతుం వా తతో వా భియ్యో ఆభాయ ఫరేయ్యుం. మఙ్గలస్స పన భగవతో పుబ్బపత్థనావసేన అఞ్ఞేసం బ్యామప్పభా వియ సరీరప్పభా నిచ్చమేవ దససహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అట్ఠాసి. సో కిర బోధిసత్తచరియచరణకాలే వేస్సన్తరసదిసే అత్తభావేఠితో సపుత్తదారో వఙ్కపబ్బతసదిసే పబ్బతే వసి. అథేకో ఖరదాఠికో నామ యక్ఖో మహాపురిసస్స దానజ్ఝాసయతం సుత్వా బ్రాహ్మణవణ్ణేన ఉపసఙ్కమిత్వా మహాసత్తం ద్వే దారకే యాచి. మహాసత్తో "దదామి, బ్రాహ్మణ, పుత్తకే"తి వత్వా హట్ఠపహట్ఠో ఉదకపరియన్తం మహాపథవిం కమ్పేన్తో ద్వేపి దారకే అదాసి. యక్ఖో చఙ్కమనకోటియం ఆలమ్బనఫలకం నిస్సాయ ఠత్వా పస్సన్తస్సేవ మహాసత్తస్స మూలాలకలాపం వియ దారకే ఖాది. మహాపురిసస్స యక్ఖం ఓలోకేత్వా ముఖే వివటమత్తే అగ్గిజాలం వియ లోహితధారం ఉగ్గిరమానం తస్స ముఖం దిస్వాపి కేసగ్గమత్తమ్పి దోమనస్సం న ఉప్పజ్జి. "సుదిన్నం వత మే దాన"న్తి చిన్తయతో పనస్స సరీరే మహన్తం పీతిసోమనస్సం ఉదపాది. సో "ఇమస్స మే దానస్స నిస్సన్దేన అనాగతే ఇమినావ నీహారేన సరీరతో రస్మియో నిక్ఖమన్తూ"తి పత్థనం అకాసి. తస్స తం పత్థనం నిస్సాయ బుద్ధభూతస్స సరీరతో రస్మియో నిక్ఖమిత్వా ఏత్తకం ఠానం ఫరింసు.

అపరమ్పిస్స పుబ్బచరియం అత్థి. సో కిర బోధిసత్తకాలే ఏకస్స బుద్ధస్స చేతియం దిస్వా "ఇమస్స బుద్ధస్స మయా జీవితం పరిచ్చజితుం వట్టతీ"తి దణ్డకదీపికావేఠననియామేన సకలసరీరం వేఠాపేత్వా రతనమత్తమకుళం సతసహస్సగ్ఘనికం సువణ్ణపాతిం సప్పిస్స పూరాపేత్వా తత్థ సహస్సవట్టియో జాలేత్వా తం సీసేనాదాయ సకలసరీరం జాలాపేత్వా చేతియం పదక్ఖిణం కరోన్తో సకలరత్తిం వీతినామేతి. ఏవం యావ అరుణుగ్గమనా వాయమన్తస్సాపిస్స లోమకూపమత్తమ్పి ఉసుమం న గణ్హి. పదుమగబ్భం పవిట్ఠకాలో వియ అహోసి. ధమ్మో హి నామేస అత్తానం రక్ఖన్తం రక్ఖతి. తేనాహ భగవా –

> "ధమ్మో హవే రక్ఖతి ధమ్మచారిం, ధమ్మో సుచిణ్ణో సుఖమావహాతి;
>
> ఏసానిసంసో ధమ్మే సుచిణ్ణే, న దుగ్గతిం గచ్ఛతి ధమ్మచారీ"తి. (థేరగా॰ ౩౦౩; జా॰ ౧.౧౦.౧౦౨) –

ఇమస్సపి కమ్మస్స నిస్సన్దేన తస్స భగవతో సరీరోభాసో దససహస్సిలోకధాతుం ఫరిత్వా అట్ఠాసి.

తదా అమ్హాకం బోధిసత్తో సురుచి నామ బ్రాహ్మణో హుత్వా "సత్థారం నిమన్తేస్సామీ"తి ఉపసఙ్కమిత్వా మధురధమ్మకథం సుత్వా "స్వే మయ్హం భిక్ఖం గణ్హథ, భన్తే"తి ఆహ. "బ్రాహ్మణ, కిత్తకేహి తే భిక్ఖూహి అత్థో"తి? "కిత్తకా పన వో, భన్తే, పరివారభిక్ఖూ"తి ఆహ. తదా సత్థు పఠమసన్నిపాతోయేవ హోతి, తస్మా "కోటిసతసహస్స"న్తి ఆహ. "భన్తే, సబ్బేహిపి సద్ధిం మయ్హం భిక్ఖం గణ్హథా"తి. సత్థా అధివాసేసి. బ్రాహ్మణో స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా గేహం గచ్ఛన్తో చిన్తేసి – "అహం ఏత్తకానం భిక్ఖూనం యాగుభత్తవత్థాదీని దాతుం సక్కోమి, నిసీదనట్ఠానం పన కథం భవిస్సతీ"తి?

తస్స సా చిన్తా చతురాసీతియోజనసహస్సమత్థకే ఠితస్స దేవరఞ్ఞో పణ్డుకమ్బలసిలాసనస్స ఉణ్హభావం జనేసి. సక్కో "కో ను ఖో మం ఇమమ్హా ఠానా చావేతుకామో"తి దిబ్బచక్ఖునా ఓలోకేన్తో మహాపురిసం దిస్వా "సురుచి నామ బ్రాహ్మణో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా నిసీదనట్ఠానత్థాయ చిన్తేసి, మయాపి తత్థ గన్త్వా పుఞ్ఞకోట్ఠాసం గహేతుం వట్టతీ"తి వడ్ఢకివణ్ణం నిమ్మినిత్వా వాసిఫరసుహత్థో మహాపురిసస్స పురతో పాతురహోసి. "అత్థి ను ఖో కస్సచి భతియా కత్తబ్బకిచ్చ"న్తి ఆహ. మహాపురిసో తం దిస్వా "కిం కమ్మం కరిస్ససీ"తి ఆహ. "మమ అజాననసిప్పం నామ నత్థి, గేహం వా మణ్డపం వా యో యం కారేతి, తస్స తం కాతుం జానామీ"తి. "తేన హి మయ్హం కమ్మం అత్థీ"తి. "కిం, అయ్యా"తి? "స్వాతనాయ మే కోటిసతసహస్సభిక్ఖూ నిమన్తితా. తేసం నిసీదనమణ్డపం కరిస్ససీ"తి? "అహం నామ కరేయ్యం సచే మే భతిం దాతుం సక్ఖిస్సథా"తి. "సక్ఖిస్సామి, తాతా"తి. "సాధు కరిస్సామీ"తి గన్త్వా ఏకం పదేసం ఓలోకేసి. ద్వాదసతేరసయోజనప్పమాణో పదేసో కసిణమణ్డలం వియ సమతలో అహోసి. సో "ఏత్తకే ఠానే సత్తరతనమయో మణ్డపో ఉట్ఠహతూ"తి చిన్తేత్వా ఓలోకేసి. తావదేవ పథవిం భిన్దిత్వా మణ్డపో ఉట్ఠహి. తస్స సోవణ్ణమయేసు థమ్భేసు రజతమయా ఘటకా అహేసుం, రజతమయేసు సోవణ్ణమయా, మణిమయేసు థమ్భేసు పవాళమయా, పవాళమయేసు మణిమయా, సత్తరతనమయేసు థమ్భేసు సత్తరతనమయా ఘటకా అహేసుం. తతో "మణ్డపస్స అన్తరన్తరే కిఙ్కిణికజాలం ఓలమ్బతూ"తి ఓలోకేసి. సహ ఓలోకనేనేవ జాలం ఓలమ్బి. యస్స మన్దవాతేరితస్స పఞ్చఙ్గికస్సేవ తూరియస్స మధురసద్దో నిచ్ఛరతి. దిబ్బసఙ్గీతివత్తనకాలో వియ అహోసి. "అన్తరన్తరా గన్ధదామమాలాదామాని ఓలమ్బన్తూ"తి చిన్తేన్తస్స మాలాదామాని ఓలమ్బింసు. "కోటిసతసహస్ససఙ్ఖానం భిక్ఖూనం ఆసనాని చ ఆధారకాని చ పథవిం భిన్దిత్వా ఉట్ఠహన్తూ"తి చిన్తేసి, తావదేవ ఉట్ఠహింసు. "కోణే కోణే ఏకేకా ఉదకచాటియో ఉట్ఠహన్తూ"తి చిన్తేసి, ఉదకచాటియో ఉట్ఠహింసు.

సో ఏత్తకం మాపేత్వా బ్రాహ్మణస్స సన్తికం గన్త్వా "ఏహి, అయ్య, తవ మణ్డపం ఓలోకేత్వా మయ్హం భతిం దేహీ"తి ఆహ. మహాపురిసో గన్త్వా మణ్డపం ఓలోకేసి. ఓలోకేన్తస్సేవ చ సకలసరీరం పఞ్చవణ్ణాయ పీతియా నిరన్తరం ఫుటం అహోసి. అథస్స మణ్డపం ఓలోకేత్వా ఏతదహోసి – "నాయం మణ్డపో మనుస్సభూతేన కతో, మయ్హం పన అజ్ఝాసయం మయ్హం గుణం ఆగమ్మ అద్ధా సక్కభవనం ఉణ్హం భవిస్సతి. తతో సక్కేన దేవరఞ్ఞా అయం మణ్డపో కారితో భవిస్సతీ"తి. "న ఖో పన మే యుత్తం ఏవరూపే మణ్డపే ఏకదివసంయేవ దానం దాతుం, సత్తాహం దస్సామీ"తి చిన్తేసి. బాహిరకదానఞ్హి తత్తకమ్పి సమానం బోధిసత్తానం తుట్ఠిం కాతుం న సక్కోతి, అలఙ్కతసీసం పన ఛిన్దిత్వా అఞ్జితఅక్ఖీని ఉప్పాటేత్వా హదయమంసం వా ఉబ్బట్టేత్వా దిన్నకాలే బోధిసత్తానం చాగం నిస్సాయ తుట్ఠి నామ హోతి. అమ్హాకమ్పి హి బోధిసత్తస్స సివిరాజజాతకే దేవసికం పఞ్చకహాపణసతసహస్సాని విస్సజ్జేత్వా చతూసు ద్వారేసు నగరమజ్ఝే చ దానం దేన్తస్స తం దానం చాగతుట్ఠిం ఉప్పాదేతుం నాసక్ఖి. యదా పనస్స బ్రాహ్మణవణ్ణేన ఆగన్త్వా సక్కో దేవరాజా అక్ఖీని యాచి, తదా తాని ఉప్పాటేత్వా దదమానస్సేవ హాసో ఉప్పజ్జి, కేసగ్గమత్తమ్పి చిత్తం అఞ్ఞథత్తం నాహోసి. ఏవం దిన్నదానం నిస్సాయ బోధిసత్తానం తిత్తి నామ నత్థి. తస్మా సోపి మహాపురిసో "సత్తాహం మయా కోటిసతసహస్ససఙ్ఖానం భిక్ఖూనం దానం దాతుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా తస్మిం మణ్డపే నిసీదాపేత్వా సత్తాహం గవపానం నామ అదాసి. **గవపాన**న్తి మహన్తే మహన్తే కోలమ్బే ఖీరస్స పూరేత్వా ఉద్ధనేసు ఆరోపేత్వా ఘనపాకపక్కే ఖీరే థోకే తణ్డులే పక్ఖిపిత్వా పక్కమధుసక్కరచుణ్ణసప్పీహి అభిసఙ్ఖతభోజనం వుచ్చతి. మనుస్సాయేవ పన పరివిసితుం నాసక్ఖింసు. దేవాపి ఏకన్తరికా హుత్వా పరివిసింసు. ద్వాదసతేరసయోజనప్పమాణం ఠానమ్పి భిక్ఖూ గణ్హితుం నప్పహోసియేవ , తే పన భిక్ఖూ అత్తనో ఆనుభావేన నిసీదింసు. పరియోసానదివసే పన సబ్బభిక్ఖూనం పత్తాని ధోవాపేత్వా భేసజ్జత్థాయ సప్పినవనీతతేలమధుఫాణితానం పూరేత్వా తిచీవరేహి సద్ధిం అదాసి, సఙ్ఘనవకభిక్ఖునా లద్ధచీవరసాటకా సతసహస్సగ్ఘనికా అహేసుం.

సత్థా అనుమోదనం కరోన్తో – "అయం పురిసో ఏవరూపం మహాదానం అదాసి, కో ను ఖో భవిస్సతీ"తి ఉపధారేన్తో – "అనాగతే కప్పసతసహస్సాధికానం ద్విన్నం అసఙ్ఖ్యేయ్యానం మత్థకే గోతమో నామ బుద్ధో భవిస్సతీ"తి దిస్వా మహాపురిసం ఆమన్తేత్వా "త్వం ఏత్తకం నామ కాలం అతిక్కమిత్వా గోతమో నామ బుద్ధో భవిస్ససీ"తి బ్యాకాసి. మహాపురిసో బ్యాకరణం సుత్వా "అహం కిర బుద్ధో భవిస్సామి, కో మే ఘరావాసేన అత్థో, పబ్బజిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా తథారూపం సమ్పత్తిం ఖేళపిణ్డం వియ పహాయ సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా బుద్ధవచనం ఉగ్గణ్హిత్వా అభిఞ్ఞాయో చ సమాపత్తియో చ నిబ్బత్తేత్వా ఆయుపరియోసానే బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి.

మఙ్గలో బుద్ధో

మఙ్గలస్స పన భగవతో నగరం ఉత్తరం నామ అహోసి, పితాపి ఉత్తరో నామ ఖత్తియో, మాతాపి ఉత్తరా నామ దేవీ, సుదేవో చ ధమ్మసేనో చ ద్వే అగ్గసావకా, పాలితో నాముపట్ఠాకో, సీవలీ చ అసోకా చ ద్వే అగ్గసావికా, నాగరుక్ఖో బోధి, అట్ఠాసీతిహత్థుబ్బేధం సరీరం అహోసి. నవుతి వస్ససహస్సాని ఠత్వా పరినిబ్బుతే పన తస్మిం ఏకప్పహారేనేవ దస చక్కవాళసహస్సాని ఏకన్ధకారాని అహేసుం. సబ్బచక్కవాళేసు మనుస్సానం మహన్తం ఆరోదనపరిదేవనం అహోసి.

> "కోణ్డఞ్ఞస్స అపరేన, మఙ్గలో నామ నాయకో;
>
> తమం లోకే నిహన్త్వాన, ధమ్మోక్కమభిధారయీ"తి. (బు॰ వం॰ ౫.౧);

సుమనో బుద్ధో

ఏవం దససహస్సిలోకధాతుం అన్ధకారం కత్వా పరినిబ్బుతస్స తస్స భగవతో అపరభాగే **సుమనో** నామ సత్థా లోకే ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతసహస్సభిక్ఖూ అహేసుం. దుతియే కఞ్చనపబ్బతమ్హి నవుతికోటిసహస్సాని, తతియే అసీతికోటిసహస్సాని. తదా మహాసత్తో అతులో నామ నాగరాజా అహోసి మహిద్ధికో మహానుభావో. సో "బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి సుత్వా ఞాతిసఙ్ఘపరివుతో నాగభవనా నిక్ఖమిత్వా కోటిసతసహస్సభిక్ఖుపరివారస్స తస్స భగవతో దిబ్బతూరియేహి ఉపహారం కారేత్వా మహాదానం పవత్తేత్వా పచ్చేకం దుస్సయుగాని దత్వా సరణేసు పతిట్ఠాసి. సోపి నం సత్థా "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో నగరం మేఖలం నామ అహోసి, సుదత్తో నామ రాజా పితా, సిరిమా నామ మాతా దేవీ, సరణో చ భావితత్తో చ ద్వే అగ్గసావకా, ఉదేనో నాముపట్ఠాకో, సోణా చ ఉపసోణా చ ద్వే అగ్గసావికా, నాగరుక్ఖో బోధి, నవుతిహత్థుబ్బేధం సరీరం అహోసి, నవుతియేవ వస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి.

"మఙ్గలస్స అపరేన, సుమనో నామ నాయకో;

సబ్బధమ్మేహి అసమో, సబ్బసత్తానముత్తమో"తి. (బు॰ వం॰ ౬.౧);

రేవతో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **రేవతో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే గణనా నత్థి, దుతియే కోటిసతసహస్సభిక్ఖూ అహేసుం, తథా తతియే. తదా బోధిసత్తో అతిదేవో నామ బ్రాహ్మణో హుత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సరణేసు పతిట్ఠాయ సిరసి అఞ్జలిం ఠపేత్వా తస్స సత్థునో కిలేసప్పహానే వణ్ణం సుత్వా ఉత్తరాసఙ్గేన పూజం అకాసి. సోపి నం "బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స పన భగవతో నగరం సుధఞ్ఞవతీ నామ అహోసి, పితా విపులో నామ ఖత్తియో, మాతా విపులా నామ, వరుణో చ బ్రహ్మదేవో చ ద్వే అగ్గసావకా, సమ్భవో నాముపట్ఠాకో, భద్దా చ సుభద్దా చ ద్వే అగ్గసావికా, నాగరుక్ఖో బోధి, సరీరం అసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, ఆయు సట్ఠి వస్ససహస్సానీతి.

"సుమనస్స అపరేన, రేవతో నామ నాయకో;

అనూపమో అసదిసో, అతులో ఉత్తమో జినో"తి. (బు॰ వం॰ ౭.౧);

సోభితో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **సోభితో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో అజితో నామ బ్రాహ్మణో హుత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సరణేసు పతిట్ఠాయ బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం అదాసి. సోపి నం "బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స పన భగవతో నగరం సుధమ్మం నామ అహోసి, పితా సుధమ్మో నామ రాజా, మాతాపి సుధమ్మా నామ దేవీ, అసమో చ సునేత్తో చ ద్వే అగ్గసావకా, అనోమో నాముపట్ఠాకో, నకులా చ సుజాతా చ ద్వే అగ్గసావికా, నాగరుక్ఖో బోధి , అట్ఠపణ్ణాసహత్థుబ్బేధం సరీరం అహోసి, నవుతి వస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణన్తి.

“రేవతస్స అపరేన, సోభితో నామ నాయకో;

సమాహితో సన్తచిత్తో, అసమో అప్పటిపుగ్గలో”తి. (బు॰ వం॰ ౮.౧);

అనోమదస్సీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఏకం అసఙ్ఖయేయ్యం అతిక్కమిత్వా ఏకస్మిం కప్పే తయో బుద్ధా నిబ్బత్తింసు **అనోమదస్సీ, పదుమో, నారదో**తి. **అనోమదస్సిస్స** భగవతో తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమే అట్ఠ భిక్ఖుసతసహస్సాని అహేసుం, దుతియే సత్త, తతియే ఛ. తదా బోధిసత్తో ఏకో యక్ఖసేనాపతి అహోసి మహిద్ధికో మహానుభావో, అనేకకోటిసతసహస్సానం యక్ఖానం అధిపతి. సో “బుద్ధో ఉప్పన్నో”తి సుత్వా ఆగన్త్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం అదాసి. సోపి నం సత్థా “అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. అనోమదస్సిస్స పన భగవతో చన్దవతీ నామ నగరం అహోసి, యసవా నామ రాజా పితా, యసోధరా నామ మాతా దేవీ, నిసభో చ అనోమో చ ద్వే అగ్గసావకా, వరుణో నాముపట్ఠాకో, సున్దరీ చ సుమనా చ ద్వే అగ్గసావికా, అజ్జునరుక్ఖో బోధి, అట్ఠపణ్ణాసహత్థుబ్బేధం సరీరం అహోసి, వస్ససతసహస్సం ఆయుప్పమాణన్తి.

“సోభితస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;

అనోమదస్సీ అమితయసో, తేజస్సీ దురతిక్కమో”తి. (బు॰ వం॰ ౯.౧);

పదుమో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **పదుమో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతసహస్సం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే తీణి సతసహస్సాని, తతియే అగామకే అరఞ్ఞే మహావనసణ్డవాసీనం భిక్ఖూనం ద్వే సతసహస్సాని. తదా బోధిసత్తో సీహో హుత్వా సత్థారం నిరోధసమాపత్తిం సమాపన్నం దిస్వా పసన్నచిత్తో వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పీతిసోమనస్సజాతో తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా సత్తాహం బుద్ధారమ్మణం పీతిం అవిజహిత్వా పీతిసుఖేనేవ గోచరాయ అపక్కమిత్వా జీవితపరిచ్చాగం కత్వా భగవన్తం పయిరుపాసమానో అట్ఠాసి. సత్థా సత్తాహచ్చయేన నిరోధా వుట్ఠితో సీహం ఓలోకేత్వా “భిక్ఖుసఙ్ఘేపి చిత్తం పసాదేత్వా సఙ్ఘం వన్దిస్సతీ”తి “భిక్ఖుసఙ్ఘో ఆగచ్ఛతూ”తి చిన్తేసి. భిక్ఖూ తావదేవ ఆగమింసు. సీహోపి భిక్ఖుసఙ్ఘే చిత్తం పసాదేతి. సత్థా తస్స మనం ఓలోకేత్వా “అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. పదుమస్స పన భగవతో చమ్పకం నామ నగరం అహోసి, అసమో నామ రాజా పితా, మాతా అసమా నామ దేవీ, సాలో చ ఉపసాలో చ ద్వే అగ్గసావకా, వరుణో నాముపట్ఠాకో, రామా చ సురామా చ ద్వే అగ్గసావికా, సోణరుక్ఖో నామ బోధి, అట్ఠపణ్ణాసహత్థుబ్బేధం సరీరం అహోసి, ఆయు వస్ససతసహస్సన్తి.

“అనోమదస్సిస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;

పదుమో నామ నామేన, అసమో అప్పటిపుగ్గలో”తి. (బు॰ వ॰ ౧౦.౧);

నారదో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **నారదో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతసహస్సం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే నవుతికోటిసహస్సాని, తతియే అసీతికోటిసహస్సాని. తదా బోధిసత్తో ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా

పఞ్చసు అభిఞ్ఞాసు అట్ఠసు చ సమాపత్తీసు చిణ్ణవసీ హుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా లోహితచన్దనేన పూజం అకాసి. సోపి నం సత్థా "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స పన భగవతో ధఞ్ఞవతీ నామ నగరం అహోసి, సుదేవో నామ ఖత్తియో పితా, అనోమా నామ మాతా దేవీ, భద్దసాలో చ జితమిత్తో చ ద్వే అగ్గసావకా, వాసేట్ఠో నాముపట్ఠాకో, ఉత్తరా చ ఫగ్గునీ చ ద్వే అగ్గసావికా, మహాసోణరుక్ఖో నామ బోధి, సరీరం అట్ఠాసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, నవుతి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

"పదుమస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;

నారదో నామ నామేన, అసమో అప్పటిపుగ్గలో"తి. (బు॰ వం॰ ౧౧.౧);

పదుముత్తరో బుద్ధో

నారదబుద్ధస్స పన అపరభాగే ఇతో సతసహస్సకప్పమత్థకే ఏకస్మిం కప్పే ఏకోవ **పదుముత్తరో** నామ బుద్ధో ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమే సన్నిపాతే కోటిసతసహస్సం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే వేభారపబ్బతే నవుతికోటిసహస్సాని, తతియే అసీతికోటిసహస్సాని. తదా బోధిసత్తో జటిలో నామ మహారట్ఠియో హుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస సచీవరం దానం అదాసి. సోపి నం సత్థా "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. పదుముత్తరస్స పన భగవతో కాలే తిత్థియా నామ నాహేసుం. సబ్బదేవమనుస్సా బుద్ధమేవ సరణం అగమంసు. తస్స నగరం హంసవతీ నామ అహోసి, పితా ఆనన్దో నామ ఖత్తియో, మాతా సుజాతా నామ దేవీ, దేవలో చ సుజాతో చ ద్వే అగ్గసావకా, సుమనో నాముపట్ఠాకో, అమితా చ అసమా చ ద్వే అగ్గసావికా, సాలరుక్ఖో బోధి, సరీరం అట్ఠపణ్ణాసహత్థుబ్బేధం అహోసి, సరీరప్పభా సమన్తతో ద్వాదసయోజనాని గణ్హి, వస్ససతసహస్సం ఆయూతి.

"నారదస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;

పదుముత్తరో నామ జినో, అక్ఖోభో సాగరూపమో"తి. (బు॰ వం॰ ౧౨.౧);

సుమేధో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే తింస కప్పసహస్సాని అతిక్కమిత్వా **సుమేధో** చ **సుజాతో** చాతి ఏకస్మిం కప్పే ద్వే బుద్ధా నిబ్బత్తింసు. **సుమేధస్సా**పి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే సుదస్సననగరే కోటిసతం ఖీణాసవా అహేసుం, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో ఉత్తరో నామ మాణవో హుత్వా నిదహిత్వా ఠపితంయేవ అసీతికోటిధనం విస్సజ్జేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా ధమ్మం సుత్వా సరణేసు పతిట్ఠాయ నిక్ఖమిత్వా పబ్బజి. సోపి నం "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సుమేధస్స భగవతో సుదస్సనం నామ నగరం అహోసి, సుదత్తో నామ రాజా పితా, మాతాపి సుదత్తా నామ దేవీ, సరణో చ సబ్బకామో చ ద్వే అగ్గసావకా, సాగరో నాముపట్ఠాకో, రామా చ సురామా చ ద్వే అగ్గసావికా, మహానీపరుక్ఖో బోధి, సరీరం అట్ఠాసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, ఆయు నవుతి వస్ససహస్సన్తి.

"పదుముత్తరస్స అపరేన, సుమేధో నామ నాయకో;

దురాసదో ఉగ్గతేజో, సబ్బలోకుత్తమో మునీ"తి. (బు॰ వం॰ ౧౩.౧);

సుజాతో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **సుజాతో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే సట్ఠి భిక్ఖుసతసహస్సాని అహేసుం, దుతియే పణ్ణాసం, తతియే చత్తాలీసం. తదా బోధిసత్తో చక్కవత్తిరాజా హుత్వా "బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి సుత్వా ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సద్ధిం సత్తహి రతనేహి చతుమహాదీపరజ్జం దత్వా సత్థు సన్తికే పబ్బజి. సకలరట్ఠవాసినో రట్ఠుప్పాదం గహేత్వా ఆరామికకిచ్చం సాధేన్తా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నిచ్చం మహాదానం అదంసు. సోపి నం సత్థా "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో నగరం సుమఙ్గలం నామ అహోసి, ఉగ్గతో నామ రాజా పితా, పభావతీ నామ మాతా, సుదస్సనో చ సుదేవో చ ద్వే అగ్గసావకా, నారదో నాముపట్ఠాకో, నాగా చ నాగసమాలా చ ద్వే అగ్గసావికా, మహావేళురుక్ఖో బోధి. సో కిర మన్దచ్ఛిద్దో ఘనక్ఖన్ధో ఉపరి నిగ్గతాహి మహాసాఖాహి మోరపిఞ్ఛకలాపో వియ విరోచిత్థ. తస్స భగవతో సరీరం పణ్ణాసహత్థుబ్బేధం అహోసి, ఆయు నవుతి వస్ససహస్సాని.

"తత్థేవ మణ్డకప్పమ్హి, సుజాతో నామ నాయకో;

సీహహనూసభక్ఖన్ధో, అప్పమేయ్యో దురాసదో"తి. (బు॰ వం॰ ౧౪.౧);

పియదస్సీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇతో అట్ఠారసకప్పసతమత్థకే ఏకస్మిం కప్పే **పియదస్సీ, అత్థదస్సీ, ధమ్మదస్సీ**తి తయో బుద్ధా నిబ్బత్తింసు. **పియదస్సిస్స**పి భగవతో తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమే కోటిసతసహస్సం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో కస్సపో నామ మాణవో తిణ్ణం వేదానం పారఙ్గతో హుత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా కోటిసతసహస్సధనపరిచ్చాగేన సఙ్ఘారామం కారేత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాసి. అథ నం సత్థా "అట్ఠారసకప్పసతచ్చయేన బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో అనోమం నామ నగరం అహోసి, పితా సుదిన్నో నామ రాజా, మాతా చన్దా నామ, పాలితో చ సబ్బదస్సీ చ ద్వే అగ్గసావకా, సోభితో నాముపట్ఠాకో, సుజాతా చ ధమ్మదిన్నా చ ద్వే అగ్గసావికా, కకుధరుక్ఖో బోధి, సరీరం అసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, నవుతి వస్ససహస్సం ఆయూతి.

"సుజాతస్స అపరేన, సయమ్భూ లోకనాయకో;

దురాసదో అసమసమో, పియదస్సీ మహాయసో"తి. (బు॰ వం॰ ౧౫.౧);

అత్థదస్సీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **అత్థదస్సీ** నామ భగవా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమే అట్ఠనవుతి భిక్ఖుసతసహస్సాని అహేసుం, దుతియే అట్ఠాసీతిసతసహస్సాని, తథా తతియే. తదా బోధిసత్తో సుసీమో నామ మహిద్ధికో తాపసో హుత్వా దేవలోకతో మన్దారవపుప్ఫచ్ఛత్తం ఆహరిత్వా సత్థారం పూజేసి, సోపి నం "అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో సోభనం నామ నగరం అహోసి, సాగరో నామ రాజా పితా, సుదస్సనా నామ మాతా, సన్తో చ ఉపసన్తో చ ద్వే అగ్గసావకా, అభయో నాముపట్ఠాకో, ధమ్మా చ సుధమ్మా చ ద్వే అగ్గసావికా, చమ్పకరుక్ఖో బోధి, సరీరం అసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, సరీరప్పభా సమన్తతో సబ్బకాలం యోజనమత్తం ఫరిత్వా అట్ఠాసి, ఆయు వస్ససతసహస్సన్తి.

“తత్థేవ మణ్డకప్పమ్హి, అత్థదస్సీ నరాసభో;

మహాతమం నిహన్త్వాన, పత్తో సమ్బోధిముత్తమ”న్తి. (బు॰ వం॰ ౧౬.౧);

ధమ్మదస్సీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **ధమ్మదస్సీ** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమే కోటిసతం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో సక్కో దేవరాజా హుత్వా దిబ్బగన్ధపుప్ఫేహి చ దిబ్బతూరియేహి చ పూజం అకాసి, సోపి నం సత్థా “అనాగతే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో సరణం నామ నగరం అహోసి, పితా సరణో నామ రాజా, మాతా సునన్దా నామ దేవీ, పదుమో చ ఫుస్సదేవో చ ద్వే అగ్గసావకా, సునేత్తో నాముపట్ఠాకో, ఖేమా చ సబ్బనామా చ ద్వే అగ్గసావికా, రత్తఙ్కురరుక్ఖో బోధి, “బిమ్బిజాలో”తిపి వుచ్చతి, సరీరం పనస్స అసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, వస్ససతసహస్సం ఆయూతి.

“తత్థేవ మణ్డకప్పమ్హి, ధమ్మదస్సీ మహాయసో;

తమన్ధకారం విధమిత్వా, అతిరోచతి సదేవకే”తి. (బు॰ వం॰ ౧౭.౧);

సిద్ధత్థో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇతో చతునవుతికప్పమత్థకే ఏకస్మిం కప్పే ఏకోవ **సిద్ధత్థో** నామ సమ్మాసమ్బుద్ధో ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే కోటిసతం భిక్ఖూ అహేసుం, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో ఉగ్గతేజో అభిఞ్ఞాబలసమ్పన్నో మఙ్గలో నామ తాపసో హుత్వా మహాజమ్బుఫలం ఆహరిత్వా తథాగతస్స అదాసి. సత్థా తం ఫలం పరిభుఞ్జిత్వా “చతునవుతికప్పమత్థకే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో నగరం వేభారం నామ అహోసి, పితా జయసేనో నామ రాజా, మాతా సుఫస్సా నామ దేవీ, సమ్బలో చ సుమిత్తో చ ద్వే అగ్గసావకా, రేవతో నాముపట్ఠాకో, సీవలా చ సురామా చ ద్వే అగ్గసావికా , కణికారరుక్ఖో బోధి, సరీరం సట్ఠిహత్థుబ్బేధం అహోసి, వస్ససతసహస్సం ఆయూతి.

“ధమ్మదస్సిస్స అపరేన, సిద్ధత్థో లోకనాయకో;

నిహనిత్వా తమం సబ్బం, సూరియో అబ్భుగ్గతో యథా”తి. (బు॰ వం॰ ౧౮.౧);

తిస్సో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇతో ద్వానవుతికప్పమత్థకే **తిస్సో ఫుస్సో**తి ఏకస్మిం కప్పే ద్వే బుద్ధా నిబ్బత్తింసు. **తిస్సస్స** భగవతో తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే భిక్ఖూనం కోటిసతం అహోసి, దుతియే నవుతికోటియో, తతియే అసీతికోటియో. తదా బోధిసత్తో మహాభోగో మహాయసో సుజాతో నామ ఖత్తియో హుత్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా మహిద్ధికభావం పత్వా “బుద్ధో ఉప్పన్నో”తి సుత్వా దిబ్బమన్దారవపదుమపారిచ్ఛత్తకపుప్ఫాని ఆదాయ చతుపరిసమజ్ఝే గచ్ఛన్తం తథాగతం పూజేసి, ఆకాసే పుప్ఫవితానం అకాసి. సోపి నం సత్థా “ఇతో ద్వేనవుతికప్పమత్థకే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో ఖేమం నామ నగరం అహోసి, పితా జనసన్ధో నామ ఖత్తియో, మాతా పదుమా నామ దేవీ, బ్రహ్మదేవో చ ఉదయో

చ ద్వే అగ్గసావకా, సుమనో నాముపట్ఠాకో, ఫుస్సా చ సుదత్తా చ ద్వే అగ్గసావికా, అసనరుక్ఖో బోధి, సరీరం సట్ఠిహత్థుబ్బేధం అహోసి, వస్ససతసహస్సం ఆయూతి.

“సిద్ధత్థస్స అపరేన, అసమో అప్పటిపుగ్గలో;

అనన్తతేజో అమితయసో, తిస్సో లోకగ్గనాయకో”తి. (బు॰ వం॰ ౧౮.౧);

ఫుస్సో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **ఫుస్సో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే సట్ఠి భిక్ఖుసతసహస్సాని అహేసుం, దుతియే పణ్ణాస, తతియే ద్వత్తింస. తదా బోధిసత్తో విజితావీ నామ ఖత్తియో హుత్వా మహారజ్జం పహాయ సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా తీణి పిటకాని ఉగ్గహేత్వా మహాజనస్స ధమ్మకథం కథేసి, సీలపారమిఞ్చ పూరేసి. సోపి నం “బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో కాసి నామ నగరం అహోసి, జయసేనో నామ రాజా పితా, సిరిమా నామ మాతా, సురక్ఖితో చ ధమ్మసేనో చ ద్వే అగ్గసావకా, సభియో నాముపట్ఠాకో, చాలా చ ఉపచాలా చ ద్వే అగ్గసావికా, ఆమలకరుక్ఖో బోధి, సరీరం అట్ఠపణ్ణాసహత్థుబ్బేధం అహోసి, నవుతి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

“తత్థేవ మణ్డకప్పమ్హి, అహు సత్థా అనుత్తరో;

అనూపమో అసమసమో, ఫుస్సో లోకగ్గనాయకో”తి. (బు॰ వం॰ ౨౦.౧);

విపస్సీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇతో ఏకనవుతికప్పే **విపస్సీ** నామ భగవా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే అట్ఠసట్ఠి భిక్ఖుసతసహస్సం అహోసి, దుతియే ఏకసతసహస్సం, తతియే అసీతిసహస్సాని. తదా బోధిసత్తో మహిద్ధికో మహానుభావో అతులో నామ నాగరాజా హుత్వా సత్తరతనఖచితం సోవణ్ణమయం మహాపీఠం భగవతో అదాసి. సోపి నం “ఇతో ఏకనవుతికప్పే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో బన్ధుమతీ నామ నగరం అహోసి, బన్ధుమా నామ రాజా పితా, బన్ధుమతీ నామ మాతా, ఖణ్డో చ తిస్సో చ ద్వే అగ్గసావకా, అసోకో నాముపట్ఠాకో, చన్దా చ చన్దమిత్తా చ ద్వే అగ్గసావికా, పాటలిరుక్ఖో బోధి, సరీరం అసీతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, సరీరప్పభా సదా సత్త యోజనాని ఫరిత్వా అట్ఠాసి, అసీతి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

“ఫుస్సస్స చ అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;

విపస్సీ నామ నామేన, లోకే ఉప్పజ్జి చక్ఖుమా”తి. (బు॰ వం॰ ౨౧.౧);

సిఖీ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇతో ఏకత్తింసకప్పే **సిఖీ చ వేస్సభూ**చాతి ద్వే బుద్ధా అహేసుం. **సిఖిస్సా**పి భగవతో తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే భిక్ఖుసతసహస్సం అహోసి, దుతియే అసీతిసహస్సాని, తతియే సత్తతిసహస్సాని. తదా బోధిసత్తో అరిన్దమో నామ రాజా హుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సచీవరం మహాదానం పవత్తేత్వా

సత్తరతనపటిమణ్డితం హత్థిరతనం దత్వా హత్థిప్పమాణం కత్వా కప్పియభణ్డం అదాసి. సోపి నం సత్థా “ఇతో ఏకత్తింసకప్పే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స పన భగవతో అరుణవతీ నామ నగరం అహోసి, అరుణో నామ ఖత్తియో పితా, పభావతీ నామ మాతా, అభిభూ చ సమ్భవో చ ద్వే అగ్గసావకా, ఖేమఙ్కరో నాముపట్ఠాకో, సఖిలా చ పదుమా చ ద్వే అగ్గసావికా, పుణ్డరీకరుక్ఖో బోధి, సరీరం సత్తతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, సరీరప్పభా యోజనత్తయం ఫరిత్వా అట్ఠాసి, సత్తతి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

“విపస్సిస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;
సిఖివ్హయో ఆసి జినో, అసమో అప్పటిపుగ్గలో”తి. (బు॰ వం॰ ౨౨.౧);

వేస్సభూ బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **వేస్సభూ** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి తయో సావకసన్నిపాతా. పఠమసన్నిపాతే అసీతి భిక్ఖుసహస్సాని అహేసుం, దుతియే సత్తతి, తతియే సట్ఠి. తదా బోధిసత్తో సుదస్సనో నామ రాజా హుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సచీవరం మహాదానం దత్వా తస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా ఆచారగుణసమ్పన్నో బుద్ధరతనే చిత్తీకారపీతిబహులో అహోసి. సోపి నం భగవా “ఇతో ఏకత్తింసకప్పే బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. తస్స పన భగవతో అనోమం నామ నగరం అహోసి, సుప్పతీతో నామ రాజా పితా, యసవతీ నామ మాతా, సోణో చ ఉత్తరో చ ద్వే అగ్గసావకా, ఉపసన్తో నాముపట్ఠాయో, రామా చ సురామా చ ద్వే అగ్గసావికా, సాలరుక్ఖో బోధి, సరీరం సట్ఠిహత్థుబ్బేధం అహోసి, సట్ఠి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

“తత్థేవ మణ్డకప్పమ్హి, అసమో అప్పటిపుగ్గలో;
వేస్సభూ నామ నామేన, లోకే ఉప్పజ్జి సో జినో”తి. (బు॰ వం॰ ౨౩.౧);

కకుసన్ధో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే ఇమస్మిం కప్పే చత్తారో బుద్ధా నిబ్బత్తా **కకుసన్ధో, కోణాగమనో, కస్సపో, అమ్హాకం భగవాతి. కకుసన్ధస్స** భగవతో ఏకోవ సావకసన్నిపాతో, తత్థ చత్తాలీస భిక్ఖుసహస్సాని అహేసుం. తదా బోధిసత్తో ఖేమో నామ రాజా హుత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సపత్తచీవరం మహాదానఞ్చేవ అఞ్జనాదిభేసజ్జాని చ దత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పబ్బజి. సోపి నం సత్థా “బుద్ధో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. కకుసన్ధస్స పన భగవతో ఖేమం నామ నగరం అహోసి, అగ్గిదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా, విసాఖా నామ బ్రాహ్మణీ మాతా, విధురో చ సఞ్జీవో చ ద్వే అగ్గసావకా, బుద్ధిజో నాముపట్ఠాకో, సామా చ చమ్పా చ ద్వే అగ్గసావికా, మహాసిరీసరుక్ఖో బోధి, సరీరం చత్తాలీసహత్థుబ్బేధం అహోసి, చత్తాలీస వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

“వేస్సభుస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;
కకుసన్ధో నామ నామేన, అప్పమేయ్యో దురాసదో”తి. (బు॰ వం॰ ౨౪.౧);

కోణాగమనో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **కోణాగమనో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి ఏకోవ సావకసన్నిపాతో, తత్థ తింస భిక్ఖుసహస్సాని అహేసుం. తదా బోధిసత్తో పబ్బతో నామ రాజా హుత్వా అమచ్చగణపరివుతో సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మదేసనం సుత్వా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా మహాదానం పవత్తేత్వా పత్తుణ్ణచీనపటకోసేయ్యకమ్బలదుకూలాని చేవ సువణ్ణపటికఞ్చ దత్వా సత్థు సన్తికే పబ్బజి. సోపి నం సత్థా "బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో సోభవతీ నామ నగరం అహోసి, యఞ్ఞదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా, ఉత్తరా నామ బ్రాహ్మణీ మాతా, భియ్యసో చ ఉత్తరో చ ద్వే అగ్గసావకా, సోత్థిజో నాముపట్ఠాకో, సముద్దా చ ఉత్తరా చ ద్వే అగ్గసావికా, ఉదుమ్బరరుక్ఖో బోధి, సరీరం తింసహత్థుబ్బేధం అహోసి, తింస వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

"కకుసన్ధస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;
కోణాగమనో నామ జినో, లోకజేట్ఠో నరాసభో"తి. (బు॰ వం॰ ౨౫.౧);

కస్సపో బుద్ధో

తస్స అపరభాగే **కస్సపో** నామ సత్థా ఉదపాది. తస్సాపి ఏకోవ సావకసన్నిపాతో, తత్థ వీసతి భిక్ఖుసహస్సాని అహేసుం. తదా బోధిసత్తో జోతిపాలో నామ మాణవో హుత్వా తిణ్ణం వేదానం పారగూ భూమియఞ్చేవ అన్తలిక్ఖే చ పాకటో ఘటికారస్స కుమ్భకారస్స మిత్తో అహోసి. సో తేన సద్ధిం సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మకథం సుత్వా పబ్బజిత్వా ఆరద్ధవీరియో తీణి పిటకాని ఉగ్గహేత్వా వత్తావత్తసమ్పత్తియా బుద్ధసాసనం సోభేసి. సోపి నం సత్థా "బుద్ధో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. తస్స భగవతో జాతనగరం బారాణసీ నామ అహోసి, బ్రహ్మదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా, ధనవతీ నామ బ్రాహ్మణీ మాతా, తిస్సో చ భారద్వాజో చ ద్వే అగ్గసావకా, సబ్బమిత్తో నాముపట్ఠాకో, అనుళా చ ఉరువేళా చ ద్వే అగ్గసావికా, నిగ్రోధరుక్ఖో బోధి, సరీరం వీసతిహత్థుబ్బేధం అహోసి, వీసతి వస్ససహస్సాని ఆయూతి.

"కోణాగమనస్స అపరేన, సమ్బుద్ధో ద్విపదుత్తమో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ధమ్మరాజా పభఙ్కరో"తి. (బు॰ వం॰ ౨౬.౧);

యస్మిం పన కప్పే దీపఙ్కరదసబలో ఉదపాది, తస్మిం అఞ్ఞేపి తయో బుద్ధా అహేసుం. తేసం సన్తికే బోధిసత్తస్స బ్యాకరణం నత్థి, తస్మా తే ఇధ న దస్సితా. అట్ఠకథాయం పన తణ్హఙ్కరతో పట్ఠాయ సబ్బేపి బుద్ధే దస్సేతుం ఇదం వుత్తం –

"తణ్హఙ్కరో మేధఙ్కరో, అథోపి సరణఙ్కరో;
దీపఙ్కరో చ సమ్బుద్ధో, కోణ్డఞ్ఞో ద్విపదుత్తమో.

"మఙ్గలో చ సుమనో చ, రేవతో సోభితో ముని;
అనోమదస్సీ పదుమో, నారదో పదుముత్తరో.

"సుమేధో చ సుజాతో చ, పియదస్సీ మహాయసో;
అత్థదస్సీ ధమ్మదస్సీ, సిద్ధత్థో లోకనాయకో.

“తిస్సో ఫుస్సో చ సమ్బుద్ధో, విపస్సీ సిఖీ వేస్సభూ;
కకుసన్ధో కోణాగమనో, కస్సపో చాపి నాయకో.

“ఏతే అహేసుం సమ్బుద్ధా, వీతరాగా సమాహితా;
సతరంసీవ ఉప్పన్నా, మహాతమవినోదనా;
జలిత్వా అగ్గిఖన్ధావ, నిబ్బుతా తే ససావకా”తి.

గోతమో బుద్ధో

తత్థ అమ్హాకం బోధిసత్తో దీపఙ్కరాదీనం చతువీసతియా బుద్ధానం సన్తికే అధికారం కరోన్తో కప్పసతసహస్సాధికాని చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని ఆగతో. కస్సపస్స పన భగవతో ఓరభాగే ఠపేత్వా ఇమం సమ్మాసమ్బుద్ధం అఞ్ఞో బుద్ధో నామ నత్థి. ఇతి **దీపఙ్కరాదీనం చతువీసతియా బుద్ధానం** సన్తికే లద్ధబ్యాకరణో పన బోధిసత్తో యేనేన –

“మనుస్సత్తం లిఙ్గసమ్పత్తి, హేతు సత్థారదస్సనం;
పబ్బజ్జా గుణసమ్పత్తి, అధికారో చ ఛన్దతా;
అట్ఠధమ్మసమోధానా, అభినీహారో సమిజ్ఝతీ”తి. (బు॰ వం॰ ౨.౫౯) –

ఇమే అట్ఠ ధమ్మే సమోధానేత్వా దీపఙ్కరపాదమూలే కతాభినీహారేన “హన్ద బుద్ధకరే ధమ్మే, విచినామి ఇతో చితో”తి ఉస్సాహం కత్వా “విచినన్తో తదా దక్ఖిం, పఠమం దానపారమి”న్తి దానపారమితాదయో బుద్ధకారకధమ్మా దిట్ఠా, పూరేన్తోయేవ యావ వేస్సన్తరత్తభావో ఆగమి. ఆగచ్ఛన్తో చ యే తే కతాభినీహారానం బోధిసత్తానం ఆనిసంసా సంవణ్ణితా –

“ఏవం సబ్బఙ్గసమ్పన్నా, బోధియా నియతా నరా;
సంసరం దీఘమద్ధానం, కప్పకోటిసతేహిపి.

“అవీచిమ్హి నుప్పజ్జన్తి, తథా లోకన్తరేసు చ;
నిజ్ఝామతణ్హా ఖుప్పిపాసా, న హోన్తి కాలకఞ్జికా.

“న హోన్తి ఖుద్దకా పాణా, ఉప్పజ్జన్తాపి దుగ్గతిం;
జాయమానా మనుస్సేసు, జచ్చన్ధా న భవన్తి తే.

“సోతవేకల్లతా నత్థి, న భవన్తి మూగపక్ఖికా;
ఇత్థిభావం న గచ్ఛన్తి, ఉభతోబ్యఞ్జనపణ్డకా.

“న భవన్తి పరియాపన్నా, బోధియా నియతా నరా;
ముత్తా ఆనన్తరికేహి, సబ్బత్థ సుద్ధగోచరా.

“మిచ్ఛాదిట్ఠిం న సేవన్తి, కమ్మకిరియదస్సనా;

వసమానాపి సగ్గేసు, అసఙ్గం నుపపజ్జరే.

“సుద్ధావాసేసు దేవేసు, హేతు నామ న విజ్జతి;
నేక్ఖమ్మనిన్నా సప్పురిసా, విసంయుత్తా భవాభవే;
చరన్తి లోకత్థచరియాయో, పూరేన్తి సబ్బపారమీ”తి.

తే ఆనిసంసే అధిగన్త్వావ ఆగతో. పారమియో పూరేన్తస్స చస్స అకిత్తిబ్రాహ్మణకాలే, సఙ్ఖబ్రాహ్మణకాలే, ధనఞ్చయరాజకాలే, మహాసుదస్సనరాజకాలే, మహాగోవిన్దకాలే, నిమిమహారాజకాలే, చన్దకుమారకాలే, విసయ్హసెట్ఠికాలే, సివిరాజకాలే, వేస్సన్తరరాజకాలేతి దానపారమితాయ పూరితత్తభావానం పరిమాణం నామ నత్థి. ఏకన్తేన పనస్స ససపణ్డితజాతకే –

“భిక్ఖాయ ఉపగతం దిస్వా, సకత్తానం పరిచ్చజిం;
దానేన మే సమో నత్థి, ఏసా మే దానపారమీ”తి. (చరియా॰ ౧.తస్సుద్దాన) –

ఏవం అత్తపరిచ్చాగం కరోన్తస్స **దానపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. తథా సీలవనాగరాజకాలే, చమ్పేయ్యనాగరాజకాలే, భూరిదత్తనాగరాజకాలే, ఛద్దన్తనాగరాజకాలే, జయద్దిసరాజపుత్తకాలే, అలీనసత్తుకుమారకాలేతి సీలపారమితాయ పూరితత్తభావానం పరిమాణం నామ నత్థి. ఏకన్తేన పనస్స సఙ్ఖపాలజాతకే –

“సూలేహి విజ్ఝయన్తోపి, కోట్టియన్తోపి సత్తిభి;
భోజపుత్తే న కుప్పామి, ఏసా మే సీలపారమీ”తి. (చరియా॰ ౨.౯౧) –

ఏవం అత్తపరిచ్చాగం కరోన్తస్స **సీలపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. తథా సోమనస్సకుమారకాలే, హత్థిపాలకుమారకాలే, అయోఘరపణ్డితకాలేతి మహారజ్జం పహాయ నేక్ఖమ్మపారమితాయ పూరితత్తభావానం పరిమాణం నామ నత్థి. ఏకన్తేన పనస్స చూళసుతసోమజాతకే –

“మహారజ్జం హత్థగతం, ఖేళపిణ్డంవ ఛడ్డయిం;
చజతో న హోతి లగ్గనం, ఏసా మే నేక్ఖమ్మపారమీ”తి. –

ఏవం నిస్సఙ్గతాయ రజ్జం ఛడ్డేత్వా నిక్ఖమన్తస్స **నేక్ఖమ్మపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. తథా విధురపణ్డితకాలే, మహాగోవిన్దపణ్డితకాలే, కుద్దాలపణ్డితకాలే, అరకపణ్డితకాలే, బోధిపరిబ్బాజకకాలే, మహోసధపణ్డితకాలేతి పఞ్ఞాపారమితాయ పూరితత్తభావానం పరిమాణం నామ నత్థి. ఏకన్తేన పనస్స సత్తుభస్తజాతకే సేనకపణ్డితకాలే –

“పఞ్ఞాయ విచినన్తోహం, బ్రాహ్మణం మోచయిం దుఖా;
పఞ్ఞాయ మే సమో నత్థి, ఏసా మే పఞ్ఞాపారమీ”తి. –

అన్తోభస్తగతం సప్పం దస్సేన్తస్స **పఞ్ఞాపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. తథా వీరియపారమితాదీనమ్పి పూరితత్తభావానం పరిమాణం నామ నత్థి. ఏకన్తేన పనస్స మహాజనకజాతకే –

“అతీరదస్సీ జలమజ్ఝే, హతా సబ్బేవ మానుసా;
చిత్తస్స అఞ్ఞథా నత్థి, ఏసా మే వీరియపారమీ”తి. –

ఏవం మహాసముద్దం తరన్తస్స **వీరియపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. ఖన్తివాదిజాతకే –

“అచేతనంవ కోట్టేన్తే, తిణ్హేన ఫరసునా మమం;
కాసిరాజే న కుప్పామి, ఏసా మే ఖన్తిపారమీ”తి. –

ఏవం అచేతనభావేన వియ మహాదుక్ఖం అధివాసేన్తస్స **ఖన్తిపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. మహాసుతసోమజాతకే –

“సచ్చవాచం అనురక్ఖన్తో, చజిత్వా మమ జీవితం;
మోచేసిం ఏకసతం ఖత్తియే, ఏసా మే సచ్చపారమీ”తి. –

ఏవం జీవితం చజిత్వా సచ్చమనురక్ఖన్తస్స **సచ్చపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. మూగపక్ఖజాతకే –

“మాతాపితా న మే దేస్సా, నపి దేస్సం మహాయసం;
సబ్బఞ్ఞుతం పియం మయ్హం, తస్మా వతమధిట్ఠహి”న్తి. (చరియా॰ ౩.౬౫) –

ఏవం జీవితమ్పి చజిత్వా వతం అధిట్ఠహన్తస్స **అధిట్ఠానపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. సువణ్ణసామజాతకే –

“న మం కోచి ఉత్తసతి, నపిహం భాయామి కస్సచి;
మేత్తాబలేనుపత్థద్ధో, రమామి పవనే తదా”తి. (చరియా॰ ౩.౧౧౩) –

ఏవం జీవితమ్పి అనోలోకేత్వా మేత్తాయన్తస్స **మేత్తాపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. లోమహంసజాతకే –

“సుసానే సేయ్యం కప్పేమి, ఛవట్ఠికం ఉపనిధాయహం;
గామణ్డలా ఉపాగన్త్వా, రూపం దస్సేన్తినప్పక”న్తి. (చరియా॰ ౩.౧౧౯) –

ఏవం గామదారకేసు నిట్ఠుభనాదీహి చేవ మాలాగన్ధూపహారాదీహి చ సుఖదుక్ఖం ఉప్పాదేన్తేసుపి ఉపేక్ఖం అనతివత్తేన్తస్స **ఉపేక్ఖాపారమితా** పరమత్థపారమీ నామ జాతా. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారతో పనేస అత్థో చరియాపిటకతో గహేతబ్బోతి. ఏవం పారమియో పూరేత్వా వేస్సన్తరత్తభావే ఠితో –

“అచేతనాయం పథవీ, అవిఞ్ఞాయ సుఖం దుఖం;
సాపి దానబలా మయ్హం, సత్తక్ఖత్తుం పకమ్పథా”తి. (చరియా॰ ౧.౧౨౪) –

ఏవం మహాపథవికమ్పనాదీని మహాపుఞ్ఞాని కరిత్వా ఆయుపరియోసానే తతో చుతో తుసితభవనే నిబ్బత్తి. ఇతి దీపఙ్కరపాదమూలతో పట్ఠాయ యావ అయం తుసితపురే నిబ్బత్తి, ఏత్తకం ఠానం **దూరేనిదానం** నామాతి వేదితబ్బం.

దూరేనిదానకథా నిట్ఠితా.

౨. అవిదూరేనిదానకథా

తుసితపురే వసన్తేయేవ పన బోధిసత్తే బుద్ధకోలాహలం నామ ఉదపాది. లోకస్మిఞ్హి **తీణి కోలాహలాని** మహన్తాని ఉప్పజ్జన్తి కప్పకోలాహలం, బుద్ధకోలాహలం, చక్కవత్తికోలాహలన్తి. తత్థ "వస్ససతసహస్సచ్చయేన కప్పుట్ఠానం భవిస్సతీ"తి లోకబ్యూహా నామ కామావచరదేవా ముత్తసిరా వికిణ్ణకేసా రుదముఖా అస్సూని హత్థేహి పుఞ్ఛమానా రత్తవత్థనివత్థా అతివియ విరూపవేసధారినో హుత్వా మనుస్సపథే విచరన్తా ఏవం ఆరోచేన్తి – "మారిసా, ఇతో వస్ససతసహస్సచ్చయేన కప్పుట్ఠానం భవిస్సతి, అయం లోకో వినస్సిస్సతి, మహాసముద్దోపి సుస్సిస్సతి, అయఞ్చ మహాపథవీ సినేరు చ పబ్బతరాజా ఉడ్డయ్హిస్సన్తి వినస్సిస్సన్తి, యావ బ్రహ్మలోకా లోకవినాసో భవిస్సతి, మేత్తం మారిసా, భావేథ, కరుణం, ముదితం, ఉపేక్ఖం మారిసా, భావేథ, మాతరం ఉపట్ఠహథ, పితరం ఉపట్ఠహథ, కులే జేట్ఠాపచాయినో హోథా"తి. ఇదం **కప్పకోలాహలం** నామ. "వస్ససహస్సచ్చయేన పన సబ్బఞ్ఞుబుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి లోకపాలదేవతా "ఇతో, మారిసా, వస్ససహస్సచ్చయేన సబ్బఞ్ఞుబుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి ఉగ్ఘోసేన్తియో ఆహిణ్డన్తి. ఇదం **బుద్ధకోలాహలం** నామ. "వస్ససతస్సచ్చయేన చక్కవత్తిరాజా ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి దేవతాయో "ఇతో మారిసా వస్ససతచ్చయేన చక్కవత్తిరాజా లోకే ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి ఉగ్ఘోసేన్తియో ఆహిణ్డన్తి. ఇదం **చక్కవత్తికోలాహలం** నామ. ఇమాని తీణి కోలాహలాని మహన్తాని హోన్తి.

తేసు బుద్ధకోలాహలసద్దం సుత్వా సకలదససహస్సచక్కవాళదేవతా ఏకతో సన్నిపతిత్వా "అసుకో నామ సత్తో బుద్ధో భవిస్సతీ"తి ఞత్వా తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయాచన్తి. ఆయాచమానా చ పుబ్బనిమిత్తేసు ఉప్పన్నేసు ఆయాచన్తి. తదా పన సబ్బాపి తా ఏకేకచక్కవాళే చాతుమహారాజసక్కసుయామసన్తుసితసునిమ్మితవసవత్తిమహాబ్రహ్మేహి సద్ధిం ఏకచక్కవాళే సన్నిపతిత్వా తుసితభవనే బోధిసత్తస్స సన్తికం గన్త్వా "మారిస, తుమ్హేహి దస పారమియో పూరేన్తేహి న సక్కసమ్పత్తిం, న మారబ్రహ్మచక్కవత్తిసమ్పత్తిం పత్థేన్తేహి పూరితా, లోకనిత్థరణత్థాయ పన సబ్బఞ్ఞుతం పత్థేన్తేహి పూరితా, సో వో దాని కాలో, మారిస, బుద్ధత్తాయ, సమయో, మారిస, బుద్ధత్తాయా"తి యాచింసు.

అథ మహాసత్తో దేవతానం పటిఞ్ఞం అదత్వావ కాలదీపదేసకులజనేత్తిఆయుపరిచ్ఛేదవసేన **పఞ్చమహావిలోకనం** నామ విలోకేసి. తత్థ "కాలో ను ఖో, అకాలో ను ఖో"తి పఠమం కాలం విలోకేసి. తత్థ వస్ససతసహస్సతో ఉద్ధం వడ్ఢితఆయుకాలో కాలో నామ న హోతి. కస్మా? తదా హి సత్తానం జాతిజరామరణాని న పఞ్ఞాయన్తి. బుద్ధానఞ్చ ధమ్మదేసనా తిలక్ఖణముత్తా నామ నత్థి. తేసం "అనిచ్చం దుక్ఖం అనత్తా"తి కథేన్తానం "కిం నామేతం కథేన్తీ"తి నేవ సోతబ్బం న సద్ధాతబ్బం మఞ్ఞన్తి, తతో అభిసమయో న హోతి, తస్మిం అసతి అనియ్యానికం సాసనం హోతి. తస్మా సో అకాలో. వస్ససతతో ఊనఆయుకాలోపి కాలో నామ న హోతి. కస్మా? తదా హి సత్తా ఉస్సన్నకిలేసా హోన్తి, ఉస్సన్నకిలేసానఞ్చ దిన్నో ఓవాదో ఓవాదట్ఠానే న తిట్ఠతి, ఉదకే దణ్డరాజి వియ ఖిప్పం విగచ్ఛతి. తస్మా సోపి అకాలో. వస్ససతసహస్సతో పన పట్ఠాయ హేట్ఠా, వస్ససతతో పట్ఠాయ ఉద్ధం ఆయుకాలో కాలో నామ. తదా చ వస్ససతాయుకాలో, అథ మహాసత్తో "నిబ్బత్తితబ్బకాలో"తి కాలం పస్సి.

తతో దీపం విలోకేన్తో సపరివారే చత్తారో దీపే ఓలోకేత్వా "తీసు దీపేసు బుద్ధా న నిబ్బత్తన్తి, జమ్బుదీపేయేవ నిబ్బత్తన్తీ"తి దీపం పస్సి.

తతో “జమ్బుదీపో నామ మహా, దసయోజనసహస్సపరిమాణో, కతరస్మిం ను ఖో పదేసే బుద్ధా నిబ్బత్తన్తీ”తి ఓకాసం విలోకేన్తో మజ్ఝిమదేసం పస్సి. మజ్ఝిమదేసో నామ “పురత్థిమాయ దిసాయ గజఙ్గలం నామ నిగమో, తస్స పరేన మహాసాలా, తతో పరా పచ్చన్తిమా జనపదా, ఓరతో మజ్ఝే. పురత్థిమదక్ఖిణాయ దిసాయ సల్లవతీ నామ నదీ, తతో పరా పచ్చన్తిమా జనపదా, ఓరతో మజ్ఝే. దక్ఖిణాయ దిసాయ సేతకణ్ణికం నామ నిగమో, తతో పరా పచ్చన్తిమా జనపదా, ఓరతో మజ్ఝే. పచ్ఛిమాయ దిసాయ థూణం నామ బ్రాహ్మణగామో, తతో పరా పచ్చన్తిమా జనపదా, ఓరతో మజ్ఝే. ఉత్తరాయ దిసాయ ఉసీరద్ధజో నామ పబ్బతో, తతో పరా పచ్చన్తిమా జనపదా, ఓరతో మజ్ఝే”తి ఏవం వినయే (మహావ. ౨౫౯) వుత్తో పదేసో . సో ఆయామతో తీణి యోజనసతాని, విత్థారతో అడ్ఢతేయ్యాని, పరిక్ఖేపతో నవ యోజనసతానీతి ఏతస్మిం పదేసే బుద్ధా, పచ్చేకబుద్ధా, అగ్గసావకా, అసీతి మహాసావకా, చక్కవత్తిరాజానో, అఞ్ఞే చ మహేసక్ఖా ఖత్తియబ్రాహ్మణగహపతిమహాసాలా ఉప్పజ్జన్తి. ఇదఞ్చేత్థ కపిలవత్థు నామ నగరం, తత్థ మయా నిబ్బత్తితబ్బన్తి నిట్ఠం అగమాసి.

తతో కులం విలోకేన్తో “బుద్ధా నామ వేస్సకులే వా సుద్దకులే వా న నిబ్బత్తన్తి. లోకసమ్మతే పన ఖత్తియకులే వా బ్రాహ్మణకులే వాతి ద్వీసుయేవ కులేసు నిబ్బత్తన్తి. ఇదాని చ ఖత్తియకులం లోకసమ్మతం, తత్థ నిబ్బత్తిస్సామి. సుద్ధోదనో నామ రాజా మే పితా భవిస్సతీ”తి కులం పస్సి.

తతో మాతరం విలోకేన్తో “బుద్ధమాతా నామ లోలా సురాధుత్తా న హోతి, కప్పసతసహస్సం పన పూరితపారమీ జాతితో పట్ఠాయ అఖణ్డపఞ్చసీలాయేవ హోతి. అయఞ్చ మహామాయా నామ దేవీ ఏదిసీ, అయం మే మాతా భవిస్సతి. కిత్తకం పనస్సా ఆయూతి దసన్నం మాసానం ఉపరి సత్త దివసానీ”తి పస్సి.

ఇతి ఇమం పఞ్చమహావిలోకనం విలోకేత్వా “కాలో మే, మారిసా, బుద్ధభావాయా”తి దేవతానం సఙ్గహం కరోన్తో పటిఞ్ఞం దత్వా “గచ్ఛథ, తుమ్హే”తి తా దేవతా ఉయ్యోజేత్వా తుసితదేవతాహి పరివుతో తుసితపురే నన్దనవనం పావిసి. సబ్బదేవలోకేసు హి నన్దనవనం అత్థియేవ. తత్థ నం దేవతా “ఇతో చుతో సుగతిం గచ్ఛ, ఇతో చుతో సుగతిం గచ్ఛా”తి పుబ్బే కతకుసలకమ్మోకాసం సారయమానా విచరన్తి. సో ఏవం దేవతాహి కుసలం సారయమానాహి పరివుతో తత్థ విచరన్తోయేవ చవిత్వా మహామాయాయ దేవియా కుచ్ఛిస్మిం పటిసన్ధిం గణ్హి.

తస్స ఆవిభావత్థం అయం అనుపుబ్బికథా – తదా కిర కపిలవత్థునగరే ఆసాళ్హినక్ఖత్తం సఙ్ఘుట్ఠం అహోసి, మహాజనో నక్ఖత్తం కీళతి. మహామాయాపి దేవీ పురే పుణ్ణమాయ సత్తమదివసతో పట్ఠాయ విగతసురాపానం మాలాగన్ధవిభూతిసమ్పన్నం నక్ఖత్తకీళం అనుభవమానా సత్తమే దివసే పాతోవ ఉట్ఠాయ గన్ధోదకేన న్హాయిత్వా చత్తారి సతసహస్సాని విస్సజ్జేత్వా మహాదానం దత్వా సబ్బాలఙ్కారవిభూసితా వరభోజనం భుఞ్జిత్వా ఉపోసథఙ్గాని అధిట్ఠాయ అలఙ్కతపటియత్తం సిరిగబ్భం పవిసిత్వా సిరిసయనే నిపన్నా నిద్దం ఓక్కమమానా ఇమం సుపినం అద్దస – చత్తారో కిర నం మహారాజానో సయనేనేవ సద్ధిం ఉక్ఖిపిత్వా హిమవన్తం నేత్వా సట్ఠియోజనికే మనోసిలాతలే సత్తయోజనికస్స మహాసాలరుక్ఖస్స హేట్ఠా ఠపేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. అథ నేసం దేవియో ఆగన్త్వా దేవిం అనోతత్తదహం నేత్వా మనుస్సమలహరణత్థం న్హాపేత్వా దిబ్బవత్థం నివాసాపేత్వా గన్ధేహి విలిమ్పాపేత్వా దిబ్బపుప్ఫాని పిళన్ధాపేత్వా తతో అవిదూరే ఏకో రజతపబ్బతో అత్థి, తస్స అన్తో కనకవిమానం అత్థి, తత్థ పాచీనసీసకం దిబ్బసయనం పఞ్ఞాపేత్వా నిపజ్జాపేసుం. అథ బోధిసత్తో సేతవరవారణో హుత్వా తతో అవిదూరే ఏకో సువణ్ణపబ్బతో అత్థి, తత్థ విచరిత్వా తతో ఓరుయ్హ

రజతపబ్బతం అభిరుహిత్వా ఉత్తరదిసతో ఆగమ్మ రజతదామవణ్ణాయ సోణ్డాయ సేతపదుమం గహేత్వా కోఞ్చనాదం నదిత్వా కనకవిమానం పవిసిత్వా మాతుసయనం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా దక్ఖిణపస్సం ఫాలేత్వా కుచ్ఛిం పవిట్ఠసదిసో అహోసీతి. ఏవం ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తేన పటిసన్ధిం గణ్హి.

పునదివసే పబుద్ధా దేవీ తం సుపినం రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా చతుసట్ఠిమత్తే బ్రాహ్మణపామోక్ఖే పక్కోసాపేత్వా గోమయహరితూపలిత్తాయ లాజాదీహి కతమఙ్గలసక్కారాయ భూమియా మహారహాని ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా తత్థ నిసిన్నానం బ్రాహ్మణానం సప్పిమధుసక్కరాభిసఙ్ఖతస్స వరపాయాసస్స సువణ్ణరజతపాతియో పూరేత్వా సువణ్ణరజతపాతీహియేవ పటికుజ్జిత్వా అదాసి, అఞ్ఞేహి చ అహతవత్థకపిలగావిదానాదీహి తే సన్తప్పేసి. అథ నేసం సబ్బకామేహి సన్తప్పితానం బ్రాహ్మణానం సుపినం ఆరోచాపేత్వా "కిం భవిస్సతీ"తి పుచ్ఛి. బ్రాహ్మణా ఆహంసు – "మా చిన్తయి, మహారాజ, దేవియా తే కుచ్ఛిమ్హి గబ్భో పతిట్ఠితో, సో చ ఖో పురిసగబ్భో, న ఇత్థిగబ్భో, పుత్తో తే భవిస్సతి, సో సచే అగారం అజ్ఝావసిస్సతి, రాజా భవిస్సతి చక్కవత్తీ. సచే అగారా నిక్ఖమ్మ పబ్బజిస్సతి, బుద్ధో భవిస్సతి లోకే వివటచ్ఛదో"తి.

బోధిసత్తస్స పన మాతుకుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిగ్గహణక్ఖణేయేవ ఏకప్పహారేనేవ సకలదససహస్సీ లోకధాతు సఙ్కమ్పి సమ్పకమ్పి సమ్పవేధి. **ద్వత్తింస పుబ్బనిమిత్తాని** పాతురహేసుం – దససు చక్కవాళసహస్సేసు అప్పమాణో ఓభాసో ఫరి. తస్స తం సిరిం దట్ఠుకామా వియ అన్ధా చక్ఖూని పటిలభింసు, బధిరా సద్దం సుణింసు, మూగా సమాలపింసు, ఖుజ్జా ఉజుగత్తా అహేసుం, పఙ్గులా పదసా గమనం పటిలభింసు, బన్ధనగతా సబ్బసత్తా అన్దుబన్ధనాదీహి ముచ్చింసు, సబ్బనిరయేసు అగ్గి నిబ్బాయింసు, పేత్తివిసయేసు ఖుప్పిపాసా వూపసమింసు, తిరచ్ఛానానం భయం నాహోసి, సబ్బసత్తానం రోగో వూపసమి, సబ్బసత్తా పియంవదా అహేసుం, మధురేనాకారేన అస్సా హసింసు, వారణా గజ్జింసు, సబ్బతూరియాని సకం సకం నిన్నాదం ముఞ్చింసు, అఘట్టితానియేవ మనుస్సానం హత్థూపగాదీని ఆభరణాని విరవింసు, సబ్బా దిసా విప్పసన్నా అహేసుం, సత్తానం సుఖం ఉప్పాదయమానో ముదుసీతలో వాతో వాయి, అకాలమేఘో వస్సి, పథవితోపి ఉదకం ఉబ్భిజ్జిత్వా విస్సన్ది, పక్ఖినో ఆకాసగమనం విజహింసు, నదియో అసన్దమానా అట్ఠంసు, మహాసముద్దో మధురోదకో అహోసి, సబ్బత్థకమేవ పఞ్చవణ్ణేహి పదుమేహి సఞ్ఛన్నతలో అహోసి, థలజజలజాదీని సబ్బపుప్ఫాని పుప్ఫింసు, రుక్ఖానం ఖన్ధేసు ఖన్ధపదుమాని, సాఖాసు సాఖాపదుమాని, లతాసు లతాపదుమాని పుప్ఫింసు, ఘనసిలాతలాని భిన్దిత్వా ఉపరూపరి సతపత్తాని హుత్వా దణ్డపదుమాని నామ నిక్ఖమింసు, ఆకాసే ఓలమ్బకపదుమాని నామ నిబ్బత్తింసు, సమన్తతో పుప్ఫవస్సాని వస్సింసు. ఆకాసే దిబ్బతూరియాని వజ్జింసు, సకలదససహస్సీ లోకధాతు వట్టేత్వా విస్సట్ఠమాలాగుళో వియ, ఉప్పీళేత్వా బద్ధమాలాకలాపో వియ, అలఙ్కతపటియత్తమాలాసనం వియ చ ఏకమాలామాలినీ విప్ఫురన్తవాళబీజనీ పుప్ఫధూపగన్ధపరివాసితా పరమసోభగ్గప్పత్తా అహోసి.

ఏవం గహితపటిసన్ధికస్స బోధిసత్తస్స పటిసన్ధిగ్గహణకాలతో పట్ఠాయ బోధిసత్తస్స చేవ బోధిసత్తమాతుయా చ ఉపద్దవనివారణత్థం ఖగ్గహత్థా చత్తారో దేవపుత్తా ఆరక్ఖం గణ్హింసు. బోధిసత్తస్స మాతుయా పురిసేసు రాగచిత్తం నుప్పజ్జి, లాభగ్గయసగ్గప్పత్తా చ అహోసి సుఖినీ అకిలన్తకాయా. బోధిసత్తఞ్చ అన్తోకుచ్ఛిగతం విప్పసన్నే మణిరతనే ఆవుతపణ్డుసుత్తం వియ పస్సతి. యస్మా చ బోధిసత్తేన వసితకుచ్ఛి నామ చేతియగబ్భసదిసా హోతి, న సక్కా అఞ్ఞేన సత్తేన ఆవసితుం వా పరిభుఞ్జితుం వా, తస్మా బోధిసత్తమాతా సత్తాహజాతే బోధిసత్తే కాలం కత్వా తుసితపురే నిబ్బత్తి.

యథా చ అఞ్ఞా ఇత్థియో దసమాసే అప్పత్వాపి అతిక్కమిత్వాపి నిసిన్నాపి నిపన్నాపి విజాయన్తి, న ఏవం బోధిసత్తమాతా. సా పన బోధిసత్తం దసమాసే కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా ఠితావ విజాయతి. అయం **బోధిసత్తమాతుధమ్మతా**.

మహామాయాపి దేవీ పత్తేన తేలం వియ దసమాసే కుచ్ఛినా బోధిసత్తం పరిహరిత్వా పరిపుణ్ణగబ్భా ఞాతిఘరం గన్తుకామా సుద్ధోదనమహారాజస్స ఆరోచేసి – "ఇచ్ఛామహం, దేవ, కులసన్తకం దేవదహనగరం గన్తు"న్తి. రాజా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా కపిలవత్థుతో యావ దేవదహనగరా మగ్గం సమం కారేత్వా కదలిపుణ్ణఘటధజపటాకాదీహి అలఙ్కారేహి అలఙ్కారాపేత్వా దేవిం సోవణ్ణసివికాయ నిసీదాపేత్వా అమచ్చసహస్సేన ఉక్ఖిపాపేత్వా మహన్తేన పరివారేన పేసేసి. ద్విన్నం పన నగరానం అన్తరే ఉభయనగరవాసీనమ్పి లుమ్బినీవనం నామ మఙ్గలసాలవనం అత్థి. తస్మిం సమయే మూలతో పట్ఠాయ యావ అగ్గసాఖా సబ్బం ఏకపాలిఫుల్లం అహోసి, సాఖన్తరేహి చేవ పుప్ఫన్తరేహి చ పఞ్చవణ్ణా భమరగణా నానప్పకారా చ సకుణసఙ్ఘా మధురస్సరేన వికూజన్తా విచరన్తి. సకలం లుమ్బినీవనం చిత్తలతావనసదిసం, మహానుభావస్స రఞ్ఞో సుసజ్జితఆపానమణ్డలం వియ అహోసి. దేవియా తం దిస్వా సాలవనే కీళితుకామతా ఉదపాది. అమచ్చా దేవిం గహేత్వా సాలవనం పవిసింసు. సా మఙ్గలసాలమూలం ఉపగన్త్వా సాలసాఖం గణ్హితుకామా అహోసి, సాలసాఖా సుసేదితవేత్తగ్గం వియ ఓణమిత్వా దేవియా హత్థసమీపం ఉపగఞ్ఛి. సా హత్థం పసారేత్వా సాఖం అగ్గహేసి. తావదేవ చ దేవియా కమ్మజవాతా చలింసు, అథస్సా సాణిం పరిక్ఖిపాపేత్వా మహాజనో పటిక్కమి, సాలసాఖం గహేత్వా తిట్ఠమానాయ ఏవ చస్సా గబ్భవుట్ఠానం అహోసి. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ చత్తారో విసుద్ధచిత్తా మహాబ్రహ్మానో సువణ్ణజాలం ఆదాయ సమ్పత్తా. తే తేన సువణ్ణజాలేన బోధిసత్తం సమ్పటిచ్ఛిత్వా మాతు పురతో ఠత్వా "అత్తమనా, దేవి, హోహి, మహేసక్ఖో తే పుత్తో ఉప్పన్నో"తి ఆహంసు.

యథా పన అఞ్ఞే సత్తా మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమన్తా పటికూలేన అసుచినా మక్ఖితా నిక్ఖమన్తి, న ఏవం బోధిసత్తో. సో పన ధమ్మాసనతో ఓతరన్తో ధమ్మకథికో వియ, నిస్సేణితో ఓతరన్తో పురిసో వియ చ ద్వే హత్థే ద్వే చ పాదే పసారేత్వా ఠితకోవ మాతుకుచ్ఛిసమ్భవేన కేనచి అసుచినా అమక్ఖితో సుద్ధో విసదో కాసికవత్థే నిక్ఖిత్తమణిరతనం వియ జోతేన్తో మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమి. ఏవం సన్తేపి బోధిసత్తస్స చ బోధిసత్తమాతుయా చ సక్కారత్థం ఆకాసతో ద్వే ఉదకధారా నిక్ఖమిత్వా బోధిసత్తస్స చ బోధిసత్తమాతుయా చ సరీరే ఉతుం గాహాపేసుం.

అథ నం సువణ్ణజాలేన పటిగ్గహేత్వా ఠితానం బ్రహ్మానం హత్థతో చత్తారో మహారాజానో మఙ్గలసమ్మతాయ సుఖసమ్ఫస్సాయ అజినప్పవేణియా గణ్హింసు, తేసం హత్థతో మనుస్సా దుకూలచుమ్బటకేన గణ్హింసు, మనుస్సానం హత్థతో ముచ్చిత్వా పథవియం పతిట్ఠాయ పురత్థిమదిసం ఓలోకేసి, అనేకాని చక్కవాళసహస్సాని ఏకఙ్గణాని అహేసుం. తత్థ దేవమనుస్సా గన్ధమాలాదీహి పూజయమానా "మహాపురిస, ఇధ తుమ్హేహి సదిసో అఞ్ఞో నత్థి, కుతేత్థ ఉత్తరితరో"తి ఆహంసు. ఏవం చతస్సో దిసా , చతస్సో అనుదిసా చ హేట్ఠా, ఉపరీతి దసపి దిసా అనువిలోకేత్వా అత్తనా సదిసం కఞ్చి అదిస్వా "అయం ఉత్తరాదిసా"తి సత్తపదవీతిహారేన అగమాసి మహాబ్రహ్మునా సేతచ్ఛత్తం ధారయమానేన, సుయామేన వాళబీజనిం, అఞ్ఞాహి చ దేవతాహి సేసరాజకకుధభణ్డహత్థాహి అనుగమ్మమానో. తతో సత్తమపదే ఠితో "అగ్గోహమస్మి లోకస్సా"తిఆదికం ఆసభిం వాచం నిచ్ఛారేన్తో సీహనాదం నది.

బోధిసత్తో హి తీసు అత్తభావేసు మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖన్తమత్తోవ వాచం నిచ్ఛారేసి మహోసధత్తభావే, వేస్సన్తరత్తభావే, ఇమస్మిం అత్తభావే చాతి. మహోసధత్తభావే కిరస్స మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమన్తస్సేవ సక్కో దేవరాజా ఆగన్త్వా చన్దనసారం హత్థే

ఠపేత్వా గతో. సో తం ముట్ఠియం కత్వావ నిక్ఖన్తో. అథ నం మాతా “తాత, కిం గహేత్వా ఆగతోసీ”తి పుచ్ఛి. “ఓసధం, అమ్మా”తి. ఇతి ఓసధం గహేత్వా ఆగతత్తా “ఓసధదారకో”త్వేవస్స నామం అకంసు. తం ఓసధం గహేత్వా చాటియం పక్ఖిపింసు, ఆగతాగతానం అన్ధబధిరాదీనం తదేవ సబ్బరోగవూపసమాయ భేసజ్జం అహోసి. తతో “మహన్తం ఇదం ఓసధం, మహన్తం ఇదం ఓసధ”న్తి ఉప్పన్నవచనం ఉపాదాయ “మహోసధో”త్వేవస్స నామం జాతం. వేస్సన్తరత్తభావే పన మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమన్తో దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వావ “అత్థి ను ఖో, అమ్మ, కిఞ్చి గేహస్మిం, దానం దస్సామీ”తి వదన్తో నిక్ఖమి. అథస్స మాతా “సధనే కులే నిబ్బత్తోసి, తాతా”తి పుత్తస్స హత్థం అత్తనో హత్థతలే కత్వా సహస్సత్థవికం ఠపాపేసి. ఇమస్మిం పన అత్తభావే ఇమం సీహనాదం నదీతి ఏవం బోధిసత్తో తీసు అత్తభావేసు మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖన్తమత్తోవ వాచం నిచ్ఛారేసి. యథా చ పటిసన్ధిగ్గహణక్ఖణే తథా జాతిక్ఖణేపిస్స ద్వత్తింస పుబ్బనిమిత్తాని పాతురహేసుం. యస్మిం పన సమయే అమ్హాకం బోధిసత్తో లుమ్బినీవనే జాతో, తస్మింయేవ సమయే **రాహులమాతాదేవీ**, **ఆనన్దత్థేరో** ,**ఛన్నో** అమచ్చో, **కాళుదాయీ** అమచ్చో, **కణ్డకో** అస్సరాజా, **మహాబోధిరుక్ఖో**, చతస్సో **నిధికుమ్భియో** చ జాతా. తత్థ ఏకా నిధికుమ్భీ గావుతప్పమాణా, ఏకా అడ్ఢయోజనప్పమాణా, ఏకా తిగావుతప్పమాణా, ఏకా యోజనప్పమాణా. గమ్భీరతో పథవీపరియన్తా ఏవ అహోసీతి. ఇమే **సత్త సహజాతా** నామ.

ఉభయనగరవాసినో బోధిసత్తం గహేత్వా కపిలవత్థునగరమేవ అగమంసు. తం దివసంయేవ చ “కపిలవత్థునగరే సుద్ధోదనమహారాజస్స పుత్తో జాతో, అయం కుమారో బోధిమూలే నిసీదిత్వా బుద్ధో భవిస్సతీ”తి తావతింసభవనే హట్ఠతుట్ఠా దేవసఙ్ఘా చేలుక్ఖేపాదీని పవత్తేన్తా కీళింసు. తస్మిం సమయే సుద్ధోదనమహారాజస్స కులూపకో అట్ఠసమాపత్తిలాభీ **కాలదేవలో** నామ తాపసో భత్తకిచ్చం కత్వా దివావిహారత్థాయ తావతింసభవనం గన్త్వా తత్థ దివావిహారం నిసిన్నో తా దేవతా తథా కీళమానా దిస్వా “కిం కారణా తుమ్హే ఏవం తుట్ఠమానసా కీళథ, మయ్హమ్పేతం కారణం కథేథా”తి పుచ్ఛి. దేవతా ఆహంసు – “మారిస, సుద్ధోదనమహారాజస్స పుత్తో జాతో, సో బోధిమణ్డే నిసీదిత్వా బుద్ధో హుత్వా ధమ్మచక్కం పవత్తేస్సతి, ‘తస్స అనన్తం బుద్ధలీళం దట్ఠుం, ధమ్మఞ్చ సోతుం లచ్ఛామా’తి ఇమినా కారణేన తుట్ఠామ్హా”తి. తాపసో తాసం వచనం సుత్వా ఖిప్పం దేవలోకతో ఓరుయ్హ రాజనివేసనం పవిసిత్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసిన్నో “పుత్తో కిర తే, మహారాజ, జాతో, పస్సిస్సామి న”న్తి ఆహ. రాజా అలఙ్కతపటియత్తం కుమారం ఆహరాపేత్వా తాపసం వన్దాపేతుం అభిహరి. బోధిసత్తస్స పాదా పరివత్తిత్వా తాపసస్స జటాసు పతిట్ఠహింసు. బోధిసత్తస్స హి తేనత్తభావేన వన్దితబ్బయుత్తకో నామ అఞ్ఞో నత్థి. సచే హి అజానన్తా బోధిసత్తస్స సీసం తాపసస్స పాదమూలే ఠపేయ్యుం, సత్తధా తస్స ముద్ధా ఫలేయ్య. తాపసో “న మే అత్తానం నాసేతుం యుత్త”న్తి ఉట్ఠాయాసనా బోధిసత్తస్స అఞ్జలిం పగ్గహేసి. రాజా తం అచ్ఛరియం దిస్వా అత్తనో పుత్తం వన్ది.

తాపసో అతీతే చత్తాలీస కప్పే, అనాగతే చత్తాలీసాతి అసీతి కప్పే అనుస్సరతి. బోధిసత్తస్స లక్ఖణసమ్పత్తిం దిస్వా “భవిస్సతి ను ఖో బుద్ధో, ఉదాహు నో”తి ఆవజ్జేత్వా ఉపధారేన్తో “నిస్సంసయేన బుద్ధో భవిస్సతీ”తి ఞత్వా “అచ్ఛరియపురిసో అయ”న్తి సితం అకాసి. తతో “అహం ఇమం అచ్ఛరియపురిసం బుద్ధభూతం దట్ఠుం లభిస్సామి ను ఖో, నో”తి ఉపధారేన్తో “న లభిస్సామి, అన్తరాయేవ కాలం కత్వా బుద్ధసతేనపి బుద్ధసహస్సేనపి గన్త్వా బోధేతుం అసక్కుణేయ్యే అరూపభవే నిబ్బత్తిస్సామీ”తి దిస్వా “ఏవరూపం నామ అచ్ఛరియపురిసం బుద్ధభూతం దట్ఠుం న లభిస్సామి, మహతీ వత మే జాని భవిస్సతీ”తి పరోది.

మనుస్సా దిస్వా “అమ్హాకం అయ్యో ఇదానేవ హసిత్వా పున పరోదిత్వా పతిట్ఠితో, కిం ను ఖో, భన్తే, అమ్హాకం అయ్యపుత్తస్స కోచి అన్తరాయో భవిస్సతీ”తి తం పుచ్ఛింసు. “నత్థేతస్స అన్తరాయో, నిస్సంసయేన బుద్ధో భవిస్సతీ”తి. “అథ కస్మా, భన్తే, పరోదిత్థా”తి? “ఏవరూపం పురిసం బుద్ధభూతం దట్ఠుం న లభిస్సామి, ‘మహతీ వత మే జాని భవిస్సతీ’తి అత్తానం అనుసోచన్తో రోదామీ”తి ఆహ. తతో సో “కిం ను ఖో మే ఞాతకేసు కోచి ఏకం బుద్ధభూతం దట్ఠుం లభిస్సతీ”తి ఉపధారేన్తో అత్తనో భాగినేయ్యం నాలకదారకం అద్దస. సో భగినియా గేహం గన్త్వా “కహం తే పుత్తో నాలకో”తి? “అత్థి గేహే, అయ్యా”తి. “పక్కోసాహి న”న్తి పక్కోసాపేత్వా అత్తనో సన్తికం ఆగతం కుమారం ఆహ – “తాత, సుద్ధోదనమహారాజస్స కులే పుత్తో జాతో, బుద్ధఙ్కురో ఏసో, పఞ్చతింస వస్సాని అతిక్కమిత్వా బుద్ధో భవిస్సతి, త్వం ఏతం దట్ఠుం లభిస్ససి, అజ్జేవ పబ్బజాహీ”తి. సత్తాసీతికోటిధనే కులే నిబ్బత్తదారకోపి “న మం మాతులో అనత్థే నియోజేస్సతీ”తి చిన్తేత్వా తావదేవ అన్తరాపణతో కాసాయాని చేవ మత్తికాపత్తఞ్చ ఆహరాపేత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా “యో లోకే ఉత్తమపుగ్గలో, తం ఉద్దిస్స మయ్హం పబ్బజ్జా”తి బోధిసత్తాభిముఖం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా పత్తం థవికాయ పక్ఖిపిత్వా అంసకూటే ఓలగ్గేత్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. సో పరమాభిసమ్బోధిప్పత్తం తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా నాలకపటిపదం కథాపేత్వా పున హిమవన్తం పవిసిత్వా అరహత్తం పత్వా ఉక్కట్ఠపటిపదం పటిపన్నో సత్తేవ మాసే ఆయుం పాలేత్వా ఏకం సువణ్ణపబ్బతం నిస్సాయ ఠితకోవ అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయి.

బోధిసత్తమ్పి ఖో పఞ్చమదివసే సీసం న్హాపేత్వా “నామగ్గహణం గణ్హిస్సామా”తి రాజభవనం చతుజ్జాతియగన్ధేహి విలిమ్పేత్వా లాజపఞ్చమకాని పుప్ఫాని వికిరిత్వా అసమ్భిన్నపాయాసం సమ్పాదేత్వా తిణ్ణం వేదానం పారఙ్గతే అట్ఠసతం బ్రాహ్మణే నిమన్తేత్వా రాజభవనే నిసీదాపేత్వా సుభోజనం భోజాపేత్వా మహాసక్కారం కత్వా “కిం ను ఖో భవిస్సతీ”తి లక్ఖణాని పరిగ్గహాపేసుం. తేసు –

> “రామో ధజో లక్ఖణో చాపి మన్తీ, యఞ్ఞో సుభోజో సుయామో సుదత్తో;
>
> ఏతే తదా అట్ఠ అహేసుం బ్రాహ్మణా, ఛళఙ్గవా మన్తం వియాకరింసూ”తి. (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౮౪) –

ఇమే అట్ఠేవ బ్రాహ్మణా **లక్ఖణపరిగ్గాహకా** అహేసుం. పటిసన్ధిగ్గహణదివసే సుపినోపి ఏతేహేవ పరిగ్గహితో . తేసు సత్త జనా ద్వే అఙ్గులియో ఉక్ఖిపిత్వా ద్విధా నం బ్యాకరింసు – “ఇమేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసిస్సతి, రాజా భవిస్సతి చక్కవత్తీ, సచే పబ్బజిస్సతి, బుద్ధో భవిస్సతీ”తి సబ్బం చక్కవత్తిరఞ్ఞో సిరివిభవం ఆచిక్ఖింసు. తేసం పన సబ్బదహరో గోత్తతో కోణ్డఞ్ఞో నామ మాణవో బోధిసత్తస్స వరలక్ఖణసమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా “ఇమస్స అగారమజ్ఝే ఠానకారణం నత్థి, ఏకన్తేనేస వివటచ్ఛదో బుద్ధో భవిస్సతీ”తి ఏకమేవ అఙ్గులిం ఉక్ఖిపిత్వా ఏకంసబ్యాకరణం బ్యాకాసి. అయఞ్హి కతాధికారో పచ్ఛిమభవికసత్తో పఞ్ఞాయ ఇతరే సత్త జనే అభిభవిత్వా ఇమేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతస్స బోధిసత్తస్స ఏకన్తబుద్ధభావసఙ్ఖాతం ఏకమేవ గతిం అద్దస, తస్మా ఏకం అఙ్గులిం ఉక్ఖిపిత్వా ఏవం బ్యాకాసి. అథస్స నామం గణ్హన్తా సబ్బలోకస్స అత్థసిద్ధికరత్తా “**సిద్ధత్థో**”తి నామం అకంసు.

అథ ఖో తే బ్రాహ్మణా అత్తనో అత్తనో ఘరాని గన్త్వా పుత్తే ఆమన్తయింసు – “తాతా, అమ్హే మహల్లకా, సుద్ధోదనమహారాజస్స పుత్తం సబ్బఞ్ఞుతం పత్తం మయం సమ్భావేయ్యామ వా నో వా, తుమ్హే తస్మిం కుమారే సబ్బఞ్ఞుతం పత్తే తస్స సాసనే పబ్బజేయ్యాథా”తి. తే సత్తపి జనా యావతాయుకం ఠత్వా యథాకమ్మం గతా, కోణ్డఞ్ఞమాణవోయేవ పన

అరోగో అహోసి. సో మహాసత్తే వుద్ధిమన్వాయ మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిత్వా అనుక్కమేన ఉరువేలం గన్త్వా "రమణీయో వత అయం భూమిభాగో, అలం వతిదం పధానత్థికస్స కులపుత్తస్స పధానాయా"తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా తత్థ వాసం ఉపగతే "మహాపురిసో పబ్బజితో"తి సుత్వా తేసం బ్రాహ్మణానం పుత్తే ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – "సిద్ధత్థకుమారో కిర పబ్బజితో, సో నిస్సంసయేన బుద్ధో భవిస్సతి. సచే తుమ్హాకం పితరో అరోగా అస్సు, అజ్జ నిక్ఖమిత్వా పబ్బజేయ్యుం. సచే తుమ్హేపి ఇచ్ఛేయ్యాథ, ఏథ, మయం తం మహాపురిసం అనుపబ్బజిస్సామా"తి. తే సబ్బే ఏకచ్ఛన్దా భవితుం నాసక్ఖింసు, తేసు తయో జనా న పబ్బజింసు, కోణ్డఞ్ఞబ్రాహ్మణం జేట్ఠకం కత్వా ఇతరే చత్తారో పబ్బజింసు. తే పఞ్చపి జనా **పఞ్చవగ్గియత్థేరా** నామ జాతా.

తదా పన సుద్ధోదనరాజా – "కిం దిస్వా మయ్హం పుత్తో పబ్బజిస్సతీ"తి పుచ్ఛి. "చత్తారి పుబ్బనిమిత్తానీ"తి. "కతరఞ్చ కతరఞ్చా"తి? "జరాజిణ్ణం, బ్యాధితం, మతం, పబ్బజిత"న్తి. రాజా "ఇతో పట్ఠాయ ఏవరూపానం మమ పుత్తస్స సన్తికం ఉపసఙ్కమితుం మా అదత్థ, మయ్హం పుత్తస్స బుద్ధభావేన కమ్మం నత్థి, అహం మమ పుత్తం ద్విసహస్సదీపపరివారానం, చతున్నం మహాదీపానం, ఇస్సరియాధిపచ్చం చక్కవత్తిరజ్జం కరోన్తం ఛత్తింసయోజనపరిమణ్డలాయ పరిసాయ పరివుతం గగనతలే విచరమానం పస్సితుకామో"తి. ఏవఞ్చ పన వత్వా ఇమేసం చతుప్పకారానం నిమిత్తానం కుమారస్స చక్ఖుపథే ఆగమననివారణత్థం చతూసు దిసాసు గావుతే గావుతే ఆరక్ఖం ఠపేసి. తం దివసఞ్చ మఙ్గలట్ఠానే సన్నిపతితేసు అసీతియా ఞాతికులసహస్సేసు ఏకమేకో ఏకమేకం పుత్తం పటిజాని – "అయం బుద్ధో వా హోతు రాజా వా, మయం ఏకమేతం పుత్తం దస్సామ. సచేపి బుద్ధో భవిస్సతి, ఖత్తియసమణగణేహేవ పరివారితో విచరిస్సతి. సచేపి రాజా భవిస్సతి, ఖత్తియకుమారేహేవ పురక్ఖతపరివారితో విచరిస్సతీ"తి. రాజాపి బోధిసత్తస్స ఉత్తమరూపసమ్పన్నా విగతసబ్బదోసా ధాతియో పచ్చుపట్ఠాపేసి. బోధిసత్తో మహన్తేన పరివారేన మహన్తేన సిరిసోభగ్గేన వడ్ఢతి.

అథేకదివసం రఞ్ఞో **వప్పమఙ్గలం** నామ అహోసి. తం దివసం సకలనగరం దేవనగరం వియ అలఙ్కరోన్తి, సబ్బే దాసకమ్మకరాదయో అహతవత్థనివత్థా గన్ధమాలాదిపటిమణ్డితా రాజకులే సన్నిపతన్తి, రఞ్ఞో కమ్మన్తే నఙ్గలసహస్సం యోజయన్తి, తస్మిం పన దివసే ఏకేనూనఅట్ఠసతనఙ్గలాని సద్ధిం బలిబద్దరస్మియోత్తేహి రజతపరిక్ఖతాని హోన్తి. రఞ్ఞో ఆలమ్బననఙ్గలం పన రత్తసువణ్ణపరిక్ఖతం హోతి. బలిబద్దానం సిఙ్గరస్మిపతోదాపి సువణ్ణపరిక్ఖతావ హోన్తి. రాజా మహాపరివారేన నిక్ఖమన్తో పుత్తం గహేత్వావ అగమాసి. కమ్మన్తట్ఠానే ఏకో జమ్బురుక్ఖో బహలపలాసో సన్దచ్ఛాయో అహోసి. తస్స హేట్ఠా కుమారస్స సయనం పఞ్ఞాపేత్వా ఉపరి సువణ్ణతారకఖచితవితానం బన్ధాపేత్వా సాణిపాకారేన పరిక్ఖిపాపేత్వా ఆరక్ఖం ఠపేత్వా రాజా సబ్బాలఙ్కారం అలఙ్కరిత్వా అమచ్చగణపరివుతో నఙ్గలకరణట్ఠానం అగమాసి. తత్థ రాజా సువణ్ణనఙ్గలం గణ్హాతి, అమచ్చా ఏకేనూనఅట్ఠసతరజతనఙ్గలాని, కస్సకా సేసనఙ్గలాని. తే తాని గహేత్వా ఇతో చితో చ కసన్తి. రాజా పన ఓరతో వా పారం గచ్ఛతి, పారతో వా ఓరం ఆగచ్ఛతి.

ఏతస్మిం ఠానే మహాసమ్పత్తి అహోసి. బోధిసత్తం పరివారేత్వా నిసిన్నా ధాతియో "రఞ్ఞో సమ్పత్తిం పస్సామా"తి అన్తోసాణితో బహి నిక్ఖన్తా. బోధిసత్తో ఇతో చితో చ ఓలోకేన్తో కఞ్చి అదిస్వావ వేగేన ఉట్ఠాయ పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఆనాపానే పరిగ్గహేత్వా పఠమజ్ఝానం నిబ్బత్తేసి. ధాతియో ఖజ్జభోజ్జన్తరే విచరమానా థోకం చిరాయింసు. సేసరుక్ఖానం ఛాయా వీతివత్తా, తస్స పన జమ్బురుక్ఖస్స ఛాయా పరిమణ్డలా హుత్వా అట్ఠాసి. ధాతియో "అయ్యపుత్తో ఏకకో"తి వేగేన సాణిం ఉక్ఖిపిత్వా అన్తో పవిసమానా బోధిసత్తం సయనే పల్లఙ్కేన నిసిన్నం తఞ్చ పాటిహారియం దిస్వా గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం – "దేవ,

కుమారో ఏవం నిసిన్నో, అఞ్ఞేసం రుక్ఖానం ఛాయా వీతివత్తా, జమ్బురుక్ఖస్స పన ఛాయా పరిమణ్డలా ఠితా"తి. రాజా వేగేనాగన్త్వా పాటిహారియం దిస్వా "అయం తే, తాత, దుతియవన్దనా"తి పుత్తం వన్ది.

అథ అనుక్కమేన బోధిసత్తో సోళసవస్సుద్దేసికో జాతో. రాజా బోధిసత్తస్స తిణ్ణం ఉతూనం అనుచ్ఛవికే తయో పాసాదే కారేసి – ఏకం నవభూమికం, ఏకం సత్తభూమికం, ఏకం పఞ్చభూమికం, చత్తాలీససహస్సా చ నాటకిత్థియో ఉపట్ఠాపేసి. బోధిసత్తో దేవో వియ అచ్ఛరాసఙ్ఘపరివుతో అలఙ్కతనాటకిత్థీహి పరివుతో నిప్పురిసేహి తూరియేహి పరిచారియమానో మహాసమ్పత్తిం అనుభవన్తో ఉతువారేన తీసు పాసాదేసు విహాసి. రాహులమాతా పనస్స దేవీ అగ్గమహేసీ అహోసి.

తస్సేవం మహాసమ్పత్తిం అనుభవన్తస్స ఏకదివసం ఞాతిసఙ్ఘస్స అబ్భన్తరే అయం కథా ఉదపాది – "సిద్ధత్థో కీళాపసుతోవ విచరతి, న కిఞ్చి సిప్పం సిక్ఖతి, సఙ్గామే పచ్చుపట్ఠితే కిం కరిస్సతీ"తి? రాజా బోధిసత్తం పక్కోసాపేత్వా "తాత, తవ ఞాతకా 'సిద్ధత్థో కిఞ్చి సిప్పం అసిక్ఖిత్వా కీళాపసుతోవ విచరతీ'తి వదన్తి, ఏత్థ కిం సత్తు పత్తకాలే మఞ్ఞసీ"తి? "దేవ, మమ సిప్పం సిక్ఖనకిచ్చం నత్థి, నగరే మమ సిప్పదస్సనత్థం భేరిం చరాపేథ 'ఇతో సత్తమే దివసే ఞాతకానం సిప్పం దస్సేస్సామీ'"తి. రాజా తథా అకాసి. బోధిసత్తో అక్ఖణవేధివాలవేధిధనుగ్గహే సన్నిపాతాపేత్వా మహాజనస్స మజ్ఝే అఞ్ఞేహి ధనుగ్గహేహి అసాధారణం ఞాతకానం ద్వాదసవిధం సిప్పం దస్సేసి. తం **సరభఙ్గజాతకే** ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం. తదా తస్స ఞాతిసఙ్ఘో నిక్కఙ్ఖో అహోసి.

అథేకదివసం బోధిసత్తో ఉయ్యానభూమిం గన్తుకామో సారథిం ఆమన్తేత్వా "రథం యోజేహీ"తి ఆహ. సో "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా మహారహం ఉత్తమరథం సబ్బాలఙ్కారేన అలఙ్కరిత్వా కుముదపత్తవణ్ణే చత్తారో మఙ్గలసిన్ధవే యోజేత్వా బోధిసత్తస్స పటివేదేసి. బోధిసత్తో దేవవిమానసదిసం రథం అభిరుహిత్వా ఉయ్యానాభిముఖో అగమాసి. దేవతా "సిద్ధత్థకుమారస్స అభిసమ్బుజ్ఝనకాలో ఆసన్నో, పుబ్బనిమిత్తం దస్సేస్సామా"తి ఏకం దేవపుత్తం జరాజిణ్ణం ఖణ్డదన్తం పలితకేసం వఙ్కం ఓభగ్గసరీరం దణ్డహత్థం పవేధమానం కత్వా దస్సేసుం. తం బోధిసత్తో చేవ సారథి చ పస్సన్తి. తతో బోధిసత్తో, "సమ్మ, కో నామేస పురిసో, కేసాపిస్స న యథా అఞ్ఞేస"న్తి మహాపదానే (దీ॰ ని॰ ౨.౪౫) ఆగతనయేన సారథిం పుచ్ఛిత్వా తస్స వచనం సుత్వా "ధిరత్థు వత, భో, జాతి , యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతీ"తి సంవిగ్గహదయో తతోవ పటినివత్తిత్వా పాసాదమేవ అభిరుహి. రాజా "కిం కారణా మమ పుత్తో ఖిప్పం పటినివత్తీ"తి పుచ్ఛి. "జిణ్ణపురిసం దిస్వా, దేవా"తి. "జిణ్ణకం దిస్వా పబ్బజిస్సతీతి ఆహంసు, కస్మా మం నాసేథ, సీఘం పుత్తస్స నాటకాని సజ్జేథ, సమ్పత్తిం అనుభవన్తో పబ్బజ్జాయ సతిం న కరిస్సతీ"తి వత్వా ఆరక్ఖం వడ్ఢేత్వా సబ్బదిసాసు అడ్ఢయోజనే అడ్ఢయోజనే ఆరక్ఖం ఠపేసి.

పునేకదివసం బోధిసత్తో తథేవ ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో దేవతాభినిమ్మితం బ్యాధితం పురిసం దిస్వా పురిమనయేనేవ పుచ్ఛిత్వా సంవిగ్గహదయో నివత్తిత్వా పాసాదం అభిరుహి. రాజాపి పుచ్ఛిత్వా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ సంవిదహిత్వా పున వడ్ఢేత్వా సమన్తా తిగావుతప్పమాణే పదేసే ఆరక్ఖం ఠపేసి. అపరమ్పి ఏకదివసం బోధిసత్తో తథేవ ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో దేవతాభినిమ్మితం కాలఙ్కతం దిస్వా పురిమనయేనేవ పుచ్ఛిత్వా సంవిగ్గహదయో పున నివత్తిత్వా పాసాదం అభిరుహి. రాజాపి పుచ్ఛిత్వా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ సంవిదహిత్వా పున వడ్ఢేత్వా సమన్తతో యోజనప్పమాణే పదేసే ఆరక్ఖం ఠపేసి. అపరం పనేకదివసం ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో తథేవ దేవతాభినిమ్మితం సునివత్థం సుపారుతం పబ్బజితం దిస్వా "కో నామేసో సమ్మా"తి సారథిం పుచ్ఛి. సారథి కిఞ్చాపి బుద్ధుప్పాదస్స అభావా పబ్బజితం వా పబ్బజితగుణే వా న జానాతి, దేవతానుభావేన పన "పబ్బజితో నామాయం, దేవా"తి వత్వా పబ్బజ్జాయ గుణే వణ్ణేసి. బోధిసత్తో పబ్బజ్జాయ రుచిం

ఉప్పాదేత్వా తం దివసం ఉయ్యానం అగమాసి. దీఘభాణకా పనాహు – “చత్తారిపి నిమిత్తాని ఏకదివసేనేవ దిస్వా అగమాసీ”తి.

సో తత్థ దివసభాగం కీళిత్వా మఙ్గలపోక్ఖరణియం న్హాయిత్వా అత్థఙ్గతే సూరియే మఙ్గలసిలాపట్టే నిసీది అత్తానం అలఙ్కారాపేతుకామో, అథస్స పరిచారకపురిసా నానావణ్ణాని దుస్సాని నానప్పకారా ఆభరణవికతియో మాలాగన్ధవిలేపనాని చ ఆదాయ సమన్తా పరివారేత్వా అట్ఠంసు. తస్మిం ఖణే సక్కస్స నిసిన్నాసనం ఉణ్హం అహోసి. సో “కో ను ఖో మం ఇమమ్హా ఠానా చావేతుకామోసీ”తి ఉపధారేన్తో బోధిసత్తస్స అలఙ్కారేతుకామతం ఞత్వా విస్సకమ్మం ఆమన్తేసి – “సమ్మ విస్సకమ్మ, సిద్ధత్థకుమారో అజ్జ అడ్ఢరత్తసమయే మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిస్సతి, అయమస్స పచ్ఛిమో అలఙ్కారో, త్వం ఉయ్యానం గన్త్వా మహాపురిసం దిబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కరోహీ”తి. సో “సాధూ”తి పటిస్సుణిత్వా దేవానుభావేన తఙ్ఖణఞ్ఞేవ బోధిసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా తస్సేవ కప్పకసదిసో హుత్వా దిబ్బదుస్సేన బోధిసత్తస్స సీసం వేఠేసి. బోధిసత్తో హత్థసమ్ఫస్సేనేవ “నాయం మనుస్సో, దేవపుత్తో అయ”న్తి అఞ్ఞాసి. వేఠనేన వేఠితమత్తే సీసే మోళియం మణిరతనాకారేన దుస్ససహస్సం అబ్భుగ్గఞ్ఛి, పున వేఠేన్తస్స దుస్ససహస్సన్తి దసక్ఖత్తుం వేఠేన్తస్స దస దుస్ససహస్సాని అబ్భుగ్గచ్ఛింసు. “సీసం ఖుద్దకం, దుస్సాని బహూని , కథం అబ్భుగ్గతానీ”తి న చిన్తేతబ్బం. తేసు హి సబ్బమహన్తం ఆమలకపుప్ఫప్పమాణం, అవసేసాని కదమ్బకపుప్ఫప్పమాణాని అహేసుం. బోధిసత్తస్స సీసం కిఞ్జక్ఖగవచ్ఛితం వియ కుయ్యకపుప్ఫం అహోసి.

అథస్స సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితస్స సబ్బతాలావచరేసు సకాని సకాని పటిభానాని దస్సయన్తేసు, బ్రాహ్మణేసు “జయనన్దా”తిఆదివచనేహి, సుతమఙ్గలికాదీసు చ నానప్పకారేహి మఙ్గలవచనత్థుతిఘోసేహి సమ్భావేన్తేసు సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితం తం రథవరం అభిరుహి. తస్మిం సమయే “రాహులమాతా పుత్తం విజాతా”తి సుత్వా సుద్ధోదనమహారాజా “పుత్తస్స మే తుట్ఠిం నివేదేథా”తి సాసనం పహిణి. బోధిసత్తో తం సుత్వా “రాహు జాతో, బన్ధనం జాత”న్తి ఆహ. రాజా “కిం మే పుత్తో అవచా”తి పుచ్ఛిత్వా తం వచనం సుత్వా “ఇతో పట్ఠాయ మే నత్తా **‘రాహులకుమారో’**త్వేవ నామ హోతూ”తి ఆహ.

బోధిసత్తోపి ఖో రథవరం ఆరుయ్హ అతిమహన్తేన యసేన అతిమనోరమేన సిరిసోభగ్గేన నగరం పావిసి. తస్మిం సమయే **కిసాగోతమీ** నామ ఖత్తియకఞ్ఞా ఉపరిపాసాదవరతలగతా నగరం పదక్ఖిణం కురుమానస్స బోధిసత్తస్స రూపసిరిం దిస్వా పీతిసోమనస్సజాతా ఇమం ఉదానం ఉదానేసి –

> “నిబ్బుతా నూన సా మాతా, నిబ్బుతో నూన సో పితా;
>
> నిబ్బుతా నూన సా నారీ, యస్సాయం ఈదిసో పతీ”తి. (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ నిదానకథా); –

బోధిసత్తో తం సుత్వా చిన్తేసి – “అయం ఏవమాహ – ‘ఏవరూపం అత్తభావం పస్సన్తియా మాతు హదయం నిబ్బాయతి, పితు హదయం నిబ్బాయతి, పజాపతియా హదయం నిబ్బాయతీ’తి. కిస్మిం ను ఖో నిబ్బుతే హదయం నిబ్బుతం నామ హోతీ”తి. అథస్స కిలేసేసు విరత్తమనస్స ఏతదహోసి – “రాగగ్గిమ్హి నిబ్బుతే నిబ్బుతం నామ హోతి, దోసగ్గిమ్హి నిబ్బుతే నిబ్బుతం నామ హోతి, మోహగ్గిమ్హి నిబ్బుతే నిబ్బుతం నామ హోతి, మానదిట్ఠిఆదీసు సబ్బకిలేసదరథేసు నిబ్బుతేసు నిబ్బుతం నామ హోతీ”తి. “అయం మే సుస్సవనం సావేతి, అహఞ్హి నిబ్బానం గవేసన్తో

విచరామి, అజ్జేవ మయా ఘరావాసం ఛడ్డేత్వా నిక్ఖమ్మ పబ్బజిత్వా నిబ్బానం గవేసితుం వట్టతి, అయం ఇమిస్సా ఆచరియభాగో హోతూ"తి కణ్ఠతో ఓముఞ్చిత్వా కిసాగోతమియా సతసహస్సగ్ఘనకం ముత్తాహారం పేసేసి. సా "సిద్ధత్థకుమారో మయి పటిబద్ధచిత్తో హుత్వా పణ్ణాకారం పేసేతీ"తి సోమనస్సజాతా అహోసి.

బోధిసత్తోపి మహన్తేన సిరిసోభగ్గేన అత్తనో పాసాదం అభిరుహిత్వా సిరిసయనే నిపజ్జి. తావదేవ చ నం సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితా నచ్చగీతాదీసు సుసిక్ఖితా దేవకఞ్ఞా వియ రూపసోభగ్గప్పత్తా నాటకిత్థియో నానాతూరియాని గహేత్వా సమ్పరివారేత్వా అభిరమాపేన్తియో నచ్చగీతవాదితాని పయోజయింసు. బోధిసత్తో కిలేసేసు విరత్తచిత్తతాయ నచ్చాదీసు అనభిరతో ముహుత్తం నిద్దం ఓక్కమి. తాపి ఇత్థియో "యస్సత్థాయ మయం నచ్చాదీని పయోజేమ, సో నిద్దం ఉపగతో, ఇదాని కిమత్థం కిలమిస్సామా"తి గహితగహితాని తూరియాని అజ్ఝోత్థరిత్వా నిపజ్జింసు, గన్ధతేలప్పదీపా ఝాయన్తి. బోధిసత్తో పబుజ్ఝిత్వా సయనపిట్ఠే పల్లఙ్కేన నిసిన్నో అద్దస తా ఇత్థియో తూరియభణ్డాని అవత్థరిత్వా నిద్దాయన్తియో – ఏకచ్చా పగ్ఘరితఖేళా, కిలిన్నగత్తా, ఏకచ్చా దన్తే ఖాదన్తియో, ఏకచ్చా కాకచ్ఛన్తియో, ఏకచ్చా విప్పలపన్తియో, ఏకచ్చా వివటముఖీ, ఏకచ్చా అపగతవత్థా పాకటబీభచ్ఛసమ్బాధట్ఠానా. సో తాసం తం విప్పకారం దిస్వా భియ్యోసోమత్తాయ కామేసు విరత్తచిత్తో అహోసి. తస్స అలఙ్కతపటియత్తం సక్కభవనసదిసమ్పి తం మహాతలం వివిధనానాకుణపభరితం ఆమకసుసానం వియ ఉపట్ఠాసి, తయో భవా ఆదిత్తగేహసదిసా ఖాదింసు – "ఉపద్దుతం వత, భో, ఉపస్సట్ఠం వత, భో"తి ఉదానం పవత్తేసి, అతివియస్స పబ్బజ్జాయ చిత్తం నమి.

సో "అజ్జేవ మయా మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమితుం వట్టతీ"తి సయనా వుట్ఠాయ ద్వారసమీపం గన్త్వా "కో ఏత్థా"తి ఆహ. ఉమ్మారే సీసం కత్వా నిపన్నో ఛన్నో – "అహం, అయ్యపుత్త, ఛన్నో"తి ఆహ. "అజ్జాహం మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమితుకామో, ఏకం మే అస్సం కప్పేహీ"తి ఆహ. సో "సాధు, దేవా"తి అస్సభణ్డకం గహేత్వా అస్ససాలం గన్త్వా గన్ధతేలప్పదీపేసు జలన్తేసు సుమనపట్టవితానస్స హేట్ఠా రమణీయే భూమిభాగే ఠితం కణ్డకం అస్సరాజానం దిస్వా "అజ్జ మయా ఇమమేవ కప్పేతుం వట్టతీ"తి కణ్డకం కప్పేసి. సో కప్పియమానోవ అఞ్ఞాసి "అయం కప్పనా అతివియ గాళ్హా, అఞ్ఞేసు దివసేసు ఉయ్యానకీళాదిగమనకాలే కప్పనా వియ న హోతి , మయ్హం అయ్యపుత్తో అజ్జ మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమితుకామో భవిస్సతీ"తి. తతో తుట్ఠమానసో మహాహసితం హసి, సో సద్దో సకలనగరం పత్థరిత్వా గచ్ఛేయ్య. దేవతా పన నం సన్నిరుమ్భిత్వా న కస్సచి సోతుం అదంసు.

బోధిసత్తోపి ఖో ఛన్నం పేసేత్వావ "పుత్తం తావ పస్సిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా నిసిన్నపల్లఙ్కతో ఉట్ఠాయ రాహులమాతుయా వసనట్ఠానం గన్త్వా గబ్భద్వారం వివరి. తస్మిం ఖణే అన్తోగబ్భే గన్ధతేలప్పదీపో ఝాయతి, రాహులమాతా సుమనమల్లికాదీనం పుప్ఫానం అమ్బణమత్తేన అభిప్పకిణ్ణే సయనే పుత్తస్స మత్థకే హత్థం ఠపేత్వా నిద్దాయతి. బోధిసత్తో ఉమ్మారే పాదం ఠపేత్వా ఠితకోవ ఓలోకేత్వా "సచాహం దేవియా హత్థం అపనేత్వా మమ పుత్తం గణ్హిస్సామి, దేవీ పబుజ్ఝిస్సతి, ఏవం మే గమనన్తరాయో భవిస్సతి, బుద్ధో హుత్వావ ఆగన్త్వా పుత్తం పస్సిస్సామీ"తి పాసాదతలతో ఓతరి. యం పన జాతకట్ఠకథాయం "తదా సత్తాహజాతో రాహులకుమారో హోతీ"తి వుత్తం, తం సేసట్ఠకథాసు నత్థి, తస్మా ఇదమేవ గహేతబ్బం.

ఏవం బోధిసత్తో పాసాదతలా ఓతరిత్వా అస్ససమీపం గన్త్వా ఏవమాహ – "తాత కణ్డక, త్వం అజ్జ ఏకరత్తిం మం తారయ, అహం తం నిస్సాయ బుద్ధో హుత్వా సదేవకం లోకం తారయిస్సామీ"తి. తతో ఉల్లఙ్ఘిత్వా కణ్డకస్స పిట్ఠిం అభిరుహి.

కణ్డకో గీవతో పట్ఠాయ ఆయామేన అట్ఠారసహత్థో హోతి, తదనుచ్ఛవికేన ఉబ్బేధేన సమన్నాగతో థామజవసమ్పన్నో సబ్బసేతో ధోతసఙ్ఖసదిసో. సో సచే హసేయ్య వా పదసద్దం వా కరేయ్య, సద్దో సకలనగరం అవత్థరేయ్య, తస్మా దేవతా అత్తనో ఆనుభావేన తస్స యథా న కోచి సుణాతి, ఏవం హసితసద్దం సన్నిరుమ్భిత్వా అక్కమనఅక్కమనపదవారే హత్థతలాని ఉపనామేసుం. బోధిసత్తో అస్సవరస్స పిట్ఠివేమజ్ఝగతో ఛన్నం అస్సస్స వాలధిం గాహాపేత్వా అడ్ఢరత్తసమయే మహాద్వారసమీపం పత్తో. తదా పన రాజా "ఏవం మమ పుత్తో యాయ కాయచి వేలాయ నగరద్వారం వివరిత్వా నిక్ఖమితుం న సక్ఖిస్సతీ"తి ద్వీసు ద్వారకవాటేసు ఏకేకం పురిససహస్సేన వివరితబ్బం కారేసి. బోధిసత్తో పన థామబలసమ్పన్నో హత్థిగణనాయ కోటిసహస్సహత్థీనం బలం ధారేసి, పురిసగణనాయ దసకోటిసహస్సపురిసానం బలం ధారేసి. సో చిన్తేసి – "సచే ద్వారం న వివరియ్యతి, అజ్జ కణ్డకస్స పిట్ఠే నిసిన్నోవ వాలధిం గహేత్వా ఠితేన ఛన్నేన సద్ధింయేవ కణ్డకం ఊరుహి నిప్పీళేత్వా అట్ఠారసహత్థుబ్బేధం పాకారం ఉప్పతిత్వా అతిక్కమిస్సామీ"తి. ఛన్నోపి చిన్తేసి – "సచే ద్వారం న వివరియ్యతి, అహం అత్తనో సామికం అయ్యపుత్తం ఖన్ధే నిసీదాపేత్వా కణ్డకం దక్ఖిణేన హత్థేన కుచ్ఛియం పరిక్ఖిపన్తో ఉపకచ్ఛన్తరే కత్వా పాకారం ఉప్పతిత్వా అతిక్కమిస్సామీ"తి. కణ్డకోపి చిన్తేసి – "సచే ద్వారం న వివరియ్యతి, అహం అత్తనో సామికం పిట్ఠే యథానిసిన్నమేవ ఛన్నేన వాలధిం గహేత్వా ఠితేన సద్ధింయేవ ఉక్ఖిపిత్వా పాకారం ఉప్పతిత్వా అతిక్కమిస్సామీ"తి. సచే ద్వారం న వివరేయ్య, యథాచిన్తితమేవ తేసు తీసు జనేసు అఞ్ఞతరో సమ్పాదేయ్య. ద్వారే పన అధివత్థా దేవతా ద్వారం వివరి.

తస్మింయేవ ఖణే **మారో** పాపిమా "బోధిసత్తం నివత్తేస్సామీ"తి ఆగన్త్వా ఆకాసే ఠితో ఆహ – "మారిస, మా నిక్ఖమి, ఇతో తే సత్తమే దివసే చక్కరతనం పాతుభవిస్సతి, ద్విసహస్సపరిత్తదీపపరివారానం చతున్నం మహాదీపానం రజ్జం కారేస్ససి, నివత్త, మారిసా"తి. "కోసి త్వ"న్తి? "అహం వసవత్తీ"తి. "మార, జానామహం మయ్హం చక్కరతనస్స పాతుభావం, అనత్థికోహం రజ్జేన, దససహస్సిలోకధాతుం ఉన్నాదేత్వా బుద్ధో భవిస్సామీ"తి ఆహ. మారో "ఇతో దాని తే పట్ఠాయ కామవితక్కం వా బ్యాపాదవితక్కం వా విహింసావితక్కం వా చిన్తితకాలే జానిస్సామీ"తి ఓతారాపేక్ఖో ఛాయా వియ అనుగచ్ఛన్తో అనుబన్ధి.

బోధిసత్తోపి హత్థగతం చక్కవత్తిరజ్జం ఖేళపిణ్డం వియ అనపేక్ఖో ఛడ్డేత్వా మహన్తేన సక్కారేన నగరా నిక్ఖమి. ఆసాళ్హిపుణ్ణమాయ ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తే వత్తమానే, నిక్ఖమిత్వా చ పున నగరం అపలోకేతుకామో జాతో. ఏవఞ్చ పనస్స చిత్తే ఉప్పన్నమత్తేయేవ – "మహాపురిస, న తయా నివత్తేత్వా ఓలోకనకమ్మం కత"న్తి వదమానా వియ మహాపథవీ కులాలచక్కం వియ ఛిజ్జిత్వా పరివత్తి. బోధిసత్తో నగరాభిముఖో ఠత్వా నగరం ఓలోకేత్వా తస్మిం పథవిప్పదేసే కణ్డకనివత్తనచేతియట్ఠానం దస్సేత్వా గన్తబ్బమగ్గాభిముఖం కణ్డకం కత్వా పాయాసి మహన్తేన సక్కారేన ఉళారేన సిరిసోభగ్గేన. తదా కిరస్స దేవతా పురతో సట్ఠి ఉక్కాసహస్సాని ధారయింసు, పచ్ఛతో సట్ఠి , దక్ఖిణపస్సతో సట్ఠి, వామపస్సతో సట్ఠీతి. అపరా దేవతా చక్కవాళముఖవట్టియం అపరిమాణా ఉక్కా ధారయింసు. అపరా దేవతా చ నాగసుపణ్ణాదయో చ దిబ్బేహి గన్ధేహి మాలాహి చుణ్ణేహి ధూపేహి పూజయమానా గచ్ఛన్తి, పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫేహి చేవ మన్దారవపుప్ఫేహి చ ఘనమేఘవుట్ఠికాలే ధారాహి వియ నభం నిరన్తరం అహోసి, దిబ్బాని సంగీతాని పవత్తింసు , సమన్తతో అట్ఠ తూరియాని, సట్ఠి తూరియానీతి అట్ఠసట్ఠి తూరియసతసహస్సాని పవత్తయింసు. తేసం సద్దో సముద్దకుచ్ఛియం మేఘథనితకాలో వియ, యుగన్ధరకుచ్ఛియం సాగరనిగ్ఘోసకాలో వియ చ వత్తతి.

ఇమినా సిరిసోభగ్గేన గచ్ఛన్తో బోధిసత్తో ఏకరత్తేనేవ తీణి రజ్జాని అతిక్కమ్మ తింసయోజనమత్థకే అనోమానదీతీరం పాపుణి. కిం పన అస్సో తతో పరం గన్తుం న సక్కోతీతి? నో న సక్కోతి. సో హి ఏకం చక్కవాళగబ్భం నాభియా ఠితచక్కస్స నేమివట్టిం మద్దన్తో వియ అన్తన్తేన చరిత్వా పురేపాతరాసమేవ ఆగన్త్వా అత్తనో సమ్పాదితం భత్తం భుఞ్జితుం సమత్థో. తదా పన దేవనాగసుపణ్ణాదీహి ఆకాసే ఠత్వా ఓస్సట్ఠేహి గన్ధమాలాదీహి యావ ఊరుప్పదేసా సఞ్ఛన్నసరీరం ఆకడ్ఢిత్వా గన్ధమాలాజటం ఛిన్దన్తస్స అతిపపఞ్చో అహోసి, తస్మా తింసయోజనమత్తమేవ అగమాసి. అథ బోధిసత్తో నదీతీరే ఠత్వా ఛన్నం పుచ్ఛి – “కా నామ అయం నదీ”తి? “అనోమా నామ, దేవా”తి. “అమ్హాకమ్పి పబ్బజ్జా అనోమా భవిస్సతీ”తి పణ్హియా ఘట్టేన్తో అస్సస్స సఞ్ఞం అదాసి. అస్సో చ ఉప్పతిత్వా అట్ఠుసభవిత్థారాయ నదియా పారిమతీరే అట్ఠాసి.

బోధిసత్తో అస్సపిట్ఠితో ఓరుయ్హ రజతపట్టసదిసే వాళుకాపులినే ఠత్వా ఛన్నం ఆమన్తేసి – “సమ్మ ఛన్న, త్వం మయ్హం ఆభరణాని చేవ కణ్డకఞ్చ ఆదాయ గచ్ఛ, అహం పబ్బజిస్సామీ”తి. “అహమ్పి, దేవ, పబ్బజిస్సామీ”తి. బోధిసత్తో “న లబ్భా తయా పబ్బజితుం, గచ్ఛేవ త్వ”న్తి తిక్ఖత్తుం పటిబాహిత్వా ఆభరణాని చేవ కణ్డకఞ్చ పటిచ్ఛాపేత్వా చిన్తేసి – “ఇమే మయ్హం కేసా సమణసారుప్పా న హోన్తి, అఞ్ఞో బోధిసత్తస్స కేసే ఛిన్దితుం యుత్తరూపో నత్థీ”తి. తతో “సయమేవ ఖగ్గేన ఛిన్దిస్సామీ”తి దక్ఖిణేన హత్థేన అసిం గహేత్వా వామహత్థేన మోళియా సద్ధిం చూళం గహేత్వా ఛిన్ది. కేసా ద్వఙ్గులమత్తా హుత్వా దక్ఖిణతో ఆవట్టమానా సీసం అల్లీయింసు. తేసం యావజీవం తదేవ పమాణం అహోసి, మస్సు చ తదనురూపం, పున కేసమస్సుఓహారణకిచ్చం నామ నాహోసి. బోధిసత్తో సహ మోళియా చూళం గహేత్వా “సచాహం సమ్బుద్ధో భవిస్సామి, ఆకాసే తిట్ఠతు. నో చే, భూమియం పతతూ”తి అన్తలిక్ఖే ఖిపి. సా చూళా యోజనప్పమాణం ఠానం అబ్భుగ్గన్త్వా ఆకాసే అట్ఠాసి. సక్కో దేవరాజా దిబ్బచక్ఖునా ఓలోకేత్వా యోజనియరతనచఙ్కోటకేన సమ్పటిచ్ఛిత్వా తావతింసభవనే **చూళామణిచేతియం** నామ పతిట్ఠాపేసి.

“ఛేత్వాన మోళిం వరగన్ధవాసితం, వేహాయసం ఉక్ఖిపి సక్యపుఙ్గవో;
సహస్సనేత్తో సిరసా పటిగ్గహి, రతనచఙ్కోటవరేన వాసవో”తి. (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౨౨);

పున బోధిసత్తో చిన్తేసి – “ఇమాని కాసికవత్థాని మయ్హం న సమణసారుప్పానీ”తి. అథస్స కస్సపబుద్ధకాలే పురాణసహాయకో ఘటికారమహాబ్రహ్మా ఏకం బుద్ధన్తరం జరం అప్పత్తేన మిత్తభావేన చిన్తేసి – “అజ్జ మే సహాయకో మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖన్తో, సమణపరిక్ఖారమస్స గహేత్వా గచ్ఛిస్సామీ”తి.

“తిచీవరఞ్చ పత్తో చ, వాసీ సూచి చ బన్ధనం;
పరిస్సావనేన అట్ఠేతే, యుత్తయోగస్స భిక్ఖునో”తి. –

ఇమే అట్ఠ పరిక్ఖారే ఆహరిత్వా అదాసి. బోధిసతో అరహద్ధజం నివాసేత్వా ఉత్తమపబ్బజితవేసం గణ్హిత్వా “ఛన్న, త్వం మమ వచనేన మాతాపితూనం ఆరోగ్యం వదేహీ”తి వత్వా ఉయ్యోజేసి. ఛన్నో బోధిసత్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. కణ్డకో పన ఛన్నేన సద్ధిం మన్తయమానస్స బోధిసత్తస్స వచనం సుణన్తోవ “నత్థి దాని మయ్హం పున సామినో దస్సన”న్తి చిన్తేత్వా చక్ఖుపథం విజహన్తో సోకం అధివాసేతుం అసక్కోన్తో హదయేన ఫలితేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే కణ్డకో నామ దేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. ఛన్నస్స పఠమం ఏకోవ సోకో అహోసి, కణ్డకస్స పన కాలకిరియాయ దుతియేన సోకేన పీళితో రోదన్తో పరిదేవన్తో నగరం అగమాసి.

బోధిసత్తో పబ్బజిత్వా తస్మింయేవ పదేసే **అనుపియం** నామ అమ్బవనం అత్థి, తత్థ సత్తాహం పబ్బజ్జాసుఖేన వీతినామేత్వా ఏకదివసేనేవ తింసయోజనమగ్గం పదసా గన్త్వా రాజగహం పావిసి. పవిసిత్వా చ సపదానం పిణ్డాయ చరి. సకలనగరం బోధిసత్తస్స రూపదస్సనేనేవ ధనపాలకే పవిట్ఠే రాజగహం వియ చ, అసురిన్దే పవిట్ఠే దేవనగరం వియ చ సఙ్ఖోభం అగమాసి. రాజపురిసా గన్త్వా "దేవ, ఏవరూపో నామ సత్తో నగరే పిణ్డాయ చరతి, 'దేవో వా మనుస్సో వా నాగో వా సుపణ్ణో వా అసుకో నామ ఏసో'తి న జానామా"తి ఆరోచేసుం. రాజా పాసాదతలే ఠత్వా మహాపురిసం దిస్వా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తో పురిసే ఆణాపేసి – "గచ్ఛథ, భణే , వీమంసథ, సచే అమనుస్సో భవిస్సతి, నగరా నిక్ఖమిత్వా అన్తరధాయిస్సతి, సచే దేవతా భవిస్సతి, ఆకాసేన గచ్ఛిస్సతి, సచే నాగో భవిస్సతి, పథవియం నిముజ్జిత్వా గమిస్సతి, సచే మనుస్సో భవిస్సతి, యథాలద్ధం భిక్ఖం పరిభుఞ్జిస్సతీ"తి.

మహాపురిసోపి ఖో మిస్సకభత్తం సంహరిత్వా "అలం మే ఏత్తకం యాపనాయా"తి ఞత్వా పవిట్ఠద్వారేనేవ నగరా నిక్ఖమిత్వా **పణ్డవ**పబ్బతచ్ఛాయాయం పురత్థిమాభిముఖో నిసీదిత్వా ఆహారం పరిభుఞ్జితుం ఆరద్ధో. అథస్స అన్తాని పరివత్తిత్వా ముఖేన నిక్ఖమనాకారప్పత్తాని అహేసుం. తతో సో తేన అత్తభావేన ఏవరూపస్స ఆహారస్స చక్ఖునాపి అదిట్ఠపుబ్బతాయ తేన పటికూలాహారేన అట్టీయమానోపి ఏవం అత్తనా ఏవ అత్తానం ఓవది – "సిద్ధత్థ, త్వం సులభఅన్నపానే కులే తివస్సికగన్ధసాలిభోజనం నానగ్గరసేహి భుఞ్జనట్ఠానే నిబ్బత్తిత్వాపి ఏకం పంసుకూలికం దిస్వా 'కదా ను ఖో అహమ్పి ఏవరూపో హుత్వా పిణ్డాయ చరిత్వా భుఞ్జిస్సామి, భవిస్సతి ను ఖో మే సో కాలో'తి చిన్తేత్వా నిక్ఖన్తో, ఇదాని కిన్నామేతం కరోసీ"తి ఏవం అత్తానం ఓవదిత్వా నిబ్బికారో హుత్వా ఆహారం పరిభుఞ్జి.

రాజపురిసా తం పవత్తిం దిస్వా గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా దూతవచనం సుత్వా వేగేన నగరా నిక్ఖమిత్వా బోధిసత్తస్స సన్తికం గన్త్వా ఇరియాపథస్మింయేవ పసీదిత్వా బోధిసత్తస్స సబ్బం ఇస్సరియం నియ్యాతేసి. బోధిసత్తో "మయ్హం, మహారాజ, వత్థుకామేహి వా కిలేసకామేహి వా అత్థో నత్థి, అహం పరమాభిసమ్బోధిం పత్థయన్తో నిక్ఖన్తో"తి ఆహ. రాజా అనేకప్పకారం యాచన్తోపి తస్స చిత్తం అలభిత్వా "అద్ధా త్వం బుద్ధో భవిస్ససి , బుద్ధభూతేన పన తయా పఠమం మమ విజితం ఆగన్తబ్బ"న్తి పటిఞ్ఞం గణ్హి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన "పబ్బజ్జం కిత్తయిస్సామి, యథా పబ్బజి చక్ఖుమా"తి ఇమం **పబ్బజ్జాసుత్తం** (సు॰ ని॰ ४०२) సద్ధిం అట్ఠకథాయ ఓలోకేత్వా వేదితబ్బో.

బోధిసత్తోపి ఖో రఞ్ఞో పటిఞ్ఞం దత్వా అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో ఆళారఞ్చ కాలామం ఉదకఞ్చ రామపుత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా "నాయం మగ్గో బోధాయా"తి తమ్పి సమాపత్తిభావనం అనలఙ్కరిత్వా సదేవకస్స లోకస్స అత్తనో థామవీరియసన్దస్సనత్థం మహాపధానం పదహితుకామో ఉరువేలం గన్త్వా "రమణీయో వతాయం భూమిభాగో"తి తత్థేవ వాసం ఉపగన్త్వా మహాపధానం పదహి. తేపి ఖో కోణ్డఞ్ఞప్పముఖా పఞ్చవగ్గియా గామనిగమరాజధానీసు భిక్ఖాయ చరన్తా తత్థ బోధిసత్తం సమ్పాపుణింసు. అథ నం ఛబ్బస్సాని మహాపధానం పదహన్తం "ఇదాని బుద్ధో భవిస్సతి, ఇదాని బుద్ధో భవిస్సతీ"తి పరివేణసమ్మజ్జనాదికాయ వత్తపటిపత్తియా ఉపట్ఠహమానా సన్తికావచరా అహేసుం. బోధిసత్తోపి ఖో "కోటిప్పత్తం దుక్కరకారికం కరిస్సామీ"తి ఏకతిలతణ్డులాదీహిపి వీతినామేసి, సబ్బసోపి ఆహారుపచ్ఛేదనం అకాసి. దేవతాపి లోమకూపేహి ఓజం ఉపసంహరమానా పక్ఖిపింసు.

అథస్స తాయ నిరాహారతాయ పరమకసిరప్పత్తతాయ సువణ్ణవణ్ణోపి కాయో కాళవణ్ణో అహోసి, ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని పటిచ్ఛన్నాని అహేసుం. అప్పేకదా ఆనాపానకజ్ఝానం ఝాయన్తో మహావేదనాభితున్నో

విసఞ్ఞీభూతో చఙ్కమనకోటియం పతతి. అథ నం ఏకచ్చా దేవతా "కాలఙ్కతో సమణో గోతమో"తి వదన్తి. ఏకచ్చా "విహారోత్వేవేసో అరహత"న్తి చ ఆహంసు. తత్థ యాసం "కాలఙ్కతో"తి సఞ్ఞా అహోసి, తా గన్త్వా సుద్ధోదనమహారాజస్స ఆరోచేసుం – "తుమ్హాకం పుత్తో కాలఙ్కతో"తి. "మమ పుత్తో బుద్ధో హుత్వా కాలఙ్కతో, అహుత్వా"తి? "బుద్ధో భవితుం నాసక్ఖి, పధానభూమియంయేవ పతిత్వా కాలఙ్కతో"తి. ఇదం సుత్వా రాజా – "నాహం సద్దహామి, మమ పుత్తస్స బోధిం అప్పత్వా కాలకిరియా నామ నత్థీ"తి పటిక్ఖిపి. "కస్మా పన రాజా న సద్దహతీ"తి? కాలదేవలతాపసవన్దాపనదివసే జమ్బురుక్ఖమూలే చ పాటిహారియానం దిట్ఠత్తా.

పున బోధిసత్తే సఞ్ఞం పటిలభిత్వా ఉట్ఠితే తా దేవతా గన్త్వా "అరోగో తే, మహారాజ, పుత్తో"తి ఆరోచేసుం. రాజా "జానామహం మమ పుత్తస్స అమరణభావ"న్తి వదతి. మహాసత్తస్స ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం కరోన్తస్సేవ ఆకాసే గణ్ఠికరణకాలో వియ అహోసి. సో "అయం దుక్కరకారికా నామ బోధాయ మగ్గో న హోతీ"తి ఓళారికం ఆహారం ఆహారేతుం గామనిగమేసు పిణ్డాయ చరిత్వా ఆహారం ఆహరి. అథస్స ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని పాకతికాని అహేసుం, కాయోపి సువణ్ణవణ్ణో అహోసి. పఞ్చవగ్గియా భిక్ఖూ "అయం ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం కరోన్తోపి సబ్బఞ్ఞుతం పటివిజ్ఝితుం నాసక్ఖి, ఇదాని గామనిగమాదీసు పిణ్డాయ చరిత్వా ఓళారికం ఆహారం ఆహరమానో కిం సక్ఖిస్సతి, బాహులికో ఏస పధానవిబ్భన్తో, సీసం న్హాయితుకామస్స ఉస్సావబిన్దుతక్కనం వియ అమ్హాకం ఏతస్స సన్తికా విసేసతక్కనం, కిం నో ఇమినా"తి మహాపురిసం పహాయ అత్తనో అత్తనో పత్తచీవరం గహేత్వా అట్ఠారసయోజనమగ్గం గన్త్వా **ఇసిపతనం** పవిసింసు.

తేన ఖో పన సమయేన ఉరువేలాయం సేనానిగమే సేనానికుటుమ్బికస్స గేహే నిబ్బత్తా **సుజాతా** నామ దారికా వయప్పత్తా ఏకస్మిం నిగ్రోధరుక్ఖే పత్థనం అకాసి – "సచాహం సమజాతికం కులఘరం గన్త్వా పఠమగబ్భే పుత్తం లభిస్సామి, అనుసంవచ్ఛరం తే సతసహస్సపరిచ్చాగేన బలికమ్మం కరిస్సామీ"తి. తస్సా సా పత్థనా సమిజ్ఝి. సా మహాసత్తస్స దుక్కరకారికం కరోన్తస్స ఛట్ఠే వస్సే పరిపుణ్ణే విసాఖాపుణ్ణమాయం బలికమ్మం కాతుకామా హుత్వా పురేతరంయేవ ధేనుసహస్సం లట్ఠిమధుకవనే చరాపేత్వా, తాసం ఖీరం పఞ్చ ధేనుసతాని పాయేత్వా, తాసం ఖీరం అడ్ఢతియాని చ సతానీతి ఏవం యావ సోళసన్నం ధేనూనం ఖీరం అట్ఠ ధేనుయో పివన్తి, తావ ఖీరస్స బహలతఞ్చ మధురతఞ్చ ఓజవన్తతఞ్చ పత్థయమానా ఖీరపరివత్తనం నామ అకాసి. సా విసాఖాపుణ్ణమదివసే "పాతోవ బలికమ్మం కరిస్సామీ"తి రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ తా అట్ఠ ధేనుయో దుహాపేసి. వచ్ఛకా ధేనూనం థనమూలం న ఆగమంసు, థనమూలే పన నవభాజనేసు ఉపనీతమత్తేసు అత్తనో ధమ్మతాయ ఖీరధారా పవత్తింసు. తం అచ్ఛరియం దిస్వా సుజాతా సహత్థేనేవ ఖీరం గహేత్వా నవభాజనే పక్ఖిపిత్వా సహత్థేనేవ అగ్గిం కత్వా పచితుం ఆరభి.

తస్మిం పాయాసే పచ్చమానే మహన్తా మహన్తా పుబ్బుళా ఉట్ఠహిత్వా దక్ఖిణావట్టా హుత్వా సఞ్చరన్తి. ఏకఫుసితమ్పి బహి న ఉప్పతతి, ఉద్ధనతో అప్పమత్తకోపి ధూమో న ఉట్ఠహతి. తస్మిం సమయే చత్తారో లోకపాలా ఆగన్త్వా ఉద్ధనే ఆరక్ఖం గణ్హింసు, మహాబ్రహ్మా ఛత్తం ధారేసి, సక్కో అలాతాని సమానేన్తో అగ్గిం జాలేసి. దేవతా ద్విసహస్సదీపపరివారేసు చతూసు మహాదీపేసు దేవమనుస్సానం ఉపకప్పనఓజం అత్తనో దేవానుభావేన దణ్డకబద్ధం మధుపటలం పీళేత్వా మధుం గణ్హమానా వియ సంహరిత్వా తత్థ పక్ఖిపింసు . అఞ్ఞేసు హి కాలేసు దేవతా కబళే కబళే ఓజం పక్ఖిపింసు, సమ్బోధిప్పత్తదివసే చ పరినిబ్బానదివసే చ ఉక్ఖలియంయేవ పక్ఖిపింసు . సుజాతా ఏకదివసేయేవ తత్థ అత్తనో పాకటాని అనేకాని అచ్ఛరియాని దిస్వా **పుణ్ణం** నామ దాసిం ఆమన్తేసి – "అమ్మ పుణ్ణే, అజ్జ అమ్హాకం దేవతా అతివియ పసన్నా, మయా హి ఏత్తకే కాలే

ఏవరూపం అచ్ఛరియం నామ న దిట్ఠపుబ్బం, వేగేన గన్త్వా దేవట్ఠానం పటిజగ్గాహీ”తి. సా “సాధు, అయ్యే”తి తస్సా వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా తురితతురితా రుక్ఖమూలం అగమాసి.

బోధిసత్తోపి ఖో తస్మిం రత్తిభాగే పఞ్చ మహాసుపినే (అం॰ నిం॰ ౫.౧౯౬) దిస్వా పరిగ్గణ్హన్తో “నిస్సంసయం అజ్జాహం బుద్ధో భవిస్సామీ”తి కతసన్నిట్ఠానో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన కతసరీరపటిజగ్గనో భిక్ఖాచారకాలం ఆగమయమానో పాతోవ ఆగన్త్వా తస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది, అత్తనో పభాయ సకలం రుక్ఖమూలం ఓభాసయమానో. అథ ఖో సా పుణ్ణా ఆగన్త్వా అద్దస బోధిసత్తం రుక్ఖమూలే పాచీనలోకధాతుం ఓలోకయమానం నిసిన్నం, సరీరతో చస్స నిక్ఖన్తాహి పభాహి సకలరుక్ఖం సువణ్ణవణ్ణం. దిస్వానస్సా ఏతదహోసి – “అజ్జ అమ్హాకం దేవతా రుక్ఖతో ఓరుయ్హ సహత్థేనేవ బలికమ్మం సమ్పటిచ్ఛితుం నిసిన్నా మఞ్ఞే”తి ఉబ్బేగప్పత్తా హుత్వా వేగేన ఆగన్త్వా సుజాతాయ ఏతమత్థం ఆరోచేసి.

సుజాతా తస్సా వచనం సుత్వా తుట్ఠమానసా హుత్వా “అజ్జ దాని పట్ఠాయ మమ జేట్ఠధీతుట్ఠానే తిట్ఠాహీ”తి ధీతు అనుచ్ఛవికం సబ్బాలఙ్కారం అదాసి. యస్మా పన బుద్ధభావం పాపుణనదివసే సతసహస్సగ్ఘనికా ఏకా సువణ్ణపాతి లద్ధుం వట్టతి, తస్మా సా “సువణ్ణపాతియం పాయాసం పక్ఖిపిస్సామీ”తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా సతసహస్సగ్ఘనికం సువణ్ణపాతిం నీహరాపేత్వా తత్థ పాయాసం పక్ఖిపితుకామా పక్కభాజనం ఆవజ్జేసి. సబ్బో పాయాసో పదుమపత్తతో ఉదకం వియ వత్తిత్వా పాతియం పతిట్ఠాసి, ఏకపాతిపూరమత్తోవ అహోసి. సా తం పాతిం అఞ్ఞాయ పాతియా పటికుజ్జిత్వా ఓదాతవత్థేన వేఠేత్వా సయం సబ్బాలఙ్కారేహి అత్తభావం అలఙ్కరిత్వా తం పాతిం అత్తనో సీసే ఠపేత్వా మహన్తేన ఆనుభావేన నిగ్రోధరుక్ఖమూలం గన్త్వా బోధిసత్తం దిస్వా బలవసోమనస్సజాతా “రుక్ఖదేవతా”తి సఞ్ఞాయ దిట్ఠట్ఠానతో పట్ఠాయ ఓనతోనతా గన్త్వా సీసతో పాతిం ఓతారేత్వా వివరిత్వా సువణ్ణభిఙ్గారేన గన్ధపుప్ఫవాసితం ఉదకం గహేత్వా బోధిసత్తం ఉపగన్త్వా అట్ఠాసి. ఘటికారమహాబ్రహ్మునా దిన్నో మత్తికాపత్తో ఏత్తకం కాలం బోధిసత్తం అవిజహిత్వా తస్మిం ఖణే అదస్సనం గతో, బోధిసత్తో పత్తం అపస్సన్తో దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వా ఉదకం సమ్పటిచ్ఛి . సుజాతా సహేవ పాతియా పాయాసం మహాపురిసస్స హత్థే ఠపేసి, మహాపురిసో సుజాతం ఓలోకేసి. సా ఆకారం సల్లక్ఖేత్వా “అయ్య, మయా తుమ్హాకం పరిచ్చత్తా, తం గణ్హిత్వా యథారుచి కరోథా”తి వన్దిత్వా “యథా మయ్హం మనోరథో నిప్ఫన్నో, ఏవం తుమ్హాకమ్పి నిప్ఫజ్జతూ”తి వత్వా సతసహస్సగ్ఘనికమ్పి సువణ్ణపాతిం పురాణపణ్ణం వియ పరిచ్చజిత్వా అనపేక్ఖావ పక్కామి.

బోధిసత్తోపి ఖో నిసిన్నట్ఠానా వుట్ఠాయ రుక్ఖం పదక్ఖిణం కత్వా పాతిం ఆదాయ నేరఞ్జరాయ తీరం గన్త్వా అనేకేసం బోధిసత్తసతసహస్సానం అభిసమ్బుజ్ఝనదివసే ఓతరిత్వా న్హానట్ఠానం **సుపతిట్ఠితం** నామ అత్థి, తస్సా తీరే పాతిం ఠపేత్వా సుపతిట్ఠితతిత్థే ఓతరిత్వా న్హత్వా అనేకబుద్ధసతసహస్సానం నివాసనం అరహద్ధజం నివాసేత్వా పురత్థాభిముఖో నిసీదిత్వా ఏకట్ఠితాలపక్కప్పమాణే ఏకూనపణ్ణాసపిణ్డే కత్వా సబ్బం అప్పోదకమధుపాయాసం పరిభుఞ్జి. సోయేవస్స బుద్ధభూతస సత్తసత్తాహం బోధిమణ్డే వసన్తస్స ఏకూనపణ్ణాసదివసాని ఆహారో అహోసి. ఏత్తకం కాలం అఞ్ఞో ఆహారో నత్థి, న న్హానం, న ముఖధోవనం, న సరీరవళఞ్జో, ఝానసుఖేన ఫలసమాపత్తిసుఖేన చ వీతినామేసి. తం పన పాయాసం భుఞ్జిత్వా సువణ్ణపాతిం గహేత్వా “సచాహం అజ్జ బుద్ధో భవిస్సామి, అయం పాతి పటిసోతం గచ్ఛతు, నో చే భవిస్సామి, అనుసోతం గచ్ఛతూ”తి వత్వా నదీసోతే పక్ఖిపి. సా సోతం ఛిన్దమానా నదీమజ్ఝం గన్త్వా మజ్ఝట్ఠానేనేవ జవసమ్పన్నో అస్సో వియ అసీతిహత్థమత్తట్ఠానం పటిసోతం గన్త్వా ఏకస్మిం ఆవట్టే నిముజ్జిత్వా **కాళనాగరాజ**భవనం గన్త్వా తిణ్ణం బుద్ధానం పరిభోగపాతియో “కిలి కిలీ”తి రవం కారయమానా పహరిత్వా తాసం సబ్బహేట్ఠిమా హుత్వా అట్ఠాసి. కాళో నాగరాజా త

సద్దం సుత్వా “హియ్యో ఏకో బుద్ధో నిబ్బత్తి, పున అజ్జ ఏకో నిబ్బత్తో”తి వత్వా అనేకేహి పదసతేహి థుతియో వదమానో ఉట్ఠాసి. తస్స కిర మహాపథవియా ఏకయోజనతిగావుతప్పమాణం నభం పూరేత్వా ఆరోహనకాలో అజ్జ వా హియ్యో వా సదిసో అహోసి.

బోధిసత్తోపి నదీతీరమ్హి సుపుప్ఫితసాలవనే దివావిహారం కత్వా సాయన్హసమయం పుప్ఫానం వణ్టతో ముచ్చనకాలే దేవతాహి అలఙ్కతేన అట్ఠుసభవిత్థారేన మగ్గేన సీహో వియ విజమ్భమానో బోధిరుక్ఖాభిముఖో పాయాసి. నాగయక్ఖసుపణ్ణాదయో దిబ్బేహి గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజయింసు, దిబ్బసంగీతాదీని పవత్తయింసు, దససహస్సీ లోకధాతు ఏకగన్ధా ఏకమాలా ఏకసాధుకారా అహోసి. తస్మిం సమయే **సోత్థియో** నామ తిణహారకో తిణం ఆదాయ పటిపథే ఆగచ్ఛన్తో మహాపురిసస్స ఆకారం ఞత్వా అట్ఠ తిణముట్ఠియో అదాసి. బోధిసత్తో తిణం గహేత్వా బోధిమణ్డం ఆరుయ్హ దక్ఖిణదిసాభాగే ఉత్తరాభిముఖో అట్ఠాసి. తస్మిం ఖణే దక్ఖిణచక్కవాళం ఓసీదిత్వా హేట్ఠా అవీచిసమ్పత్తం వియ అహోసి. ఉత్తరచక్కవాళం ఉల్లఙ్ఘిత్వా ఉపరి భవగ్గప్పత్తం వియ అహోసి. బోధిసత్తో “ఇదం సమ్బోధిపాపుణనట్ఠానం న భవిస్సతి మఞ్ఞే”తి పదక్ఖిణం కరోన్తో పచ్ఛిమదిసాభాగం గన్త్వా పురత్థిమాభిముఖో అట్ఠాసి, తతో పచ్ఛిమచక్కవాళం ఓసీదిత్వా హేట్ఠా అవీచిసమ్పత్తం వియ అహోసి, పురత్థిమచక్కవాళం ఉల్లఙ్ఘిత్వా ఉపరి భవగ్గప్పత్తం వియ అహోసి. ఠితట్ఠితట్ఠానే కిరస్స నేమివట్టిపరియన్తే అక్కన్తం నాభియా పతిట్ఠితమహాసకటచక్కం వియ మహాపథవీ ఓనతున్నతా అహోసి. బోధిసత్తో “ఇదమ్పి సమ్బోధిపాపుణనట్ఠానం న భవిస్సతి మఞ్ఞే”తి పదక్ఖిణం కరోన్తో ఉత్తరదిసాభాగం గన్త్వా దక్ఖిణాభిముఖో అట్ఠాసి. తతో ఉత్తరచక్కవాళం ఓసీదిత్వా హేట్ఠా అవీచిసమ్పత్తం వియ అహోసి, దక్ఖిణచక్కవాళం ఉల్లఙ్ఘిత్వా ఉపరి భవగ్గప్పత్తం వియ అహోసి. బోధిసత్తో “ఇదమ్పి సమ్బోధిపాపుణనట్ఠానం న భవిస్సతి మఞ్ఞే”తి పదక్ఖిణం కరోన్తో పురత్థిమదిసాభాగం గన్త్వా పచ్ఛిమాభిముఖో అట్ఠాసి. పురత్థిమదిసాభాగే పన సబ్బబుద్ధానం పల్లఙ్కట్ఠానం అహోసి, తం నేవ ఛమ్భతి, న కమ్పతి. బోధిసత్తో “ఇదం సబ్బబుద్ధానం అవిజహితం అచలట్ఠానం కిలేసపఞ్జరవిద్ధంసనట్ఠాన”న్తి ఞత్వా తాని తిణాని అగ్గే గహేత్వా చాలేసి, తావదేవ చుద్దసహత్థో పల్లఙ్కో అహోసి. తానిపి ఖో తిణాని తథారూపేన సణ్ఠానేన సణ్ఠహింసు, యథారూపం సుకుసలో చిత్తకారో వా పోత్థకారో వా ఆలిఖితుమ్పి సమత్థో నత్థి. బోధిసత్తో బోధిక్ఖన్ధం పిట్ఠితో కత్వా పురత్థాభిముఖో దళ్హమానసో హుత్వా –

“కామం తచో చ న్హారు చ, అట్ఠి చ అవసిస్సతు;

ఉపసుస్సతు నిస్సేసం, సరీరే మంసలోహితం. (అ. ని. ౨.౫; మ. ని. ౨.౧౮౪) –

‘న త్వేవాహం సమ్మాసమ్బోధిం అప్పత్వా ఇమం పల్లఙ్కం భిన్దిస్సామీ’”తి అసనిసతసన్నిపాతేనపి అభేజ్జరూపం అపరాజితపల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసీది.

తస్మిం సమయే మారో పాపిమా – “సిద్ధత్థకుమారో మయ్హం వసం అతిక్కమితుకామో, న దానిస్స అతిక్కమితుం దస్సామీ”తి మారబలస్స సన్తికం గన్త్వా ఏతమత్థం ఆరోచేత్వా మారఘోసనం నామ ఘోసాపేత్వా మారబలం ఆదాయ నిక్ఖమి. సా మారసేనా మారస్స పురతో ద్వాదసయోజనా హోతి, దక్ఖిణతో చ వామతో చ ద్వాదసయోజనా, పచ్ఛతో చక్కవాళపరియన్తం కత్వా ఠితా, ఉద్ధం నవయోజనుబ్బేధా హోతి, యస్సా ఉన్నదన్తియా ఉన్నాదసద్దో యోజనసహస్సతో పట్ఠాయ పథవిఉన్ద్రియనసద్దోవియ సూయతి. అథ మారో దేవపుత్తో దియడ్ఢయోజనసతికం **గిరిమేఖలం** నామ హత్థిం అభిరుహిత్వా బాహుసహస్సం మాపేత్వా నానావుధాని అగ్గహేసి. అవసేసాయపి మారపరిసాయ ద్వే జనా ఏకసదిసా

ఏకసదిసం ఆవుధం గణ్హన్తా నాహేసుం. నానావణ్ణా నానప్పకారముఖా హుత్వా నానావుధాని గణ్హన్తా బోధిసత్తం అజ్ఝోత్థరమానా ఆగమంసు.

దససహస్సచక్కవాళదేవతా పన మహాసత్తస్స థుతియో వదమానా అట్ఠంసు. సక్కో దేవరాజా విజయుత్తరసఙ్ఖం ధమమానో అట్ఠాసి. సో కిర సఙ్ఖో వీసహత్థసతికో హోతి, సకిం వాతం గాహాపేత్వా ధమియమానో చత్తారో మాసే సద్దం కరిత్వా నిస్సద్దో హోతి. మహాకాళనాగరాజా అతిరేకపదసతేన వణ్ణం వణ్ణేన్తోవ అట్ఠాసి, మహాబ్రహ్మా సేతచ్ఛత్తం ధారయమానో అట్ఠాసి. మారబలే పన బోధిమణ్డం ఉపసఙ్కమన్తే తేసం ఏకోపి ఠాతుం నాసక్ఖి, సమ్ముఖసమ్ముఖట్ఠానేనేవ పలాయింసు. కాళో నామ నాగరాజాపి పథవియం నిముజ్జిత్వా పఞ్చయోజనసతికం మఞ్జేరికనాగభవనం గన్త్వా ఉభోహి హత్థేహి ముఖం పిదహిత్వా నిపన్నో. సక్కో దేవరాజాపి విజయుత్తరసఙ్ఖం పిట్ఠియం కత్వా చక్కవాళముఖవట్టియం అట్ఠాసి, మహాబ్రహ్మా సేతచ్ఛత్తం కోటియం గహేత్వా బ్రహ్మలోకమేవ అగమాసి. ఏకదేవతాపి ఠాతుం సమత్థా నామ నాహోసి. మహాపురిసో పన ఏకకోవ నిసీది.

మారోపి అత్తనో పరిసం ఆహ – ''తాతా, సుద్ధోదనపుత్తేన సిద్ధత్థేన సదిసో అఞ్ఞో పురిసో నామ నత్థి, మయం సమ్ముఖా యుద్ధం దాతుం న సక్ఖిస్సామ, పచ్ఛాభాగేన దస్సామా''తి. మహాపురిసోపి తీణి పస్సాని ఓలోకేత్వా సబ్బదేవతానం పలాతత్తా సుఞ్ఞాని అద్దస. పున ఉత్తరపస్సేన మారబలం అజ్ఝోత్థరమానం దిస్వా ''అయం ఏత్తకో జనో మం ఏకకం సన్ధాయ మహన్తం వాయామం కరోతి, ఇమస్మిం ఠానే మయ్హం మాతా వా పితా వా భాతా వా అఞ్ఞో వా కోచి ఞాతకో నత్థి, ఇమా పన దస పారమియోవ మయ్హం దీఘరత్తం పుట్ఠపరిజనసదిసా. తస్మా మయా పారమియోవ బలగ్గం కత్వా పారమిసత్థేనేవ పహరిత్వా ఇమం బలకాయం విద్ధంసేతుం వట్టతీ''తి దస పారమియో ఆవజ్జమానో నిసీది.

అథ ఖో మారో దేవపుత్తో – ''వాతేనేవ సిద్ధత్థం పలాపేస్సామీ''తి **వాతమణ్డలం** సముట్ఠాపేసి. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ పురత్థిమాదిభేదావాతా సముట్ఠహిత్వా అడ్ఢయోజనయోజనద్వియోజనతియోజనప్పమాణాని పబ్బతకూటాని పదాలేత్వా వనగచ్ఛరుక్ఖాదీని ఉద్ధంమూలాని కత్వా సమన్తా గామనిగమే చుణ్ణవిచుణ్ణే కాతుం సమత్థాపి మహాపురిసస్స పుఞ్ఞతేజేన విహతానుభావా బోధిసత్తం పత్వా బోధిసత్తస్స చీవరకణ్ణమత్తమ్పి చాలేతుం నాసక్ఖింసు. తతో – ''ఉదకేన నం అజ్ఝోత్థరిత్వా మారేస్సామీ''తి **మహావస్సం** సముట్ఠాపేసి. తస్సానుభావేన ఉపరూపరి సతపటలసహస్సపటలాదిభేదా వలాహకా ఉట్ఠహిత్వా వస్సింసు. వుట్ఠిధారావేగేన పథవీ ఛిద్దావఛిద్దా అహోసి . వనరుక్ఖాదీనం ఉపరిభాగేన మహామేఘో ఆగన్త్వా మహాసత్తస్స చీవరే ఉస్సావబిన్దుగహణమత్తమ్పి తేమేతుం నాసక్ఖి. తతో **పాసాణవస్సం** సముట్ఠాపేసి. మహన్తాని మహన్తాని పబ్బతకూటాని ధూమాయన్తాని పజ్జలన్తాని ఆకాసేనాగన్త్వా బోధిసత్తం పత్వా దిబ్బమాలాగుళభావం ఆపజ్జింసు. తతో **పహరణవస్సం** సముట్ఠాపేసి. ఏకతోధారా ఉభతోధారా అసిసత్తిఖురప్పాదయో ధూమాయన్తా పజ్జలన్తా ఆకాసేనాగన్త్వా బోధిసత్తం పత్వా దిబ్బపుప్ఫాని అహేసుం. తతో **అఙ్గారవస్సం** సముట్ఠాపేసి. కింసుకవణ్ణా అఙ్గారా ఆకాసేనాగన్త్వా బోధిసత్తస్స పాదమూలే దిబ్బపుప్ఫాని హుత్వా వికిరింసు. తతో **కుక్కుళవస్సం** సముట్ఠాపేసి. అచ్చుణ్హో అగ్గివణ్ణో కుక్కుళో ఆకాసేనాగన్త్వా బోధిసత్తస్స పాదమూలే చన్దనచుణ్ణం హుత్వా నిపతతి. తతో **వాలుకావస్సం** సముట్ఠాపేసి. అతిసుఖుమా వాలుకా ధూమాయన్తా పజ్జలన్తా ఆకాసేనాగన్త్వా మహాసత్తస్స పాదమూలే దిబ్బపుప్ఫాని హుత్వా నిపతింసు. తతో **కలలవస్సం** సముట్ఠాపేసి, తం కలలం ధూమాయన్తం పజ్జలన్తం ఆకాసేనాగన్త్వా బోధిసత్తస్స పాదమూలే దిబ్బవిలేపనం

హుత్వా నిపతతి. తతో “ఇమినా భింసేత్వా సిద్ధత్థం పలాపేస్సామీ”తి **అన్ధకారం** సముట్ఠాపేసి. తం చతురఙ్గసమన్నాగతం అన్ధకారం వియ మహాతమం హుత్వా బోధిసత్తం పత్వా సూరియప్పభావిహతం వియ అన్ధకారం అన్తరధాయి.

ఏవం సో మారో ఇమాహి నవహి వాతవస్సపాసాణపహరణఅఙ్గారకుక్కుళవాలుకాకలలన్ధకారవుట్ఠీహి బోధిసత్తం పలాపేతుం అసక్కోన్తో – “కిం, భణే, తిట్ఠథ, ఇమం సిద్ధత్థకుమారం గణ్హథ హనథ పలాపేథా”తి అత్తనో పరిసం ఆణాపేత్వా సయమ్పి గిరిమేఖలస్స హత్థినో ఖన్ధే నిసిన్నో చక్కావుధం ఆదాయ బోధిసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా “సిద్ధత్థ, ఉట్ఠేహి ఏతస్మా పల్లఙ్కా, నాయం తుయ్హం పాపుణాతి, మయ్హం ఏస పాపుణాతీ”తి ఆహ. మహాసత్తో తస్స వచనం సుత్వా అవోచ – “మార, నేవ తయా దస పారమియో పూరితా, న ఉపపారమియో, న పరమత్థపారమియో, నాపి పఞ్చ మహాపరిచ్చాగా పరిచ్చత్తా, న ఞాతత్థచరియా, న లోకత్థచరియా, న బుద్ధత్థచరియా పూరితా, సబ్బా తా మయాయేవ పూరితా, తస్మా నాయం పల్లఙ్కో తుయ్హం పాపుణాతి, మయ్హేవేసో పాపుణాతీ”తి.

మారో కుద్ధో కోధవేగం అసహన్తో మహాపురిసస్స చక్కావుధం విస్సజ్జేసి. తం తస్స దస పారమియో ఆవజ్జేన్తస్సేవ ఉపరిభాగే మాలావితానం హుత్వా అట్ఠాసి. తం కిర ఖురధారం చక్కావుధం అఞ్ఞదా కుద్ధేన విస్సట్ఠం ఏకగ్ఘనపాసాణత్థమ్భే వంసకళీరే వియ ఛిన్దన్తం గచ్ఛతి. ఇదాని పన తస్మిం మాలావితానం హుత్వా ఠితే అవసేసా మారపరిసా “ఇదాని సిద్ధత్థో పల్లఙ్కతో వుట్ఠాయ పలాయిస్సతీ”తి మహన్తమహన్తాని సేలకూటాని విస్సజ్జేసుం, తానిపి మహాపురిసస్స దస పారమియో ఆవజ్జేన్తస్స మాలాగుళభావం ఆపజ్జిత్వా భూమియం పతింసు. దేవతా చక్కవాళముఖవట్టియం ఠితా గీవం పసారేత్వా సీసం ఉక్ఖిపిత్వా “నట్ఠో వత, భో, సిద్ధత్థకుమారస్స రూపగ్గప్పత్తో అత్తభావో, కిం ను ఖో సో కరిస్సతీ”తి ఓలోకేన్తి.

తతో బోధిసత్తో “పూరితపారమీనం బోధిసత్తానం సమ్బుజ్ఝనదివసే పత్తపల్లఙ్కో మయ్హం పాపుణాతీ”తి వత్వా ఠితం మారం ఆహ – “మార, తుయ్హం దానస్స దిన్నభావే కో సక్ఖీ”తి. మారో “ఇమే ఏత్తకావ జనా సక్ఖినో”తి మారబలాభిముఖం హత్థం పసారేసి. తస్మిం ఖణే మారపరిసాయ “అహం సక్ఖి, అహం సక్ఖీ”తి పవత్తసద్దో పథవిఉన్ద్రియనసద్దసదిసో అహోసి. అథ మారో మహాపురిసం ఆహ – “సిద్ధత్థ, తుయ్హం దానస్స దిన్నభావే కో సక్ఖీ”తి. మహాపురిసో “తుయ్హం తావ దానస్స దిన్నభావే సచేతనా సక్ఖినో, మయ్హం పన ఇమస్మిం ఠానే సచేతనో కోచి సక్ఖి నామ నత్థి, తిట్ఠతు తావ మే అవసేసఅత్తభావేసు దిన్నదానం, వేస్సన్తరత్తభావే పన ఠత్వా మయ్హం సత్తసతకమహాదానస్స తావ దిన్నభావే అచేతనాపి అయం ఘనమహాపథవీ సక్ఖీ”తి చీవరగబ్భన్తరతో దక్ఖిణహత్థం అభినీహరిత్వా “వేస్సన్తరత్తభావే ఠత్వా మయ్హం సత్తసతకమహాదానస్స దిన్నభావే త్వం సక్ఖి, న సక్ఖీ”తి మహాపథవియాభిముఖం హత్థం పసారేసి. మహాపథవీ “అహం తే తదా సక్ఖీ”తి విరవసతేన విరవసహస్సేన విరవసతసహస్సేన మారబలం అవత్థరమానా వియ ఉన్నది.

తతో మహాపురిసే “దిన్నం తే, సిద్ధత్థ, మహాదానం ఉత్తమదాన”న్తి వేస్సన్తరదానం సమ్మసన్తే దియడ్ఢయోజనసతికో గిరిమేఖలహత్థీ జణ్ణుకేహి పథవియం పతిట్ఠాసి, మారపరిసా దిసావిదిసా పలాయింసు, ద్వే ఏకమగ్గేన గతా నామ నత్థి, సీసాభరణాని చేవ నివత్థవసనాని చ ఛడ్డేత్వా సమ్ముఖసమ్ముఖదిసాహియేవ పలాయింసు. తతో దేవసఙ్ఘా పలాయమానం మారబలం దిస్వా “మారస్స పరాజయో జాతో, సిద్ధత్థకుమారస్స జయో జాతో, జయపూజం కరిస్సామా”తి దేవతా దేవతానం, నాగా నాగానం, సుపణ్ణా సుపణ్ణానం, బ్రహ్మానో బ్రహ్మానం ఘోసేత్వా గన్ధమాలాదిహత్థా మహాపురిసస్స సన్తికం బోధిపల్లఙ్కం ఆగమంసు.

ఏవం గతేసు పన తేసు –

“జయో హి బుద్ధస్స సిరీమతో అయం, మారస్స చ పాపిమతో పరాజయో;
ఉగ్ఘోసయుం బోధిమణ్డే పమోదితా, జయం తదా దేవగణా మహేసినో.

“జయో హి బుద్ధస్స సిరీమతో అయం, మారస్స చ పాపిమతో పరాజయో;
ఉగ్ఘోసయుం బోధిమణ్డే పమోదితా, జయం తదా నాగగణా మహేసినో.

“జయో హి బుద్ధస్స సిరీమతో అయం, మారస్స చ పాపిమతో పరాజయో;
ఉగ్ఘోసయుం బోధిమణ్డే పమోదితా, జయం తదా సుపణ్ణసఙ్ఘాపి మహేసినో.

“జయో హి బుద్ధస్స సిరీమతో అయం, మారస్స చ పాపిమతో పరాజయో;
ఉగ్ఘోసయుం బోధిమణ్డే పమోదితా, జయం తదా బ్రహ్మగణా మహేసినో”తి. –

అవసేసా దససు చక్కవాళసహస్సేసు దేవతా మాలాగన్ధవిలేపనేహి పూజయమానా నానప్పకారా చ థుతియో వదమానా అట్ఠంసు. ఏవం ధరమానేయేవ సూరియే మహాపురిసో మారబలం విధమిత్వా చీవరూపరి పతమానేహి బోధిరుక్ఖఙ్కురేహి రత్తపవాళదలేహి వియ పూజియమానో పఠమయామే పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిత్వా మజ్ఝిమయామే దిబ్బచక్ఖుం విసోధేత్వా పచ్ఛిమయామే పటిచ్చసముప్పాదే ఞాణం ఓతారేసి. అథస్స ద్వాదసపదికం పచ్చయాకారం వట్టవివట్టవసేన అనులోమపటిలోమతో సమ్మసన్తస్స దససహస్సీ లోకధాతు ఉదకపరియన్తం కత్వా ద్వాదసక్ఖత్తుం సఙ్కమ్పి.

మహాపురిసే పన దససహస్సిలోకధాతుం ఉన్నాదేత్వా అరుణుగ్గమనవేలాయ సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం పటివిజ్ఝన్తే సకలా దససహస్సీ లోకధాతు అలఙ్కతపటియత్తా అహోసి. పాచీనచక్కవాళముఖవట్టియం ఉస్సాపితానం ధజానం పటాకా పచ్ఛిమచక్కవాళముఖవట్టిం పహరన్తి, తథా పచ్ఛిమచక్కవాళముఖవట్టియం ఉస్సాపితానం ధజానం పటాకా పాచీనచక్కవాళముఖవట్టిం పహరన్తి, దక్ఖిణచక్కవాళముఖవట్టియం ఉస్సాపితానం ధజానం పటాకా ఉత్తరచక్కవాళముఖవట్టిం పహరన్తి, ఉత్తరచక్కవాళముఖవట్టియం ఉస్సాపితానం ధజానం పటాకా దక్ఖిణచక్కవాళముఖవట్టిం పహరన్తి, పథవితలే ఉస్సాపితానం ధజానం పటాకా బ్రహ్మలోకం ఆహచ్చ అట్ఠంసు, బ్రహ్మలోకే బద్ధానం ధజానం పటాకా పథవితలే పతిట్ఠహింసు, దససహస్సేసు చక్కవాళేసు పుప్ఫూపగా రుక్ఖా పుప్ఫం గణ్హింసు, ఫలూపగా రుక్ఖా ఫలపిణ్డిభారసహితా అహేసుం. ఖన్ధేసు ఖన్ధపదుమాని పుప్ఫింసు, సాఖాసు సాఖాపదుమాని, లతాసు లతాపదుమాని, ఆకాసే ఓలమ్బకపదుమాని, ఘనసిలాతలాని భిన్దిత్వా ఉపరూపరి సతపత్తాని హుత్వా దణ్డకపదుమాని ఉట్ఠహింసు. దససహస్సీ లోకధాతు వట్టేత్వా విస్సట్ఠమాలాగుళా వియ సుసన్థతపుప్ఫసన్థారో వియ చ పుప్ఫాభికిణ్ణా అహోసి. చక్కవాళన్తరేసు అట్ఠయోజనసహస్సా లోకన్తరికనిరయా సత్తసూరియప్పభాహిపిఅనోభాసితపుబ్బా తదా ఏకోభాసా అహేసుం. చతురాసీతియోజనసహస్సగమ్భీరో మహాసముద్దో మధురోదకో అహోసి, నదియో న పవత్తింసు, జచ్చన్ధా రూపాని పస్సింసు, జాతిబధిరా సద్దం సుణింసు, జాతిపీఠసప్పినో పదసా గచ్ఛింసు, అన్దుబన్ధనాదీని ఛిజ్జిత్వా పతింసు.

ఏవం అపరిమాణేన సిరివిభవేన పూజియమానో మహాపురిసో అనేకప్పకారేసు అచ్ఛరియధమ్మేసు పాతుభూతేసు సబ్బఞ్ఞుతం పటివిజ్ఝిత్వా సబ్బబుద్ధేహి అవిజహితం ఉదానం ఉదానేసి –

“అనేకజాతిసంసారం, సన్ధావిస్సం అనిబ్బిసం;
గహకారం గవేసన్తో, దుక్ఖా జాతి పునప్పునం.

“గహకారక దిట్ఠోసి, పున గేహం న కాహసి;
సబ్బా తే ఫాసుకా భగ్గా, గహకూటం విసఙ్ఖతం;
విసఙ్ఖారగతం చిత్తం, తణ్హానం ఖయమజ్ఝగా”తి. (ధ॰ ప॰ ౧౫౩-౧౫౪);

ఇతి తుసితభవనతో పట్ఠాయ యావ అయం బోధిమణ్డే సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తి, ఏత్తకం ఠానం **అవిదూరేనిదానం** నామాతి వేదితబ్బం.

అవిదూరేనిదానకథా నిట్ఠితా.

౩. సన్తికేనిదానకథా

‘‘**సన్తికేనిదానం** పన ‘ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే’. ‘వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయ’న్తి చ ఏవం తస్మిం తస్మిం ఠానేయేవ లబ్భతీ”తి వుత్తం. కిఞ్చాపి ఏవం వుత్తం, అథ ఖో పన తమ్పి ఆదితో పట్ఠాయ ఏవం వేదితబ్బం – ఉదానఞ్హి ఉదానేత్వా జయపల్లఙ్కే నిసిన్నస్స భగవతో ఏతదహోసి – “అహం కప్పసతసహస్సాధికాని చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని ఇమస్స పల్లఙ్కస్స కారణా సన్ధావిం, ఏత్తకం మే కాలం ఇమస్సేవ పల్లఙ్కస్స కారణా అలఙ్కతసీసం గీవాయ ఛిన్దిత్వా దిన్నం, సుఅఞ్జితాని అక్ఖీని హదయమంసఞ్చ ఉప్పాటేవా దిన్నం, జాలీకుమారసదిసా పుత్తా, కణ్హాజినకుమారిసదిసా ధీతరో, మద్దీదేవిసదిసా భరియాయో చ పరేసం దాసత్థాయ దిన్నా. అయం మే పల్లఙ్కో జయపల్లఙ్కో థిరపల్లఙ్కో, ఏత్థ మే నిసిన్నస్స సఙ్కప్పో పరిపుణ్ణో, న తావ ఇతో వుట్ఠహిస్సామీ”తి అనేకకోటిసతసహస్ససమాపత్తియో సమాపజ్జన్తో సత్తాహం తత్థేవ నిసీది. యం సన్ధాయ వుత్తం – “అథ ఖో భగవా సత్తాహం ఏకపల్లఙ్కేన నిసీది విముత్తిసుఖపటిసంవేదీ”తి (మహావ॰ ౧; ఉదా॰ ౧).

అథ ఏకచ్చానం దేవతానం “అజ్జాపి నూన సిద్ధత్థస్స కత్తబ్బకిచ్చం అత్థి, పల్లఙ్కస్మిఞ్హి ఆలయం న విజహతీ”తి పరివితక్కో ఉదపాది. సత్థా దేవతానం పరివితక్కం ఞత్వా తాసం వితక్కవూపసమత్థం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా యమకపాటిహారియం దస్సేసి. మహాబోధిమణ్డే హి కతపాటిహారియఞ్చ ఞాతిసమాగమే కతపాటిహారియఞ్చ పాథికపుత్తసమాగమే కతపాటిహారియఞ్చ సబ్బం కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే కతయమకపాటిహారియసదిసం అహోసి.

ఏవం సత్థా ఇమినా పాటిహారియేన దేవతానం వితక్కం వూపసమేత్వా పల్లఙ్కతో ఈసకం పాచీననిస్సితే ఉత్తరదిసాభాగే ఠత్వా “ఇమస్మిం వత మే పల్లఙ్కే సబ్బఞ్ఞుతం పటివిద్ధ”న్తి చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ పూరితానం పారమీనం బలాధిగమట్ఠానం పల్లఙ్కం బోధిరుక్ఖఞ్చ అనిమిసేహి అక్ఖీహి ఓలోకయమానో సత్తాహం వీతినామేసి, తం ఠానం **అనిమిసచేతియం** నామ జాతం. అథ సత్థా పల్లఙ్కస్స చ ఠితట్ఠానస్స చ అన్తరా చఙ్కమం మాపేత్వా పురత్థిమపచ్ఛిమతో ఆయతే రతనచఙ్కమే చఙ్కమన్తో సత్తాహం వీతినామేసి. తం ఠానం **రతనచఙ్కమచేతియం** నామ జాతం.

చతుత్థే పన సత్తాహే బోధితో పచ్ఛిముత్తరదిసాభాగే దేవతా రతనఘరం మాపయింసు. తత్థ భగవా పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా అభిధమ్మపిటకం విసేసతో చేత్థ అనన్తనయసమన్తపట్ఠానం విచినన్తో సత్తాహం వీతినామేసి. ఆభిధమ్మికా పనాహు – "రతనఘరం నామ న సత్తరతనమయం గేహం, సత్తన్నం పన పకరణానం సమ్మసితట్ఠానం 'రతనఘర'న్తి వుచ్చతీ"తి. యస్మా పనేత్థ ఉభోపేతే పరియాయేన యుజ్జన్తి, తస్మా ఉభయమ్పేతం గహేతబ్బమేవ. తతో పట్ఠాయ పన తం ఠానం **రతనఘరచేతియం** నామ జాతం. ఏవం సత్థా బోధిసమీపేయేవ చత్తారి సత్తాహాని వీతినామేత్వా పఞ్చమే సత్తాహే బోధిరుక్ఖమూలా యేన అజపాలనిగ్రోధో తేనుపసఙ్కమి. తత్రాపి ధమ్మం విచినన్తో విముత్తిసుఖఞ్చ పటిసంవేదేన్తో నిసీది.

తస్మిం సమయే మారో పాపిమా "ఏత్తకం కాలం అనుబన్ధన్తో ఓతారాపేక్ఖోపి ఇమస్స న కిఞ్చి ఖలితం అద్దసం, అతిక్కన్తోదాని ఏస మమ వస"న్తి దోమనస్సప్పత్తో మహామగ్గే నిసీదిత్వా సోళస కారణాని చిన్తేన్తో భూమియం సోళస లేఖా ఆకడ్ఢి – "అహం ఏసో వియ దానపారమిం న పూరేసిం, తేనమ్హి ఇమినా సదిసో న జాతో"తి ఏకం లేఖం ఆకడ్ఢి. తథా "అహం ఏసో వియ సీలపారమిం...పే.... నేక్ఖమ్మపారమిం, పఞ్ఞాపారమిం, వీరియపారమిం, ఖన్తిపారమిం, సచ్చపారమిం, అధిట్ఠానపారమిం, మేత్తాపారమిం, ఉపేక్ఖాపారమిం న పూరేసిం, తేనమ్హి ఇమినా సదిసో న జాతో"తి దసమం లేఖం ఆకడ్ఢి. తథా "అహం ఏసో వియ అసాధారణస్స ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణస్స పటివేధాయ ఉపనిస్సయభూతా దస పారమియో న పూరేసిం, తేనమ్హి ఇమినా సదిసో న జాతో"తి ఏకాదసమం లేఖం ఆకడ్ఢి. తథా "అహం ఏసో వియ అసాధారణస్స ఆసయానుసయఞాణస్స...పే.... మహాకరుణాసమాపత్తిఞాణస్స, యమకపాటిహారియఞాణస్స, అనావరణఞాణస్స, సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స పటివేధాయ ఉపనిస్సయభూతా దస పారమియో న పూరేసిం, తేనమ్హి ఇమినా సదిసో న జాతో"తి సోళసమం లేఖం ఆకడ్ఢి. ఏవం మారో ఇమేహి కారణేహి మహామగ్గే సోళస లేఖా ఆకడ్ఢిత్వా నిసీది.

తస్మిఞ్చ సమయే తణ్హా, అరతి, రగా చాతి తిస్సో మారధీతరో (సం. ని. ౧.౧౬౧) "పితా నో న పఞ్ఞాయతి, కహం ను ఖో ఏతరహీ"తి ఓలోకయమానా తం దోమనస్సప్పత్తం భూమిం లేఖమానం నిసిన్నం దిస్వా పితు సన్తికం గన్త్వా "కస్మా, తాత, త్వం దుక్ఖీ దుమ్మనో"తి పుచ్ఛింసు. "అమ్మా, అయం మహాసమణో మయ్హం వసం అతిక్కన్తో, ఏత్తకం కాలం ఓలోకేన్తో ఓతారమస్స దట్ఠుం నాసక్ఖిం, తేనమ్హి దుక్ఖీ దుమ్మనో"తి. "యది ఏవం మా చిన్తయిత్థ, మయమేతం అత్తనో వసే కత్వా ఆదాయ ఆగమిస్సామా"తి ఆహంసు. "న సక్కా, అమ్మా, ఏస కేనచి వసే కాతుం, అచలాయ సద్ధాయ పతిట్ఠితో ఏస పురిసో"తి. "తాత, మయం ఇత్థియో నామ, ఇదానేవ నం రాగపాసాదీహి బన్ధిత్వా ఆనేస్సామ, తుమ్హే మా చిన్తయిత్థా"తి వత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "పాదే తే, సమణ , పరిచారేమా"తి ఆహంసు. భగవా నేవ తాసం వచనం మనసి అకాసి, న అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా ఓలోకేసి, అనుత్తరే ఉపధిసఙ్ఖయే విముత్తియా వివేకసుఖఞ్ఞేవ అనుభవన్తో నిసీది.

పున మారధీతరో "ఉచ్చావచా ఖో పురిసానం అధిప్పాయా, కేసఞ్చి కుమారికాసు పేమం హోతి, కేసఞ్చి పఠమవయే ఠితాసు, కేసఞ్చి మజ్ఝిమవయే ఠితాసు, కేసఞ్చి పచ్ఛిమవయే ఠితాసు, యంనూన మయం నానప్పకారేహి రూపేహి పలోభేత్వా గణ్హేయ్యామా"తి ఏకమేకా కుమారికవణ్ణాదివసేన సకం సకం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా కుమారికా, అవిజాతా, సకింవిజాతా, దువిజాతా, మజ్ఝిమిత్థియో, మహిత్థియో చ హుత్వా ఛక్ఖత్తుం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "పాదే తే, సమణ, పరిచారేమా"తి ఆహంసు. తమ్పి భగవా న మనసాకాసి, యథా తం అనుత్తరే ఉపధిసఙ్ఖయే విముత్తో. కేచి పనాచరియా వదన్తి – "తా మహిత్థిభావేన ఉపగతా దిస్వా భగవా – 'ఏతా ఖణ్డదన్తా పలితకేసా హోన్తూ'తి అధిట్ఠాసీ"తి. తం న గహేతబ్బం. న హి భగవా ఏవరూపం అధిట్ఠానం అకాసి. భగవా పన "అపేథ తుమ్హే, కిం దిస్వా ఏవం వాయమథ, ఏవరూపం నామ

అవీతరాగాదీనం పురతో కాతుం వట్టతి. తథాగతస్స పన రాగో పహీనో, దోసో పహీనో, మోహో పహీనో"తి అత్తనో కిలేసప్పహానం ఆరబ్భ –

"యస్స జితం నావజీయతి, జితమస్స నోయాతి కోచి లోకే;
తం బుద్ధమనన్తగోచరం, అపదం కేన పదేన నేస్సథ.

"యస్స జాలినీ విసత్తికా, తణ్హా నత్థి కుహిఞ్చి నేతవే;
తం బుద్ధమనన్తగోచరం, అపదం కేన పదేన నేస్సథా"తి. (ధ॰ ప॰ ౧౭౯-౧౮౦) –

ఇమా ధమ్మపదే బుద్ధవగ్గే ద్వే గాథా వదన్తో ధమ్మం దేసేసి. తా "సచ్చం కిర నో పితా అవోచ, 'అరహం సుగతో లోకే, న రాగేన సువానయో'"తిఆదీని (సం॰ ని॰ ౧.౧౬౧) వత్వా పితు సన్తికం ఆగమింసు.

భగవాపి తత్థేవ సత్తాహం వీతినామేత్వా తతో **ముచలిన్దమూలం** అగమాసి. తత్థ సత్తాహవద్దలికాయ ఉప్పన్నాయ సీతాదిపటిబాహనత్థం ముచలిన్దేన నామ నాగరాజేన సత్తక్ఖత్తుం భోగేహి పరిక్ఖిత్తో అసమ్బాధాయ గన్ధకుటియం విహరన్తో వియ విముత్తిసుఖం పటిసంవేదియమానో సత్తాహం వీతినామేత్వా రాజాయతనం ఉపసఙ్కమిత్వా తత్థపి విముత్తిసుఖం పటిసంవేదియమానోయేవ సత్తాహం వీతినామేసి. ఏత్తావతా సత్త సత్తాహాని పరిపుణ్ణాని. ఏత్థన్తరే నేవ ముఖధోవనం, న సరీరపటిజగ్గనం , న ఆహారకిచ్చం అహోసి, ఝానసుఖఫలసుఖేనేవ చ వీతినామేసి.

అథస్స తస్మిం సత్తసత్తాహమత్థకే ఏకూనపఞ్ఞాసతిమే దివసే తత్థ నిసిన్నస్స "ముఖం ధోవిస్సామీ"తి చిత్తం ఉదపాది. సక్కో దేవానమిన్దో అగదహరీతకం ఆహరిత్వా అదాసి, సత్థా తం పరిభుఞ్జి, తేనస్స సరీరవళఞ్జో అహోసి. అథస్స సక్కోయేవ నాగలతాదన్తకట్ఠఞ్చేవ ముఖధోవనోదకఞ్చ అదాసి. సత్థా తం దన్తకట్ఠం ఖాదిత్వావ అనోతత్తదహోదకేన ముఖం ధోవిత్వా తత్థేవ రాజాయతనమూలే నిసీది.

తస్మిం సమయే **తపుస్స భల్లికా** నామ ద్వే వాణిజా పఞ్చహి సకటసతేహి **ఉక్కలా** జనపదా మజ్ఝిమదేసం గచ్ఛన్తా పుబ్బే అత్తనో ఞాతిసాలోహితాయ దేవతాయ సకటాని సన్నిరుమ్భిత్వా సత్థు ఆహారసమ్పాదనే ఉస్సాహితా మన్థఞ్చ మధుపిణ్డికఞ్చ ఆదాయ – "పటిగ్గణ్హాతు నో, భన్తే, భగవా ఇమం ఆహారం అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి సత్థారం ఉపనామేత్వా అట్ఠంసు. భగవా పాయాసపటిగ్గహణదివసేయేవ పత్తస్స అన్తరహితత్తా "న ఖో తథాగతా హత్థేసు పటిగ్గణ్హన్తి, కిమ్హి ను ఖో అహం పటిగ్గణ్హేయ్య"న్తి చిన్తేసి. అథస్స చిత్తం ఞత్వా చతూహి దిసాహి చత్తారో మహారాజానో ఇన్దనీలమణిమయే పత్తే ఉపనామేసుం, భగవా తే పటిక్ఖిపి. పున ముగ్గవణ్ణసేలమయే చత్తారో పత్తే ఉపనామేసుం. భగవా చతున్నమ్పి మహారాజానం సద్ధానురక్ఖణత్థాయ చత్తారోపి పత్తే పటిగ్గహేత్వా ఉపరూపరి ఠపేత్వా "ఏకో హోతూ"తి అధిట్ఠాసి. చత్తారోపి ముఖవట్టియం పఞ్ఞాయమానలేఖా హుత్వా మజ్ఝిమప్పమాణేన ఏకత్తం ఉపగమింసు. భగవా తస్మిం పచ్చగ్ఘే సేలమయే పత్తే ఆహారం పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జిత్వా అనుమోదనం అకాసి. తే ద్వే భాతరో వాణిజా బుద్ధఞ్చ ధమ్మఞ్చ సరణం గన్త్వా ద్వేవాచికా ఉపాసకా అహేసుం. అథ నేసం "ఏకం నో, భన్తే, పరిచరితబ్బట్ఠానం దేథా"తి వదన్తానం దక్ఖిణహత్థేన అత్తనో సీసం పరామసిత్వా కేసధాతుయో అదాసి. తే అత్తనో నగరే తా ధాతుయో సువణ్ణసముగ్గస్స అన్తో పక్ఖిపిత్వా చేతియం పతిట్ఠాపేసుం.

సమ్మాసమ్బుద్ధో పన తతో వుట్ఠాయ పున అజపాలనిగ్రోధమేవ గన్త్వా నిగ్రోధమూలే నిసీది. అథస్స తత్థ నిసిన్నమత్తస్సేవ అత్తనా అధిగతధమ్మస్స గమ్భీరతం పచ్చవేక్ఖన్తస్స సబ్బబుద్ధానం ఆచిణ్ణో – "కిచ్ఛేన అధిగతో ఖో మ్యాయం ధమ్మో"తి పరేసం అదేసేతుకామతాకారప్పత్తో వితక్కో ఉదపాది. అథ ఖో **బ్రహ్మా సహమ్పతి** "నస్సతి వత భో లోకో, వినస్సతి వత భో లోకో"తి దససహి చక్కవాళసహస్సేహి సక్కసుయామసన్తుసితనిమ్మానరతివసవత్తిమహాబ్రహ్మానో ఆదాయ సత్థు సన్తికం ఆగన్త్వా "దేసేతు, భన్తే, భగవా ధమ్మ"న్తిఆదినా నయేన ధమ్మదేసనం ఆయాచి.

సత్థా తస్స పటిఞ్ఞం దత్వా "కస్స ను ఖో అహం పఠమం ధమ్మం దేసేయ్య"న్తి చిన్తేన్తో "ఆళారో పణ్డితో, సో ఇమం ధమ్మం ఖిప్పం ఆజానిస్సతీ"తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా పున ఓలోకేన్తో తస్స సత్తాహకాలఙ్కతభావం ఞత్వా ఉదకం ఆవజ్జేసి. తస్సాపి అభిదోసకాలఙ్కతభావం ఞత్వా "బహూపకారా ఖో మే పఞ్చవగ్గియా భిక్ఖూ"తి పఞ్చవగ్గియే ఆరబ్భ మనసి కత్వా "కహం ను ఖో తే ఏతరహి విహరన్తీ"తి ఆవజ్జేన్తో "బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే"తి ఞత్వా కతిపాహం బోధిమణ్డసామన్తాయేవ పిణ్డాయ చరన్తో విహరిత్వా "ఆసాళ్హిపుణ్ణమాయం బారాణసిం గన్త్వా ధమ్మచక్కం పవత్తేస్సామీ"తి పక్ఖస్స చాతుద్దసియం పచ్చూససమయే పచ్చుట్ఠాయ పభాతాయ రత్తియా కాలస్సేవ పత్తచీవరమాదాయ అట్ఠారసయోజనమగ్గం పటిపన్నో అన్తరామగ్గే **ఉపకం** నామ ఆజీవకం దిస్వా తస్స అత్తనో బుద్ధభావం ఆచిక్ఖిత్వా తం దివసమేవ సాయన్హసమయే ఇసిపతనం సమ్పాపుణి.

పఞ్చవగ్గియా తథాగతం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా "అయం ఆవుసో, సమణో గోతమో పచ్చయబాహుల్లాయ ఆవత్తిత్వా పరిపుణ్ణకాయో పీణిన్ద్రియో సువణ్ణవణ్ణో హుత్వా ఆగచ్ఛతి. ఇమస్స వన్దనాదీని న కరిస్సామ, మహాకులప్పసుతో ఖో పనేస ఆసనాభిహారం అరహతి, తేనస్స ఆసనమత్తం పఞ్ఞాపేస్సామా"తి కతికం అకంసు. భగవా సదేవకస్స లోకస్స చిత్తాచారజాననసమత్థేన ఞాణేన "కిం ను ఖో ఇమే చిన్తయింసూ"తి ఆవజ్జేత్వా చిత్తం అఞ్ఞాసి. అథ తేసు సబ్బదేవమనుస్సేసు అనోదిస్సకవసేన ఫరణసమత్థం మేత్తచిత్తం సఙ్ఖిపిత్వా ఓదిస్సకవసేన మేత్తచిత్తేన ఫరి. తే భగవతా మేత్తచిత్తేన సంఫుట్ఠా తథాగతే ఉపసఙ్కమన్తే సకాయ కతికాయ సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తా పచ్చుగ్గన్త్వా అభివాదనాదీని సబ్బకిచ్చాని అకంసు. సమ్మాసమ్బుద్ధభావం పనస్స అజానన్తా కేవలం నామేన చ ఆవుసోవాదేన చ సముదాచరింసు.

అథ నే భగవా – "మా, భిక్ఖవే, తథాగతం నామేన చ ఆవుసోవాదేన చ సముదాచరథ. అరహం, భిక్ఖవే, తథాగతో సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి అత్తనో బుద్ధభావం ఞాపేత్వా పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తయోగే వత్తమానే అట్ఠారసహి బ్రహ్మకోటీహి పరివుతో పఞ్చవగ్గియత్థేరే ఆమన్తేత్వా తిపరివట్టం ద్వాదసాకారం ఛఞాణవిజమ్భనం అనుత్తరం **ధమ్మచక్కప్పవత్తనసుత్తన్తం** (మహావ. ౧౩ ఆదయో; సం. ని. ౫.౧౦౮౧) దేసేసి. తేసు కోణ్డఞ్ఞత్థేరో దేసనానుసారేన ఞాణం పేసేన్తో సుత్తపరియోసానే అట్ఠారసహి బ్రహ్మకోటీహి సద్ధిం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి. సత్థా తత్థేవ వస్సం ఉపగన్త్వా పునదివసే వప్పత్థేరం ఓవదన్తో విహారేయేవ నిసీది, సేసా చత్తారోపి పిణ్డాయ చరింసు. వప్పత్థేరో పుబ్బణ్హేయేవ సోతాపత్తిఫలం పాపుణి . ఏతేనేవుపాయేన పునదివసే భద్దియత్థేరం, పునదివసే మహానామత్థేరం, పునదివసే అస్సజిత్థేరన్తి సబ్బే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా పఞ్చమియం పక్ఖస్స పఞ్చపి థేరే సన్నిపాతేత్వా **అనత్తలక్ఖణసుత్తన్తం** (మహావ. ౨౦ ఆదయో; సం. ని. ౩.౫౯) దేసేసి. దేసనాపరియోసానే పఞ్చపి థేరా అరహత్తే పతిట్ఠహింసు. అథ సత్థా **యసస్స** కులపుత్తస్స ఉపనిస్సయం దిస్వా తం రత్తిభాగే నిబ్బిజ్జిత్వా గేహం పహాయ నిక్ఖన్తం "ఏహి యసా"తి పక్కోసిత్వా తస్మింయేవ రత్తిభాగే సోతాపత్తిఫలే,

పునదివసే అరహత్తే పతిట్ఠాపేత్వా, అపరేపి తస్స సహాయకే **చతుపణ్ణాసజనే** ఏహిభిక్ఖుపబ్బజ్జాయ పబ్బాజేత్వా అరహత్తం పాపేసి.

ఏవం లోకే ఏకసట్ఠియా అరహన్తేసు జాతేసు సత్థా వుట్ఠవస్సో పవారేత్వా "చరథ భిక్ఖవే చారిక"న్తి సట్ఠిభిక్ఖూ దిసాసు పేసేత్వా సయం ఉరువేలం గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే కప్పాసికవనసణ్డే తింస**భద్దవగ్గియకుమారే** వినేసి. తేసు సబ్బపచ్ఛిమకో సోతాపన్నో, సబ్బుత్తమో అనాగామీ అహోసి. తేపి సబ్బే ఏహిభిక్ఖుభావేనేవ పబ్బాజేత్వా దిసాసు పేసేత్వా ఉరువేలం గన్త్వా అడ్ఢుడ్ఢపాటిహారియసహస్సాని దస్సేత్వా ఉరువేలకస్సపాదయో సహస్సజటిలపరివారే **తేభాతికజటిలే** వినేత్వా ఏహిభిక్ఖుభావేన పబ్బాజేత్వా గయాసీసే నిసీదాపేత్వా **ఆదిత్తపరియాయదేసనాయ** (మహావ. ౫౪) అరహత్తే పతిట్ఠాపేత్వా తేన అరహన్తసహస్సేన పరివుతో "బిమ్బిసారరఞ్ఞో దిన్నపటిఞ్ఞం మోచేస్సామీ"తి రాజగహనగరూపచారే లట్ఠివనుయ్యానం అగమాసి. రాజా ఉయ్యానపాలస్స సన్తికా "సత్థా ఆగతో"తి సుత్వా ద్వాదసనహుతేహి బ్రాహ్మణగహపతికేహి పరివుతో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా చక్కవిచిత్తతలేసు సువణ్ణపట్టవితానం వియ పభాసముదయం విస్సజ్జేన్తేసు తథాగతస్స పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా ఏకమన్తం నిసీది సద్ధిం పరిసాయ.

అథ ఖో తేసం బ్రాహ్మణగహపతికానం ఏతదహోసి – "కిం ను ఖో మహాసమణో ఉరువేలకస్సపే బ్రహ్మచరియం చరతి, ఉదాహు ఉరువేలకస్సపో మహాసమణే"తి. భగవా తేసం చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ ఉరువేలకస్సపం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

"కిమేవ దిస్వా ఉరువేలవాసి, పహాసి అగ్గిం కిసకోవదానో;
పుచ్ఛామి తం కస్సప ఏతమత్థం, కథం పహీనం తవ అగ్గిహుత్త"న్తి. –

థేరోపి భగవతో అధిప్పాయం విదిత్వా –

"రూపే చ సద్దే చ అథో రసే చ, కామిత్థియో చాభివదన్తి యఞ్ఞా;
ఏతం మలన్తీ ఉపధీసు ఞత్వా, తస్మా న యిట్ఠే న హుతే అరఞ్జి"న్తి. (మహావ. ౫౫) –

ఇమం గాథం వత్వా అత్తనో సావకభావప్పకాసనత్థం తథాగతస్స పాదపిట్ఠే సీసం ఠపేత్వా "సత్థా మే, భన్తే భగవా, సావకోహమస్మీ"తి వత్వా ఏకతాలం ద్వితాలం తితాలన్తి యావ సత్తతాలప్పమాణం సత్తక్ఖత్తుం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఓరుయ్హ తథాగతం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తం పాటిహారియం దిస్వా మహాజనో "అహో మహానుభావా బుద్ధా, ఏవం థామగతదిట్ఠికో నామ 'అరహా'తి మఞ్ఞమానో ఉరువేలకస్సపోపి దిట్ఠిజాలం భిన్దిత్వా తథాగతేన దమితో"తి సత్థు గుణకథంయేవ కథేసి. భగవా "నాహం ఇదానియేవ ఉరువేలకస్సపం దమేమి, అతీతేపి ఏస మయా దమితో"తి వత్వా ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా **మహానారదకస్సపజాతకం** (జా. ౨.౨౨.౧౧౫౩ ఆదయో) కథేత్వా చత్తారి సచ్చాని పకాసేసి. రాజా ఏకాదసహి నహుతేహి సద్ధిం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి, ఏకనహుతం ఉపాసకత్తం పటివేదేసి. రాజా సత్థు సన్తికే నిసిన్నోయేవ పఞ్చ అస్సాసకే పవేదేత్వా సరణం గన్త్వా స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

పునదివసే యేహి చ భగవా దిట్ఠో, యేహి చ అదిట్ఠో, తే సబ్బేపి రాజగహవాసినో అట్ఠారసకోటిసఙ్ఖా మనుస్సా తథాగతం దట్ఠుకామా పాతోవ రాజగహతో లట్ఠివనుయ్యానం అగమంసు. తిగావుతో మగ్గో నప్పహోసి,

సకలలట్ఠివనుయ్యానం నిరన్తరం ఫుటం అహోసి. మహాజనో దసబలస్స రూపసోభగ్గప్పత్తం అత్తభావం పస్సన్తోపి తిత్తిం కాతుం నాసక్ఖి. వణ్ణభూమి నామేసా. ఏవరూపేసు హి ఠానేసు భగవతో లక్ఖణానుబ్యఞ్జనాదిప్పభేదా సబ్బాపి రూపకాయసిరీ వణ్ణేతబ్బా. ఏవం రూపసోభగ్గప్పత్తం దసబలస్స సరీరం పస్సమానేన మహాజనేన నిరన్తరం ఫుటే ఉయ్యానే చ గమనమగ్గే చ ఏకభిక్ఖుస్సపి నిక్ఖమనోకాసో నాహోసి. తం దివసం కిర భగవతో భత్తం ఛిన్నం భవేయ్య, తస్మా "తం మా అహోసీ"తి సక్కస్స నిసిన్నాసనం ఉణ్హాకారం దస్సేసి. సో ఆవజ్జమానో తం కారణం ఞత్వా మాణవకవణ్ణం అభినిమ్మినిత్వా బుద్ధధమ్మసఙ్ఘపటిసంయుత్తా థుతియో వదమానో దసబలస్స పురతో ఓతరిత్వా దేవానుభావేన ఓకాసం కత్వా –

"దన్తో దన్తేహి సహ పురాణజటిలేహి, విప్పముత్తో విప్పముత్తేహి;
సిఙ్గీనిక్ఖసవణ్ణో, రాజగహం పావిసి భగవా.

"ముత్తో ముత్తేహి…పే॰….

"తిణ్ణో తిణ్ణేహి…పే॰….

"సన్తో సన్తేహి…పే॰… రాజగహం పావిసి భగవా.

"దసవాసో దసబలో, దసధమ్మవిదూ దసభి చుపేతో;
సో దససతపరివారో, రాజగహం పావిసి భగవా"తి. (మహావ॰ ౫౮) –

ఇమాహి గాథాహి సత్థు వణ్ణం వదమానో పురతో పాయాసి. తదా మహాజనో మాణవకస్స రూపసిరిం దిస్వా "అతివియ అభిరూపో వతాయం మాణవకో, న ఖో పన అమ్హేహి దిట్ఠపుబ్బో"తి చిన్తేత్వా "కుతో అయం మాణవకో, కస్స వా అయ"న్తి ఆహ. తం సుత్వా మాణవో –

"యో ధీరో సబ్బధి దన్తో, సుద్ధో అప్పటిపుగ్గలో;
అరహం సుగతో లోకే, తస్సాహం పరిచారకో"తి. – గాథమాహ;

సత్థా సక్కేన కతోకాసం మగ్గం పటిపజ్జిత్వా భిక్ఖుసహస్సపరివుతో రాజగహం పావిసి. రాజా బుద్ధప్పముఖస్స సఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా "అహం, భన్తే, తీణి రతనాని వినా వసితుం న సక్ఖిస్సామి, వేలాయ వా అవేలాయ వా భగవతో సన్తికం ఆగమిస్సామి, లట్ఠివనుయ్యానఞ్చ నామ అతిదూరే, ఇదం పన అమ్హాకం వేళువనుయ్యానం నాతిదూరం నచ్చాసన్నం గమనాగమనసమ్పన్నం బుద్ధారహం సేనాసనం. ఇదం మే, భన్తే, భగవా పటిగ్గణ్హాతూ"తి సువణ్ణభిఙ్గారేన పుప్ఫగన్ధవాసితం మణివణ్ణం ఉదకమాదాయ వేళువనుయ్యానం పరిచ్చజన్తో దసబలస్స హత్థే ఉదకం పాతేసి. తస్మిం ఆరామే పటిగ్గహితేయేవ "బుద్ధసాసనస్స మూలాని ఓతిణ్ణానీ"తి మహాపథవీ కమ్పి. జమ్బుదీపతలస్మిఞ్హి ఠపేత్వా వేళువనం అఞ్ఞం మహాపథవిం కమ్పేత్వా గహితసేనాసనం నామ నత్థి. తమ్బపణ్ణిదీపేపి ఠపేత్వా మహావిహారం అఞ్ఞం పథవిం కమ్పేత్వా గహితసేనాసనం నామ నత్థి. సత్థా వేళువనారామం పటిగ్గహేత్వా రఞ్ఞో అనుమోదనం కత్వా ఉట్ఠాయాసనా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో వేళువనం అగమాసి .

తస్మిం ఖో పన సమయే సారిపుత్తో చ మోగ్గల్లానో చాతి ద్వే పరిబ్బాజకా రాజగహం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి అమతం పరియేసమానా. తేసు సారిపుత్తో అస్సజిత్థేరం పిణ్డాయ పవిట్ఠం దిస్వా పసన్నచిత్తో పయిరుపాసిత్వా "యే ధమ్మా హేతుప్పభవా"తిఆదిగాథం (మహావ. ౬౦; అప. థేర ౧.౧.౨౮౬) సుత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ అత్తనో సహాయకస్స మోగ్గల్లానస్సపి తమేవ గాథం అభాసి. సోపి సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. తే ఉభోపి **సఞ్చయం** ఓలోకేత్వా అత్తనో పరిసాయ సద్ధిం భగవతో సన్తికే పబ్బజింసు. తేసు మోగ్గల్లానో సత్తాహేన అరహత్తం పాపుణి, సారిపుత్తో అడ్ఢమాసేన. ఉభోపి తే సత్థా అగ్గసావకట్ఠానే ఠపేసి. సారిపుత్తత్థేరేన చ అరహత్తం పత్తదివసేయేవ సన్నిపాతం అకాసి.

తథాగతే పన తస్మిఞ్ఞేవ వేళువనుయ్యానే విహరన్తే సుద్ధోదనమహారాజా "పుత్తో కిర మే ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం చరిత్వా పరమాభిసమ్బోధిం పత్వా పవత్తవరధమ్మచక్కో రాజగహం ఉపనిస్సాయ వేళువనే విహరతీ"తి సుత్వా అఞ్ఞతరం అమచ్చం ఆమన్తేసి – "ఏహి భణే, త్వం పురిససహస్సపరివారో రాజగహం గన్త్వా మమ వచనేన 'పితా తే సుద్ధోదనమహారాజా దట్ఠుకామో'తి వత్వా మమ పుత్తం గణ్హిత్వా ఏహీ"తి ఆహ. సో "ఏవం, దేవా"తి రఞ్ఞో వచనం సిరసా సమ్పటిచ్ఛిత్వా పురిససహస్సపరివారో ఖిప్పమేవ సట్ఠియోజనమగ్గం గన్త్వా దసబలస్స చతుపరిసమజ్ఝే నిసీదిత్వా ధమ్మదేసనావేలాయం విహారం పావిసి. సో "తిట్ఠతు తావ రఞ్ఞా పహితసాసన"న్తి పరిసపరియన్తే ఠితో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా యథాఠితోవ సద్ధిం పురిససహస్సేన అరహత్తం పత్వా పబ్బజ్జం యాచి. భగవా "ఏథ భిక్ఖవో"తి హత్థం పసారేసి. సబ్బే తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా సట్ఠివస్సికత్థేరా వియ అహేసుం. అరహత్తం పత్తకాలతో పట్ఠాయ పన అరియా నామ మజ్ఝత్తావ హోన్తీతి, సో రఞ్ఞా పహితసాసనం దసబలస్స న కథేసి. రాజా – "నేవ గతో ఆగచ్ఛతి, న సాసనం సుయ్యతీ"తి "ఏహి భణే, త్వం గచ్ఛా"తి ఏతేనేవ నియామేన అఞ్ఞం అమచ్చం పేసేసి. సోపి గన్త్వా పురిమనయేనేవ సద్ధిం పరిసాయ అరహత్తం పత్వా తుణ్హీ అహోసి. పున రాజా "ఏహి భణే, త్వం గచ్ఛ, త్వం గచ్ఛా"తి ఏతేనేవ నియామేన అపరేపి సత్త అమచ్చే పేసేసి. తే సబ్బే నవ పురిససహస్సపరివారా నవ అమచ్చా అత్తనో కిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా తుణ్హీభూతా తత్థేవ విహరింసు.

రాజా సాసనమత్తమ్పి ఆహరిత్వా ఆచిక్ఖన్తం అలభిత్వా చిన్తేసి – "ఏత్తకాపి జనా మయి సినేహాభావేన సాసనమత్తమ్పి న పచ్చాహరింసు, కో ను ఖో మే సాసనం కరిస్సతీ"తి సబ్బం రాజబలం ఓలోకేన్తో **కాళుదాయిం** అద్దస. సో కిర రఞ్ఞో సబ్బత్థసాధకో అబ్భన్తరికో అతివియ విస్సాసికో అమచ్చో బోధిసత్తేన సద్ధిం ఏకదివసే జాతో సహపంసుకీళకో సహాయో. అథ నం రాజా ఆమన్తేసి – "తాత కాళుదాయి, అహం మమ పుత్తం దట్ఠుకామో నవపురిససహస్సపరివారేన నవ అమచ్చే పేసేసిం, తేసు ఏకోపి ఆగన్త్వా సాసనమత్తం ఆరోచేన్తో నామ నత్థి. దుజ్జానో ఖో పన మే జీవితన్తరాయో, జీవమానోయేవాహం పుత్తం దట్ఠుకామో. సక్ఖిస్ససి ను ఖో మే పుత్తం దస్సేతు"న్తి? "సక్ఖిస్సామి, దేవ, సచే పబ్బజితుం లభిస్సామీ"తి. "తాత, త్వం పబ్బజితో వా అపబ్బజితో వా మయ్హం పుత్తం దస్సేహీ"తి. సో "సాధు, దేవా"తి రఞ్ఞో సాసనం ఆదాయ రాజగహం గన్త్వా సత్థు ధమ్మదేసనావేలాయ పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుత్వా సపరివారో అరహత్తం పత్వా ఏహిభిక్ఖుభావేన పబ్బజిత్వా విహాసి.

సత్థా బుద్ధో హుత్వా పఠమం అన్తోవస్సం ఇసిపతనే వసిత్వా వుట్ఠవస్సో పవారేత్వా ఉరువేలం గన్త్వా తత్థ తయో మాసే వసన్తో తేభాతికజటిలే వినేత్వా భిక్ఖుసహస్సపరివారో ఫుస్సమాసపుణ్ణమాయం రాజగహం గన్త్వా ద్వే మాసే వసి. ఏత్తావతా బారాణసితో నిక్ఖన్తస్స పఞ్చ మాసా జాతా, సకలో హేమన్తో అతిక్కన్తో. కాళుదాయిత్థేరస్స ఆగతదివసతో సత్తట్ఠదివసా

వీతివత్తా. థేరో ఫగ్గుణమాసపుణ్ణమాయం చిన్తేసి – “అతిక్కన్తో దాని హేమన్తో, వసన్తసమయో అనుప్పత్తో, మనుస్సేహి సస్సాదీని ఉద్ధరిత్వా సమ్ముఖసమ్ముఖట్ఠానేహి మగ్గా దిన్నా, హరితతిణసఞ్ఛన్నా పథవీ, సుపుప్ఫితా వనసణ్డా, పటిపజ్జనక్ఖమా మగ్గా, కాలో దసబలస్స ఞాతిసఙ్గహం కాతు”న్తి. అథ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా –

“అఙ్గారినో దాని దుమా భదన్తే, ఫలేసినో ఛదనం విప్పహాయ;

తే అచ్చిమన్తోవ పభాసయన్తి, సమయో మహావీర భాగీ రసానం…పే.… (థేరగా॰ ౫౨౭);

“నాతిసీతం నాతిఉణ్హం, నాతిదుబ్భిక్ఖఛాతకం;

సద్దలా హరితా భూమి, ఏస కాలో మహామునీ”తి. –

సట్ఠిమత్తాహి గాథాహి దసబలస్స కులనగరగమనవణ్ణం వణ్ణేసి. అథ నం సత్థా – “కిం ను ఖో, ఉదాయి, మధురస్సరేన గమనవణ్ణం వణ్ణేసీ”తి ఆహ. “తుమ్హాకం, భన్తే, పితా సుద్ధోదనమహారాజా తుమ్హే పస్సితుకామో, కరోథ ఞాతకానం సఙ్గహ”న్తి. “సాధు, ఉదాయి, కరిస్సామి ఞాతకానం సఙ్గహం, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరోచేహి, గమియవత్తం పరిపూరేస్సన్తీ”తి. “సాధు, భన్తే”తి థేరో తేసం ఆరోచేసి.

భగవా అఙ్గమగధవాసీనం కులపుత్తానం దసహి సహస్సేహి, కపిలవత్థువాసీనం దసహి సహస్సేహీతి సబ్బేహేవ వీసతిసహస్సేహి ఖీణాసవభిక్ఖూహి పరివుతో రాజగహా నిక్ఖమిత్వా దివసే దివసే యోజనం గచ్ఛతి. “రాజగహతో సట్ఠియోజనం కపిలవత్థుం ద్వీహి మాసేహి పాపుణిస్సామీ”తి అతురితచారికం పక్కామి. థేరోపి “భగవతో నిక్ఖన్తభావం రఞ్ఞో ఆరోచేస్సామీ”తి వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా రఞ్ఞో నివేసనే పాతురహోసి. రాజా థేరం దిస్వా తుట్ఠచిత్తో మహారహే పల్లఙ్కే నిసీదాపేత్వా అత్తనో పటియాదితస్స నానగ్గరసభోజనస్స పత్తం పూరేత్వా అదాసి. థేరో ఉట్ఠాయ గమనాకారం దస్సేసి. “నిసీదిత్వా భుఞ్జ, తాతా”తి. “సత్థు సన్తికం గన్త్వా భుఞ్జిస్సామి, మహారాజా”తి. “కహం పన, తాత, సత్థా”తి? “వీసతిసహస్సభిక్ఖుపరివారో తుమ్హాకం దస్సనత్థాయ చారికం నిక్ఖన్తో, మహారాజా”తి. రాజా తుట్ఠమానసో ఆహ – “తుమ్హే ఇమం పరిభుఞ్జిత్వా యావ మమ పుత్తో ఇమం నగరం పాపుణాతి, తావస్స ఇతోవ పిణ్డపాతం పరిహరథా”తి. థేరో అధివాసేసి. రాజా థేరం పరివిసిత్వా పత్తం గన్ధచుణ్ణేన ఉబ్బట్టేత్వా ఉత్తమస్స భోజనస్స పూరేత్వా “తథాగతస్స దేథా”తి థేరస్స హత్థే పతిట్ఠాపేసి. థేరో సబ్బేసం పస్సన్తానంయేవ పత్తం ఆకాసే ఖిపిత్వా సయమ్పి వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా సత్థు హత్థే ఠపేసి. సత్థా తం పరిభుఞ్జి. ఏతేనేవ ఉపాయేన థేరో దివసే దివసే పిణ్డపాతం ఆహరి. సత్థాపి అన్తరామగ్గే రఞ్ఞోయేవ పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జి. థేరోపి భత్తకిచ్చావసానే దివసే దివసే “అజ్జ భగవా ఏత్తకం ఆగతో, అజ్జ ఏత్తక”న్తి బుద్ధగుణపటిసంయుత్తాయ చ కథాయ సకలం రాజకులం సత్థుదస్సనం వినాయేవ సత్థరి సఞ్జాతప్పసాదం అకాసి. తేనేవ నం భగవా “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం కులప్పసాదకానం యదిదం కాళుదాయీ”తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౨౫) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

సాకియాపి ఖో అనుప్పత్తే భగవతి “అమ్హాకం ఞాతిసేట్ఠం పస్సిస్సామా”తి సన్నిపతిత్వా భగవతో వసనట్ఠానం వీమంసమానా “నిగ్రోధసక్కస్స ఆరామో రమణీయో”తి సల్లక్ఖేత్వా తత్థ సబ్బం పటిజగ్గనవిధిం కారేత్వా గన్ధపుప్ఫహత్థా పచ్చుగ్గమనం కరోన్తా సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితే దహరదహరే నాగరదారకే చ నాగరదారికాయో చ పఠమం పహిణింసు, తతో రాజకుమారే చ రాజకుమారికాయో చ, తేసం అనన్తరా సామం గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజయమానా భగవన్తం గహేత్వా

నిగ్రోధారామమేవ అగమంసు. తత్థ భగవా వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసీది . సాకియా నామ మానజాతికా మానత్థద్ధా, తే “సిద్ధత్థకుమారో అమ్హేహి దహరతరో, అమ్హాకం కనిట్ఠో, భాగినేయ్యో, పుత్తో, నత్తా”తి చిన్తేత్వా దహరదహరే రాజకుమారే ఆహంసు – “తుమ్హే వన్దథ, మయం తుమ్హాకం పిట్ఠితో నిసీదిస్సామా”తి.

తేసు ఏవం అవన్దిత్వా నిసిన్నేసు భగవా తేసం అజ్ఝాసయం ఓలోకేత్వా “న మం ఞాతయో వన్దన్తి, హన్ద దాని తే వన్దాపేస్సామీ”తి అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠాయ ఆకాసం అబ్భుగ్గన్త్వా తేసం సీసే పాదపంసుం ఓకిరమానో వియ కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే యమకపాటిహారియసదిసం పాటిహారియం అకాసి. రాజా తం అచ్ఛరియం దిస్వా ఆహ – “భన్తే, తుమ్హాకం జాతదివసే కాలదేవలస్స వన్దనత్థం ఉపనీతానం వో పాదే పరివత్తేత్వా బ్రాహ్మణస్స మత్థకే పతిట్ఠితే దిస్వాపి అహం తుమ్హాకం పాదే వన్దిం, అయం మే పఠమవన్దనా. వప్పమఙ్గలదివసే చ జమ్బుచ్ఛాయాయ సిరిసయనే నిపన్నానం వో జమ్బుచ్ఛాయాయ అపరివత్తనం దిస్వాపి పాదే వన్దిం, అయం మే దుతియవన్దనా. ఇదాని పన ఇమం అదిట్ఠపుబ్బం పాటిహారియం దిస్వాపి అహం తుమ్హాకం పాదే వన్దామి, అయం మే తతియవన్దనా”తి. రఞ్ఞా పన వన్దితే భగవన్తం అవన్దిత్వా ఠాతుం సమత్థో నామ ఏకసాకియోపి నాహోసి, సబ్బే వన్దింసుయేవ.

ఇతి భగవా ఞాతయో వన్దాపేత్వా ఆకాసతో ఓతరిత్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసీది. నిసిన్నే భగవతి సిఖాపత్తో ఞాతిసమాగమో అహోసి, సబ్బే ఏకగ్గచిత్తా హుత్వా నిసీదింసు. తతో మహామేఘో పోక్ఖరవస్సం వస్సి. తమ్బవణ్ణం ఉదకం హేట్ఠా విరవన్తం గచ్ఛతి, తేమితుకామోవ తేమేతి, అతేమితుకామస్స సరీరే ఏకబిన్దుమత్తమ్పి న పతతి. తం దిస్వా సబ్బే అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తా జాతా “అహో అచ్ఛరియం, అహో అబ్భుత”న్తి కథం సముట్ఠాపేసుం. సత్థా “న ఇదానేవ మయ్హం ఞాతిసమాగమే పోక్ఖరవస్సం వస్సతి, అతీతేపి వస్సీ”తి ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా **వేస్సన్తరజాతకం** (జా॰ ౨.౨౨.౧౬౫౫ ఆదయో) కథేసి. ధమ్మకథం సుత్వా సబ్బే ఉట్ఠాయ వన్దిత్వా పక్కమింసు. ఏకోపి రాజా వా రాజమహామత్తో వా “స్వే అమ్హాకం భిక్ఖం గణ్హథా”తి వత్వా గతో నామ నత్థి.

సత్థా పునదివసే వీసతిభిక్ఖుసహస్సపరివుతో కపిలవత్థుం పిణ్డాయ పావిసి. తం న కోచి గన్త్వా నిమన్తేసి, న పత్తం వా అగ్గహేసి. భగవా ఇన్దఖీలే ఠితోవ ఆవజ్జేసి – “కథం ను ఖో పుబ్బబుద్ధా కులనగరే పిణ్డాయ చరింసు, కిం ఉప్పటిపాటియా ఇస్సరజనానం ఘరాని అగమంసు, ఉదాహు సపదానచారికం చరింసూ”తి? తతో ఏకబుద్ధస్సపి ఉప్పటిపాటియా గమనం అదిస్వా “మయాపి దాని అయమేవ తేసం వంసో పగ్గహేతబ్బో, ఆయతిఞ్చ మమ సావకా మమఞ్ఞేవ అనుసిక్ఖన్తా పిణ్డచారికవత్తం పరిపూరేస్సన్తీ”తి కోటియం నివిట్ఠగేహతో పట్ఠాయ సపదానం పిణ్డాయ చరి. “అయ్యో కిర సిద్ధత్థకుమారో పిణ్డాయ చరతీ”తి ద్విభూమికతిభూమికాదీసు పాసాదేసు సీహపఞ్జరం వివరిత్వా మహాజనో దస్సనబ్యావటో అహోసి.

రాహులమాతాపి దేవీ – “అయ్యపుత్తో కిర ఇమస్మింయేవ నగరే మహన్తేన రాజానుభావేన సువణ్ణసివికాదీహి విచరిత్వా ఇదాని కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయవత్థనివాసనో కపాలహత్థో పిణ్డాయ చరతి, సోభతి ను ఖో”తి సీహపఞ్జరం వివరిత్వా ఓలోకయమానా భగవన్తం నానావిరాగసముజ్జలాయ సరీరప్పభాయ నగరవీథియో ఓభాసేత్వా బ్యామప్పభాపరిక్ఖేపసముపబ్యూళ్హాయ అసీతానుబ్యఞ్జనప్పభాసితాయ ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణపటిమణ్డితాయ అనోపమాయ బుద్ధసిరియా విరోచమానం దిస్వా ఉణ్హీసతో పట్ఠాయ యావ పాదతలా –

“సినిద్ధనీలముదుకుఞ్చితకేసో, సూరియనిమ్మలతలాభినలాటో;
యుత్తతుఙ్గముదుకాయతనాసో, రంసిజాలవికసితో నరసీహో”తి. –

ఏవమాదికాహి దసహి **నరసీహగాథాహి** అభిత్థవిత్వా “తుమ్హాకం పుత్తో పిణ్డాయ చరతీ”తి రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా సంవిగ్గహదయో హత్థేన సాటకం సణ్ఠపేన్తో తురితతురితో నిక్ఖమిత్వా వేగేన గన్త్వా భగవతో పురతో ఠత్వా ఆహ – “కిన్ను ఖో, భన్తే, అమ్హే లజ్జాపేథ, కిమత్థం పిణ్డాయ చరథ, కిం ‘ఏత్తకానం భిక్ఖూనం న సక్కా భత్తం లద్ధు’న్తి సఞ్ఞం కరిత్థా”తి? “వంసచారిత్తమేతం, మహారాజ, అమ్హాక”న్తి. “నను, భన్తే, అమ్హాకం వంసో నామ మహాసమ్మతఖత్తియవంసో, ఏత్థ చ ఏకఖత్తియోపి భిక్ఖాచరకో నామ నత్థీ”తి. “అయం, మహారాజ, ఖత్తియవంసో నామ తవ వంసో. అమ్హాకం పన ‘దీపఙ్కరో కోణ్డఞ్ఞో…పే.… కస్సపో’తి అయం బుద్ధవంసో నామ. ఏతే చ అఞ్ఞే చ అనేకసహస్ససఙ్ఖా బుద్ధా భిక్ఖాచారేనేవ జీవికం కప్పేసు”న్తి అన్తరవీథియం ఠితోవ –

“ఉత్తిట్ఠే నప్పమజ్జేయ్య, ధమ్మం సుచరితం చరే;
ధమ్మచారీ సుఖం సేతి, అస్మిం లోకే పరమ్హి చా”తి. (ధ. ప. ౧౬౮) –

ఇమం గాథమాహ. గాథాపరియోసానే రాజా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి.

“ధమ్మఞ్చరే సుచరితం, న నం దుచ్చరితం చరే;
ధమ్మచారీ సుఖం సేతి, అస్మిం లోకే పరమ్హి చా”తి. (ధ. ప. ౧౬౯) –

ఇమం గాథం సుత్వా సకదాగామిఫలే పతిట్ఠాసి, **మహాధమ్మపాలజాతకం** (జా. ౧.౧౦.౯౨ ఆదయో) సుత్వా అనాగామిఫలే పతిట్ఠాసి, మరణసమయే సేతచ్ఛత్తస్స హేట్ఠా సిరిసయనే నిపన్నోయేవ అరహత్తం పాపుణి. అరఞ్ఞవాసేన పధానానుయోగకిచ్చం రఞ్ఞో నాహోసి. సో సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికత్వాయేవ పన భగవతో పత్తం గహేత్వా సపరిసం భగవన్తం మహాపాసాదం ఆరోపేత్వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసి. భత్తకిచ్చపరియోసానే సబ్బం ఇత్థాగారం ఆగన్త్వా భగవన్తం వన్ది ఠపేత్వా రాహులమాతరం. సా పన “గచ్ఛ, అయ్యపుత్తం వన్దాహీ”తి పరిజనేన వుచ్చమానాపి “సచే మయ్హం గుణో అత్థి, సయమేవ మమ సన్తికం అయ్యపుత్తో ఆగమిస్సతి, ఆగతమేవ నం వన్దిస్సామీ”తి వత్వా న అగమాసి.

భగవా రాజానం పత్తం గాహాపేత్వా ద్వీహి అగ్గసావకేహి సద్ధిం రాజధీతాయ సిరిగబ్భం గన్త్వా “రాజధీతా యథారుచి వన్దమానా న కిఞ్చి వత్తబ్బా”తి వత్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసీది. సా వేగేనాగన్త్వా గోప్ఫకేసు గహేత్వా పాదపిట్ఠియం సీసం పరివత్తేత్వా యథాజ్ఝాసయం వన్ది. రాజా రాజధీతాయ భగవతి సినేహబహుమానాదిగుణసమ్పత్తిం కథేసి – “భన్తే, మమ ధీతా ‘తుమ్హేహి కాసాయాని వత్థాని నివాసితానీ’తి సుత్వా తతో పట్ఠాయ కాసాయవత్థనివత్థా జాతా, తుమ్హాకం ఏకభత్తికభావం సుత్వా ఏకభత్తికావ జాతా, తుమ్హేహి మహాసయనస్స ఛడ్డితభావం సుత్వా పట్టికామఞ్చకేయేవ నిపన్నా, తుమ్హాకం మాలాగన్ధాదీహి విరతభావం ఞత్వా విరతమాలాగన్ధావ జాతా, అత్తనో ఞాతకేహి ‘మయం పటిజగ్గిస్సామా’తి సాసనే పేసితేపి తేసు ఏకఞాతకమ్పి న ఓలోకేసి, ఏవం గుణసమ్పన్నా మే, భన్తే, ధీతా”తి. “అనచ్ఛరియం, మహారాజ, అయం ఇదాని తయా రక్ఖియమానా రాజధీతా పరిపక్కే ఞాణే అత్తానం రక్ఖేయ్య, ఏసా పుబ్బే అనారక్ఖా పబ్బతపాదే

విచరమానా అపరిపక్కేపి ఞాణే అత్తానం రక్ఖీ"తి వత్వా **చన్దకిన్నరీజాతకం** (జా॰ ౧.౧౪.౧౮ ఆదయో) కథేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

పునదివసే పన **నన్దస్స** రాజకుమారస్స అభిసేకగేహప్పవేసనవివాహమఙ్గలేసు వత్తమానేసు తస్స గేహం గన్త్వా కుమారం పత్తం గాహాపేత్వా పబ్బాజేతుకామో మఙ్గలం వత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. **జనపదకల్యాణీ** కుమారం గచ్ఛన్తం దిస్వా "తువటం ఖో, అయ్యపుత్త, ఆగచ్ఛేయ్యాసీ"తి వత్వా గీవం పసారేత్వా ఓలోకేసి. సో భగవన్తం "పత్తం గణ్హథా"తి వత్తుం అవిసహమానో విహారంయేవ అగమాసి. తం అనిచ్ఛమానంయేవ భగవా పబ్బాజేసి. ఇతి భగవా కపిలవత్థుం గన్త్వా తతియదివసే నన్దం పబ్బాజేసి.

సత్తమే దివసే రాహులమాతాపి కుమారం అలఙ్కరిత్వా భగవతో సన్తికం పేసేసి – "పస్స, తాత, ఏతం వీసతిసహస్ససమణపరివుతం సువణ్ణవణ్ణం బ్రహ్మరూపవణ్ణం సమణం, అయం తే పితా, ఏతస్స మహన్తా నిధయో అహేసుం త్యస్స నిక్ఖమనకాలతో పట్ఠాయ న పస్సామ, గచ్ఛ, నం దాయజ్జం యాచాహి – 'అహం, తాత, కుమారో అభిసేకం పత్వా చక్కవత్తీ భవిస్సామి, ధనేన మే అత్థో, ధనం మే దేహి. సామికో హి పుత్తో పితుసన్తకస్సా'"తి. కుమారో చ భగవతో సన్తికం గన్త్వావ పితుసినేహం లభిత్వా హట్ఠచిత్తో "సుఖా తే, సమణ, ఛాయా"తి వత్వా అఞ్ఞఞ్చ బహుం అత్తనో అనురూపం వదన్తో అట్ఠాసి. భగవా కతభత్తకిచ్చో అనుమోదనం వత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. కుమారోపి "దాయజ్జం మే, సమణ, దేహి, దాయజ్జం మే, సమణ, దేహీ"తి భగవన్తం అనుబన్ధి. న భగవా కుమారం నివత్తాపేసి, పరిజనోపి భగవతా సద్ధిం గచ్ఛన్తం నివత్తేతుం నాసక్ఖి. ఇతి సో భగవతా సద్ధిం ఆరామమేవ అగమాసి.

తతో భగవా చిన్తేసి – "యం అయం పితుసన్తకం ధనం ఇచ్ఛతి, తం వట్టానుగతం సవిఘాతం, హన్దస్స మే బోధిమణ్డే పటిలద్ధం సత్తవిధం అరియధనం దేమి, లోకుత్తరదాయజ్జస్స నం సామికం కరోమీ"తి ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – "తేన హి, సారిపుత్త, రాహులం పబ్బాజేహీ"తి. థేరో తం పబ్బాజేసి. పబ్బజితే చ పన కుమారే రఞ్ఞో అధిమత్తం దుక్ఖం ఉప్పజ్జి, తం అధివాసేతుం అసక్కోన్తో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "సాధు, భన్తే, అయ్యా మాతాపితూహి అననుఞ్ఞాతం పుత్తం న పబ్బాజేయ్యు"న్తి వరం యాచి. భగవా చ తస్స వరం దత్వా పునేకదివసే రాజనివేసనే కతభత్తకిచ్చో ఏకమన్తం నిసిన్నేన రఞ్ఞా "భన్తే, తుమ్హాకం దుక్కరకారికకాలే ఏకా దేవతా మం ఉపసఙ్కమిత్వా 'పుత్తో తే కాలఙ్కతో'తి ఆహ, తస్సా వచనం అసద్దహన్తో 'న మయ్హం పుత్తో సమ్బోధిం అప్పత్వా కాలం కరోతీ'తి తం పటిక్ఖిపి"న్తి వుత్తే "తుమ్హే ఇదాని కిం సద్దహిస్సథ, యే తుమ్హే పుబ్బేపి అట్ఠికాని దస్సేత్వా 'పుత్తో తే మతో'తి వుత్తే న సద్దహిత్థా"తి ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా **మహాధమ్మపాలజాతకం** కథేసి. కథాపరియోసానే రాజా అనాగామిఫలే పతిట్ఠహి.

ఇతి భగవా పితరం తీసు ఫలేసు పతిట్ఠాపేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో పునదేవ రాజగహం గన్త్వా సీతవనే విహాసి. తస్మిం సమయే అనాథపిణ్డికో గహపతి పఞ్చహి సకటసతేహి భణ్డం ఆదాయ రాజగహం గన్త్వా అత్తనో పియసహాయకస్స సేట్ఠినో గేహం గన్త్వా తత్థ బుద్ధస్స భగవతో ఉప్పన్నభావం సుత్వా బలవపచ్చూసే దేవతానుభావేన వివటేన ద్వారేన సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ, దుతియే దివసే బుద్ధప్పముఖస్స సఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా సావత్థిం ఆగమనత్థాయ సత్థు పటిఞ్ఞం గహేత్వా అన్తరామగ్గే పఞ్చచత్తాలీసయోజనట్ఠానే సతసహస్సం దత్వా యోజనికే యోజనికే విహారం కారేత్వా జేతవనం కోటిసన్థారేన అట్ఠారసహి హిరఞ్ఞకోటీహి కిణిత్వా నవకమ్మం పట్ఠపేసి. సో మజ్ఝే దసబలస్స గన్ధకుటిం కారేసి, తం పరివారేత్వా అసీతియా మహాథేరానం పాటియేక్కం ఏకసన్నివేసనే ఆవాసే

ఏకకుటికద్వికుటికహంసవట్టకదీఘరస్ససాలామణ్డపాదివసేన సేససేనాసనాని పోక్ఖరణిచఙ్కమనరత్తిట్ఠానదివాట్ఠానాని చాతి అట్ఠారసకోటిపరిచ్చాగేన రమణీయే భూమిభాగే మనోరమం విహారం కారేత్వా దసబలస్స ఆగమనత్థాయ దూతం పాహేసి. సత్థా తస్స వచనం సుత్వా మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివారో రాజగహా నిక్ఖమిత్వా అనుపుబ్బేన సావత్థినగరం పాపుణి.

మహాసేట్ఠిపి ఖో విహారమహం సజ్జేత్వా తథాగతస్స జేతవనం పవిసనదివసే పుత్తం సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితం కత్వా అలఙ్కతపటియత్తేహేవ పఞ్చహి కుమారసతేహి సద్ధిం పేసేసి. సో సపరివారో పఞ్చవణ్ణవత్థసముజ్జలాని పఞ్చ ధజసతాని గహేత్వా దసబలస్స పురతో అహోసి, తేసం పచ్ఛతో మహాసుభద్దా చూళసుభద్దాతి ద్వే సేట్ఠిధీతరో పఞ్చహి కుమారికాసతేహి సద్ధిం పుణ్ణఘటే గహేత్వా నిక్ఖమింసు, తాసం పచ్ఛతో సేట్ఠిభరియా సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితా పఞ్చహి మాతుగామసతేహి సద్ధిం పుణ్ణపాతియో గహేత్వా నిక్ఖమి, సబ్బేసం పచ్ఛతో మహాసేట్ఠి అహతవత్థనివత్థో అహతవత్థనివత్థేహేవ పఞ్చహి సేట్ఠిసతేహి సద్ధిం భగవన్తం అబ్భుగ్గఞ్ఛి. భగవా ఇమం ఉపాసకపరిసం పురతో కత్వా మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అత్తనో సరీరప్పభాయ సువణ్ణరససేకసిఞ్చనాని వియ వనన్తరాని కురుమానో అనన్తాయ బుద్ధలీలాయ అపరిమాణాయ బుద్ధసిరియా జేతవనవిహారం పావిసి.

అథ నం అనాథపిణ్డికో ఆపుచ్ఛి – “కథాహం, భన్తే, ఇమస్మిం విహారే పటిపజ్జామీ”తి? “తేన హి, గహపతి, ఇమం విహారం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పతిట్ఠాపేహీ”తి. “సాధు, భన్తే”తి మహాసేట్ఠి సువణ్ణభిఙ్గారం ఆదాయ దసబలస్స హత్థే ఉదకం పాతేత్వా “ఇమం జేతవనవిహారం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి అదాసి. సత్థా విహారం పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం కరోన్తో –

“సీతం ఉణ్హం పటిహన్తి, తతో వాళమిగాని చ;
సరీసపే చ మకసే, సిసిరే చాపి వుట్ఠియో.

“తతో వాతాతపో ఘోరో, సఞ్జాతో పటిహఞ్ఞతి;
లేణత్థఞ్చ సుఖత్థఞ్చ, ఝాయితుఞ్చ విపస్సితుం.

“విహారదానం సఙ్ఘస్స, అగ్గం బుద్ధేన వణ్ణితం;
తస్మా హి పణ్డితో పోసో, సమ్పస్సం అత్థమత్తనో.

“విహారే కారయే రమ్మే, వాసయేత్థ బహుస్సుతే;
తేసం అన్నఞ్చ పానఞ్చ, వత్థసేనాసనాని చ.

“దదేయ్య ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా;
తే తస్స ధమ్మం దేసేన్తి, సబ్బదుక్ఖాపనూదనం;
యం సో ధమ్మం ఇధఞ్ఞాయ, పరినిబ్బాతి అనాసవో”తి. (చూళవ. ౨౯౫) –

విహారానిసంసం కథేసి. అనాథపిణ్డికో దుతియదివసతో పట్ఠాయ విహారమహం ఆరభి. విసాఖాయ విహారమహో చతూహి మాసేహి నిట్ఠితో, అనాథపిణ్డికస్స పన విహారమహో నవహి మాసేహి నిట్ఠాసి. విహారమహేపి అట్ఠారసేవ కోటియో పరిచ్చాగం

అగమంసు. ఇతి ఏకస్మింయేవ విహారే చతుపణ్ణాసకోటిసఙ్ఖం ధనం పరిచ్చజి.

అతీతే పన విపస్సిస్స భగవతో కాలే పునబ్బసుమిత్తో నామ సేట్ఠి సువణ్ణిట్ఠకాసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే యోజనప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. సిఖిస్స పన భగవతో కాలే సిరివడ్ఢో నామ సేట్ఠి సువణ్ణఫాలసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే తిగావుతప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. వేస్సభుస్స భగవతో కాలే సోత్థియో నామ సేట్ఠి సువణ్ణహత్థిపదసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే అడ్ఢయోజనప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. కకుసన్ధస్స భగవతో కాలే అచ్చుతో నామ సేట్ఠి సువణ్ణిట్ఠకాసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే గావుతప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. కోణాగమనస్స భగవతో కాలే ఉగ్గో నామ సేట్ఠి సువణ్ణకచ్ఛపసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే అడ్ఢగావుతప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. కస్సపస్స భగవతో కాలే సుమఙ్గలో నామ సేట్ఠి సువణ్ణయట్ఠిసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే సోళసకరీసప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. అమ్హాకం పన భగవతో కాలే అనాథపిణ్డికో నామ సేట్ఠి కహాపణకోటిసన్థారేన కిణిత్వా తస్మింయేవ ఠానే అట్ఠకరీసప్పమాణం సఙ్ఘారామం కారేసి. ఇదం కిర ఠానం సబ్బబుద్ధానం అవిజహితట్ఠానమేవ.

ఇతి మహాబోధిమణ్డే సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తితో యావ మహాపరినిబ్బానమఞ్చా యస్మిం యస్మిం ఠానే భగవా విహాసి, ఇదం **సన్తికేనిదానం** నామాతి వేదితబ్బం.

సన్తికేనిదానకథా నిట్ఠితా.

నిదానకథా నిట్ఠితా.

థేరాపదానం

౧. బుద్ధవగ్గో

అబ్భన్తరనిదానవణ్ణనా

౨. “అథ బుద్ధాపదానాని, సుణాథ సుద్ధమానసా;

తింసపారమిసమ్పుణ్ణా, ధమ్మరాజా అసఙ్ఖియా”తి. –

ఏత్థ **అథాతి** అధికారన్తరూపదస్సనత్థే నిపాతపదం, విభత్తియుత్తాయుత్తనిపాతద్వయేసు విభత్తియుత్తనిపాతపదం. అథ వా –

“అధికారే మఙ్గలే చేవ, నిప్ఫన్నత్థేవధారణే;

అనన్తరేపగమనే, అథ-సద్దో పవత్తతి”.

తథా హి –

“అధికిచ్చం అధిట్ఠానం, అధిఅత్థం విభాసతి;

సేట్ఠజేట్ఠకభావేన, అధికారో విధీయతే”తి. –

వుత్తత్తా బుద్ధానం సమత్తింసపారమిధమ్మానం అధికిచ్చతో, సేట్ఠజేట్ఠతో అధికారత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి. తివిధబోధిసత్తానం పూజామఙ్గలసభావతో “పూజా చ పూజనేయ్యానం, ఏతం మఙ్గలముత్తమ”న్తి వచనతో (ఖు॰ పా॰ ౫.౩; సు॰ ని॰ ౨౬౨) మఙ్గలత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి . బుద్ధాదీనం భగవన్తానం సమ్పత్తికిచ్చస్స అరహత్తమగ్గేన నిప్ఫన్నతో నిప్ఫన్నత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి . బుద్ధాదీనం అరహత్తమగ్గాదికుసలతో అఞ్ఞకుసలానం అభావతో అవధారణత్థేన నివారణత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి. ఖుద్దకపాఠసఙ్గహానన్తరం సఙ్గహితన్తి అనన్తరత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి. ఇతో ఖుద్దకపాఠతో పట్ఠాయాతి అపగమనత్థేన అథ-సద్దేన యుత్తమపదానానీతి.

బుద్ధోతి ఏత్థ బుజ్ఝితా సచ్చానీతి బుద్ధో, బోధేతా పజాయాతి బుద్ధో, సబ్బఞ్ఞుతాయ బుద్ధో, సబ్బదస్సావితాయ బుద్ధో, అనఞ్ఞనేయ్యతాయ బుద్ధో, విసవితాయ బుద్ధో, ఖీణాసవసఙ్ఖాతేన బుద్ధో, నిరుపక్కిలేససఙ్ఖాతేన బుద్ధో, పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన బుద్ధో, అదుతియట్ఠేన బుద్ధో, తణ్హాపహానట్ఠేన బుద్ధో, ఏకాయనమగ్గం గతోతి బుద్ధో, ఏకో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి బుద్ధో, అబుద్ధివిహతత్తా బుద్ధిపటిలాభా బుద్ధో, బుద్ధి బుద్ధం బోధోతి అనత్థన్తరమేతం. యథా నీలాదివణ్ణయోగతో పటో “నీలో పటో, రత్తో పటో”తి వుచ్చతి, ఏవం బుద్ధగుణయోగతో బుద్ధో. అథ వా “బోధి”వుచ్చతి చతూసు మగ్గేసు ఞాణం, తేన ఞాణేన సకలదియడ్ఢసహస్సకిలేసారిగణే ఖేపేత్వా నిబ్బానాధిగమనతో ఞాణం “బోధీ”తి వుచ్చతి. తేన సమ్పయుత్తో సమఙ్గీపుగ్గలో బుద్ధో. తేనేవ ఞాణేన పచ్చేకబుద్ధోపి సబ్బకిలేసే ఖేపేత్వా నిబ్బానమధిగచ్ఛతి. బుద్ధానం పన చతూసు అసఙ్ఖ్యేయ్యేసు కప్పసతసహస్సేసు చ పారమియో పూరేత్వా బోధిఞాణస్సాధిగతత్తా చ ఇన్ద్రియపరోపరియత్తఞాణమహాకరుణాసమాపత్తిఞాణయమకపాటిహీరఞాణసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణ-అనావరణఆసయానుసయాదిఅసాధారణఞాణానం సమధిగతత్తా చ ఏకాయపి ధమ్మదేసనాయ అసఙ్ఖ్యేయ్యాసత్తనికాయే

ధమ్మామతం పాయేత్వా నిబ్బానస్స పాపనతో చ తదేవ ఞాణం బుద్ధానమేవాధికభావతో తేసమేవ సమ్బుద్ధానం అపదానం కారణం **బుద్ధాపదానం**. తఞ్హి దువిధం కుసలాకుసలవసేన. పచ్చేకబుద్ధా పన న తథా కాతుం సమత్థా, అన్నాదిపచ్చయదాయకానం సఙ్గహం కరోన్తాపి –

"ఇచ్ఛితం పత్థితం తుయ్హం, ఖిప్పమేవ సమిజ్ఝతు;
పూరేన్తు చిత్తసఙ్కప్పా, చన్దో పన్నరసో యథా.

"ఇచ్ఛితం పత్థితం తుయ్హం, ఖిప్పమేవ సమిజ్ఝతు;
పూరేన్తు చిత్తసఙ్కప్పా, మణి జోతిరసో యథా"తి. (దీ. ని. అట్ఠ. ౨.౯౫ పుబ్బూపనిస్సయసమ్పత్తికథా; అ. ని. అట్ఠ. ౧.౧.౧౯౨; ధ. ప. అట్ఠ. ౧.సామావతీవత్థు) –

ఇమాహి ద్వీహియేవ గాథాహి ధమ్మం దేసేన్తి. దేసేన్తాపి అసఙ్ఖ్యేయ్యసత్తనికాయే బోధేతుం న సక్కుణన్తి, తస్మా న సబ్బఞ్ఞుబుద్ధసదిసా హుత్వా పాటిఏక్కం విసుం బుద్ధాతి పచ్చేకబుద్ధా. తేసం అపదానం కారణం **పచ్చేకబుద్ధాపదానం**.

చిరం ఠితాతి థేరా. అథ వా థిరతరసీలాచారమద్దవాదిగుణేహి యుత్తాతి థేరా. అథ వా థిరవరసీలసమాధిపఞ్ఞావిముత్తివిముత్తిఞాణదస్సనగుణేహి యుత్తాతి థేరా. అథ వా థిరతరసఙ్ఖాతపణీతానుత్తరసన్తినిబ్బానమధిగతాతి థేరా, థేరానం అపదానాని **థేరాపదానాని**. తథా తాదిగుణేహి యుత్తాతి థేరీ, థేరీనం అపదానాని **థేరీపదానాని**. తేసు బుద్ధాపదానే పఞ్చేవ అపదానాని, పఞ్చేవ సుత్తన్తా. తేనాహు పోరాణా –

"పఞ్చేవ అపదానాని, పఞ్చ సుత్తాని యస్స చ;
ఇదం బుద్ధాపదానన్తి, పఠమం అనులోమతో"తి.

పచ్చేకబుద్ధాపదానేపి పఞ్చేవ అపదానాని, పఞ్చేవ సుత్తన్తా. తేనాహు పోరాణా –

"పఞ్చేవ అపదానాని, పఞ్చ సుత్తాని యస్స చ;
ఇదం పచ్చేకబుద్ధాపదానన్తి, దుతియం అనులోమతో"తి.

థేరాపదానేసు దసాధికపఞ్చసతాపదానాని, వగ్గతో ఏకపఞ్ఞాస వగ్గా. తేనాహు పోరాణా –

"పఞ్చసతదసపదానాని, ఏకపఞ్ఞాస వగ్గతో;
ఇదం థేరాపదానన్తి, తతియం అనులోమతో"తి.

థేరీఅపదానేసు చత్తాలీసం అపదానాని, వగ్గతో చతురో వగ్గా. తేనాహు పోరాణా –

"చత్తాలీసంపదానాని, చతువగ్గాని యస్స చ;
ఇదం థేరీపదానన్తి, చతుత్థం అనులోమతో"తి.

అపదానన్తి ఏత్థ అపదాన-సద్దో కారణగహణఅపగమనపటిపాటిఅక్కోసనాదీసు దిస్సతి. తథా హి ఏస "ఖత్తియానం అపదానం, బ్రాహ్మణానం అపదాన"న్తిఆదీసు కారణే దిస్సతి, ఖత్తియానం కారణం బ్రాహ్మణానం కారణన్తి అత్థో. "ఉపాసకానం అపదాన"న్తిఆదీసు గహణే దిస్సతి, సంసుట్ఠు గహణన్తి అత్థో. "వాణిజానం అపదానం, సుద్దానం అపదాన"న్తిఆదీసు అపగమనే దిస్సతి, తతో తతో తేసం అపగమనన్తి అత్థో. "పిణ్డపాతికో భిక్ఖు సపదానచారవసేన పిణ్డాయ చరతీ"తిఆదీసు పటిపాటియా దిస్సతి, ఘరపటిపాటియా చరతీతి అత్థో. "అపగతా ఇమే సామఞ్ఞా, అపగతా ఇమే బ్రహ్మఞ్ఞాతి అపదానేతీ"తిఆదీసు అక్కోసనే దిస్సతి, అక్కోసతి పరిభాసతీతి అత్థో. ఇధ పన కారణే దిస్సతి. తస్మా బుద్ధానం అపదానాని బుద్ధాపదాని, బుద్ధకారణానీతి అత్థో. గఙ్గావాలుకూపమానం అనేకేసం బుద్ధానం దానపారమితాదిసమత్తింసపారమితా కారణన్తి దట్ఠబ్బం. అథ అధికారాదీసు యుత్తఅపదానాని సుద్ధమానసా సుణాథాతి సమ్బన్ధో.

తత్థ **సుద్ధమానసాతి** అరహత్తమగ్గఞాణేన దియడ్ఢకిలేససహస్సం ఖేపేత్వా ఠితత్తా సుద్ధమానసా పరిసుద్ధచిత్తా సుద్ధహదయా పఞ్చసతా ఖీణాసవా ఇమస్మిం ధమ్మసభాయే సన్నిసిన్నా సుణాథ, ఓహితసోతా మనసి కరోథాతి అత్థో.

ఏత్థ పన "అపదానానీ"తి అవత్వా పచ్చేకబుద్ధాపదానథేరాపదానథేరీఅపదానేసు విజ్జమానేసుపి "అథ బుద్ధాపదానానీ"తి వచనం ఖన్ధయమకఆయతనధాతుసచ్చసఙ్ఖారఅనుసయయమకేసు విజ్జమానేసుపి పధానవసేన ఆదివసేన చ "మూలయమక"న్తి వచనం వియ, తేరససఙ్ఘాదిసేసద్వేఅనియతతింసనిస్సగ్గియేసు విజ్జమానేసుపి పధానవసేన ఆదివసేన చ "పారాజికకణ్డో"తి వచనం వియ చ ఇధాపి పధానవసేన ఆదివసేన చ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

"సమ్మాసమ్బుద్ధాపదానానీ"తి వత్తబ్బే "వణ్ణాగమో...పే०... పఞ్చవిధం నిరుత్త"న్తి నిరుత్తినయేన వా "తేసు వుద్ధిలోపాగమవికారవిపరీతాదేసా చా"తి సుత్తేన వా తతియత్థవాచకస్స **సమ్మా**తినిపాతపదస్స, సయంసద్దత్థవాచకస్స **స-**న్తిఉపసగ్గపదస్స చ లోపం కత్వా కితన్తవాచీబుద్ధసద్దమేవ గహేత్వా గాథాబన్ధసుఖత్థం "బుద్ధాపదానానీ"తి వుత్తం. తస్మా సమ్మాసమ్బుద్ధాపదానానీతి అత్థో.

ఇతి విసుద్ధజనవిలాసినియా అపదాన-అట్ఠకథాయ

అబ్భన్తరనిదానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧. బుద్ధఅపదానవణ్ణనా

ఇదాని అబ్భన్తరనిదానానన్తరం అపదానట్ఠకథం కథేతుకామో –

"సపదానం అపదానం, విచిత్రనయదేసనం;
యం ఖుద్దకనికాయస్మిం, సఙ్గాయింసు మహేసయో;
తస్స దాని అనుప్పత్తో, అత్థసంవణ్ణనాక్కమో"తి.

తత్థ యం అపదానం తావ "సకలం బుద్ధవచనం ఏకవిముత్తిరస"న్తి వుత్తత్తా ఏకరసే సఙ్గహం గచ్ఛతి, ధమ్మవినయవసేన ద్విధాసఙ్గహే ధమ్మే సఙ్గహం గచ్ఛతి, పఠమమజ్ఝిమపచ్ఛిమబుద్ధవచనేసు మజ్ఝిమబుద్ధవచనే సఙ్గహం గచ్ఛతి, వినయాభిధమ్మసుత్తన్తపిటకేసు సుత్తన్తపిటకే సఙ్గహం గచ్ఛతి,

దీఘనికాయమజ్ఝిమసంయుత్తఅఙ్గుత్తరఖుద్దకనికాయేసు పఞ్చసు ఖుద్దకనికాయే సఙ్గహం గచ్ఛతి, సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లన్తి నవసు సాసనఙ్గేసు గాథాయ సఙ్గహితం.

"ద్వాసీతి బుద్ధతో గణ్హిం, ద్వేసహస్సాని భిక్ఖుతో;
చతురాసీతిసహస్సాని, యేమే ధమ్మా పవత్తినో"తి. –

ఏవం వుత్తచతురాసీతిసహస్సధమ్మక్ఖన్ధేసు కతిపయధమ్మక్ఖన్ధసఙ్గహితం హోతీతి.

ఇదాని తం అపదానం దస్సేన్తో "**తింసపారమిసమ్పుణ్ణా, ధమ్మరాజా అసఙ్ఖియా**"తి ఆహ. తత్థ దసపారమితావ పచ్ఛిమమజ్ఝిముక్కట్ఠవసేన దసపారమీదసఉపపారమీదసపరమత్థపారమీనం వసేన సమత్తింసపారమీ. తాహి సంసుట్ఠు పుణ్ణా సమ్పుణ్ణా సమన్నాగతా సమఙ్గీభూతా అజ్ఝాపన్నా సంయుత్తాతి **తింసపారమిసమ్పుణ్ణా**. సకలలోకత్తయవాసినే సత్తనికాయే మేత్తాకరుణాముదితాఉపేక్ఖాసఙ్ఖాతాహి చతూహి బ్రహ్మవిహారసమాపత్తీహి వా ఫలసమాపత్తివిహారేన వా ఏకచిత్తభావేన అత్తనో చ కాయే రఞ్జేన్తి అల్లీయాపేన్తీతి రాజానో, ధమ్మేన రాజానో **ధమ్మరాజా,** ఇత్థమ్భూతా బుద్ధా. దససతం సహస్సం దససహస్సం సతసహస్సం దససతసహస్సం కోటి పకోటి కోటిప్పకోటి నహుతం నిన్నహుతం అక్ఖోభిణి బిన్దు అబ్బుదం నిరబ్బుదం అహహం అబబం అటటం సోగన్ధికం ఉప్పలం కుముదం పుణ్డరికం పదుమం కథానం మహాకథానం అసఙ్ఖ్యేయ్యానం వసేన **అసఙ్ఖియా** సఙ్ఖారహితా ధమ్మరాజానో అతీతా విగతా నిరుద్ధా అబ్బత్థం గతాతి అధిప్పాయో.

౬. తేసు అతీతబుద్ధేసు కతాధికారఞ్చ అత్తనా బోధిసత్తభూతేన చక్కవత్తిరఞ్ఞా హుత్వా కతసమ్భారఞ్చ ఆనన్దత్థేరేన పుట్ఠో భగవా "**సమ్బోధిం బుద్ధసేట్ఠాన**"న్తిఆదిమాహ. భో ఆనన్ద, మమ అపదానం సుణోహీతి అధిప్పాయో. ఆనన్ద, అహం పుబ్బే బోధిసమ్భారపూరణకాలే చక్కవత్తిరాజా హుత్వా సేట్ఠానం పసట్ఠానం పటివిద్ధచతుసచ్చానం బుద్ధానం సమ్బోధిం చతుసచ్చమగ్గఞాణం సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం వా సిరసా అభివాదయేతి సమ్బన్ధో . **ససఙ్ఘే** సావకసఙ్ఘసహితే **లోకనాయకే** లోకజేట్ఠే బుద్ధే దసహి అఙ్గులీహి ఉభోహి హత్థపుటేహి **నమస్సిత్వా** వన్దిత్వా **సిరసా** సీసేన **అభివాదయే** ఆదరేన థోమనం కత్వా పణామం కరోమీతి అత్థో.

౭. యావతా బుద్ధఖేత్తేసూతి దససహస్సచక్కవాళేసు బుద్ధఖేత్తేసు, **ఆకాసట్ఠా** ఆకాసగతా, **భూమట్ఠా** భూమితలగతా, వేళురియాదయో సత్త **రతనా అసఙ్ఖియా** సఙ్ఖారహితా, **యావతా** యత్తకా, **విజ్జన్తి**. తాని సబ్బాని **మనసా** చిత్తేన **సమాహరే,** సం సుట్ఠు చిత్తేన అధిట్ఠహిత్వా ఆహరిస్సామీతి అత్థో, మమ పాసాదస్స సామన్తా రాసిం కరోమీతి అత్థో.

౮. తత్థ రూపియభూమియన్తి తస్మిం అనేకభూమిమ్హి పాసాదే రూపియమయం రజతమయం భూమిం నిమ్మితన్తి అత్థో. **అహం రతనమయం** సత్తహి రతనేహి నిమ్మితం అనేకసతభూమికం **పాసాదం ఉబ్బిద్ధం** ఉగ్గతం **నభముగ్గతం** ఆకాసే జోతమానం **మాపయి**న్తి అత్థో.

౯. తమేవ పాసాదం వణ్ణేన్తో "**విచిత్తథమ్భ**"న్త్యాదిమాహ. విచిత్తేహి అనేకేహి మసారగల్లాదివణ్ణేహి థమ్భేహి ఉస్సాపితం **సుకతం** సుట్ఠు కతం లక్ఖణయుత్తం ఆరోహపరిణాహవసేన సుట్ఠు **విభత్తం** అనేకకోటిసతగ్ఘనతోరణనిమ్మితత్తా **మహారహం.** పునపి కిం విసిట్ఠం? **కనకమయసఙ్ఘాటం** సువణ్ణేహి కతతులాసఙ్ఘాటవలయేహి యుత్తం, తత్థ ఉస్సాపితకోన్తేహి చ ఛత్తేహి చ **మణ్డితం** సోభితం పాసాదన్తి సమ్బన్ధో.

౧౦. పునపి పాసాదస్సేవ సోభం వణ్ణేన్తో **“పఠమా వేళురియా భూమీ”**త్యాదిమాహ. తస్స అనేకసతభూమిపాసాదస్స **సుభా** ఇట్ఠా కన్తా మనాపా **అబ్భసమా** వలాహకపటలసదిసా **విమలా** నిమ్మలా వేళురియమణిమయా నీలవణ్ణా **పఠమా భూమి** అహోసీతి అత్థో. జలజనళినపదుమేహి **ఆకిణ్ణా** సమజ్జీభూతా వరాయ ఉత్తమాయ **కఞ్చనభూమియా** సువణ్ణభూమియావ సోభతీతి అత్థో.

౧౧. తస్సేవ పాసాదస్స **కాచి భూమి పవాళంసా** పవాళకోట్ఠాసా **పవాళవణ్ణా**, కాచి భూమి **లోహితకా** లోహితవణ్ణా, కాచి భూమి **సుభా** మనోహరా **ఇన్దగోపకవణ్ణాభా** రస్మియో నిచ్ఛరమానా, కాచి భూమి దస **దిసా ఓభాసతీ**తి అత్థో.

౧౨. తస్మింయేవ పాసాదే **నియ్యూహా** నిగ్గతపముఖసాలా చ **సువిభత్తా** సుట్ఠు విభత్తా కోట్ఠాసతో విసుం విసుం కతా **సీహపఞ్జరా** సీహద్వారా చ. **చతురో వేదికా**తి చతూహి వేదికావలయేహి జాలకవాటేహి చ **మనోరమా** మనఅల్లీయనకా **గన్ధావేళా** గన్ధదామా చ ఓలమ్బన్తీతి అత్థో.

౧౩. తస్మింయేవ పాసాదే **సత్తరతనభూసితా** సత్తరతనేహి సోభితా కూటాగారా. కిం భూతా? **నీలా** నీలవణ్ణా, **పీతా** పీతవణ్ణా సువణ్ణవణ్ణా, **లోహితకా** లోహితకవణ్ణా రత్తవణ్ణా, **ఓదాతా** ఓదాతవణ్ణా సేతవణ్ణా, **సుద్ధకాళకా** అమిస్సకాళవణ్ణా, **కూటాగారవరూపేతా** కూటాగారవరేహి కణ్ణికకూటాగారవరేహి ఉపేతో సమన్నాగతో సో పాసాదోతి అత్థో.

౧౪. తస్మింయేవ పాసాదే **ఓలోకమయా** ఉద్ధమ్ముఖా **పదుమా** సుపుప్ఫితా పదుమా సోభన్తి, సీహబ్యగ్ఘాదీహి వాళమిగగణేహి చ హంసకోఞ్చమయూరాదిపక్ఖిసమూహేహి చ **సోభితో** సో పాసాదోతి అత్థో. అతిఉచ్చో హుత్వా నభముగ్గతత్తా నక్ఖత్తతారకాహి ఆకిణ్ణో **చన్దసూరేహి** చన్దసూరియరూపేహి చ **మణ్డితో** సో పాసాదోతి అత్థో.

౧౫. సో ఏవ చక్కవత్తిస్స పాసాదో **హేమజాలేన** సువణ్ణజాలేన **సఞ్ఛన్నో**, **సోణ్ణకిఙ్కణికాయుతో** సువణ్ణకిఙ్కణికజాలేహి యుతో సమన్నాగతోతి అత్థో. **మనోరమా** మనల్లీయనకా **సోణ్ణమాలా** సువణ్ణపుప్ఫపన్తియో **వాతవేగేన** వాతప్పహారేన **కూజన్తి** సద్దం కరోన్తీతి అత్థో.

౧౬. **మఞ్జేట్ఠకం** మఞ్జిట్ఠవణ్ణం, **లోహితకం** లోహితవణ్ణం, **పీతకం** పీతవణ్ణం, **హరిపిఞ్జరం** జమ్బోనదసువణ్ణవణ్ణం పఞ్జరవణ్ణఞ్చ ధజం **నానారఙ్గేహి** అనేకేహి వణ్ణేహి, **సమ్పీతం** రఞ్జితం ధజం, **ఉస్సితం** తస్మిం పాసాదే ఉస్సాపితం. **ధజమాలినీ**తి లిఙ్గవిపల్లాసవసేన వుత్తం, ధజమాలాయుత్తో సో పాసాదోతి అత్థో.

౧౭. తస్మిం పాసాదే అత్థరణాదయో వణ్ణేన్తో **“న నం బహూ”**త్యాదిమాహ. తత్థ నం పాసాదం బహూహి అవిజ్జమానం నామ నత్థీతి అత్థో, **నానాసయనవిచిత్తా** అనేకేహి అత్థరణేహి విచిత్తా సోభితా మఞ్చపీఠాదిసయనా **అనేకసతా** అనేకసతసఙ్ఖ్యా, కిం భూతా? **ఫలికా** ఫలికమణిమయా ఫలికాహి కతా, **రజతామయా** రజతేహి కతా, **మణిమయా** నీలమణీహి కతా, **లోహితఙ్గా** రత్తజాతిమణీహి కతా, **మసారగల్లమయా** కబరవణ్ణమణీహి కతా, **సణ్హకాసికసన్థతా** సణ్హేహి సుఖుమేహి కాసికవత్థేహి అత్థతా.

౧౮. **పావురా**తి పావురణా. కీదిసా? **కమ్బలా** లోమసుత్తేహి కతా, **దుకూలా** దుకూలపటేహి కతా, **చీనా** చీనపటేహి కతా, **పత్తుణ్ణా** పత్తుణ్ణదేసే జాతపటేహి కతా, **పణ్డు** పణ్డువణ్ణా, **విచిత్తత్థరణం** అనేకేహి అత్థరణేహి పావురణేహి చ విచిత్తం,

సబ్బం సయనం, **మనసా** చిత్తేన, **అహం పఞ్ఞపేసిన్తి** అత్థో.

౧౯. తదేవ పాసాదం వణ్ణేన్తో "**తాసు తాస్వేవ భూమీసూ**"తిఆదిమాహ. తత్థ **రతనకూటలఙ్కత**న్తి రతనమయకూటేహి రతనకణ్ణికాహి అలఙ్కతం సోభితన్తి అత్థో. **మణివేరోచనా ఉక్కా**తి వేరోచనమణీహి రత్తమణీహి కతా, **ఉక్కా** దణ్డదీపా. **ధారయన్తా సుతిట్ఠరే**తి ఆకాసే సుట్ఠు ధారయన్తా గణ్హన్తా అనేకసతజనా సుట్ఠు తిట్ఠన్తీతి అత్థో.

౨౦. పున తదేవ పాసాదం వణ్ణేన్తో "**సోభన్తి ఏసికాథమ్భా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏసికాథమ్భా** నామ నగరద్వారే సోభనత్థాయ నిఖాతా థమ్భా, **సుభా** ఇట్ఠా, **కఞ్చనతోరణా** సువణ్ణమయా, **జమ్బోనదా** జమ్బోనదసువణ్ణమయా చ, **సారమయా** ఖదిరరుక్ఖసారమయా చ **రజతమయా** చ తోరణా సోభన్తి, ఏసికా చ తోరణా చ తం పాసాదం సోభయన్తీతి అత్థో.

౨౧. తస్మిం పాసాదే **సువిభత్తా అనేకా సన్ధీ** కవాటేహి చ అగ్గళేహి చ **చిత్తితా** సోభితా సన్ధిపరిక్ఖేపా సోభయన్తీతి అత్థో, **ఉభతో**తి తస్స పాసాదస్స ఉభోసు పస్సేసు, **పుణ్ణఘటా** అనేకేహి పదుమేహి అనేకేహి చ ఉప్పలేహి, **సంయుతా** పుణ్ణా తం పాసాదం సోభయన్తీతి అత్థో.

౨౨-౨౩. ఏవం పాసాదస్స సోభం వణ్ణేత్వా రతనమయం పాసాదఞ్చ సక్కారసమ్మానఞ్చ పకాసేన్తో "**అతీతే సబ్బబుద్ధే చా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అతీతే**తి అతిక్కన్తే విగతే కాలే జాతే భూతే, **ససఙ్ఘే** సావకసమూహసహితే, **సబ్బే లోకనాయకే** బుద్ధే సభావేన పకతివణ్ణేన **రూపేన** సణ్ఠానేన చ, **ససావకే** సావకసహితే, **బుద్ధే నిమ్మినిత్వా** యేన ద్వారేన పాసాదో పవిసితబ్బో హోతి , **తేన ద్వారేన పవిసిత్వా ససావకా సబ్బే బుద్ధా సబ్బసోణ్ణమయే** సకలసువణ్ణమయే, **పీఠే నిసిన్నా అరియమణ్డలా** అరియసమూహా అహేసున్తి అత్థో.

౨౪-౨౫. **ఏతరహి** వత్తమానే కాలే **అనుత్తరా** ఉత్తరవిరహితా **యే** చ **బుద్ధా అత్థి** సంవిజ్జన్తి, తే చ **పచ్చేకబుద్ధే అనేకసతే సయమ్భూ** సయమేవ భూతే అఞ్ఞాచరియరహితే, **అపరాజితే** ఖన్ధకిలేసాభిసఙ్ఖారమచ్చుదేవపుత్తమారేహి అపరాజితే, జయమాపన్నే సన్తప్పేసిన్తి అత్థో. **భవనం** మయ్హం పాసాదం అతీతకాలే చ వత్తమానకాలే చ, **సబ్బే బుద్ధా సమారుహుం** సం సుట్ఠు ఆరుహింసూతి అత్థో.

౨౬. **యే దిబ్బా** దివి భవా దిబ్బా దేవలోకే జాతా, **యే** చ **బహూ కప్పరుక్ఖా అత్థి. యే చ మానుసా** మనుస్సే జాతా యే చ బహూ కప్పరుక్ఖా అత్థి, తతో **సబ్బం దుస్సం సమాహన్త్వా** సం సుట్ఠు ఆహరిత్వా తేచీవరాని కారేత్వా తే పచ్చేకబుద్ధే తిచీవరేహి **అచ్ఛాదేమీ**తి సమ్బన్ధో.

౨౭. ఏవం తిచీవరేహి అచ్ఛాదేత్వా పారుపాపేత్వా తేసం నిసిన్నానం పచ్చేకబుద్ధానం **సమ్పన్నం** మధురం **ఖజ్జం** ఖాదితబ్బం పూవాది కిఞ్చి, మధురం **భోజ్జం** భుఞ్జితబ్బం ఆహారఞ్చ, మధురం **సాయనీయం** లేహనీయఞ్చ, **సమ్పన్నం** మధురం పివితబ్బం అట్ఠపానఞ్చ, **భోజనం** భుఞ్జితబ్బం ఆహారఞ్చ, **సుభే** సున్దరే **మణిమయే** సేలమయే **పత్తే సం** సుట్ఠు **పూరేత్వా అదాసిం** పటిగ్గహాపేసిన్తి అత్థో.

౨౮. **సబ్బే తే అరియమణ్డలా** సబ్బే తే అరియసమూహా, **దిబ్బచక్ఖు సమా హుత్వా మట్ఠా**తి దిబ్బచక్ఖుసమఙ్గినో హుత్వా మట్ఠా కిలేసేహి రహితత్తా సిలిట్ఠా సోభమానా **చీవరసంయుతా** తిచీవరేహి సమఙ్గీభూతా మధురసక్ఖరాహి చ తేలేన

చ మధుఫాణితేహి చ **పరమన్నేన** ఉత్తమేన అన్నేన చ మయా **తప్పితా** అప్పితా పరిపూరితా అహేసున్తి అత్థో.

౨౯. తే ఏవం సన్తప్పితా అరియమణ్డలా **రతనగబ్భం** సత్తహి రతనేహి నిమ్మితగబ్భం గేహం, **పవిసిత్వా గుహాసయా** గుహాయం సయమానా, **కేసరీవ** కేసరసీహా ఇవ, **మహారహమ్హి సయనే** అనగ్ఘే మఞ్చే, **సీహసేయ్యమకప్పయుం** యథా సీహో మిగరాజా దక్ఖిణపస్సేన సయన్తో పాదే పాదం అచ్చాధాయ దక్ఖిణహత్థం సీసూపధానం కత్వా వామహత్థం ఉజుకం ఠపేత్వా వాలధిం అన్తరసత్థియం కత్వా నిచ్చలో సయతి, ఏవం సేయ్యం కప్పయుం కరింసూతి అత్థో.

౩౦. తే ఏవం సీహసేయ్యం కప్పేత్వా **సమ్పజానా** సతిసమ్పజఞ్ఞసమ్పన్నా. **సముట్ఠాయ** సం సుట్ఠు ఉట్ఠహిత్వా **సయనే పల్లఙ్కమాభుజుం** ఊరుబద్ధాసనం కరింసూతి అత్థో.

౩౧. గోచరం సబ్బబుద్ధానన్తి సబ్బేసం అతీతానాగతానం బుద్ధానం గోచరం ఆరమ్మణభూతం **ఝానరతిసమప్పితా** ఝానరతియా సం సుట్ఠు అప్పితా సమఙ్గీభూతా అహేసున్తి అత్థో, **అఞ్ఞే ధమ్మాని దేసేన్తీ**తి తేసు పచ్చేకబుద్ధేసు అఞ్ఞే ఏకచ్చే ధమ్మే దేసేన్తి, **అఞ్ఞే** ఏకచ్చే **ఇద్ధియా** పఠమాదిజ్ఝానకీళాయ **కీళన్తి** రమన్తి.

౩౨. అఞ్ఞే ఏకచ్చే **అభిఞ్ఞా** పఞ్చ అభిఞ్ఞాయో **వసిభావితా** వసీకరింసు, పఞ్చసు అభిఞ్ఞాసు ఆవజ్జనసమాపజ్జనవుట్ఠానఅధిట్ఠానపచ్చవేక్ఖణసఙ్ఖాతాహి పఞ్చవసితాహి వసీభావం ఇతా గతా పత్తా అభిఞ్ఞాయో , **అప్పేన్తి** సమాపజ్జన్తి. **అఞ్ఞే** ఏకచ్చే **అనేకసహస్సియో వికుబ్బనాని** ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతీతి ఏవమాదీని ఇద్ధివికుబ్బనాని **వికుబ్బన్తి** కరోన్తీతి అత్థో.

౩౩. బుద్ధాపి బుద్ధేతి ఏవం సన్నిపతితేసు పచ్చేకబుద్ధేసు సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స **విసయం** ఆరమ్మణభూతం పఞ్హం బుద్ధా బుద్ధే **పుచ్ఛన్తీ**తి అత్థో. తే బుద్ధా అత్థగమ్భీరతాయ **గమ్భీరం నిపుణం** సుఖుమం, **ఠానం** కారణం, **పఞ్ఞాయ వినిబుజ్ఝరే** విసేసేన నిరవసేసతో బుజ్ఝన్తి.

౩౪. తదా మమ పాసాదే సన్నిపతితా **సావకాపి బుద్ధే** పఞ్హం **పుచ్ఛన్తి, బుద్ధా సావకే** సిస్సే పఞ్హం **పుచ్ఛన్తి, తే** బుద్ధా చ సావకా చ **అఞ్ఞమఞ్ఞం** పఞ్హం **పుచ్ఛిత్వా** అఞ్ఞమఞ్ఞం **బ్యాకరోన్తి** విస్సజ్జేన్తి.

౩౫. పున తే సబ్బే ఏకతో దస్సేన్తో "**బుద్ధా పచ్చేకబుద్ధా చా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **బుద్ధా** సమ్మాసమ్బుద్ధా, **పచ్చేకబుద్ధా** చ **సావకా** చ సిస్సా **పరిచారకా** నిస్సితకా ఏతే సబ్బే, **సకాయ** సకాయ **రతియా** రమమానా సల్లీనా మమ **పాసాదే అభిరమన్తీ**తి అత్థో.

౩౬. ఏవం తస్మిం వేజయన్తపాసాదే పచ్చేకబుద్ధానం ఆచారసమ్పత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని అత్తనో ఆనుభావం దస్సేన్తో సో తిలోకవిజయో చక్కవత్తిరాజా "**ఛత్తా తిట్ఠన్తు రతనా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **రతనా** సత్తరతనమయా, **ఛత్తా కఞ్చనావేళపన్తికా** సువణ్ణజాలేహి ఓలమ్బితా **తిట్ఠన్తు. ముత్తాజాలపరిక్ఖిత్తా** ముత్తాజాలేహి పరివారితా, **సబ్బే** ఛత్తా మమ **మత్థకే** ముద్ధని, **ధారేన్తూ**తి చిన్తితమత్తేయేవ ఛత్తా పాతుభూతా హోన్తీతి అత్థో.

౩౭. సోణ్ణతారకచిత్తితా సువణ్ణతారకాహి దద్దల్లమానా **చేలవితానా భవన్తు** నిబ్బత్తన్తు . **విచిత్తా** అనేకవణ్ణా, **మల్యవితతా** పుప్ఫపత్థటా, **సబ్బే** అనేకవితానా, **మత్థకే** నిసీదనట్ఠానస్స ఉపరిభాగే **ధారేన్తూ**తి అత్థో.

౩౮-౪౦. మల్యదామేహి అనేకసుగన్ధపుప్ఫదామేహి **వితతా** పరికిణ్ణా, **గన్ధదామేహి** చన్దనకుఙ్కుమతగరాదిసుగన్ధదామేహి, **సోభితా** పోక్ఖరణీతి సమ్బన్ధో . **దుస్సదామేహి** పత్తుణ్ణచీనాదిఅనగ్ఘదుస్సదామేహి, **పరికిణ్ణా** సత్తరతనదామేహి భూసితా అలఙ్కతా పోక్ఖరణీ, **పుప్ఫాభికిణ్ణా** చమ్పకసళలసోగన్ధికాదిసుగన్ధపుప్ఫేహి **అభికిణ్ణా** సుట్ఠు విచిత్తా సోభితా. పునరపి కిం భూతా పోక్ఖరణీ? సురభిగన్ధసుగన్ధేహి భూసితా వాసితా. సమన్తతో **గన్ధపఞ్చఙ్గులలఙ్కతా** పఞ్చహి అఙ్గులేహి లిమ్పితగన్ధేహి అలఙ్కతా, **హేమచ్ఛదనఛాదితా** సువణ్ణఛదనేహి సువణ్ణవితానేహి ఛాదితా, పాసాదస్స **చాతుద్దిసా** పోక్ఖరణియో పదుమేహి చ ఉప్పలేహి చ సుట్ఠు సన్థతా పత్థటా సువణ్ణరూపే సువణ్ణవణ్ణా, **ఖాయన్తు, పద్మరేణురజుగ్గతా** పదుమరేణూహి ధూలీహి చ ఆకిణ్ణా పోక్ఖరణియో సోభన్తూతి అత్థో.

౪౧. మమ వేజయన్తపాసాదస్స **సమన్తతో పాదపా** చమ్పకాదయో రుక్ఖా **సబ్బే పుప్ఫన్తు** ఏతే పుప్ఫరుక్ఖా. **సయమేవ పుప్ఫా ముఞ్చిత్వా** విగళిత్వా **గన్త్వా భవనం ఓకిరుం,** ఓకిణ్ణా పాసాదస్స ఉపరి కరోన్తూతి అత్థో.

౪౨. తత్థ తస్మిం మమ వేజయన్తపాసాదే **సిఖినో** మయూరా **నచ్చన్తూ, దిబ్బహంసా** దేవతాహంసా, **పకూజరే** సద్దం కరోన్తు, **కరవీకా చ** మధురసద్దా కోకిలా **గాయన్తు** గీతవాక్యం కరోన్తు, అపరే అనుత్తా చ **దిజసఙ్ఘా** పక్ఖినో సమూహా పాసాదస్స **సమన్తతో** మధురరవం రవన్తూతి అత్థో.

౪౩. పాసాదస్స సమన్తతో సబ్బా ఆతతవితతాదయో **భేరియో వజ్జన్తు** హఞ్ఞన్తు, **సబ్బా తా** అనేకతన్తియో **వీణా రసన్తు** సద్దం కరోన్తు, **సబ్బా** అనేకప్పకారా **సఙ్గీతియో** పాసాదస్స సమన్తతో **వత్తన్తు** పవత్తన్తు గాయన్తూతి అత్థో.

౪౪-౫. యావతా యత్తకే ఠానే **బుద్ధఖేత్తమ్హి** దససహస్సిచక్కవాళే **తతో పరే చక్కవాళే, జోతిసమ్పన్నా** పభాసమ్పన్నా **అచ్ఛిన్నా మహన్తా** సమన్తతో **రతనామయా** సత్తహి రతనేహి కతా ఖచితా **సోణ్ణపల్లఙ్కా** సువణ్ణపల్లఙ్కా **తిట్ఠన్తు,** పాసాదస్స సమన్తతో **దీపరుక్ఖా** పదీపధారణా తేలరుక్ఖా **జలన్తు** , పదీపేహి పజ్జలన్తు, **దససహస్సిపరమ్పరా** దససహస్సీనం పరమ్పరా దససహస్సియో **ఏకపజ్జోతా** ఏకపదీపా వియ **భవన్తు** ఉజ్జోతన్తూతి అత్థో.

౪౬. నచ్చగీతేసు ఛేకా **గణికా** నచ్చిత్థియో చ **లాసికా** ముఖేన సద్దకారికా చ **పాసాదస్స సమన్తతో నచ్చన్తు, అచ్ఛరాగణా** దేవిత్థిసమూహా నచ్చన్తు, **నానారఙ్గా** అనేకవణ్ణా నానారఙ్గమణ్డలా పాసాదస్స సమన్తతో నచ్చన్తు, **పదిస్సన్తు** పాకటా హోన్తూతి అత్థో.

౪౭. తదా అహం తిలోకవిజయో నామ చక్కవత్తిరాజా హుత్వా సకలచక్కవాళే **దుమగ్గే** రుక్ఖగ్గే **పబ్బతగ్గే** హిమవన్తచక్కవాళపబ్బతాదీనం అగ్గే సినేరూపబ్బతముద్ధని చ సబ్బట్ఠానేసు **విచిత్తం** అనేకవణ్ణవిచిత్తం **పఞ్చవణ్ణికం** నీలపీతాదిపఞ్చవణ్ణం **సబ్బం ధజం ఉస్సాపేమీ**తి అత్థో.

౪౮. నరా లోకన్తరా నరా చ నాగలోకతో **నాగా చ** దేవలోకతో **గన్ధబ్బా** చ **దేవా** చ **సబ్బే ఉపేన్తు** ఉపగచ్ఛన్తు, **తే** నరాదయో **నమస్సన్తా** మమ నమక్కారం కరోన్తా **పఞ్జలికా** కతహత్థపుటా మమ వేజయన్తం **పాసాదం పరివారయున్తి** అత్థో.

౪౯. ఏవం సో తిలోకవిజయో చక్కవత్తిరాజా పాసాదస్స చ అత్తనో చ ఆనుభావం వణ్ణేత్వా ఇదాని అత్తనా సమ్పత్తికతపుఞ్ఞఫలం సమాదపేన్తో ''**యం కిఞ్చి కుసలం కమ్మ**''న్తిఆదిమాహ. **యం కిఞ్చి కుసలకమ్మ**సఙ్ఖాతం **కిరియం**

కత్తబ్బం అత్థి, తం సబ్బం **మమ** మయా **కాయేన** వా **వాచాయ** వా **మనసా** వా తీహి ద్వారేహి **కతం తిదసే సుకతం** సుట్ఠు కతం, తావతింసభవనే ఉప్పజ్జనారహం కతన్తి అత్థో.

౭౦. పున సమాదపేన్తో "**యే సత్తా సఞ్ఞినో**"తిఆదిమాహ. తత్థ **యే సత్తా** మనుస్సా వా దేవా వా బ్రహ్మానో వా **సఞ్ఞినో** సఞ్ఞాసహితా **అత్థి, యే చ సత్తా అసఞ్ఞినో** సఞ్ఞారహితా అసఞ్ఞా సత్తా సన్తి, **తే సబ్బే** సత్తా **మయ్హం** మయా **కతం పుఞ్ఞఫలం, భాగీ భవన్తు** పుఞ్ఞవన్తా హోన్తూతి అత్థో.

౭౧. పునపి సమాదపేన్తో బోధిసత్తో "**యేసం కత**"న్తిఆదిమాహ. మయా **కతం** పుఞ్ఞం యేహి నరనాగగన్ధబ్బదేవేహి **సువిదితం** ఞాతం, తేసం **మయా దిన్నం పుఞ్ఞఫలం,** తస్మిం మయా కతే పుఞ్ఞే దిన్నభావం **యే** నరాదయో **న జానన్తి, దేవా గన్త్వా** తేసం తం **నివేదయుం** ఆరోచయున్తి అత్థో.

౭౨. సబ్బలోకమ్హి యే సత్తా ఆహారనిస్సితా **జీవన్తి,** తే సబ్బే సత్తా **మనుఞ్ఞం భోజనం సబ్బం మమ చేతసా** మమ చిత్తేన **లభన్తు,** మమ పుఞ్ఞిద్ధియా లభన్తూతి అత్థో.

౭౩. మనసా పసన్నేన చిత్తేన యం **దానం మయా దిన్నం** తస్మిం దానే చిత్తేన **పసాదం ఆవహిం** ఉప్పాదేసిం. **సబ్బసమ్బుద్ధా** చ **పచ్చేకా** పటిఏక్కా **జినసావకా** చ మయా చక్కవత్తిరఞ్ఞా **పూజితా.**

౭౪. సుకతేన తేన కమ్మేన సద్దహిత్వా కతేన కుసలకమ్మేన, **చేతనాపణిధీహి చ** చిత్తేన కతపత్థనాహి చ, **మానుసం దేహం** మనుస్ససరీరం, **జహిత్వా** ఛడ్డేత్వా, **అహం తావతింసం** దేవలోకం **అగచ్ఛిం** అగమాసిం, సుత్తప్పబుద్ధో వియ తత్థ ఉప్పజ్జిన్తి అత్థో.

౭౫. తతో తిలోకవిజయో చక్కవత్తిరాజా కాలఙ్కతో, తతో పట్ఠాయ ఆగతే **దువే భవే** ద్వే జాతియో **పజానామి దేవత్తే** దేవత్తభావే **మానుసే** మనుస్సత్తభావే చ, తతో జాతిద్వయతో **అఞ్ఞం గతిం** అఞ్ఞం ఉపపత్తిం **న జానామి** న పస్సామి, **మనసా** చిత్తేన **పత్థనాఫలం** పత్థితపత్థనాఫలన్తి అత్థో.

౭౬. దేవానం అధికో హోమీతి యది దేవేసు జాతో, ఆయువణ్ణబలతేజేహి దేవానం అధికో జేట్ఠో సేట్ఠో అహోసిన్తి అత్థో. యది మనుస్సేసు జాతో, **మనుజాధిపో** మనుస్సానం అధిపతి ఇస్సరో **భవామి,** తథా రాజభూతో అభిరూపేన రూపసమ్పత్తియా చ లక్ఖణేన ఆరోహపరిణాహాదిలక్ఖణేన చ **సమ్పన్నో** సమ్పుణ్ణో ఉప్పన్నుప్పన్న**భవే పఞ్ఞాయ** పరమత్థజాననపఞ్ఞాయ **అసమో** సమరహితో, మయా సదిసో కోచి నత్థీతి అత్థో.

౭౭. మయా కతపుఞ్ఞసమ్భారేన పుఞ్ఞఫలేన ఉప్పన్నుప్పన్నభవే **సేట్ఠం** పసట్ఠం మధురం **వివిధం** అనేకప్పకారం **భోజనఞ్చ అనప్పకం** బహుసత్తరతనఞ్చ **వివిధాని,** అనేకప్పకారాని పత్తుణ్ణకోసేయ్యాది**వత్థాని** చ **నభా** ఆకాసతో **మం** మమ సన్తికం **ఖిప్పం** సీఘం **ఉపేన్తి** ఉపగచ్ఛన్తి.

౭౮-౮౬. పథబ్యా పథవియా **పబ్బతే** చ **ఆకాసే** చ **ఉదకే** చ **వనే** చ **యం యం** యత్థ యత్థ **హత్థం పసారేమి** నిక్ఖిపామి, తతో తతో **దిబ్బా భక్ఖా** దిబ్బా ఆహారా **మం** మమ సన్తికం **ఉపేన్తి** ఉపగచ్ఛన్తి, పాతుభవన్తీతి అత్థో. తథా యథాక్కమం **సబ్బే రతనా. సబ్బే** చన్దనాదయో **గన్ధా** . సబ్బే **యానా** వాహనా. **సబ్బే** చమ్పకనాగపున్నాగాదయో **మాలా** పుప్ఫా. సబ్బే

అలఙ్కారా ఆభరణా. **సబ్బా** దిబ్బకణ్ణా. సబ్బే **మధుసక్ఖరా. సబ్బే** పూపాదయో **ఖజ్జా** ఖాదితబ్బా **మం** మమ సన్తికం **ఉపేన్తి** ఉపగచ్ఛన్తి.

౬౭-౬౮. సమ్బోధివరపత్తియాతి ఉత్తమచతుమగ్గఞాణపత్తియా పాపుణనత్థాయ. మయా యం ఉత్తమదానం కతం పూరితం, తేన ఉత్తమదానేన సేలసఙ్ఖాతం **పబ్బతం** సకలం ఏకనిన్నాదం కరోన్తో **బహలం గిరం** పుథులం ఘోసం **గజ్జేన్తో, సదేవకం** లోకం సకలం మనుస్సదేవలోకం **హాసయన్తో** సోమనస్సప్పత్తం కరోన్తో **లోకే** సకలలోకత్తయే వివట్టచ్ఛదో **బుద్ధో అహం భవామీతి** అత్థో.

౬౯. దిసా దసవిధా లోకేతి చక్కవాళలోకే దసవిధా దసకోట్ఠాసా దిసా హోన్తి, తత్థ కోట్ఠాసే **యాయతో** యాయన్తస్స గచ్ఛన్తస్స **అన్తకం నత్థీతి** అత్థో, చక్కవత్తికాలే **తస్మిం** మయా గతగతట్ఠానే దిసాభాగే వా **బుద్ధఖేత్తా** బుద్ధవిసయా **అసఙ్ఖియా** సఙ్ఖారహితా.

౭౦. పభా పకిత్తితాతి తదా చక్కవత్తిరాజకాలే **మయ్హం** పభా చక్కరతనమణిరతనాదీనం పభా ఆలోకా **యమకా** యుగళయుగళా హుత్వా **రంసివాహనా** రంసిం ముఞ్చమానా పకిత్తితా పాకటా, **ఏత్థన్తరే** దససహస్సిచక్కవాళన్తరే **రంసిజాలం** రంసిసమూహం, **ఆలోకో విపులో** బహుతరో **భవే** అహోసీతి అత్థో.

౭౧. ఏత్తకే లోకధాతుమ్హీతి దససహస్సిచక్కవాళేసు **సబ్బే జనా మం పస్సన్తు** దక్ఖన్తూతి అత్థో. **సబ్బే** దేవా **యావ బ్రహ్మనివేసనా** యావ బ్రహ్మలోకా **మం అనువత్తన్తు** అనుకూలా భవన్తు.

౭౨. విసిట్ఠమధునాదేనాతి విసట్ఠేన మధురేన నాదేన, **అమతభేరిమాహనిన్తి** అమతభేరిం దేవదున్దుభిం పహరిం, **ఏత్థన్తరే** ఏతస్మిం దససహస్సిచక్కవాళబ్భన్తరే **సబ్బే జనా** మన **మధురం గిరం** సద్దం **సుణన్తు** మనసి కరోన్తు.

౭౩. ధమ్మమేఘేన వస్సన్తే ధమ్మదేసనామయేన నాదేన తబ్బోహారపరమత్థగమ్భీరమధురసుఖుమత్థవస్సే వస్సన్తే వస్సమానే సమ్మాసమ్బుద్ధానుభావేన **సబ్బే** భిక్ఖుభిక్ఖునీఆదయో **అనాసవా** నిక్కిలేసా **హోన్తు** భవన్తు. **యేత్థ పచ్ఛిమకా సత్తాతి** ఏత్థ ఏతేసు రాసిభూతేసు చతూసు పరిససత్తేసు యే సత్తా పచ్ఛిమకా గుణవసేన హేట్ఠిమకా, **తే** సబ్బే **సోతాపన్నా భవన్తూతి** అధిప్పాయో.

౭౪. తదా తిలోకవిజయచక్కవత్తిరాజకాలే **దాతబ్బకం** దాతబ్బయుత్తకం, **దానం** కత్వా, **అసేసతో** నిస్సేసేన, **సీలం** సీలపారమిం, **పూరేత్వా నేక్ఖమ్మే** నేక్ఖమ్మపారమితాయ, **పారమిం** కోటిం పత్వా, **ఉత్తమం సమ్బోధిం** చతుమగ్గఞాణం, **పత్తో** భవామి భవేయ్యం.

౭౫. పణ్డితే పఞ్ఞవన్తే మేధావినో **పరిపుచ్ఛిత్వా** "కిం, భన్తే, కత్తబ్బం? కిం న కత్తబ్బం? కిం కుసలం? కిం అకుసలం? కిం కత్వా సగ్గమోక్ఖద్వయస్స భాగీ హోతీ"తి పుచ్ఛిత్వా, ఏవం పఞ్ఞాపారమిం పూరేత్వాతి అత్థో. **కత్వా వీరియముత్తమన్తి** ఉత్తమం సేట్ఠం ఠానానిసజ్జాదీసు అవిచ్ఛిన్నం వీరియం కత్వా, వీరియపారమిం పూరేత్వాతి అత్థో. సకలవిరుద్ధజనేహి కతఅనాదరాధివాసనా**ఖన్తియా పారమిం** కోటిం **గన్త్వా** ఖన్తిపారమిం పూరేత్వా **ఉత్తమం సమ్బోధిం** ఉత్తమం సమ్బుద్ధత్తం **పత్తో** భవామి భవేయ్యం.

౨౬. కత్వా దళ్హమధిట్ఠానన్తి “మమ సరీరజీవితేసు వినస్సన్తేసుపి పుఞ్ఞకమ్మతో న విరమిస్సామీ”తి అచలవసేన దళ్హం అధిట్ఠానపారమిం కత్వా “సీసే ఛిజ్జమానేపి ముసావాదం న కథేస్సామీ”తి సచ్చపారమితాయ కోటిం **పూరియ** పూరేత్వా “సబ్బే సత్తా సుఖీ అవేరా”తిఆదినా మేత్తాపారమితాయ కోటిం పత్వా **ఉత్తమం సమ్బోధిం పత్తో**తి అత్థో.

౨౭. సజీవకాజీవకవత్థూనం **లాభే** చ తేసం **అలాభే** చ కాయికచేతసిక**సుఖే** చేవ తథా **దుక్ఖే** చ సాదరజనేహి కతే, **సమ్మానే** చేవ ఓమానే, **చ సబ్బత్థ సమకో** సమానమానసో ఉపేక్ఖాపారమిం పూరేత్వా **ఉత్తమం సమ్బోధిం పత్తో** పాపుణేయ్యన్తి అత్థో.

౨౮. కోసజ్జం కుసీతభావం, **భయతో** భయవసేన “అపాయదుక్ఖభాగీ”తి **దిస్వా** ఞత్వా అకోసజ్జం అకుసీతభావం అలీనవుత్తిం, **వీరియం ఖేమతో** ఖేమవసేన “నిబ్బానగామీ”తి **దిస్వా** ఞత్వా **ఆరద్ధవీరియా హోథ** భవథ. **ఏసా బుద్ధానుసాసనీ** ఏసా బుద్ధానం అనుసిట్ఠి.

౨౯. వివాదం భయతో దిస్వాతి వివాదం కలహం భయతో దిస్వా “అపాయభాగీ”తి దిస్వా ఞత్వా **అవివాదం** వివాదతో విరమణం “నిబ్బానప్పత్తీ”తి, **ఖేమతో దిస్వా** ఞత్వా **సమగ్గా** ఏకగ్గచిత్తా **సఖిలా** సిలిట్ఠా మేత్తాయ ధురగతాయ సోభమానా **హోథా**తి అత్థో. **ఏసా** కథా మన్తనా ఉదీరణా బుద్ధానం **అనుసాసనీ** ఓవాదదానం.

౩౦. పమాదం ఠాననిసజ్జాదీసు సతివిప్పవాసేన విహరణం **భయతో** “నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానేసు దుక్ఖితదురూపఅప్పన్నపానతాదిసంవత్తనకం అపాయాదిగమనఞ్చా”తి **దిస్వా** ఞత్వా, **అప్పమాదం** సబ్బకిరియాసు సతియా విహరణం, **ఖేమతో** వడ్ఢితో “నిబ్బానసమ్పాపుణన”న్తి **దిస్వా** పచ్చక్ఖతో ఞత్వా **అట్ఠఙ్గికం మగ్గం** సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాసఙ్కప్పో సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో సమ్మాఆజీవో సమ్మావాయామో సమ్మాసతి సమ్మాసమాధీతి అట్ఠఅవయవం సమ్మాసమ్బోధియా మగ్గం అధిగమూపాయం **భావేథ** వడ్ఢేథ మనసి కరోథ, **ఏసా** కథా భాసనా ఉదీరణా **బుద్ధానుసాసనీ** బుద్ధానం అనుసిట్ఠీతి అత్థో.

౩౧. సమాగతా బహూ బుద్ధాతి అనేకసతసహస్ససఙ్ఖ్యా పచ్చేకబుద్ధా సమాగతా రాసిభూతా, **సబ్బసో** సబ్బప్పకారేన **అరహన్తా** చ ఖీణాసవా అనేకసతసహస్సా సమాగతా రాసిభూతా. తస్మా తే బుద్ధే చ **అరహన్తే** చ **వన్దమానే** వన్దనారహే **నమస్సథ** అఞ్జలిపగ్గహనమక్కారేన నమస్సథ వన్దథ.

౩౨. ఏవం ఇమినా మయా వుత్తప్పకారేన **అచిన్తియా** చిన్తేతుం అసక్కుణేయ్యా, **బుద్ధా, బుద్ధధమ్మా**తి బుద్ధేహి దేసితా చత్తారో సతిపట్ఠానా…పే॰… అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, పఞ్చక్ఖన్ధా, హేతుపచ్చయో ఆరమ్మణపచ్చయోతిఆదయో ధమ్మా, బుద్ధానం వా సభావా అచిన్తియా చిన్తేతుం అసక్కుణేయ్యా, **అచిన్తియే** చిన్తావిసయాతిక్కన్తే **పసన్నానం** దేవమనుస్సానం **విపాకో** దేవమనుస్ససమ్పత్తినిబ్బానసమ్పత్తిసఙ్ఖాతో చిన్తేతుం అసక్కుణేయ్యో సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తో **హోతి** భవతి.

ఇతి ఏత్తావతా చ యథా అద్ధానగామినో “మగ్గం నో ఆచిక్ఖా”తి పుట్ఠేన “వామం ముఞ్చిత్వా దక్ఖిణం గణ్హథా”తి వుత్తే తేన మగ్గేన గామనిగమరాజధానీసు కత్తబ్బకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా పున ముఞ్చితేన అపరేన వామమగ్గేన గతాపి గామనిగమాదీసు కత్తబ్బకిచ్చం నిట్ఠాపేన్తి, ఏవమేవ బుద్ధాపదానం కుసలాపదానవసేన నిట్ఠాపేత్వా తదేవ అకుసలాపదానవసేన విత్థారేతుం ఇదం పఞ్హాకమ్మం –

“దుక్కరఞ్చ అబ్భక్ఖానం, అబ్భక్ఖానం పునాపరం;
అబ్భక్ఖానం సిలావేధో, సకలికాపి చ వేదనా.

“నాళాగిరి సత్థచ్ఛేదో, సీసదుక్ఖం యవఖాదనం;
పిట్ఠిదుక్ఖమతీసారో, ఇమే అకుసలకారణా”తి.

అత్థ పఠమపఞ్హో – **దుక్కరన్తి** ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికా. అతీతే కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే బోధిసత్తో జోతిపాలో నామ బ్రాహ్మణమాణవో హుత్వా నిబ్బత్తో బ్రాహ్మణజాతివసేన సాసనే అప్పసన్నో తస్స భగవతో పిలోతికకమ్మనిస్సన్దేన “కస్సపో భగవా”తి సుత్వా “కుతో ముణ్డకస్స సమణస్స బోధి, బోధి పరమదుల్లభా”తి ఆహ. సో తేన కమ్మనిస్సన్దేన అనేకజాతిసతేసు నరకాదిదుక్ఖమనుభవిత్వా తస్సేవ భగవతో అనన్తరం తేనేవ లద్ధబ్యాకరణేన కమ్మేన జాతిసంసారం ఖేపేత్వా పరియోసానే వేస్సన్తరత్తభావం పత్వా తతో చుతో తుసితభవనే నిబ్బత్తో. దేవతాయాచనేన తతో చవిత్వా సక్యకులే నిబ్బత్తో ఞాణస్స పరిపాకత్తా సకలజమ్బుదీపరజ్జం పహాయ అనోమానదీతీరే సునిసితేనాసినా సమకుటకేసకలాపం ఛిన్దిత్వా బ్రహ్మునా ఆనీతే ఇద్ధిమయే కప్పస్స సణ్ఠానకాలే పదుమగబ్భే నిబ్బత్తే అట్ఠ పరిక్ఖారే పటిగ్గహేత్వా పబ్బజిత్వా బోధిఞాణదస్సనస్స తావ అపరిపక్కత్తా బుద్ధభావాయ మగ్గామగ్గం అజానిత్వా ఛబ్బస్సాని ఉరువేలజనపదే ఏకాహారఏకాలోపఏకపుగ్గలఏకమగ్గఏకాసనభోజనవసేన అట్ఠిచమ్మనహారుసేసం నిమ్మంసరుధిరపేతరూపసదిససరీరో **పధానసుత్తే** (సు॰ ని॰ ౪౨౭ ఆదయో) వుత్తనయేనేవ పధానం మహావీరియం దుక్కరకారికం అకాసి. సో ఇమం దుక్కరకారికం “సమ్బోధియా మగ్గం న హోతీ”తి చిన్తేత్వా గామనిగమరాజధానీసు పణీతాహారం పరిభుఞ్జిత్వా పీణిన్ద్రియో పరిపుణ్ణద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణో కమేన బోధిమణ్డముపగన్త్వా పఞ్చ మారే జినిత్వా బుద్ధో జాతోతి.

“అవచాహం జోతిపాలో, సుగతం కస్సపం తదా;
కుతో ను బోధి ముణ్డస్స, బోధి పరమదుల్లభా.

“తేన కమ్మవిపాకేన, అచరిం దుక్కరం బహుం;
ఛబ్బస్సానురువేలాయం, తతో బోధిమపాపుణిం.

“నాహం ఏతేన మగ్గేన, పాపుణిం బోధిముత్తమం;
కుమ్మగ్గేన గవేసిస్సం, పుబ్బకమ్మేన వారితో.

“పుఞ్ఞపాపపరిక్ఖీణో, సబ్బసన్తాపవజ్జితో;
అసోకో అనుపాయాసో, నిబ్బాయిస్సమనాసవో”తి. (అప॰ థేర ౧.౩౯.౮౨-౮౫);

దుతియపఞ్హో – **అబ్భక్ఖానన్తి** అభి అక్ఖానం పరిభాసనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో సుద్దకులే జాతో అపాకటో అప్పసిద్ధో మునాళి నామ ధుత్తో హుత్వా పటివసతి. తదా మహిద్ధికో మహానుభావో సురభి నామ పచ్చేకబుద్ధో కేనచి కరణీయేన తస్స సమీపట్ఠానం పాపుణి. సో తం దిస్వావ “దుస్సీలో పాపధమ్మో అయం సమణో”తిఆదినా అబ్భాచిక్ఖి. సో తేన అకుసలనిస్సన్దేన నరకాదీసు అనేకవస్ససహస్సాని దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే యదా తిత్థియా పఠమతరం భగవతో తుసితభవనే వసనసమయే చ పాకటా హుత్వా సకలజనం వఞ్చేత్వా ద్వాసట్ఠిదిట్ఠియో దీపేత్వా

విచరన్తి, తదా తుసితపురా చవిత్వా సక్యరాజకులే నిబ్బత్తిత్వా కమేన బుద్ధో జాతో. తిత్థియా సూరియుగ్గమనే ఖజ్జోపనకా వియ విహతలాభసక్కారా భగవతి ఆఘాతం బన్ధిత్వా విచరన్తి. తస్మిం సమయే రాజగహసేట్ఠి గఙ్గాయ జాలం బన్ధిత్వా కీళన్తో రత్తచన్దనఘటికం దిస్వా అమ్హాకం గేహే చన్దనాని బహూని, ఇమం భమం ఆరోపేత్వా తేన భమకారేహి పత్తం లిఖాపేత్వా వేళుపరమ్పరాయ లగ్గేత్వా "యే ఇమం పత్తం ఇద్ధియా ఆగన్త్వా గణ్హన్తి, తేసం భత్తికో భవిస్సామీ"తి భేరిం చరాపేసి.

తదా తిత్థియా "నట్ఠమ్హా దాని నట్ఠమ్హా దానీ"తి మన్తేత్వా నిగణ్ఠో నాటపుత్తో సకపరిసం ఏవమాహ – "అహం వేళుసమీపం గన్త్వా ఆకాసే ఉల్లఙ్ఘనాకారం కరోమి, 'తుమ్హే ఛవదారుమయం పత్తం పటిచ్చ మా ఇద్ధిం కరోథా'తి మం ఖన్ధే గహేత్వా వారేథా"తి, తే తథా గన్త్వా తథా అకంసు.

తదా పిణ్డోలభారద్వాజో చ మోగ్గల్లానో చ తిగావుతే సేలపబ్బతమత్థకే ఠత్వా పిణ్డపాతగణ్హనత్థాయ చీవరం పారుపన్తా తం కోలాహలం సుణింసు. తేసు మోగ్గల్లానో పిణ్డోలభారద్వాజం "త్వం ఆకాసేన గన్త్వా తం పత్తం గణ్హాహీ"తి ఆహ. సో "భన్తే, తుమ్హేయేవ భగవతా ఇద్ధిమన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపితా, తుమ్హేవ గణ్హథా"తి ఆహ. తథాపి "మయా ఆణత్తో త్వమేవ గణ్హాహీ"తి ఆణత్తో అత్తనా ఠితం తిగావుతం సేలపబ్బతం పాదతలే లగ్గేత్వా ఉక్ఖలియా పిధానం వియ సకలరాజగహనగరం ఛాదేసి, తదా నగరవాసినో ఫళికపబ్బతే ఆవుతం రత్తసుత్తమివ తం థేరం పస్సిత్వా "భన్తే భారద్వాజ, అమ్హే రక్ఖథా"తి ఉగ్ఘోసయింసు, భీతా సుప్పాదీని సీసే అకంసు. తదా థేరో తం పబ్బతం ఠితట్ఠానే విస్సజ్జేత్వా ఇద్ధియా గన్త్వా తం పత్తం అగ్గహేసి, తదా నగరవాసినో మహాకోలాహలమకంసు.

భగవా వేళువనారామే నిసిన్నో తం సద్దం సుత్వా "కిం ఏసో సద్దో"తి ఆనన్దం పుచ్ఛి. "భారద్వాజేన, భన్తే, పత్తస్స గహితత్తా సన్తుట్ఠా నగరవాసినో ఉక్కుట్ఠిసద్దమకంసూ"తి ఆహ. తదా భగవా ఆయతిం పరూపవాదమోచనత్థం తం పత్తం ఆహరాపేత్వా భేదాపేత్వా అఞ్జనుపపిసనం కత్వా భిక్ఖూనం దాపేసి, దాపేత్వా చ పన "న, భిక్ఖవే, ఇద్ధివికుబ్బనా కాతబ్బా, యో కరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౨౫౨ థోకం విసదిసం) సిక్ఖాపదం పఞ్ఞాపేసి.

తతో తిత్థియా "సమణేన కిర గోతమేన సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, తే జీవితహేతుపి తం నాతిక్కమన్తి, మయం ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సామా"తి తత్థ తత్థ రాసిభూతా కోలాహలమకంసు. అథ రాజా బిమ్బిసారో తం సుత్వా భగవతో సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో భగవన్తమేవమాహ – "తిత్థియా, భన్తే, 'ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సామా'తి ఉగ్ఘోసేన్తీ"తి. "అహమ్పి, మహారాజ, కరిస్సామీ"తి. "నను, భన్తే, భగవతా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్త"న్తి. "తమేవ, మహారాజ, పుచ్ఛిస్సామి, తవుయ్యానే అమ్బఫలాదీని ఖాదన్తానం 'ఏత్తకో దణ్డో'తి దణ్డం ఠపేన్తో తవాపి ఏకతో కత్వా ఠపేసీ"తి. "న మయ్హం, భన్తే, దణ్డో"తి. "ఏవం, మహారాజ, న మయ్హం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం అత్థీ"తి. "కత్థ, భన్తే, పాటిహారియం భవిస్సతీ"తి? "సావత్థియా సమీపే కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే, మహారాజా"తి. "సాధు, భన్తే, తం పస్సిస్సామా"తి. తతో తిత్థియా "కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే కిర పాటిహారియం భవిస్సతీ"తి సుత్వా నగరస్స సామన్తా అమ్బరుక్ఖే ఛేదాపేసుం, నాగరా మహాఅఙ్గణట్ఠానే మఞ్చాతిమఞ్చం అట్టాదయో బన్ధింసు, సకలజమ్బుదీపవాసినో రాసిభూతా పురత్థిమదిసాయమేవ ద్వాదసయోజనాని ఫరిత్వా అట్ఠంసు. సేసదిసాసుపి తదనురూపేనాకారేన సన్నిపతింసు.

భగవాపి కాలే సమ్పత్తే ఆసాళ్హిపుణ్ణమాసియం పాతోవ కత్తబ్బకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా తం ఠానం గన్త్వా నిసీది. తస్మిం ఖణే కణ్డో నామ ఉయ్యానపాలో కిపిల్లికపుటే సుపక్కం అమ్బఫలం దిస్వా "సచాహం ఇమం రఞ్ఞో దదేయ్యం, కహాపణాదిసారం

లభేయ్యం, భగవతో ఉపనామితే పన ఇధలోకపరలోకేసు సమ్పత్తి భవిస్సతీ"తి భగవతో ఉపనామేసి. భగవా తం పటిగ్గహేత్వా ఆనన్దత్థేరం ఆణాపేసి – "ఇమం ఫలం మద్దిత్వా పానం దేహీ"తి. థేరో తథా అకాసి. భగవా అమ్బరసం పివిత్వా అమ్బట్ఠిం ఉయ్యానపాలస్స దత్వా "ఇమం రోపేహీ"తి ఆహ. సో వాలుకం వియూహిత్వా తం రోపేసి, ఆనన్దత్థేరో కుణ్డికాయ ఉదకం ఆసిఞ్చి. తస్మిం ఖణే అమ్బఙ్కురో ఉట్ఠహిత్వా మహాజనస్స పస్సన్తస్సేవ సాఖావిటపపుప్ఫఫలపల్లవభరితో పణ్ణాయిత్థ. పతితం అమ్బఫలం ఖాదన్తా సకలజమ్బుదీపవాసినో ఖయం పాపేతుం నాసక్ఖింసు.

అథ భగవా పురత్థిమచక్కవాళతో యావ పచ్ఛిమచక్కవాళం, తావ ఇమస్మిం చక్కవాళే మహామేరుముద్ధని రతనచఙ్కమం మాపేత్వా అనేకపరిసాహి సీహనాదం నదాపేన్తో **ధమ్మపదట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన మహాఇద్ధిపాటిహారియం కత్వా తిత్థియే మద్దిత్వా తే విప్పకారం పాపేత్వా పాటిహీరావసానే పురిమబుద్ధాచిణ్ణవసేన తావతింసభవనం గన్త్వా తత్థ వస్సంవుట్ఠో నిరన్తరం తేమాసం అభిధమ్మం దేసేత్వా మాతుప్పముఖానం అనేకదేవతానం సోతాపత్తిమగ్గాధిగమనం కత్వా, వుట్ఠవస్సో దేవోరోహనం కత్వా అనేకదేవబ్రహ్మగణపరివుతో సఙ్కస్సపురద్వారం ఓరుయ్హ లోకానుగ్గహం అకాసి. తదా భగవతో లాభసక్కారో జమ్బుదీపమజ్ఝోత్థరమానో పఞ్చమహాగఙ్గా వియ అహోసి.

అథ తిత్థియా పరిహీనలాభసక్కారా దుక్ఖీ దుమ్మనా పత్తక్ఖన్ధా అధోముఖా నిసీదింసు. తదా తేసం ఉపాసికా చిఞ్చమాణవికా నామ అతివియ రూపగ్గప్పత్తా తే తథా నిసిన్నే దిస్వా "కిం, భన్తే, ఏవందుక్ఖీ దుమ్మనా నిసిన్నా"తి పుచ్ఛి. "కిం పన త్వం, భగిని, అప్పోస్సుక్కాసీ"తి? "కిం, భన్తే"తి? "భగిని, సమణస్స గోతమస్స ఉప్పాదకాలతో పట్ఠాయ మయం హతలాభసక్కారా, నగరవాసినో అమ్హే న కిఞ్చి మఞ్ఞన్తీ"తి. "మయా ఏత్థ కిం కాతబ్బ"న్తి? "తయా సమణస్స గోతమస్స అవణ్ణం ఉప్పాదేతుం వట్టతీ"తి. సా "న మయ్హం భారో"తి వత్వా తత్థ ఉస్సాహం కరోన్తీ వికాలే జేతవనవిహారం గన్త్వా తిత్థియానం ఉపస్సయే వసిత్వా పాతో నగరవాసీనం గన్ధాదీని గహేత్వా భగవన్తం వన్దనత్థాయ గమనసమయే జేతవనా వియ నిక్ఖన్తా, "కత్థ సయితా"తి పుట్ఠా "కిం తుమ్హాకం మమ సయితట్ఠానేనా"తి వత్వా పక్కామి. సా కమేన గచ్ఛన్తే కాలే పుచ్ఛితా "సమణేనాహం గోతమేన ఏకగన్ధకుటియం సయిత్వా నిక్ఖన్తా"తి ఆహ. తం బాలపుథుజ్జనా సద్దహింసు, పణ్డితా సోతాపన్నాదయో న సద్దహింసు. ఏకదివసం సా దారుమణ్డలం ఉదరే బన్ధిత్వా ఉపరి రత్తపటం పరిదహిత్వా గన్త్వా సరాజికాయ పరిసాయ ధమ్మదేసనత్థాయ నిసిన్నం భగవన్తం ఏవమాహ – "భో సమణ, త్వం ధమ్మం దేసేసి, తుయ్హం పటిచ్చ ఉప్పన్నదారకగబ్భినియా మయ్హం లసుణమరిచాదీని న విచారేసీ"తి? "తథాభావం, భగిని, త్వఞ్చేవ పజానాసి, అహఞ్చా"తి. సా "ఏవమేవ మేథునసంసగ్గసమయం ద్వేయేవ జానన్తి, న అఞ్ఞో"తి ఆహ.

తస్మిం ఖణే సక్కస్స పణ్డుకమ్బలసిలాసనం ఉణ్హాకారం దస్సేసి. సక్కో ఆవజ్జేన్తో తం కారణం ఞత్వా ద్వే దేవపుత్తే ఆణాపేసి – "తుమ్హేసు ఏకో మూసికవణ్ణం మాపేత్వా తస్సా దారుమణ్డలస్స బన్ధనం ఛిన్దతు, ఏకో వాతమణ్డలం సముట్ఠాపేత్వా పారుతపటం ఉద్ధం ఖిపతూ"తి. తే గన్త్వా తథా అకంసు. దారుమణ్డలం పతమానం తస్సా పాదపిట్ఠిం భిన్ది. ధమ్మసభాయం సన్నిపతితా పుథుజ్జనా సబ్బే "అరే, దుట్ఠచోరి, త్వం ఏవరూపస్స లోకత్తయసామినో ఏవరూపం అబ్భక్ఖానం అకాసీ"తి ఉట్ఠహిత్వా ఏకేకముట్ఠిపహారం దత్వా సభాయ నీహరింసు, దస్సనాతిక్కన్తాయ పథవీ వివరమదాసి. తస్మిం ఖణే అవీచితో జాలా ఉట్ఠహిత్వా కులదత్తికేన రత్తకమ్బలేనేవ తం అచ్ఛాదేత్వా అవీచిమ్హి పక్ఖిపి, భగవతో లాభసక్కారో అతిరేకతరో అహోసి. తేన వుత్తం –

"సబ్బాభిభుస్స బుద్ధస్స, నన్దో నామాసి సావకో;

తం అబ్భక్ఖాయ నిరయే, చిరం సంసరితం మయా.

“దసవస్ససహస్సాని, నిరయే సంసరిం చిరం;
మనుస్సభావం లద్ధాహం, అబ్భక్ఖానం బహుం లభిం.

“తేన కమ్మావసేసేన, చిఞ్చమాణవికా మమం;
అబ్భాచిక్ఖి అభూతేన, జనకాయస్స అగ్గతో”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౭౦-౭౨);

తతియపఞ్హే – **అబ్భక్ఖాన**న్తి అభి అక్ఖానం అక్కోసనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో అపాకటజాతియం ఉప్పన్నో మునాళి నామ ధుత్తో హుత్వా దుజ్జనసంసగ్గబలేన సురభిం నామ పచ్చేకబుద్ధం “దుస్సీలో పాపధమ్మో అయం భిక్ఖూ”తి అక్కోసి. సో తేన అకుసలేన వచీకమ్మేన బహూని వస్ససహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే దసపారమితాసంసిద్ధిబలేన బుద్ధో జాతో లాభగ్గయసగ్గప్పత్తో అహోసి. పున తిత్థియా ఉస్సాహజాతా – “కథం ను ఖో సమణస్స గోతమస్స అయసం ఉప్పాదేస్సామా”తి దుక్ఖీ దుమ్మనా నిసీదింసు. తదా సున్దరీ నామేకా పరిబ్బాజికా తే ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఠితా తుణ్హీభూతే కిఞ్చి అవదన్తే దిస్వా “కిం మయ్హం దోసో”తి పుచ్ఛి. “సమణేన గోతమేన అమ్హే విహేఠియమానే త్వం అప్పోస్సుక్కా విహరిస్ససి, ఇదం తవ దోసో”తి. “ఏవమహం తత్థ కిం కరిస్సామీ”తి? “త్వం సమణస్స గోతమస్స అవణ్ణం ఉప్పాదేతుం సక్ఖిస్ససీ”తి? “సక్ఖిస్సామి, అయ్యా”తి వత్వా తతో పట్ఠాయ వుత్తనయేన దిట్ఠదిట్ఠానం “సమణేన గోతమేన ఏకగన్ధకుటియం సయిత్వా నిక్ఖన్తా”తి వత్వా అక్కోసతి పరిభాసతి. తిత్థియాపి “పస్సథ, భో, సమణస్స గోతమస్స కమ్మ”న్తి అక్కోసన్తి పరిభాసన్తి. వుత్తఞ్హేతం –

“మునాళి నామహం ధుత్తో, పుబ్బే అఞ్ఞాసు జాతిసు;
పచ్చేకబుద్ధం సురభిం, అబ్భాచిక్ఖిం అదూసకం.

“తేన కమ్మవిపాకేన, నిరయే సంసరిం చిరం;
బహూ వస్ససహస్సాని, దుక్ఖం వేదేసి వేదనం.

“తేన కమ్మావసేసేన, ఇధ పచ్ఛిమకే భవే;
అబ్భక్ఖానం మయా లద్ధం, సున్దరికాయ కారణా”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౬౭-౬౯);

చతుత్థపఞ్హే – **అబ్భక్ఖానం** అభి విసేసేన అక్కోసనం పరిభాసనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో బ్రాహ్మణకులే ఉప్పన్నో బహుస్సుతో బహూహి సక్కతో పూజితో తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వనమూలఫలాహారో బహుమాణవే మన్తే వాచేన్తో వాసం కప్పేసి. ఏకో పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తిలాభీ తాపసో తస్స సన్తికం అగమాసి. సో తం దిస్వావ ఇస్సాపకతో తం అదూసకం ఇసిం “కామభోగీ కుహకో అయం ఇసీ”తి అబ్భాచిక్ఖి, అత్తనో సిస్సే చ ఆహ – “అయం ఇసి ఏవరూపో అనాచారకో”తి. తేపి తథేవ అక్కోసింసు పరిభాసింసు. సో తేన అకుసలకమ్మవిపాకేన వస్ససహస్సాని నిరయే దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే బుద్ధో హుత్వా లాభగ్గయసగ్గప్పత్తో ఆకాసే పుణ్ణచన్దో వియ పాకటో జాతో. తథేవ తిత్థియా అబ్భక్ఖానేనపి అసన్తుట్ఠా పునపి సున్దరియా అబ్భక్ఖానం కారేత్వా సురాధుత్తే పక్కోసాపేత్వా లఞ్జం దత్వా “తుమ్హే సున్దరిం మారేత్వా జేతవనద్వారసమీపే మాలాకచవరేన ఛాదేథా”తి ఆణాపేసుం. తే తథా కరింసు. తతో తిత్థియా

“సున్దరిం న పస్సామా”తి రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా “పరియేసథా”తి ఆహ. తే అత్తనా పాతితట్ఠానతో గహేత్వా మఞ్చకం ఆరోపేత్వా రఞ్ఞో దస్సేత్వా “పస్సథ, భో, సమణస్స గోతమస్స సావకానం కమ్మ”న్తి భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ సకలనగరే అవణ్ణం ఉగ్ఘోసేన్తా విచరింసు. సున్దరిం ఆమకసుసానే అట్టకే ఠపేసుం. రాజా “సున్దరిమారకే పరియేసథా”తి ఆణాపేసి. తదా ధుత్తా సురం పివిత్వా “త్వం సున్దరిం మారేసి, త్వం మారేసీ”తి కలహం కరింసు. రాజపురిసా తే ధుత్తే గహేత్వా రఞ్ఞో దస్సేసుం. రాజా “కిం, భణే, తుమ్హేహి సున్దరీ మారితా”తి? “ఆమ, దేవా”తి. “కేహి ఆణత్తా”తి? “తిత్థియేహి, దేవా”తి. రాజా తిత్థియే ఆహరాపేత్వా బన్ధాపేత్వా “గచ్ఛథ, భణే, ‘బుద్ధస్స అవణ్ణత్థాయ అమ్హేహి సయమేవ సున్దరీ మారాపితా, భగవా తస్స సావకా చ అకారకా’తి ఉగ్ఘోసథా”తి ఆహ. తే తథా అకంసు . సకలనగరవాసినో నిక్కఙ్ఖా అహేసుం. రాజా తిత్థియే చ ధుత్తే చ మారాపేత్వా ఛడ్డాపేతి . తతో భగవతో భియ్యోసోమత్తాయ లాభసక్కారో వడ్ఢి. తేన వుత్తం –

“బ్రాహ్మణో సుతవా ఆసిం, అహం సక్కతపూజితో;
మహావనే పఞ్చసతే, మన్తే వాచేమి మాణవే.

“తత్థాగతో ఇసి భీమో, పఞ్చాభిఞ్ఞో మహిద్ధికో;
తఞ్చాహం ఆగతం దిస్వా, అబ్భాచిక్ఖిం అదూసకం.

“తతోహం అవచం సిస్సే, కామభోగీ అయం ఇసి;
మయ్హమ్పి భాసమానస్స, అనుమోదింసు మాణవా.

“తతో మాణవకా సబ్బే, భిక్ఖమానం కులే కులే;
మహాజనస్స ఆహంసు, కామభోగీ అయం ఇసి.

“తేన కమ్మవిపాకేన, పఞ్చభిక్ఖుసతా ఇమే;
అబ్భక్ఖానం లభుం సబ్బే, సున్దరికాయ కారణా”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౭౩-౭౭);

పఞ్చమే పఞ్హే – **సిలావేధో**తి ఆహతచిత్తో సిలం పవిజ్ఝి. అతీతే కిర బోధిసత్తో చ కనిట్ఠభాతా చ ఏకపితుపుత్తా అహేసుం. తే పితు అచ్చయేన దాసే పటిచ్చ కలహం కరోన్తా అఞ్ఞమఞ్ఞం విరుద్ధా అహేసుం. బోధిసత్తో అత్తనో బలవభావేన కనిట్ఠభాతరం అజ్ఝోత్థరిత్వా తస్సుపరి పాసాణం పవిజ్ఝేసి. సో తేన కమ్మవిపాకేన నరకాదీసు అనేకవస్ససహస్సాని దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే బుద్ధో జాతో. దేవదత్తో రాహులకుమారస్స మాతులో పుబ్బే సేరివాణిజకాలే బోధిసత్తేన సద్ధిం వాణిజో అహోసి, తే ఏకం పట్టనగామం పత్వా “త్వం ఏకవీథిం గణ్హాహి, అహమ్పి ఏకవీథిం గణ్హామీ”తి ద్వేపి పవిట్ఠా. తేసు దేవదత్తస్స పవిట్ఠవీథియం జిణ్ణసేట్ఠిభరియా చ నత్తా చ ద్వేయేవ అహేసుం, తేసం మహన్తం సువణ్ణథాలకం మలగ్గహితం భాజనన్తరే ఠపితం హోతి, తం సువణ్ణథాలకభావం అజానన్తీ “ఇమం థాలకం గహేత్వా పిళన్ధనం దేథా”తి ఆహ. సో తం గహేత్వా సూచియా లేఖం కడ్ఢిత్వా సువణ్ణథాలకభావం ఞత్వా “థోకం దత్వా గణ్హిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా గతో. అథ బోధిసత్తం ద్వారసమీపం ఆగతం దిస్వా “నత్తా, అయ్యే , మయ్హం కచ్ఛపుటం పిళన్ధనం దేథా”తి. సా తం పక్కోసాపేత్వా నిసీదాపేత్వా తం థాలకం దత్వా “ఇమం గహేత్వా మయ్హం నత్తాయ కచ్ఛపుటం పిళన్ధనం దేథా”తి. బోధిసత్తో తం గహేత్వా సువణ్ణథాలకభావం ఞత్వా “తేన వఞ్చితా”తి ఞత్వా అత్తనో పసిబ్బకాయ ఠపితఅట్ఠకహాపణే అవసేసభణ్డఞ్చ

దత్వా కచ్ఛపుటం పిళన్ధనం కుమారికాయ హత్థే పిళన్ధాపేత్వా అగమాసి. సో వాణిజో పునాగన్త్వా పుచ్ఛి. “తాత, త్వం న గణ్హిత్థ, మయ్హం పుత్తో ఇదఞ్చిదఞ్చ దత్వా తం గహేత్వా గతో”తి. సో తం సుత్వావ హదయేన ఫాలితేన వియ ధావిత్వా అనుబన్ధి. బోధిసత్తో నావం ఆరుయ్హ పక్ఖన్ది. సో “తిట్ఠ, మా పలాయి మా పలాయీ”తి వత్వా “నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే తం నాసేతుం సమత్థో భవేయ్య”న్తి పత్థనం అకాసి.

సో పత్థనావసేన అనేకేసు జాతిసతసహస్సేసు అఞ్ఞమఞ్ఞం విహేఠేత్వా ఇమస్మిం అత్తభావే సక్యకులే నిబ్బత్తిత్వా కమేన భగవతి సబ్బఞ్ఞుతం పత్వా రాజగహే విహరన్తే అనురుద్ధాదీహి సద్ధిం భగవతో సన్తికం గన్త్వా పబ్బజిత్వా ఝానలాభీ హుత్వా పాకటో భగవన్తం వరం యాచి – “భన్తే, సబ్బో భిక్ఖుసఙ్ఘో పిణ్డపాతికాదీని తేరస ధుతఙ్గాని సమాదియతు, సకలో భిక్ఖుసఙ్ఘో మమ భారో హోతూ”తి. భగవా న అనుజాని. దేవదత్తో వేరం బన్ధిత్వా పరిహీనజ్ఝానో భగవన్తం మారేతుకామో ఏకదివసం వేభారపబ్బతపాదే ఠితస్స భగవతో ఉపరి ఠితో పబ్బతకూటం పవిద్ధేసి. భగవతో ఆనుభావేన అపరో పబ్బతకూటో తం పతమానం సమ్పటిచ్ఛి. తేసం ఘట్టనేన ఉట్ఠితా పపటికా ఆగన్త్వా భగవతో పాదపిట్ఠియం పహరి. తేన వుత్తం –

> “వేమాతుభాతరం పుబ్బే, ధనహేతు హనిం అహం;
> పక్ఖిపిం గిరిదుగ్గస్మిం, సిలాయ చ అపింసయిం.
>
> “తేన కమ్మవిపాకేన, దేవదత్తో సిలం ఖిపి;
> అఙ్గుట్ఠం పింసయీ పాదే, మమ పాసాణసక్ఖరా”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౭౮-౭౯);

ఛట్ఠపఞ్హే – **సకలికావేధో**తి సకలికాయ ఘట్టనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో దహరకాలే మహావీథియం కీళమానో వీథియం పిణ్డాయ చరమానం పచ్చేకబుద్ధం దిస్వా “అయం ముణ్డకో సమణో కుహిం గచ్ఛతీ”తి పాసాణసకలికం గహేత్వా తస్స పాదపిట్ఠియం ఖిపి . పాదపిట్ఠిచమ్మం ఛిన్దిత్వా రుహిరం నిక్ఖమి. సో తేన పాపకమ్మేన అనేకవస్ససహస్సాని నిరయే మహాదుక్ఖం అనుభవిత్వా బుద్ధభూతోపి కమ్మపిలోతికవసేన పాదపిట్ఠియం పాసాణసకలికఘట్టనేన రుహిరుప్పాదం లభి. తేన వుత్తం –

> “పురేహం దారకో హుత్వా, కీళమానో మహాపథే;
> పచ్చేకబుద్ధం దిస్వాన, మగ్గే సకలికం ఖిపిం.
>
> “తేన కమ్మవిపాకేన, ఇధ పచ్ఛిమకే భవే;
> వధత్థం మం దేవదత్తో, అభిమారే పయోజయీ”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౮౦-౮౧);

సత్తమపఞ్హే – **నాళాగిరీ**తి ధనపాలకో హత్థీ మారణత్థాయ పేసితో. అతీతే కిర బోధిసత్తో హత్థిగోపకో హుత్వా నిబ్బత్తో హత్థిం ఆరుయ్హ విచరమానో మహాపథే పచ్చేకబుద్ధం దిస్వా “కుతో ఆగచ్ఛతి అయం ముణ్డకో”తి ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో హత్థినా ఆసాదేసి. సో తేన కమ్మేన అపాయేసు అనేకవస్ససహస్సాని దుక్ఖం అనుభవిత్వా పచ్ఛిమత్తభావే బుద్ధో జాతో. దేవదత్తో అజాతసత్తురాజానం సహాయం కత్వా “త్వం, మహారాజ, పితరం ఘాతేత్వా రాజా హోహి, అహం బుద్ధం మారేత్వా బుద్ధో భవిస్సామీ”తి సఞ్ఞాపేత్వా ఏకదివసం రఞ్ఞో అనుఞ్ఞాతాయ హత్థిసాలం గన్త్వా – “స్వే తుమ్హే నాళాగిరిం సోళససురాఘటే పాయేత్వా భగవతో పిణ్డాయ చరణవేలాయం పేసేథా”తి హత్థిగోపకే ఆణాపేసి. సకలనగరం

మహాకోలాహలం అహోసి, “బుద్ధనాగేన హత్థినాగస్స యుద్ధం పస్సిస్సామా”తి ఉభతో రాజవీథియం మఞ్చాతిమఞ్చం బన్ధిత్వా పాతోవ సన్నిపతింసు. భగవాపి కతసరీరపటిజగ్గనో భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. తస్మిం ఖణే వుత్తనియామేనేవ నాళాగిరిం విస్సజ్జేసుం. సో వీథిచచ్చరాదయో విధమేన్తో ఆగచ్ఛతి. తదా ఏకా ఇత్థీ దారకం గహేత్వా వీథితో వీథిం గచ్ఛతి, హత్థీ తం ఇత్థిం దిస్వా అనుబన్ధి. భగవా “నాళాగిరి, న తం హనత్థాయ పేసితో, ఇధాగచ్ఛాహీ”తి ఆహ. సో తం సద్దం సుత్వా భగవన్తాభిముఖో ధావి. భగవా అపరిమాణేసు చక్కవాళేసు అనన్తసత్తేసు ఫరణారహం మేత్తం ఏకస్మింయేవ నాళాగిరిమ్హి ఫరి. సో భగవతో మేత్తాయ ఫుటో నిబ్భయో హుత్వా భగవతో పాదమూలే నిపతి. భగవా తస్స మత్థకే హత్థం ఠపేసి. తదా దేవబ్రహ్మాదయో అచ్ఛరియబ్భుతజాతచిత్తా పుప్ఫపరాగాదీహి పూజేసుం. సకలనగరే జణ్ణుకమత్తా ధనరాసయో అహేసుం. రాజా “పచ్ఛిమద్వారే ధనాని నగరవాసీనం హోన్తు, పురత్థిమద్వారే ధనాని రాజభణ్డాగారే హోన్తూ”తి భేరిం చరాపేసి. సబ్బే తథా కరింసు. తదా నాళాగిరి ధనపాలో నామ అహోసి. భగవా వేళువనారామం అగమాసి. తేన వుత్తం –

“హత్థారోహో పురే ఆసిం, పచ్చేకమునిముత్తమం;
పిణ్డాయ విచరన్తం తం, ఆసాదేసిం గజేనహం.

“తేన కమ్మవిపాకేన, భన్తో నాళాగిరీ గజో;
గిరిబ్బజే పురవరే, దారుణో సముపాగమీ”తి. (అప॰ థేర ౧.౩౯.౮౨-౮౩);

అట్ఠమపఞ్హో – **సత్థచ్ఛేదో**తి సత్థేన గణ్డఫాలనం కుఠారాయ సత్థేన ఛేదో. అతీతే కిర బోధిసత్తో పచ్చన్తదేసే రాజా అహోసి. సో దుజ్జనసంసగ్గవసేన పచ్చన్తదేసే వాసవసేన చ ధుత్తో సాహసికో ఏకదివసం ఖగ్గహత్థో పత్తికోవ నగరే విచరన్తో నిరాపరాధే జనే ఖగ్గేన ఫాలేన్తో అగమాసి. సో తేన పాపకమ్మవిపాకేన బహూని వస్ససహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తిరచ్ఛానాదీసు దుక్ఖమనుభవిత్వా పక్కావసేసేన పచ్ఛిమత్తభావే బుద్ధభూతోపి హేట్ఠా వుత్తనయేన దేవదత్తేన ఖిత్తపాసాణసక్ఖలికపహారేన ఉట్ఠితగణ్డో అహోసి. జీవకో మేత్తచిత్తేన తం గణ్డం ఫాలేసి. వేరిచిత్తస్స దేవదత్తస్స రుహిరుప్పాదకమ్మం అనన్తరికం అహోసి, మేత్తచిత్తస్స జీవకస్స గణ్డఫాలనం పుఞ్ఞమేవ అహోసి. తేన వుత్తం –

“రాజాహం పత్తికో ఆసిం, సత్తియా పురిసే హనిం;
తేన కమ్మవిపాకేన, నిరయే పచ్చిసం భుసం.

“కమ్మునో తస్స సేసేన, ఇదాని సకలం మమ;
పాదే ఛవిం పకప్పేసి, న హి కమ్మం వినస్సతీ”తి. (అప॰ థేర ౧.౩౯.౮౪-౮౫);

నవమే పఞ్హో – “**సీసదుక్ఖ**న్తి సీసాబాధో సీసవేదనా. అతీతే కిర బోధిసత్తో కేవట్టగామే కేవట్టో హుత్వా నిబ్బత్తి. సో ఏకదివసం కేవట్టపురిసేహి సద్ధిం మచ్ఛమారణట్ఠానం గన్త్వా మచ్ఛే మారేన్తే దిస్వా తత్థ సోమనస్సం ఉప్పాదేసి, సహగతాపి తథేవ సోమనస్సం ఉప్పాదయింసు. సో తేన అకుసలకమ్మేన చతురాపాయే దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే తేహి పురిసేహి సద్ధిం సక్యరాజకులే నిబ్బత్తిత్వా కమేన బుద్ధత్తం పత్తోపి సయం సీసాబాధం పచ్చనుభోసి. తే చ సక్యరాజానో

ధమ్మపదట్ఠకథాయం (ధ. ప. అట్ఠ. ౧.విడడూభవత్థు) వుత్తనయేన విడడూభసఙ్గామే సబ్బే వినాసం పాపుణింసు. తేన వుత్తం –

"అహం కేవట్టగామస్మిం, అహుం కేవట్టదారకో;
మచ్ఛకే ఘాతితే దిస్వా, జనయిం సోమనస్సకం.

"తేన కమ్మవిపాకేన, సీసదుక్ఖం అహూ మమ;
సబ్బే సక్కా చ హఞ్ఞింసు, యదా హని విటటూభో"తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౭౬-౭౭);

దసమపఞ్హే – **యవఖాదన**న్తి వేరఞ్జాయం యవతణ్డులఖాదనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో అఞ్ఞతరస్మిం కులే నిబ్బత్తో జాతివసేన చ అన్ధబాలభావేన చ ఫుస్సస్స భగవతో సావకే మధురన్నపానే సాలిభోజనాదయో చ భుఞ్జమానే దిస్వా "అరే ముణ్డకసమణా, యవం ఖాదథ, మా సాలిభోజనం భుఞ్జథా"తి అక్కోసి. సో తేన అకుసలకమ్మవిపాకేన అనేకవస్ససహస్సాని చతురాపాయే దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే కమేన బుద్ధత్తం పత్వా లోకసఙ్గహం కరోన్తో గామనిగమరాజధానీసు చరిత్వా ఏకస్మిం సమయే వేరఞ్జబ్రాహ్మణగామసమీపే సాఖావిటపసమ్పన్నం పుచిమన్దరుక్ఖమూలం పాపుణి. వేరఞ్జబ్రాహ్మణో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా అనేకపరియాయేన భగవన్తం జినితుం అసక్కోన్తో సోతాపన్నో హుత్వా "భన్తే, ఇధేవ వస్సం ఉపగన్తుం వట్టతీ"తి ఆరోచేసి. భగవా తుణ్హీభావేన అధివాసేసి. అథ పునదివసతో పట్ఠాయ మారో పాపిమా సకలవేరఞ్జబ్రాహ్మణగామవాసీనం మారావట్టనం అకాసి. పిణ్డాయ పవిట్ఠస్స భగవతో మారావట్టనవసేన ఏకోపి కటచ్ఛుభిక్ఖామత్తం దాతా నాహోసి. భగవా తుచ్ఛపత్తోవ భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో పునాగఞ్ఛి. తస్మిం ఏవం ఆగతే తత్థేవ నివుట్ఠా అస్సవాణిజా తం దివసం దానం దత్వా తతో పట్ఠాయ భగవన్తం పఞ్చసతభిక్ఖుపరివారం నిమన్తేత్వా పఞ్చన్నం అస్ససతానం భత్తతో విభాగం కత్వా యవం కోట్టేత్వా భిక్ఖూనం పత్తేసు పక్ఖిపింసు . సకలస్స సహస్సచక్కవాళదేవతా సుజాతాయ పాయాసపచనదివసే వియ దిబ్బోజం పక్ఖిపింసు. భగవా పరిభుఞ్జి , ఏవం తేమాసం యవం పరిభుఞ్జి. తేమాసచ్చయేన మారావట్టనే విగతే పవారణాదివసే వేరఞ్జో బ్రాహ్మణో సరిత్వా మహాసంవేగప్పత్తో బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా వన్దిత్వా ఖమాపేసి. తేన వుత్తం –

"ఫుస్సస్సాహం పావచనే, సావకే పరిభాసయిం;
యవం ఖాదథ భుఞ్జథ, మా చ భుఞ్జథ సాలయో.

"తేన కమ్మవిపాకేన, తేమాసం ఖాదితం యవం;
నిమన్తితో బ్రాహ్మణేన, వేరఞ్జాయం వసిం తదా"తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౭౭-౭౯);

ఏకాదసమపఞ్హే – **పిట్ఠిదుక్ఖ**న్తి పిట్ఠిఆబాధో. అతీతే కిర బోధిసత్తో గహపతికులే నిబ్బత్తో థామసమ్పన్నో కిఞ్చి రస్సధాతుకో అహోసి. తేన సమయేన ఏకో మల్లయుద్ధయోధో సకలజమ్బుదీపే గామనిగమరాజధానీసు మల్లయుద్ధే వత్తమానే పురిసే పాతేత్వా జయప్పత్తో కమేన బోధిసత్తస్స వసననగరం పత్వా తస్మిమ్పి జనే పాతేత్వా గన్తుమారద్ధో. తదా బోధిసత్తో "మయ్హం వసనట్ఠానే ఏస జయం పత్వా గచ్ఛతీ"తి తత్థ నగరమణ్డలమాగమ్మ అప్పోటేత్వా ఆగచ్ఛ మయా సద్ధిం యుజ్ఝిత్వా గచ్ఛాతి. సో హసిత్వా "అహం మహన్తే పురిసే పాతేసిం, అయం రస్సధాతుకో వామనకో మమ ఏకహత్థస్సాపి

నప్పహోతీ”తి అప్పోటేత్వా నదిత్వా ఆగచ్ఛి. తే ఉభోపి అఞ్ఞమఞ్ఞం హత్థం పరామసింసు, బోధిసత్తో తం ఉక్ఖిపిత్వా ఆకాసే భమిత్వా భూమియం పాతేన్తో ఖన్ధట్ఠిం భిన్దిత్వా పాతేసి. సకలనగరవాసినో ఉక్కుట్ఠిం కరోన్తా అప్పోటేత్వా వత్థాభరణాదీహి బోధిసత్తం పూజేసుం. బోధిసత్తో తం మల్లయోధం ఉజుం సయాపేత్వా ఖన్ధట్ఠిం ఉజుకం కత్వా “గచ్ఛ ఇతో పట్ఠాయ ఏవరూపం మా కరోసీ”తి వత్వా ఉయ్యోజేసి. సో తేన కమ్మవిపాకేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే సరీరసీసాది దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే బుద్ధభూతోపి పిట్ఠిరుజాదిదుక్ఖమనుభోసి. తస్మా కదాచి పిట్ఠిదుక్ఖే ఉప్పన్నే సారిపుత్తమోగ్గల్లానే “ఇతో పట్ఠాయ ధమ్మం దేసేథా”తి వత్వా సయం సుగతచీవరం పఞ్ఞాపేత్వా సయతి, కమ్మపిలోతికం నామ బుద్ధమపి న ముఞ్చతి. వుత్తఞ్హేతం –

“నిబ్బుద్ధే వత్తమానమ్హి, మల్లపుత్తం నిహేఠయిం;
తేన కమ్మవిపాకేన, పిట్ఠిదుక్ఖం అహూ మమా”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౮౦);

ద్వాదసమపఞ్హే – **అతిసారో**తి లోహితపక్ఖన్దికావిరేచనం. అతీతే కిర బోధిసత్తో గహపతికులే నిబ్బత్తో వేజ్జకమ్మేన జీవికం కప్పేసి. సో ఏకం సేట్ఠిపుత్తం రోగేన విచ్ఛితం తికిచ్ఛన్తో భేసజ్జం కత్వా తికిచ్ఛిత్వా తస్స దేయ్యధమ్మదానే పమాదమాగమ్మ అపరం ఓసధం దత్వా వమనవిరేచనం అకాసి. సేట్ఠి బహుధనం అదాసి. సో తేన కమ్మవిపాకేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే లోహితపక్ఖన్దికాబాధేన విచ్ఛితో అహోసి. ఇమస్మిమ్పి పచ్ఛిమత్తభావే పరినిబ్బానసమయే చున్దేన కమ్మారపుత్తేన పచితసూకరమద్దవస్స సకలచక్కవాళదేవతాహి పక్ఖిత్తదిబ్బోజేన ఆహారేన సహ భుత్తక్ఖణే లోహితపక్ఖన్దికావిరేచనం అహోసి. కోటిసతసహస్సానం హత్థీనం బలం ఖయమగమాసి. భగవా విసాఖపుణ్ణమాయం కుసినారాయం పరినిబ్బానత్థాయ గచ్ఛన్తో అనేకేసు ఠానేసు నిసీదన్తో పిపాసితో పానీయం పివిత్వా మహాదుక్ఖేన కుసినారం పత్వా పచ్చూససమయే పరినిబ్బాయి. కమ్మపిలోతికం ఏవరూపం లోకత్తయసామిమ్పి న విజహతి. తేన వుత్తం –

“తికిచ్ఛకో అహం ఆసిం, సేట్ఠిపుత్తం విరేచయిం;
తేన కమ్మవిపాకేన, హోతి పక్ఖన్దికా మమాతి.

“ఏవం జినో వియాకాసి, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అగ్గతో;
సబ్బాభిఞ్ఞాబలప్పత్తో, అనోతత్తే మహాసరే”తి. (అప. థేర ౧.౩౯.౮౧, ౮౬);

ఏవం పటిఞ్ఞాతపఞ్హానం, మాతికాఠపనవసేన అకుసలాపదానం సమత్తం నామ హోతీతి వుత్తం **ఇత్థం సుద**న్తి ఇత్థం ఇమినా పకారేన హేట్ఠా వుత్తనయేన. సుదన్తి నిపాతో పదపూరణత్థే ఆగతో. **భగవా** భాగ్యసమ్పన్నో పూరితపారమిమహాసత్తో –

“భాగ్యవా భగ్గవా యుత్తో, భగేహి చ విభత్తవా;
భత్తవా వన్తగమనో, భవేసు భగవా తతో”తి. –

ఏవమాదిగుణయుత్తో దేవాతిదేవో సక్కాతిసక్కో బ్రహ్మాతిబ్రహ్మా బుద్ధాతిబుద్ధో సో మహాకారుణికో భగవా **అత్తనో బుద్ధచరియం** బుద్ధకారణం **సమ్భావయమానో** పాకటం కురుమానో **బుద్ధాపదానియం నామ** బుద్ధకారణపకాసకం నామ **ధమ్మపరియాయం** ధమ్మదేసనం సుత్తం **అభాసిత్థ** కథేసీతి.

ఇతి విసుద్ధజనవిలాసినియా అపదాన-అట్ఠకథాయ

బుద్ధఅపదానసంవణ్ణనా సమత్తా.

౨.పచ్చేకబుద్ధఅపదానవణ్ణనా

తతో అనన్తరం అపదానం సఙ్గాయన్తో "పచ్చేకబుద్ధాపదానం, ఆవుసో ఆనన్ద, భగవతా కత్థ పఞ్ఞత్త"న్తి పుట్ఠో **"అథ పచ్చేకబుద్ధాపదానం సుణాథా"**తి ఆహ. తేసం అపదానత్థో హేట్ఠా వుత్తోయేవ.

౮౩. "సుణాథా"తి వుత్తపదం ఉప్పత్తినిబ్బత్తివసేన పకాసేన్తో **"తథాగతం జేతవనే వసన్త"**న్తిఆదిమాహ. తత్థ జేతకుమారస్స నామవసేన తథాసఞ్ఞితే విహారే చతూహి ఇరియాపథవిహారేహి దిబ్బబ్రహ్మఅరియవిహారేహి వా **వసన్తం** విహరన్తం యథా పురిమకా విపస్సిఆదయో బుద్ధా సమత్తింసపారమియో పూరేత్వా ఆగతా, తథా అమ్హాకమ్పి భగవా ఆగతోతి తథాగతో. తం **తథాగతం** జేతవనే వసన్తన్తి సమ్బన్ధో. **వేదేహమునీ**తి వేదేహరట్ఠే జాతా వేదేహీ, వేదేహియా పుత్తో వేదేహిపుత్తో. మోనం వుచ్చతి ఞాణం, తేన ఇతో గతో పవత్తోతి ముని. వేదేహిపుత్తో చ సో ముని చేతి "వేదేహిపుత్తమునీ"తి వత్తబ్బే "వణ్ణాగమో"తిఆదినా నిరుత్తినయేన ఇ-కారస్స అత్తం పుత్త-సద్దస్స చ లోపం కత్వా "వేదేహమునీ"తి వుత్తం. "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం సతిమన్తానం ధితిమన్తానం గతిమన్తానం బహుస్సుతానం ఉపట్ఠాకానం యదిదం ఆనన్దో"తి (అ. ని. ౧.౨౧౯-౨౨౩) ఏతదగ్గే ఠపితో ఆయస్మా ఆనన్దో **నతఙ్గో** నమనకాయఙ్గో అఞ్జలికో హుత్వా "భన్తే, **పచ్చేకబుద్ధా నామ** కీదిసా **హోన్తీ**"తి **అపుచ్ఛీ**తి సమ్బన్ధో. **తే** పచ్చేకబుద్ధా **కేహి హేతుభి** కేహి కారణేహి **భవన్తి** ఉప్పజ్జన్తి. **వీరా**తి భగవన్తం ఆలపతి.

౮౪-౮౫. తతో పరం విస్సజ్జితాకారం దస్సేన్తో **"తదాహ సబ్బఞ్ఞువరో మహేసీ"**తిఆదిమాహ. సబ్బం అతీతాదిభేదం హత్థామలకం వియ జానాతీతి సబ్బఞ్ఞూ, సబ్బఞ్ఞూ చ సో వరో ఉత్తమో చేతి **సబ్బఞ్ఞువరో**. మహన్తం సీలక్ఖన్ధం, సమాధిక్ఖన్ధం, పఞ్ఞాక్ఖన్ధం, విముత్తిక్ఖన్ధం, మహన్తం విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధం ఏసతి గవేసతీతి **మహేసి. ఆనన్దభద్దం** మధురేన సరేన **తదా** తస్మిం పుచ్ఛితకాలే **ఆహ** కథేసీతి సమ్బన్ధో. భో ఆనన్ద, **యే** పచ్చేకబుద్ధా **పుబ్బబుద్ధేసు** పుబ్బేసు అతీతబుద్ధేసు **కతాధికారా** కతపుఞ్ఞసమ్భారా **జినసాసనేసు అలద్ధమోక్ఖా** అప్పత్తనిబ్బానా. **తే** సబ్బే పచ్చేకబుద్ధా **ధీరా ఇధ** ఇమస్మిం లోకే **సంవేగముఖేన** ఏకపుగ్గలం పధానం కత్వా పచ్చేకబుద్ధా జాతాతి అత్థో. **సుతిక్ఖపఞ్ఞా** సుట్ఠు తిక్ఖపఞ్ఞా. **వినాపి బుద్ధేహి** బుద్ధానం ఓవాదానుసాసనీహి రహితా అపి. **పరిత్తకేనపి** అప్పమత్తకేనపి **ఆరమ్మణేన పచ్చేకబోధిం** పటిఏక్కం బోధిం సమ్మాసమ్బుద్ధానన్తరం బోధిం **అనుపాపుణన్తి** పటివిజ్ఝన్తి.

౮౬. **సబ్బమ్హి లోకమ్హి** సకలస్మిం లోకత్తయే **మమం ఠపేత్వా** మం విహాయ **పచేకబుద్ధేహి సమోవ** సదిసో ఏవ **నత్థి, తేసం మహామునీనం** పచ్చేకబుద్ధానం **ఇమం వణ్ణం** ఇమం గుణం **పదేసమత్తం** సఙ్ఖేపమత్తం **అహం** తుమ్హాకం **సాధు** సాధుకం **వక్ఖామి** కథేస్సామీతి అత్థో.

౮౭. అనాచరియకా హుత్వా **సయమేవ బుద్ధానం** అత్తనావ పటివిద్ధానం ఇసీనం అన్తరే **మహాఇసీనం మధూవఖుద్దం** ఖుద్దకమధుపటలం ఇవ **సాధూని** మధురాని **వాక్యాని** ఉదానవచనాని **అనుత్తరం** ఉత్తరవిరహితం **భేసజం** ఓసధం నిబ్బానం **పత్థయన్తా** ఇచ్ఛన్తా **సబ్బే** తుమ్హే **సుపసన్నచిత్తా** సుప్పసన్నమనా **సుణాథ** మనసి కరోథాతి అత్థో.

౮౮-౮౯. పచ్చేకబుద్ధానం సమాగతానన్తి రాసిభూతానం ఉప్పన్నానం పచ్చేకబుద్ధానం. అరిట్ఠో, ఉపరిట్ఠో, తగరసిఖి, యససీ, సుదస్సనో, పియదస్సీ, గన్ధారో, పిణ్డోలో, ఉపాసభో, నిథో, తథో, సుతవా, భావితత్తో, సుమ్భో, సుభో, మేథులో, అట్ఠమో, సుమేధో, అనీఘో, సుదాఠో, హిఙ్గు, హిఙ్గో, ద్వేజాలినో, అట్ఠకో, కోసలో, సుబాహు, ఉపనేమిసో, నేమిసో, సన్తచిత్తో, సచ్చో, తథో, విరజో, పణ్డితో, కాలో, ఉపకాలో, విజితో, జితో, అఙ్గో, పఙ్గో, గుత్తిజ్జితో, పస్సీ, జహీ, ఉపధిం, దుక్ఖమూలం, అపరాజితో, సరభఙ్గో, లోమహంసో , ఉచ్చఙ్గమాయో, అసితో, అనాసవో, మనోమయో, మానచ్ఛిదో, బన్ధుమా, తదాధిముత్తో, విమలో, కేతుమా, కేతుమ్బరఙ్గో, మాతఙ్గో, అరియో, అచ్చుతో, అచ్చుతగామి, బ్యామకో, సుమఙ్గలో, దిబ్బిలో చాతిఆదీనం పచ్చేకబుద్ధసతానం **యాని** అపదానాని **పరమ్పరం** పచ్చేకం **బ్యాకరణాని** యో చ **ఆదీనవో యఞ్చ విరాగవత్థుం** అనల్లీయనకారణం **యథా చ** యేన కారణేన **బోధిం అనుపాపుణింసు** చతుమగ్గఞాణం పచ్చక్ఖం కరింసు. **సరాగవత్థుసూతి** సుట్ఠు అల్లీయితబ్బవత్థూసు వత్థుకామకిలేసకామేసు **విరాగసఞ్ఞీ** విరత్తసఞ్ఞవన్తో **రత్తమ్హి లోకమ్హి** అల్లీయనసభావలోకే **విరతచిత్తా** అనల్లీయనమనా **హిత్వా పపఞ్చేతి** రాగో పపఞ్చం దోసో పపఞ్చం సబ్బకిలేసా పపఞ్చాతి పపఞ్చసఙ్ఖాతే కిలేసే హిత్వా **జియ ఫన్దితానీ**తి ఫన్దితాని ద్వాసట్ఠి దిట్ఠిగతాని జినిత్వా **తథేవ** తేన కారణేన ఏవం **బోధిం అనుపాపుణింసు** పచ్చేకబోధిఞాణం పచ్చక్ఖం కరింసూతి అత్థో.

౯౦-౯౧. సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డన్తి తజ్జనఫాలనవధబన్ధనం నిధాయ ఠపేత్వా **తేసం** సబ్బసత్తానం అన్తరే **అఞ్ఞతరం** కఞ్చి ఏకమ్పి సత్తం **అవిహేఠయం** అవిహేఠయన్తో అదుక్ఖాపేన్తో **మేత్తేన చిత్తేన** "సబ్బే సత్తా సుఖితా హోన్తూ"తి మేత్తాసహగతేన చేతసా **హితానుకమ్పీ** హితేన అనుకమ్పనసభావో. అథ వా **సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డన్తి సబ్బేసూతి** సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం అసేసం నిస్సేసం పరియాదియనవచనమేతం. **భూతేసూతి** భూతా వుచ్చన్తి తసా చ థావరా చ. యేసం తసిణా తణ్హా అప్పహీనా, యేసఞ్చ భయభేరవా అప్పహీనా, తే తసా. కిం కారణా వుచ్చన్తి తసా? తసన్తి ఉత్తసన్తి పరితసన్తి భాయన్తి సన్తాసం ఆపజ్జన్తి, తం కారణా వుచ్చన్తి తసా. యేసం తసిణా తణ్హా పహీనా, యేసఞ్చ భయభేరవా పహీనా, తే థావరా. కిం కారణా వుచ్చన్తి థావరా? థిరన్తి న తసన్తి న ఉత్తసన్తి న పరితసన్తి న భాయన్తి న సన్తాసం ఆపజ్జన్తి, తం కారణా వుచ్చన్తి థావరా.

తయో దణ్డా – కాయదణ్డో, వచీదణ్డో, మనోదణ్డోతి. తివిధం కాయదుచ్చరితం కాయదణ్డో, చతుబ్బిధం వచీదుచ్చరితం వచీదణ్డో, తివిధం మనోదుచ్చరితం మనోదణ్డో. సబ్బేసు సకలేసు భూతేసు సత్తేసు తం తివిధం దణ్డం నిధాయ నిదహిత్వా ఓరోపయిత్వా సమోరోపయిత్వా నిక్ఖిపిత్వా పటిప్పస్సమ్భేత్వా హింసనత్థం అగహేత్వాతి సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డం. **అవిహేఠయం అఞ్ఞతరమ్పి తేసన్తి** ఏకమేకమ్పి సత్తం పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా అన్దుయా వా రజ్జుయా వా అవిహేఠయన్తో, సబ్బేపి సత్తే పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా అన్దుయా వా రజ్జుయా వా అవిహేఠయం అవిహేఠయన్తో అఞ్ఞతరమ్పి తేసం. **న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయన్తి** నాతి పటిక్ఖేపో. **పుత్తన్తి** చత్తారో పుత్తా అత్రజో పుత్తో, ఖేత్తజో, దిన్నకో, అన్తేవాసికో పుత్తో. **సహాయన్తి** సహాయో వుచ్చతి యేన సహ ఆగమనం ఫాసు, గమనం ఫాసు, ఠానం ఫాసు, నిసజ్జా ఫాసు, ఆలపనం ఫాసు, సల్లపనం ఫాసు, సముల్లపనం ఫాసు. న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయన్తి పుత్తమ్పి న ఇచ్ఛేయ్య న సాదియేయ్య న పత్థేయ్య న పిహయేయ్య నాభిజప్పేయ్య, కుతో మిత్తం వా సన్దిట్ఠం వా సమ్భత్తం వా సహాయం వా ఇచ్ఛేయ్య సాదియేయ్య పత్థేయ్య పిహయేయ్య అభిజప్పేయ్యాతి న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయం. **ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పోతి** సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన ఏకో, అదుతియట్ఠేన ఏకో, తణ్హాయ పహానట్ఠేన ఏకో,

ఏకన్తవీతరాగోతి ఏకో, ఏకన్తవీతదోసోతి ఏకో, ఏకన్తవీతమోహోతి ఏకో, ఏకన్తనిక్కిలేసోతి ఏకో, ఏకాయనమగ్గం గతోతి ఏకో, ఏకో అనుత్తరం పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన ఏకో? సో హి పచ్చేకసమ్బుద్ధో సబ్బం ఘరావాసపలిబోధం ఛిన్దిత్వా, పుత్తదారపలిబోధం ఛిన్దిత్వా, ఞాతిపలిబోధం, మిత్తామచ్చపలిబోధం, సన్నిధిపలిబోధం ఛిన్దిత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా నిక్ఖమ్మ అనగారియం పబ్బజిత్వా అకిఞ్చనభావం ఉపగన్త్వా ఏకోవ చరతి విహరతి ఇరియతి వత్తతి పాలేతి యపేతి యాపేతీతి ఏవం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో అదుతియట్ఠేన ఏకో? సో ఏవం పబ్బజితో సమానో ఏకో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని పటిసల్లానసారుప్పాని. సో ఏకో తిట్ఠతి, ఏకో గచ్ఛతి, ఏకో నిసీదతి, ఏకో సేయ్యం కప్పేతి, ఏకో గామం పిణ్డాయ పవిసతి, ఏకో పటిక్కమతి, ఏకో రహో నిసీదతి, ఏకో చఙ్కమతి, ఏకో చరతి విహరతి ఇరియతి వత్తతి పాలేతి యపేతి యాపేతీతి ఏవం సో అదుతియట్ఠేన ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో తణ్హాయ పహానట్ఠేన ఏకో? సో ఏకో అదుతియో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో మహాపధానం పదహన్తో మారం ససేనకం నముచిం కణ్హం పమత్తబన్ధుం విధమేత్వా చ తణ్హాజాలినిం విసరితం విసత్తికం పజహి వినోదేసి బ్యన్తిం అకాసి అనభావం గమేసి.

“తణ్హాదుతియో పురిసో, దీఘమద్ధాన సంసరం;
ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, సంసారం నాతివత్తతి.

“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, తణ్హం దుక్ఖస్స సమ్భవం;
వీతతణ్హో అనాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి. (ఇతివు. ౧౫, ౧౦౫; మహాని. ౧౯౧) –

ఏవం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో తణ్హాయ పహానట్ఠేన ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఏకన్తవీతరాగోతి ఏకో? రాగస్స పహీనత్తా ఏకన్తవీతరాగోతి ఏకో, దోసస్స పహీనత్తా ఏకన్తవీతదోసోతి ఏకో, మోహస్స పహీనత్తా ఏకన్తవీతమోహోతి ఏకో, కిలేసానం పహీనత్తా ఏకన్తనిక్కిలేసోతి ఏకో, ఏవం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఏకన్తవీతరాగోతి ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఏకాయనమగ్గం గతోతి ఏకో? ఏకాయనమగ్గో వుచ్చతి చత్తారో సతిపట్ఠానా, చత్తారో సమ్మప్పధానా, చత్తారో ఇద్ధిపాదా, పఞ్చిన్ద్రియాని, పఞ్చ బలాని, సత్త బోజ్ఝఙ్గా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో.

“ఏకాయనం జాతిఖయన్తదస్సీ, మగ్గం పజానాతి హితానుకమ్పీ;
ఏతేన మగ్గేన తరింసు పుబ్బే, తరిస్సన్తి యే చ తరన్తి ఓఘ”న్తి. (సం. ని. ౫.౩౮౪; మహాని. ౧౯౧) –

ఏవం సో ఏకాయనమగ్గం గతోతి ఏకో.

కథం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఏకో అనుత్తరం పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి ఏకో? బోధి వుచ్చతి చతూసు మగ్గేసు ఞాణం (మహాని. ౧౯౧; చూళని. ఖగ్గవిసాణసుత్తనిద్దేస ౧౨౧). పఞ్ఞా పఞ్ఞిన్ద్రియం పఞ్ఞాబలం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో వీమంసా విపస్సనా సమ్మాదిట్ఠి. సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో తేన పచ్చేకబోధిఞాణేన "సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా"తి బుజ్ఝి, "సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా"తి బుజ్ఝి, "సబ్బే ధమ్మా అనత్తా"తి బుజ్ఝి. "అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా"తి బుజ్ఝి, "సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణ"న్తి బుజ్ఝి, "విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప"న్తి బుజ్ఝి, "నామరూపపచ్చయా సళాయతన"న్తి బుజ్ఝి, "సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో"తి బుజ్ఝి, "ఫస్సపచ్చయా వేదనా"తి బుజ్ఝి, "వేదనాపచ్చయా తణ్హా"తి బుజ్ఝి, "తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన"న్తి బుజ్ఝి, "ఉపాదానపచ్చయా భవో"తి బుజ్ఝి, "భవపచ్చయా జాతీ"తి బుజ్ఝి, "జాతిపచ్చయా జరామరణ"న్తి బుజ్ఝి. "అవిజ్జానిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో"తి బుజ్ఝి, "సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో"తి బుజ్ఝి…పే… "భవనిరోధా జాతినిరోధో"తి బుజ్ఝి, "జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో"తి బుజ్ఝి. "ఇదం దుక్ఖ"న్తి బుజ్ఝి, "అయం దుక్ఖసముదయో"తి బుజ్ఝి, "అయం దుక్ఖనిరోధో"తి బుజ్ఝి, "అయం దుక్ఖనిరోధగామినిపటిపదా"తి బుజ్ఝి. "ఇమే ఆసవా"తి బుజ్ఝి, "అయం ఆసవసముదయో"తి బుజ్ఝి…పే… "పటిపదా"తి బుజ్ఝి, "ఇమే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా"తి బుజ్ఝి, "ఇమే ధమ్మా పహాతబ్బా"తి బుజ్ఝి, "ఇమే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా"తి బుజ్ఝి, "ఇమే ధమ్మా భావేతబ్బా"తి బుజ్ఝి. ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ బుజ్ఝి, పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం సముదయఞ్చ…పే… నిస్సరణఞ్చ బుజ్ఝి, చతున్నం మహాభూతానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ బుజ్ఝి, "యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ"న్తి బుజ్ఝి.

అథ వా యం బుజ్ఝితబ్బం అనుబుజ్ఝితబ్బం పటిబుజ్ఝితబ్బం సమ్బుజ్ఝితబ్బం అధిగన్తబ్బం ఫస్సితబ్బం సచ్ఛికాతబ్బం, సబ్బం తం తేన పచ్చేకబోధిఞాణేన బుజ్ఝి అనుబుజ్ఝి పటిబుజ్ఝి సమ్బుజ్ఝి అధిగఞ్ఛి ఫస్సేసి సచ్ఛాకాసీతి, ఏవం సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఏకో అనుత్తరం పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి ఏకో.

చరేతి అట్ఠ చరియాయో (చూళని. ఖగ్గవిసాణసుత్తనిద్దేస ౧౨౧) – ఇరియాపథచరియా, ఆయతనచరియా, సతిచరియా, సమాధిచరియా, ఞాణచరియా, మగ్గచరియా, పత్తిచరియా, లోకత్థచరియా. ఇరియాపథచరియాతి చతూసు ఇరియాపథేసు, ఆయతనచరియాతి ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు, సతిచరియాతి చతూసు సతిపట్ఠానేసు, సమాధిచరియాతి చతూసు ఝానేసు, ఞాణచరియాతి చతూసు అరియసచ్చేసు, మగ్గచరియాతి చతూసు అరియమగ్గేసు, పత్తిచరియాతి చతూసు సామఞ్ఞఫలేసు, లోకత్థచరియాతి తథాగతేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు, పదేసతో పచ్చేకసమ్బుద్ధేసు, పదేసతో సావకేసు.

ఇరియాపథచరియా చ పణిధిసమ్పన్నానం, ఆయతనచరియా చ ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం, సతిచరియా చ అప్పమాదవిహారీనం, సమాధిచరియా చ అధిచిత్తమనుయుత్తానం, ఞాణచరియా చ బుద్ధిసమ్పన్నానం, మగ్గచరియా చ సమ్మాపటిపన్నానం, పత్తిచరియా చ అధిగతఫలానం, లోకత్థచరియా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం, పదేసతో పచ్చేకసమ్బుద్ధానం, పదేసతో సావకానం. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

అపరాపి అట్ఠ చరియాయో – అధిముచ్చన్తో సద్ధాయ చరతి, పగ్గణ్హన్తో వీరియేన చరతి, ఉపట్ఠపేన్తో సతియా చరతి, అవిక్ఖేపం కరోన్తో సమాధినా చరతి, పజానన్తో పఞ్ఞాయ చరతి, విజానన్తో విఞ్ఞాణచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నస్స

కుసలా ధమ్మా ఆయతనన్తి ఆయతనచరియాయ చరతి. ఏవం పటిపన్నో విసేసమధిగచ్ఛతీతి విసేసచరియాయ చరతి. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

అపరాపి అట్ఠ చరియాయో – దస్సనచరియా చ సమ్మాదిట్ఠియా, అభినిరోపనచరియా చ సమ్మాసఙ్కప్పస్స, పరిగ్గహచరియా చ సమ్మావాచాయ, సముట్ఠానచరియా చ సమ్మాకమ్మన్తస్స, వోదానచరియా చ సమ్మాఆజీవస్స, పగ్గహచరియా చ సమ్మావాయామస్స, ఉపట్ఠానచరియా చ సమ్మాసతియా, అవిక్ఖేపచరియా చ సమ్మాసమాధిస్స. ఇమా అట్ఠ చరియాయో.

ఖగ్గవిసాణకప్పోతి యథా ఖగ్గస్స నామ విసాణం ఏకమేవ హోతి, అదుతియం, ఏవమేవ సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో తక్కప్పో తస్సదిసో తప్పటిభాగో. యథా అతిలోణం వుచ్చతి లోణకప్పో, అతితిత్తకం వుచ్చతి తిత్తకప్పో, అతిమధురం వుచ్చతి మధురకప్పో, అతిఉణ్హం వుచ్చతి అగ్గికప్పో, అతిసీతం వుచ్చతి హిమకప్పో, మహాఉదకక్ఖన్ధో వుచ్చతి సముద్దకప్పో, మహాభిఞ్ఞాబలప్పత్తో సావకో వుచ్చతి సత్థుకప్పోతి. ఏవమేవ సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఖగ్గవిసాణకప్పో, ఖగ్గవిసాణసదిసో ఖగ్గవిసాణపటిభాగో ఏకో అదుతియో ముత్తబన్ధనో సమ్మా లోకే చరతి విహరతి ఇరియతి వత్తతి పాలేతి యపేతి యాపేతీతి ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో. తేనాహు పచ్చేకసమ్బుద్ధా –

“సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డం, అవిహేఠయం అఞ్ఞతరమ్పి తేసం;
న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సంసగ్గజాతస్స భవన్తి స్నేహా, స్నేహన్వయం దుక్ఖమిదం పహోతి;
ఆదీనవం స్నేహజం పేక్ఖమానో; ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“మిత్తే సుహజ్జే అనుకమ్పమానో, హాపేతి అత్థం పటిబద్ధచిత్తో;
ఏతం భయం సన్థవే పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“వంసో విసాలోవ యథా విసత్తో, పుత్తేసు దారేసు చ యా అపేక్ఖా;
వంసే కళీరోవ అసజ్జమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“మిగో అరఞ్ఞమ్హి యథా అబద్ధో, యేనిచ్ఛకం గచ్ఛతి గోచరాయ;
విఞ్ఞూ నరో సేరితం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఆమన్తనా హోతి సహాయమజ్ఝే, వాసే చ ఠానే గమనే చారికాయ;
అనభిజ్ఝితం సేరితం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఖిడ్డా రతీ హోతి సహాయమజ్ఝే, పుత్తేసు పేమం విపులఞ్చ హోతి;
పియవిప్పయోగం విజిగుచ్ఛమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“చాతుద్దిసో అప్పటిఘో చ హోతి, సన్తుస్సమానో ఇతరీతరేన;

పరిస్సయానం సహితా అఛమ్భీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“దుస్సఙ్గహా పబ్బజితాపి ఏకే, అథో గహట్ఠా ఘరమావసన్తా;
అప్పోస్సుక్కో పరపుత్తేసు హుత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఓరోపయిత్వా గిహిబ్యఞ్జనాని, సఞ్ఛిన్నపత్తో యథా కోవిళారో;
ఛేత్వాన వీరో గిహిబన్ధనాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సచే లభేథ నిపకం సహాయం, సద్ధిం చరం సాధువిహారిధీరం;
అభిభుయ్య సబ్బాని పరిస్సయాని, చరేయ్య తేనత్తమనో సతీమా.

“నో చే లభేథ నిపకం సహాయం, సద్ధిం చరం సాధువిహారిధీరం;
రాజావ రట్ఠం విజితం పహాయ, ఏకో చరే మాతఙ్గరఞ్ఞేవ నాగో.

“అద్ధా పసంసామ సహాయసమ్పదం, సేట్ఠా సమా సేవితబ్బా సహాయా;
ఏతే అలద్ధా అనవజ్జభోజీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“దిస్వా సువణ్ణస్స పభస్సరాని, కమ్మారపుత్తేన సునిట్ఠితాని;
సఙ్ఘట్టమానాని దువే భుజస్మిం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఏవం దుతీయేన సహా మమస్స, వాచాభిలాపో అభిసజ్జనా వా;
ఏతం భయం ఆయతిం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“కామా హి చిత్రా మధురా మనోరమా, విరూపరూపేన మథేన్తి చిత్తం;
ఆదీనవం కామగుణేసు దిస్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఈతీ చ గణ్డో చ ఉపద్దవో చ, రోగో చ సల్లఞ్చ భయఞ్చ మేతం;
ఏతం భయం కామగుణేసు దిస్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సీతఞ్చ ఉణ్హఞ్చ ఖుదం పిపాసం, వాతాతపే డంససరీసపే చ;
సబ్బానిపేతాని అభిబ్భవిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“నాగోవ యూథాని వివజ్జయిత్వా, సఞ్జాతఖన్ధో పదుమీ ఉళారో;
యథాభిరన్తం విహరం అరఞ్ఞే, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“అట్ఠానతం సఙ్గణికారతస్స, యం ఫస్సయే సామయికం విముత్తిం;
ఆదిచ్చబన్ధుస్స వచో నిసమ్మ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“దిట్ఠీవిసూకాని ఉపాతివత్తో, పత్తో నియామం పటిలద్ధమగ్గో;
ఉప్పన్నఞాణోమ్హి అనఞ్ఞనేయ్యో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“నిల్లోలుపో నిక్కుహో నిప్పిపాసో, నిమ్మక్ఖ నిద్ధన్తకసావమోహో;
నిరాసయో సబ్బలోకే భవిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“పాపం సహాయం పరివజ్జయేథ, అనత్థదస్సిం విసమే నివిట్ఠం;
సయం న సేవే పసుతం పమత్తం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“బహుస్సుతం ధమ్మధరం భజేథ, మిత్తం ఉళారం పటిభానవన్తం;
అఞ్ఞాయ అత్థాని వినేయ్య కఙ్ఖం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఖిడ్డం రతిం కామసుఖఞ్చ లోకే, అనలఙ్కరిత్వా అనపేక్ఖమానో;
విభూసట్ఠానా విరతో సచ్చవాదీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“పుత్తఞ్చ దారం పితరఞ్చ మాతరం, ధనాని ధఞ్ఞాని చ బన్ధవాని;
హిత్వాన కామాని యథోధికాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సఙ్గో ఏసో పరిత్తమేత్థ సోఖ్యం, అప్పస్సాదో దుక్ఖమేవేత్థ భియ్యో;
గళో ఏసో ఇతి ఞత్వా మతిమా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సన్దాలయిత్వాన సంయోజనాని, జాలంవ భేత్వా సలిలమ్బుచారీ,
అగ్గీవ దడ్ఢం అనివత్తమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఓక్ఖిత్తచక్ఖూ న చ పాదలోలో, గుత్తిన్ద్రియో రక్ఖితమానసానో;
అనవస్సుతో అపరిడయ్హమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఓహారయిత్వా గిహిబ్యఞ్జనాని, సఞ్ఛన్నపత్తో యథా పారిఛత్తో;
కాసాయవత్థో అభినిక్ఖమిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“రసేసు గేధం అకరం అలోలో, అనఞ్ఞపోసీ సపదానచారీ;
కులే కులే అప్పటిబద్ధచిత్తో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“పహాయ పఞ్చావరణాని చేతసో, ఉపక్కిలేసే బ్యపనుజ్జ సబ్బే;
అనిస్సితో ఛేజ్జ సినేహదోసం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“విపిట్ఠికత్వాన సుఖఞ్చ దుక్ఖం, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సం;
లద్ధానుపేక్ఖం సమథం విసుద్ధం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“ఆరద్ధవీరియో పరమత్థపత్తియా, అలీనచిత్తో అకుసీతవుత్తి;
దళ్హనిక్కమో థామబలూపపన్నో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“పటిసల్లానం ఝానమరిఞ్చమానో, ధమ్మేసు నిచ్చం అనుధమ్మచారీ;
ఆదీనవం సమ్మసితా భవేసు, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“తణ్హక్ఖయం పత్థయమప్పమత్తో, అనేళమూగో సుతవా సతీమా;
సఙ్ఖాతధమ్మో నియతో పధానవా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సీహోవ సద్దేసు అసన్తసన్తో, వాతోవ జాలమ్హి అసజ్జమానో;
పదుమంవ తోయేన అలిమ్పమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“సీహో యథా దాఠబలీ పసయ్హ, రాజా మిగానం అభిభుయ్య చారీ;
సేవేథ పన్తాని సేనాసనాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“మేత్తం ఉపేక్ఖం కరుణం విముత్తిం, ఆసేవమానో ముదితఞ్చ కాలే;
సబ్బేన లోకేన అవిరుజ్ఝమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“రాగఞ్చ దోసఞ్చ పహాయ మోహం, సన్దాలయిత్వాన సంయోజనాని;
అసన్తసం జీవితసఙ్ఖయమ్హి, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

“భజన్తి సేవన్తి చ కారణత్థా, నిక్కారణా దుల్లభా అజ్జ మిత్తా;
అత్తత్థపఞ్ఞా అసుచీమనుస్సా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో”తి.

తత్థ **సబ్బేసు భూతేసూ**తి ఖగ్గవిసాణపచ్చేకబుద్ధాపదానసుత్తం. కా ఉప్పత్తి? సబ్బసుత్తానం చతుబ్బిధా ఉప్పత్తి – అత్తజ్ఝాసయతో, పరజ్ఝాసయతో, అట్ఠుప్పత్తితో, పుచ్ఛావసితోతి. తత్థ ఖగ్గవిసాణసుత్తస్స అవిసేసేన పుచ్ఛావసితో ఉప్పత్తి. విసేసేన పన యస్మా ఏత్థ కాచి గాథా తేన తేన పచ్చేకబుద్ధేన పుట్ఠేన వుత్తా, కాచి అపుట్ఠేన అత్తనా అధిగతమగ్గనయానురూపం ఉదానంయేవ ఉదానేన్తేన, తస్మా కాయచి గాథాయ పుచ్ఛావసితో, కాయచి అత్తజ్ఝాసయతో ఉప్పత్తి. తత్థ యా అయం అవిసేసేన పుచ్ఛావసితో ఉప్పత్తి, సా ఆదితో పభుతి ఏవం వేదితబ్బా –

ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – “బుద్ధానం పత్థనా చ అభినీహారో చ దిస్సతి, తథా సావకానం, పచ్చేకబుద్ధానం న దిస్సతి, యంనూనాహం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛేయ్య”న్తి? సో పటిసల్లానా వుట్ఠితో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా యథాక్కమేన ఏతమత్థం పుచ్ఛి. అథస్స భగవా పుబ్బయోగావచరసుత్తం అభాసి –

“పఞ్చిమే, ఆనన్ద, ఆనిసంసా పుబ్బయోగావచరే దిట్ఠేవ ధమ్మే పటికచ్చేవ అఞ్ఞం ఆరాధేతి. నో చే దిట్ఠేవ ధమ్మే పటికచ్చేవ అఞ్ఞం ఆరాధేతి, అథ మరణకాలే అఞ్ఞం ఆరాధేతి. అథ దేవపుత్తో సమానో అఞ్ఞం ఆరాధేతి. అథ

బుద్ధానం సమ్ముఖీభావే ఖిప్పాభిఞ్ఞో హోతి. అథ పచ్ఛిమే కాలే పచ్చేకసమ్బుద్ధో హోతీ”తి.

ఏవం వత్వా పున ఆహ –

“పచ్చేకసమ్బుద్ధా నామ, ఆనన్ద, అభినీహారసమ్పన్నా పుబ్బయోగావచరా హోన్తి, తస్మా పచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకానం సబ్బేసం పత్థనా చ అభినీహారో చ ఇచ్ఛితబ్బో”తి.

సో ఆహ – “బుద్ధానం, భన్తే, పత్థనా కీవ చిరం వట్టతీ”తి. బుద్ధానం, ఆనన్ద, హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ, మజ్ఝిమపరిచ్ఛేదేన అట్ఠ అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ, ఉపరిమపరిచ్ఛేదేన సోళస అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ. ఏతే చ భేదా పఞ్ఞాధికసద్ధాధికవీరియాధికానం వసేన ఞాతబ్బా. పఞ్ఞాధికానఞ్హి సద్ధా మన్దా హోతి, పఞ్ఞా తిక్ఖా. సద్ధాధికానం పఞ్ఞా మజ్ఝిమా హోతి, సద్ధా తిక్ఖా. వీరియాధికానం సద్ధా పఞ్ఞా మన్దా హోతి, వీరియం తిక్ఖన్తి. అప్పత్వా పన చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ దివసే దివసే వేస్సన్తరదానసదిసం దానం దేన్తోపి తదనురూపే సీలాదిపారమిధమ్మే ఆచినన్తోపి అన్తరా బుద్ధో భవిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. కస్మా? ఞాణం గబ్భం న గణ్హాతి, వేపుల్లం నాపజ్జతి, పరిపాకం న గచ్ఛతీతి. యథా నామ తిమాసచతుమాసపఞ్చమాసచ్చయేన నిప్ఫజ్జనకం సస్సం తం తం కాలం అప్పత్వా దివసే దివసే సతక్ఖత్తుం సహస్సక్ఖత్తుం కేళాయన్తోపి ఉదకేన సిఞ్చన్తోపి అన్తరా పక్ఖేన వా మాసేన వా నిప్ఫాదేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. కస్మా? సస్సం గబ్భం న గణ్హాతి, వేపుల్లం నాపజ్జతి, పరిపాకం న గచ్ఛతీతి. ఏవమేవం అప్పత్వా చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ అన్తరా బుద్ధో భవిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి. తస్మా యథావుత్తమేవ కాలం పారమిపూరణం కాతబ్బం ఞాణపరిపాకత్థాయ. ఏత్తకేనాపి చ కాలేన బుద్ధత్తం పత్థయతో అభినీహారకరణే అట్ఠ సమ్పత్తియో ఇచ్ఛితబ్బా. అయఞ్హి –

“మనుస్సత్తం లిఙ్గసమ్పత్తి, హేతు సత్థారదస్సనం;
పబ్బజ్జా గుణసమ్పత్తి, అధికారో చ ఛన్దతా;
అట్ఠధమ్మసమోధానా, అభినీహారో సమిజ్ఝతి”. (బు॰ వం॰ ౨.౫౯);

అభినీహారోతి మూలపణిధానస్సేతం అధివచనం. తత్థ **మనుస్సత్త**న్తి మనుస్సజాతి. అఞ్ఞత్ర హి మనుస్సజాతియా అవసేసజాతీసు దేవజాతియమ్పి ఠితస్స పణిధి న ఇజ్ఝతి, తత్థ ఠితేన పన బుద్ధత్తం పత్థయన్తేన దానాదీని పుఞ్ఞకమ్మాని కత్వా మనుస్సత్తంయేవ పత్థేతబ్బం, తత్థ ఠత్వా పణిధి కాతబ్బో. ఏవఞ్హి సమిజ్ఝతి. **లిఙ్గసమ్పత్తీ**తి పురిసభావో. మాతుగామనపుంసకఉభతోబ్యఞ్జనకానఞ్హి మనుస్సజాతియం ఠితానమ్పి పణిధి న ఇజ్ఝతి. తత్థ ఠితేన పన బుద్ధత్తం పత్థేన్తేన దానాదీని పుఞ్ఞకమ్మాని కత్వా పురిసభావోయేవ పత్థేతబ్బో, తత్థ ఠత్వా పణిధి కాతబ్బో. ఏవఞ్హి సమిజ్ఝతి. **హేతూ**తి అరహత్తస్స ఉపనిస్సయసమ్పత్తి. యో హి తస్మిం అత్తభావే వాయమన్తో అరహత్తం పాపుణితుం సమత్థో, తస్స పణిధి సమిజ్ఝతి, నో ఇతరస్స యథా సుమేధపణ్డితస్స. సో హి దీపఙ్కరపాదమూలే పబ్బజిత్వా తేనత్తభావేన అరహత్తం పాపుణితుం సమత్థో అహోసి. **సత్థారదస్సన**న్తి బుద్ధానం సమ్ముఖాదస్సనం. ఏవఞ్హి ఇజ్ఝతి, నో అఞ్ఞథా యథా సుమేధపణ్డితస్స. సో హి దీపఙ్కరం సమ్ముఖా దిస్వా పణిధిం అకాసి. **పబ్బజ్జా**తి అనగారియభావో. సో చ ఖో సాసనే వా కమ్మవాదికిరియవాదితాపసపరిబ్బాజకనికాయే వా వట్టతి యథా సుమేధపణ్డితస్స. సో హి సుమేధో నామ తాపసో హుత్వా పణిధిం అకాసి. **గుణసమ్పత్తీ**తి ఝానాదిగుణపటిలాభో . పబ్బజితస్సపి హి గుణసమ్పన్నస్సేవ ఇజ్ఝతి, నో

ఇతరస్స యథా సుమేధపణ్డితస్స. సో హి పఞ్ఞాభిఞ్ఞో చ అట్ఠసమాపత్తిలాభీ చ హుత్వా పణిధేసి. **అధికారో**తి అధికారో, పరిచ్చాగోతి అత్థో. జీవితాదిపరిచ్చాగఞ్హి కత్వా పణిదహతోయేవ ఇజ్ఝతి, నో ఇతరస్స యథా సుమేధపణ్డితస్స. సో హి –

"అక్కమిత్వాన మం బుద్ధో, సహ సిస్సేహి గచ్ఛతు;

మా నం కలలే అక్కమిత్థ, హితాయ మే భవిస్సతీ"తి. (బు॰ వం॰ ౨.౫౩);

ఏవం అత్తపరిచ్చాగం కత్వా పణిధేసి. **ఛన్దతా**తి కత్తుకమ్యతా. సా యస్స బలవతీ హోతి, తస్స ఇజ్ఝతి పణిధి. సా చ సచే కోచి వదేయ్య "కో చత్తారి అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ నిరయే పచ్చిత్వా బుద్ధత్తం ఇచ్ఛతీ"తి. తం సుత్వా యో "అహ"న్తి వత్తుం ఉస్సహతి, తస్స బలవతీతి వేదితబ్బా. తథా యది కోచి వదేయ్య "కో సకలచక్కవాళం వీతచ్చికానం అఙ్గారానం పూరం అక్కమిత్వా బుద్ధత్తం ఇచ్ఛతి, కో సకలచక్కవాళం సత్తిసూలేహి ఆకిణ్ణం అక్కమన్తో అతిక్కమిత్వా బుద్ధత్తం ఇచ్ఛతి, కో సకలచక్కవాళం సమతిత్తికం ఉదకపుణ్ణం ఉత్తరిత్వా బుద్ధత్తం ఇచ్ఛతి, కో సకలచక్కవాళం నిరన్తరం వేళుగుమ్బసఞ్ఛన్నం మద్దన్తో అతిక్కమిత్వా బుద్ధత్తం ఇచ్ఛతీ"తి, తం సుత్వా యో "అహ"న్తి వత్తుం ఉస్సహతి, తస్స బలవతీతి వేదితబ్బా. ఏవరూపేన చ కత్తుకమ్యతాఛన్దేన సమన్నాగతో సుమేధపణ్డితో పణిధేసీతి.

ఏవం సమిద్ధాభినీహారో చ బోధిసత్తో ఇమాని అట్ఠారస అభబ్బట్ఠానాని న ఉపేతి. సో హి తతో పభుతి న జచ్చన్ధో హోతి న జచ్చబధిరో, న ఉమ్మత్తకో, న ఏళమూగో, న పీఠసప్పి , న మిలక్ఖేసు ఉప్పజ్జతి, న దాసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తతి, న నియతమిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, నాస్స లిఙ్గం పరివత్తతి, న పఞ్చానన్తరియకమ్మాని కరోతి, న కుట్ఠీ హోతి, న తిరచ్ఛానయోనియం వట్టకతో పచ్ఛిమత్తభావో హత్థితో అధికత్తభావో హోతి, న ఖుప్పిపాసికనిజ్ఝామతణ్హికపేతేసు ఉప్పజ్జతి, న కాలకఞ్చికాసురేసు, న అవీచినిరయే, న లోకన్తరికేసు ఉప్పజ్జతి. కామావచరేసు పన న మారో హోతి, రూపావచరేసు న అసఞ్ఞీభవే, న సుద్ధావాసేసు ఉప్పజ్జతి, న అరూపభవేసు, న అఞ్ఞం చక్కవాళం సఙ్కమతి.

యా చిమా ఉస్సాహో చ ఉమ్మఙ్గో చ అవత్థానఞ్చ హితచరియా చాతి చతస్సో బుద్ధభూమియో, తాహి సమన్నాగతో హోతి. తత్థ –

"ఉస్సాహో వీరియం వుత్తం, ఉమ్మఙ్గో పఞ్ఞా పవుచ్చతి;

అవత్థానం అధిట్ఠానం, హితచరియా మేత్తాభావనా"తి. –

వేదితబ్బా. యే చ ఇమే నేక్ఖమ్మజ్ఝాసయో, పవివేకజ్ఝాసయో, అలోభజ్ఝాసయో, అదోసజ్ఝాసయో, అమోహజ్ఝాసయో, నిస్సరణజ్ఝాసయోతి ఛ అజ్ఝాసయా బోధిపరిపాకాయ సంవత్తన్తి, యేహి సమన్నాగతత్తా నేక్ఖమ్మజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా కామేసు దోసదస్సావినో, పవివేకజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా సఙ్గణికాయ దోసదస్సావినో, అలోభజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా లోభే దోసదస్సావినో, అదోసజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా దోసే దోసదస్సావినో, అమోహజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా మోహే దోసదస్సావినో, నిస్సరణజ్ఝాసయా చ బోధిసత్తా సబ్బభవేసు దోసదస్సావినోతి వుచ్చన్తి, తేహి చ సమన్నాగతో హోతి.

పచ్చేకబుద్ధానం పన కీవ చిరం పత్థనా వట్టతీతి? పచ్చేకబుద్ధానం ద్వే అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ, తతో ఓరం న సక్కా, పుబ్బే వుత్తనయేనేవేత్థ కారణం వేదితబ్బం. ఏత్తకేనాపి చ కాలేన పచ్చేకబుద్ధత్తం పత్థయతో అభినీహారకరణే పఞ్చ సమ్పత్తియో ఇచ్ఛితబ్బా. తేసఞ్హి –

“మనుస్సత్తం లిఙ్గసమ్పత్తి, విగతాసవదస్సనం;
అధికారో చ ఛన్దతా, ఏతే అభినీహారకారణా”.

తత్థ **విగతాసవదస్సనన్తి** బుద్ధపచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకానం యస్స కస్సచి దస్సనన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

అథ “సావకానం పత్థనా కిత్తకం వట్టతీ”తి? ద్విన్నం అగ్గసావకానం ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం కప్పసతసహస్సఞ్చ, అసీతిమహాసావకానం కప్పసతసహస్సమేవ. తథా బుద్ధస్స మాతాపితూనం ఉపట్ఠాకస్స పుత్తస్స చాతి, తతో ఓరం న సక్కా, తత్థ కారణం వుత్తనయమేవ. ఇమేసం పన సబ్బేసమ్పి అధికారో చ ఛన్దతాతి ద్వఙ్గసమన్నాగతోయేవ అభినీహారో హోతి.

ఏవం ఇమాయ పత్థనాయ ఇమినా చ అభినీహారేన యథావుత్తప్పభేదం కాలం పారమియో పూరేత్వా బుద్ధా లోకే ఉప్పజ్జన్తా ఖత్తియకులే వా బ్రాహ్మణకులే వా ఉప్పజ్జన్తి, పచ్చేకబుద్ధా ఖత్తియబ్రాహ్మణగహపతికులానం అఞ్ఞతరస్మిం, అగ్గసావకా పన బుద్ధా వియ ఖత్తియబ్రాహ్మణకులేస్వేవ. సబ్బబుద్ధా సంవట్టమానే కప్పే న ఉప్పజ్జన్తి, వివట్టమానే కప్పే ఉప్పజ్జన్తి, తథా పచ్చేకబుద్ధా. తే పన బుద్ధానం ఉప్పజ్జనకాలే న ఉప్పజ్జన్తి. బుద్ధా సయఞ్చ బుజ్ఝన్తి, పరే చ బోధేన్తి. పచ్చేకబుద్ధా సయమేవ బుజ్ఝన్తి, న పరే బోధేన్తి. అత్థరసమేవ పటివిజ్ఝన్తి, న ధమ్మరసం. న హి తే లోకుత్తరధమ్మం పఞ్ఞత్తిం ఆరోపేత్వా దేసేతుం సక్కోన్తి, మూగేన దిట్ఠసుపినో వియ వనచరకేన నగరే సాయితబ్యఞ్జనరసో వియ చ నేసం ధమ్మాభిసమయో హోతి. సబ్బం ఇద్ధిసమాపత్తిపటిసమ్భిదాపభేదం పాపుణన్తి. గుణవిసిట్ఠతాయ బుద్ధానం హేట్ఠా సావకానం ఉపరి హోన్తి, న అఞ్ఞే పబ్బాజేత్వా ఆభిసమాచారికం సిక్ఖాపేన్తి, “చిత్తసల్లేఖో కాతబ్బో, వోసానం నాపజ్జితబ్బ”న్తి ఇమినా ఉద్దేసేన ఉపోసథం కరోన్తి, అజ్జ ఉపోసథోతి వచనమత్తేన వా, ఉపోసథం కరోన్తా చ గన్ధమాదనే మఞ్జూసకరుక్ఖమూలే రతనమాళే సన్నిపతిత్వా కరోన్తీతి. ఏవం భగవా ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చేకబుద్ధానం సబ్బాకారపరిపూరం పత్థనఞ్చ అభినీహారఞ్చ కథేత్వా ఇదాని ఇమాయ పత్థనాయ ఇమినా చ అభినీహారేన సముదాగతే తే తే పచ్చేకబుద్ధే కథేతుం **‘‘సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డ’’**న్తిఆదినా నయేన ఇమం ఖగ్గవిసాణసుత్తం అభాసి. అయం తావ అవిసేసేన పుచ్ఛావసితో ఖగ్గవిసాణసుత్తస్స ఉప్పత్తి.

ఇదాని విసేసేన వత్తబ్బా. తత్థ ఇమిస్సా తావ గాథాయ ఏవం ఉప్పత్తి వేదితబ్బా – అయం కిర పచ్చేకబుద్ధో పచ్చేకబోధిసత్తభూమిం ఓగాహన్తో ద్వే అసఙ్ఖ్యేయ్యాని కప్పసతసహస్సఞ్చ పారమియో పూరేత్వా కస్సపస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా ఆరఞ్ఞికో హుత్వా గతపచ్చాగతవత్తం పూరేన్తో సమణధమ్మం అకాసి. ఏతం కిర వత్తం అపరిపూరేత్వా పచ్చేకబోధిం పాపుణన్తో నామ నత్థి . కిం పనేతం **గతపచ్చాగతవత్తం** నామ? హరణపచ్చాహరణన్తి. తం యథా విభూతం హోతి, తథా కథేస్సామ.

ఇధ ఏకచ్చో భిక్ఖు హరతి న పచ్చాహరతి, ఏకచ్చో పచ్చాహరతి న హరతి, ఏకచ్చో నేవ హరతి న పచ్చాహరతి, ఏకచ్చో హరతి చ పచ్చాహరతి చ. తత్థ యో భిక్ఖు పగేవ వుట్ఠాయ చేతియఙ్గణబోధియఙ్గణవత్తం కత్వా బోధిరుక్ఖే ఉదకం ఆసిఞ్చిత్వా పానీయఘటం పూరేత్వా పానీయమాళే ఠపేత్వా ఆచరియవత్తం ఉపజ్ఝాయవత్తం కత్వా ద్వేఅసీతి ఖన్ధకవత్తాని చ చుద్దస మహావత్తాని సమాదాయ వత్తతి. సో సరీరపరికమ్మం కత్వా సేనాసనం పవిసిత్వా యావ భిక్ఖాచారవేలా, తావ వివిత్తాసనే వీతినామేత్వా వేలం ఞత్వా నివాసేత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా సఙ్ఘాటిం ఖన్ధే కరిత్వా పత్తం

అంసే ఆలగ్గేత్వా కమ్మట్ఠానం మనసి కరోన్తో చేతియఙ్గణం గన్త్వా చేతియఞ్చ బోధిఞ్చ వన్దిత్వా గామసమీపే చీవరం పారుపిత్వా పత్తం ఆదాయ గామం పిణ్డాయ పవిసతి. ఏవం పవిట్ఠో చ లాభీ భిక్ఖు పుఞ్ఞవా ఉపాసకేహి సక్కతో గరుకతో ఉపట్ఠాకకులే వా పటిక్కమనసాలాయం వా పటిక్కమిత్వా ఉపాసకేహి తం తం పఞ్హం పుచ్ఛియమానో తేసం పఞ్హవిస్సజ్జనేన ధమ్మదేసనావిక్ఖేపేన చ తం మనసికారం ఛడ్డేత్వా నిక్ఖమతి. విహారం ఆగతోపి భిక్ఖూహి పఞ్హం పుట్ఠో కథేతి, ధమ్మం భణతి, తం తం బ్యాపారఞ్చ ఆపజ్జతి. పచ్ఛాభత్తమ్పి పురిమయామమ్పి మజ్ఝిమయామమ్పి ఏవం భిక్ఖూహి సద్ధిం పపఞ్చేత్వా కాయదుట్ఠుల్లాభిభూతో పచ్ఛిమయామేపి సయతి, నేవ కమ్మట్ఠానం మనసి కరోతి. అయం వుచ్చతి ''**హరతి న పచ్చాహరతీ**''తి.

యో పన బ్యాధిబహులో హోతి, భుత్తాహారో పచ్చూససమయే న సమ్మా పరిణమతి. పగేవ వుట్ఠాయ యథావుత్తం వత్తం కాతుం న సక్కోతి కమ్మట్ఠానం వా మనసి కాతుం, అఞ్ఞదత్థు యాగుం వా ఖజ్జకం వా భేసజ్జం వా భత్తం వా పత్థయమానో కాలస్సేవ పత్తచీవరమాదాయ గామం పవిసతి. తత్థ యాగుం వా ఖజ్జకం వా భేసజ్జం వా భత్తం వా లద్ధా పత్తం నీహరిత్వా భత్తకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసిన్నో కమ్మట్ఠానం మనసి కరిత్వా విసేసం పత్వా వా అపత్వా వా విహారం ఆగన్త్వా తేనేవ మనసికారేన విహరతి. అయం వుచ్చతి ''**పచ్చాహరతి న హరతీ**''తి. ఏదిసా హి భిక్ఖూ యాగుం పివిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా బుద్ధసాసనే అరహత్తం పత్తా గణనపథం వీతివత్తా, సీహళదీపేయేవ తేసు తేసు గామేసు ఆసనసాలాయం తం ఆసనం నత్థి, యత్థ భిక్ఖూ నిసిన్నా యాగుం పివిత్వా అరహత్తం అప్పత్తా.

యో పన పమాదవిహారీ హోతి నిక్ఖిత్తధురో, సబ్బవత్తాని భిన్దిత్వా పఞ్చవిధచేతోఖిలవినిబన్ధనబద్ధచిత్తో విహరన్తో కమ్మట్ఠానమనసికారమననుయుత్తో గామం పిణ్డాయ పవిసిత్వా గిహీహి సద్ధిం కథాపపఞ్చేన పపఞ్చితో తుచ్ఛకోవ నిక్ఖమతి. అయం వుచ్చతి ''**నేవ హరతి న పచ్చాహరతీ**''తి.

యో పన పగేవ వుట్ఠాయ పురిమనయేనేవ సబ్బవత్తాని పరిపూరేత్వా యావ భిక్ఖాచారవేలా, తావ పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా కమ్మట్ఠానం మనసి కరోతి. కమ్మట్ఠానం నామ దువిధం – సబ్బత్థకఞ్చ పారిహారియఞ్చ. తత్థ సబ్బత్థకం నామ మేత్తా చ మరణానుస్సతి చ. తఞ్హి సబ్బత్థ అత్థయితబ్బం ఇచ్ఛితబ్బన్తి "సబ్బత్థక"న్తి వుచ్చతి. మేత్తా నామ ఆవాసాదీసు సబ్బత్థ ఇచ్ఛితబ్బా. ఆవాసేసు హి మేత్తావిహారీ భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీనం పియో హోతి మనాపో, తేన ఫాసు అసఙ్ఘట్టో విహరతి. దేవతాసు మేత్తావిహారీ దేవతాహి రక్ఖితగోపితో సుఖం విహరతి. రాజరాజమహామత్తాదీసు మేత్తావిహారీ తేహి మమాయితో సుఖం విహరతి. గామనిగమాదీసు మేత్తావిహారీ సబ్బత్థ భిక్ఖాచరియాదీసు మనుస్సేహి సక్కతో గరుకతో సుఖం విహరతి. మరణానుస్సతిభావనాయ జీవితనికన్తిం పహాయ అప్పమత్తో విహరతి.

యం పన సదా పరిహరితబ్బం చరియానుకూలేన గహితం. తం దసాసుభకసిణానుస్సతీసు అఞ్ఞతరం, చతుధాతువవత్థానమేవ వా, తం సదా పరిహరితబ్బతో రక్ఖితబ్బతో భావేతబ్బతో చ ''**పారిహారియ**''న్తి వుచ్చతి, మూలకమ్మట్ఠానన్తిపి తదేవ. అత్థకామా హి కులపుత్తా సాసనే పబ్బజిత్వా దసపి వీసమ్పి తింసమ్పి చత్తాలీసమ్పి పఞ్ఞాసమ్పి సతమ్పి ఏకతో వసన్తా కతికవత్తం కత్వా విహరన్తి – "ఆవుసో, తుమ్హే న ఇణట్టా న భయట్టా న జీవికాపకతా పబ్బజితా, దుక్ఖా ముచ్చితుకామా పనేత్థ పబ్బజితా. తస్మా గమనే ఉప్పన్నకిలేసం గమనేయేవ నిగ్గణ్హథ, ఠానే, నిసజ్జాయ, సయనే ఉప్పన్నకిలేసం సయనేయేవ నిగ్గణ్హథా"తి.

తే ఏవం కతికవత్తం కత్వా భిక్ఖాచారం గచ్ఛన్తా అడ్ఢఉసభఉసభఅడ్ఢగావుతగావుతన్తరేసు పాసాణా హోన్తి, తాయ సఞ్ఞాయ కమ్మట్ఠానం మనసికరోన్తావ గచ్ఛన్తి. సచే కస్సచి గమనే కిలేసో ఉప్పజ్జతి, సో తత్థేవ నం నిగ్గణ్హాతి. తథా అసక్కోన్తో తిట్ఠతి, అథస్స పచ్ఛతో ఆగచ్ఛన్తోపి తిట్ఠతి. సో "అయం భిక్ఖు తుయ్హం ఉప్పన్నం వితక్కం జానాతి, అననుచ్ఛవికం తే ఏత"న్తి అత్తానం పటిచోదేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా తత్థేవ అరియభూమిం ఓక్కమతి. తథా అసక్కోన్తో నిసీదతి. అథస్స పచ్ఛతో ఆగచ్ఛన్తోపి నిసీదతీతి. సోయేవ నయో అరియభూమిం ఓక్కమితుం అసక్కోన్తోపి తం కిలేసం విక్ఖమ్భేత్వా కమ్మట్ఠానం మనసికరోన్తోవ గచ్ఛతి , న కమ్మట్ఠానవిప్పయుత్తేన చిత్తేన పాదం ఉద్ధరతి. ఉద్ధరతి చే, పటినివత్తిత్వా పురిమపదేసేయేవ తిట్ఠతి. **ఆలిన్దకవాసీ మహాఫుస్సదేవత్థేరో** వియ.

సో కిర ఏకూనవీసతివస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేన్తో ఏవం విహాసి. మనుస్సాపి సుదం అన్తరామగ్గే కసన్తా చ వపన్తా చ మద్దన్తా చ కమ్మాని కరోన్తా చ థేరం తథా గచ్ఛన్తం దిస్వా "అయం థేరో పునప్పునం నివత్తిత్వా గచ్ఛతి, కిం ను ఖో మగ్గమూళ్హో, ఉదాహు కిఞ్చి పముట్ఠో"తి సముల్లపన్తి. సో తం అనాదియిత్వా కమ్మట్ఠానయుత్తేన చిత్తేనేవ సమణధమ్మం కరోన్తో వీసతివస్సబ్భన్తరే అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తపత్తదివసేయేవస్స చఙ్కమనకోటియం అధివత్థా దేవతా అఙ్గులీహి దీపం ఉజ్జాలేత్వా అట్ఠాసి, చత్తారోపి మహారాజానో సక్కో చ దేవానమిన్దో బ్రహ్మా చ సహమ్పతి ఉపట్ఠానం ఆగమింసు. తఞ్చ ఓభాసం దిస్వా వనవాసీ మహాతిస్సత్థేరో తం దుతియదివసే పుచ్ఛి – "రత్తిభాగే ఆయస్మతో సన్తికే ఓభాసో అహోసి, కిం సో"తి? థేరో విక్ఖేపం కరోన్తో "ఓభాసో నామ దీపోభాసోపి హోతి మణిఓభాసోపీ"తి ఏవమాదిమాహ. సో "పటిచ్ఛాదేథ తుమ్హే"తి నిబద్ధో "ఆమా"తి పటిజానిత్వా ఆరోచేసి.

కాళవల్లిమణ్డపవాసీ మహానాగత్థేరో వియ చ. సోపి కిర గతపచ్చాగతవత్తం పూరేన్తో "పఠమం తావ భగవతో మహాపధానం పూజేస్సామీ"తి సత్త వస్సాని ఠానచఙ్కమమేవ అధిట్ఠాసి, పున సోళస వస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా అరహత్తం పాపుణి. ఏవం కమ్మట్ఠానమనుయుత్తచిత్తేనేవ పాదం ఉద్ధరన్తో విప్పయుత్తేన చిత్తేన ఉద్ధటే పటినివత్తన్తో గామసమీపం గన్త్వా "గావీ ను ఖో పబ్బజితో ను ఖో"తి ఆసఙ్కనీయప్పదేసే ఠత్వా సఙ్ఘాటిం పారుపిత్వా పత్తం గహేత్వా గామద్వారం పత్వా కచ్ఛకన్తరతో ఉదకం గహేత్వా గణ్డూసం కత్వా గామం పవిసతి "భిక్ఖం వా దాతుం వన్దితుం వా ఉపగతే మనుస్సే 'దీఘాయుకా హోథా'తి వచనమత్తేనాపి మా మే కమ్మట్ఠానవిక్ఖేపో అహోసీ"తి. సచే పన నం "అజ్జ, భన్తే, కిం సత్తమీ, ఉదాహు అట్ఠమీ"తి దివసం పుచ్ఛన్తి, ఉదకం గిలిత్వా ఆరోచేతి. సచే దివసపుచ్ఛకా న హోన్తి, నిక్ఖమనవేలాయం గామద్వారే నిట్ఠుభిత్వావ యాతి.

సీహళదీపే **కలమ్బతిత్థవిహారే వస్సూపగతా పఞ్ఞాస భిక్ఖూ** వియ చ. తే కిర వస్సూపనాయికఉపోసథదివసే కతికవత్తం అకంసు – "అరహత్తం అప్పత్వా న అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆలపిస్సామా"తి. గామఞ్చ పిణ్డాయ పవిసన్తా గామద్వారే ఉదకగణ్డూసం కత్వా పవిసింసు, దివసే పుచ్ఛితే ఉదకం గిలిత్వా ఆరోచేసుం, అపుచ్ఛితే గామద్వారే నిట్ఠుభిత్వా విహారం ఆగమంసు. తత్థ మనుస్సా నిట్ఠుభనట్ఠానం దిస్వా జానింసు – "అజ్జ ఏకో ఆగతో, అజ్జ ద్వే"తి . ఏవఞ్చ చిన్తేసుం – "కిం ను ఖో ఏతే అమ్హేహేవ సద్ధిం న సల్లపన్తి , ఉదాహు అఞ్ఞమఞ్ఞమ్పి, యది అఞ్ఞమఞ్ఞమ్పి న సల్లపన్తి, అద్ధా వివాదజాతా భవిస్సన్తి, హన్ద నేసం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఖమాపేస్సామా"తి. సబ్బే విహారం అగమంసు. తత్థ పఞ్ఞాసాయ భిక్ఖూసు వస్సం ఉపగతేసు ద్వే భిక్ఖూ ఏకోకాసే నాద్దసంసు. తతో తేసు యో చక్ఖుమా పురిసో, సో ఏవమాహ – "న, భో, కలహకారకానం వసనోకాసో ఈదిసో

హోతి, సుసమ్మట్ఠం చేతియఙ్గణం బోధియఙ్గణం, సునిక్ఖిత్తా సమ్మజ్జనియో, సూపట్ఠపితం పానీయపరిభోజనీయ”న్తి, తే తతో నివత్తా. తేపి భిక్ఖూ అన్తోవస్సేయేవ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్వా మహాపవారణాయ విసుద్ధిపవారణం పవారేసుం.

ఏవం కాళవల్లిమణ్డపవాసీ మహానాగత్థేరో వియ కలమ్బుతిత్థవిహారే వస్సూపగతా భిక్ఖూ వియ చ కమ్మట్ఠానయుత్తేనేవ చిత్తేన పాదం ఉద్ధరన్తో గామసమీపం గన్త్వా ఉదకగణ్డూసం కత్వా వీథియో సల్లక్ఖేత్వా యత్థ సురాసోణ్డధుత్తాదయో కలహకారకా చణ్డహత్థిఅస్సాదయో వా నత్థి, తం వీథిం పటిపజ్జతి. తత్థ చ పిణ్డాయ చరన్తో న తురితతురితో జవేన గచ్ఛతి, జవనపిణ్డపాతికధుతఙ్గం నామ నత్థి, విసమభూమిభాగప్పత్తం పన ఉదకభరితసకటమివ నిచ్చలో హుత్వా గచ్ఛతి. అనుఘరం పవిట్ఠో చ దాతుకామం వా అదాతుకామం వా సల్లక్ఖేతుం తదనురూపం కాలం ఆగమేన్తో భిక్ఖం గహేత్వా పతిరూపే ఓకాసే నిసీదిత్వా కమ్మట్ఠానం మనసికరోన్తో ఆహారే పటిక్కూలసఞ్ఞం ఉపట్ఠపేత్వా అక్ఖబ్భఞ్జనవణాలేపనపుత్తమంసూపమావసేన పచ్చవేక్ఖన్తో అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఆహారం ఆహారేతి నేవ దవాయ న మదాయ…పే॰… భుత్తావీ చ ఉదకకిచ్చం కత్వా ముహుత్తం భత్తకిలమథం వినోదేత్వా యథా పురేభత్తం, ఏవం పచ్ఛాభత్తం, పురిమయామం పచ్ఛిమయామఞ్చ కమ్మట్ఠానం మనసి కరోతి. అయం వుచ్చతి **‘‘హరతి చ పచ్చాహరతి చా’’**తి. ఏవమేతం హరణపచ్చాహరణం గతపచ్చాగతవత్తన్తి వుచ్చతి.

ఏతం పూరేన్తో యది ఉపనిస్సయసమ్పన్నో హోతి, పఠమవయే ఏవ అరహత్తం పాపుణాతి. నో చే పఠమవయే పాపుణాతి, అథ మజ్ఝిమవయే పాపుణాతి. నో చే మజ్ఝిమవయే పాపుణాతి, అథ మరణసమయే పాపుణాతి. నో చే మరణసమయే పాపుణాతి, అథ దేవపుత్తో హుత్వా పాపుణాతి. నో చే దేవపుత్తో హుత్వా పాపుణాతి, అథ పచ్చేకసమ్బుద్ధో హుత్వా పరినిబ్బాతి. నో చే పచ్చేకసమ్బుద్ధో హుత్వా పరినిబ్బాతి, అథ బుద్ధానం సమ్ముఖీభావే ఖిప్పాభిఞ్ఞో హోతి సేయ్యథాపి థేరో బాహియో, మహాపఞ్ఞో వా హోతి సేయ్యథాపి థేరో సారిపుత్తోతి.

అయం పన పచ్చేకబోధిసత్తో కస్సపస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా ఆరఞ్ఞికో హుత్వా వీసతి వస్ససహస్సాని ఏతం గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా కాలం కత్వా కామావచరదేవలోకే ఉప్పజ్జి. తతో చవిత్వా బారాణసిరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం అగ్గహేసి. కుసలా ఇత్థియో తదహేవ గబ్భసణ్ఠానం జానన్తి. సా చ తాసం అఞ్ఞతరా , తస్మా ఏసాపి తం గబ్భపతిట్ఠానం రఞ్ఞో నివేదేసి. ధమ్మతా ఏసా, యం పుఞ్ఞవన్తే సత్తే గబ్భే ఉప్పన్నే మాతుగామో గబ్భపరిహారం లభతి. తస్మా రాజా తస్సా గబ్భపరిహారం అదాసి. సా తతో పభుతి నాచ్చుణ్హం కిఞ్చి అజ్ఝోహరితుం లభతి, నాతిసీతం నాచ్చమ్బిలం నాతిలోణం నాతికటుకం నాతితిత్తకం. అచ్చుణ్హే హి మాతరా అజ్ఝోహటే గబ్భస్స లోహకుమ్భివాసో వియ హోతి, అతిసీతే లోకన్తరికవాసో వియ, అచ్చమ్బిలలోణకటుకతిత్తకేసు భుత్తేసు సత్థేన ఫాలేత్వా అమ్బిలాదీహి సిత్తాని వియ దారకస్స అఙ్గాని తిబ్బవేదనాని హోన్తి. అతిచఙ్కమనట్ఠాననిసజ్జసయనతోపి నం నివారేన్తి “కుచ్ఛిగతస్స సఞ్చలనదుక్ఖం మా అహోసీ”తి. ముదుకత్థరణత్థతాయ భూమియా చఙ్కమనాదీని మత్తాయ కాతుం లభతి, వణ్ణగన్ధాదిసమ్పన్నం సాదుం సప్పాయం అన్నపానం భుఞ్జితుం లభతి. పరిగ్గహేత్వావ నం చఙ్కమాపేన్తి నిసీదాపేన్తి వుట్ఠాపేన్తి.

సా ఏవం పరిహరియమానా గబ్భపరిపాకకాలే సూతిఘరం పవిసిత్వా పచ్చూససమయే పుత్తం విజాయి పక్కతేలమద్దితమనోసిలాపిణ్డిసదిసం ధఞ్ఞపుఞ్ఞలక్ఖణూపేతం. తతో నం పఞ్చమదివసే అలఙ్కతపటియత్తం రఞ్ఞో దస్సేసుం, రాజా తుట్ఠో ఛసట్ఠియా ధాతీహి ఉపట్ఠాపేసి. సో సబ్బసమ్పత్తీహి వడ్ఢమానో నచిరస్సేవ విఞ్ఞుతం పాపుణి. సోళసవస్సుద్దేసికం నం రాజా రజ్జేన అభిసిఞ్చి, వివిధనాటకాని చ ఉపట్ఠాపేసి. అభిసిత్తో రాజపుత్తో రజ్జం కారేసి నామేన

బ్రహ్మదత్తో, సకలజమ్బుదీపే వీసతియా నగరసహస్సేసు. జమ్బుదీపే కిర పుబ్బే చతురాసీతి నగరసతసహస్సాని అహేసుం, తాని పరిహాయన్తాని సట్ఠి అహేసుం, తతో పరిహాయన్తాని చత్తాలీసం, సబ్బపరిహాయనకాలే పన వీసతిసహస్సాని హోన్తి. అయఞ్చ బ్రహ్మదత్తో సబ్బపరిహాయనకాలే ఉప్పజ్జి, తేనస్స వీసతి నగరసహస్సాని అహేసుం వీసతి పాసాదసహస్సాని, వీసతి హత్థిసహస్సాని, వీసతి అస్ససహస్సాని, వీసతి రథసహస్సాని, వీసతి పత్తిసహస్సాని, వీసతి ఇత్థిసహస్సాని ఓరోధా చ నాటకిత్థియో చ, వీసతి అమచ్చసహస్సాని.

సో మహారజ్జం కారయమానోయేవ కసిణపరికమ్మం కత్వా పఞ్చ అభిఞ్ఞాయో, అట్ఠ సమాపత్తియో చ నిబ్బత్తేసి. యస్మా పన అభిసిత్తరఞ్ఞా నామ అవస్సం అట్టకరణే నిసీదితబ్బం, తస్మా ఏకదివసం పగేవ పాతరాసం భుఞ్జిత్వా వినిచ్ఛయట్ఠానే నిసీది. తత్థ ఉచ్చాసద్దమహాసద్దం అకంసు, సో "అయం సద్దో సమాపత్తియా ఉపక్కిలేసో"తి పాసాదతలం అభిరుహిత్వా "సమాపత్తిం అప్పేమీ"తి నిసిన్నో నాసక్ఖి అప్పేతుం రజ్జవిక్ఖేపేన సమాపత్తి పరిహీనా. తతో చిన్తేసి – "కిం రజ్జం వరం, ఉదాహు సమణధమ్మో"తి? తతో "రజ్జసుఖం పరిత్తం అనేకాదీనవం, సమణధమ్మసుఖం పన విపులం అనేకానిసంసం ఉత్తమపురిసేహి సేవితఞ్చా"తి ఞత్వా అఞ్ఞతరం అమచ్చం ఆణాపేసి "ఇమం రజ్జం ధమ్మేన సమేన అనుసాస, మా ఖో అధమ్మకారం కారేసీ"తి సబ్బం తస్స నియ్యాతేత్వా పాసాదం అభిరుహిత్వా సమాపత్తిసుఖేన వీతినామేసి, న కోచి ఉపసఙ్కమితుం లభతి అఞ్ఞత్ర ముఖధోవనదన్తకట్ఠదాయకభత్తనీహారకాదీహి.

తతో అద్ధమాసమత్తే వీతిక్కన్తే మహేసీ పుచ్ఛి – "రాజా ఉయ్యానగమనబలదస్సననాటకాదీసు కత్థచి న దిస్సతి, కుహిం గతో"తి? తస్సా తమత్థం ఆరోచేసుం. సా అమచ్చస్స పాహేసి – "రజ్జే పటిచ్ఛితే అహమ్పి పటిచ్ఛితా హోమి, ఏతు మయా సద్ధిం సంవాసం కప్పేతూ"తి. సో ఉభో కణ్ణే థకేత్వా "అసవనీయమేత"న్తి పటిక్ఖిపి. సా పునపి ద్విత్తిక్ఖత్తుం పేసేత్వా అనిచ్ఛమానం సన్తజ్జాపేసి "యది న కరోసి, ఠానాపి తం చావేమి. జీవితాపి తం వోరోపేమీ"తి. సో భీతో "మాతుగామో నామ దళ్హనిచ్ఛయో, కదాచి ఏవమ్పి కారాపేయ్యా"తి. ఏకదివసం రహో గన్త్వా తాయ సద్ధిం సిరిసయనే సంవాసం కప్పేసి. సా పుఞ్ఞవతీ సుఖసమ్ఫస్సా, సో తస్సా సమ్ఫస్సరాగేన రత్తో తత్థ అభిక్ఖణం సఙ్కితసఙ్కితోవ అగమాసి. అనుక్కమేన అత్తనో ఘరసామికో వియ నిబ్బిసఙ్కో పవిసితుమారద్ధో.

తతో రాజమనుస్సా తం పవత్తిం రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా న సద్దహతి. దుతియమ్పి తతియమ్పి ఆరోచేసుం, తతో రాజా నిలీనో సయమేవ దిస్వా సబ్బే అమచ్చే సన్నిపాతాపేత్వా ఆరోచేసి. తే "అయం రాజాపరాధికో హత్థచ్ఛేదం అరహతి, పాదచ్ఛేదం అరహతీ"తి యావ సూలే ఉత్తాసనం, తావ సబ్బకమ్మకారణాని నిద్దిసింసు. రాజా "ఏతస్స వధబన్ధనతాళనే మయ్హం విహింసా ఉప్పజ్జేయ్య, జీవితా వోరోపనే పాణాతిపాతో భవేయ్య, ధనహరణే అదిన్నాదానం భవేయ్య, అలం ఏవరూపేహి కతేహి, ఇమం మమ రజ్జా నిక్కడ్ఢథా"తి ఆహ. అమచ్చా తం నిబ్బిసయం అకంసు. సో అత్తనో ధనసారఞ్చ పుత్తదారఞ్చ గహేత్వా పరవిసయం అగమాసి. తత్థ రాజా సుత్వా "కిం ఆగతోసీ"తి పుచ్ఛి. "దేవ, ఇచ్ఛామి తం ఉపట్ఠాతు"న్తి. సో తం సమ్పటిచ్ఛి. అమచ్చో కతిపాహచ్చయేన లద్ధవిస్సాసో తం రాజానం ఏతదవోచ – "మహారాజ , అమక్ఖికం మధుం పస్సామి, తం ఖాదన్తో నత్థీ"తి. రాజా "కిం ఏతం ఉప్పణ్డేతుకామో భణతీ"తి న సుణాతి. సో అన్తరం లభిత్వా పునపి సుట్ఠుతరం వణ్ణేత్వా అవోచ. రాజా "కిం ఏత"న్తి పుచ్ఛి. "బారాణసిరజ్జం, దేవా"తి. రాజా "కిం మం నేత్వా మారేతుకామోసీ"తి ఆహ. సో "మా, దేవ, ఏవం అవచ, యది న సద్దహసి, మనుస్సే పేసేహీ"తి. సో మనుస్సే పేసేసి. తే గన్త్వా గోపురం ఖణిత్వా రఞ్ఞో సయనఘరే ఉట్ఠహింసు.

రాజా దిస్వా “కిస్స ఆగతత్థా”తి పుచ్ఛి. “చోరా మయం, మహారాజా”తి. రాజా తేసం ధనం దాపేత్వా “మా పున ఏవం అకత్థా”తి ఓవదిత్వా విస్సజ్జేసి. తే ఆగన్త్వా తస్స రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. సో పునపి ద్వత్తిక్ఖత్తుం తథేవ వీమంసిత్వా “సీలవా రాజా”తి చతురఙ్గినిం సేనం సన్నయ్హిత్వా సీమన్తరే ఏకం నగరం ఉపగమ్మ తత్థ అమచ్చస్స పాహేసి “నగరం వా మే దేహి, యుద్ధం వా”తి. సో బ్రహ్మదత్తస్స రఞ్ఞో తమత్థం ఆరోచాపేసి – “ఆణాపేతు, దేవ, ‘కిం యుజ్ఝామి, ఉదాహు నగరం దేమీ’”తి. రాజా “న యుజ్ఝితబ్బం, నగరం దత్వా ఇధాగచ్ఛా”తి పేసేసి. సో తథా అకాసి. పటిరాజాపి తం నగరం గహేత్వా అవసేసనగరేసుపి తథేవ దూతం పేసేసి. తేపి అమచ్చా తథేవ బ్రహ్మదత్తస్స ఆరోచేత్వా తేన “న యుజ్ఝితబ్బం, ఇధాగన్తబ్బ”న్తి వుత్తా బారాణసిం ఆగమంసు.

తతో అమచ్చా బ్రహ్మదత్తం ఆహంసు – “మహారాజ, తేన సహ యుజ్ఝామా”తి. రాజా “మమ పాణాతిపాతో భవిస్సతీ”తి వారేసి. అమచ్చా “మయం, మహారాజ, తం జీవగ్గాహం గహేత్వా ఇధేవ ఆనేస్సామా”తి నానాఉపాయేహి రాజానం సఞ్ఞాపేత్వా “ఏహి, మహారాజా”తి గన్తుమారద్ధా. రాజా “సచే సత్తమారణప్పహరణవిలుమ్పనకమ్మం న కరోథ, గచ్ఛామీ”తి భణతి. అమచ్చా “న, దేవ, కరోమ, భయం దస్సేత్వా పలాపేమా”తి చతురఙ్గినిం సేనం సన్నయ్హిత్వా ఘటేసు దీపే పక్ఖిపిత్వా రత్తిం గచ్ఛింసు. పటిరాజా తం దివసం బారాణసిసమీపే నగరం గహేత్వా ఇదాని కిన్తి రత్తిం సన్నాహం మోచాపేత్వా పమత్తో నిద్దం ఓక్కమి సద్ధిం బలకాయేన. తతో అమచ్చా బ్రహ్మదత్తరాజానం ఆదాయ పటిరఞ్ఞో ఖన్ధావారం గన్త్వా సబ్బఘటేహి దీపే నీహరాపేత్వా ఏకపజ్జోతం కత్వా ఉక్కుట్ఠిం అకంసు. పటిరఞ్ఞో అమచ్చో మహాబలకాయం దిస్వా భీతో అత్తనో రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా “ఉట్ఠేహి అమక్ఖికం మధుం ఖాదాహీ”తి మహాసద్దం అకాసి. తథా దుతియోపి తతియోపి. పటిరాజా తేన సద్దేన పటిబుజ్ఝిత్వా భయం సన్తాసం ఆపజ్జి. ఉక్కుట్ఠిసతాని పవత్తింసు. సో “పరవచనం సద్దహిత్వా అమిత్తహత్థం పత్తోమ్హీ”తి సబ్బరత్తిం తం తం విప్పలపిత్వా దుతియదివసే “ధమ్మికో రాజా, ఉపరోధం న కరేయ్య గన్త్వా ఖమాపేమీ”తి చిన్తేత్వా రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా జణ్ణుకేహి పతిట్ఠహిత్వా “ఖమ, మహారాజ, మయ్హం అపరాధ”న్తి ఆహ. రాజా తం ఓవదిత్వా “ఉట్ఠేహి, ఖమామి తే”తి ఆహ. సో రఞ్ఞా ఏవం వుత్తమత్తేయేవ పరమస్సాసప్పత్తో అహోసి. బారాణసిరఞ్ఞో సమీపేయేవ జనపదే రజ్జం లభి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞం సహాయకా అహేసుం.

అథ బ్రహ్మదత్తో ద్వేపి సేనా సమ్మోదమానా ఏకతో ఠితా దిస్వా “మమేవేకస్స చిత్తానురక్ఖణాయ అస్మిం మహాజనకాయే ఖుద్దకమక్ఖికాయ పివనమత్తమ్పి లోహితబిన్దు న ఉప్పన్నం, అహో సాధు, అహో సుట్ఠు, సబ్బే సత్తా సుఖితా హోన్తు, అవేరా హోన్తు, అబ్యాపజ్జా హోన్తూ”తి మేత్తాఝానం ఉప్పాదేత్వా తదేవ పాదకం కత్వా సఙ్ఖారే సమ్మసిత్వా పచ్చేకబోధిఞాణం సచ్ఛికత్వా సయమ్భుతం పాపుణి. తం మగ్గఫలసుఖేన సుఖితం హత్థిక్ఖన్ధే నిసిన్నం అమచ్చా పణిపాతం కత్వా ఆహంసు – “యానకాలో, మహారాజ, విజితబలకాయస్స సక్కారో కాతబ్బో, పరాజితబలకాయస్స భత్తపరిబ్బయో దాతబ్బో”తి. సో ఆహ – “నాహం, భణే, రాజా, పచ్చేకబుద్ధో నామాహ”న్తి. “కిం దేవో భణతి, న ఏదిసా పచ్చేకబుద్ధా హోన్తీ”తి. “కీదిసా, భణే, పచ్చేకబుద్ధా”తి? “పచ్చేకబుద్ధా నామ ద్వఙ్గులకేసమస్సూ అట్ఠపరిక్ఖారయుత్తా భవన్తీ”తి. సో దక్ఖిణహత్థేన సీసం పరామసి, తావదేవ గిహిలిఙ్గం అన్తరధాయి, పబ్బజితవేసో పాతురహోసి. ద్వఙ్గులకేసమస్సు అట్ఠపరిక్ఖారసమన్నాగతో వస్ససతికత్థేరసదిసో అహోసి. సో చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా హత్థిక్ఖన్ధతో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పదుమపుప్ఫే నిసీది. అమచ్చా వన్దిత్వా “కిం, భన్తే, కమ్మట్ఠానం, కథం అధిగతోసీ”తి పుచ్ఛింసు. సో యతో అస్స మేత్తాఝానకమ్మట్ఠానం అహోసి, తఞ్చ విపస్సనం విపస్సిత్వా అధిగతో, తస్మా తమత్థం దస్సేన్తో ఉదానగాథఞ్చ బ్యాకరణగాథఞ్చ ఇమంయేవ గాథం అభాసి **‘‘సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డ’’**న్తి.

తత్థ **సబ్బేసూ**తి అనవసేసేసు. **భూతేసూ**తి సత్తేసు. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో , విత్థారం పన రతనసుత్తవణ్ణనాయం వక్ఖామ. **నిధాయా**తి నిక్ఖిపిత్వా. **దణ్డ**న్తి కాయవచీమనోదణ్డం, కాయదుచ్చరితాదీనమేతం అధివచనం. కాయదుచ్చరితఞ్హి దణ్డయతీతి దణ్డం, బాధేతి అనయబ్యసనం పాపేతీతి వుత్తం హోతి. ఏవం వచీదుచ్చరితం మనోదుచ్చరితఞ్చ. పహరణదణ్డో ఏవ వా దణ్డో, తం నిధాయాతిపి వుత్తం హోతి. **అవిహేఠయ**న్తి అవిహేఠయన్తో. **అఞ్ఞతరమ్పీ**తి యంకిఞ్చి ఏకమ్పి. **తేస**న్తి తేసం సబ్బభూతానం. **న పుత్తమిచ్ఛేయ్యా**తి అత్రజో, ఖేత్తజో, దిన్నకో, అన్తేవాసికోతి ఇమేసు చతూసు పుత్తేసు యంకిఞ్చి పుత్తం న ఇచ్ఛేయ్య. **కుతో సహాయ**న్తి సహాయం పన ఇచ్ఛేయ్యాతి కుతో ఏవ ఏతం.

ఏకోతి పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన ఏకో, అదుతియట్ఠేన ఏకో, తణ్హాయ పహానట్ఠేన ఏకో, ఏకన్తవిగతకిలేసోతి ఏకో, ఏకో పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి ఏకో. సమణసహస్సస్సాపి హి మజ్ఝే వత్తమానో గిహిసంయోజనస్స ఛిన్నత్తా ఏకో, ఏవం **పబ్బజ్జాసఙ్ఖాతేన** ఏకో. ఏకో తిట్ఠతి, ఏకో గచ్ఛతి, ఏకో నిసీదతి, ఏకో సేయ్యం కప్పేతి, ఏకో ఇరియతి వత్తతీతి ఏవం **అదుతియట్ఠేన** ఏకో.

“తణ్హాదుతియో పురిసో, దీఘమద్ధానసంసరం;
ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, సంసారం నాతివత్తతి.

“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, తణ్హం దుక్ఖస్స సమ్భవం;
వీతతణ్హో అనాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి. (ఇతివు. ౧౫, ౧౦౫; మహాని. ౧౯౧;
చూళని.పారాయనానుగీతిగాథానిద్దేస ౧౦౭) –

ఏవం **తణ్హాపహానట్ఠేన** ఏకో. సబ్బకిలేసాస్స పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాతి ఏవం **ఏకన్తవిగతకిలేసో**తి ఏకో. అనాచరియకో హుత్వా సయమ్భూ సామంయేవ పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధోతి ఏవం **ఏకో పచ్చేకసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో**తి ఏకో.

చరేతి యా ఇమా అట్ఠ చరియాయో. సేయ్యథిదం – పణిధిసమ్పన్నానం చతూసు ఇరియాపథేసు ఇరియాపథచరియా, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం ఛసు అజ్ఝత్తికాయతనేసు ఆయతనచరియా, అప్పమాదవిహారీనం చతూసు సతిపట్ఠానేసు సతిచరియా, అధిచిత్తమనుయుత్తానం చతూసు ఝానేసు సమాధిచరియా, బుద్ధిసమ్పన్నానం చతూసు అరియసచ్చేసు ఞాణచరియా, సమ్మాపటిపన్నానం చతూసు అరియసచ్చేసు మగ్గచరియా, అధిగతప్ఫలానం చతూసు సామఞ్ఞఫలేసు పత్తిచరియా, తిణ్ణం బుద్ధానం సబ్బసత్తేసు లోకత్థచరియా, తత్థ పదేసతో పచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకానన్తి. యథాహ – “చరియాతి అట్ఠ చరియాయో ఇరియాపథచరియా”తి (పటి. మ. ౧.౧౯౭; ౩.౨౮) విత్థారో. తాహి చరియాహి సమన్నాగతో భవేయ్యాతి అత్థో. అథ వా యా ఇమా అధిముచ్చన్తో సద్ధాయ చరతి, పగ్గణ్హన్తో వీరియేన చరతి, ఉపట్ఠహన్తో సతియా చరతి, అవిక్ఖిత్తో సమాధినా చరతి, పజానన్తో పఞ్ఞాయ చరతి, విజానన్తో విఞ్ఞాణేన చరతి, ఏవం పటిపన్నస్స కుసలా ధమ్మా ఆయతన్తీతి ఆయతనచరియాయ చరతి, ఏవం పటిపన్నో విసేసం అధిగచ్ఛతీతి విసేసచరియాయ చరతీతి (పటి. మ. ౧.౧౯౭; ౩.౨౮) ఏవం అపరాపి అట్ఠ చరియాయో వుత్తా, తాహిపి సమన్నాగతో భవేయ్యాతి అత్థో. **ఖగ్గవిసాణకప్పో**తి ఏత్థ ఖగ్గవిసాణం నామ ఖగ్గమిగసిఙ్గం. కప్ప-సద్దస్స అత్థం విత్థారతో మఙ్గలసుత్తవణ్ణనాయం పకాసయిస్సామ, ఇధ

పనాయం “సత్థుకప్పేన వత, భో, కిర సావకేన సద్ధిం మన్తయమానా”తి ఏవమాదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౬౦) వియ పటిభాగో వేదితబ్బో. ఖగ్గవిసాణకప్పోతి ఖగ్గవిసాణసదిసోతి వుత్తం హోతి. అయం తావేత్థ పదతో అత్థవణ్ణనా.

అధిప్పాయానుసన్ధితో పన ఏవం వేదితబ్బో – య్వాయం వుత్తప్పకారో దణ్డో భూతేసు పవత్తియమానో అహితో హోతి, తం తేసు అప్పవత్తనేన తప్పటిపక్ఖభూతాయ మేత్తాయ పరహితూపసంహారేన చ సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డం, నిహితదణ్డత్తా ఏవ చ యథా అనిహితదణ్డా సత్తా భూతాని దణ్డేన వా సత్థేన వా పాణినా వా లేడ్డునా వా విహేఠయన్తి, తథా అవిహేఠయం, అఞ్ఞతరమ్పి తేసం ఇమం మేత్తాకమ్మట్ఠానమాగమ్మ యదేవ తత్థ వేదనాగతం సఞ్ఞాసఙ్ఖారవిఞ్ఞాణగతం తఞ్చ తదనుసారేనేవ తదఞ్ఞఞ్చ సఙ్ఖారగతం విపస్సిత్వా ఇమం పచ్చేకబోధిం అధిగతోమ్హీతి అయం తావ అధిప్పాయో.

అయం పన అనుసన్ధి – ఏవం వుత్తే తే అమచ్చా ఆహంసు – “ఇదాని, భన్తే, కుహిం గచ్ఛథా”తి? తతో తేన “పుబ్బే పచ్చేకబుద్ధా కత్థ వసన్తీ”తి ఆవజ్జేత్వా ఞత్వా “గన్ధమాదనపబ్బతే”తి వుత్తే పున ఆహంసు – “అమ్హే దాని, భన్తే, పజహథ న ఇచ్ఛథా”తి. అథ పచ్చేకసమ్బుద్ధో ఆహ “న పుత్తమిచ్ఛేయ్యా”తి సబ్బం. తత్రాధిప్పాయో – అహం ఇదాని అత్రజాదీసు యంకిఞ్చి పుత్తమ్పి న ఇచ్ఛేయ్యం, కుతో పన తుమ్హాదిసం సహాయం. తస్మా తుమ్హేసుపి యో మయా సద్ధిం గన్తుం మాదిసో వా హోతుం ఇచ్ఛతి, సో ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో. అథ వా తేహి “అమ్హే దాని, భన్తే, పజహథ న ఇచ్ఛథా”తి వుత్తే సో పచ్చేకసమ్బుద్ధో “న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయ”న్తి వత్వా అత్తనో యథావుత్తేనత్థేన ఏకచరియాయ గుణం దిస్వా పముదితో పీతిసోమనస్సజాతో ఇమం ఉదానం ఉదానేసి – “ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో”తి. ఏవం వత్వా పేక్ఖమానస్సేవ మహాజనస్స ఆకాసే ఉప్పతిత్వా గన్ధమాదనం అగమాసి.

గన్ధమాదనో నామ హిమవతి చూళకాళపబ్బతం మహాకాళపబ్బతం నాగపలివేఠనం చన్దగబ్భం సూరియగబ్భం సువణ్ణపస్సం హిమవన్తపబ్బతన్తి సత్త పబ్బతే అతిక్కమ్మ హోతి. తత్థ నన్దమూలకం నామ పబ్భారం పచ్చేకబుద్ధానం వసనోకాసో, తిస్సో చ గుహాయో – సువణ్ణగుహా, మణిగుహా, రజతగుహాతి . తత్థ మణిగుహాద్వారే మఞ్జూసకో నామ రుక్ఖో యోజనం ఉబ్బేధేన, యోజనం విత్థారేన. సో యత్తకాని ఉదకే వా థలే వా పుప్ఫాని, సబ్బాని తాని పుప్ఫయతి, విసేసేన పచ్చేకబుద్ధాగమనదివసే. తస్సూపరితో సబ్బరతనమాళో హోతి. తత్థ సమ్మజ్జనకవాతో కచవరం ఛడ్డేతి, సమకరణవాతో సబ్బరతనమయవాలుకం సమం కరోతి, సిఞ్చనకవాతో అనోతత్తదహతో ఆనేత్వా ఉదకం సిఞ్చతి, సుగన్ధకరణవాతో హిమవన్తతో సబ్బేసం సుగన్ధరుక్ఖానం గన్ధే ఆనేతి, ఓచినకవాతో పుప్ఫాని ఓచినిత్వా పాతేతి, సన్థరకవాతో సబ్బత్థ సన్థరతి. సదా సుపఞ్ఞత్తానేవ చేత్థ ఆసనాని హోన్తి, యేసు పచ్చేకబుద్ధుప్పాదదివసే, ఉపోసథదివసే చ సబ్బే పచ్చేకబుద్ధా సన్నిపతిత్వా నిసీదన్తి. అయం తత్థ పకతి. అయం పచ్చేకబుద్ధో తత్థ గన్త్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసీదతి. తతో సచే తస్మిం కాలే అఞ్ఞేపి పచ్చేకబుద్ధా సంవిజ్జన్తి, తేపి తఙ్ఖణేయేవ సన్నిపతిత్వా పఞ్ఞత్తాసనేసు నిసీదన్తి. నిసీదిత్వా చ కిఞ్చిదేవ సమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠహన్తి. తతో సఙ్ఘత్థేరో అధునాగతపచ్చేకబుద్ధం సబ్బేసం అనుమోదనత్థాయ “కథమధిగత”న్తి ఏవం కమ్మట్ఠానం పుచ్ఛతి, తదాపి సో తమేవ అత్తనో ఉదానబ్యాకరణగాథం భాసతి. పున భగవాపి ఆయస్మతా ఆనన్దేన పుట్ఠో తమేవ గాథం భాసతి. ఆనన్దోపి సఙ్గీతియన్తి ఏవం ఏకేకా గాథా పచ్చేకసమ్బోధిఅభిసమ్బుద్ధట్ఠానే, మఞ్జూసకమాళే, ఆనన్దేన పుచ్ఛితకాలే, సఙ్గీతియన్తి చతుక్ఖత్తుం భాసితా హోతీతి.

పఠమగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౨. **సంసగ్గజాతస్సా**తి గాథా కా ఉప్పత్తి? అయమ్పి పచ్చేకబోధిసత్తో కస్సపస్స భగవతో సాసనే వీసతి వస్ససహస్సాని పురిమనయేనేవ సమణధమ్మం కరోన్తో కసిణపరికమ్మం కత్వా పఠమం ఝానం నిబ్బత్తేత్వా నామరూపం వవత్థపేత్వా లక్ఖణసమ్మసనం కత్వా అరియమగ్గం అనధిగమ్మ బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి. సో తతో చుతో బారాణసిరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి ఉప్పజ్జిత్వా పురిమనయేనేవ వడ్ఢమానో యతో పభుతి "అయం ఇత్థీ, అయం పురిసో"తి విసేసం అఞ్ఞాసి. తదుపాదాయ ఇత్థీనం హత్థే న రమతి , ఉచ్ఛాదనన్హాపనమణ్డనాదిమత్తమ్పి న సాదియతి. తం పురిసా ఏవ పోసేన్తి. థఞ్ఞపాయనకాలే ధాతియో కఞ్చుకం పటిముఞ్చిత్వా పురిసవేసేన థఞ్ఞం పాయేన్తి. సో ఇత్థీనం గన్ధం ఘాయిత్వా సద్దం వా సుత్వా రోదతి, విఞ్ఞుతం పత్తోపి ఇత్థియో పస్సితుం న ఇచ్ఛతి. తేన తం **అనిత్థిగన్ధో**త్వేవ సఞ్జానింసు.

తస్మిం సోళసవస్సుద్దేసికే జాతే రాజా "కులవంసం సణ్ఠపేస్సామీ"తి నానాకులేహి తస్స అనురూపా కఞ్ఞాయో ఆనేత్వా అఞ్ఞతరం అమచ్చం ఆణాపేసి "కుమారం రమాపేహీ"తి. అమచ్చో ఉపాయేన తం రమాపేతుకామో తస్స అవిదూరే సాణిపాకారం పరిక్ఖిపాపేత్వా నాటకాని పయోజాపేసి. కుమారో గీతవాదితసద్దం సుత్వా "కస్సేసో సద్దో"తి ఆహ. అమచ్చో "తవేసో, దేవ , నాటకిత్థీనం సద్దో, పుఞ్ఞవన్తానం ఈదిసాని నాటకాని హోన్తి. అభిరమ, దేవ, మహాపుఞ్ఞోసి త్వ"న్తి ఆహ. కుమారో అమచ్చం దణ్డేన తాళాపేత్వా నిక్కడ్ఢాపేసి. సో రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా కుమారస్స మాతరా సహ గన్త్వా కుమారం ఖమాపేత్వా పున అమచ్చం ఆణాపేసి. కుమారో తేహి అతినిప్పీళియమానో సేట్ఠసువణ్ణం దత్వా సువణ్ణకారే ఆణాపేసి "సున్దరం ఇత్థిరూపం కరోథా"తి. తే విస్సకమ్మునా నిమ్మితసదిసం సబ్బాలఙ్కారవిభూసితం ఇత్థిరూపం కరిత్వా దస్సేసుం. కుమారో దిస్వా విమ్హయేన సీసం చాలేత్వా మాతాపితూనం పేసేసి – "యది ఈదిసం ఇత్థిం లభిస్సామి, గణ్హిస్సామీ"తి. మాతాపితరో "అమ్హాకం పుత్తో మహాపుఞ్ఞో, అవస్సం తేన సహ కతపుఞ్ఞా కాచి దారికా లోకే ఉప్పన్నా భవిస్సతీ"తి తం సువణ్ణరూపం రథం ఆరోపేత్వా అమచ్చానం అప్పేసుం – "గచ్ఛథ, ఈదిసం దారికం గవేసథా"తి. తే తం గహేత్వా సోళసమహాజనపదే విచరన్తా తం తం గామం గన్త్వా ఉదకతిత్థాదీసు యత్థ యత్థ జనసమూహం పస్సన్తి, తత్థ తత్థ దేవతం వియ సువణ్ణరూపం ఠపేత్వా నానాపుప్ఫవత్థాలఙ్కారేహి పూజం కత్వా వితానం బన్ధిత్వా ఏకమన్తం తిట్ఠన్తి "యది కేనచి ఏవరూపా దిట్ఠపుబ్బా భవిస్సతి, సో కథం సముట్ఠాపేస్సతీ"తి? ఏతేనుపాయేన అఞ్ఞత్ర మద్దరట్ఠా సబ్బజనపదే ఆహిణ్డిత్వా తం "ఖుద్దకరట్ఠ"న్తి అవమఞ్ఞమానా తత్థ పఠమం అగన్త్వా నివత్తింసు.

తతో నేసం ఏతదహోసి – "మద్దరట్ఠమ్పి తావ గచ్ఛామ, మా నో బారాణసిం పవిట్ఠేపి రాజా పున పేసేసీ"తి మద్దరట్ఠే సాగలనగరం అగమంసు. సాగలనగరే చ మద్దవో నామ రాజా. తస్స ధీతా సోళసవస్సుద్దేసికా అభిరూపా అహోసి. తస్సా వణ్ణదాసియో న్హానోదకత్థాయ తిత్థం గచ్ఛన్తి. తత్థ అమచ్చేహి ఠపితం తం సువణ్ణరూపం దూరతోవ దిస్వా "అమ్హే ఉదకత్థాయ పేసేత్వా రాజపుత్తీ సయమేవ ఆగతా"తి భణన్తియో సమీపం గన్త్వా "నాయం సామినీ, అమ్హాకం సామినీ ఇతో అభిరూపతరా"తి ఆహంసు. అమచ్చా తం సుత్వా రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా అనురూపేన నయేన దారికం యాచింసు. సోపి అదాసి. తే బారాణసిరఞ్ఞో పాహేసుం – "లద్ధా, దేవ, కుమారికా, సామం ఆగచ్ఛథ, ఉదాహు అమ్హేవ ఆనేమా"తి. సో "మయి ఆగచ్ఛన్తే జనపదపీళా భవిస్సతి, తుమ్హేవ నం ఆనేథా"తి పేసేసి.

అమచ్చాపి దారికం గహేత్వా నగరా నిక్ఖమిత్వా కుమారస్స పాహేసుం – "లద్ధా సువణ్ణరూపసదిసా కుమారికా"తి. కుమారో సుత్వావ రాగేన అభిభూతో పఠమజ్ఝానా పరిహాయి. సో దూతపరమ్పరాయ పేసేసి – "సీఘం ఆనేథ, సీఘం ఆనేథా"తి. తే సబ్బత్థ ఏకరత్తివాసేన బారాణసిం పత్వా బహినగరే ఠితా రఞ్ఞో పేసేసుం – "అజ్జేవ పవిసితబ్బం, నో"తి. రాజా

“సేట్ఠకులా ఆనీతా దారికా, మఙ్గలకిరియం కత్వా మహాసక్కారేన పవేసేస్సామ, ఉయ్యానం తావ నం నేథా”తి ఆహ. తే తథా అకంసు. సా అచ్చన్తసుఖుమాలా కుమారికా యానుగ్ఘాటేన ఉబ్బాళ్హా అద్ధానపరిస్సమేన ఉప్పన్నవాతరోగా మిలాతమాలా వియ హుత్వా రత్తిభాగే కాలమకాసి. అమచ్చా “సక్కారా పరిభట్ఠమ్హా”తి పరిదేవింసు. రాజా చ నాగరా చ “కులవంసో వినట్ఠో”తి పరిదేవింసు. సకలనగరం కోలాహలం అహోసి. కుమారస్స సుతమత్తేయేవ మహాసోకో ఉదపాది.

తతో కుమారో సోకస్స మూలం ఖనితుం ఆరద్ధో. సో ఏవం చిన్తేసి – “అయం సోకో నామ న అజాతస్స హోతి, జాతస్స పన హోతి. తస్మా జాతిం పటిచ్చ సోకో. జాతి పన కిం పటిచ్చాతి? భవం పటిచ్చ జాతీ”తి. ఏవం పుబ్బభావనానుభావేన యోనిసో మనసికరోన్తో అనులోమపటిలోమం పటిచ్చసముప్పాదం దిస్వా పున అనులోమఞ్చ సఙ్ఖారే సమ్మసన్తో తత్థేవ నిసిన్నో పచ్చేకసమ్బోధిం సచ్ఛాకాసి. అమచ్చా తం మగ్గఫలసుఖేన సుఖితం సన్తిన్ద్రియం సన్తమానసం నిసిన్నం దిస్వా పణిపాతం కత్వా ఆహంసు – “మా సోచి, దేవ, మహన్తో జమ్బుదీపో, అఞ్ఞం తతో సున్దరతరం కఞ్ఞం ఆనేస్సామా”తి. సో ఆహ – “న సోచామి, నిస్సోకో పచ్చేకబుద్ధో అహ”న్తి. ఇతో పరం సబ్బం వుత్తపురిమగాథాసదిసమేవ ఠపేత్వా గాథావణ్ణనం.

గాథావణ్ణనా పన ఏవం వేదితబ్బా – **సంసగ్గజాతస్సాతి** జాతసంసగ్గస్స. తత్థ దస్సనసవనకాయసముల్లపనసమ్భోగసంసగ్గవసేన పఞ్చవిధో సంసగ్గో. తత్థ అఞ్ఞమఞ్ఞం దిస్వా చక్ఖువిఞ్ఞాణవీథివసేన ఉప్పన్నరాగో **దస్సనసంసగ్గో** నామ. తత్థ సీహళదీపే కాళదీఘువాపీ గామే పిణ్డాయ చరన్తం కల్యాణవిహారవాసిదీఘభాణకదహరభిక్ఖుం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తా కేనచి ఉపాయేన తం అలభిత్వా కాలఙ్కతా కుటుమ్బియధీతా చ తస్సా నివాసనచోళఖణ్డం దిస్వా “ఏవరూపం వత్థం ధారినియా నామ సద్ధిం సంవాసం నాలభి”న్తి ఫలితహదయో కాలఙ్కతో. సో ఏవ దహరో చ నిదస్సనం.

పరేహి పన కథియమానం రూపాదిసమ్పత్తిం అత్తనా వా హసితలపితగీతసద్దం సుత్వా సోతవిఞ్ఞాణవీథివసేన ఉప్పన్నరాగో **సవనసంసగ్గో** నామ. తత్రాపి గిరిగామవాసికమ్మారధీతాయ పఞ్చహి కుమారికాహి సద్ధిం పదుమస్సరం గన్త్వా న్హత్వా మాలం ఆరోపేత్వా ఉచ్చాసద్దేన గాయన్తియా సద్దం సుత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తో కామరాగేన విసేసా పరిహాయిత్వా బ్యసనం పత్తో పఞ్చగ్గళలేణవాసీ తిస్సదహరో నిదస్సనం.

అఞ్ఞమఞ్ఞం అఙ్గపరామసనేన ఉప్పన్నరాగో **కాయసంసగ్గో** నామ. ధమ్మభాసనదహరభిక్ఖు చ రాజధీతా చేత్థ నిదస్సనం. మహావిహారే కిర దహరభిక్ఖు ధమ్మం భాసతి. తత్థ మహాజనో ఆగతో, రాజాపి అగ్గమహేసియా రాజధీతాయ చ సద్ధిం అగమాసి. తతో రాజధీతాయ తస్స రూపఞ్చ సరఞ్చ ఆగమ్మ బలవరాగో ఉప్పన్నో, తస్స దహరస్సాపి. తం దిస్వా రాజా సల్లక్ఖేత్వా సాణిపాకారేన పరిక్ఖిపాపేసి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞం పరామసిత్వా ఆలిఙ్గింసు. పున సాణిపాకారం అపనేత్వా పస్సన్తా ద్వేపి కాలఙ్కతేయేవ అద్దసంసూతి.

అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆలపనసముల్లపనవసేన ఉప్పన్నరాగో పన **సముల్లపనసంసగ్గో** నామ. భిక్ఖు భిక్ఖునీహి సద్ధిం పరిభోగకరణే ఉప్పన్నరాగో **సమ్భోగసంసగ్గో** నామ. ద్వీసుపి ఏతేసు పారాజికప్పత్తో భిక్ఖు చ భిక్ఖునీ చ నిదస్సనం. మరిచవట్టినామమహావిహారమహే కిర దుట్ఠగామణిఅభయరాజా మహాదానం పటియాదేత్వా ఉభతోసఙ్ఘం పరివిసతి. తత్థ ఉణ్హయాగుయా దిన్నాయ సఙ్ఘనవకసామణేరీ అనాధారకస్స సఙ్ఘనవకస్స సామణేరస్స దన్తవలయం దత్వా సముల్లపనమకాసి. తే ఉభోపి ఉపసమ్పజ్జిత్వా సట్ఠివస్సా హుత్వా పరతీరం గతా అఞ్ఞమఞ్ఞం సముల్లపనేన పుబ్బసఞ్ఞం

పటిలభిత్వా తావదేవ సఞ్జాతసినేహా సిక్ఖాపదం వీతిక్కమిత్వా పారాజికా అహేసున్తి. ఏవం పఞ్చవిధే సంసగ్గే యేన కేనచి సంసగ్గేన జాతసంసగ్గస్స **భవతి స్నేహో**, పురిమరాగపచ్చయో బలవరాగో ఉప్పజ్జతి. తతో **స్నేహన్వయం దుక్ఖమిదం పహోతి** తమేవ స్నేహం అనుగచ్ఛన్తం సన్దిట్ఠికసమ్పరాయికం సోకపరిదేవాదినానప్పకారకం ఇదం దుక్ఖం పహోతి పభవతి జాయతి.

అపరే "ఆరమ్మణే చిత్తస్స వోస్సగ్గో సంసగ్గో"తి భణన్తి. తతో స్నేహో, స్నేహదుక్ఖమిదన్తి. ఏవమత్థప్పభేదం ఇమం అడ్ఢగాథం వత్వా సో పచ్చేకబుద్ధో ఆహ – "స్వాయం యమిదం స్నేహన్వయం సోకాదిదుక్ఖం పహోతి, తమేవ స్నేహం అనుగతస్స దుక్ఖస్స మూలం ఖనన్తో పచ్చేకబోధిం అధిగతో"తి.

ఏవం వుత్తే తే అమచ్చా ఆహంసు – "అమ్హేహి దాని, భన్తే, కిం కత్తబ్బ"న్తి? తతో సో ఆహ – "తుమ్హే వా అఞ్ఞతరో వా ఇమమ్హా దుక్ఖా ముచ్చితుకామో, సో సబ్బోపి **ఆదీనవం స్నేహజం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో**"తి. ఏత్థ చ యం తం "స్నేహన్వయం దుక్ఖమిదం పహోతీ"తి వుత్తం, తదేవ సన్ధాయ "ఆదీనవం స్నేహజం పేక్ఖమానో"తి ఇదం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. అథ వా యథావుత్తేన సంసగ్గేన 'సంసగ్గజాతస్స భవతి స్నేహో, స్నేహన్వయం దుక్ఖమిదం పహోతి', ఏవం యథాభూతం ఆదీనవం స్నేహజం పేక్ఖమానో అహమధిగతోతి ఏవం సమ్బన్ధిత్వా చతుత్థపాదో పుబ్బే వుత్తనయేనేవ స్నేహవసేన వుత్తోతి వేదితబ్బో. తతో పరం సబ్బం పురిమగాథాయ వుత్తసదిసమేవాతి.

సంసగ్గగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬౩. **మిత్తే సుహజ్జేతి** కా ఉప్పత్తి? అయం పచ్చేకబోధిసత్తో పురిమగాథాయ వుత్తనయేనేవ ఉప్పజ్జిత్వా బారాణసియం రజ్జం కారేన్తో పఠమజ్ఝానం నిబ్బత్తేత్వా "కిం సమణధమ్మో వరో, రజ్జం వర"న్తి వీమంసిత్వా అమచ్చానం రజ్జం నియ్యాతేత్వా సమణధమ్మం అకాసి. అమచ్చా "ధమ్మేన సమేన కరోథా"తి వుత్తాపి లఞ్జం గహేత్వా అధమ్మేన కరోన్తి. తే లఞ్జం గహేత్వా సామికే పరాజయన్తా ఏకదా అఞ్ఞతరం రాజవల్లభం పరాజేసుం. సో రఞ్ఞో భత్తకారకేహి సద్ధిం పవిసిత్వా సబ్బం ఆరోచేసి. రాజా దుతియదివసే సయం వినిచ్ఛయట్ఠానం అగమాసి. తతో మహాజనా – "అమచ్చా, దేవ, సామికే అసామికే కరోన్తీ"తి ఉచ్చాసద్దం కరోన్తా మహాయుద్ధం వియ అకంసు. అథ రాజా వినిచ్ఛయట్ఠానా వుట్ఠాయ పాసాదం అభిరుహిత్వా సమాపత్తిం అప్పేతుం నిసిన్నో. తేన సద్దేన విక్ఖిత్తచిత్తో న సక్కోతి అప్పేతుం. సో "కిం మే రజ్జేన, సమణధమ్మో వర"న్తి రజ్జసుఖం పహాయ పున సమాపత్తిం నిబ్బత్తేత్వా పుబ్బే వుత్తనయేనేవ విపస్సిత్వా పచ్చేకసమ్బోధిం సచ్ఛాకాసి. కమ్మట్ఠానఞ్చ పుచ్ఛితో ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ మేత్తాయనవసేన **మిత్తా**. సుహదయభావేన **సుహజ్జా**. కేచి ఏకన్తహితకామతాయ మిత్తావ హోన్తి న సుహజ్జా. కేచి గమనాగమనట్ఠాననిసజ్జాసముల్లాపాదీసు, హదయసుఖజననేన సుహజ్జావ హోన్తి, న మిత్తా. కేచి తదుభయవసేన సుహజ్జా చేవ మిత్తా చ హోన్తి. తే దువిధా అగారియా చ అనగారియా చ. తత్థ అగారియా తివిధా హోన్తి ఉపకారో సమానసుఖదుక్ఖో అనుకమ్పకోతి. అనగారియా విసేసేన అత్థక్ఖాయినో ఏవ. తే చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతా హోన్తి. యథాహ –

> "చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి ఉపకారో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. పమత్తం రక్ఖతి, పమత్తస్స సాపతేయ్యం రక్ఖతి, భీతస్స సరణం హోతి, ఉప్పన్నేసు కిచ్చకరణీయేసు తద్దిగుణం భోగం అనుప్పదేతి" (దీ॰ ని॰

౩.౨౬౧).

తథా –

> “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి సమానసుఖదుక్ఖో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. గుయ్హమస్స ఆచిక్ఖతి, గుయ్హమస్స పరిగూహతి, ఆపదాసు న విజహతి, జీవితంపిస్స అత్థాయ పరిచ్చత్తం హోతి” (దీ. ని. ౩.౨౬౨).

తథా –

> “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అనుకమ్పకో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. అభవేనస్స న నన్దతి, భవేనస్స నన్దతి, అవణ్ణం భణమానం నివారేతి, వణ్ణం భణమానం పసంసతి” (దీ. ని. ౩.౨౬౪).

తథా –

> “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అత్థక్ఖాయీ మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. పాపా నివారేతి, కల్యాణే నివేసేతి, అస్సుతం సావేతి, సగ్గస్స మగ్గం ఆచిక్ఖతీ”తి (దీ. ని. ౩.౨౬౩).

తేస్విధ అగారియా అధిప్పేతా, అత్థతో పన సబ్బేపి యుజ్జన్తి. తే **మిత్తే సుహజ్జే అనుకమ్పమానో**తి అనుదయమానో, తేసం సుఖం ఉపసంహరితుకామో దుక్ఖం అపహరితుకామో చ.

హాపేతి అత్థన్తి దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థవసేన తివిధం, తథా అత్తత్థపరత్థఉభయత్థవసేనాపి తివిధం అత్థం లద్ధవినాసనేన అలద్ధానుప్పాదనేనాతి ద్విధాపి హాపేతి వినాసేతి. **పటిబద్ధచిత్తో**తి “అహం ఇమం వినా న జీవామి, ఏస మే గతి, ఏస మే పరాయణ”న్తి ఏవం అత్తానం నీచే ఠానే ఠపేన్తోపి పటిబద్ధచిత్తో హోతి. “ఇమే మం వినా న జీవన్తి, అహం తేసం గతి, అహం తేసం పరాయణ”న్తి ఏవం అత్తానం ఉచ్చే ఠానే ఠపేన్తోపి పటిబద్ధచిత్తో హోతి. ఇధ పన ఏవం పటిబద్ధచిత్తో అధిప్పేతో. **ఏతం భయ**న్తి ఏతం అత్థహాపనభయం, అత్తనో సమాపత్తిహానిం సన్ధాయాహ. **సన్థవే**తి తివిధో సన్థవో తణ్హాదిట్ఠిమిత్తసన్థవవసేన. తత్థ అట్ఠసతపభేదాపి తణ్హా తణ్హాసన్థవో, ద్వాసట్ఠిభేదాపి దిట్ఠి దిట్ఠిసన్థవో, పటిబద్ధచిత్తతాయ మిత్తానుకమ్పనా మిత్తసన్థవో. తేసు సో ఇధ అధిప్పేతో. తేన హిస్స సమాపత్తి పరిహీనా. తేనాహ – “ఏతం భయం సన్థవే పేక్ఖమానో అహం అధిగతో”తి. సేసం వుత్తసదిసమేవాతి.

మిత్తసుహజ్జగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౪. వంసో విసాలోతి కా ఉప్పత్తి? పుబ్బే కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే తయో పచ్చేకబోధిసత్తా పబ్బజిత్వా వీసతి వస్ససహస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా దేవలోకే ఉప్పన్నా. తతో చవిత్వా తేసం జేట్ఠకో బారాణసిరాజకులే నిబ్బత్తో, ఇతరే ద్వే పచ్చన్తరాజకులేసు. తే ఉభోపి కమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా అనుక్కమేన పచ్చేకబుద్ధా హుత్వా నన్దమూలకపబ్భారే వసన్తా ఏకదివసం సమాపత్తితో వుట్ఠాయ “మయం కిం కమ్మం కత్వా ఇమం లోకుత్తరసుఖం అనుప్పత్తా”తి ఆవజ్జేత్వా పచ్చవేక్ఖమానా కస్సపబుద్ధకాలే అత్తనో అత్తనో చరియం అద్దసంసు. తతో “తతియో కుహి”న్తి ఆవజ్జేన్తా బారాణసిరజ్జం కారేన్తం దిస్వా తస్స గుణే సరిత్వా “సో పకతియావ అప్పిచ్ఛతాదిగుణసమన్నాగతో హోతి,

అమ్హాకంయేవ ఓవాదకో వత్తా వచనక్ఖమో పాపగరహీ, హన్ద, నం ఆరమ్మణం దస్సేత్వా ఆరోచేమా”తి ఓకాసం గవేసన్తా తం ఏకదివసం సబ్బాలఙ్కారవిభూసితం ఉయ్యానం గచ్ఛన్తం దిస్వా ఆకాసేనాగన్త్వా ఉయ్యానద్వారే వేళుగుమ్బమూలే అట్ఠంసు. మహాజనో అతిత్తో రాజదస్సనేన రాజానం ఉల్లోకేతి. తతో రాజా “అత్థి ను ఖో కోచి మమ దస్సనే బ్యాపారం న కరోతీ”తి ఓలోకేన్తో పచ్చేకబుద్ధే అద్దక్ఖి. సహ దస్సనేనేవ చస్స తేసు సినేహో ఉప్పజ్జి. సో హత్థిక్ఖన్ధా ఓరుయ్హ సన్తేన ఆచారేన ఉపసఙ్కమిత్వా “భన్తే, కిం నామ తుమ్హే”తి పుచ్ఛి. తే “మయం, మహారాజ, అసజ్జమానా నామా”తి ఆహంసు . “భన్తే, అసజ్జమానాతి ఏతస్స కో అత్థో”తి? “అలగ్గనత్థో, మహారాజా”తి. తతో వేళుగుమ్బం దస్సేత్వా ఆహంసు – “సేయ్యథాపి, మహారాజ, ఇమం వేళుగుమ్బం సబ్బసో మూలఖన్ధసాఖానుసాఖాహి సంసిబ్బిత్వా ఠితం అసిహత్థో పురిసో మూలే ఛేత్వా ఆవిఞ్ఛన్తో న సక్కుణేయ్య ఉద్ధరితుం, ఏవమేవ త్వం అన్తో చ బహి చ జటాయ జటితో ఆసత్తవిసత్తో తత్థ విలగ్గో. సేయ్యథాపి వా పనస్స వేమజ్ఝగతోపి అయం వంసకళీరో అసఞ్జాతసాఖత్తా కేనచి అలగ్గోవ ఠితో, సక్కా చ పన అగ్గే వా మూలే వా ఛేత్వా ఉద్ధరితుం, ఏవమేవ మయం కత్థచి అసజ్జమానా సబ్బా దిసా గచ్ఛామా”తి తావదేవ చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా పస్సతో ఏవ రఞ్ఞో ఆకాసేన నన్దమూలకపబ్భారం అగమంసు. తతో రాజా చిన్తేసి – “కదా ను ఖో అహమ్పి ఏవం అసజ్జమానో భవేయ్య”న్తి తత్థేవ ఠితో విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. పురిమనయేనేవ కమ్మట్ఠానం పుచ్ఛితో ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ **వంసో**తి వేళు. **విసాలో**తి విత్థిణ్ణో. **వ**-కారో అవధారణత్థో, **ఏవ**-కారో వా అయం, సన్ధివసేన ఏత్థ ఏ-కారో నట్ఠో. తస్స పరపదేన సమ్బన్ధో. తం పచ్ఛా యోజేస్సామ. **యథా**తి పటిభాగే. **విసత్తో**తి లగ్గో జటితో సంసిబ్బితో. **పుత్తేసు దారేసు చా**తి పుత్తధీతుభరియాసు. **యా అపేక్ఖా**తి యా తణ్హా యో సినేహో. **వంసక్కళీరోవ అసజ్జమానో**తి వంసకళీరో వియ అలగ్గమానో. కిం వుత్తం హోతి? యథా వంసో విసాలో విసత్తో ఏవ హోతి, పుత్తేసు దారేసు చ యా అపేక్ఖా, సాపి ఏవం తాని వత్థూని, సంసిబ్బిత్వా ఠితత్తా విసత్తా ఏవ. స్వాహం తాయ అపేక్ఖాయ అపేక్ఖవా విసాలో వంసో వియ విసత్తోతి ఏవం అపేక్ఖాయ ఆదీనవం దిస్వా తం అపేక్ఖం మగ్గఞాణేన ఛిన్దన్తో అయం వంసకళీరోవ రూపాదీసు వా లాభాదీసు వా కామభవాదీసు వా దిట్ఠాదీసు వా తణ్హామానదిట్ఠివసేన అసజ్జమానో పచ్చేకబోధిం అధిగతోతి. సేసం పురిమనయేనేవ వేదితబ్బం.

వంసక్కళీరగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౩. మిగో అరఞ్ఞమ్హీతి కా ఉప్పత్తి? ఏకో కిర భిక్ఖు కస్సపస్స భగవతో సాసనే యోగావచరో కాలం కత్వా బారాణసియం సేట్ఠికులే ఉప్పన్నో అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే. సో సుభగో అహోసి, తతో పరదారికో హుత్వా కాలఙ్కతో నిరయే నిబ్బత్తో తత్థ పచ్చిత్వా పక్కావసేసేన సేట్ఠిభరియాయ కుచ్ఛిమ్హి ఇత్థీ హుత్వా పటిసన్ధిం గణ్హి. నిరయతో ఆగతానం సత్తానం గత్తాని ఉణ్హాని హోన్తి. తేన సేట్ఠిభరియా డయ్హమానేన ఉదరేన కిచ్ఛేన కసిరేన తం గబ్భం ధారేత్వా కాలేన దారికం విజాయి. సా జాతదివసతో పభుతి మాతాపితూనం సేసబన్ధుపరిజనానఞ్చ దేస్సా అహోసి. వయప్పత్తా చ యమ్హి కులే దిన్నా, తత్థాపి సామికసస్సుససురానం దేస్సావ అహోసి అప్పియా అమనాపా. అథ నక్ఖత్తే ఘోసితే సేట్ఠిపుత్తో తాయ సద్ధిం కీళితుం అనిచ్ఛన్తో వేసిం ఆనేత్వా కీళతి. సా తం దాసీనం సన్తికా సుత్వా సేట్ఠిపుత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా నానప్పకారేహి అనునయిత్వా చ ఆహ – “అయ్యపుత్త, ఇత్థీ నామ సచేపి దసన్నం రాజూనం కనిట్ఠా హోతి, చక్కవత్తినో వా ధీతా, తథాపి సామికస్స పేసనకరా హోతి. సామికే అనాలపన్తే సూలే ఆరోపితా వియ దుక్ఖం పటిసంవేదేతి. సచే అహం అనుగ్గహారహా అనుగ్గహేతబ్బా, నో చే, విస్సజ్జేతబ్బా. అత్తనో ఞాతికులం గమిస్సామీ”తి. సేట్ఠిపుత్తో – “హోతు, భద్దే, మా సోచి కీళనసజ్జా

హోహి, నక్ఖత్తం కీళిస్సామా”తి ఆహ. సేట్ఠిధీతా తావత్తకేన సల్లాపమత్తేన ఉస్సాహజాతా “స్వే నక్ఖత్తం కీళిస్సామీ”తి బహుం ఖజ్జభోజ్జం పటియాదేతి. సేట్ఠిపుత్తో దుతియదివసే అనారోచేత్వావ కీళనట్ఠానం గతో. సా “ఇదాని పేసేస్సతి, ఇదాని పేసేస్సతీ”తి మగ్గం ఓలోకేన్తీ నిసిన్నా ఉస్సూరం దిస్వా మనుస్సే పేసేసి. తే పచ్చాగన్త్వా “సేట్ఠిపుత్తో గతో”తి ఆరోచేసుం. సా తం సబ్బం పటియాదితం ఆదాయ యానం అభిరుహిత్వా ఉయ్యానం గన్తుం ఆరద్ధా.

అథ నన్దమూలకపబ్భారే పచ్చేకసమ్బుద్ధో సత్తమే దివసే నిరోధా వుట్ఠాయ నాగలతాదన్తకట్ఠం ఖాదిత్వా అనోతత్తదహే ముఖం ధోవిత్వా “కత్థ అజ్జ భిక్ఖం చరిస్సామా”తి ఆవజ్జేన్తో తం సేట్ఠిధీతరం దిస్వా “మయి ఇమిస్సా సద్ధాకారం కారేత్వా తం కమ్మం పరిక్ఖయం గమిస్సతీ”తి ఞత్వా పబ్భారసమీపే సట్ఠియోజనమనోసిలాతలే ఠత్వా పత్తచీవరమాదాయ అభిఞ్ఞాపాదకం ఝానం సమాపజ్జిత్వా ఆకాసేనాగన్త్వా తస్సా పటిపథే ఓరుయ్హ బారాణసిం అభిముఖో అగమాసి. తం దిస్వావ దాసియో సేట్ఠిధీతాయ ఆరోచేసుం. సా యానా ఓరుయ్హ సక్కచ్చం వన్దిత్వా పత్తం సబ్బరససమ్పన్నేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పూరేత్వా పదుమపుప్ఫేన పటిచ్ఛాదేత్వా హేట్ఠాపి పదుమపుప్ఫం కత్వా పుప్ఫకలాపం హత్థేన గహేత్వా పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థే పత్తం దత్వా వన్దిత్వా పుప్ఫకలాపహత్థా పత్థనం అకాసి – “భన్తే, యథా ఇదం పుప్ఫం, ఏవాహం యత్థ యత్థ ఉపపజ్జామి, తత్థ తత్థ మహాజనస్స పియా భవేయ్యం మనాపా”తి. ఏవం పత్థేత్వా దుతియమ్పి పత్థేసి – “భన్తే, దుక్ఖో గబ్భవాసో , తం అనుపగమ్మ పదుమపుప్ఫే ఏవ పటిసన్ధి భవేయ్యా”తి. తతియమ్పి పత్థేసి – “భన్తే, జేగుచ్ఛో మాతుగామో, చక్కవత్తిధీతాపి పరవసం గచ్ఛతి. తస్మా అహం ఇత్థిభావం అనుపగమ్మ పురిసో భవేయ్య”న్తి. చతుత్థమ్పి పత్థేసి – “భన్తే, ఇమం సంసారదుక్ఖం అతిక్కమ్మ పరియోసానే తుమ్హేహి పత్తం అమతం పాపుణేయ్య”న్తి. ఏవం చతురో పణిధీ కత్వా తం పదుమపుప్ఫకలాపం పూజేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా “పుప్ఫసదిసో ఏవ మే గన్ధో చేవ వణ్ణో చ హోతూ”తి ఇమం పఞ్చమం పణిధిం అకాసి.

తతో పచ్చేకబుద్ధో పత్తఞ్చ పుప్ఫకలాపఞ్చ గహేత్వా ఆకాసే ఠత్వా –

“ఇచ్ఛితం పత్థితం తుయ్హం, ఖిప్పమేవ సమిజ్ఝతు;
సబ్బే పూరేన్తు సఙ్కప్పా, చన్దో పన్నరసో యథా”తి. –

ఇమాయ గాథాయ సేట్ఠిధీతాయ అనుమోదనం కత్వా “సేట్ఠిధీతా మం గచ్ఛన్తం పస్సతూ”తి అధిట్ఠహిత్వా ఆకాసేన నన్దమూలకపబ్భారం అగమాసి. సేట్ఠిధీతాయ తం పస్సన్తియా మహతీ పీతి ఉప్పజ్జి. భవన్తరే కతం అకుసలం కమ్మం అనోకాసతాయ పరిక్ఖీణం చిఞ్చమ్బిలధోతతమ్బలోహభాజనమివ సుద్ధా జాతా. తావదేవస్సా పతికులే ఞాతికులే చ సబ్బో జనో తుట్ఠో. “కిం కరోమా”తి పియవచనాని చ పణ్ణాకారాని చ పేసేసి. సామికోపి మనుస్సే పేసేసి – “సేట్ఠిధీతరం సీఘం ఆనేథ, అహం విస్సరిత్వా ఉయ్యానం ఆగతో”తి. తతో పభుతి చ నం ఉరే విలిత్తచన్దనం వియ ఆముత్తముత్తాహారం వియ పుప్ఫమాలా వియ చ పియాయన్తో పరిహరి. సా తత్థ యావతాయుకం ఇస్సరియభోగయుత్తసుఖం అనుభవిత్వా కాలం కత్వా పురిసభావేన దేవలోకే పదుమపుప్ఫే ఉప్పజ్జి. సో దేవపుత్తో గచ్ఛన్తోపి పదుమపుప్ఫగబ్భే ఏవ గచ్ఛతి, తిట్ఠన్తోపి నిసీదన్తోపి సయన్తోపి పదుమపుప్ఫగబ్భేయేవ సయతి. “మహాపదుమదేవపుత్తో”తి చ నం వోహరింసు. ఏవం సో తేన ఇద్ధానుభావేన అనులోమపటిలోమం ఛ దేవలోకే ఏవ సంసరతి.

తేన చ సమయేన బారాణసిరఞ్ఞో వీసతి ఇత్థిసహస్సాని హోన్తి. తాసు ఏకాపి పుత్తం న లభతి. అమచ్చా రాజానం విఞ్ఞాపేసుం – "దేవ, కులవంసానుపాలకో పుత్తో ఇచ్ఛితబ్బో, అత్రజే అవిజ్జమానే ఖేత్తజోపి కులవంసధరో హోతీ"తి. అథ రాజా "ఠపేత్వా మహేసిం అవసేసా ఇత్థియో సత్తాహం ధమ్మనాటకం కరోథా"తి యథాకామం బహి చరాపేసి, తథాపి పుత్తం నాలత్థ. పున అమచ్చా ఆహంసు – "మహారాజ, మహేసీ నామ పుఞ్ఞేన చ పఞ్ఞాయ చ సబ్బఇత్థీనం అగ్గా, అప్పేవ నామ దేవో మహేసియా కుచ్ఛిమ్హి పుత్తం లభేయ్యా"తి. రాజా మహేసియా ఏతమత్థం ఆరోచేసి. సా ఆహ – "మహారాజ, యా ఇత్థీ సీలవతీ సచ్చవాదినీ, సా పుత్తం లభేయ్య, హిరోత్తప్పరహితాయ కుతో పుత్తో"తి పాసాదం అభిరుహిత్వా పఞ్చ సీలాని సమాదియిత్వా పునప్పునం ఆవజ్జేసి, సీలవతియా రాజధీతాయ పఞ్చ సీలాని ఆవజ్జేన్తియా పుత్తపత్థనాచిత్తే ఉప్పన్నమత్తే సక్కస్స ఆసనం సంకమ్పి.

అథ సక్కో ఆవజ్జేన్తో ఏతమత్థం విదిత్వా – "సీలవతియా రాజధీతాయ పుత్తవరం దేమీ"తి ఆకాసేనాగన్త్వా దేవియా సమ్ముఖే ఠితో "కిం వరేసి, దేవీ"తి? "పుత్తం, మహారాజా"తి. "దమ్మి తే, దేవి, పుత్తం, మా చిన్తయీ"తి వత్వా దేవలోకం గన్త్వా "అత్థి ను ఖో ఏత్థ ఖీణాయుకో"తి ఆవజ్జేన్తో "అయం మహాపదుమో ఉపరిదేవలోకం గన్తుకామో చ భవిస్సతీ"తి ఞత్వా తస్స విమానం గన్త్వా "తాత మహాపదుమ, మనుస్సలోకం గచ్ఛాహీ"తి యాచి. సో "మా ఏవం, మహారాజ, భణ, జేగుచ్ఛితో మనుస్సలోకో"తి . "తాత, త్వం మనుస్సలోకే పుఞ్ఞం కత్వా ఇధూపపన్నో, తత్థేవ ఠత్వా పారమియో పూరేతబ్బా, గచ్ఛ, తాతా"తి. "దుక్ఖో, మహారాజ, గబ్భవాసో, న సక్కోమి తత్థ వసితు"న్తి. "తాత, తే గబ్భవాసో నత్థి, తథా హి త్వం కమ్మమకాసి, యథా పదుమగబ్భేయేవ నిబ్బత్తిస్ససి, గచ్ఛ, తాతా"తి పునప్పునం వుచ్చమానో అధివాసేసి.

సో దేవలోకా చవిత్వా బారాణసిరఞ్ఞో ఉయ్యానే సిలాపట్టపోక్ఖరణియం పదుమగబ్భే నిబ్బత్తో. తఞ్చ రత్తిం పచ్చూససమయే మహేసీ సుపినన్తేన వీసతిఇత్థిసహస్సపరివుతా ఉయ్యానం గన్త్వా సిలాపట్టపోక్ఖరణియం పదుమగబ్భే పుత్తం లద్ధా వియ అహోసి. సా పభాతాయ రత్తియా సీలాని రక్ఖమానా తత్థ గన్త్వా ఏకం పదుమపుప్ఫం అద్దస, తం నేవ తీరే హోతి న గమ్భీరే. సహ దస్సనేనేవ చస్సా తత్థ పుత్తసినేహో ఉప్పజ్జి. సా సయం ఏవ ఓతరిత్వా తం పుప్ఫం అగ్గహేసి, పుప్ఫే గహితమత్తేయేవ పత్తాని వికసింసు. తత్థ సువణ్ణపటిమం వియ దారకం అద్దస, దిస్వావ "పుత్తో మే లద్ధో"తి సద్దం నిచ్ఛారేసి. మహాజనో సాధుకారసహస్సాని పవత్తేసి. రఞ్ఞో చ పేసేసి. రాజా సుత్వా "కత్థ లద్ధో"తి పుచ్ఛిత్వా లద్ధోకాసం సుత్వా "ఉయ్యానఞ్చ పోక్ఖరణియం పదుమఞ్చ అమ్హాకంయేవ, తస్మా అమ్హాకం ఖేత్తే జాతత్తా ఖేత్తజో నామాయం పుత్తో"తి వత్వా నగరం పవేసేత్వా వీసతిసహస్సఇత్థియో ధాతికిచ్చం కారేసి. యా యా కుమారస్స రుచిం ఞత్వా పత్థితం పత్థితం ఖాదనీయం ఖాదాపేతి, సా సా సహస్సం లభతి. సకలబారాణసీ చలితా, సబ్బో జనో కుమారస్స పణ్ణాకారసహస్సాని పేసేసి. కుమారో తం తం అతినేత్వా "ఇమం ఖాద, ఇమం భుఞ్జా"తి వుచ్చమానో భోజనేన ఉబ్బాళ్హో ఉక్కణ్ఠితో హుత్వా గోపురద్వారం గన్త్వా లాఖాగుళకేన కీళతి.

తదా అఞ్ఞతరో పచ్చేకబుద్ధో బారాణసిం నిస్సాయ ఇసిపతనే వసతి. సో కాలస్సేవ వుట్ఠాయ సేనాసనవత్తసరీరపరికమ్మమనసికారాదీని సబ్బకిచ్చాని కత్వా పటిసల్లానా వుట్ఠితో "అజ్జ కత్థ భిక్ఖం గహేస్సామీ"తి ఆవజ్జేన్తో కుమారస్స సమ్పత్తిం దిస్వా "ఏస పుబ్బే కిం కమ్మం కరీ"తి వీమంసన్తో "మాదిసస్స పిణ్డపాతం దత్వా చతస్సో పత్థనా పత్థేసి, తత్థ తిస్సో సిద్ధా, ఏకా తావ న సిజ్ఝతి, తస్స ఉపాయేన ఆరమ్మణం దస్సేమీ"తి భిక్ఖాచారవసేన కుమారస్స సన్తికం అగమాసి. కుమారో తం దిస్వా "సమణ, మా ఇధ ఆగచ్ఛి, ఇమే హి తమ్పి 'ఇమం ఖాద, ఇమం భుఞ్జా'తి వదేయ్యు"న్తి

ఆహ. సో ఏకవచనేనేవ తతో నివత్తిత్వా అత్తనో సేనాసనం అగమాసి. కుమారో పరిజనం ఆహ – “అయం సమణో మయా వుత్తమత్తోవ నివత్తో, కుద్ధో ను ఖో మమా”తి. సో తేహి “పబ్బజితా నామ న కోధపరాయణా హోన్తి, పరేన పసన్నమనేన యం దిన్నం, తేన యాపేన్తీ”తి వుచ్చమానేపి “దుట్ఠో ఏవరూపో నామ సమణో, ఖమాపేస్సామి న”న్తి మాతాపితూనం ఆరోచేత్వా హత్థిం అభిరుహిత్వా మహతా రాజానుభావేన ఇసిపతనం గన్త్వా మిగయూథం దిస్వా పుచ్ఛి – “కిన్నామేతే”తి? “ఏతే, సామి, మిగా నామా”తి. “ఏతేసం ‘ఇమం ఖాదథ, ఇమం భుఞ్జథ, ఇమం సాయథా’తి వత్వా పటిజగ్గన్తా అత్థీ”తి? “నత్థి, సామి, యత్థ తిణోదకం సులభం తత్థ వసన్తీ”తి.

కుమారో “యథా ఇమే అరక్ఖియమానావ యత్థ ఇచ్ఛన్తి, తత్థ వసన్తి, కదా ను ఖో అహమ్పి ఏవం వసేయ్య”న్తి ఏతం ఆరమ్మణం అగ్గహేసి. పచ్చేకబుద్ధోపి తస్స ఆగమనం ఞత్వా సేనాసనమగ్గఞ్చ చఙ్కమనఞ్చ సమ్మజ్జిత్వా మట్ఠం కత్వా ఏకద్విత్తిక్ఖత్తుం చఙ్కమిత్వా పదనిక్ఖేపం దస్సేత్వా దివావిహారోకాసఞ్చ పణ్ణసాలఞ్చ సమ్మజ్జిత్వా మట్ఠం కత్వా పవిసనపదనిక్ఖేపం దస్సేత్వా నిక్ఖమనపదనిక్ఖేపం అదస్సేత్వా అఞ్ఞత్ర అగమాసి. కుమారో తత్థ గన్త్వా తం పదేసం సమ్మజ్జిత్వా మట్ఠకతం దిస్వా “వసతి మఞ్ఞే ఏత్థ సో పచ్చేకబుద్ధో”తి పరిజనేన భాసితం సుత్వా ఆహ – “పాతోపి సో సమణో దుస్సతి, ఇదాని హత్థిఅస్సాదీహి అత్తనో ఓకాసం అక్కన్తం దిస్వా సుట్ఠుతరం దుస్సేయ్య, ఇధేవ తుమ్హే తిట్ఠథా”తి హత్థిక్ఖన్ధా ఓరుయ్హ ఏకకోవ సేనాసనం పవిట్ఠో వత్తసీసేన సుసమ్మట్ఠోకాసే పదనిక్ఖేపం దిస్వా “సో దానాయం సమణో ఏత్థ చఙ్కమన్తో న వణిజ్జాదికమ్మం చిన్తేసి, అద్ధాయం అత్తనో హితమేవ చిన్తేసి మఞ్ఞే”తి పసన్నమానసో చఙ్కమం అభిరుహిత్వా దూరీకతపుథువితక్కో గన్త్వా పాసాణఫలకే నిసీదిత్వా సఞ్జాతఏకగ్గో హుత్వా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిఞాణం అధిగన్త్వా పురిమనయేనేవ పురోహితేన కమ్మట్ఠానం పుచ్ఛితో గగనతలే నిసిన్నో ఇమం గాథమభాసి.

తత్థ **మిగో**తి ద్వే మిగా – ఏణీమిగో చ పసదమిగో చ. అపిచ సబ్బేసం ఆరఞ్ఞికానం చతుప్పదానం ఏతం అధివచనం. ఇధ పన పసదమిగో అధిప్పేతోతి వదన్తి. **అరఞ్ఞమ్హీ**తి గామఞ్చ గాముపచారఞ్చ ఠపేత్వా అవసేసం అరఞ్ఞం, ఇధ పన ఉయ్యానం అధిప్పేతం, తస్మా “ఉయ్యానమ్హీ”తి వుత్తం హోతి. **యథా**తి పటిభాగే. **అబద్ధో**తి రజ్జుబన్ధనాదీహి అబద్ధో, ఏతేన విస్సత్థచరియం దీపేతి. **యేనిచ్ఛకం గచ్ఛతి గోచరాయా**తి యేన యేన దిసాభాగేన గన్తుమిచ్ఛతి, తేన తేన దిసాభాగేన గోచరాయ గచ్ఛతి. వుత్తమ్పి చేతం భగవతా –

> “సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞకో మిగో అరఞ్ఞే పవనే చరమానో విస్సత్థో గచ్ఛతి, విస్సత్థో తిట్ఠతి, విస్సత్థో నిసీదతి, విస్సత్థో సేయ్యం కప్పేతి. తం కిస్స హేతు? అనాపాథగతో, భిక్ఖవే, లుద్దస్స, ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అన్తమకాసి మారం అపదం, వధిత్వా మారచక్ఖుం అదస్సనం గతో పాపిమతో”తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౮౭; చూళని॰ ఖగ్గవిసాణసుత్తనిద్దేస ౧౨౨) విత్థారో.

సేరితన్తి సచ్ఛన్దవుత్తితం అపరాయత్తతం వా, ఇదం వుత్తం హోతి – యథా మిగో అరఞ్ఞమ్హి అబద్ధో యేనిచ్ఛకం గచ్ఛతి గోచరాయ, తథా కదా ను ఖో అహమ్పి తణ్హాబన్ధనం ఛిన్దిత్వా ఏవం గచ్ఛేయ్యన్తి. **విఞ్ఞూ** పణ్డితో నరో సేరితం పేక్ఖమానో ఏకో చరేతి.

మిగోఅరఞ్ఞగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౬. **ఆమన్తనా హోతీ**తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసిరఞ్ఞో కిర మహాఉపట్ఠానసమయే అమచ్చా ఉపసఙ్కమింసు. తేసు ఏకో అమచ్చో "దేవ, సోతబ్బం అత్థీ"తి ఏకమన్తం గమనం యాచి. సో ఉట్ఠాయాసనా అగమాసి. పున ఏకో మహాఉపట్ఠానే నిసిన్నం యాచి, ఏకో హత్థిక్ఖన్ధే నిసిన్నం, ఏకో అస్సపిట్ఠియం నిసిన్నం, ఏకో సువణ్ణరథే నిసిన్నం, ఏకో సివికాయ నిసీదిత్వా ఉయ్యానం గచ్ఛన్తం యాచి. రాజా తతో ఓరోహిత్వా అగమాసి. అపరో జనపదచారికం గచ్ఛన్తం యాచి, తస్సపి వచనం సుత్వా హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ ఏకమన్తం అగమాసి. ఏవం సో తేహి నిబ్బిన్నో హుత్వా పబ్బజి. అమచ్చా ఇస్సరియేన వడ్ఢన్తి. తేసు ఏకో గన్త్వా రాజానం ఆహ – "అసుకం నామ, మహారాజ, జనపదం మయ్హం దేహీ"తి. రాజా తం "ఇత్థన్నామో భుఞ్జతీ"తి భణతి. సో రఞ్ఞో వచనం అనాదియిత్వా "గచ్ఛామహం తం జనపదం గహేత్వా భుఞ్జామీ"తి తత్థ గన్త్వా కలహం కత్వా పున ఉభోపి రఞ్ఞో సన్తికం ఆగన్త్వా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స దోసం ఆరోచేన్తి. రాజా "న సక్కా ఇమే తోసేతు"న్తి తేసం లోభే ఆదీనవం దిస్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. సో పురిమనయేన ఇమం ఉదానం అభాసి.

తస్సత్థో – సహాయమజ్ఝే ఠితస్స దివాసెయ్యసఙ్ఖాతే **వాసే** చ, మహాఉపట్ఠానసఙ్ఖాతే **ఠానే** చ, ఉయ్యానగమనసఙ్ఖాతే **గమనే** చ, జనపదచారికసఙ్ఖాతాయ **చారికాయ** చ, "ఇదం మే సుణ, ఇదం మే దేహీ"తిఆదినా నయేన తథా తథా ఆమన్తనా హోతి, తస్మా అహం తత్థ నిబ్బిజ్జిత్వా యాయం అరియజనసేవితా అనేకానిసంసా ఏకన్తసుఖా, ఏవం సన్తేపి లోభాభిభూతేహి సబ్బకాపురిసేహి అనభిపత్థితా పబ్బజ్జా, తం **అనభిజ్ఝితం** పరేసం అవసవత్తనేన భబ్బపుగ్గలవసేన **సేరితఞ్చ పేక్ఖమానో** విపస్సనం ఆరభిత్వా అనుక్కమేన పచ్చేకబోధిం అధిగతోస్మి. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఆమన్తనాగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౭. **ఖిడ్డారతీ**తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర ఏకపుత్తకబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా అహోసి. సో తస్స ఏకపుత్తకో పియో అహోసి మనాపో పాణసమో, రాజా సబ్బఇరియాపథేసు పుత్తకం గహేత్వావ వత్తతి. సో ఏకదివసం ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో తం ఠపేత్వా గతో. కుమారోపి తం దివసంయేవ ఉప్పన్నేన బ్యాధినా మతో. అమచ్చా "పుత్తసినేహేన రఞ్ఞో హదయమ్పి ఫలేయ్యా"తి అనారోచేత్వావ నం ఝాపేసుం. రాజా ఉయ్యానే సురామదేన మత్తో పుత్తం నేవ సరతి, తథా దుతియదివసేపి న్హానభోజనవేలాసు. అథ భుత్తావీ నిసిన్నో సరిత్వా "పుత్తం మే ఆనేథా"తి ఆహ. తస్స అనురూపేన విధానేన తం పవత్తిం ఆరోచేసుం. తతో సోకాభిభూతో నిసిన్నో ఏవం యోనిసో మనసాకాసి – "ఇమస్మిం సతి ఇదం హోతి, ఇమస్సుప్పాదా ఇదం ఉప్పజ్జతీ"తి. ఏవం అనుక్కమేన అనులోమపటిలోమం పటిచ్చసముప్పాదం సమ్మసన్తో పచ్చేకసమ్బోధిం సచ్ఛాకాసి. సేసం సంసగ్గగాథావణ్ణనాయం వుత్తసదిసమేవ ఠపేత్వా గాథాయత్థవణ్ణనం.

అత్థవణ్ణనా పన – **ఖిడ్డా**తి కీళనా. సా దువిధా హోతి కాయికా చ వాచసికా చ. తత్థ కాయికా నామ హత్థీహిపి కీళన్తి, అస్సేహిపి రథేహిపి ధనూహిపి థరూహిపీతి ఏవమాది. వాచసికా నామ గీతం సిలోకభణనం ముఖభేరిఆలమ్బరభేరీతి ఏవమాది. **రతీ**తి పఞ్చకామగుణరతి. **విపుల**న్తి యావ అట్ఠిమిఞ్జం అహచ్చ ఠానేన సకలత్తభావబ్యాపకం. సేసం పాకటమేవ . అనుసన్ధియోజనాపి చేత్థ సంసగ్గగాథాయ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా, తతో పరఞ్చ సబ్బం.

ఖిడ్డారతిగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౮. **చాతుద్దిసో**తి కా ఉప్పత్తి? పుబ్బే కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే పఞ్చ పచ్చేకబోధిసత్తా పబ్బజిత్వా వీసతి వస్ససహస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తా. తతో చవిత్వా తేసం జేట్ఠకో బారాణసిరాజా అహోసి, సేసా

పాకతికరాజానో. తే చత్తారోపి కమ్మట్ఠానం ఉగ్గణ్హిత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా అనుక్కమేన పచ్చేకబుద్ధా హుత్వా నన్దమూలకపబ్భారే వసన్తా ఏకదివసం సమాపత్తితో వుట్ఠాయ వంసక్కళీరగాథాయం వుత్తనయేనేవ అత్తనో కమ్మఞ్చ సహాయఞ్చ ఆవజ్జేత్వా ఞత్వా బారాణసిరఞ్ఞో ఉపాయేన ఆరమ్మణం దస్సేతుం ఓకాసం గవేసన్తి. సో చ రాజా తిక్ఖత్తుం రత్తియా ఉబ్బిజ్జతి, భీతో విస్సరం కరోతి, మహాతలే ధావతి. పురోహితేన కాలస్సేవ వుట్ఠాయ సుఖసేయ్యం పుచ్ఛితోపి "కుతో మే, ఆచరియ, సుఖ"న్తి సబ్బం తం పవత్తిం ఆరోచేసి. పురోహితోపి "అయం రోగో న సక్కా యేన కేనచి ఉద్ధం విరేచనాదినా భేసజ్జకమ్మేన వినేతుం, మయ్హం పన ఖాదనూపాయో ఉప్పన్నో"తి చిన్తేత్వా "రజ్జహానిజీవితన్తరాయాదీనం పుబ్బనిమిత్తం ఏతం, మహారాజా"తి రాజానం సుట్ఠుతరం ఉబ్బేజేత్వా "తస్స వూపసమనత్థం ఏత్తకే చ ఏత్తకే చ హత్థిఅస్సరథాదయో హిరఞ్ఞసువణ్ణఞ్చ దక్ఖిణం దత్వా యఞ్ఞో యజితబ్బో"తి యఞ్ఞయజనే సమాదపేసి.

తతో పచ్చేకబుద్ధా అనేకాని పాణసహస్సాని యఞ్ఞత్థాయ సమ్పిణ్డియమానాని దిస్వా "ఏతస్మిం కమ్మే కతే దుబ్బోధనేయ్యో భవిస్సతి, హన్ద నం పటికచ్చేవ గన్త్వా పేక్ఖామా"తి వంసక్కళీరగాథాయం వుత్తనయేన ఆగన్త్వా పిణ్డాయ చరమానా రాజఙ్గణే పటిపాటియా అగమంసు. రాజా సీహపఞ్జరే ఠితో రాజఙ్గణం ఓలోకయమానో తే అద్దక్ఖి, సహ దస్సనేనేవ చస్స సినేహో ఉప్పజ్జి. తతో తే పక్కోసాపేత్వా ఆకాసతలే పఞ్ఞత్తాసనే నిసీదాపేత్వా సక్కచ్చం భోజేత్వా కతభత్తకిచ్చే "కే తుమ్హే"తి పుచ్ఛి. "మయం, మహారాజ, చాతుద్దిసా నామా"తి. "భన్తే, చాతుద్దిసాతి ఇమస్స కో అత్థో"తి? "చతూసు దిసాసు కత్థచి కుతోచి భయం వా చిత్తుత్రాసో వా అమ్హాకం నత్థి, మహారాజా"తి. "భన్తే, తుమ్హాకం తం భయం కిం కారణా న హోతీ"తి? "మయం, మహారాజ, మేత్తం భావేమ, కరుణం భావేమ, ముదితం భావేమ, ఉపేక్ఖం భావేమ. తేన నో తం భయం న హోతీ"తి వత్వా ఉట్ఠాయాసనా అత్తనో వసనట్ఠానం అగమంసు.

తతో రాజా చిన్తేసి – "ఇమే సమణా 'మేత్తాదిభావనాయ భయం న హోతీ'తి భణన్తి, బ్రాహ్మణా పన అనేకసహస్సపాణవధం వణ్ణయన్తి, కేసం ను ఖో వచనం సచ్చ"న్తి? అథస్స ఏతదహోసి – "సమణా సుద్ధేన అసుద్ధం ధోవన్తి, బ్రాహ్మణా పన అసుద్ధేన అసుద్ధం. న సక్కా ఖో పన అసుద్ధేన అసుద్ధం ధోవితుం, పబ్బజితానం ఏవ వచనం సచ్చ"న్తి. సో "సబ్బే సత్తా సుఖితా హోన్తూ"తిఆదినా నయేన మేత్తాదయో చత్తారోపి బ్రహ్మవిహారే భావేత్వా హితఫరణేన చిత్తేన అమచ్చే ఆణాపేసి – "సబ్బే పాణే ముఞ్చథ, సీతాని పానీయాని పివన్తు, హరితాని తిణాని ఖాదన్తు, సీతో చ వాతో తేసం ఉపవాయతూ"తి . తే తథా అకంసు.

తతో రాజా "కల్యాణమిత్తానం వచనేన పాపకమ్మతో ముత్తోమ్హీ"తి తత్థేవ నిసిన్నో విపస్సిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. అమచ్చేహి చ భోజనవేలాయం "భుఞ్జ, మహారాజ, కాలో"తి వుత్తే "నాహం రాజా"తి పురిమనయేనేవ సబ్బం వత్వా ఇమం ఉదానబ్యాకరణగాథం అభాసి.

తత్థ **చాతుద్దిసో**తి చతూసు దిసాసు యథాసుఖవిహారీ, "ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతీ"తిఆదినా వా నయేన బ్రహ్మవిహారభావనాయ ఫరితా చతస్సో దిసా అస్స సన్తీతి చాతుద్దిసో. తాసు చతూసు దిసాసు కత్థచి సత్తే వా సఙ్ఖారే వా భయేన న పటిహనతీతి **అప్పటిఘో. సన్తుస్సమానో**తి ద్వాదసవిధస్స సన్తోసస్స వసేన సన్తుస్సకో చ. **ఇతరీతరేనా**తి ఉచ్చావచేన పచ్చయేన. **పరిస్సయానం సహితా అఛమ్భీ**తి ఏత్థ పరిస్సయన్తి కాయచిత్తాని, పరిహాపేన్తి వా తేసం సమ్పత్తిం, తాని వా పటిచ్చ సయన్తీతి పరిస్సయా, బాహిరానం సీహబ్యగ్ఘాదీనం అబ్భన్తరానఞ్చ కామచ్ఛన్దాదీనం కాయచిత్తుపద్దవానం ఏతం అధివచనం. తే పరిస్సయే అధివాసనఖన్తియా చ వీరియాదీహి ధమ్మేహి చ సహతీతి

పరిస్సయానం సహితా. థద్ధభావకరభయాభావేన అఛమ్భీ. కిం వుత్తం హోతి? యథా తే చత్తారో సమణా, ఏవం ఇతరీతరేన పచ్చయేన సన్తుస్సమానో ఏత్థ పటిపత్తిపదట్ఠానే సన్తోసే ఠితో చతూసు దిసాసు మేత్తాదిభావనాయ చాతుద్దిసో, సత్తసఙ్ఖారేసు పటిహననభయాభావేన అప్పటిఘో చ హోతి. సో చాతుద్దిసత్తా వుత్తప్పకారానం పరిస్సయానం సహితా, అప్పటిఘత్తా అఛమ్భీ చ హోతీతి ఏవం పటిపత్తిగుణం దిస్వా యోనిసో పటిపజ్జిత్వా పచ్చేకబోధిం అధిగతోమ్హీతి. అథ వా తే సమణా వియ సన్తుస్సమానో ఇతరీతరేన వుత్తనయేన చాతుద్దిసో హోతీతి ఞత్వా ఏవం చాతుద్దిసభావం పత్థయన్తో యోనిసో పటిపజ్జిత్వా అధిగతోమ్హి. తస్మా అఞ్ఞోపి ఈదిసం ఠానం పత్థయన్తో చాతుద్దిసతాయ పరిస్సయానం సహితా అప్పటిఘతాయ చ అఛమ్భీ హుత్వా ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పోతి. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

చాతుద్దిసగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯౯. **దుస్సఙ్గహా**తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసిరఞ్ఞో కిర అగ్గమహేసీ కాలమకాసి. తతో వీతివత్తేసు సోకదివసేసు ఏకదివసం అమచ్చా "రాజూనం నామ తేసు తేసు కిచ్చేసు అగ్గమహేసీ అవస్సం ఇచ్ఛితబ్బా, సాధు దేవో అఞ్ఞమ్పి దేవిం ఆనేతూ"తి యాచింసు. రాజా "తేన హి, భణే, జానాథా"తి ఆహ. తే పరియేసన్తా సామన్తరజ్జే రాజా మతో , తస్స దేవీ రజ్జం అనుసాసతి, సా చ గబ్భినీ అహోసి, అమచ్చా "అయం రఞ్ఞో అనురూపా"తి ఞత్వా తం యాచింసు. సా "గబ్భినీ నామ మనుస్సానం అమనాపా హోతి. సచే ఆగమేథ, యావ విజాయామి, ఏవం సాధు. నో చే, అఞ్ఞం పరియేసథా"తి ఆహ. తే రఞ్ఞోపి ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. రాజా "గబ్భినీపి హోతు, ఆనేథా"తి ఆహ. తే ఆనేసుం. రాజా తం అభిసిఞ్చిత్వా సబ్బం మహేసియా భోగం అదాసి, తస్సా పరిజనానఞ్చ నానావిధేహి పణ్ణాకారేహి సఙ్గణ్హాతి. సా కాలేన పుత్తం విజాయి. రాజా తం అత్తనో పుత్తం వియ సబ్బిరియాపథేసు అఙ్కే చ ఉరే చ కత్వా విహరతి. తదా దేవియా పరిజనా చిన్తేసుం – "రాజా అతివియ సఙ్గణ్హాతి, కుమారే అతివిస్సాసం కరోతి, హన్ద, నం పరిభిన్దిస్సామా"తి.

తతో కుమారం ఆహంసు – "త్వం, తాత, అమ్హాకం రఞ్ఞో పుత్తో, న ఇమస్స రఞ్ఞో పుత్తో. మా ఏత్థ విస్సాసం ఆపజ్జీ"తి. అథ కుమారో "ఏహి పుత్తా"తి రఞ్ఞా వుచ్చమానోపి హత్థేన ఆకడ్ఢియమానోపి పుబ్బే వియ రాజానం న అల్లీయతి. రాజా "కిం కారణ"న్తి వీమంసన్తో తం పవత్తిం ఞత్వా "ఏతే మయా సఙ్గహితాపి పటికూలవుత్తినో ఏవా"తి నిబ్బిజ్జిత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజితో. "రాజా పబ్బజితో"తి అమచ్చపరిజనాపి బహూ పబ్బజింసు. సపరిజనో రాజా పబ్బజితోపి మనుస్సా పణీతే పచ్చయే ఉపనేన్తి, రాజా పణీతే పచ్చయే యథావుడ్ఢం దాపేసి. తత్థ యే సున్దరం లభన్తి, తే తుస్సన్తి. ఇతరే ఉజ్ఝాయన్తి "మయం పరివేణాదీని సమ్మజ్జన్తా సబ్బకిచ్చాని కరోన్తి, లూఖభత్తం జిణ్ణవత్థఞ్చ లభామా"తి. సో తమ్పి ఞత్వా "ఇమే యథావుడ్ఢం దీయమానాపి ఉజ్ఝాయన్తి, అహో దుస్సఙ్గహా పరిసా"తి పత్తచీవరమాదాయ ఏకోవ అరఞ్ఞం పవిసిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. తత్థ ఆగతేహి చ కమ్మట్ఠానం పుచ్ఛితో ఇమం గాథమభాసి. సా అత్థతో పాకటా ఏవ. అయం పన యోజనా – దుస్సఙ్గహా పబ్బజితాపి ఏకే, యే అసన్తోసాభిభూతా, తథావిధా ఏవ చ అథో గహట్ఠా ఘరమావసన్తా. ఏతాహం దుస్సఙ్గహభావం జిగుచ్ఛన్తో విపస్సనం ఆరభిత్వా అధిగతోతి. సేసం పురిమనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

దుస్సఙ్గహగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౦. ఓరోపయిత్వాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర చాతుమాసికబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా గిమ్హానం పఠమే మాసే ఉయ్యానం గతో. తత్థ రమణీయే భూమిభాగే నీలఘనపత్తసఞ్ఛన్నం కోవిళారరుక్ఖం దిస్వా “కోవిళారమూలే మమ సయనం పఞ్ఞాపేథా”తి వత్వా ఉయ్యానే కీళిత్వా సాయన్హసమయం తత్థ సేయ్యం కప్పేసి. పున గిమ్హానం మజ్ఝిమే మాసే ఉయ్యానం గతో, తదా కోవిళారో పుప్ఫితో హోతి, తదాపి తథేవ అకాసి. పునపి గిమ్హానం పచ్ఛిమే మాసే గతో, తదా కోవిళారో సఞ్ఛిన్నపత్తో సుక్ఖరుక్ఖో వియ హోతి, తదాపి రాజా అదిస్వావ తం రుక్ఖం పుబ్బపరిచయేన తత్థేవ సేయ్యం ఆణాపేసి. అమచ్చా జానన్తాపి రఞ్ఞో ఆణత్తియా తత్థ సయనం పఞ్ఞాపేసుం. సో ఉయ్యానే కీళిత్వా సాయన్హసమయే తత్థ సేయ్యం కప్పేన్తో తం రుక్ఖం దిస్వా “అరే, అయం పుబ్బే సఞ్ఛన్నపత్తో మణిమయో వియ అభిరూపదస్సనో అహోసి, తతో మణివణ్ణసాఖన్తరే ఠపితపవాళఙ్కురసదిసేహి పుప్ఫేహి సస్సిరికదస్సనో అహోసి, ముత్తజాలసదిసవాలికాకిణ్ణో చస్స హేట్ఠాభూమిభాగో బన్ధనా పవుత్తపుప్ఫసఞ్ఛన్నో రత్తకమ్బలసన్థతో వియ అహోసి. సో నామజ్జ సుక్ఖరుక్ఖో వియ సాఖామత్తావసేసో ఠితో, అహో జరాయ ఉపహతో కోవిళారో”తి చిన్తేత్వా “అనుపాదిణ్ణమ్పి తాయ జరాయ హఞ్ఞతి, కిమఙ్గం పన ఉపాదిణ్ణ”న్తి అనిచ్చసఞ్ఞం పటిలభి. తదనుసారేనేవ సబ్బసఙ్ఖారే దుక్ఖతో అనత్తతో చ విపస్సన్తోవ “అహో వతాహమ్పి సఞ్ఛిన్నపత్తో కోవిళారో వియ అపగతగిహిబ్యఞ్జనో భవేయ్య”న్తి పత్థయమానో అనుపుబ్బేన తస్మిం సయనతలే దక్ఖిణేన పస్సేన నిపన్నోయేవ విపస్సిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. తతో గమనకాలే అమచ్చేహి “కాలో, దేవ, గన్తు”న్తి వుత్తే “నాహం రాజా”తిఆదీని వత్వా పురిమనయేనేవ ఇమం గాథమభాసి.

తత్థ **ఓరోపయిత్వాతి** అపనేత్వా. **గిహిబ్యఞ్జనానీతి** కేసమస్సుఓదాతవత్థాలఙ్కారమాలాగన్ధవిలేపనపుత్తదారదాసిదాసాదీని. ఏతాని గిహిభావం బ్యఞ్జయన్తి, తస్మా “గిహిబ్యఞ్జనానీ”తి వుచ్చన్తి. **సఞ్ఛిన్నపత్తోతి** పతితపత్తో. **ఛేత్వానాతి** మగ్గఞాణేన ఛిన్దిత్వా. **వీరోతి** మగ్గవీరియేన సమన్నాగతో. **గిహిబన్ధనానీతి** కామబన్ధనాని. కామా హి గిహీనం బన్ధనాని. అయం తావ పదత్థో. అయం పన అధిప్పాయో – “అహో వతాహమ్పి ఓరోపయిత్వా గిహిబ్యఞ్జనాని సఞ్ఛిన్నపత్తో యథా కోవిళారో భవేయ్య”న్తి ఏవం చిన్తయమానో విపస్సనం ఆరభిత్వా అధిగతోతి. సేసం పురిమనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

కోవిళారగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పఠమవగ్గో నిట్ఠితో.

౧౦౧-౨. సచే లభేథాతి కా ఉప్పత్తి? పుబ్బే కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే ద్వే పచ్చేకబోధిసత్తా పబ్బజిత్వా వీసతి వస్ససహస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా దేవలోకే ఉప్పన్నా. తతో చవిత్వా తేసం జేట్ఠకో బారాణసిరఞ్ఞో పుత్తో, కనిట్ఠో పురోహితస్స పుత్తో అహోసి. తే ఏకదివసంయేవ పటిసన్ధిం గహేత్వా ఏకదివసమేవ మాతు కుచ్ఛితో నిక్ఖమిత్వా సహపంసుకీళకా సహాయకా అహేసుం. పురోహితపుత్తో పఞ్ఞవా అహోసి. సో రాజపుత్తం ఆహ – “సమ్మ, త్వం తవ పితునో అచ్చయేన రజ్జం లభిస్ససి, అహం పురోహితట్ఠానం, సుసిక్ఖితేన చ రజ్జం అనుసాసితుం సక్కా, ఏహి సిప్పం ఉగ్గణ్హిస్సామా”తి. తతో ఉభోపి యఞ్ఞోపచితా హుత్వా గామనిగమాదీసు భిక్ఖం చరమానా పచ్చన్తజనపదగామం గతా. తఞ్చ గామం పఞ్చ పచ్చేకబుద్ధా భిక్ఖాచారవేలాయ పవిసింసు. తత్థ మనుస్సా పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా ఉస్సాహజాతా ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా పణీతం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఉపనామేత్వా పూజేన్తి. తేసం ఏతదహోసి – “అమ్హేహి సదిసా ఉచ్చాకులికా నామ నత్థి, అపి చ పనిమే మనుస్సా యది ఇచ్ఛన్తి, అమ్హాకం భిక్ఖం దేన్తి, యది నిచ్ఛన్తి, న దేన్తి, ఇమేసం

పన పబ్బజితానం ఏవరూపం సక్కారం కరోన్తి, అద్ధా ఏతే కిఞ్చి సిప్పం జానన్తి, హన్ద, నేసం సన్తికే సిప్పం ఉగ్గణ్హామా”తి. తే మనుస్సేసు పటిక్కన్తేసు ఓకాసం లభిత్వా “యం, భన్తే, తుమ్హే సిప్పం జానాథ, తం అమ్హేపి సిక్ఖాపేథా”తి యాచింసు. పచ్చేకబుద్ధా “న సక్కా అపబ్బజితేన సిక్ఖితు”న్తి ఆహంసు. తే పబ్బజ్జం యాచిత్వా పబ్బజింసు. తతో నేసం పచ్చేకబుద్ధా “ఏవం వో నివాసేతబ్బం, ఏవం పారుపితబ్బ”న్తిఆదినా నయేన ఆభిసమాచారికం ఆచిక్ఖిత్వా “ఇమస్స సిప్పస్స ఏకీభావాభిరతి నిప్ఫత్తి, తస్మా ఏకేనేవ నిసీదితబ్బం, ఏకేన చఙ్కమితబ్బం, ఏకేన ఠాతబ్బం, ఏకేన సయితబ్బ”న్తి పాటియేక్కం పణ్ణసాలం అదంసు, తతో తే అత్తనో అత్తనో పణ్ణసాలం పవిసిత్వా నిసీదింసు. పురోహితపుత్తో నిసిన్నకాలతో పభుతి చిత్తసమాధానం లద్ధా ఝానం పటిలభి. రాజపుత్తో ముహుత్తేనేవ ఉక్కణ్ఠితో తస్స సన్తికం ఆగతో. సో తం దిస్వా “కిం, సమ్మా”తి పుచ్ఛి. “ఉక్కణ్ఠితోమ్హీ”తి ఆహ. “తేన హి ఇధ నిసీదా”తి. సో తత్థ ముహుత్తం నిసీదిత్వా ఆహ – “ఇమస్స కిర, సమ్మ, సిప్పస్స ఏకీభావాభిరతి నిప్ఫత్తీ”తి? పురోహితపుత్తో “ఏవం, సమ్మ, తేన హి త్వం అత్తనో నిసిన్నోకాసం ఏవ గచ్ఛ, ఉగ్గణ్హిస్సామి ఇమస్స సిప్పస్స నిప్ఫత్తి”న్తి ఆహ. సో గన్త్వా పునపి ముహుత్తకేనేవ ఉక్కణ్ఠితో పురిమనయేనేవ తిక్ఖత్తుం ఆగతో.

తతో నం పురోహితపుత్తో తథేవ ఉయ్యోజేత్వా తస్మిం గతే చిన్తేసి – “అయం అత్తనో చ కమ్మం హాపేతి మమ చ, ఇధాభిక్ఖణం ఆగచ్ఛతీ”తి. సో పణ్ణసాలతో నిక్ఖమ్మ అరఞ్ఞం పవిట్ఠో. ఇతరో అత్తనో పణ్ణసాలాయేవ నిసిన్నో పునపి ముహుత్తకేనేవ ఉక్కణ్ఠితో తస్స సన్తికం ఆగన్త్వా ఇతో చితో చ మగ్గన్తోపి తం అదిస్వా చిన్తేసి – “యో గహట్ఠకాలే పణ్ణాకారం ఆదాయ ఆగతోపి మం దట్ఠుం న లభతి, సో దాని మయి ఆగతే దస్సనమ్పి అదాతుకామో అపక్కమి. అహో అరే, చిత్త, న లజ్జసి, యం మం చతుక్ఖత్తుం ఇధానేసి, న సో దాని తే వసే వత్తిస్సామి, అఞ్ఞదత్థు తంయేవ మమ వసే వత్తాపేస్సామీ”తి అత్తనో సేనాసనం పవిసిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఆకాసేన నన్దమూలకపబ్భారం అగమాసి. ఇతరోపి అరఞ్ఞం పవిసిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా తత్థేవ అగమాసి. తే ఉభోపి మనోసిలాతలే నిసీదిత్వా పాటియేక్కం పాటియేక్కం ఇమా ఉదానగాథాయో అభాసింసు.

తత్థ **నిపకన్తి** పకతినిపకం పణ్డితం కసిణపరికమ్మాదికుసలం. **సాధువిహారిన్తి** అప్పనావిహారేన వా ఉపచారేన వా సమన్నాగతం. **ధీరన్తి** ధితిసమ్పన్నం. తత్థ నిపకత్తేన ధితిసమ్పదా వుత్తా. ఇధ పన ధితిసమ్పన్నమేవాతి అత్థో. ధితి నామ అసిథిలపరక్కమతా, “కామం తచో చ న్హారు చా”తి (మ॰ ని॰ ౨.౧౮౪; అం॰ ని॰ ౨.౫; మహాని॰ ౧౯౬) ఏవం పవత్తవీరియస్సేతం అధివచనం. అపిచ ధిక్కతపాపోతిపి ధీరో. **రాజావ రట్ఠం విజితం పహాయాతి** యథా పకతిరాజా “విజితం రట్ఠం అనత్థావహ”న్తి ఞత్వా రజ్జం పహాయ ఏకో చరతి, ఏవం బాలసహాయం పహాయ ఏకో చరే. అథ వా **రాజావ రట్ఠన్తి** యథా సుతసోమో రాజా రట్ఠం విజితం పహాయ ఏకో చరి, యథా చ మహాజనకో రాజా, ఏవం ఏకో చరీతి అయమ్పి తస్స అత్థో. సేసం వుత్తానుసారేన సక్కా జానితున్తి న విత్థారితన్తి.

సహాయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౩. **అద్ధా పసంసామాతి** ఇమిస్సా గాథాయ యావ ఆకాసతలే పఞ్ఞత్తాసనే పచ్చేకబుద్ధానం నిసజ్జా, తావ చాతుద్దిసగాథాయ ఉప్పత్తిసదిసా ఏవ ఉప్పత్తి. అయం పన విసేసో – యథా సో రాజా రత్తియా తిక్ఖత్తుం ఉబ్బిజ్జి, న తథా అయం, నేవస్స యఞ్ఞో పచ్చుపట్ఠితో అహోసి. సో ఆకాసతలే పఞ్ఞత్తేసు ఆసనేసు పచ్చేకబుద్ధే నిసీదాపేత్వా “కే తుమ్హే”తి పుచ్ఛి. “మయం, మహారాజ, అనవజ్జభోజినో నామా”తి. “భన్తే , అనవజ్జభోజినోతి ఇమస్స కో అత్థో”తి? “సున్దరం వా

అసున్దరం వా లద్ధా నిబ్బికారా భుఞ్జామ, మహారాజా”తి. తం సుత్వా రఞ్ఞో ఏతదహోసి – “యంనూనాహం ఇమే ఉపపరిక్ఖేయ్యం ‘ఏదిసా వా నో వా’”తి? తం దివసం కణాజకేన బిలఙ్గదుతియేన పరివిసి. తం పచ్చేకబుద్ధా అమతం వియ నిబ్బికారా భుఞ్జింసు. రాజా “ఇమే పటిఞ్ఞాతత్తా ఏకదివసం నిబ్బికారా హోన్తి, పున స్వే జానిస్సామీ”తి స్వాతనాయ నిమన్తేసి. దుతియదివసేపి తథేవాకాసి. తేపి తథేవ పరిభుఞ్జింసు. అథ రాజా “సున్దరం దత్వా వీమంసిస్సామీ”తి పునపి నిమన్తేత్వా ద్వే దివసే మహాసక్కారం కత్వా పణీతేన అతివిచిత్రేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసి. తేపి తథేవ నిబ్బికారా పరిభుఞ్జిత్వా రఞ్ఞో మఙ్గలం వత్వా పక్కమింసు. రాజా అచిరపక్కన్తేసు తేసు “అనవజ్జభోజినో ఏతే, అహో వతాహమ్పి అనవజ్జభోజీ భవేయ్య”న్తి చిన్తేత్వా మహారజ్జం పహాయ పబ్బజ్జం సమాదాయ విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబుద్ధో హుత్వా మఞ్జూసకరుక్ఖమూలే పచ్చేకబుద్ధానం మజ్ఝే అత్తనో ఆరమ్మణం విభావేన్తో ఇమం గాథమభాసి. సా పదత్థతో ఉత్తానమేవ. కేవలం పన **సహాయసమ్పద**న్తి ఏత్థ అసేఖేహి సీలాదిక్ఖన్ధేహి సమ్పన్నా సహాయా ఏవ సహాయసమ్పదాతి వేదితబ్బా.

అయం పనేత్థ యోజనా – యా అయం వుత్తా సహాయసమ్పదా, తం సహాయసమ్పదం **అద్ధా పసంసామ,** ఏకంసేనేవ థోమేమాతి వుత్తం హోతి. కథం? **సేట్ఠా సమా సేవితబ్బా సహాయా**తి. కస్మా? అత్తనో సీలాదీహి సేట్ఠే సేవమానస్స సీలాదయో ధమ్మా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, ఉప్పన్నా చ వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం పాపుణన్తి. సమే సేవమానస్స అఞ్ఞమఞ్ఞం సాధారణేన కుక్కుచ్చస్స వినోదనేన చ లద్ధా న పరిహాయన్తి. ఏతే పన సహాయకే సేట్ఠే చ సమే చ అలద్ధా కుహనాదిమిచ్ఛాజీవం పహాయ ధమ్మేన సమేన ఉప్పన్నం భోజనం భుఞ్జన్తో తత్థ చ పటిఘానునయం అనుప్పాదేన్తో అనవజ్జభోజీ హుత్వా అత్థకామో కులపుత్తో ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో. అహమ్పి ఏవం చరన్తో ఇమం సమ్పత్తిం అధిగతోమ్హీతి.

అద్ధాపసంసాగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౪. దిస్వా సువణ్ణస్సాతి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసియం రాజా గిమ్హసమయే దివాసేయ్యం ఉపగతో అహోసి, సన్తికే చస్స వణ్ణదాసీ గోసీతచన్దనం పిసతి. తస్సా ఏకబాహాయ ఏకం సువణ్ణవలయం, ఏకబాహాయ ద్వే. తాని సఙ్ఘట్టేన్తి, ఇతరం న సఙ్ఘట్టతి. రాజా తం దిస్వా “ఏవమేవ గణవాసే సఙ్ఘట్టనా, ఏకవాసే అసఙ్ఘట్టనా”తి చిన్తేత్వా పునప్పునం దాసిం ఓలోకేసి. తేన చ సమయేన సబ్బాలఙ్కారవిభూసితా దేవీ తం బీజయన్తీ ఠితా హోతి. సా “వణ్ణదాసియా పటిబద్ధచిత్తో మఞ్ఞే రాజా”తి చిన్తేత్వా తం దాసిం ఉట్ఠాపేత్వా సయమేవ పిసితుమారద్ధా. అథస్సా చ ఉభోసు బాహాసు అనేకే సువణ్ణవలయా, తే సఙ్ఘట్టయన్తా మహాసద్దం జనయింసు. రాజా అతిసుట్ఠుతరం నిబ్బిన్దో దక్ఖిణపస్సేన నిపన్నోయేవ విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. తం అనుత్తరసుఖేన సుఖితం నిపన్నం చన్దనహత్థా దేవీ ఉపసఙ్కమిత్వా “ఆలిమ్పామి , మహారాజా”తి ఆహ. సో “అపేహి, మా ఆలిమ్పాహీ”తి ఆహ. సా “కిస్స, మహారాజా”తి? సో “నాహం, రాజా”తి. ఏవమేతేసం కథాసల్లాపం సుత్వా అమచ్చా ఉపసఙ్కమింసు, తేహిపి మహారాజవాదేన ఆలపితో “నాహం, భణే, రాజా”తి ఆహ. సేసం పఠమగాథాయ వుత్తసదిసమేవ.

అయం పన గాథావణ్ణనా – తత్థ **దిస్వా**తి ఓలోకేత్వా. **సువణ్ణస్సా**తి కఞ్చనస్స. “వలయానీ”తి పాఠసేసో. సావసేసపదత్థో హి అయం అత్థో. **పభస్సరానీ**తి పభాసనసీలాని, జుతిమన్తానీతి వుత్తం హోతి. సేసం ఉత్తానపదత్థమేవ. అయం పన యోజనా – దిస్వా భుజస్మిం సువణ్ణస్స వలయాని “గణవాసే సతి సఙ్ఘట్టనా, ఏకవాసే అసఙ్ఘట్టనా”తి ఏవం చిన్తేత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా అధిగతోమ్హీతి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సువణ్ణవలయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౫. ఏవం దుతియేనాతి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసిరాజా దహరోవ పబ్బజితుకామో అమచ్చే ఆణాపేసి – “దేవిం గహేత్వా రజ్జం పరిహరథ, అహం పబ్బజిస్సామీ”తి. అమచ్చా – “మహారాజ, అరాజకం రజ్జం అమ్హేహి న సక్కా రక్ఖితుం సామన్తరాజానో ఆగమ్మ విలుమ్పిస్సన్తి, యావ ఏకోపి పుత్తో ఉప్పజ్జతి, తావ ఆగమేహీ”తి సఞ్ఞాపేసుం. ముదుచిత్తో రాజా అధివాసేసి. అథ దేవీ గబ్భం గణ్హి. రాజా పున తే ఆణాపేసి – “దేవీ గబ్భినీ, పుత్తం జాతం రజ్జే అభిసిఞ్చిత్వా రజ్జం పరిహరథ, అహం పబ్బజిస్సామీ”తి. అమచ్చా “దుజ్జానం, మహారాజ, ఏతం, యం దేవీ పుత్తం వా విజాయిస్సతి, ధీతరం వాతి, తావ విజాయనకాలం ఆగమేహీ”తి పునపి రాజానం సఞ్ఞాపేసుం. అథ సా పుత్తం విజాయి. తదాపి రాజా తథేవ అమచ్చే ఆణాపేసి. అమచ్చా పునపి రాజానం – “ఆగమేహి, మహారాజ, యావ పటిబలో హోతీ”తి బహూహి కారణేహి సఞ్ఞాపేసుం. తతో కుమారే పటిబలే జాతే అమచ్చే సన్నిపాతాపేత్వా “పటిబలో దాని అయం, తం రజ్జే అభిసిఞ్చిత్వా పటిపజ్జథా”తి అమచ్చానం ఓకాసం అదత్వా అన్తరాపణతో కాసాయవత్థాదయో సబ్బపరిక్ఖారే ఆహరాపేత్వా అన్తేపురే ఏవ పబ్బజిత్వా మహాజనకో వియ నిక్ఖమిత్వా గతో. సబ్బపరిజనో నానప్పకారం పరిదేవమానో రాజానం అనుబన్ధి. సో రాజా యావ అత్తనో రజ్జసీమా, తావ గన్త్వా కత్తరదణ్డేన లేఖం ఆకడ్ఢిత్వా – “అయం లేఖా నాతిక్కమితబ్బా”తి ఆహ . మహాజనో లేఖాయ సీసం కత్వా భూమియం నిపన్నో పరిదేవమానో “తుయ్హం దాని, తాత, రఞ్ఞో ఆణా, కిం కరిస్సతీ”తి కుమారం లేఖం అతిక్కమాపేసి. కుమారో “తాత, తాతా”తి ధావిత్వా రాజానం సమ్పాపుణి. రాజా కుమారం దిస్వా “ఏతం మహాజనం పరిహరన్తో రజ్జం కారేసిం, కిం దాని ఏకం దారకం పరిహరితుం న సక్ఖిస్స”న్తి కుమారం గహేత్వా అరఞ్ఞం పవిట్ఠో, తత్థ పుబ్బపచ్చేకబుద్ధేహి వసితపణ్ణసాలం దిస్వా వాసం కప్పేసి సద్ధిం పుత్తేన.

తతో కుమారో వరసయనాదీసు కతపరిచయో తిణసన్థారకే వా రజ్జుమఞ్చకే వా సయమానో రోదతి. సీతవాతాదీహి ఫుట్ఠో సమానో – “సీతం తాత ఉణ్హం తాత మకసా తాత డంసన్తి. ఛాతోమ్హి తాత, పిపాసితోమ్హి తాతా”తి వదతి. రాజా తం సఞ్ఞాపేన్తోయేవ రత్తిం వీతినామేసి. దివాపిస్స పిణ్డాయ చరిత్వా భత్తం ఉపనామేసి, కుమారో మిస్సకభత్తం కఙ్గువరకముగ్గాదిబహులం అచ్ఛాదేన్తమ్పి తం జిఘచ్ఛావసేన భుఞ్జమానో కతిపాహచ్చయేన ఉణ్హే ఠపితపదుమం వియ మిలాయి. రాజా పన పటిసఙ్ఖానబలేన నిబ్బికారో భుఞ్జతి. తతో సో కుమారం సఞ్ఞాపేన్తో ఆహ – “నగరే, తాత, పణీతాహారో లబ్భతి, తత్థ గచ్ఛామా”తి. కుమారో “ఆమ, తాతా”తి. తతో నం పురక్ఖత్వా ఆగతమగ్గేనేవ నివత్తి. కుమారమాతాపి దేవీ “న దాని రాజా కుమారం గణ్హిత్వా అరఞ్ఞే చిరం వసిస్సతి, కతిపాహేనేవ నివత్తిస్సతీ”తి చిన్తేత్వా రఞ్ఞా కత్తరదణ్డేన లిఖితట్ఠానేయేవ వతిం కారాపేత్వా వాసం కప్పేసి. రాజా తస్సా వతియా అవిదూరే ఠత్వా “ఏత్థ తే, తాత, మాతా నిసిన్నా, గచ్ఛాహీ”తి పేసేసి. యావ సో తం ఠానం పాపుణాతి, తావ ఉదిక్ఖన్తో అట్ఠాసి – “మా హేవ నం కోచి విహేఠేయ్యా”తి. కుమారో మాతు సన్తికం ధావన్తో అగమాసి.

ఆరక్ఖపురిసా కుమారం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా దేవియా ఆరోచేసుం. దేవీ వీసతినాటకిత్థిసహస్సపరివుతా పచ్చుగ్గన్త్వా పటిగ్గహేసి. రఞ్ఞో చ పవత్తిం పుచ్ఛి. “పచ్ఛతో ఆగచ్ఛతీ”తి సుత్వా మనుస్సే పేసేసి. రాజాపి తావదేవ సకవసనట్ఠానం అగమాసి. మనుస్సా రాజానం అదిస్వా నివత్తింసు. తతో దేవీ నిరాసావ హుత్వా పుత్తం గహేత్వా నగరం గన్త్వా రజ్జే అభిసిఞ్చి. రాజాపి అత్తనో వసనట్ఠానే నిసిన్నో విపస్సిత్వా పచ్చేకబోధిం పత్వా మఞ్జూసకరుక్ఖమూలే పచ్చేకబుద్ధానం మజ్ఝే ఇమం ఉదానగాథం అభాసి. సా అత్థతో ఉత్తానా ఏవ.

అయం పనేత్థాధిప్పాయో – య్వాయం ఏకేన దుతియేన కుమారేన సీతుణ్హాదీహి నివేదేన్తేన సహవాసేన తం సఞ్ఞాపేన్తస్స మమ **వాచాభిలాపో** తస్మిం సినేహవసేన **అభిసజ్జనా వా** జాతా. సచాహం ఇమం న పరిచ్చజామి, తతో ఆయతిమ్పి తథేవ హేస్సతి, యథా ఇదాని, **ఏవం దుతియేన సహ మమస్స వాచాభిలాపో అభిసజ్జనా వా**. "ఉభయమ్పేతం అన్తరాయకరం విసేసాధిగమస్సా"తి **ఏతం భయం ఆయతిం పేక్ఖమానో** తం ఛడ్డేత్వా యోనిసో పటిపజ్జిత్వా పచ్చేకబోధిమధిగతోమ్హీతి. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఆయతిభయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౯. కామా హి చిత్రాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర సేట్ఠిపుత్తో దహరోవ సేట్ఠిట్ఠానం లభి. తస్స తిణ్ణం ఉతూనం అనుచ్ఛవికా తయో పాసాదా అహేసుం. సో సబ్బసమ్పత్తీహి దేవకుమారో వియ పరిచారేతి. అథ సో దహరోవ సమానో "పబ్బజిస్సామీ"తి మాతాపితరో ఆపుచ్ఛి, తే నం నివారేన్తి. సో తథేవ నిబన్ధతి. పునపి నం మాతాపితరో "త్వం, తాత, సుఖుమాలో, దుక్కరా పబ్బజ్జా, ఖురధారాయ ఉపరి చఙ్కమనసదిసా"తి నానప్పకారేహి నివారేన్తి. సో తథేవ నిబన్ధతి. తే చిన్తేసుం – "సచాయం పబ్బజతి, అమ్హాకం దోమనస్సం హోతి. సచే నం నివారేమ, ఏతస్స దోమనస్సం హోతి. అపిచ అమ్హాకం దోమనస్సం హోతు, మా చ ఏతస్సా"తి అనుజానింసు. తతో సో సబ్బం పరిజనం పరిదేవమానం అనాదియిత్వా ఇసిపతనం గన్త్వా పచ్చేకబుద్ధానం సన్తికే పబ్బజి. తస్స ఉళారసేనాసనం న పాపుణాతి, మఞ్చకే తట్టికం అత్థరిత్వా సయి. సో వరసయనే కతపరిచయో సబ్బరత్తిం అతిదుక్ఖితో అహోసి. పభాతే సరీరపరికమ్మం కత్వా పత్తచీవరమాదాయ పచ్చేకబుద్ధేహి సద్ధిం పిణ్డాయ పావిసి. తత్థ వుడ్ఢా అగ్గాసనఞ్చ అగ్గపిణ్డఞ్చ లభన్తి, నవకా యంకిఞ్చిదేవ ఆసనలూఖం భోజనఞ్చ. సో తేన లూఖభోజనేనాపి అతిదుక్ఖితో అహోసి. సో కతిపాహంయేవ కిసో దుబ్బణ్ణో హుత్వా నిబ్బిజ్జి, యథా తం అపరిపక్కగతే సమణధమ్మే. తతో మాతాపితూనం దూతం పేసేత్వా ఉప్పబ్బజి. సో కతిపాహంయేవ బలం గహేత్వా పునపి పబ్బజితుకామో అహోసి, తతో దుతియమ్పి పబ్బజిత్వా పునపి ఉప్పబ్బజి. తతియవారే పన పబ్బజిత్వా సమ్మా పటిపన్నో విపస్సిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం వత్వా పున పచ్చేకబుద్ధానం మజ్ఝే ఇమమేవ బ్యాకరణగాథమ్పి అభాసి.

తత్థ **కామా**తి ద్వే కామా వత్థుకామో చ కిలేసకామో చ. తత్థ వత్థుకామో నామ పియరూపాదిఆరమ్మణధమ్మో, కిలేసకామో నామ సబ్బో రాగప్పభేదో. ఇధ పన వత్థుకామో అధిప్పేతో. రూపాదిఅనేకప్పకారవసేన **చిత్రా**. లోకస్సాదవసేన **మధురా** . బాలపుథుజ్జనానం మనం రమాపేన్తీతి **మనోరమా. విరూపరూపేనా**తి వివిధేన రూపేన, అనేకవిధేన సభావేనాతి వుత్తం హోతి. తే హి రూపాదివసేన చిత్రా, రూపాదీసుపి నీలాదివసేన వివిధరూపా. ఏవం తేన తేన విరూపరూపేన తథా తథా అస్సాదం దస్సేత్వా **మథేన్తి చిత్తం,** పబ్బజ్జాయ అభిరమితుం న దేన్తీతి. సేసమేత్థ పాకటమేవ. నిగమనమ్పి ద్వీహి తీహి వా పదేహి యోజేత్వా పురిమగాథాసు వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

కామగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౦. ఈతీ చాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర రఞ్ఞో గణ్డో ఉదపాది, బాళ్హా వేదనా వత్తన్తి. వేజ్జా "సత్థకమ్మేన వినా ఫాసు న హోతీ"తి భణన్తి . రాజా తేసం అభయం దత్వా సత్థకమ్మం కారాపేసి. తే తం ఫాలేత్వా పుబ్బలోహితం నీహరిత్వా నివేదనం కత్వా వణం పిలోతికేన బన్ధింసు. లూఖమంసాహారేసు చ నం సమ్మా ఓవదింసు. రాజా లూఖభోజనేన కిససరీరో

అహోసి, గణ్డో చస్స మిలాయి. సో ఫాసుకసఞ్ఞీ హుత్వా సినిద్ధాహారం భుఞ్జి, తేన సఞ్జాతబలో విసయేయేవ పటిసేవి, తస్స గణ్డో పురిమసభావమేవ సమ్పాపుణి. ఏవం యావ తిక్ఖత్తుం సత్థకమ్మం కారాపేత్వా వేజ్జేహి పరివజ్జితో నిబ్బిన్దిత్వా మహారజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా సత్తహి వస్సేహి పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం భాసిత్వా నన్దమూలకపబ్భారం అగమాసి.

తత్థ ఏతీతి **ఈతి,** ఆగన్తుకానం అకుసలభాగీనం బ్యసనహేతూనం ఏతం అధివచనం. తస్మా కామగుణాపి ఏతే అనేకబ్యసనావహట్ఠేన అనత్థానం సన్నిపాతట్ఠేన చ ఈతి. గణ్డోపి అసుచిం పగ్ఘరతి, ఉద్ధుమాతపరిపక్కపరిభిన్నో హోతి. తస్మా ఏతే కిలేసాసుచిపగ్ఘరణతో ఉప్పాదజరాభఙ్గేహి ఉద్ధుమాతపరిపక్కపరిభిన్నభావతో చ **గణ్డో**. ఉపద్దవతీతి **ఉపద్దవో,** అనత్థం జనేన్తో అభిభవతి అజ్ఝోత్థరతీతి అత్థో, రాగగణ్డాదీనమేతమధివచనం. తస్మా కామగుణాపేతే అవిదితనిబ్బానత్థావహహేతుతాయ సబ్బుపద్దవకమ్మపరివత్థుతాయ చ ఉపద్దవో. యస్మా పనేతే కిలేసాతురభావం జనేన్తా సీలసఙ్ఖాతం ఆరోగ్యం లోలుప్పం వా ఉప్పాదేన్తా పాకతికమేవ ఆరోగ్యం విలుమ్పన్తి, తస్మా ఇమినా ఆరోగ్యవిలుమ్పనట్ఠేన **రోగో**. అబ్భన్తరమనుపవిట్ఠట్ఠేన పన అన్తోతుదనట్ఠేన చ దున్నీహరణీయట్ఠేన చ **సల్లం**. దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికభయావహనతో **భయం**. మే ఏతన్తి **మేతం**. సేసమేత్థ పాకటమేవ. నిగమనమ్పి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

ఈతిగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౮. సీతఞ్చాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర సీతాలుకబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా అహోసి. సో పబ్బజిత్వా అరఞ్ఞే తిణకుటికాయ విహరతి. తస్మిఞ్చ పదేసే సీతే సీతం, ఉణ్హే ఉణ్హమేవ హోతి అబ్భోకాసత్తా పదేసస్స. గోచరగామే భిక్ఖా యావదత్థం న లబ్భతి, పానీయమ్పి దుల్లభం, వాతాతపడంససరీసపాపి బాధేన్తి. తస్స ఏతదహోసి – “ఇతో అడ్ఢయోజనమత్తే సమ్పన్నో పదేసో, తత్థ సబ్బేపి ఏతే పరిస్సయా నత్థి, యంనూనాహం తత్థ గచ్ఛేయ్యం, ఫాసుకం విహరన్తేన సక్కా సుఖమధిగన్తు”న్తి? తస్స పున అహోసి – “పబ్బజితా నామ న పచ్చయగిద్ధా హోన్తి, ఏవరూపఞ్చ చిత్తం అత్తనో వసే వత్తాపేన్తి, న చిత్తస్స వసే వత్తన్తి, నాహం గమిస్సామీ”తి ఏవం పచ్చవేక్ఖిత్వా న అగమాసి. ఏవం యావతతియకం ఉప్పన్నచిత్తం పచ్చవేక్ఖిత్వా నివత్తేసి. తతో తత్థేవ సత్త వస్సాని వసిత్వా సమ్మా పటిపజ్జమానో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం భాసిత్వా నన్దమూలకపబ్భారం అగమాసి.

తత్థ **సీతఞ్చాతి** సీతం దువిధం అబ్భన్తరధాతుక్ఖోభపచ్చయఞ్చ బాహిరధాతుక్ఖోభపచ్చయఞ్చ, తథా ఉణ్హమ్పి. **డంసాతి** పిఙ్గలమక్ఖికా. **సరీసపాతి** యే కేచి దీఘజాతికా సరన్తా గచ్ఛన్తి. సేసం పాకటమేవ. నిగమనమ్పి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

సీతాలుకగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦౯. నాగోవాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞతరో రాజా వీసతి వస్సాని రజ్జం కారేత్వా కాలఙ్కతో నిరయే వీసతి వస్సాని ఏవ పచ్చిత్వా, హిమవన్తప్పదేసే హత్థియోనియం ఉప్పజ్జిత్వా సఞ్జాతక్ఖన్ధో పదుమవణ్ణసకలసరీరో ఉళారో యూథపతి మహానాగో అహోసి. తస్స ఓభగ్గోభగ్గసాఖాభఙ్గాని హత్థిఛాపావ ఖాదన్తి, ఓగాహేపి నం హత్థినియో కద్దమేన విలిమ్పింసు, సబ్బం పాలిలేయ్యకనాగస్సేవ అహోసి. సో యూథా నిబ్బిజ్జిత్వా పక్కామి. తతో నం పదానుసారేన యూథా

అనుబన్ధన్తి, ఏవం యావతతియం పక్కన్తమ్పి అనుబన్ధింసుయేవ. తతో చిన్తేసి "ఇదాని మయ్హం నత్తకో బారాణసియం రజ్జం కారేతి, యంనూనాహం అత్తనో పురిమజాతియా ఉయ్యానం గచ్ఛేయ్యం. తత్ర సో మం రక్ఖిస్సతీ"తి. తతో రత్తియం నిద్దుపగతే యూథే యూథం పహాయ తమేవ ఉయ్యానం పావిసి. ఉయ్యానపాలో దిస్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా "హత్థిం గహేస్సామీ"తి సేనాయ పరివారేసి. హత్థీ రాజానమేవ అభిముఖో గచ్ఛతి. రాజా "మం అభిముఖో ఏతీ"తి ఖురప్పం సన్నయ్హిత్వా అట్ఠాసి. తతో హత్థీ "విజ్ఝేయ్యాపి మం ఏసో"తి మానుసికాయ వాచాయ "బ్రహ్మదత్త, మా మం విజ్ఝ, అహం తే అయ్యకో"తి ఆహ. రాజా "కిం భణసీ"తి సబ్బం పుచ్ఛి. హత్థీపి రజ్జే చ నరకే చ హత్థియోనియఞ్చ పవత్తిం సబ్బం ఆరోచేసి. రాజా "సున్దరం మా భాయి, మా కఞ్చి భింసాపేహీ"తి హత్థినో వట్టఞ్చ ఆరక్ఖకే చ హత్థిభణ్డే చ ఉపట్ఠాపేసి.

అథేకదివసం రాజా హత్థిక్ఖన్ధవరగతో "అయం వీసతి వస్సాని రజ్జం కారేత్వా నిరయే పచ్చిత్వా పక్కావసేసేన తిరచ్ఛానయోనియం ఉప్పన్నో, తత్థాపి గణసంవాససఙ్ఘట్టనం అసహన్తో ఇధాగతోసి, అహో దుక్ఖోవ గణసంవాసో, ఏకీభావో ఏవ పన సుఖో"తి చిన్తేత్వా తత్థేవ విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. తం లోకుత్తరసుఖేన సుఖితం అమచ్చా ఉపసఙ్కమిత్వా పణిపాతం కత్వా "యానకాలో, మహారాజా"తి ఆహంసు. తతో "నాహం, రాజా"తి వత్వా పురిమనయేనేవ ఇమం గాథమభాసి. సా పదత్థతో పాకటా ఏవ.

అయం పనేత్థ అధిప్పాయయోజనా – సా చ ఖో యుత్తివసేనేవ, న అనుస్సవవసేన. యథా అయం హత్థీ అరియకన్తేసు సీలేసు దన్తత్తా అదన్తభూమిం నాగచ్ఛతీతి వా, సరీరమహన్తతాయ వా **నాగో,** ఏవం కుదాస్సు నామాహమ్పి అరియకన్తేసు సీలేసు దన్తత్తా అదన్తభూమిం నాగమనేన, ఆగుమకరణేన, పున ఇత్థత్తం అనాగమనేన చ గుణసరీరమహన్తతాయ వా నాగో భవేయ్యం. యథా చేస **యూథాని వివజ్జయిత్వా** ఏకచరియసుఖేన **యథాభిరన్తం విహరం అరఞ్ఞే ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో,** కుదాస్సు నామాహమ్పి ఏవం గణం వివజ్జేత్వా ఏకవిహారసుఖేన యథాభిరన్తం విహరం అరఞ్ఞే అత్తనో యథా యథా సుఖం, తథా తథా యత్తకం వా ఇచ్ఛామి, తత్తకం అరఞ్ఞే నివాసం ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో ఏకో చరేయ్యన్తి అత్థో. యథా చేస సుసణ్ఠితక్ఖన్ధమహన్తతాయ **సఞ్జాతక్ఖన్ధో,** కుదాస్సు నామాహమ్పి ఏవం అసేఖసీలక్ఖన్ధమహన్తతాయ సఞ్జాతక్ఖన్ధో భవేయ్యం. యథా చేస పదుమసదిసగత్తతాయ వా, పదుమకులే ఉప్పన్నతాయ వా **పదుమీ,** కుదాస్సు నామాహమ్పి ఏవం పదుమసదిసఉజుకతాయ వా, అరియజాతిపదుమే ఉప్పన్నతాయ వా పదుమీ భవేయ్యం. యథా చేస థామబలాదీహి **ఉళారో,** కుదాస్సు నామాహమ్పి ఏవం పరిసుద్ధకాయసమాచారతాదీహి సీలసమాధినిబ్బేధికపఞ్ఞాదీహి వా ఉళారో భవేయ్యన్తి. ఏవం చిన్తేన్తో విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం అధిగతోమ్హీతి.

నాగగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౦. **అట్ఠానతన్తి** కా ఉప్పత్తి? బారాణసిరఞ్ఞో కిర పుత్తో దహరో ఏవ సమానో పబ్బజితుకామో మాతాపితరో యాచి. మాతాపితరో నం నివారేన్తి. సో నివారియమానోపి నిబన్ధతియేవ "పబ్బజిస్సామీ"తి. తతో పుబ్బే వుత్తసేట్ఠిపుత్తం వియ సబ్బం వత్వా అనుజానింసు. "పబ్బజిత్వా చ ఉయ్యానేయేవ వసితబ్బ"న్తి పటిజానాపేసుం, సో తథా అకాసి. తస్స మాతా పాతోవ వీసతిసహస్సనాటకిత్థిపరివుతా ఉయ్యానం గన్త్వా పుత్తం యాగుం పాయేత్వా అన్తరా ఖజ్జకాదీని చ ఖాదాపేత్వా యావ మజ్ఝన్హికసమయా తేన సద్ధిం సముల్లపిత్వా నగరం పవిసతి. పితాపి మజ్ఝన్హికే ఆగన్త్వా తం భోజేత్వా అత్తనాపి భుఞ్జిత్వా దివసం తేన సద్ధిం సముల్లపిత్వా సాయన్హసమయం పటిజగ్గనకపురిసే ఠపేత్వా నగరం పవిసతి. సో ఏవం రత్తిన్దివం అవివిత్తో విహరతి.

తేన ఖో పన సమయేన ఆదిచ్చబన్ధు నామ పచ్చేకబుద్ధో నన్దమూలకపబ్భారే విహరతి. సో ఆవజ్జేన్తో తం అద్దస – "అయం కుమారో పబ్బజితుం అసక్ఖి, జటం ఛిన్దితుం న సక్కోతీ"తి. తతో పరం ఆవజ్జి – "అత్తనో ధమ్మతాయ నిబ్బిజ్జిస్సతి ను ఖో, నో"తి. అథ "ధమ్మతాయ నిబ్బిన్దన్తో అతిచిరం భవిస్సతీ"తి ఞత్వా "తస్స ఆరమ్మణం దస్సేస్సామీ"తి పురిమనయేనేవ మనోసిలాతలతో ఆగన్త్వా ఉయ్యానే అట్ఠాసి. రాజపరిసా దిస్వా "పచ్చేకబుద్ధో ఆగతో, మహారాజా"తి ఆరోచేసి. రాజా "ఇదాని మే పుత్తో పచ్చేకబుద్ధేన సద్ధిం అనుక్కణ్ఠితో వసిస్సతీ"తి పముదితమనో హుత్వా పచ్చేకబుద్ధం సక్కచ్చం ఉపట్ఠహిత్వా తత్థేవ వాసం యాచిత్వా పణ్ణసాలాదివావిహారచఙ్కమాదిసబ్బం కారేత్వా వాసేసి. సో తత్థ వసన్తో ఏకదివసం ఓకాసం లభిత్వా కుమారం పుచ్ఛి – "కోసి త్వ"న్తి? "అహం పబ్బజితో"తి. "పబ్బజితా నామ న ఈదిసా హోన్తీ"తి. అథ "భన్తే, కీదిసా హోన్తి, కిం మయ్హం అననుచ్ఛవిక"న్తి వుత్తే "త్వం అత్తనో అననుచ్ఛవికం న పేక్ఖసి, నను తే మాతా వీసతిసహస్సిత్థీహి సద్ధిం పుబ్బణ్హసమయే ఆగచ్ఛన్తీ ఉయ్యానం అవివిత్తం కరోతి, పితా చస్స మహతా బలకాయేన సాయన్హసమయే జగ్గనకపరిసా సకలం రత్తిం, పబ్బజితా నామ తవ సదిసా న హోన్తి, ఈదిసా పన హోన్తీ"తి తత్థ ఠితస్సేవ ఇద్ధియా హిమవన్తే అఞ్ఞతరం విహారం దస్సేసి. సో తత్థ పచ్చేకబుద్ధే ఆలమ్బనఫలకం నిస్సాయ ఠితే చ చఙ్కమన్తే చ రజనకకమ్మసూచికమ్మాదీని కరోన్తే చ దిస్వా ఆహ – "తుమ్హే ఇధ నాగచ్ఛథ, పబ్బజ్జా చ తుమ్హేహి అనుఞ్ఞాతా"తి ? "ఆమ, పబ్బజ్జా అనుఞ్ఞాతా, పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ సమణా నామ అత్తనో నిస్సరణం కాతుం, పదేసఞ్చ ఇచ్ఛితం పత్థితం గన్తుం లభన్తి, ఏత్తకంవ వట్టతీ"తి వత్వా ఆకాసే ఠత్వా **అట్ఠాన తం సఙ్గణికారతస్స, యం ఫస్సయే సామయికం విముత్తి**న్తి ఇమం ఉపడ్ఢగాథం వత్వా దిస్సమానోయేవ ఆకాసేన నన్దమూలకపబ్భారం అగమాసి. ఏవం గతే పచ్చేకబుద్ధే సో అత్తనో పణ్ణసాలం పవిసిత్వా నిపజ్జి. ఆరక్ఖపురిసోపి "సయితో కుమారో, ఇదాని కుహిం గమిస్సతీ"తి పమత్తో నిద్దం ఓక్కమి. సో తస్స పమత్తభావం ఞత్వా పత్తచీవరమాదాయ అరఞ్ఞం పావిసి. తత్ర చ ఠితో విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా పచ్చేకబుద్ధట్ఠానం గతో. తత్ర చ "కథమధిగత"న్తి పుచ్ఛితో ఆదిచ్చబన్ధునా వుత్తం ఉపడ్ఢగాథం పరిపుణ్ణం కత్వా అభాసి.

తస్సత్థో – **అట్ఠాన త**న్తి అట్ఠానం తం, అకారణం తన్తి వుత్తం హోతి. అనునాసికలోపో కతో "అరియసచ్చాన దస్సన"న్తిఆదీసు (ఖు. పా. ౫.౧౧; సు. ని. ౨౭౦) వియ. **సఙ్గణికారతస్సా**తి గణాభిరతస్స. **య**న్తి కారణవచనమేతం "యం హిరీయతి హిరీయితబ్బేనా"తిఆదీసు (ధ. స. ౩౦) వియ. **ఫస్సయే**తి అధిగచ్ఛే. **సామయికం విముత్తి**న్తి లోకియసమాపత్తిం. సా హి అప్పితప్పితసమయే ఏవ పచ్చత్థికేహి విముచ్చనతో "సామయికా విముత్తీ"తి వుచ్చతి. తం సామయికం విముత్తిం. అట్ఠానం తం, న తం కారణం విజ్జతి సఙ్గణికారతస్స, యేన కారణేన విముత్తిం ఫస్సయే ఇతి ఏతం ఆదిచ్చబన్ధుస్స పచ్చేకబుద్ధస్స వచో నిసమ్మ సఙ్గణికారతిం పహాయ యోనిసో పటిపజ్జన్తో అధిగతోమ్హీతి ఆహ. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

అట్ఠానగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

దుతియవగ్గో నిట్ఠితో.

౧౧౧. **దిట్ఠీవిసూకానీ**తి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసిరాజా రహోగతో చిన్తేసి – "యథా సీతాదీనం పటిఘాతకాని ఉణ్హాదీని అత్థి, అత్థి ను ఖో ఏవం వట్టపటిఘాతకం వివట్టం, నో"తి? సో అమచ్చే పుచ్ఛి – "వివట్టం జానాథా"తి? తే "జానామ, మహారాజా"తి ఆహంసు. రాజా "కిం త"న్తి? తతో "అన్తవా లోకో"తిఆదినా నయేన సస్సతుచ్ఛేదం కథేసుం. రాజా "ఇమే న జానన్తి, సబ్బేపిమే దిట్ఠిగతికా"తి సయమేవ తేసం విలోమతఞ్చ అయుత్తతఞ్చ దిస్వా "వట్టపటిఘాతకం వివట్టం

అత్థి, తం గవేసితబ్బ"న్తి చిన్తేత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. ఇమఞ్చ ఉదానగాథం అభాసి పచ్చేకబుద్ధానం మజ్ఝే బ్యాకరణగాథఞ్చ.

తస్సత్థో – **దిట్ఠీవిసూకానీ**తి ద్వాసట్ఠిదిట్ఠిగతాని. తాని హి మగ్గసమ్మాదిట్ఠియా విసూకట్ఠేన విజ్ఝనట్ఠేన విలోమట్ఠేన చ విసూకాని, ఏవం దిట్ఠియా విసూకాని, దిట్ఠి ఏవ వా విసూకాని దిట్ఠివిసూకాని. **ఉపాతివత్తో**తి దస్సనమగ్గేన అతిక్కన్తో. **పత్తో నియామ**న్తి అవినిపాతధమ్మతాయ సమ్బోధిపరాయణతాయ చ నియతభావం అధిగతో, సమ్మత్తనియామసఙ్ఖాతం వా పఠమమగ్గన్తి. ఏత్తావతా పఠమమగ్గకిచ్చనిప్ఫత్తి చ తస్స పటిలాభో చ వుత్తో. ఇదాని **పటిలద్ధమగ్గో**తి ఇమినా సేసమగ్గపటిలాభం దస్సేతి. **ఉప్పన్నఞాణోమ్హీ**తి ఉప్పన్నపచ్చేకబోధిఞాణో అమ్హి. ఏతేన ఫలం దస్సేతి. **అనఞ్ఞనేయ్యో**తి అఞ్ఞేహి ఇదం సచ్చన్తి న నేతబ్బో. ఏతేన సయమ్భుతం దస్సేతి, పత్తే వా పచ్చేకబోధిఞాణే అఞ్ఞనేయ్యతాయ అభావా సయంవసితం. సమథవిపస్సనాయ వా **దిట్ఠివిసూకాని ఉపాతివత్తో**, ఆదిమగ్గేన **నియామం పత్తో**, సేసేహి **పటిలద్ధమగ్గో**, **ఫలఞాణేన ఉప్పన్నఞాణో**, తం సబ్బం అత్తనావ అధిగతోతి **అనఞ్ఞనేయ్యో**తి. సేసం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

దిట్ఠీవిసూకగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౨. **నిల్లోలుపో**తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసిరఞ్ఞో కిర సూదో అన్తరభత్తం పచిత్వా ఉపనామేసి మనుఞ్ఞదస్సనం సాదురసం "అప్పేవ నామ మే రాజా ధనమనుప్పాదేయ్యా"తి. తం రఞ్ఞో గన్ధేనేవ భోత్తుకమ్యతం జనేసి, ముఖే ఖేళం ఉప్పాదేతి. పఠమకబళే పన ముఖే పక్ఖిత్తమత్తే సత్తరసహరణిసహస్సాని అమతేనేవ ఫుసితాని అహేసుం. సూదో "ఇదాని మే దస్సతి, ఇదాని మే దస్సతీ"తి చిన్తేసి. రాజాపి "సక్కారారహో సూదో"తి చిన్తేసి, "రసం సాయిత్వా పన సక్కరోన్తం మం పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛేయ్య 'లోలో అయం రాజా రసగరుకో'"తి న కిఞ్చి అభణి. ఏవం యావ భోజనపరియోసానం, తావ సూదో "ఇదాని దస్సతి, ఇదాని దస్సతీ"తి చిన్తేసి. రాజాపి అవణ్ణభయేన న కిఞ్చి అభణి. తతో సూదో "నత్థి ఇమస్స రఞ్ఞో జివ్హావిఞ్ఞాణ"న్తి. దుతియదివసే అసాదురసం ఉపనామేసి. రాజా భుఞ్జన్తో "నిగ్గహారహో వత, భో, అజ్జ సూదో"తి జానన్తోపి పుబ్బే వియ పచ్చవేక్ఖిత్వా అవణ్ణభయేన న కిఞ్చి అభణి. తతో సూదో "రాజా నేవ సున్దరం నాసున్దరం జానాతీ"తి చిన్తేత్వా సబ్బం పరిబ్బయం అత్తనావ గహేత్వా కిఞ్చిదేవ పచిత్వా రఞ్ఞో దేతి. రాజా "అహో వత లోభో, అహం నామ వీసతి నగరసహస్సాని భుఞ్జన్తో ఇమస్స లోభేన భత్తమత్తమ్పి న లభామీ"తి నిబ్బిజ్జిత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. పురిమనయేనేవ ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ **నిల్లోలుపో**తి అలోలుపో. యో హి రసతణ్హాభిభూతో హోతి, సో భుసం లుప్పతి పునప్పునం లుప్పతి, తేన "లోలుపో"తి వుచ్చతి. తస్మా ఏస తం పటిక్ఖిపన్తో "నిల్లోలుపో"తి ఆహ. **నిక్కుహో**తి ఏత్థ కిఞ్చాపి యస్స తివిధం కుహనవత్థు నత్థి, సో "నిక్కుహో"తి వుచ్చతి. ఇమిస్సా పన గాథాయ మనుఞ్ఞభోజనాదీసు విమ్హయమనాపజ్జనతో నిక్కుహోతి అయమధిప్పాయో. **నిప్పిపాసో**తి ఏత్థ పాతుమిచ్ఛా పిపాసా, తస్సా అభావేన నిప్పిపాసో, సాదురసలోభేన భోత్తుకమ్యతావిరహితోతి అత్థో. **నిమ్మక్ఖో**తి ఏత్థ పరగుణవినాసనలక్ఖణో మక్ఖో, తస్స అభావేన నిమ్మక్ఖో. అత్తనో గిహికాలే సూదస్స గుణమక్ఖనాభావం సన్ధాయాహ. **నిద్ధన్తకసావమోహో**తి ఏత్థ రాగాదయో తయో కాయదుచ్చరితాదీని చ తీణీతి ఛ ధమ్మా యథాసమ్భవం అప్పసన్నట్ఠేన సకభావం విజహాపేత్వా పరభావం గణ్హాపనట్ఠేన కసటట్ఠేన చ "కసావా"తి వేదితబ్బా. యథాహ –

“తత్థ కతమే తయో కసావా? రాగకసావో, దోసకసావో, మోహకసావో. ఇమే తయో కసావా. తత్థ కతమే అపరేపి తయో కసావా? కాయకసావో, వచీకసావో, మనోకసావో”తి (విభ. ౯౨౪).

తేసు మోహం ఠపేత్వా పఞ్చన్నం కసావానం తేసఞ్చ సబ్బేసం మూలభూతస్స మోహస్స నిద్ధన్తత్తా నిద్ధన్తకసావమోహో. తిణ్ణం ఏవ వా కాయవచీమనోకసావానం మోహస్స చ నిద్ధన్తత్తా నిద్ధన్తకసావమోహో. ఇతరేసు నిల్లోలుపతాదీహి రాగకసావస్స, నిమ్మక్ఖతాయ దోసకసావస్స నిద్ధన్తభావో సిద్ధో ఏవ. **నిరాసయో**తి నిత్తణ్హో. **సబ్బలోకే భవిత్వా**తి సకలలోకే, తీసు భవేసు ద్వాదససు వా ఆయతనేసు భవవిభవతణ్హావిరహితో హుత్వాతి అత్థో. సేసం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అథ వా తయోపి పాదే వత్వా **ఏకో చరే**తి ఏకో చరితుం సక్కుణేయ్యాతి ఏవమ్పేత్థ సమ్బన్ధో కాతబ్బో.

నిల్లోలుపగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౩. **పాపం సహాయ**న్తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞతరో రాజా మహచ్చరాజానుభావేన నగరం పదక్ఖిణం కరోన్తో మనుస్సే కోట్ఠాగారతో పురాణధఞ్ఞాదీని బహిద్ధా నీహరన్తే దిస్వా “కిం, భణే, ఇద”న్తి అమచ్చే పుచ్ఛి. అమచ్చా “ఇదాని, మహారాజ, నవధఞ్ఞాదీని ఉప్పజ్జిస్సన్తి, తేసం ఓకాసం కాతుం ఇమే మనుస్సా పురాణధఞ్ఞాదీని ఛడ్డేన్తీ”తి ఆహంసు. రాజా “కిం, భణే, ఇత్థాగారబలకాయాదీనం వత్తం పరిపుణ్ణ”న్తి ఆహ. “ఆమ, మహారాజ, పరిపుణ్ణ”న్తి. “తేన హి, భణే, దానసాలం కారేథ, దానం దస్సామి, మా ఇమాని ధఞ్ఞాని అనుపకారాని వినస్సన్తూ”తి. తతో నం అఞ్ఞతరో దిట్ఠిగతికో అమచ్చో “మహారాజ, నత్థి దిన్న”న్తి ఆరబ్భ యావ “బాలే చ పణ్డితే చ సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తీ”తి వత్వా నివారేసి. రాజా దుతియమ్పి తతియమ్పి కోట్ఠాగారే విలుమ్పన్తే దిస్వా తథేవ ఆణాపేసి. సోపి తతియమ్పి నం “మహారాజ, దత్తుపఞ్ఞత్తం యదిదం దాన”న్తిఆదీని వత్వా నివారేసి. సో “అరే, అహం అత్తనో సన్తకమ్పి న లభామి దాతుం, కిం మే ఇమేహి పాపసహాయేహీ”తి నిబ్బిన్నో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి. తఞ్చ పాపసహాయం గరహన్తో ఇమం ఉదానగాథమాహ.

తస్సాయం సఙ్ఖేపత్థో – య్వాయం దసవత్థుకాయ పాపదిట్ఠియా సమన్నాగతత్తా పాపో, పరేసమ్పి అనత్థం పస్సతీతి అనత్థదస్సీ, కాయదుచ్చరితాదిమ్హి చ విసమే నివిట్ఠో, తం అత్థకామో కులపుత్తో **పాపం సహాయం పరివజ్జయేథ, అనత్థదస్సిం విసమే నివిట్ఠం. సయం న సేవే**తి అత్తనో వసేన తం న సేవేయ్య. యది పన పరస్స వసో హోతి, కిం సక్కా కాతున్తి వుత్తం హోతి. **పసుత**న్తి పసటం, దిట్ఠివసేన తత్థ తత్థ లగ్గన్తి అత్థో. **పమత్త**న్తి కామగుణేసు వోస్సట్ఠచిత్తం, కుసలభావనారహితం వా. తం ఏవరూపం సహాయం న సేవే న భజే న పయిరుపాసే, అఞ్ఞదత్థు ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పోతి.

పాపసహాయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౪. **బహుస్సుత**న్తి కా ఉప్పత్తి? పుబ్బే కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే అట్ఠ పచ్చేకబోధిసత్తా పబ్బజిత్వా గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా దేవలోకే ఉప్పన్నాతిఆది సబ్బం అనవజ్జభోజీగాథాయ వుత్తసదిసమేవ. అయం పన విసేసో – పచ్చేకబుద్ధే నిసీదాపేత్వా రాజా ఆహ – “కే తుమ్హే”తి? తే ఆహంసు – “మయం, మహారాజ, బహుస్సుతా నామా”తి. రాజా “అహం సుతబ్రహ్మదత్తో నామ, సుతేన తిత్తిం న గచ్ఛామి, హన్ద, నేసం సన్తికే విచిత్రనయధమ్మదేసనం సోస్సామీ”తి

అత్తమనో దక్ఖిణోదకం దత్వా పరివిసిత్వా భత్తకిచ్చపరియోసానే సఙ్ఘత్థేరస్స సన్తికే నిసీదిత్వా “ధమ్మకథం, భన్తే, కథేథా”తి ఆహ. సో “సుఖితో హోతు, మహారాజ, రాగక్ఖయో హోతూ”తి వత్వా ఉట్ఠితో. రాజా “అయం న బహుస్సుతో, దుతియో బహుస్సుతో భవిస్సతి, స్వే తస్స విచిత్రధమ్మదేసనం సోస్సామీ”తి స్వాతనాయ నిమన్తేసి. ఏవం యావ సబ్బేసం పటిపాటి గచ్ఛతి, తావ నిమన్తేసి, తే సబ్బేపి “దోసక్ఖయో హోతు, మోహక్ఖయో, గతిక్ఖయో, భవక్ఖయో, వట్టక్ఖయో, ఉపధిక్ఖయో, తణ్హక్ఖయో హోతూ”తి ఏవం ఏకేకపదం విసేసేత్వా సేసం పఠమసదిసమేవ వత్వా ఉట్ఠహింసు.

తతో రాజా – “ఇమే ‘బహుస్సుతా మయ’న్తి భణన్తి, న చ తేసం విచిత్రకథా, కిమేతేహి వుత్త”న్తి తేసం వచనత్థం ఉపపరిక్ఖితుమారద్ధో. అథ “రాగక్ఖయో హోతూ”తి ఉపపరిక్ఖన్తో “రాగే ఖీణే దోసోపి మోహోపి అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేపి కిలేసా ఖీణా హోన్తీ”తి ఞత్వా అత్తమనో అహోసి “నిప్పరియాయబహుస్సుతా ఇమే సమణా. యథాపి హి పురిసేన మహాపథవిం వా ఆకాసం వా అఙ్గులియా నిద్దిసన్తేన న అఙ్గులిమత్తోవ పదేసో నిద్దిట్ఠో హోతి. అపి చ ఖో పన సకలపథవీ ఆకాసా ఏవ నిద్దిట్ఠా హోన్తి. ఏవం ఇమేహి ఏకేకం అత్థం నిద్దిసన్తేహి అపరిమాణా అత్థా నిద్దిట్ఠా హోన్తీ”తి. తతో సో “కుదాస్సు నామాహమ్పి ఏవం బహుస్సుతో భవిస్సామీ”తి తథారూపం బహుస్సుతభావం పత్థేన్తో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథమభాసి.

తత్థాయం సఙ్ఖేపత్థో – **బహుస్సుత**న్తి దువిధో బహుస్సుతో తీసు పిటకేసు అత్థతో నిఖిలో పరియత్తిబహుస్సుతో చ, మగ్గఫలవిజ్జాభిఞ్ఞాపటివేధకో పటివేధబహుస్సుతో చ. ఆగతాగమో **ధమ్మధరో**. ఉళారేహి పన కాయవచీమనోకమ్మేహి సమన్నాగతో **ఉళారో**. యుత్తపటిభానో చ ముత్తపటిభానో చ యుత్తముత్తపటిభానో చ **పటిభానవా**. పరియత్తిపరిపుచ్ఛాధిగమవసేన వా తివిధో పటిభానవా వేదితబ్బో. యస్స హి పరియత్తి పటిభాతి, సో పరియత్తిపటిభానవా. యస్స అత్థఞ్చ ఞాణఞ్చ లక్ఖణఞ్చ ఠానాట్ఠానఞ్చ పరిపుచ్ఛన్తస్స పరిపుచ్ఛా పటిభాతి, సో పరిపుచ్ఛాపటిభానవా. యస్స మగ్గాదయో పటివిద్ధా హోన్తి, సో అధిగమపటిభానవా. తం ఏవరూపం **బహుస్సుతం ధమ్మధరం భజేథ మిత్తం ఉళారం పటిభానవన్తం**. తతో తస్సానుభావేన అత్తత్థపరత్థఉభయత్థభేదతో వా దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థభేదతో వా అనేకప్పకారాని **అఞ్ఞాయ అత్థాని,** తతో “అహోసిం ను ఖో అహం అతీతమద్ధాన”న్తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౧౮; సం॰ ని॰ ౨.౨౦) కఙ్ఖాట్ఠానియేసు **వినేయ్య కఙ్ఖం** విచికిచ్ఛం వినేత్వా వినాసేత్వా ఏవం కతసబ్బకిచ్చో **ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో**తి.

బహుస్సుతగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౩. ఖిడ్డం రతిన్తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర విభూసకబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా పాతోవ యాగుం వా భత్తం వా భుఞ్జిత్వా నానావిధవిభూసనేహి అత్తానం విభూసాపేత్వా మహాఆదాసే సకలం సరీరం దిస్వా యం న ఇచ్ఛతి, తం అపనేత్వా అఞ్ఞేన విభూసనేన విభూసాపేతి. తస్స ఏకదివసం ఏవం కరోన్తస్స భత్తవేలా మజ్ఝన్హికా సమ్పత్తా. విప్పకతవిభూసితోవ దుస్సపట్టేన సీసం వేఠేత్వా భుఞ్జిత్వా దివాసేయ్యం ఉపగఞ్ఛి. పునపి ఉట్ఠహిత్వా తథేవ కరోతో సూరియో ఓగ్గతో. ఏవం దుతియదివసేపి తతియదివసేపి. అథస్స ఏవం మణ్డనప్పసుతస్స పిట్ఠిరోగో ఉదపాది. తస్స ఏతదహోసి – “అహో రే, అహం సబ్బథామేన విభూసన్తోపి ఇమస్మిం కప్పకే విభూసనే అసన్తుట్ఠో లోభం ఉప్పాదేసిం, లోభో చ నామేస అపాయగమనీయో ధమ్మో, హన్దాహం లోభం నిగ్గణ్హామీ”తి రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథమభాసి.

తత్థ **ఖిడ్డా** చ **రతి** చ పుబ్బే వుత్తావ. **కామసుఖన్తి** వత్థుకామసుఖం. వత్థుకామాపి హి సుఖస్స విసయాదిభావేన "సుఖ"న్తి వుచ్చన్తి. యథాహ – "అత్థి రూపం సుఖం సుఖానుపతిత"న్తి (సం॰ ని॰ ౩.౬౦). ఏవమేతం ఖిడ్డం రతిం కామసుఖఞ్చ ఇమస్మిం ఓకాసలోకే **అనలఙ్కరిత్వా** అలన్తి అకత్వా, ఏతం తప్పకన్తి వా సారభూతన్తి వా ఏవం అగ్గహేత్వా. **అనపేక్ఖమానోతి** తేన అనలఙ్కరణేన అనపేక్ఖణసీలో అపిహాలుకో నిత్తణ్హో. **విభూసట్ఠానా విరతో సచ్చవాదీతి** తత్థ విభూతా దువిధా – అగారికవిభూసా చ అనగారికవిభూసా చ. సాటకవేఠనమాలాగన్ధాదివిభూసా అగారికవిభూసా నామ. పత్తమణ్డనాదివిభూసా అనగారికవిభూసా. విభూసా ఏవ విభూసట్ఠానం, తస్మా విభూసట్ఠానా తివిధాయ విరతియా విరతో. అవితథవచనతో సచ్చవాదీతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో.

విభూసట్ఠానగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౬. **పుత్తఞ్చ దారన్తి** కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర రఞ్ఞో పుత్తో దహరకాలేయేవ అభిసిత్తో రజ్జం కారేసి. సో పఠమగాథాయ వుత్తపచ్చేకబోధిసత్తో వియ రజ్జసిరిం అనుభవన్తో ఏకదివసం చిన్తేసి – "అహం రజ్జం కారేన్తో బహూనం దుక్ఖం కరోమి, కిం మే ఏకభత్తత్థాయ ఇమినా పాపేన, హన్ద, సుఖముప్పాదేమీ"తి రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **ధనానీతి** ముత్తామణివేళురియసఙ్ఖసిలాపవాళరజతజాతరూపాదీని రతనాని. **ధఞ్ఞానీతి** సాలివీహియవగోధుమకఙ్గువరకకుద్రూసకప్పభేదాని సత్త సేసాపరణ్ణాని చ. **బన్ధవానీతి** ఞాతిబన్ధుగోత్తబన్ధుమిత్తబన్ధుసిప్పబన్ధువసేన చతుబ్బిధబన్ధవే. **యథోధికానీతి** సకసకఓధివసేన ఠితానియేవ. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

పుత్తదారగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౭. **సఙ్గో ఏసోతి** కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర పాదలోలబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా అహోసి. సో పాతోవ యాగుం వా భత్తం వా భుఞ్జిత్వా తీసు పాసాదేసు తివిధాని నాటకాని పస్సతి. తివిధా నామ నాటకా పుబ్బరాజతో ఆగతం, అనన్తరరాజతో ఆగతం, అత్తనో కాలే ఉట్ఠితన్తి. సో ఏకదివసం పాతోవ దహరనాటకపాసాదం గతో. తా నాటకిత్థియో "రాజానం రమాపేస్సామా"తి సక్కస్స దేవానమిన్దస్స అచ్ఛరాయో వియ అతిమనోహరం నచ్చగీతవాదితం పయోజేసుం. రాజా "అనచ్ఛరియమేతం దహరాన"న్తి అసన్తుట్ఠో హుత్వా మజ్ఝిమనాటకపాసాదం గతో, తాపి నాటకిత్థియో తథేవ అకంసు. సో తత్థపి తథేవ అసన్తుట్ఠో హుత్వా మహల్లకనాటకపాసాదం గతో , తాపి తథేవ అకంసు. రాజా ద్వే తయో రాజపరివట్టే అతీతానం తాసం మహల్లకభావేన అట్ఠికీళనసదిసం నచ్చం దిస్వా గీతఞ్చ అమధురం సుత్వా పునదేవ దహరనాటకపాసాదం, పున మజ్ఝిమనాటకపాసాదన్తి ఏవమ్పి విచరిత్వా కత్థచి అసన్తుట్ఠో చిన్తేసి – "ఇమా నాటకిత్థియో సక్కం దేవానమిన్దం అచ్ఛరాయో వియ మం రమాపేతుకామా సబ్బథామేన నచ్చగీతవాదితం పయోజేసుం. స్వాహం కత్థచి అసన్తుట్ఠో లోభం వడ్ఢేమి. లోభో చ నామేస అపాయగమనీయో ధమ్మో, హన్దాహం లోభం నిగ్గణ్హామీ"తి రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తస్సత్థో – **సఙ్గో ఏసోతి** అత్తనో ఉపభోగం నిద్దిసతి. సో హి సజ్జన్తి తత్థ పాణినో కద్దమే పవిట్ఠో హత్థీ వియాతి సఙ్గో. **పరిత్తమేత్థ సోఖ్యన్తి** ఏత్థ పఞ్చకామగుణూపభోగకాలే విపరీతసఞ్ఞాయ ఉప్పాదేతబ్బతో కామావచరధమ్మపరియాపన్నతో వా లామకట్ఠేన సోఖ్యం పరిత్తం, విజ్జుప్పభాయ ఓభాసితనచ్చదస్సనసుఖం ఇవ ఇత్తరం, తావకాలికన్తి వుత్తం హోతి. **అప్పస్సాదో దుక్ఖమేవేత్థ భియ్యోతి** ఏత్థ చ య్వాయం "యం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే పఞ్చ కామగుణే పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం కామానం అస్సాదో"తి (మ॰ ని॰ ౧.౧౬౬) వుత్తో, సో యమిదం "కో చ, భిక్ఖవే, కామానం ఆదీనవో, ఇధ, భిక్ఖవే, కులపుత్తో యేన సిప్పట్ఠానేన జీవికం కప్పేతి, యది ముద్దాయ యది గణనాయా"తి ఏవమాదినా (మ॰ ని॰ ౧.౧౬౭) నయేనేత్థ దుక్ఖం వుత్తం, తం ఉపనిధాయ అప్పో ఉదకబిన్దుమత్తో హోతి, అథ ఖో దుక్ఖమేవ భియ్యో బహు, చతూసు సముద్దేసు ఉదకసదిసం హోతి. తేన వుత్తం "అప్పస్సాదో దుక్ఖమేవేత్థ భియ్యో"తి. **గళో ఏసోతి** అస్సాదం దస్సేత్వా ఆకడ్ఢనవసేన బళిసో వియ ఏసో, యదిదం పఞ్చకామగుణా. **ఇతి ఞత్వా మతిమాతి** ఏవం జానిత్వా బుద్ధిమా పణ్డితో పురిసో సబ్బమేతం పహాయ **ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పోతి.**

సఙ్గగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౮. **సన్దాలయిత్వానాతి** కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అనివత్తబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా అహోసి. సో సఙ్గామం ఓతిణ్ణో అజినిత్వా అఞ్ఞం వా కిచ్చం ఆరద్ధో అనిట్ఠపేత్వా న నివత్తతి, తస్మా నం ఏవం సఞ్జానింసు. సో ఏకదివసం ఉయ్యానం గచ్ఛతి. తేన చ సమయేన దవడాహో ఉట్ఠాసి. సో అగ్గి సుక్ఖాని చేవ హరితాని చ తిణాదీని దహన్తో అనివత్తమానో ఏవ గచ్ఛతి. రాజా తం దిస్వా తప్పటిభాగనిమిత్తం ఉప్పాదేసి. "యథాయం దవడాహో, ఏవమేవ ఏకాదసవిధో అగ్గి సబ్బే సత్తే దహన్తో అనివత్తమానో గచ్ఛతి మహాదుక్ఖం ఉప్పాదేన్తో, కుదాస్సు నామాహమ్పి ఇమస్స దుక్ఖస్స నివత్తనత్థం అయం అగ్గి వియ అరియమగ్గఞాణగ్గినా కిలేసే దహన్తో అనివత్తమానో గచ్ఛేయ్య"న్తి? తతో ముహుత్తం గన్త్వా కేవట్టే అద్దస నదియం మచ్ఛే గణ్హన్తే. తేసం జాలన్తరే పవిట్ఠో ఏకో మహామచ్ఛో జాలం భేత్వా పలాయి. తే "మచ్ఛో జాలం భేత్వా గతో"తి సద్దమకంసు. రాజా తమ్పి వచనం సుత్వా తప్పటిభాగనిమిత్తం ఉప్పాదేసి – "కుదాస్సు నామాహమ్పి అరియమగ్గఞాణేన తణ్హాదిట్ఠిజాలం భేత్వా అసజ్జమానో గచ్ఛేయ్య"న్తి? సో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛాకాసి, ఇమఞ్చ ఉదానగాథమభాసి.

తస్సా దుతియపాదే **జాలన్తి** సుత్తమయం వుచ్చతి. **అమ్బూతి** ఉదకం, తత్థ చరతీతి అమ్బుచారీ, మచ్ఛస్సేతం అధివచనం. సలిలే అమ్బుచారీ **సలిలమ్బుచారీ**. తస్మిం నదీసలిలే **జాలం భేత్వా** గతఅమ్బుచారీవాతి వుత్తం హోతి. తతియపాదే **దడ్ఢన్తి** దడ్ఢట్ఠానం వుచ్చతి. యథా అగ్గి దడ్ఢట్ఠానం పున న నివత్తతి, న తత్థ భియ్యో ఆగచ్ఛతి, ఏవం మగ్గఞాణగ్గినా దడ్ఢకామగుణట్ఠానం అనివత్తమానో తత్థ భియ్యో అనాగచ్ఛన్తోతి వుత్తం హోతి. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

సన్దాలగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧౯. **ఓక్ఖిత్తచక్ఖూతి** కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర చక్ఖులోలబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా పాదలోలబ్రహ్మదత్తో వియ నాటకదస్సనం అనుయుత్తో హోతి. అయం పన విసేసో – సో అసన్తుట్ఠో తత్థ తత్థ గచ్ఛతి. అయం తం తం నాటకం దిస్వా అతీవ అభినన్దిత్వా నాటకదస్సనపరివత్తనేన తణ్హం వడ్ఢేన్తో విచరతి. సో కిర నాటకదస్సనత్థం ఆగతం అఞ్ఞతరం కుటుమ్బియభరియం దిస్వా రాగం ఉప్పాదేసి. తతో సంవేగం ఆపజ్జిత్వా పున "అరే, అహం ఇమం తణ్హం వడ్ఢేన్తో

అపాయపరిపూరకో భవిస్సామి, హన్ద, నం నిగ్గణ్హామీ"తి పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా అత్తనో పురిమపటిపత్తిం గరహన్తో తప్పటిపక్ఖగుణదీపికం ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **ఓక్ఖిత్తచక్ఖూ**తి హేట్ఠాఖిత్తచక్ఖు, సత్తగీవట్ఠికాని పటిపాటియా ఠపేత్వా పరివజ్జనగహేతబ్బదస్సనత్థం యుగమత్తం పేక్ఖమానోతి వుత్తం హోతి. న తు హనుకట్ఠినా హదయట్ఠిం సఙ్ఘట్టేన్తో. ఏవఞ్హి ఓక్ఖిత్తచక్ఖుతా న సమణసారుప్పా హోతి. **న చ పాదలోలో**తి ఏకస్స దుతియో, ద్విన్నం తతియోతి ఏవం గణమజ్ఝం పవిసితుకామతాయ కణ్డూయమానపాదో వియ అభవన్తో, దీఘచారికఅనివత్తచారికవిరతో. **గుత్తిన్ద్రియో**తి ఛసు ఇన్ద్రియేసు ఇధ మనిన్ద్రియస్స విసుం వుత్తత్తా వుత్తావసేసవసేన చ గోపితిన్ద్రియో. **రక్ఖితమానసానో**తి మానసం ఏవ మానసానం, తం రక్ఖితమస్సాతి రక్ఖితమానసానో. యథా కిలేసేహి న విలుప్పతి, ఏవం రక్ఖితచిత్తోతి వుత్తం హోతి. **అనవస్సుతో**తి ఇమాయ పటిపత్తియా తేసు తేసు ఆరమ్మణేసు కిలేసఅన్వస్సవవిరహితో. **అపరిడయ్హమానో**తి కిలేసగ్గీహి అపరిడయ్హమానో. బహిద్ధా వా అనవస్సుతో, అజ్ఝత్తం అపరిడయ్హమానో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఓక్ఖిత్తచక్ఖుగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౦. **ఓహారయిత్వా**తి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞోపి చాతుమాసికబ్రహ్మదత్తో నామ రాజా చతుమాసే చతుమాసే ఉయ్యానకీళం గచ్ఛతి. సో ఏకదివసం గిమ్హానం మజ్ఝిమమాసే ఉయ్యానం పవిసన్తో ఉయ్యానద్వారే పత్తసఞ్ఛన్నం పుప్ఫాలఙ్కతసాఖావిటపం పారిచ్ఛత్తకకోవిళారం దిస్వా ఏకం పుప్ఫం గహేత్వా ఉయ్యానం పావిసి. తతో "రఞ్ఞా అగ్గపుప్ఫం గహిత"న్తి అఞ్ఞతరోపి అమచ్చో హత్థిక్ఖన్ధే ఠితో ఏకమేవ పుప్ఫం అగ్గహేసి. ఏతేనేవుపాయేన సబ్బో బలకాయో అగ్గహేసి. పుప్ఫేహి అనస్సాదేన్తా పత్తమ్పి గణ్హింసు. సో రుక్ఖో నిప్పత్తపుప్ఫో ఖన్ధమత్తోవ అహోసి. రాజా సాయన్హసమయే ఉయ్యానా నిక్ఖమన్తో తం దిస్వా "కిం కతో అయం రుక్ఖో, మమాగమనవేలాయ మణివణ్ణసాఖన్తరేసు పవాళసదిసపుప్ఫాలఙ్కతో అహోసి, ఇదాని నిప్పత్తపుప్ఫో జాతో"తి చిన్తేన్తో తస్సేవ అవిదూరే అపుప్ఫితరుక్ఖం సఞ్ఛన్నపలాసం అద్దస. దిస్వా చస్స ఏతదహోసి – "అయం రుక్ఖో పుప్ఫభరితసాఖత్తా బహుజనస్స లోభనీయో అహోసి, తేన ముహుత్తేనేవ బ్యసనం పత్తో. అయం పనఞ్ఞో అలోభనీయత్తా తథేవ ఠితో. ఇదఞ్చాపి రజ్జం పుప్ఫితరుక్ఖో వియ లోభనీయం, భిక్ఖుభావో పన అపుప్ఫితరుక్ఖో వియ అలోభనీయో. తస్మా యావ ఇదమ్పి అయం రుక్ఖో వియ న విలుప్పతి, తావ అయమఞ్ఞో సఞ్ఛన్నపత్తో యథా పారిచ్ఛత్తకో, ఏవం కాసావేన సఞ్ఛన్నో హుత్వా పబ్బజేయ్య"న్తి. సో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **కాసాయవత్థో అభినిక్ఖమిత్వా**తి ఇమస్స పాదస్స గేహా నిక్ఖమిత్వా కాసాయవత్థనివత్థో హుత్వాతి ఏవమత్థో వేదితబ్బో. సేసం వుత్తనయేనేవ సక్కా విఞ్ఞాతున్తి న విత్థారితన్తి.

పారిచ్ఛత్తకగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

తతియవగ్గో నిట్ఠితో.

౧౨౧. **రసేసూ**తి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసిరాజా ఉయ్యానే అమచ్చపుత్తేహి పరివుతో సిలాపట్టపోక్ఖరణియం కీళతి. తస్స సూదో సబ్బమంసానం రసం గహేత్వా అతీవ సుసఙ్ఖతం అమతకప్పం అన్తరభత్తం పచిత్వా ఉపనామేసి. సో

తత్థ గేధమాపన్నో కస్సచి కిఞ్చి అదత్వా అత్తనావ భుఞ్జి. ఉదకం కీళన్తో అతివికాలే నిక్ఖన్తో సీఘం సీఘం భుఞ్జి. యేహి సద్ధిం పుబ్బే భుఞ్జతి, న తేసం కఞ్చి సరి. అథ పచ్ఛా పటిసఙ్ఖానం ఉప్పాదేత్వా "అహో! మయా పాపం కతం, య్వాయం రసతణ్హాభిభూతో సబ్బజనం విస్సరిత్వా ఏకకోవ భుఞ్జిం, హన్ద, నం రసతణ్హం నిగ్గణ్హామీ"తి రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా అత్తనో పురిమపటిపత్తిం గరహన్తో తప్పటిపక్ఖగుణదీపికం ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **రసేసూ**తి అమ్బిలమధురతిత్తకకటుకలోణఖారికకసావాదిభేదేసు సాయనీయేసు. **గేధం అకర**న్తి గిద్ధిం అకరోన్తో, తణ్హం అనుప్పాదేన్తోతి వుత్తం హోతి. **అలోలో**తి "ఇదం సాయిస్సామి, ఇదం సాయిస్సామీ"తి ఏవం రసవిసేసేసు అనాకులో. **అనఞ్ఞపోసీ**తి పోసేతబ్బకసద్ధివిహారికాదివిరహితో. కాయసన్ధారణమత్తేన సన్తుట్ఠోతి వుత్తం హోతి. యథా వా పుబ్బే ఉయ్యానే రసేసు గేధకరణసీలో అఞ్ఞపోసీ ఆసిం, ఏవం అహుత్వా యాయ తణ్హాయ లోలో హుత్వా రసేసు గేధం కరోతి, తం తణ్హం హిత్వా ఆయతిం తణ్హామూలకస్స అఞ్ఞస్స అత్తభావస్సానిబ్బత్తాపనేన అనఞ్ఞపోసీతి వుత్తం హోతి. అథ వా అత్థభఞ్జనకట్ఠేన కిలేసా "అఞ్ఞే"తి వుచ్చన్తి, తేసం అపోసనేన అనఞ్ఞపోసీతి అయమేత్థ అత్థో. **సపదానచారీ**తి అవోక్కమ్మచారీ అనుపుబ్బచారీ, ఘరపటిపాటిం అఛడ్డేత్వా అడ్ఢకులఞ్చ దలిద్దకులఞ్చ నిరన్తరం పిణ్డాయ పవిసమానోతి అత్థో. **కులే కులే అప్పటిబద్ధచిత్తో**తి ఖత్తియకులాదీసు యత్థ కత్థచి కిలేసవసేన అలగ్గచిత్తో, చన్దోపమో నిచ్చనవకో హుత్వాతి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

రసగేధగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౨. పహాయ పఞ్చావరణానీతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞతరో రాజా పఠమజ్ఝానలాభీ అహోసి. సో ఝానానురక్ఖణత్థం రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిసమ్పదం దీపేన్తో ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **పఞ్చావరణానీ**తి పఞ్చ నీవరణాని ఏవ, తాని **ఉరగసుత్తే** (సు॰ ని॰ ౧ ఆదయో) అత్థతో వుత్తాని. తాని పన యస్మా అబ్భాదయో వియ చన్దసూరియే చేతో ఆవరన్తి, తస్మా "ఆవరణాని చేతసో"తి వుత్తాని. తాని ఉపచారేన వా అప్పనాయ వా **పహాయ** విజహిత్వాతి అత్థో . **ఉపక్కిలేసే**తి ఉపగమ్మ చిత్తం విబాధేన్తే అకుసలధమ్మే, **వత్థోపమాదీసు** (మ॰ ని॰ ౧.౭౦ ఆదయో) వుత్తే అభిజ్ఝాదయో వా. **బ్యపనుజ్జా**తి పనుదిత్వా, విపస్సనామగ్గేన పజహిత్వాతి అత్థో. **సబ్బే**తి అనవసేసే. ఏవం సమథవిపస్సనాసమ్పన్నో పఠమమగ్గేన దిట్ఠినిస్సయస్స పహీనత్తా **అనిస్సితో, ఛేత్వా** సేసమగ్గేహి తేధాతుకం **సినేహదోసం,** తణ్హారాగన్తి వుత్తం హోతి. సినేహో ఏవ హి గుణపటిపక్ఖతో సినేహదోసోతి వుత్తో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఆవరణగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౩. విపిట్ఠికత్వానాతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞతరో రాజా చతుత్థజ్ఝానలాభీ అహోసి. సోపి ఝానానురక్ఖణత్థం రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా అత్తనో పటిపత్తిసమ్పదం దీపేన్తో ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **విపిట్ఠికత్వానాతి** పిట్ఠితో కత్వా, ఛడ్డేత్వా విజహిత్వాతి అత్థో . **సుఖఞ్చ దుక్ఖన్తి** కాయికం సాతాసాతం. **సోమనస్సదోమనస్సన్తి** చేతసికం సాతాసాతం. **ఉపేక్ఖన్తి** చతుత్థజ్ఝానుపేక్ఖం. **సమథన్తి** చతుత్థజ్ఝానసమాధిం ఏవ. **విసుద్ధన్తి** పఞ్చనీవరణవితక్కవిచారపీతిసుఖసఙ్ఖాతేహి నవహి పచ్చనీకధమ్మేహి విముత్తత్తా అతిసుద్ధం, నిద్ధన్తసువణ్ణమివ విగతూపక్కిలేసన్తి అత్థో.

అయం పన యోజనా – విపిట్ఠికత్వాన సుఖఞ్చ దుక్ఖఞ్చ పుబ్బేవ, పఠమజ్ఝానూపచారేయేవ దుక్ఖం తతియజ్ఝానూపచారేయేవ సుఖన్తి అధిప్పాయో. పున ఆదితో వుత్తం **చ**-కారం పరతో నేత్వా “సోమనస్సం దోమనస్సఞ్చ విపిట్ఠికత్వాన పుబ్బేవా”తి అధికారో. తేన సోమనస్సం చతుత్థజ్ఝానూపచారే, దోమనస్సఞ్చ దుతియజ్ఝానూపచారేయేవాతి దీపేతి. ఏతాని హి ఏతేసం పరియాయతో పహానట్ఠానాని. నిప్పరియాయతో పన దుక్ఖస్స పఠమజ్ఝానం, దోమనస్సస్స దుతియజ్ఝానం, సుఖస్స తతియజ్ఝానం, సోమనస్సస్స చతుత్థజ్ఝానం పహానట్ఠానం. యథాహ – “పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి ఏత్థుప్పన్నం దుక్ఖిన్ద్రియం అపరిసేసం నిరుజ్ఝతీ”తిఆదికం (సం॰ ని॰ ౫.౫౧౦) సబ్బం **అట్ఠసాలినియా** ధమ్మసఙ్గహట్ఠకథాయం (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ ౧౬౫) వుత్తం. యథా పుబ్బేవాతి తీసు పఠమజ్ఝానాదీసు దుక్ఖదోమనస్ససుఖాని విపిట్ఠికత్వా ఏవమేత్థ చతుత్థజ్ఝానే సోమనస్సం విపిట్ఠికత్వా ఇమాయ పటిపదాయ లద్ధానుపేక్ఖం సమథం విసుద్ధం ఏకో చరేతి. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

విపిట్ఠిగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౪. ఆరద్ధవీరియోతి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర పచ్చన్తరాజా సహస్సయోధబలకాయో రజ్జేన ఖుద్దకో, పఞ్ఞాయ మహన్తో అహోసి. సో ఏకదివసం “కిఞ్చాపి అహం ఖుద్దకో రజ్జేన, పఞ్ఞవతా పన సక్కా సకలజమ్బుదీపం గహేతు”న్తి చిన్తేత్వా సామన్తరఞ్ఞో దూతం పాహేసి – “సత్తాహబ్భన్తరే మే రజ్జం వా దేతు యుద్ధం వా”తి. తతో సో అత్తనో అమచ్చే సన్నిపాతాపేత్వా ఆహ – “మయా తుమ్హే అనాపుచ్ఛాయేవ సాహసం కమ్మం కతం, అముకస్స రఞ్ఞో ఏవం పేసితం, కిం కాతబ్బ”న్తి? తే ఆహంసు – “సక్కా, మహారాజ, సో దూతో నివత్తేతు”న్తి. “న సక్కా, గతో భవిస్సతీ”తి. “యది ఏవం వినాసితమ్హా తయా, తేన హి దుక్ఖం అఞ్ఞస్స సత్థేన మరితుం, హన్ద, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పహరిత్వా మరామ, అత్తానం పహరిత్వా మరామ, ఉబ్బన్ధామ, విసం ఖాదామా”తి. ఏవం ఏతేసు ఏకమేకో మరణమేవ సంవణ్ణేతి. తతో రాజా “కిం మే ఇమేహి, అత్థి, భణే, మయ్హం యోధా”తి ఆహ. అథ “అహం మహారాజ యోధో, అహం మహారాజ యోధో”తి యోధసహస్సం ఉట్ఠహి.

రాజా “ఏతే ఉపపరిక్ఖిస్సామీ”తి మహన్తం చితకం సజ్జాపేత్వా ఆహ – “మయా, భణే, ఇదం సాహసం కతం, తం మే అమచ్చా పటిక్కోసన్తి, స్వాహం చితకం పవిసిస్సామి. కో మయా సద్ధిం పవిసిస్సతి, కేన మయ్హం జీవితం పరిచ్చత్త”న్తి? ఏవం వుత్తే పఞ్చసతా యోధా ఉట్ఠహింసు “మయం, మహారాజ, పవిసిస్సామా”తి. తతో రాజా ఇతరే పఞ్చసతే ఆహ – “తుమ్హే దాని, తాతా, కిం కరిస్సథా”తి? తే ఆహంసు – “నాయం, మహారాజ, పురిసకారో, ఇత్థిచరియా ఏసా, అపిచ మహారాజేన పటిరఞ్ఞో దూతో పేసితో, తే మయం తేన రఞ్ఞా సద్ధిం యుజ్ఝిత్వా మరిస్సామా”తి. తతో రాజా “పరిచ్చత్తం తుమ్హేహి మమ జీవిత”న్తి చతురఙ్గినిం సేనం సన్నయ్హిత్వా తేన యోధసహస్సేన పరివుతో గన్త్వా రజ్జసీమాయ నిసీది.

సోపి పటిరాజా తం పవత్తిం సుత్వా “అరే, సో ఖుద్దకరాజా మమ దాసస్సాపి నప్పహోతీ”తి దుస్సిత్వా సబ్బం బలకాయం ఆదాయ యుజ్ఝితుం నిక్ఖమి. ఖుద్దకరాజా తం అబ్భుయ్యాతం దిస్వా బలకాయం ఆహ – “తాతా, తుమ్హే న బహుకా, సబ్బే సమ్పిణ్డిత్వా అసిచమ్మం గహేత్వా సీఘం ఇమస్స రఞ్ఞో పురతో ఉజుకం ఏవ గచ్ఛథా”తి. తే తథా అకంసు. అథస్స సా సేనా ద్విధా భిన్దిత్వా అన్తరమదాసి. తే తం రాజానం జీవగ్గాహం గహేత్వా అత్తనో రఞ్ఞో “తం మారేస్సామీ”తి ఆగచ్ఛన్తస్స అదంసు. పటిరాజా తం అభయం యాచి. రాజా తస్స అభయం దత్వా సపథం కారాపేత్వా అత్తనో వసే కత్వా తేన సహ అఞ్ఞం రాజానం అబ్భుగ్గన్త్వా తస్స రజ్జసీమాయ ఠత్వా పేసేసి – “రజ్జం వా మే దేతు యుద్ధం వా”తి. సో “అహం ఏకయుద్ధమ్పి న సహామీ”తి రజ్జం నియ్యాదేసి. ఏతేనుపాయేన సబ్బే రాజానో గహేత్వా అన్తే బారాణసిరాజానమ్పి అగ్గహేసి.

సో ఏకసతరాజపరివుతో సకలజమ్బుదీపరజ్జం అనుసాసన్తో చిన్తేసి – “అహం పుబ్బే ఖుద్దకో అహోసిం, సోమ్హి ఇదాని అత్తనో ఞాణసమ్పత్తియా సకలజమ్బుదీపమణ్డలస్స ఇస్సరో రాజా జాతో. తం ఖో పన మే ఞాణం లోకియవీరియసమ్పయుత్తం, నేవ నిబ్బిదాయ న విరాగాయ సంవత్తతి, యంనూనాహం ఇమినా ఞాణేన లోకుత్తరధమ్మం గవేసేయ్య”న్తి. తతో బారాణసిరఞ్ఞో రజ్జం దత్వా పుత్తదారఞ్చ సకజనపదేయేవ ఠపేత్వా సబ్బం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా అత్తనో వీరియసమ్పత్తిం దీపేన్తో ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ ఆరద్ధం వీరియం అస్సాతి **ఆరద్ధవీరియో**. ఏతేన అత్తనో మహావీరియతం దస్సేతి. పరమత్థో వుచ్చతి నిబ్బానం, పరమత్థస్స పత్తి పరమత్థపత్తి, తస్సా **పరమత్థపత్తియా**. ఏతేన వీరియారమ్భేన పత్తబ్బం ఫలం దస్సేతి. **అలీనచిత్తో**తి ఏతేన వీరియూపత్థమ్భానం చిత్తచేతసికానం అలీనతం దస్సేతి. **అకుసీతవుత్తీ**తి ఏతేన ఠానచఙ్కమాదీసు కాయస్స అనవసీదనం దస్సేతి. **దళ్హనిక్కమో**తి ఏతేన “కామం తచో చ న్హారు చా”తి (మ॰ ని॰ ౨.౧౮౪; అ॰ ని॰ ౨.౫; మహాని॰ ౧౯౬) ఏవం పవత్తం పదహనవీరియం దస్సేతి, యం తం అనుపుబ్బసిక్ఖాదీసు పదహన్తో “కాయేన చేవ పరమత్థసచ్చం సచ్ఛికరోతీ”తి వుచ్చతి. అథ వా ఏతేన మగ్గసమ్పయుత్తం వీరియం దస్సేతి. తమ్పి దళ్హఞ్చ భావనాపారిపూరిగతత్తా, నిక్కమో చ సబ్బసో పటిపక్ఖా నిక్ఖన్తత్తా, తస్మా తంసమఙ్గీపుగ్గలోపి దళ్హో నిక్కమో అస్సాతి “దళ్హనిక్కమో”తి వుచ్చతి. **థామబలూపపన్నో**తి మగ్గక్ఖణే కాయథామేన చ ఞాణబలేన చ ఉపపన్నో. అథ వా థామభూతేన బలేన ఉపపన్నో, థిరఞాణబలూపపన్నోతి వుత్తం హోతి. ఏతేన తస్స వీరియస్స విపస్సనాఞాణసమ్పయోగం దీపేన్తో యోగపధానభావం సాధేతి. పుబ్బభాగమజ్ఝిమఉక్కట్ఠవీరియవసేన వా తయోపి పాదా యోజేతబ్బా. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఆరద్ధవీరియగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౫. పటిసల్లానన్తి కా ఉప్పత్తి? ఇమిస్సా గాథాయ ఆవరణగాథాయ వియ ఉప్పత్తి, నత్థి కోచి విసేసో. అత్థవణ్ణనాయ పనస్సా **పటిసల్లాన**న్తి తేహి తేహి సత్తసఙ్ఖారేహి పటినివత్తిత్వా సల్లానం, ఏకమన్తసేవితా ఏకీభావో కాయవివేకోతి అత్థో. **ఝాన**న్తి పచ్చనీకఝాపనతో ఆరమ్మణలక్ఖణూపనిజ్ఝానతో చ చిత్తవివేకో వుచ్చతి. తత్థ అట్ఠ సమాపత్తియో నీవరణాదిపచ్చనీకఝాపనతో కసిణాదిఆరమ్మణూపనిజ్ఝానతో చ “ఝాన”న్తి వుచ్చతి. విపస్సనామగ్గఫలాని సత్తసఞ్ఞాదిపచ్చనీకఝాపనతో లక్ఖణూపనిజ్ఝానతో చ “ఝాన”ని వుచ్చతి. ఇధ పన ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానమేవ అధిప్పేతం. ఏవమేతం పటిసల్లానఞ్చ ఝానఞ్చ **అరిఞ్చమానో** అజహమానో అనిస్సజ్జమానో. **ధమ్మేసూ**తి విపస్సనూపగేసు పఞ్చక్ఖన్ధాదిధమ్మేసు. **నిచ్చ**న్తి సతతం సమితం అబ్బోకిణ్ణం. **అనుధమ్మచారీ**తి తే ధమ్మే ఆరబ్భ పవత్తనేన అనుగతం విపస్సనాధమ్మం చరమానో. అథ వా ధమ్మేసూతి ఏత్థ ధమ్మాతి నవలోకుత్తరధమ్మా, తేసం ధమ్మానం అనులోమో

ధమ్మోతి అనుధమ్మో, విపస్సనాయేతం అధివచనం. తత్థ “ధమ్మానం నిచ్చం అనుధమ్మచారీ”తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం విభత్తిబ్యత్తయేన “ధమ్మేసూ”తి వుత్తం సియా. **ఆదీనవం సమ్మసితా భవేసూ**తి తాయ అనుధమ్మచారితాసఙ్ఖాతాయ విపస్సనాయ అనిచ్చాకారాదిదోసం తీసు భవేసు సమనుపస్సన్తో ఏవం ఇమాయ కాయచిత్తవివేకసిఖాపత్తవిపస్సనాసఙ్ఖాతాయ పటిపదాయ అధిగతోతి వత్తబ్బో **ఏకో చరే**తి ఏవం యోజనా వేదితబ్బా.

పటిసల్లానగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౮. **తణ్హక్ఖయ**న్తి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసిరాజా మహచ్చరాజానుభావేన నగరం పదక్ఖిణం కరోతి. తస్స సరీరసోభాయ ఆవజ్జితహదయా సత్తా పురతో గచ్ఛన్తాపి నివత్తిత్వా తమేవ ఉల్లోకేన్తి, పచ్ఛతో గచ్ఛన్తాపి, ఉభోహి పస్సేహి గచ్ఛన్తాపి. పకతియా ఏవ హి బుద్ధదస్సనే పుణ్ణచన్దసముద్దరాజదస్సనే చ అతిత్తో లోకో. అథ అఞ్ఞతరా కుటుమ్బియభరియాపి ఉపరిపాసాదగతా సీహపఞ్జరం వివరిత్వా ఓలోకయమానా అట్ఠాసి. రాజా తం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తో హుత్వా అమచ్చం ఆణాపేసి – “జానాహి తావ, భణే, ‘అయం ఇత్థీ ససామికా వా అసామికా వా’”తి? సో ఞత్వా “ససామికా, దేవా”తి ఆరోచేసి. అథ రాజా చిన్తేసి – “ఇమా వీసతిసహస్సనాటకిత్థియో దేవచ్ఛరాయో వియ మం ఏవ ఏకం అభిరమాపేన్తి, సో దానాహం ఏతాపి అతుస్సిత్వా పరస్స ఇత్థియా తణ్హం ఉప్పాదేసిం. సా ఉప్పన్నా అపాయమేవ ఆకడ్ఢతీ”తి తణ్హాయ ఆదీనవం దిస్వా “హన్ద, నం నిగ్గణ్హామీ”తి రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **తణ్హక్ఖయ**న్తి నిబ్బానం, ఏవం దిట్ఠాదీనవాయ వా తణ్హాయ అప్పవత్తిం. **అప్పమత్తో**తి సాతచ్చకారీ, సక్కచ్చకారీ. **అనేళమూగో**తి అలాలాముఖో. అథ వా అనేళో చ అమూగో చ, పణ్డితో బ్యత్తోతి వుత్తం హోతి. హితసుఖసమ్పాపకం సుతమస్స అత్థీతి **సుతవా,** ఆగమసమ్పన్నోతి వుత్తం హోతి. **సతీమా**తి చిరకతాదీనం అనుస్సరితా. **సఙ్ఖాతధమ్మో**తి ధమ్మూపపరిక్ఖాయ పరిఞ్ఞాతధమ్మో. **నియతో**తి అరియమగ్గేన నియతభావప్పత్తో. **పధానవా**తి సమ్మప్పధానవీరియసమ్పన్నో. ఉప్పటిపాటియా ఏస పాఠో యోజేతబ్బో. ఏవమేవ తేహి అప్పమాదాదీహి సమన్నాగతో నియామసమ్పాపకేన పధానేన పధానవా, తేన పధానేన సమ్పత్తనియామతో నియతో, తతో అరహత్తప్పత్తియా సఙ్ఖాతధమ్మో. అరహా హి పున సఙ్ఖాతబ్బాభావతో “సఙ్ఖాతధమ్మో”తి వుచ్చతి. యథాహ – “యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేఖా పుథూ ఇధా”తి (సు. ని. ౧౦౪౪; చూళని. అజితమాణవపుచ్ఛానిద్దేస ౭). సేసం వుత్తనయమేవాతి.

తణ్హక్ఖయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౯. **సీహోవా**తి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరస్స కిర బారాణసిరఞ్ఞో దూరే ఉయ్యానం హోతి, సో పగేవ ఉట్ఠాయ ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే యానా ఓరుయ్హ ఉదకట్ఠానం ఉపగతో “ముఖం ధోవిస్సామీ”తి. తస్మిఞ్చ పదేసే సీహీ సీహపోతకం జనేత్వా గోచరాయ గతా. రాజపురిసో తం దిస్వా “సీహపోతకో, దేవా”తి ఆరోచేసి. రాజా “సీహో కిర కస్సచి న భాయతీ”తి తం ఉపపరిక్ఖితుం భేరిఆదీని ఆకోటాపేసి, సీహపోతకో తం సద్దం సుత్వాపి తథేవ సయి. అథ యావతతియం ఆకోటాపేసి. సో తతియవారే సీసం ఉక్ఖిపిత్వా సబ్బం పరిసం ఓలోకేత్వా తథేవ సయి. అథ రాజా “యావస్స మాతా నాగచ్ఛతి, తావ గచ్ఛామా”తి వత్వా గచ్ఛన్తో చిన్తేసి – “తదహుజాతోపి సీహపోతకో న సన్తసతి న భాయతి, కుదాస్సు నామాహమ్పి తణ్హాదిట్ఠిపరితాసం ఛడ్డేత్వా న సన్తసేయ్యం న భాయేయ్య”న్తి? సో తం ఆరమ్మణం గహేత్వా గచ్ఛన్తో పున కేవట్టేహి మచ్ఛే

గహేత్వా సాఖాసు బన్ధిత్వా పసారితే జాలే వాతం అసజ్జమానమేవ గచ్ఛమానం దిస్వా తస్మిం నిమిత్తం అగ్గహేసి – “కుదాస్సు నామాహమ్పి తణ్హాదిట్ఠిమోహజాలం ఫాలేత్వా ఏవం అసజ్జమానో గచ్ఛేయ్య”న్తి?

అథ ఉయ్యానం గన్త్వా సిలాపట్టపోక్ఖరణియా తీరే నిసిన్నో వాతబ్భాహతాని పదుమాని ఓనమిత్వా ఉదకం ఫుసిత్వా వాతవిగమే పున యథాఠానే ఠితాని ఉదకేన అనుపలిత్తాని దిస్వా తస్మిం నిమిత్తం అగ్గహేసి – “కుదాస్సు నామాహమ్పి యథా ఏతాని ఉదకే జాతాని ఉదకేన అనుపలిత్తాని తిట్ఠన్తి. ఏవం లోకే జాతో లోకేన అనుపలిత్తో తిట్ఠేయ్య”న్తి. సో పునప్పునం “యథా సీహో వాతో పదుమాని, ఏవం అసన్తసన్తేన అసజ్జమానేన అనుపలిత్తేన భవితబ్బ”న్తి చిన్తేత్వా రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **సీహో**తి చత్తారో సీహా – తిణసీహో, పణ్డుసీహో, కాళసీహో, కేసరసీహోతి. తేసం కేసరసీహో అగ్గమక్ఖాయతి. సో ఇధ అధిప్పేతో. **వాతో** పురత్థిమాదివసేన అనేకవిధో. **పదుమం** రత్తసేతాదివసేన. తేసు యో కోచి వాతో యం కిఞ్చి పదుమఞ్చ వట్టతియేవ. తత్థ యస్మా సన్తాసో నామ అత్తసినేహేన హోతి, అత్తసినేహో చ నామ తణ్హాలేపో, సోపి దిట్ఠిసమ్పయుత్తేన వా దిట్ఠివిప్పయుత్తేన వా లోభేన హోతి, సోపి చ తణ్హాయేవ. సజ్జనం పన తత్థ ఉపపరిక్ఖాదివిరహితస్స మోహేన హోతి, మోహో చ అవిజ్జా. తత్థ సమథేన తణ్హాయ పహానం, విపస్సనాయ అవిజ్జాయ. తస్మా సమథేన అత్తసినేహం పహాయ **సీహోవ సద్దేసు** అనిచ్చదుక్ఖాదీసు **అసన్తసన్తో,** విపస్సనాయ మోహం పహాయ **వాతోవ జాలమ్హి** ఖన్ధాయతనాదీసు **అసజ్జమానో,** సమథేనేవ లోభం లోభసమ్పయుత్తదిట్ఠిఞ్చ పహాయ, **పదుమంవ తోయేన** సబ్బభవభోగలోభేన అలిప్పమానో. ఏత్థ చ సమథస్స సీలం పదట్ఠానం, సమథో సమాధిస్స, సమాధి విపస్సనాయాతి ఏవం ద్వీసు ధమ్మేసు సిద్ధేసు తయో ఖన్ధా సిద్ధావ హోన్తి. తత్థ సీలక్ఖన్ధేన సూరో హోతి. సో సీహోవ సద్దేసు ఆఘాతవత్థూసు కుజ్ఝితుకామతాయ న సన్తసతి, పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన పటివిద్ధసభావో వాతోవ జాలమ్హి ఖన్ధాదిధమ్మభేదే న సజ్జతి, సమాధిక్ఖన్ధేన వీతరాగో పదుమంవ తోయేన రాగేన న లిప్పతి. ఏవం సమథవిపస్సనాహి సీలసమాధిపఞ్ఞాక్ఖన్ధేహి చ యథాసమ్భవం తణ్హావిజ్జానం తిణ్ణఞ్చ అకుసలమూలానం పహానవసేన అసన్తసన్తో అసజ్జమానో అలిప్పమానో చ వేదితబ్బో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

సీహాదిగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౮. సీహో యథాతి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర బారాణసిరాజా పచ్చన్తం కుపితం వూపసమేతుం గామానుగామిమగ్గం ఛడ్డేత్వా ఉజుం అటవిమగ్గం గహేత్వా మహతియా సేనాయ గచ్ఛతి. తేన చ సమయేన అఞ్ఞతరస్మిం పబ్బతపాదే సీహో బాలసూరియాతపం తప్పమానో నిపన్నో హోతి. తం దిస్వా రాజపురిసా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా “సీహో కిర న సన్తసతీ”తి భేరిపణవాదిసద్దం కారాపేసి, సీహో తథేవ నిపజ్జి. దుతియమ్పి కారాపేసి, సీహో తథేవ నిపజ్జి. తతియమ్పి కారాపేసి, తదా “సీహో మమ పటిసత్తు అత్థీ”తి చతూహి పాదేహి సుప్పతిట్ఠితం పతిట్ఠహిత్వా సీహనాదం నది. తం సుత్వా హత్థారోహాదయో హత్థిఆదీహి ఓరోహిత్వా తిణగహనాని పవిట్ఠా, హత్థిఅస్సగణా దిసావిదిసా పలాతా. రఞ్ఞో హత్థీపి రాజానం గహేత్వా వనగహనాని పోథయమానో పలాయి . రాజా తం సన్ధారేతుం అసక్కోన్తో రుక్ఖసాఖాయ ఓలమ్బిత్వా పథవిం పతిత్వా ఏకపదికమగ్గేన గచ్ఛన్తో పచ్చేకబుద్ధానం వసనట్ఠానం పాపుణి. తత్థ పచ్చేకబుద్ధే పుచ్ఛి – “అపి, భన్తే, సద్దమస్సుత్థా”తి? “ఆమ, మహారాజా”తి. “కస్స సద్దం, భన్తే”తి? “పఠమం భేరిసఙ్ఖాదీనం, పచ్ఛా సీహస్సా”తి . “న భాయిత్థ, భన్తే”తి. “న మయం, మహారాజ, కస్సచి సద్దస్స భాయామా”తి. “సక్కా పన, భన్తే, మయ్హమ్పి ఏదిసం కాతు”న్తి? “సక్కా, మహారాజ,

సచే పబ్బజిస్ససీ”తి. “పబ్బజామి, భన్తే”తి. తతో నం పబ్బాజేత్వా పుబ్బే వుత్తనయేనేవ ఆభిసమాచారికం సిక్ఖాపేసుం. సోపి పుబ్బే వుత్తనయేనేవ విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ సహనా చ హననా చ సీఘజవత్తా చ **సీహో**. కేసరసీహోవ ఇధ అధిప్పేతో. దాఠా బలమస్స అత్థీతి **దాఠబలీ. పసయ్హ అభిభుయ్యా**తి ఉభయం **చారీ**-సద్దేన సహ యోజేతబ్బం **పసయ్హచారీ అభిభుయ్యచారీ**తి. తత్థ పసయ్హ నిగ్గహేత్వా చరణేన పసయ్హచారీ, అభిభవిత్వా సన్తాసేత్వా వసీకత్వా చరణేన అభిభుయ్యచారీ. స్వాయం కాయబలేన పసయ్హచారీ, తేజసా అభిభుయ్యచారీ, తత్థ సచే కోచి వదేయ్య – “కిం పసయ్హ అభిభుయ్య చారీ”తి, తతో **మిగాన**న్తి సామివచనం ఉపయోగత్థే కత్వా “మిగే పసయ్హ అభిభుయ్య చారీ”తి పటివత్తబ్బం. **పన్తానీ**తి దూరాని. **సేనాసనానీ**తి వసనట్ఠానాని. సేసం వుత్తనయేనేవ సక్కా జానితున్తి న విత్థారితన్తి.

దాఠబలీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨౯. **మేత్తం ఉపేక్ఖ**న్తి కా ఉప్పత్తి? అఞ్ఞతరో కిర రాజా మేత్తాదిఝానలాభీ అహోసి. సో “ఝానసుఖన్తరాయో రజ్జ”న్తి ఝానానురక్ఖణత్థం రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ “సబ్బే సత్తా సుఖితా భవన్తూ”తిఆదినా నయేన హితసుఖూపనయనకామతా **మేత్తా**. “అహో వత ఇమమ్హా దుక్ఖా ముచ్చేయ్యు”న్తిఆదినా నయేన అహితదుక్ఖాపనయనకామతా **కరుణా**. “మోదన్తి వత భోన్తో సత్తా, మోదన్తి సాధు సుట్ఠూ”తిఆదినా నయేన హితసుఖావిప్పయోగకామతా **ముదితా**. “పఞ్ఞాయిస్సన్తి సకేన కమ్మేనా”తి సుఖదుక్ఖఅజ్ఝుపేక్ఖనతా **ఉపేక్ఖా**. గాథాబన్ధసుఖత్థం పన ఉప్పటిపాటియా మేత్తం వత్వా ఉపేక్ఖా వుత్తా, ముదితా చ పచ్ఛా. **విముత్తి**న్తి చతస్సోపి ఏతా అత్తనో పచ్చనీకధమ్మేహి విముత్తత్తా విముత్తియో. తేన వుత్తం – “మేత్తం ఉపేక్ఖం కరుణం విముత్తిం, ఆసేవమానో ముదితఞ్చ కాలే”తి.

తత్థ **ఆసేవమానో**తి తిస్సో తికచతుక్కజ్ఝానవసేన, ఉపేక్ఖం చతుత్థజ్ఝానవసేన భావయమానో . **కాలే**తి మేత్తం ఆసేవిత్వా తతో వుట్ఠాయ కరుణం, తతో వుట్ఠాయ ముదితం, తతో ఇతరతో వా నిప్పీతికజ్ఝానతో వుట్ఠాయ ఉపేక్ఖం ఆసేవమానో ఏవ “కాలే ఆసేవమానో”తి వుచ్చతి, ఆసేవితుం వా ఫాసుకకాలే. **సబ్బేన లోకేన అవిరుజ్ఝమానో**తి దససు దిసాసు సబ్బేన సత్తలోకేన అవిరుజ్ఝమానో. మేత్తాదీనఞ్హి భావితత్తా సత్తా అప్పటికూలా హోన్తి, సత్తేసు చ విరోధిభూతో పటిఘో వూపసమ్మతి. తేన వుత్తం – “సబ్బేన లోకేన అవిరుజ్ఝమానో”తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన మేత్తాదికథా **అట్ఠసాలినియా** ధమ్మసఙ్గహట్ఠకథాయం (ధ. స. అట్ఠ. ౨౫౧) వుత్తా. సేసం వుత్తసదిసమేవాతి.

అప్పమఞ్ఞాగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩౦. **రాగఞ్చ దోసఞ్చా**తి కా ఉప్పత్తి? రాజగహం కిర నిస్సాయ మాతఙ్గో నామ పచ్చేకబుద్ధో విహరతి సబ్బపచ్ఛిమో పచ్చేకబుద్ధానం. అథ అమ్హాకం బోధిసత్తే ఉప్పన్నే దేవతాయో బోధిసత్తస్స పూజనత్థాయ ఆగచ్ఛన్తియో తం దిస్వా “మారిసా, మారిసా, బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో”తి భణింసు. సో నిరోధా వుట్ఠహన్తో తం సుత్వా అత్తనో జీవితక్ఖయం దిస్వా హిమవన్తే మహాపపాతో నామ పబ్బతో పచ్చేకబుద్ధానం పరినిబ్బానట్ఠానం. తత్థ ఆకాసేన గన్త్వా పుబ్బే పరినిబ్బుతపచ్చేకబుద్ధస్స అట్ఠిసఙ్ఖాతం పపాతే పక్ఖిపిత్వా సిలాతలే నిసీదిత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ రాగదోసమోహా ఉరగసుత్తే వుత్తావ. **సంయోజనానీ**తి దస సంయోజనాని, తాని చ తేన తేన మగ్గేన సన్దాలయిత్వా. **అసన్తసం జీవితసఙ్ఖయమ్హీ**తి జీవితసఙ్ఖయో వుచ్చతి చుతిచిత్తస్స పరిభేదో. తస్మిఞ్చ జీవితసఙ్ఖయే జీవితనికన్తియా పహీనత్తా అసన్తసన్తి. ఏత్తావతా సోపాదిసేసం నిబ్బానధాతుం అత్తనో దస్సేత్వా గాథాపరియోసానే అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయీతి.

జీవితసఙ్ఖయగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩౧. భజన్తీతి కా ఉప్పత్తి? బారాణసియం కిర అఞ్ఞతరో రాజా ఆదిగాథాయ వుత్తప్పకారమేవ ఫీతం రజ్జం సమనుసాసతి. తస్స ఖరో ఆబాధో ఉప్పజ్జి, దుక్ఖా వేదనా పవత్తన్తి. వీసతిసహస్సిత్థియో తం పరివారేత్వా హత్థపాదసమ్బాహనాదీని కరోన్తి. అమచ్చా "న దానాయం రాజా జీవిస్సతి, హన్ద, మయం అత్తనో సరణం గవేసామా"తి చిన్తేత్వా అఞ్ఞతరస్స రఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా ఉపట్ఠానం యాచింసు. తే తత్థ ఉపట్ఠహన్తియేవ, న కిఞ్చి లభన్తి. రాజా ఆబాధా వుట్ఠహిత్వా పుచ్ఛి – "ఇత్థన్నామో చ ఇత్థన్నామో చ కుహి"న్తి? తతో తం పవత్తిం సుత్వావ సీసం చాలేత్వా తుణ్హీ అహోసి. తేపి అమచ్చా "రాజా వుట్ఠితో"తి సుత్వా తత్థ కిఞ్చి అలభమానా పరమేన పారిజుఞ్ఞేన పీళితా పునదేవ ఆగన్త్వా రాజానం వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. తేన చ రఞ్ఞా "కుహిం, తాతా, తుమ్హే గతా"తి వుత్తా ఆహంసు – "దేవం దుబ్బలం దిస్వా ఆజీవికభయేనమ్హా అసుకం నామ జనపదం గతా"తి. రాజా సీసం చాలేత్వా చిన్తేసి – "యంనూనాహం తమేవ ఆబాధం దస్సేస్సం, కిం పునపి ఏవం కరేయ్యుం, నో"తి? సో పుబ్బే రోగేన ఫుట్ఠో వియ బాళ్హం వేదనం దస్సేన్తో గిలానాలయం అకాసి. ఇత్థియో సమ్పరివారేత్వా పుబ్బసదిసమేవ సబ్బం అకంసు. తేపి అమచ్చా తథేవ పున బహుతరం జనం గహేత్వా పక్కమింసు. ఏవం రాజా యావతతియం సబ్బం పుబ్బసదిసం అకాసి, తేపి తథేవ పక్కమింసు. తతో చతుత్థమ్పి తే ఆగతే దిస్వా రాజా – "అహో! ఇమే దుక్కరం అకంసు, యే మం బ్యాధితం పహాయ అనపేక్ఖా పక్కమింసూ"తి నిబ్బిన్నో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో పచ్చేకబోధిం సచ్ఛికత్వా ఇమం ఉదానగాథం అభాసి.

తత్థ **భజన్తీ**తి సరీరేన అల్లీయన్తా పయిరుపాసన్తి. **సేవన్తీ**తి అఞ్జలికమ్మాదీహి కింకారపటిస్సావితాయ చ పరిచరన్తి. కారణం అత్థో ఏతేసన్తి **కారణత్థా,** భజనాయ చ సేవనాయ చ నాఞ్ఞం కారణమత్థి, అత్థో ఏవ నేసం కారణం, అత్థహేతు సేవన్తీతి వుత్తం హోతి. **నిక్కారణా దుల్లభా అజ్జ మిత్తా**తి "ఇతో కిఞ్చి లచ్ఛామా"తి ఏవం అత్తపటిలాభకారణేన నిక్కారణా, కేవలం –

"ఉపకారో చ యో మిత్తో, యో మిత్తో సుఖదుక్ఖకో;

అత్థక్ఖాయీ చ యో మిత్తో, యో మిత్తో అనుకమ్పకో"తి. (దీ. ని. ౩.౨౬౫) –

ఏవం వుత్తేన అరియేన మిత్తభావేన సమన్నాగతా దుల్లభా అజ్జ మిత్తా. **అత్తట్ఠపఞ్ఞా**తి అత్తని ఠితా ఏతేసం పఞ్ఞా. అత్తానమేవ ఓలోకేతి, న అఞ్ఞన్తి అత్థో. "అత్తత్థపఞ్ఞా"తిపి పాఠో, తస్స అత్తనో అత్థమేవ ఓలోకేతి, న పరత్థన్తి అత్థో. "దిట్ఠత్థపఞ్ఞా"తి అయమ్పి కిర పోరాణపాఠో, తస్స సమ్పతి దిట్ఠేయేవ అత్థే ఏతేసం పఞ్ఞా , న ఆయతిన్తి అత్థో. దిట్ఠధమ్మికత్థంయేవ ఓలోకేతి, న సమ్పరాయికత్థన్తి వుత్తం హోతి. **అసుచీ**తి అసుచినా అనరియేన కాయవచీమనోకమ్మేన సమన్నాగతా.

ఖగ్గవిసాణకప్పోతి ఖగ్గేన రుక్ఖాదయో ఛిన్దన్తో వియ సకసిఙ్గేన పబ్బతాదయో చుణ్ణవిచుణ్ణం కురుమానో విచరతీతి ఖగ్గవిసాణో. విససదిసా ఆణాతి విసాణా. ఖగ్గం వియాతి ఖగ్గం. ఖగ్గం విసాణం యస్స మిగస్స సోయం మిగో ఖగ్గవిసాణో, తస్స ఖగ్గవిసాణస్స కప్పో ఖగ్గవిసాణకప్పో. ఖగ్గవిసాణసదిసో పచ్చేకబుద్ధో **ఏకో** అదుతియో అసహాయో చరేయ్య విహరేయ్య వత్తేయ్య యపేయ్య యాపేయ్యాతి అత్థో.

౧౩౨. **విసుద్ధసీలా**తి విసేసేన సుద్ధసీలా, చతుపారిసుద్ధియా సుద్ధసీలా. **సువిసుద్ధపఞ్ఞా**తి సుట్ఠు విసుద్ధపఞ్ఞా, రాగాదివిరహితత్తా పరిసుద్ధమగ్గఫలపటిసమ్భిదాదిపఞ్ఞా. **సమాహితా**తి **సం** సుట్ఠు ఆహితా, సన్తికే ఠపితచిత్తా. **జాగరియానుయుత్తా**తి జాగరణం జాగరో, నిద్దాతిక్కమోతి అత్థో. జాగరస్స భావో జాగరియం, జాగరియే అనుయుత్తా జాగరియానుయుత్తా. **విపస్సకా**తి "అనిచ్చం దుక్ఖం అనత్తా"తి విసేసేన పస్సనసీలా, విపస్సనం పట్ఠపేత్వా విహరన్తీతి అత్థో. **ధమ్మవిసేసదస్సీ**తి దసకుసలధమ్మానం చతుసచ్చధమ్మస్స నవలోకుత్తరధమ్మస్స వా విసేసేన పస్సనసీలా. **మగ్గఙ్గబోజ్ఝఙ్గగతే**తి సమ్మాదిట్ఠాదీహి మగ్గఙ్గేహి సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గాదీహి బోజ్ఝఙ్గేహి గతే సమ్పయుత్తే అరియధమ్మే. **విజఞ్ఞా**తి విసేసేన జఞ్ఞా, జానన్తాతి అత్థో.

౧౩౩. **సుఞ్ఞతాప్పణిహితఞ్చానిమిత్తం**తి అనత్తానుపస్సనావసేన సుఞ్ఞతవిమోక్ఖఞ్చ దుక్ఖానుపస్సనావసేన అప్పణిహితవిమోక్ఖఞ్చ, అనిచ్చానుపస్సనావసేన అనిమిత్తవిమోక్ఖఞ్చ. **ఆసేవయిత్వా**తి వడ్ఢేత్వా. **యే** కతసమ్భారా **ధీరా** జనా **జినసాసనమ్హి సావకత్తం** సావకభావం **న వజన్తి** న పాపుణన్తి, తే ధీరా కతసమ్భారా **సయమ్భూ** సయమేవ భూతా **పచ్చేకజినా** పచ్చేకబుద్ధా **భవన్తి**.

౧౩౪. కిం భూతా? **మహన్తధమ్మా** పూరితమహాసమ్భారా **బహుధమ్మకాయా** అనేకధమ్మసభావసరీరా. పునపి కిం భూతా? **చిత్తిస్సరా** చిత్తగతికా ఝానసమ్పన్నాతి అత్థో. **సబ్బదుక్ఖోఘతిణ్ణా** సకలసంసారఓఘం తిణ్ణా అతిక్కన్తా **ఉదగ్గచిత్తా** కోధమానాదికిలేసవిరహితత్తా సోమనస్సచిత్తా సన్తమనాతి అత్థో. **పరమత్థదస్సీ** పఞ్చక్ఖన్ధద్వాదసాయతనద్వత్తింసాకారసచ్చపటిచ్చసముప్పాదాదివసేన పరమత్థం ఉత్తమత్థం దస్సనసీలా. అచలాభీతట్ఠేన **సీహోపమా** సీహసదిసాతి అత్థో. **ఖగ్గవిసాణకప్పా** ఖగ్గవిసాణమిగసిఙ్గసదిసా గణసఙ్గణికాభావేనాతి అత్థో.

౧౩౫. **సన్తిన్ద్రియా**తి చక్ఖున్ద్రియాదీనం సకసకారమ్మణే అప్పవత్తనతో సన్తసభావఇన్ద్రియా . **సన్తమనా**తి సన్తచిత్తా, నిక్కిలేసభావేన సన్తసభావచిత్తసబ్భావాతి అత్థో. **సమాధీ**తి సుట్ఠు ఏకగ్గచిత్తా. **పచ్చన్తసత్తేసు పతిప్పచారా**తి పచ్చన్తజనపదేసు సత్తేసు దయాకరుణాదీహి పతిచరణసీలా. **దీపా పరత్థ ఇధ విజ్జలన్తా**తి సకలలోకానుగ్గహకరణేన పరలోకే చ ఇధలోకే చ విజ్జలన్తా దీపా పదీపసదిసాతి అత్థో. **పచ్చేకబుద్ధా సతతం హితామే**తి ఇమే పచ్చేకబుద్ధా సతతం సబ్బకాలం సకలలోకహితాయ పటిపన్నాతి అత్థో.

౧౩౬. **పహీనసబ్బావరణా జనిన్దా**తి తే పచ్చేకబుద్ధా జనానం ఇన్దా ఉత్తమా కామచ్ఛన్దనీవరణాదీనం సబ్బేసం పఞ్చావరణానం పహీనత్తా పహీనసబ్బావరణా. **ఘనకఞ్చనాభా**తి రత్తసువణ్ణజమ్బోనదసువణ్ణపభా సదిసఆభావన్తాతి అత్థో. **నిస్సంసయం లోకసుదక్ఖిణేయ్యా**తి ఏకన్తేన లోకస్స సుదక్ఖిణాయ అగ్గదానస్స పటిగ్గహేతుం అరహా యుత్తా, నిక్కిలేసత్తా సున్దరదానపటిగ్గహణారహాతి అత్థో. **పచ్చేకబుద్ధా సతతప్పితామే**తి ఇమే పచ్చేకఞాణాధిగమా బుద్ధా సతతం నిచ్చకాలం అప్పితా సుహితా పరిపుణ్ణా, సత్తాహం నిరాహారాపి నిరోధసమాపత్తిఫలసమాపత్తివసేన పరిపుణ్ణాతి అత్థో.

౧౩౭. పతిఏకా విసుం సమ్మాసమ్బుద్ధతో విసదిసా అఞ్ఞే అసాధారణబుద్ధా **పచ్చేకబుద్ధా**. అథ వా –

> “ఉపసగ్గా నిపాతా చ, పచ్చయా చ ఇమే తయో;
> నేకేనేకత్థవిసయా, ఇతి నేరుత్తికాబ్రవు”న్తి. –

వుత్తత్తా పతిసద్దస్స ఏకఉపసగ్గతా పతి పధానో హుత్వా సామిభూతో అనేకేసం దాయకానం అప్పమత్తకమ్పి ఆహారం పటిగ్గహేత్వా సగ్గమోక్ఖస్స పాపుణనతో. తథా హి అన్నభారస్స భత్తభాగం పటిగ్గహేత్వాపస్సన్తస్సేవ భుఞ్జిత్వా దేవతాహి సాధుకారం దాపేత్వా తదహేవ తం దుగ్గతం సేట్ఠిట్ఠానం పాపేత్వా కోటిసఙ్ఖధనుప్పాదనేన చ, ఖదిరఙ్గారజాతకే (జా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.ఖదిరఙ్గారజాతకవణ్ణనా) మారేన నిమ్మితఖదిరఙ్గారకూపోపరిఉట్ఠితపదుమకణ్ణికం మద్దిత్వా బోధిసత్తేన దిన్నం పిణ్డపాతం పటిగ్గహేత్వా తస్స పస్సన్తస్సేవ ఆకాసగమనేన సోమనస్సుప్పాదనేన చ, పదుమవతీఅగ్గమహేసీపుత్తానం మహాజనకరఞ్ఞో దేవియా ఆరాధనేన గన్ధమాదనతో ఆకాసేన ఆగమ్మ దానపటిగ్గహణేన మహాజనకబోధిసత్తస్స చ దేవియా చ సోమనస్సుప్పాదనేన చ, తథా అబుద్ధుప్పాదే ఛాతకభయే సకలజమ్బుదీపే ఉప్పన్నే బారాణసిసేట్ఠినో ఛాతకభయం పటిచ్చ పూరేత్వా రక్ఖితే సట్ఠిసహస్సకోట్ఠాగారే వీహయో ఖేపేత్వా భూమియం నిఖాతధఞ్ఞాని చ చాటిసహస్సేసు పూరితధఞ్ఞాని చ ఖేపేత్వా సకలపాసాదభిత్తీసు మత్తికాహి మద్దిత్వా లిమ్పితధఞ్ఞాని చ ఖేపేత్వా తదా నాళిమత్తమేవావసిట్ఠం “ఇదం భుఞ్జిత్వా అజ్జ మరిస్సామా”తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా సయన్తస్స గన్ధమాదనతో ఏకో పచ్చేకబుద్ధో ఆగన్త్వా గేహద్వారే అట్ఠాసి. సేట్ఠి తం దిస్వా పసాదం ఉప్పాదేత్వా జీవితం పరిచ్చజమానో పచ్చేకబుద్ధస్స పత్తే ఓకిరి. పచ్చేకబుద్ధో వసనట్ఠానం గన్త్వా అత్తనో ఆనుభావేన పస్సన్తస్సేవ సేట్ఠిస్స పఞ్చపచ్చేకబుద్ధసతేహి సహ పరిభుఞ్జి. తదా భత్తపచితఉక్ఖలిం, పిదహిత్వా ఠపేసుం.

నిద్దమోక్కన్తస్స సేట్ఠినో ఛాతత్తే ఉప్పన్నే సో వుట్ఠహిత్వా భరియం ఆహ – “భత్తే ఆచామకభత్తమత్తం ఓలోకేహీ”తి. సుసిక్ఖితా సా “సబ్బం దిన్నం ననూ”తి అవత్వా ఉక్ఖలియా పిధానం వివరి. సా ఉక్ఖలి తఙ్ఖణేవ సుమనపుప్ఫమకుళసదిసస్స సుగన్ధసాలిభత్తస్స పూరితా అహోసి. సా చ సేట్ఠి చ సన్తుట్ఠా సయఞ్చ సకలగేహవాసినో చ సకలనగరవాసినో చ భుఞ్జింసు. దబ్బియా గహితగహితట్ఠానం పున పూరితం. సకలసట్ఠిసహస్సకోట్ఠాగారేసు సుగన్ధసాలియో పూరేసుం. సకలజమ్బుదీపవాసినో సేట్ఠిస్స గేహతోయేవ ధఞ్ఞబీజాని గహేత్వా సుఖితా జాతా. ఏవమాదీసు అనేకసత్తనికాయేసు సుఖోత్తరణపరిపాలనసగ్గమోక్ఖపాపనేసు పతి సామిభూతో బుద్ధోతి పచ్చేకబుద్ధో. **పచ్చేకబుద్ధానం సుభాసితానీతి** పచ్చేకబుద్ధేహి ఓవాదానుసాసనీవసేన సుట్ఠు భాసితాని కథితాని వచనాని. **చరన్తి లోకమ్హి సదేవకమ్హీ**తి దేవలోకసహితే సత్తలోకే చరన్తి పవత్తన్తీతి అత్థో. **సుత్వా తథా యే న కరోన్తి బాలా**తి తథారూపం పచ్చేకబుద్ధానం సుభాసితవచనం యే బాలా జనా న కరోన్తి న మనసి కరోన్తి, **తే** బాలా **దుక్ఖేసు** సంసారదుక్ఖేసు **పునప్పునం** ఉప్పత్తివసేన **చరన్తి** పవత్తన్తి, ధావన్తీతి అత్థో.

౧౩౮. పచ్చేకబుద్ధానం సుభాసితానీతి సుట్ఠు భాసితాని చతురాపాయతో ముచ్చనత్థాయ భాసితాని వచనాని. కిం భూతాని? **అవస్సవన్తం** పగ్ఘరన్తం ఖుద్దం మధుం యథా మధురవచనానీతి అత్థో. **యే పటిపత్తియుత్తా** పణ్డితజనాపి పటిపత్తీసు వుత్తానుసారేన పవత్తన్తా తథారూపం మధురవచనం సుత్వా వచనకరా భవన్తి, తే పణ్డితజనా **సచ్చదసా** చతుసచ్చదస్సినో **సపఞ్ఞా** పఞ్ఞాసహితా భవన్తీతి అత్థో.

౧౩౯. **పచ్చేకబుద్ధేహి జినేహి భాసితాతి** కిలేసే జినన్తి జినింసూతి జినా, తేహి జినేహి పచ్చేకబుద్ధేహి వుత్తా భాసితా కథితా. **కథా ఉళారా** ఓజవన్తా పాకటా సన్తి పవత్తన్తి. **తా,** కథా **సక్యసీహేన** సక్యరాజవంససీహేన గోతమేన తథాగతేన **అభినిక్ఖమిత్వా** బుద్ధభూతేన **నరుత్తమేన** నరానం ఉత్తమేన సేట్ఠేన **పకాసితా** పాకటీకతా దేసితాతి సమ్బన్ధో. కిమత్థన్తి ఆహ ''**ధమ్మవిజాననత్థ**''న్తి. నవలోకుత్తరధమ్మం విసేసేన జానాపనత్థన్తి అత్థో.

౧౪౦. **లోకానుకమ్పాయ ఇమాని తేస**న్తి లోకానుకమ్పతాయ లోకస్స అనుకమ్పం పటిచ్చ ఇమాని వచనాని ఇమా గాథాయో. తేసం **పచ్చేకబుద్ధానం వికుబ్బితాని** విసేసేన కుబ్బితాని భాసితానీతి అత్థో. **సంవేగసఙ్గమతివడ్ఢనత్థ**న్తి పణ్డితానం సంవేగవడ్ఢనత్థఞ్చ అసఙ్గవడ్ఢనత్థం ఏకీభావవడ్ఢనత్థఞ్చ మతివడ్ఢనత్థం పఞ్ఞావడ్ఢనత్థఞ్చ **సయమ్భుసీహేన** అనాచరియకేన హుత్వా సయమేవ భూతేన జాతేన పటివిద్ధేన సీహేన అభీతేన గోతమేన సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఇమాని వచనాని **పకాసితాని,** ఇమా గాథాయో పకాసితా వివరితా ఉత్తానీకతాతి అత్థో. **ఇతీతి** పరిసమాపనత్థే నిపాతో.

ఇతి విసుద్ధజనవిలాసినియా అపదాన-అట్ఠకథాయ

పచ్చేకబుద్ధాపదానసంవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౧. సారిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తదనన్తరం థేరాపదానసఙ్గహగాథాయో సంవణ్ణేతుం ''**అథ థేరాపదానం సుణాథా**''తి ఆహ. **అథ-అపదాన**-సద్దానమత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. ఏత్థ **థేర**-సద్దో పనాయం కాలథిరపఞ్ఞత్తినామధేయ్యజేట్ఠాదీసు అనేకేసు అత్థేసు వత్తతి. తథా హి "థేరోవస్సికాని పూతీని చుణ్ణకజాతానీ"తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౨.౩౭౯; మ॰ ని॰ ౧.౧౧౨) కాలే, థేరోవస్సికాని చిరకాలం ఓవస్సికానీతి అత్థో. "థేరోపి తావ మహా"ఇచ్చాదీసు థిరే థిరసీలోతి అత్థో. "థేరకో అయమాయస్మా మహల్లకో"తిఆదీసు పఞ్ఞత్తియం , లోకపఞ్ఞత్తిమత్తోతి అత్థో. "చున్దత్థేరో ఫుస్సత్థేరో"తిఆదీసు నామధేయ్యే, ఏవం కతనామోతి అత్థో. "థేరో చాయం కుమారో మమ పుత్తేసూ"తిఆదీసు జేట్ఠే, జేట్ఠో కుమారోతి అత్థో. ఇధ పనాయం కాలే చ థిరే చ వత్తతి. తస్మా చిరం కాలం ఠితోతి థేరో, థిరతరసీలాచారమద్దవాదిగుణాభియుత్తో వా థేరోతి వుచ్చతి. థేరో చ థేరో చేతి థేరా, థేరానం అపదానం కారణం **థేరాపదానం,** తం థేరాపదానం సుణాథాతి సమ్బన్ధో. **హిమవన్తస్స అవిదూరే, లమ్బకో నామ పబ్బతో**తిఆది ఆయస్మతో సారిపుత్తత్థేరస్స అపదానం, తస్సాయస్మతో మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స చ వత్థు ఏవం వేదితబ్బం –

అతీతే కిర ఇతో కప్పతో సతసహస్సకప్పాధికే ఏకఅసఙ్ఖ్యేయ్యమత్థకే ఆయస్మా సారిపుత్తో బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా నామేన సరదమాణవో నామ అహోసి. మహామోగ్గల్లానో గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా నామేన సిరివడ్ఢనకుటుమ్బికో నామ అహోసి. తే ఉభోపి సహపంసుకీళనసహాయా అహేసుం. తేసు సరదమాణవో పితు అచ్చయేన కులసన్తకం ధనం పటిపజ్జిత్వా ఏకదివసం రహోగతో చిన్తేసి – "ఇమేసం సత్తానం మరణం నామ ఏకన్తికం, తస్మా మయా ఏకం పబ్బజ్జం ఉపగన్త్వా విమోక్ఖమగ్గో గవేసితబ్బో"తి సహాయం ఉపసఙ్కమిత్వా "సమ్మ, అహం పబ్బజితుకామో. కిం త్వం పబ్బజితుం సక్ఖిస్ససీ"తి వత్వా తేన "న సక్ఖిస్సామీ"తి వుత్తే "హోతు అహమేవ పబ్బజిస్సామీ"తి రతనకోట్ఠాగారాని వివరాపేత్వా కపణద్ధికాదీనం మహాదానం దత్వా పబ్బతపాదం గన్త్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజి. తస్స పబ్బజితస్స

అనుపబ్బజ్జం పబ్బజితా చతుసత్తతిసహస్సమత్తా బ్రాహ్మణపుత్తా అహేసుం. సో పఞ్చ అభిఞ్ఞాయో అట్ఠ చ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా తేసమ్పి జటిలానం కసిణపరికమ్మం ఆచిక్ఖి. తే సబ్బేపి పఞ్చాభిఞ్ఞా అట్ఠ చ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేసుం.

తేన సమయేన అనోమదస్సీ నామ సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో సత్తే సంసారమహోఘతో తారేత్వా ఏకదివసం సరదతాపసస్స చ అన్తేవాసికానఞ్చ సఙ్గహం కత్తుకామో ఏకో అదుతియో పత్తచీవరమాదాయ ఆకాసేన గన్త్వా "బుద్ధభావం మే జానాతూ"తి తాపసస్స పస్సన్తస్సేవ ఆకాసతో ఓతరిత్వా పథవియం పతిట్ఠాసి. సరదతాపసో సత్థు సరీరే మహాపురిసలక్ఖణాని ఉపధారేత్వా "సబ్బఞ్ఞుబుద్ధోయేవాయ"న్తి నిట్ఠం గన్త్వా పచ్చుగ్గమనం కత్వా ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. సరదతాపసో సత్థు సన్తికే ఏకమన్తం నిసీది.

తస్మిం సమయే తస్స అన్తేవాసికా చతుసత్తతిసహస్సమత్తా జటిలా పణీతపణీతాని ఓజవన్తాని ఫలాఫలాని గహేత్వా ఆగతా సత్థారం దిస్వా సఞ్జాతపసాదా అత్తనో ఆచరియస్స సత్థు చ నిసిన్నాకారం ఓలోకేత్వా "ఆచరియ, మయం పుబ్బే 'తుమ్హేహి మహన్తతరో కోచి నత్థీ'తి మఞ్ఞామ, అయం పన పురిసో తుమ్హేహి మహన్తతరో మఞ్ఞే"తి ఆహంసు. కిం వదేథ, తాతా, సాసపేన సద్ధిం అట్ఠసట్ఠియోజనసతసహస్సుబ్బేధం సినేరుం సమం కాతుం ఇచ్ఛథ, సబ్బఞ్ఞుబుద్ధేన మం తులం మా కరిత్థాతి. అథ తే తాపసా ఆచరియస్స వచనం సుత్వా "యావ మహా వతాయం పురిసుత్తమో"తి సబ్బేవ పాదేసు నిపతిత్వా సత్థారం వన్దింసు.

అథ తే ఆచరియో ఆహ – "తాతా, సత్థు అనుచ్ఛవికో నో దేయ్యధమ్మో నత్థి, సత్థా చ భిక్ఖాచరవేలాయ ఇధాగతో, హన్ద, మయం దేయ్యధమ్మం యథాబలం దస్సామ. తుమ్హేహి యం యం పణీతం ఫలాఫలం ఆభతం, తం తం ఆహరథా"తి ఆహరాపేత్వా హత్థే ధోవిత్వా సయం తథాగతస్స పత్తే పతిట్ఠాపేసి. సత్థారా ఫలాఫలే పటిగ్గహితమత్తే దేవతా దిబ్బోజం పక్ఖిపింసు. తాపసో ఉదకమ్పి సయమేవ పరిస్సావేత్వా అదాసి. తతో భోజనకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా సత్థరి నిసిన్నే సబ్బే అన్తేవాసికే పక్కోసాపేత్వా సత్థు సన్తికే సారణీయం కథం కథేన్తో నిసీది. సత్థా "ద్వే అగ్గసావకా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం ఆగచ్ఛన్తూ"తి చిన్తేసి. తావదేవ సతసహస్సఖీణాసవపరివారా అగ్గసావకా ఆగన్త్వా భగవన్తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు.

తతో సరదతాపసో అన్తేవాసికే ఆమన్తేసి – "తాతా, సత్థు భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ పుప్ఫాసనేన పూజా కాతబ్బా, తస్మా పుప్ఫాని ఆహరథా"తి. తే తావదేవ ఇద్ధియా వణ్ణగన్ధసమ్పన్నాని పుప్ఫాని ఆహరిత్వా బుద్ధస్స యోజనప్పమాణం పుప్ఫాసనం పఞ్ఞాపేసుం, ఉభిన్నం అగ్గసావకానం తిగావుతం , సేసభిక్ఖూనం అడ్ఢయోజనికాదిభేదం, సఙ్ఘనవకస్స ఉసభమత్తం పఞ్ఞాపేసుం. ఏవం పఞ్ఞత్తేసు ఆసనేసు సరదతాపసో తథాగతస్స పురతో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ "భన్తే, మయ్హం అనుగ్గహత్థాయ ఇమం పుప్ఫాసనం అభిరుహథా"తి ఆహ. నిసీది భగవా పుప్ఫాసనే . సత్థరి నిసిన్నే ద్వే అగ్గసావకా సేసభిక్ఖూ చ అత్తనో అత్తనో పత్తాసనే నిసీదింసు. సత్థా "తేసం మహప్ఫలం హోతూ"తి నిరోధం సమాపజ్జి. సత్థు సమాపన్నభావం ఞత్వా ద్వే అగ్గసావకాపి సేసభిక్ఖూపి నిరోధం సమాపజ్జింసు. తాపసో సత్తాహం నిరన్తరం సత్థు పుప్ఫచ్ఛత్తం ధారేన్తో అట్ఠాసి. ఇతరే వనమూలఫలం పరిభుఞ్జిత్వా సేసకాలే అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠంసు. సత్థా సత్తాహస్స అచ్చయేన నిరోధతో వుట్ఠహిత్వా అగ్గసావకం నిసభత్థేరం ఆమన్తేసి – "తాపసానం పుప్ఫాసనానుమోదనం కరోహీ"తి. థేరో సావకపారమీఞాణే ఠత్వా తేసం పుప్ఫాసనానుమోదనం అకాసి. తస్స దేసనావసానే సత్థా దుతియం అగ్గసావకం అనోమత్థేరం ఆమన్తేసి – "త్వమ్పి ఇమేసం ధమ్మం దేసేహీ"తి. సోపి తేపిటకం బుద్ధవచనం సమ్మసిత్వా తేసం ధమ్మం కథేసి. ద్విన్నమ్పి దేసనాయ ధమ్మాభిసమయో నాహోసి. అథ సత్థా బుద్ధవిసయే ఠత్వా ధమ్మదేసనం ఆరభి.

దేసనావసానే ఠపేత్వా సరదతాపసం అవసేసా సబ్బేపి చతుసత్తతిసహస్సజటిలా అరహత్తం పాపుణింసు. సత్థా తే “ఏథ భిక్ఖవో”తి హత్థం పసారేసి. తే తావదేవ అన్తరహితతాపసవేసా అట్ఠపరిక్ఖారధరా సట్ఠివస్సికత్థేరో వియ అహేసుం.

సరదతాపసో పన “అహో వతాహమ్పి అయం నిసభత్థేరో వియ అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సావకో భవేయ్య”న్తి దేసనాకాలే ఉప్పన్నపరివితక్కతాయ అఞ్ఞవిహితో హుత్వా మగ్గఫలాని పటివిజ్ఝితుం నాసక్ఖి. అథ సత్థారం వన్దిత్వా తథా పణిధానం అకాసి. సత్థా అనన్తరాయేన సమిజ్ఝనభావం దిస్వా “ఇతో కప్పసతసహస్సాధికం ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం అతిక్కమిత్వా గోతమస్స నామ సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అగ్గసావకో సారిపుత్తో నామ భవిస్సతీ”తి బ్యాకరిత్వా ధమ్మకథం వత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివారో ఆకాసం పక్ఖన్ది. సరదతాపసోపి సహాయస్స సిరివడ్ఢస్స సన్తికం గన్త్వా “సమ్మ, మయా అనోమదస్సిస్స భగవతో పాదమూలే అనాగతే ఉప్పజ్జనకస్స గోతమసమ్మాసమ్బుద్ధస్స అగ్గసావకట్ఠానం పత్థితం, త్వమ్పి తస్స దుతియసావకట్ఠానం పత్థేహీ”తి. సిరివడ్ఢో తం ఉపదేసం సుత్వా అత్తనో నివేసనద్వారే అట్ఠకరీసమత్తం ఠానం సమతలం కారేత్వా లాజపఞ్చమాని పుప్ఫాని వికిరిత్వా నీలుప్పలచ్ఛదనం మణ్డపం కారేత్వా బుద్ధాసనం పఞ్ఞాపేత్వా భిక్ఖూనమ్పి ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా మహన్తం సక్కారసమ్మానం సజ్జేత్వా సరదతాపసేన సత్థారం నిమన్తాపేత్వా సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం మహారహేహి వత్థేహి అచ్ఛాదేత్వా దుతియసావకభావాయ పణిధానం అకాసి. సత్థా తస్స అనన్తరాయేన సమిజ్ఝనభావం దిస్వా వుత్తనయేన బ్యాకరిత్వా భత్తానుమోదనం కత్వా పక్కామి. సిరివడ్ఢో హట్ఠపహట్ఠో యావజీవం కుసలకమ్మం కత్వా దుతియచిత్తవారే కామావచరదేవలోకే నిబ్బత్తి. సరదతాపసో చత్తారో బ్రహ్మవిహారే భావేత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి.

తతో పట్ఠాయ తేసం ఉభిన్నమ్పి అన్తరా కమ్మం న కథితం. అమ్హాకం పన భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ సరదతాపసో రాజగహస్స అవిదూరే ఉపతిస్సగామే రూపసారియా బ్రాహ్మణియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హి. తందివసమేవస్స సహాయోపి రాజగహస్సేవ అవిదూరే కోలితగామే మోగ్గలియా బ్రాహ్మణియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హి. తస్మా మోగ్గల్లానో మోగ్గలియా బ్రాహ్మణియా పుత్తోతి మోగ్గల్లానో. మోగ్గలిగోత్తేన జాతోతి వా మోగ్గల్లానో. అథ వా మాతుకుమారికకాలే తస్సా మాతాపితూహి వుత్తం – “మా ఉగ్గలి మా ఉగ్గలీ”తి వచనముపాదాయ “ముగ్గలీ”తి నామం. తస్సా ముగ్గలియా పుత్తోతి మోగ్గల్లానో. అథ వా సోతాపత్తిమగ్గాదిమగ్గస్స లాభే ఆదానే పటివిజ్ఝనే అలం సమత్థోతి మోగ్గల్లానోతి. తాని కిర ద్వే కులాని యావ సత్తమా కులపరివట్టా ఆబద్ధసహాయానేవ. తేసం ద్విన్నం ఏకదివసమేవ గబ్భపరిహారమదంసు. దసమాసచ్చయేన జాతానమ్పి తేసం ఛసట్ఠి ధాతియో పట్ఠపేసుం. నామగ్గహణదివసే రూపసారీబ్రాహ్మణియా పుత్తస్స ఉపతిస్సగామే జేట్ఠకులస్స పుత్తత్తా **ఉపతిస్సో**తి నామం కరింసు. ఇతరస్స కోలితగామే జేట్ఠకులస్స పుత్తత్తా **కోలితో**తి నామం కరింసు. తే ఉభోపి మహతా పరివారేన వడ్ఢన్తా వుద్ధిమన్వాయ సబ్బసిప్పానం పారం అగమంసు.

అథేకదివసం తే రాజగహే గిరగ్గసమజ్జం పస్సన్తా మహాజనం సన్నిపతితం దిస్వా ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా యోనిసో ఉమ్ముజ్జన్తా “సబ్బేపిమే ఓరం వస్ససతావ మచ్చుముఖం పవిసన్తీ”తి సంవేగం పటిలభిత్వా “అమ్హేహి మోక్ఖధమ్మో పరియేసితబ్బో, తఞ్చ పరియేసన్తేహి ఏకా పబ్బజ్జా లద్ధుం వట్టతీ”తి నిచ్ఛయం కత్వా పఞ్చమాణవకసతేహి సద్ధిం సఞ్చయస్స పరిబ్బాజకస్స సన్తికే పబ్బజింసు. తేసం పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ సఞ్చయో లాభగ్గయసగ్గప్పత్తో అహోసి. తే కతిపాహేనేవ సబ్బం సఞ్చయస్స సమయం పరిమజ్జిత్వా తత్థ సారం అదిస్వా తతో నిబ్బిజ్జిత్వా తత్థ తత్థ పణ్డితసమ్మతే

సమణబ్రాహ్మణే పఞ్హం పుచ్ఛన్తి, తే తేహి పుట్ఠా న సమ్పాదేన్తి. అఞ్ఞదత్థు తేయేవ తేసం పఞ్హం విస్సజ్జేన్తి. ఏవం తే మోక్ఖం పరియేసన్తా కతికం అకంసు – "అమ్హేసు యో పఠమం అమతం అధిగచ్ఛతి, సో ఇతరస్స ఆరోచేతూ"తి.

తేన చ సమయేన అమ్హాకం సత్థరి పఠమాభిసమ్బోధిం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుపుబ్బేన ఉరువేలకస్సపాదికే సహస్సజటిలే దమేత్వా రాజగహే విహరన్తే ఏకదివసం ఉపతిస్సో పరిబ్బాజకో పరిబ్బాజకారామం గచ్ఛన్తో ఆయస్మన్తం అస్సజిత్థేరం రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా "న మయా ఏవరూపో ఆకప్పసమ్పన్నో పబ్బజితో దిట్ఠపుబ్బో, సన్తధమ్మేన నామ ఏత్థ భవితబ్బ"న్తి సఞ్జాతపసాదో పఞ్హం పుచ్ఛితుం ఆయస్మన్తం ఉదిక్ఖన్తో పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధి. థేరోపి లద్ధపిణ్డపాతో పరిభుఞ్జితుం పతిరూపం ఓకాసం గతో. పరిబ్బాజకో అత్తనో పరిబ్బాజకపీఠం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. భత్తకిచ్చపరియోసానే చస్స అత్తనో కుణ్డికాయ ఉదకం అదాసి. ఏవం సో ఆచరియవత్తం కత్వా కతభత్తకిచ్చేన థేరేన సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా – "కో వా తే సత్థా, కస్స వా త్వం ధమ్మం రోచేసీ"తి పుచ్ఛి. థేరో సమ్మాసమ్బుద్ధం అపదిసి. పున తేన "కిం వాదీ పనాయస్మతో సత్థా"తి పుట్ఠో "ఇమస్స సాసనస్స గమ్భీరతం దస్సేస్సామీ"తి అత్తనో నవకభావం పవేదేత్వా సఙ్ఖేపవసేన చస్స సాసనధమ్మం కథేన్తో "యే ధమ్మా హేతుప్పభవా"తి (మహావ. ౬౦; అప. థేర ౧.౧.౨౮౬) గాథమాహ. పరిబ్బాజకో పఠమపదద్వయమేవ సుత్వా సహస్సనయసమ్పన్నే సోతాపత్తిమగ్గఫలే పతిట్ఠహి. ఇతరం పదద్వయం సోతాపన్నకాలే నిట్ఠాసి. గాథాపరియోసానే పన సోతాపన్నో హుత్వా ఉపరివిసేసే అపవత్తన్తే "భవిస్సతి ఏత్థ కారణ"న్తి సల్లక్ఖేత్వా థేరం ఆహ – "మా, భన్తే, ఉపరి ధమ్మదేసనం వడ్ఢయిత్థ, ఏత్తకమేవ అలం, కహం అమ్హాకం సత్థా వసతీ"తి? "వేళువనే"తి. "భన్తే, తుమ్హే పురతో గచ్ఛథ, అహం మయ్హం సహాయస్స కతపటిఞ్ఞం మోచేత్వా తం గహేత్వా ఆగమిస్సామీ"తి పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా థేరం ఉయ్యోజేత్వా పరిబ్బాజకారామం అగమాసి.

కోలితపరిబ్బాజకో తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా "ముఖవణ్ణో న అఞ్ఞదివసేసు వియ అద్ధానేన అమతం అధిగతం భవిస్సతీ"తి తేనేవస్స విసేసాధిగమం సమ్భావేత్వా అమతాధిగమం పుచ్ఛి. సోపిస్స "ఆవుసో, అమతమధిగత"న్తి పటిజానిత్వా తమేవ గాథం అభాసి. గాథాపరియోసానే కోలితో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహిత్వా ఆహ – "కహం నో సత్థా"తి? "వేళువనే"తి. "తేన హి, ఆవుసో, ఆయామ, సత్థారం పస్సిస్సామా"తి. ఉపతిస్సో సబ్బకాలమ్పి ఆచరియపూజకోవ, తస్మా సఞ్చయస్స సత్థు గుణే పకాసేత్వా తమ్పి సత్థు సన్తికం నేతుకామో అహోసి. సో లాభాసాపకతో అన్తేవాసికభావం అనిచ్ఛన్తో "న సక్కోమి చాటి హుత్వా ఉదకసిఞ్చనం హోతు"న్తి పటిక్ఖిపి. తే అనేకేహి కారణేహి తం సఞ్ఞాపేతుం అసక్కోన్తా అత్తనో ఓవాదే వత్తమానేహి అడ్ఢతేయ్యసతేహి అన్తేవాసికేహి సద్ధిం వేళువనం అగమంసు. సత్థా తే దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తే దిస్వా "ఏతం మే సావకయుగం భవిస్సతి, అగ్గం భద్దయుగ"న్తి వత్వా తేసం పరిసాయ చరియవసేన ధమ్మం దేసేత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాపేత్వా ఏహిభిక్ఖుభావేన ఉపసమ్పదం అదాసి. యథా తేసం ఏవం అగ్గసావకానమ్పి ఇద్ధిమయపత్తచీవరం ఆగతమేవ. ఉపరిమగ్గత్తయకిచ్చం పన న నిట్ఠాసి. కస్మా? సావకపారమీఞాణస్స మహన్తతాయ.

తేసు ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పబ్బజితతో సత్తమే దివసే మగధరట్ఠే కల్లవాలగామే సమణధమ్మం కరోన్తో థినమిద్ధే ఓక్కమన్తే సత్థారా సంవేజితో థినమిద్ధం వినోదేత్వా ధాతుకమ్మట్ఠానం సుణన్తో ఏవ ఉపరిమగ్గత్తయం అధిగన్త్వా సావకపారమీఞాణస్స మత్థకం పాపుణి. ఆయస్మా సారిపుత్తో పబ్బజ్జాయ అద్ధమాసం అతిక్కమిత్వా సత్థారా సద్ధిం రాజగహే సూకరఖతలేణే విహరన్తో అత్తనో భాగినేయ్యస్స దీఘనఖపరిబ్బాజకస్స వేదనాపరిగ్గహసుత్తన్తే (మ. ని. ౨.౨౦౧ ఆదయో)

దేసియమానే దేసనానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా పరస్స వడ్ఢితం భత్తం భుఞ్జన్తో వియ సావకపారమీఞాణస్స మత్థకం పాపుణి. ఇతి ద్విన్నం అగ్గసావకానం సత్థు సమీపే ఏవ సావకపారమీఞాణం మత్థకం పత్తం.

ఏవం పత్తసావకపారమీఞాణో ఆయస్మా సారిపుత్తో "కేన కమ్మేన అయం సమ్పత్తి లద్ధా"తి ఆవజ్జేన్తో తం ఞత్వా పీతిసోమనస్సవసేన ఉదానం ఉదానేన్తో "హిమవన్తస్స అవిదూరే"తిఆదిమాహ. తేన వుత్తం –

౧౪౧."హిమవన్తస్స అవిదూరే, లమ్బకో నామ పబ్బతో;

అస్సమో సుకతో మయ్హం, పణ్ణసాలా సుమాపితా"తి.

తత్థ **హిమవన్తస్సా**తి హిమో అస్స అత్థీతి హిమవా, తస్స హిమవన్తస్స **అవిదూరే** సమీపే, హిమాలయపటిబద్ధవనేహి అత్థో. **లమ్బకో నామ పబ్బతో**తి ఏవంనామకో పంసుమిస్సకపబ్బతో. **అస్సమో సుకతో మయ్హ**న్తి తస్మిం లమ్బకే పబ్బతే మయ్హం మమత్థాయ కతో అస్సమో అరఞ్ఞావాసో ఆసమన్తతో సమేతి అస్సమో. నత్థి పవిట్ఠానం సమో పరిస్సమో ఏత్థాతి వా అస్సమో, సో ఇత్థమ్భూతో అరఞ్ఞవాసో సుట్ఠు కతో, రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానకుటిమణ్డపాదివసేన సున్దరేనాకారేన కతోతి అత్థో. **పణ్ణసాలా**తి ఉసీరపబ్బజాదీహి పణ్ణేహి ఛాదితా నివసనపణ్ణసాలాతి అత్థో.

౧౪౨."ఉత్తానకూలా నదికా, సుపతిత్థా మనోరమా;

సుసుద్ధపులినాకిణ్ణా, అవిదూరే మమస్సమం".

తత్థ **ఉత్తానకూలా**తి అగమ్భీరా నదీ. **సుపతిత్థా**తి సున్దరపతిత్థా. **మనోరమా** మనల్లీనా మనాపా. **సుసుద్ధపులినాకిణ్ణా**తి సుట్ఠు ధవలముత్తాదలసదిసవాలుకాకిణ్ణా గహనీభూతాతి అత్థో. సా ఇత్థమ్భూతా **నదికా** కున్నదీ **మమస్సమం** మయ్హం అస్సమస్స అవిదూరే సమీపే అహోసీతి అత్థో. "అస్సమ"న్తి చ సత్తమ్యత్థే ఉపయోగవచనన్తి వేదితబ్బం.

౧౪౩."అసక్ఖరా అపబ్భారా, సాదు అప్పటిగన్ధికా;

సన్దతీ నదికా తత్థ, సోభయన్తా మమస్సమం".

తత్థ **అసక్ఖరా**తి "పులినాకిణ్ణా"తి వుత్తత్తా అసక్ఖరా సక్ఖరవిరహితా. **అపబ్భారా**తి పబ్భారవిరహితా, అగమ్భీరకూలాతి అత్థో. **సాదు అప్పటిగన్ధికా**తి సాదురసోదకా దుగ్గన్ధరహితా మయ్హం అస్సమపదం సోభయన్తీ **నదికా** ఖుద్దకనదీ **సన్దతి** పవత్తతీతి అత్థో.

౧౪౪."కుమ్భీలా మకరా చేత్థ, సుసుమారా చ కచ్ఛపా;

సన్దతి నదికా తత్థ, సోభయన్తా మమస్సమం".

తత్థ **కుమ్భీల**మచ్ఛా **మకర**మచ్ఛా చ **సుసుమారా** చణ్డమచ్ఛా చ **కచ్ఛప**మచ్ఛా చ **ఏత్థ** ఏతిస్సం నదియం కీళన్తా అహేసున్తి సమ్బన్ధో. మమస్సమం సోభయన్తా **నదికా** ఖుద్దకనదీ **సన్దతి** పవత్తతీతి సమ్బన్ధో.

౧౪౫."పాఠీనా పావుసా మచ్ఛా, బలజా ముఞ్జరోహితా;

వగ్గళా పపతాయన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

పాఠీనమచ్ఛా చ **పావుసా మచ్ఛా** చ **బలజ**మచ్ఛా చ **ముఞ్జ**మచ్ఛా **రోహిత**మచ్ఛా చ **వగ్గళ**మచ్ఛా చ ఏతే సబ్బే మచ్ఛజాతికా ఇతో చితో చ **పపతాయన్తా** నదియా సద్ధిం పవత్తన్తా మమ అస్సమపదం సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౯౬."ఉభో కూలేసు నదియా, పుప్ఫినో ఫలినో దుమా;

ఉభతో అభిలమ్బన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

తత్థ **ఉభో కూలేసూ**తి తస్సా నదియా ఉభోసు పస్సేసు ధువ**పుప్ఫినో** ధువ**ఫలినో** రుక్ఖా **ఉభతో అభిలమ్బన్తా** నదియా ఉభో తీరే హేట్ఠా ఓనమన్తా మమ అస్సమం సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౯౭."అమ్బా సాలా చ తిలకా, పాటలీ సిన్దువారకా;

దిబ్బగన్ధా సమ్పవన్తి, పుప్ఫితా మమ అస్సమే".

తత్థ **అమ్బా**తి మధుపిణ్డిఅమ్బా చ **సాల**రుక్ఖా చ **తిలక**రుక్ఖా చ **పాటలి**రుక్ఖా చ **సిన్దువారక**రుక్ఖా చ ఏతే రుక్ఖా నిచ్చకాలం **పుప్ఫితా** పుప్ఫన్తా. దిబ్బా గన్ధా ఇవ మమ అస్సమే సుగన్ధా **సమ్పవన్తి** సమన్తతో పవాయన్తీతి అత్థో.

౧౯౮."చమ్పకా సళలా నీపా, నాగపున్నాగకేతకా;

దిబ్బగన్ధా సమ్పవన్తి, పుప్ఫితా మమ అస్సమే".

తత్థ **చమ్పక**రుక్ఖా చ **సళల**రుక్ఖా చ సువణ్ణవట్టలసదిసపుప్ఫా **నీప**రుక్ఖా చ **నాగ**రుక్ఖా చ **పున్నాగ**రుక్ఖా చ సుగన్ధయన్తా **కేతక**రుక్ఖా చ ఏతే సబ్బే రుక్ఖా దిబ్బా గన్ధారివ మమ అస్సమే **పుప్ఫితా** ఫుల్లితా **సమ్పవన్తి** సుగన్ధం సుట్ఠు పవాయన్తీతి అత్థో.

౧౯౯.అసోకా చ"అధిముత్తా అసోకా చ, భగినీమాలా చ పుప్ఫితా;

అఙ్కోలా బిమ్బిజాలా చ, పుప్ఫితా మమ అస్సమే".

తత్థ పుప్ఫితా **అధిముత్త**రుక్ఖా చ పుప్ఫితా **అసోక**రుక్ఖా చ పుప్ఫితా **భగినీమాలా చ** పుప్ఫితా **అఙ్కోలా** చ పుప్ఫితా **బిమ్బిజాలా** చ ఏతే రుక్ఖా మమ అస్సమే ఫుల్లితా సోభయన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౦."కేతకా కన్దలి చేవ, గోధుకా తిణసూలికా;

దిబ్బగన్ధం సమ్పవన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

తత్థ **కేతకా**తి సుగన్ధకేతకగచ్ఛా చ. **కన్దలి**రుక్ఖా చ **గోధుక**రుక్ఖా చ **తిణసూలిక**గచ్ఛా చ ఏతే సబ్బే రుక్ఖజాతికా దిబ్బగన్ధం పవాయమానా మమ అస్సమం సకలం సోభయన్తీతి అత్థో.

౨౦౧."కణికారా కణ్ణికా చ, అసనా అజ్జునా బహూ;

దిబ్బగన్ధం సమ్పవన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

ఏతే కణికారాదయో రుక్ఖా మమ అస్సమం సకలం సోభయన్తా దిబ్బగన్ధం సమ్పవాయన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౨."పున్నాగా గిరిపున్నాగా, కోవిళారా చ పుప్ఫితా;

దిబ్బగన్ధం సమ్పవన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

పున్నాగాదయో రుక్ఖా దిబ్బగన్ధం పవాయమానా మమ అస్సమం సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౨౩."ఉద్దాలకా చ కుటజా, కదమ్బా వకులా బహూ;

దిబ్బగన్ధం సమ్పవన్తా, సోభయన్తి మమస్సమం".

ఉద్దాలకాదయో రుక్ఖా దిబ్బగన్ధం వాయమానా మమ అస్సమం సోభయన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౪."ఆళకా ఇసిముగ్గా చ, కదలిమాతులుఙ్గియో;

గన్ధోదకేన సంవడ్ఢా, ఫలాని ధారయన్తి తే".

తత్థ ఏతే ఆళకాదయో గచ్ఛా చన్దనాదిసుగన్ధగన్ధోదకేన వడ్ఢిత్వా సువణ్ణఫలాని ధారేన్తా మమ అస్సమం సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౨౫."అఞ్ఞే పుప్ఫన్తి పదుమా, అఞ్ఞే జాయన్తి కేసరీ;

అఞ్ఞే ఓపుప్ఫా పదుమా, పుప్ఫితా తళాకే తదా".

తత్థ **అఞ్ఞే పుప్ఫన్తి పదుమా**తి మమ అస్సమస్స అవిదూరే తళాకే అఞ్ఞే ఏకచ్చే పదుమా పుప్ఫన్తి, ఏకచ్చే **కేసరీ** పదుమా **జాయన్తి** నిబ్బత్తన్తి, ఏకచ్చే పదుమా **ఓపుప్ఫా** విగలితపత్తకేసరాతి అత్థో.

౧౨౬."గబ్భం గణ్హన్తి పదుమా, నిద్ధావన్తి ముళాలియో;

సిఙ్ఘాటిపత్తమాకిణ్ణా, సోభన్తి తళాకే తదా".

తత్థ **గబ్భం గణ్హన్తి పదుమా**తి తదా తాపసేన హుత్వా మమ వసనసమయే ఏకచ్చే పదుమా తళాకబ్భన్తరే మకుళపుప్ఫాదయో గణ్హన్తి. **ముళాలియో** పదుమమూలా **నిద్ధావన్తి** ఇతో కద్దమబ్భన్తరతో హత్థిదాఠా వియ గచ్ఛన్తీతి అత్థో. పత్తపుప్ఫమాకిణ్ణా గహనీభూతా సిఙ్ఘాటియో సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౨౭."నయితా అమ్బగన్ధీ చ, ఉత్తలీ బన్ధుజీవకా;

దిబ్బగన్ధా సమ్పవన్తి, పుప్ఫితా తళాకే తదా".

తదా మమ వసనసమయే తళాకస్స సమీపే **నయితా** చ గచ్ఛా **అమ్బగన్ధీ చ** గచ్ఛా **ఉత్తలీ** నామ గచ్ఛా చ **బన్ధుజీవకా** చ ఏతే సబ్బే గచ్ఛా **పుప్ఫితా** పుప్ఫధారితా సుగన్ధవాహకా తళాకం సోభయన్తీతి అత్థో.

౧౨౮."పాఠీనా పావుసా మచ్ఛా, బలజా ముఞ్జరోహితా;

సంగులా మగ్గురా చేవ, వసన్తి తళాకే తదా”.

తదా మమ వసనసమయే నిబ్భీతా పాఠీనాదయో మచ్ఛా **తళాకే** వసన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౫౯.“కుమ్భీలా సుసుమారా చ, తన్తిగాహా చ రక్ఖసా;

ఓగుహా అజగరా చ, వసన్తి తళాకే తదా”.

తదా మమ వసనసమయే మమ అస్సమసమీపే **తళాకే** ఏతే కుమ్భీలాదయో మచ్ఛా నిబ్భీతా నిరూపద్దవా వసన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౬౦.“పారేవతా రవిహంసా, చక్కవాకా నదీచరా;

కోకిలా సుకసాళికా, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

తత్థ మమ అస్సమసమీపే సరం నిస్సాయ **పారేవతా**పక్ఖీ చ **రవిహంసా**పక్ఖీ చ **నదీచరా చక్కవాక**పక్ఖీ చ **కోకిలా**పక్ఖీ చ **సుక**పక్ఖీ చ **సాళికా**పక్ఖీ చ తం సరం ఉపనిస్సాయ జీవన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౬౧.“కుకుత్థకా కుళీరకా, వనే పోక్ఖరసాతకా;

దిన్దిభా సువపోతా చ, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

తత్థ **కుకుత్థకా**తి ఏవంనామికా పక్ఖీ చ. **కుళీరకా**తి ఏవంనామికా పక్ఖీ చ. వనే **పోక్ఖరసాతకా** పక్ఖీ చ **దిన్దిభా** పక్ఖీ చ **సువపోతా** పక్ఖీ చ ఏతే సబ్బే పక్ఖినో తం మమ అస్సమసమీపే సరం నిస్సాయ జీవన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౬౨.“హంసా కోఞ్చా మయూరా చ, కోకిలా తమ్బచూళకా;

పమ్మకా జీవంజీవా చ, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

సబ్బే ఏతే హంసాదయో పక్ఖినో తం సరం ఉపనిస్సాయ జీవన్తి జీవికం పాలేన్తీతి అత్థో.

౧౬౩. “కోసికా పోట్ఠసీసా చ, కురరా సేనకా బహూ;

మహాకాళా చ సకుణా, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

తత్థ **కోసికా** చ పక్ఖీ **పోట్ఠసీసా** చ పక్ఖీ **కురరా** చ పక్ఖీ **సేనకా** చ పక్ఖీ **మహాకాళా** చ పక్ఖీ థలే **బహూ** పక్ఖినో తం సరం తస్స సరస్స సమీపే **జీవన్తి** జీవికం కప్పేన్తీతి అత్థో.

౧౬౪.“పసదా చ వరాహా చ, చమరా గణ్డకా బహూ;

రోహిచ్చా సుకపోతా చ, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

తత్థ పసదాదయో ఏతే మిగా **తం సరం** తస్మిం సరసమీపే, భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం, జీవితం పరిపాలేన్తా విహరన్తీతి అత్థో.

౧౬౫.“సీహబ్యగ్ఘా చ దీపీ చ, అచ్ఛకోకతరచ్ఛకా;

తిధా పభిన్నమాతఙ్గా, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

ఏతే సీహాదయో చతుప్పదా సరసమీపే ఉపద్దవరహితా జీవన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౬౬.“కిన్నరా వానరా చేవ, అథోపి వనకమ్మికా;

చేతా చ లుద్దకా చేవ, ఉపజీవన్తి తం సరం”.

ఏత్థ ఏతే ఏవంనామికా కిన్నరాదయో సత్తా తస్మిం సరసమీపే వసన్తీతి అత్థో.

౧౬౭.“తిన్దుకాని పియాలాని, మధుకేకా సుమారియో;

ధువం ఫలాని ధారేన్తి, అవిదూరే మమస్సమం”.

తత్థ ఏతే తిన్దుకాదయో రుక్ఖా ధువం హేమన్తగిమ్హవస్సానసఙ్ఖాతే కాలత్తయే మమ అస్సమతో అవిదూరే ఠానే మధురఫలాని ధారేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౬౮.“కోసమ్బా సళలా నిమ్బా, సాదుఫలసమాయుతా;

ధువం ఫలాని ధారేన్తి, అవిదూరే మమస్సమం”.

తత్థ ఏతే కోసమ్బాదయో రుక్ఖా సారఫలా మధురఫలా ఉత్తమఫలా **సమాయుతా సం** సుట్ఠు ఆయుతా సమఙ్గీభూతా నిచ్చం ఫలధారినో మమ అస్సమసమీపే సోభన్తీతి అత్థో.

౧౬౯.“హరీతకా ఆమలకా, అమ్బజమ్బువిభీతకా;

కోలా భల్లాతకా బిల్లా, ఫలాని ధారయన్తి తే”.

తే హరీతకాదయో రుక్ఖా మమ అస్సమసమీపే జాతా నిచ్చం ఫలాని ధారయన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౭౦.“ఆలువా చ కళమ్బా చ, బిళాలీతక్కళాని చ;

జీవకా సుతకా చేవ, బహూకా మమ అస్సమే”.

ఏతే ఆలువాదయో మూలఫలా ఖుద్దా మధురసా మమ అస్సమసమీపే బహూ సన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౭౧.“అస్సమస్సావిదూరమ్హి, తళాకాసుం సునిమ్మితా;

అచ్ఛోదకా సీతజలా, సుపతిత్థా మనోరమా”.

తత్థ **అస్సమస్సావిదూరమ్హి** అస్సమస్స సమీపే **సునిమ్మితా** సుట్ఠు ఆరోహనఓరోహనక్ఖమం కత్వా నిమ్మితా **అచ్ఛోదకా** విప్పసన్నోదకా **సీతజలా** సీతోదకా **సుపతిత్థా** సున్దరతిత్థా **మనోరమా** సోమనస్సకరా తళాకా **ఆసుం** అహేసున్తి అత్థో.

౧౭౨."పదుముప్పలసఞ్ఛన్నా, పుణ్డరీకసమాయుతా;
మన్దాలకేహి సఞ్ఛన్నా, దిబ్బగన్ధోపవాయతి".

తత్థ పదుమేహి చ ఉప్పలేహి చ **సఞ్ఛన్నా** పరిపుణ్ణా **పుణ్డరీకేహి సమాయుతా** సమఙ్గీభూతా **మన్దాలకేహి** చ **సఞ్ఛన్నా** గహనీభూతా తళాకా దిబ్బగన్ధాని ఉపవాయన్తి సమన్తతో వాయన్తీతి అత్థో.

౧౭౩. "ఏవం సబ్బఙ్గసమ్పన్నే, పుప్ఫితే ఫలితే వనే;
సుకతే అస్సమే రమ్మే, విహరామి అహం తదా".

తత్థ **ఏవం సబ్బఙ్గసమ్పన్నే**తి అఙ్గేహి నదికాదిఅవయవేహి సమ్పన్నే పరిపుణ్ణే పుప్ఫఫలరుక్ఖేహి గహనీభూతే **వనే సుకతే** రమణీయే **అస్సమే** అరఞ్ఞావాసే **తదా** తాపసభూతకాలే అహం విహరామీతి అత్థో.

ఏత్తావతా అస్సమసమ్పత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని అత్తనో సీలాదిగుణసమ్పత్తిం దస్సేన్తో –

౧౭౪."సీలవా వతసమ్పన్నో, ఝాయీ ఝానరతో సదా;
పఞ్చాభిఞ్ఞాబలప్పత్తో, సురుచి నామ తాపసో"తి. – ఆహ;

తత్థ **సీలవా**తి ఝానసమ్పయుత్తచతుపారిసుద్ధిసీలసదిసేహి పఞ్చహి సీలేహి సమ్పుణ్ణోతి అత్థో. **వతసమ్పన్నో**తి "ఇతో పట్ఠాయ ఘరావాసం పఞ్చ కామగుణే వా న సేవిస్సామీ"తి వతసమాదానేన సమ్పన్నో. **ఝాయీ**తి లక్ఖణూపనిజ్ఝానఆరమ్మణూపనిజ్ఝానేహి ఝాయీ ఝాయనసీలో. **ఝానరతో**తి ఏతేసు ఝానేసు రతో అల్లీనో **సదా** సమ్పుణ్ణో. **పఞ్చాభిఞ్ఞాబలప్పత్తో**తి ఇద్ధివిధదిబ్బసోతపరచిత్తవిజాననపుబ్బేనివాసానుస్సతిదిబ్బచక్ఖుసఙ్ఖాతాహి పఞ్చహి అభిఞ్ఞాహి విసేసపఞ్ఞాహి బలసమ్పన్నో, పరిపుణ్ణోతి అత్థో. నామేన **సురుచి నామ** తాపసో హుత్వా విహరామీతి సమ్బన్ధో.

ఏత్తకేన అత్తనో గుణసమ్పత్తిం దస్సేత్వా పరిససమ్పత్తిం దస్సేన్తో –

౧౭౫."చతువీససహస్సాని, సిస్సా మయ్హం ఉపట్ఠహుం;
సబ్బే మం బ్రాహ్మణా ఏతే, జాతిమన్తో యసస్సినో"తి. – ఆదిమాహ;

తత్థ ఏతే సబ్బే చతువీసతిసహస్సబ్రాహ్మణా మయ్హం సిస్సా **జాతిమన్తో** జాతిసమ్పన్నా **యసస్సినో** పరివారసమ్పన్నా మం ఉపట్ఠహన్తి సమ్బన్ధో.

౧౭౬."లక్ఖణే ఇతిహాసే చ, సనిఘణ్డుసకేటుభే;
పదకా వేయ్యాకరణా, సధమ్మే పారమిం గతా".

తత్థ **లక్ఖణే**తి లక్ఖణసత్థే. సబ్బలోకియానం ఇత్థిపురిసానం "ఇమేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతా దుక్ఖితా భవన్తి, ఇమేహి సుఖితా భవన్తీ"తి లక్ఖణం జానాతి. తప్పకాసకో గన్థో లక్ఖణం, తస్మిం లక్ఖణే చ. **ఇతిహాసే**తి "ఇతిహ ఆస ఇతిహ ఆసా"తి వుత్తవచనపటిదీపకే గన్థే. లక్ఖణే చ ఇతిహాసే చ **పారమిం** పరియోసానం **గతా**తి సమ్బన్ధో. రుక్ఖపబ్బతాదీనం

నామప్పకాసకగన్థం “నిఘణ్డూ”తి వుచ్చతి. **కేటుభేతి** కిరియాకప్పవికప్పానం కవీనం ఉపకారకో గన్థో. నిఘణ్డుయా సహ వత్తతీతి సనిఘణ్డు, కేటుభేన సహ వత్తతీతి సకేటుభం, తస్మిం సనిఘణ్డుసకేటుభే వేదత్తయే పారమిం గతాతి సమ్బన్ధో. **పదకాతి** నామపదసమాసతద్ధితాఖ్యాతకితకాదిపదేసు ఛేకా . **వేయ్యాకరణాని** చన్దపాణినీయకలాపాదిబ్యాకరణే ఛేకా. **సధమ్మే పారమిం గతాతి** అత్తనో ధమ్మే బ్రాహ్మణధమ్మే వేదత్తయే పారమిం పరియోసానం గతా పత్తాతి అత్థో.

౧౭౭. “ఉప్పాతేసు నిమిత్తేసు, లక్ఖణేసు చ కోవిదా;

పథబ్యా భూమన్తలిక్ఖే, మమ సిస్సా సుసిక్ఖితా”.

తత్థ ఉక్కాపాతభూమికమ్పాదికేసు **ఉప్పాతేసు** చ సుభనిమిత్తాసుభనిమిత్తేసు చ ఇత్థిలక్ఖణపురిసలక్ఖణమహాపురిసలక్ఖణేసు చ **కోవిదా** ఛేకా. పథవియా చ భూమియా చ సకలలోకే చ **అన్తలిక్ఖే** ఆకాసే చాతి సబ్బత్థ మమ సిస్సా సుసిక్ఖితా.

౧౭౮.“అప్పిచ్ఛా నిపకా ఏతే, అప్పాహారా అలోలుపా;

లాభాలాభేన సన్తుట్ఠా, పరివారేన్తి మం సదా”.

తత్థ **అప్పిచ్ఛాతి** అప్పకేనాపి యాపేన్తా. **నిపకాతి** నేపక్కసఙ్ఖాతాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా. **అప్పాహారాతి** ఏకాహారా ఏకభత్తికాతి అత్థో. **అలోలుపాతి** లోలుపతణ్హాయ అప్పవత్తనకా. **లాభాలాభేనాతి** లాభేన అలాభేన చ **సన్తుట్ఠా** సోమనస్సా ఏతే మమ సిస్సా **సదా** నిచ్చకాలం మం **పరివారేన్తి** ఉపట్ఠహన్తీతి అత్థో.

౧౭౯.“ఝాయీ ఝానరతా ధీరా, సన్తచిత్తా సమాహితా;

ఆకిఞ్చఞ్ఞం పత్థయన్తా, పరివారేన్తి మం సదా”.

తత్థ **ఝాయీతి** లక్ఖణూపనిజ్ఝానఆరమ్మణూపనిజ్ఝానేహి సమన్నాగతా. ఝాయనసీలా వా. **ఝానరతాతి** తేసు చ ఝానేసు రతా అల్లీనా. **ధీరాతి** ధితిసమ్పన్నా. **సన్తచిత్తాతి** వూపసన్తమనా. **సమాహితాతి** ఏకగ్గచిత్తా. **ఆకిఞ్చఞ్ఞన్తి** నిప్పలిబోధభావం. **పత్థయన్తాతి** ఇచ్ఛన్తా. ఇత్థమ్భూతా మే సిస్సా సదా మం పరివారేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౮౦.“అభిఞ్ఞాపారమిప్పత్తా, పేత్తికే గోచరే రతా;

అన్తలిక్ఖచరా ధీరా, పరివారేన్తి మం సదా”.

తత్థ **అభిఞ్ఞాపారమిప్పత్తాతి** పఞ్చసు అభిఞ్ఞాసు పారమిం పరియోసానం పత్తా పూరితాతి అత్థో. **పేత్తికే గోచరే రతాతి** బుద్ధానుఞ్ఞాతాయ అవిఞ్ఞత్తియా లద్ధే ఆహారే రతాతి అత్థో. **అన్తలిక్ఖచరాతి** అన్తలిక్ఖేన ఆకాసేన గచ్ఛన్తా ఆగచ్ఛన్తా చాతి అత్థో. **ధీరాతి** థిరభూతా సీహబ్యగ్ఘాదిపరిస్సయే అచ్ఛమ్భితసభావాతి అత్థో. ఏవంభూతా మమ తాపసా సదా మం పరివారేన్తీతి అత్థో.

౧౮౧.“సంవుతా ఛసు ద్వారేసు, అనేజా రక్ఖితిన్ద్రియా;

అసంసట్ఠా చ తే ధీరా, మమ సిస్సా దురాసదా”.

తత్థ చక్ఖాదీసు ఛసు ద్వారేసు రూపాదీసు ఛసు ఆరమ్మణేసు **సంవుతా** పిహితా పటిచ్ఛన్నా, రక్ఖితగోపితద్వారాతి అత్థో. **అనేజా** నిత్తణ్హా **రక్ఖితిన్ద్రియా** గోపితచక్ఖాదిఇన్ద్రియా **అసంసట్ఠా** ఞాతీహి గహట్ఠేహి అమిస్సీభూతాతి అత్థో. **దురాసదాతి** దుట్ఠు ఆసదా, ఆసాదేతుం ఘట్టేతుం అసక్కుణేయ్యా అయోగ్గాతి అత్థో.

౧౮౨."పల్లఙ్కేన నిసజ్జాయ, ఠానచఙ్కమనేన చ;
వీతినామేన్తి తే రత్తిం, మమ సిస్సా దురాసదా".

తత్థ మమ సిస్సా **పల్లఙ్కేన** ఊరుబద్ధాసనేన సేయ్యం విహాయ నిసజ్జాయ చ ఠానేన చ చఙ్కమేన చ సకలం రత్తిం విసేసేన **అతినామేన్తి** అతిక్కామేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౮౩."రజనీయే న రజ్జన్తి, దుస్సనీయే న దుస్సరే;
మోహనీయే న ముయ్హన్తి, మమ సిస్సా దురాసదా".

తే ఇత్థమ్భూతా మమ సిస్సా తాపసా **రజనీయే** రజ్జితబ్బే వత్థుస్మిం **న రజ్జన్తి** రజ్జం న ఉప్పాదేన్తి. **దుస్సనీయే** దుస్సితబ్బే దోసం ఉప్పాదేతుం యుత్తే వత్థుమ్హి **న దుస్సరే** దోసం న కరోన్తి. **మోహనీయే** మోహితుం యుత్తే వత్థుమ్హి **న ముయ్హన్తి** మోహం న కరోన్తి, పఞ్ఞాసమ్పయుత్తా భవన్తీతి అత్థో.

౧౮౪."ఇద్ధిం వీమంసమానా తే, వత్తన్తి నిచ్చకాలికం;
పథవిం తే పకమ్పేన్తి, సారమ్భేన దురాసదా".

తే మమ సిస్సా "ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతీ"తిఆదికం (పటి॰ మ॰ ౧.౧౦౨) ఇద్ధివికుబ్బనం నిచ్చకాలికం వీమంసమానా వత్తన్తీతి సమ్బన్ధో. తే మమ సిస్సా ఆకాసేపి ఉదకేపి పథవిం నిమ్మినిత్వా ఇరియాపథం పకమ్పేన్తీతి అత్థో. **సారమ్భేన** యుగగ్గాహేన కలహకరణేన న ఆసాదేతబ్బాతి అత్థో.

౧౮౫."కీళమానా చ తే సిస్సా, కీళన్తి ఝానకీళితం;
జమ్బుతో ఫలమానేన్తి, మమ సిస్సా దురాసదా".

తే మమ సిస్సా **కీళమానా** పఠమజ్ఝానాదికీళం కీళన్తి లళన్తి రమన్తీతి అత్థో. **జమ్బుతో ఫలమానేన్తీ**తి హిమవన్తమ్హి సతయోజనుబ్బేధజమ్బురుక్ఖతో ఘటప్పమాణం జమ్బుఫలం ఇద్ధియా గన్త్వా ఆనేన్తీతి అత్థో.

౧౮౬."అఞ్ఞే గచ్ఛన్తి గోయానం, అఞ్ఞే పుబ్బవిదేహకం;
అఞ్ఞే చ ఉత్తరకురుం, ఏసనాయ దురాసదా".

తేసం మమ సిస్సానం అన్తరే **అఞ్ఞే** ఏకచ్చే **గోయానం** అపరగోయానం దీపం గచ్ఛన్తి, ఏకచ్చే **పుబ్బవిదేహకం** దీపం గచ్ఛన్తి, ఏకచ్చే **ఉత్తరకురుం** దీపం గచ్ఛన్తి, తే దురాసదా ఏతేసు ఠానేసు **ఏసనాయ** గవేసనాయ పచ్చయపరియేసనాయ గచ్ఛన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౮౭."పురతో పేసేన్తి ఖారిం, పచ్ఛతో చ వజన్తి తే;
చతువీససహస్సేహి, ఛాదితం హోతి అమ్బరం".

తే మమ సిస్సా ఆకాసేన గచ్ఛమానా **ఖారిం** తాపసపరిక్ఖారభరితం కాజం పురతో పేసేన్తి పఠమం అభిముఖఞ్చ తం పేసేత్వా సయం తస్స పచ్ఛతో గచ్ఛన్తీతి అత్థో. ఏవం గచ్ఛమానేహి చతువీససహస్సేహి తాపసేహి **అమ్బరం** ఆకాసతలం **ఛాదితం** పటిచ్ఛన్నం హోతీతి సమ్బన్ధో.

౧౮౮."అగ్గిపాకీ అనగ్గీ చ, దన్తోదుక్ఖలికాపి చ;
అస్మేన కోట్టితా కేచి, పవత్తఫలభోజనా".

తత్థ **కేచి** ఏకచ్చే మమ సిస్సా **అగ్గిపాకీ** ఫలాఫలపణ్ణాదయో పచిత్వా ఖాదన్తి, ఏకచ్చే **అనగ్గీ** అగ్గీహి అపచిత్వా ఆమకమేవ ఖాదన్తి, ఏకచ్చే దన్తికా దన్తేహియేవ తచం ఉప్పాటేత్వా ఖాదన్తి. ఏకచ్చే **ఉదుక్ఖలికా** ఉదుక్ఖలేహి కోట్టేత్వా ఖాదన్తి. ఏకచ్చే **అస్మేన కోట్టితా** పాసాణేన కోట్టేత్వా ఖాదన్తి. ఏకచ్చే సయంపతితఫలాహారాతి సమ్బన్ధో.

౧౮౯."ఉదకోరోహణా కేచి, సాయం పాతో సుచీరతా;
తోయాభిసేచనకరా, మమ సిస్సా దురాసదా".

దురాసదా మమ సిస్సా కేచి **సుచీరతా** సుద్ధికామా సాయం పాతో చ **ఉదకోరోహణా** ఉదకపవేసకాతి అత్థో. కేచి **తోయాభిసేచనకరా** ఉదకేన అత్తని అభిసిఞ్చనకరాతి అత్థో.

౧౯౦."పరూళ్హకచ్ఛనఖలోమా , పఙ్కదన్తా రజస్సిరా;
గన్ధితా సీలగన్ధేన, మమ సిస్సా దురాసదా".

తత్థ తే దురాసదా మమ సిస్సా **కచ్ఛేసు** ఉభయకచ్ఛేసు చ హత్థపాదేసు చ **పరూళ్హా** సఞ్జాతా, దీఘనఖలోమాతి అత్థో. ఖురకమ్మరహితత్తా అమణ్డితా అపసాధితాతి అధిప్పాయో. **పఙ్కదన్తా**తి ఇట్ఠకచుణ్ణఖీరపాసాణచుణ్ణాదీహి ధవలమకతత్తా మలగ్గహితదన్తాతి అత్థో. **రజస్సిరా**తి తేలమక్ఖనాదిరహితత్తా ధూలీహి మక్ఖితసీసాతి అత్థో. **గన్ధితా సీలగన్ధేనా**తి ఝానసమాధిసమాపత్తీహి సమ్పయుత్తసీలేన సమఙ్గీభూతత్తా లోకియసీలగన్ధేన సబ్బత్థ సుగన్ధీభూతాతి అత్థో. **మమ సిస్సా దురాసదా**తి ఇమేహి వుత్తప్పకారగుణేహి సమన్నాగతత్తా ఆసాదేతుం ఘట్టేతుం అసక్కుణేయ్యా మమ సిస్సాతి సమ్బన్ధో.

౧౯౧."పాతోవ సన్నిపతిత్వా, జటిలా ఉగ్గతాపనా;
లాభాలాభం పకిత్తేత్వా, గచ్ఛన్తి అమ్బరే తదా".

తత్థ **పాతోవ సన్నిపతిత్వా**తి సత్తమ్యత్థే తోపచ్చయో, పాతరాసకాలేయేవ మమ సన్తికే రాసిభూతాతి అత్థో. **ఉగ్గతాపనా** పాకటతపా పత్థటతపా **జటిలా** జటాధారినో తాపసా. **లాభాలాభం పకిత్తేత్వా** ఖుద్దకే చ మహన్తే చ లాభే పాకటే కత్వా **తదా** తస్మిం కాలే **అమ్బరే** ఆకాసతలే గచ్ఛన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౯౨. పున తేసంయేవ గుణే పకాసేన్తో **ఏతేసం పక్కమన్తానన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ ఆకాసే వా థలే వా **పక్కమన్తానం** గచ్ఛన్తానం **ఏతేసం** తాపసానం వాకచీరజనితో మహాసద్దో పవత్తతీతి అత్థో. **ముదితా హోన్తి దేవతా**తి ఏవం మహాసద్దం పవత్తేత్వా గచ్ఛన్తానం అజినచమ్మసద్దేన సన్తుట్ఠా "సాధు సాధు, అయ్యా"తి సోమనస్సజాతా దేవతా **ముదితా** సన్తుట్ఠా హోన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౯౩. **దిసోదిసన్తి** తే ఇసయో **అన్తలిక్ఖచరా** ఆకాసచారినో దక్ఖిణాదిసానుదిసం **పక్కమన్తి** గచ్ఛన్తీతి సమ్బన్ధో. **సకే బలేనుపత్థద్ధా**తి అత్తనో సరీరబలేన వా ఝానబలేన వా సమన్నాగతా **యదిచ్ఛకం** యత్థ యత్థ గన్తుకామా, తత్థ తత్థేవ గచ్ఛన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౯౪. పున తేసమేవానుభావం పకాసేన్తో **పథవీకమ్పకా ఏతే**తిఆదిమాహ. తదా **ఏతే** సబ్బత్థ ఇచ్ఛాచారా **పథవీకమ్పకా** మేదనీసఞ్చాలనజాతికా **నభచారినో** ఆకాసచారినో. **ఉగ్గతేజా**తి ఉగ్గతతేజా పత్థటతేజా **దుప్పసహా** పసయ్హ అభిభవిత్వా పవత్తితుం అసక్కుణేయ్యాతి దుప్పసహా. **సాగరోవ అఖోభియా**తి అక్ఖోహి అఖోభియో అనాలులితో సాగరో ఇవ సముద్దో వియ అక్ఖోహి అఖోభియా కమ్పేతుం అసక్కుణేయ్యా హోన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౯౫. **ఠానచఙ్కమినో కేచీ**తి తేసం మమ సిస్సానం అన్తరే ఏకచ్చే ఇసయో ఠానిరియాపథచఙ్కమనిరియాపథసమ్పన్నా, ఏకచ్చే ఇసయో **నేసజ్జికా** నిసజ్జిరియాపథసమ్పన్నా, ఏకచ్చే ఇసయో **పవత్తభోజనా** సయంపతితపణ్ణాహారా ఏవరూపేహి గుణేహి యుత్తత్తా దురాసదాతి సమ్బన్ధో.

౧౯౬. తే సబ్బే థోమేన్తో **మేత్తావిహారినో**తిఆదిమాహ. తత్థ "అపరిమాణేసు చక్కవాళేసు అపరిమాణా సత్తా సుఖీ హోన్తూ"తిఆదినా సినేహలక్ఖణాయ మేత్తాయ ఫరిత్వా విహరన్తి, అత్తభావం పవత్తేన్తీతి **మేత్తావిహారినో** ఏతే మమ సిస్సాతి అత్థో. సబ్బే తే ఇసయో **సబ్బపాణినం** సబ్బేసం సత్తానం **హితేసీ** హితగవేసకా. **అనత్తుక్కంసకా** అత్తానం న ఉక్కంసకా అమానినో **కస్సచి** కఞ్చి పుగ్గలం **న వమ్భేన్తి** నీచం కత్వా న మఞ్ఞన్తీతి అత్థో.

౧౯౭. తే మమ సిస్సా సీలసమాధిసమాపత్తిగుణయుత్తత్తా సీహరాజా ఇవ **అచ్ఛమ్భీతా** నిబ్భయా, **గజరాజా ఇవ** హత్థిరాజా వియ **థామవా** సరీరబలఝానబలసమ్పన్నా బ్యగ్ఘరాజా ఇవ, **దురాసదా** ఘట్టేతుమసక్కుణేయ్యా మమ సన్తికే ఆగచ్ఛన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౯౮. తతో అత్తనో ఆనుభావస్స దస్సనలేసేన పకాసేన్తో **విజ్జాధరా**తిఆదిమాహ. తత్థ మన్తసఙ్ఖాయాదివిజ్జాధరా చ రుక్ఖపబ్బతాదీసు వసన్తా భుమ్మదేవతా చ భూమట్ఠథలట్ఠా **నాగా** చ **గన్ధబ్బ**దేవా చ చణ్డా **రక్ఖసా** చ **కుమ్భణ్డా** దేవా చ **దానవా** దేవా చ ఇచ్ఛితిచ్ఛితనిమ్మానసమత్థా **గరుళా** చ తం సరం ఉపజీవన్తీతి సమ్బన్ధో, తస్మిం సరే సరస్స సమీపే వసన్తీతి అత్థో.

౧౯౯. పునపి తేసంయేవ అత్తనో సిస్సతాపసానం గుణే వణ్ణేన్తో **తే జటా ఖారిభరితా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవ. **ఖారిభారన్తి** ఉదఞ్చనకమణ్డలుఆదికం తాపసపరిక్ఖారం.

౨౦౭. పునపి అత్తనో గుణే పకాసేన్తో **ఉప్పాతే సుపినే చాపీ**తిఆదిమాహ. తత్థ బ్రాహ్మణసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం గతత్తా నక్ఖత్తపారే చ ఛేకత్తా “ఇమస్స రాజకుమారస్స ఉప్పన్ననక్ఖత్తం సుభం అసుభ”న్తి ఉప్పాతలక్ఖణే చ సుపినే చ పవత్తిం పుచ్ఛితేన “ఇదం సుపినం సుభం, ఇదం అసుభ”న్తి సుపిననిప్ఫత్తికథనే చ సబ్బేసం ఇత్థిపురిసానం హత్థపాదలక్ఖణకథనే చ సుట్ఠు సిక్ఖితో సకలజమ్బుదీపే పవత్తమానం మన్తపదం లక్ఖణమన్తకోట్ఠాసం సబ్బం అహం తదా మమ తాపసకాలే ధారేమీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౮. అత్తనో బ్యాకరణం బుద్ధగుణపుబ్బఙ్గమం పకాసేన్తో **అనోమదస్సీ**తిఆదిమాహ. తత్థ న ఓమకన్తి అనోమం. మంసచక్ఖుదిబ్బచక్ఖుసమన్తచక్ఖుధమ్మచక్ఖుబుద్ధచక్ఖూహి సబ్బసత్తానం పస్సనం దస్సనం నామ, అనోమం దస్సనం యస్స భగవతో సో భగవా **అనోమదస్సీ**. భాగ్యవన్తతాదీహి కారణేహి **భగవా** లోకస్స జేట్ఠసేట్ఠత్తా **లోకజేట్ఠో** ఉసభో నిసభో ఆసభోతి తయో గవజేట్ఠకా. తత్థ గవసతజేట్ఠకో ఉసభో, గవసహస్సజేట్ఠకో నిసభో, గవసతసహస్సజేట్ఠకో ఆసభో, నరానం ఆసభో **నరాసభో** పటివిద్ధసబ్బధమ్మో, **సమ్బుద్ధో వివేకకామో** ఏకీభావం ఇచ్ఛన్తో **హిమవన్తం** హిమాలయపబ్బతం ఉపాగమీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౯. అజ్ఝోగాహేత్వా హిమవన్తన్తి హిమవన్తసమీపం ఓగాహేత్వా పవిసిత్వాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౧౦-౧. జలితం జలమానం ఇన్దీవరపుప్ఫం ఇవ, **హుతాసనం** హోమస్స ఆసనం, **ఆదిత్తం** ఆభాయుతం అగ్గిక్ఖన్ధం ఇవ, **గగనే** ఆకాసే జోతమానం విజ్జు ఇవ, సుట్ఠు ఫుల్లం సాలరాజం ఇవ, నిసిన్నం లోకనాయకం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో.

౨౧౩. దేవానం దేవో దేవదేవో, తం **దేవదేవం** దిస్వాన తస్స **లక్ఖణం** ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసఙ్ఖాతనకారణం. “బుద్ధో ను ఖో న వా బుద్ధో”తి **ఉపధారయిం** విచారేసిం. **చక్ఖుమం** పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమన్తం జినం కేన కారణేన పస్సామీతి సమ్బన్ధో.

౨౧౪. చరణుత్తమే ఉత్తమపాదతలే **సహస్సారాని** చక్కలక్ఖణాని దిస్సన్తి, అహం తస్స భగవతో తాని లక్ఖణాని దిస్వా తథాగతే **నిట్ఠం గచ్ఛిం** సన్నిట్ఠానం అగమాసి, నిస్సన్దేహో ఆసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౧౮. సయమ్భూ సయమేవ భూతా. **అమితోదయ** అమితానం అపరిమాణానం గుణానం ఉదయ ఉట్ఠానట్ఠాన , ఇదం పదద్వయం ఆలపనమేవ. **ఇమం లోకం** ఇమం సత్తలోకం **సం** సుట్ఠు **ఉద్ధరసి** సంసారతో ఉద్ధరిత్వా నిబ్బానథలం పాపేసీతి అత్థో. తే సబ్బే సత్తా తవ దస్సనం **ఆగమ్మ** ఆగన్త్వా **కఙ్ఖాసోతం** విచికిచ్ఛామహోఘం **తరన్తి** అతిక్కమన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౧౯. భగవన్తం థోమేన్తో తాపసో **తువం సత్థా**తిఆదిమాహ. తత్థ, భన్తే, సబ్బఞ్ఞు తువం సదేవకస్స లోకస్స **సత్థా** ఆచరియో ఉత్తమట్ఠేన త్వమేవ **కేతు** ఉచ్చో, సకలలోకే పకాసనట్ఠేన త్వమేవ **ధజో,** లోకత్తయే ఉగ్గతత్తా త్వమేవ **యూపో** ఉస్సాపితధమ్మసదిసో, **పాణినం** సబ్బసత్తానం త్వమేవ **పరాయణో** ఉత్తమగమనీయట్ఠానం త్వమేవ **పతిట్ఠా** పతిట్ఠట్ఠానం లోకస్స మోహన్ధకారవిధమనతో త్వమేవ **దీపో** తేలపదీపో వియ, **ద్విపదుత్తమో** ద్విపదానం దేవబ్రహ్మమనుస్సానం ఉత్తమో సేట్ఠోతి సమ్బన్ధో.

౨౨౦. పున భగవన్తంయేవ థోమేన్తో **సక్కా సముద్దే ఉదకన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ చతురాసీతియోజనసహస్సగమ్భీరే సముద్దే ఉదకం ఆళ్హకేన **పమేతుం** మినితుం సక్కా భవేయ్య, భన్తే, సబ్బఞ్ఞు తవ ఞాణం "ఏత్తకం పమాణ"న్తి **పమేతవే** మినితుం న త్వేవ సక్కాతి అత్థో.

౨౨౧. తులమణ్డలే తులపఞ్జరే ఠపేత్వా **పథవిం** మేదనిం ధారేతుం సక్కా, భన్తే, సబ్బఞ్ఞు తవ ఞాణం ధారేతుం న తు ఏవ సక్కాతి సమ్బన్ధో.

౨౨౨. భన్తే, సబ్బఞ్ఞు **ఆకాసో** సకలన్తలిక్ఖం రజ్జుయా వా అఙ్గులేన వా మినితుం సక్కా భవేయ్య, తవ పన ఞాణం ఞాణాకాసం న తు ఏవ **పమేతవే** మినితుం సక్కాతి అత్థో.

౨౨౩. మహాసముద్దే ఉదకన్తి చతురాసీతియోజనసహస్సగమ్భీరే సాగరే **అఖిలం ఉదకఞ్చ,** చతునహుతాధికద్వియోజనసతసహస్సబహలం **అఖిలం పథవిఞ్చ జహే** జహేయ్య అతిక్కమేయ్య సమం కరేయ్య బుద్ధస్స ఞాణం **ఉపాదాయ** గహేత్వా తులేయ్య సమం కరేయ్య. **ఉపమాతో** ఉపమావసేన **న యుజ్జరే** న యోజేయ్యుం. ఞాణమేవ అధికన్తి అత్థో.

౨౨౪. చక్ఖుమ పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమన్త, ఆలపనమేతం. సహ దేవేహి పవత్తస్స లోకస్స, భుమ్మత్థే సామివచనం. సదేవకే లోకస్మిం అన్తరే **యేసం** యత్తకానం సత్తానం చిత్తం పవత్తతి. **ఏతే** తత్తకా సచిత్తకా సత్తా తవ ఞాణమ్హి **అన్తోజాలగతా** ఞాణజాలస్మిం అన్తో పవిట్ఠాతి సమ్బన్ధో, ఞాణజాలేన సబ్బసత్తే పస్ససీతి అత్థో.

౨౨౫. భన్తే , **సబ్బఞ్ఞు** సబ్బధమ్మజాననక, త్వం **యేన ఞాణేన** చతుమగ్గసమ్పయుత్తేన సకలం ఉత్తమం **బోధిం** నిబ్బానం **పత్తో** అధిగతో **అసి** భవసి, తేన ఞాణేన **పరతిత్థియే** అఞ్ఞతిత్థియే **మద్దసీ** అభిభవసీతి సమ్బన్ధో.

౨౨౬. తేన తాపసేన థోమితాకారం పకాసేన్తా ధమ్మసఙ్గాహకా థేరా **ఇమా గాథా థవిత్వానా**తి ఆహంసు. తత్థ **ఇమా గాథా**తి ఏత్తకాహి గాథాహి **థవిత్వాన** థోమనం కత్వాన నామేన సురుచి నామ తాపసో **సేసట్ఠకథాసు** (అం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౧౮౯-౧౯౦; ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౧.సారిపుత్తత్థేరవత్థు) పన "సరదమాణవో"తి ఆగతో. సో అట్ఠకథానయతో పాఠోయేవ పమాణం, అథ వా సున్దరా రుచి అజ్ఝాసయో నిబ్బానాలయో అస్సాతి **సురుచి**. సరతి గచ్ఛతి ఇన్ద్రియదమనాయ పవత్తతీతి సరదో, ఇతి ద్వయమ్పి తస్సేవ నామం. సో సురుచితాపసో అజినచమ్మం పత్థరిత్వాన పథవియం నిసీది, అచ్చాసన్నాదయో ఛ నిసజ్జదోసే వజ్జేత్వా సరదో నిసీదీతి అత్థో.

౨౨౭. తత్థ నిసిన్నో తాపసో తస్స భగవతో ఞాణమేవ థోమేన్తో **చుల్లాసీతిసహస్సానీ**తిఆదిమాహ . తత్థ **చుల్లాసీతిసహస్సానీ**తి చతురాసీతిసహస్సాని, **గిరిరాజా** మేరుపబ్బతరాజా, **మహణ్ణవే** సాగరే **అజ్ఝోగాళ్హో** అధిఓగాళ్హో పవిట్ఠో, **తావదేవ** తత్తకాని చతురాసీతిసహస్సాని **అచ్చుగ్గతో** అతిఉగ్గతో ఇదాని పవుచ్చతీతి సమ్బన్ధో.

౨౨౮. తావ అచ్చుగ్గతో తథా అతిఉగ్గతో నేరు, సో మహానేరు **ఆయతో** ఉచ్చతో చ విత్థారతో చ ఏవం మహన్తో నేరురాజా కోటిసతసహస్సియో సఙ్ఖాణుభేదేన **చుణ్ణితో** చుణ్ణవిచుణ్ణం కతో అసి.

౨౨౯. భన్తే, సబ్బఞ్ఞు తవ ఞాణం లక్ఖే ఠపియమానమ్హి ఞాణే సతం వా సహస్సం వా సతసహస్సం వా ఏకేకం బిన్దుం కత్వా ఠపితే తదేవ మహానేరుస్స చుణ్ణం ఖయం గచ్ఛేయ్య, తవ ఞాణం **పమేతవే** పమాణం కాతుం ఏవ న సక్కాతి సమ్బన్ధో.

౨౩౦. **సుఖుమచ్ఛికేన** సుఖుమచ్ఛిద్దేన జాలేన యో సకలమహాసముద్దే ఉదకం **పరిక్ఖిపే** సమన్తతో పరిక్ఖం కరేయ్య, ఏవం పరిక్ఖితే యే కేచి పాణా ఉదకే జాతా సబ్బే తే అన్తోజాలగతా **సియుం** భవేయ్యున్తి అత్థో.

౨౩౧. తముపమేయ్యం దస్సేన్తో **తథేవ హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ యథా ఉదజా పాణా అన్తోజాలగతా హోన్తి, తథేవ **మహావీర** మహాబోధిఅధిగమాయ వీరియకర. యే కేచి **పుథు** అనేకా **తిత్థియా** మిచ్ఛా తిత్థకరా **దిట్ఠిగహనపక్ఖన్దా** దిట్ఠిసఙ్ఖాతగహనం పవిట్ఠా **పరామాసేన** సభావతో పరతో ఆమసనలక్ఖణాయ దిట్ఠియా **మోహితా** పిహితా సన్తి.

౨౩౨. తవ **సుద్ధేన** నిక్కిలేసేన ఞాణేన **అనావరణదస్సినా** సబ్బధమ్మానం ఆవరణరహితదస్సనసీలేన **ఏతే** సబ్బే తిత్థియా **అన్తోజాలగతా** ఞాణజాలస్సన్తో పవేసితా వా తథేవాతి సమ్బన్ధో. **ఞాణం తే నాతివత్తరే**తి తవ ఞాణం తే తిత్థియా నాతిక్కమన్తీతి అత్థో.

౨౩౩. ఏవం వుత్తథోమనావసానే భగవతో అత్తనో బ్యాకరణారబ్భం దస్సేతుం **భగవా తమ్హి సమయే**తిఆదిమాహ. తత్థ యస్మిం సమయే తాపసో భగవన్తం థోమేసి, తస్మిం థోమనాయ పరియోసానకాలే సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తపరివారతాయ మహాయసో అనోమదస్సీ భగవా కిలేసమారాదీనం జితత్తా **జినో. సమాధిమ్హా** అప్పితసమాధితో వుట్ఠహిత్వా సకలజమ్బుదీపం దిబ్బచక్ఖునా ఓలోకేసీతి సమ్బన్ధో.

౨౩౪-౫. తస్స అనోమదస్సిస్స భగవతో **మునినో** మోనసఙ్ఖాతేన ఞాణేన సమన్నాగతస్స నిసభో నామ సావకో **సన్తచిత్తేహి** వూపసన్తకిలేసమానసేహి తాదీహి ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియసభావత్తా, **తాదిభి** ఖీణాసవేహి **సుద్ధేహి** పరిసుద్ధకాయకమ్మాదియుత్తేహి ఛళభిఞ్ఞేహి తాదీహి అట్ఠహి లోకధమ్మేహి అకమ్పనసభావేహి సతసహస్సేహి పరివుతో బుద్ధస్స చిత్తం, **అఞ్ఞాయ** జానిత్వా లోకనాయకం **ఉపేసి,** తావదేవ సమీపం అగమాసీతి సమ్బన్ధో.

౨౩౬. తే తథా ఆగతా సమానా **తత్థ** భగవతో సమీపే. **అన్తలిక్ఖే** ఆకాసే ఠితా భగవన్తం పదక్ఖిణం అకంసు. తే సబ్బే **పఞ్జలికా** నమస్సమానా ఆకాసతో బుద్ధస్స సన్తికే **ఓతరుం** ఓరోహింసూతి సమ్బన్ధో.

౨౩౭. పున బ్యాకరణదానస్స పుబ్బభాగకారణం పకాసేన్తో **సితం పాతుకరీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౪౧. **యో మం పుప్ఫేనా**తి యో తాపసో మయి చిత్తం పసాదేత్వా అనేకపుప్ఫేన మం పూజేసి, ఞాణఞ్చ మే **అను** పునప్పునం **థవి** థోమేసి, **తమహన్తి** తం తాపసం అహం **కిత్తయిస్సామి** పాకటం కరిస్సామి, **మమ భాసతో** భాసన్తస్స వచనం **సుణోథ** సవనవిసయం కరోథ మనసి కరోథ.

౨౫౦. **పచ్ఛిమే భవసమ్పత్తే**తి బ్యాకరణం దదమానో భగవా ఆహ. తత్థ **పచ్ఛిమే** పరియోసానభూతే భవే సమ్పత్తే సతి. **మనుస్సత్తం** మనుస్సజాతిం **గమిస్సతి,** మనుస్సలోకే ఉప్పజ్జిస్సతీతి అత్థో.

రూపసారధనసారవయసారకులసారభోగసారపుఞ్ఞసారాదీహి సారేహి సారవన్తతాయ సారీ నామ బ్రాహ్మణీ కుచ్ఛినా ధారయిస్సతి.

౨౩౩. బ్యాకరణమూలమారభి **అపరిమేయ్యే ఇతో కప్పేతి**. ఏత్థ ద్విన్నం అగ్గసావకానం ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం కప్పసతసహస్సఞ్చ పారమీ పూరితా, తథాపి గాథాబన్ధసుఖత్థం అన్తరకప్పాని ఉపాదాయ ఏవం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౨౩౪. “సారిపుత్తోతి నామేన, హేస్సతి అగ్గసావకో”తి బ్యాకరణమదాసి, బ్యాకరణం దత్వా తం థోమేన్తో సో భగవా **అయం భాగీరథీ**తిఆదిమాహ. గఙ్గా, యమునా, సరభూ, మహీ, అచిరవతీతి ఇమాసం పఞ్చన్నం గఙ్గానం అన్తరే అయం భాగీరథీ నామ పఠమమహాగఙ్గా **హిమవన్తా పభావితా** హిమవన్తతో ఆగతా అనోతత్తదహతో పభవా, **మహోదధిం** మహాఉదకక్ఖన్ధం **అప్పయన్తి** పాపుణన్తి, **మహాసముద్దం** మహాసాగరం **అప్పేతి** ఉపగచ్ఛతి యథా, తథా ఏవ అయం సారిపుత్తో **సకే తీసు విసారదో** అత్తనో కులే పవత్తమానేసు తీసు వేదేసు విసారదో అపక్ఖలితఞాణో పత్థటఞాణో. **పఞ్ఞాయ పారమిం గన్త్వా** అత్తనో సావకఞాణస్స పరియోసానం గన్త్వా, **పాణినే** సబ్బసత్తే **తప్పయిస్సతి** సన్తప్పేస్సతి సుహితభావం కరిస్సతీతి అత్థో.

౨౩౭. హిమవన్తముపాదాయాతి హిమాలయపబ్బతం ఆదిం కత్వా **మహోదధిం** మహాసముద్దం ఉదకభారం **సాగరం** పరియోసానం కత్వా **ఏత్థన్తరే** ఏతేసం ద్విన్నం పబ్బతసాగరానం మజ్ఝే **యం పులినం** యత్తకా వాలుకరాసి అత్థి, **గణనాతో** గణనవసేన **అసఙ్ఖియం** సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తం .

౨౩౮. తమ్పి సక్కా అసేసేనాతి తం పులినమ్పి నిసేసేన **సఙ్ఖాతుం** సక్కా సక్కుణేయ్య భవేయ్య, సా గణనా యథా హోతీతి సమ్బన్ధో. తథా సారిపుత్తస్స పఞ్ఞాయ **అన్తో** పరియోసానం న త్వేవ భవిస్సతీతి అత్థో.

౨౩౯. లక్ఖే...పే.... భవిస్సతీతి లక్ఖే ఞాణలక్ఖే ఞాణస్స ఏకస్మిం కలే **ఠపియమానమ్హి** ఠపితే సతి గఙ్గాయ వాలుకా **ఖీయే** పరిక్ఖయం గచ్ఛేయ్యాతి అత్థో.

౨౪౦. మహాసముద్దేతి చతురాసీతియోజనసహస్సగమ్భీరే చతుమహాసాగరే **ఊమియో** గావుతాదిభేదా తరఙ్గరాసయో **గణనాతో అసఙ్ఖియా** సఙ్ఖ్యావిరహితా యథా హోన్తి, తథేవ సారిపుత్తస్స పఞ్ఞాయ **అన్తో** పరియోసానం **న హేస్సతి** న భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౧. సో ఏవం పఞ్ఞవా సారిపుత్తో గోతమగోత్తత్తా **గోతమం** సక్యకులే జేట్ఠకం సక్యపుఙ్గవం సమ్బుద్ధం **ఆరాధయిత్వా** వత్తపటిపత్తిసీలాచారాదీహి చిత్తారాధనం కత్వా **పఞ్ఞాయ** సావకఞాణస్స **పారమిం** పరియోసానం గన్త్వా తస్స భగవతో అగ్గసావకో హేస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౨. సో ఏవం అగ్గసావకట్ఠానం పత్తో సక్యపుత్తేన భగవతా ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియసభావేన పవత్తితం పాకటం కతం **ధమ్మచక్కం** సద్ధమ్మం **అనువత్తేస్సతి** అవినస్సమానం ధారేస్సతి. **ధమ్మవుట్ఠియో** ధమ్మదేసనాసఙ్ఖాతా వుట్ఠియో **వస్సేన్తో** దేసేన్తో పకాసేన్తో వివరన్తో విభజన్తో ఉత్తానీకరోన్తో పవత్తిస్సతీతి అత్థో.

౨౬౩. గోతమో సక్యపుఙ్గవో భగవా ఏతం సబ్బం **అభిఞ్ఞాయ** విసేసేన ఞాణేన జానిత్వా **భిక్ఖుసఙ్ఘే** అరియపుగ్గలమజ్ఝే నిసీదిత్వా **అగ్గట్ఠానే** సకలపఞ్ఞాదిగుణగణాభిరమే ఉచ్చట్ఠానే ఠపేస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౨౬౪. ఏవం సో లద్ధబ్యాకరణో సోమనస్సప్పత్తో పీతిసోమనస్సవసేన ఉదానం ఉదానేన్తో **అహో మే సుకతం కమ్మ**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అహో**తి విమ్హయత్థే నిపాతో. అనోమదస్సిస్స భగవతో **సత్థునో** గరునో **సుకతం** సుట్ఠు కతం సద్దహిత్వా కతం **కమ్మం** పుఞ్ఞకోట్ఠాసం అహో విమ్హయం అచిన్తేయ్యానుభావన్తి అత్థో. **యస్స** భగవతో **అహం కారం** పుఞ్ఞసమ్భారం కత్వా **సబ్బత్థ** సకలగుణగణే **పారమిం** పరియోసానం **గతో** పరమం కోటిం సమ్పత్తో, సో భగవా అహో విమ్హయోతి సమ్బన్ధో.

౨౬౫. **అపరిమేయ్యే**తి సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తకాలస్మిం కతం కుసలకమ్మం, **మే** మయ్హం **ఇధ** ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభావే **ఫలం** విపాకం దస్సేసి. **సుముత్తో** సుట్ఠు విముత్తో ఛేకేన ధనుగ్గహేన ఖిత్తో సరవేగో ఇవ అహం తేన పుఞ్ఞఫలేన కిలేసే **ఝాపయిం** ఝాపేసిన్తి అత్థో.

౨౬౬. అత్తనో ఏవ వీరియం పకాసేన్తో **అసఙ్ఖత**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అసఙ్ఖత**న్తి న సఙ్ఖతం, పచ్చయేహి సమాగమ్మ న కతన్తి అత్థో. తం అసఙ్ఖతం నిబ్బానం కిలేసకాలుస్సియాభావేన **అచలం** కతసమ్భారానం పతిట్ఠట్ఠేన **పదం గవేసన్తో** పరియేసన్తో **సబ్బే తిత్థియే** సకలే తిత్థకరే దిట్ఠుప్పాదకే పుగ్గలే **విచినం** ఉపపరిక్ఖన్తో **ఏసాహం** ఏసో అహం **భవే** కామభవాదికే భవే **సంసరిం** పరిబ్భమిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౬౭-౮. అత్తనో అధిప్పాయం పకాసేన్తో **యథాపి బ్యాధితో పోసో**తిఆదిమాహ. తత్థ **బ్యాధితో**తి బ్యాధినా పీళితో **పోసో** పురిసో ఓసధం పరియేసేయ్య యథా, తథా అహం అసఙ్ఖతం అమతం పదం నిబ్బానం గవేసన్తో **అబ్బోకిణ్ణం** అవిచ్ఛిన్నం నిరన్తరం, **పఞ్చసతం** జాతిపఞ్చసతేసు అత్తభావేసు ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౭౦. **కుతిత్థే సఞ్చరిం అహ**న్తి లామకే తిత్థే గమనమగ్గే అహం సఞ్చరిం.

౨౭౨. **సారత్థికో పోసో** సారగవేసీ పురిసో. **కదలిం ఛేత్వాన ఫాలయే**తి కదలిక్ఖన్ధం ఛేత్వా ద్వేధా ఫాలేయ్య. **న తత్థ సారం విన్దేయ్యా**తి ఫాలేత్వా చ పన తత్థ కదలిక్ఖన్ధే సారం న విన్దేయ్య న లభేయ్య, సో పురిసో సారేన **రిత్తకో** తుచ్ఛోతి సమ్బన్ధో.

౨౭౩. యథా కదలిక్ఖన్ధో సారేన **రిత్తో** తుచ్ఛో, **తథేవ** తథా ఏవ లోకే **తిత్థియా** నానాదిట్ఠిగతికా బహుజ్జనా అసఙ్ఖతేన నిబ్బానేన **రిత్తా** తుచ్ఛాతి సమ్బన్ధో. సేతి నిపాతమత్తం.

౨౭౪. **పచ్ఛిమభవే** పరియోసానజాతియం **బ్రహ్మబన్ధు** బ్రాహ్మణకులే జాతో అహం అహోసిన్తి అత్థో. **మహాభోగం ఛడ్డేత్వానా**తి మహన్తం భోగక్ఖన్ధం ఖేళపిణ్డం ఇవ ఛడ్డేత్వా, **అనగారియం** కసివాణిజ్జాదికమ్మవిరహితం తాపసపబ్బజ్జం **పబ్బజిం** పటిపజ్జిన్తి అత్థో.

పఠమభాణవారవణ్ణనా సమత్తా.

౨౭౫-౭. అజ్ఝాయకో...పే.... మునిం మోనే సమాహితన్తి మోనం వుచ్చతి ఞాణం, తేన మోనేన సమన్నాగతో ముని, తస్మిం మోనే సమ్మా ఆహితం ఠపితం సమాహితం చిత్తన్తి అత్థో. ఆగుసఙ్ఖాతం పాపం న కరోతీతి నాగో, అస్సజిత్థేరో, తం మహానాగం సుట్ఠు ఫుల్లం వికసితపదుమం యథా విరోచమానన్తి అత్థో.

౨౭౮-౨౮౧. దిస్వా మే...పే.... పుచ్ఛితుం అమతం పదన్తి ఉత్తానత్థమేవ.

౨౮౨. వీథిన్తరేతి వీథిఅన్తరే **అనుప్పత్తం** సమ్పత్తం ఉపగతం తం థేరం **ఉపగన్త్వాన** సమీపం గన్త్వా అహం పుచ్ఛిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౮౪. కీదిసం తే మహావీరాతి సకలధితిపురిససాసనే అరహన్తానమన్తరే పఠమం ధమ్మచక్కపవత్తనే, అరహత్తప్పత్తమహావీర, అనుజాతపరివారబహులతాయ **మహాయస తే** తవ బుద్ధస్స కీదిసం **సాసనం ధమ్మం** ధమ్మదేసనాసఙ్ఖాతం సాసనన్తి సమ్బన్ధో. **సో** భద్రముఖ, **మే** మయ్హం **సాధు** భద్దకం సాసనం **కథయస్సు** కథేహీతి అత్థో.

౨౮౫. తతో కథితాకారం దస్సేన్తో **సో మే పుట్ఠో**తిఆదిమాహ. తత్థ **సో**తి అస్సజిత్థేరో, **మే** మయా **పుట్ఠో** “సాసనం కీదిస”న్తి కథితో సబ్బం కథం కథేసి. సబ్బం సాసనం సత్థగమ్భీరతాయ **గమ్భీరం** దేసనాధమ్మపటివేధగమ్భీరతాయ **గమ్భీరం** పరమత్థసచ్చవిభావితాదివసేన **నిపుణం పదం** నిబ్బానం తణ్హాసల్లస్స **హన్తారం** వినాసకరం సబ్బస్స సంసారదుక్ఖస్స **అపనుదనం** ఖేపనకరం ధమ్మన్తి సమ్బన్ధో.

౨౮౬. తేన కథితాకారం దస్సేన్తో **యే ధమ్మా**తిఆదిమాహ. **హేతుప్పభవా** హేతుతో కారణతో ఉప్పన్నా జాతా భూతా సఞ్జాతా నిబ్బత్తా అభినిబ్బత్తా, **యే ధమ్మా** యే సప్పచ్చయా సభావధమ్మా సన్తి సంవిజ్జన్తి ఉపలభన్తీతి సమ్బన్ధో. **తేసం** ధమ్మానం **హేతుం** కారణం తథాగతో **ఆహ** కథేసి. **తేసఞ్చ యో నిరోధో**తి తేసం హేతుధమ్మానం యో నిరోధో నిరుజ్ఝనసభావో, **ఏవంవాదీ మహాసమణో**తి సీలసమాధిపఞ్ఞాదిగుణపరివారమహన్తతాయ సమితపాపత్తా విద్ధంసితపాపత్తా చ మహాసమణో భగవా ఏవంవాదీ హేతువూపసమనాదివదనసీలో కథేతాతి అత్థో.

౨౮౭. తతో వుత్తధమ్మం సుత్వా అత్తనా పచ్చక్ఖకతప్పకారం దస్సేన్తో **సోహ**న్తిఆదిమాహ. తం ఉత్తానమేవ.

౨౮౯. ఏసేవ ధమ్మో యదితావదేవాతి సచేపి ఇతో ఉత్తరిం నత్థి, ఏత్తకమేవ ఇదం సోతాపత్తిఫలమేవ పత్తబ్బం. తథా ఏసో ఏవ ధమ్మోతి అత్థో. **పచ్చబ్యథ** పటివిద్ధథ తుమ్హే అసోకం **పదం** నిబ్బానం. అమ్హేహి నామ ఇదం పదం బహుకేహి కప్పనహుతేహి అదిట్ఠమేవ అబ్భతీతం.

౨౯౦. య్వాహం ధమ్మం గవేసన్తోతి యో అహం ధమ్మం సన్తిపదం గవేసన్తో పరియేసన్తో **కుతిత్థే** కుచ్ఛితతిత్థే నిన్దితబ్బతిత్థే **సఞ్చరిం** పరిబ్భమిన్తి అత్థో. **సో మే అత్థో అనుప్పత్తో**తి సో పరియేసితబ్బో అత్థో మయా అనుప్పత్తో సమ్పత్తో, ఇదాని పన **మే** మయ్హం **నప్పమజ్జితుం** అప్పమాదేన భవితుం కాలోతి అత్థో.

౨౯౧. అహం అస్సజినా థేరేన **తోసితో** కతసోమనస్సో, **అచలం** నిచ్చలం నిబ్బానపదం, **పత్వాన** పాపుణిత్వా **సహాయకం** కోలితమాణవం **గవేసన్తో** పరియేసన్తో అస్సమపదం అగమాసిన్తి అత్థో.

౨౯౨. **దూరతోవ మమం దిస్వాతి** అస్సమపదతో దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం మమం దిస్వా సుసిక్ఖితో **మే** మమ సహాయో ఠాననిసజ్జాదిఇరియాపథేహి **సమ్పన్నో** సమఙ్గీభూతో **ఇదం** ఉపరి వుచ్చమానవచనం **అబ్రవి** కథేసీతి అత్థో.

౨౯౩. భో సహాయ, **పసన్నముఖనేత్తాసి** పసన్నేహి సోభనేహి దద్దల్లమానేహి ముఖనేత్తేహి సమన్నాగతో అసి. మునిభావో ఇవ తే **దిస్సతి** పఞ్ఞాయతి. ఇత్థమ్భూతో త్వం **అమతాధిగతో** అమతం నిబ్బానం అధిగతో అసి, **కచ్చి అచ్చుతం** నిబ్బానపదం అధిగతో అధిగచ్ఛీతి పుచ్ఛామీతి అత్థో.

౨౯౪. **సుభానురూపో ఆయాసీ**తి సుభస్స పసన్నవణ్ణస్స అనురూపో హుత్వా ఆయాసి ఆగచ్ఛసి. **ఆనేఞ్జకారితో వియా**తి తోమరాదీహి కారితో ఆనేఞ్జో హత్థీ వియ **దన్తోవ** తీహి మాసేహి సుసిక్ఖితో ఇవ బాహితపాపత్తా, **బ్రాహ్మణ దన్తదమథో** సిక్ఖితసిక్ఖో నిబ్బానపదే ఉపసన్తో అసీతి పుచ్ఛి.

౨౯౭. తేన పుట్ఠో **అమతం మయా**తిఆదిమాహ. తం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౯౯. **అపరియోసితసఙ్కప్పో**తి “అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స అగ్గసావకో భవేయ్య”న్తి పత్థితపత్థనాయ కోటిం అప్పత్తసఙ్కప్పోతి అత్థో. **కుతిత్థే** అగన్తబ్బమగ్గే **అహం సఞ్చరిం** పరిబ్భమిం. భన్తే గోతమ, లోకజేట్ఠ తవ దస్సనం **ఆగమ్మ** పత్వా, **మమ సఙ్కప్పో** మయ్హం పత్థనా **పూరితో** అరహత్తమగ్గాధిగమేన సావకపారమీఞాణస్స పాపుణనేన పరిపుణ్ణోతి అధిప్పాయో.

౩౦౦. **పథవియం పతిట్ఠాయా**తి పథవియం నిబ్బత్తా **సమయే** హేమన్తకాలే **పుప్ఫన్తి** వికసన్తి, **దిబ్బగన్ధా** సుగన్ధా సుట్ఠు **పవన్తి** పవాయన్తి, **సబ్బపాణినం** సబ్బే దేవమనుస్సే **తోసేన్తి** సోమనస్సయుత్తే కరోన్తి యథా.

౩౦౧. **తథేవాహం మహావీరా**తి మహావీరియవన్తసక్యకులపసుతమహాపరివార **తే** తవ సాసనే **పతిట్ఠాయ** అహం పతిట్ఠహిత్వా **పుప్ఫితుం** అరహత్తమగ్గఞాణేన వికసితుం **సమయం** కాలం **ఏసామి** గవేసామి తథేవాతి సమ్బన్ధో.

౩౦౨. **విముత్తిపుప్ఫ**న్తి సబ్బకిలేసేహి విముచ్చనతో విమోచనతో వా విముత్తి అరహత్తఫలవిముత్తిసఙ్ఖాతం పుప్ఫం **ఏసన్తో** గవేసన్తో, తఞ్చ ఖో **భవసంసారమోచనం** కామభవాదిభవేసు సంసరణం గమనం భవసంసారం, తతో మోచనం భవసంసారమోచనం. **విముత్తిపుప్ఫలాభేనా**తి విముచ్చనం విముచ్చన్తి వా కతసమ్భారా ఏతాయాతి విముత్తి, అగ్గఫలం. పుప్ఫన్తి వికసన్తి వేనేయ్యా ఏతేనాతి పుప్ఫం. విముత్తి ఏవ పుప్ఫం విముత్తిపుప్ఫం. లభనం లాభో, విముత్తిపుప్ఫస్స లాభో విముత్తిపుప్ఫలాభో. తేన విముత్తిపుప్ఫలాభేన అధిగమనేన **సబ్బపాణినం** సబ్బసత్తే **తోసేమి** సోమనస్సం పాపేమీతి అత్థో.

౩౦౩. ‘‘**యావతా బుద్ధఖేత్తమ్హీ**’’తిఆదీసు **చక్ఖుమ** పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమన్త యత్తకే ఠానే రతనసుత్తాదీనం పరిత్తానం ఆణా ఆనుభావో పవత్తతి, తత్తకే సతసహస్సకోటిచక్కవాళసఙ్ఖాతే బుద్ధఖేత్తే **ఠపేత్వాన మహామునిం** సమ్మాసమ్బుద్ధం వజ్జేత్వా అవసేసేసు సత్తేసు అఞ్ఞో కోచి **తవ పుత్తస్స** తుయ్హం పుత్తేన మయా **పఞ్ఞాయ సదిసో** సమో నత్థీతి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానమేవ.

౩౦౪. **పటిపన్నా**తి చతుమగ్గసమఙ్గినో చ **ఫలట్ఠా** అరహత్తఫలే ఠితా చ **సేఖా ఫలసమఙ్గినో** హేట్ఠిమేహి తీహి ఫలేహి సమన్నాగతా చ ఏతే అట్ఠ అరియభిక్ఖూ, **ఉత్తమత్థం** నిబ్బానం **ఆసీసకా** గవేసకా, **తం** పఞ్ఞవన్తం **పరివారేన్తి సదా** సబ్బకాలం

సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తీతి అత్థో.

౩౧౦. కాయవేదనాచిత్తధమ్మానుపస్సనాసఙ్ఖాతానం చతున్నం సతిపట్ఠానానం **కుసలా** ఛేకా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గాదీనం సత్తన్నం సమ్బోజ్ఝఙ్గానం **భావనాయ**వడ్ఢనాయ **రతా** అల్లీనా.

౩౧౪

. **ఉళురాజావ** తారకరాజా ఇవ చ సోభసి.

౩౧౫. రుక్ఖపబ్బతరతనసత్తాదయో ధారేతీతి ధరణీ, ధరణియం రుహా సఞ్జాతా వడ్ఢితా చాతి **ధరణీరుహా** రుక్ఖా. పథవియం పతిట్ఠాయ **రుహన్తి** వడ్ఢన్తి వుద్ధిం విరూళ్హిం ఆపజ్జన్తి. **వేపుల్లతం** విపులభావం పరిపూరభావం **పాపుణన్తి, తే** రుక్ఖా కమేన **ఫలం దస్సయన్తి** ఫలధారినో హోన్తి.

౩౧౭-౯. పునపి భగవన్తమేవ థోమేన్తో **సిన్ధు సరస్సతీ**తిఆదిమాహ. తత్థ సిన్ధువాది నామ గఙ్గా చ సరస్సతీ నామ గఙ్గా చ నన్దియగఙ్గా చ చన్దభాగాగఙ్గా చ గఙ్గా నామ గఙ్గా చ యమునా నామ గఙ్గా చ సరభూ నామ గఙ్గా చ మహీ నామ గఙ్గా చ. **సన్దమానానం** గచ్ఛన్తీనం **ఏతాసం** గఙ్గానం **సాగరోవ** సముద్దో ఏవ **సమ్పటిచ్ఛతి** పటిగ్గణ్హాతి ధారేతి. తదా ఏతా సబ్బగఙ్గా **పురిమం నామం** సిన్ధువాదిగఙ్గాత్యాదికం పురిమం నామపణ్ణత్తివోహారం **జహన్తి** ఛడ్డేన్తి **సాగరోతేవ** సాగరో ఇతి ఏవ **ఞాయతి** పాకటా భవతి యథా. **తథేవ** తథా ఏవ **ఇమే చతుబ్బణ్ణా** ఖత్తియబ్రాహ్మణవేస్ససుద్దసఙ్ఖాతా చత్తారో కులా **తవన్తికే** తవ అన్తికే సమీపే **పబ్బజిత్వా** పత్తకాసాయచీవరధారినో పరిచరన్తా **పురిమం నామం** ఖత్తియాదినామధేయ్యం పణ్ణత్తివోహారం **జహన్తి** చజన్తి, **బుద్ధపుత్తాతి** బుద్ధస్స ఓరసాతి **ఞాయరే** పాకటా భవేయ్యుం.

౩౨౦-౪. చన్దో చన్దమణ్డలో అబ్భా మహికా రజో ధుమో రాహూతి పఞ్చహి ఉపక్కిలేసేహి విరహితత్తా **విమలో** విగతమలో నిమ్మలో, **ఆకాసధాతుయా** ఆకాసగబ్భే **గచ్ఛం** గచ్ఛన్తో, **సబ్బే** తారకసమూహే ఆభాయ మద్దమానో లోకే **అతిరోచతి** దద్దల్లతి యథా. **తథేవ** తథా ఏవ త్వం…పే….

౩౨౫-౭. ఉదకే జాతా ఉదకే సంవడ్ఢా కుముదా మన్దాలకా చ **బహూ** సఙ్ఖాతిక్కన్తా, **తోయేన** ఉదకేన కద్దమకలలేన చ **ఉపలిమ్పన్తి** అల్లీయన్తి యథా, తథేవ **బహుకా సత్తా** అపరిమాణా సత్తా లోకే **జాతా** సంవడ్ఢా రాగేన చ దోసేన చ **అట్టితా** బన్ధితా **విరూహరే** విరుహన్తి. కద్దమే కుముదం యథా విరుహతి సఞ్జాయతి. **కేసరీ**తి పదుమం.

౩౨౯-౩౦. రమ్మకే మాసేతి కత్తికమాసే "కోముదియా చాతుమాసినియా"తి వుత్తత్తా. **వారిజా** పదుమపుప్ఫాదయో **బహూ** పుప్ఫా **పుప్ఫన్తి** వికసన్తి, **తం మాసం** తం కత్తికమాసం నాతివత్తన్తి వారిజాతి సమ్బన్ధో. **సమయో పుప్ఫనాయ సో**తి సో కత్తికమాసో పుప్ఫనాయ వికసనాయ సమయో కాలోతి అత్థో. యథా పుప్ఫన్తి తథేవ త్వం, సక్యపుత్త, **పుప్ఫితో** వికసితో అసి. **పుప్ఫితో తే విముత్తియా**తి తే తుయ్హం సిస్సా కతసమ్భారా భిక్ఖూ విముత్తియా అరహత్తఫలఞాణేన పుప్ఫితో వికసితో. యథా వారిజం పదుమం పుప్ఫనసమయం నాతిక్కమతి, తథా తే సాసనం ఓవాదానుసాసనిం **నాతివత్తన్తి** నాతిక్కమన్తీతి అత్థో.

౩౩౩-౪. యథాపి సేలో హిమవాతి హిమవా నామ సేలమయపబ్బతో. **సబ్బపాణినం** సబ్బేసం బ్యాధితానం సత్తానం **ఓసధో** ఓసధవన్తో సబ్బనాగానం సబ్బఅసురానం సబ్బదేవానఞ్చ **ఆలయో** అగారభూతో యథా, తథేవ త్వం, మహావీర, సబ్బపాణినం జరాబ్యాధిమరణాదీహి పమోచనతో ఓసధో వియ. యథా సో హిమవా నాగాదీనం ఆలయో, తథా తేవిజ్జాయ చ ఛళభిఞ్ఞాయ చ ఇద్ధియా చ **పారమిం** పరియోసానం **గతా** పత్తా తువం నిస్సాయ వసన్తీతి సమ్బన్ధో. హేట్ఠా వా ఉపరి వా ఉపమాఉపమేయ్యవసేన గాథానం సమ్బన్ధనయా సువిఞ్ఞేయ్యావ.

౩౪౨. ఆసయానుసయం ఞత్వాతి ఏత్థ ఆసయోతి అజ్ఝాసయో చరియా, అనుసయోతి థామగతకిలేసో. “అయం రాగచరితో, అయం దోసచరితో, అయం మోహచరితో”తిఆదినా ఆసయఞ్చ అనుసయం కిలేసపవత్తిఞ్చ జానిత్వాతి అత్థో. **ఇన్ద్రియానం బలాబలన్తి** సద్ధిన్ద్రియాదీనం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం తిక్ఖిన్ద్రియో ముదిన్ద్రియో స్వాకారో ద్వాకారో సువిఞ్ఞాపయో దువిఞ్ఞాపయోతి ఏవం బలాబలం జానిత్వా. **భబ్బాభబ్బే విదిత్వానాతి** “మయా దేసితం ధమ్మం పటివిజ్ఝితుం అయం పుగ్గలో భబ్బో సమత్థో, అయం పుగ్గలో అభబ్బో”తి విదిత్వా పచ్చక్ఖం కత్వా, భన్తే, సబ్బఞ్ఞు త్వం చాతుద్దీపికమహామేఘో వియ ధమ్మదేసనాసీహనాదేన అభీతనాదేన **గజ్జసి** సకలం చక్కవాళం ఏకనిన్నాదం కరోసి.

౩౪౩-౪. చక్కవాళపరియన్తాతి సమన్తా చక్కవాళగబ్భం పూరేత్వా పరిసా నిసిన్నా భవేయ్య. తే ఏవం నిసిన్నా **నానాదిట్ఠీ** అనేకదస్సనగాహినో వివదమానా ద్వేళ్హకజాతా వివదన్తి, తం తేసం **విమతిచ్ఛేదనాయ** దుబుద్ధిఛిన్దనత్థాయ **సబ్బేసం** సత్తానం **చిత్తమఞ్ఞాయ** చిత్తాచారం ఞత్వా **ఓపమ్మకుసలో** ఉపమాఉపమేయ్యేసు దక్ఖో త్వం, ముని, **ఏకం పఞ్హం కథేన్తోవ** ఏకేనేవ పఞ్హకథనేన సకలచక్కవాళగబ్భే నిసిన్నానం పాణీనం **విమతిం** సంసయం **ఛిన్దసి** నిక్కఙ్ఖం కరోతీతి అత్థో.

౩౪౫. ఉపదిససదిసేహేవాతి ఏత్థ ఉదకస్స ఉపరి దిస్సన్తి పాకటా హోన్తీతి ఉపదిసా, సేవాలా. ఉపదిసేహి సదిసా ఉపదిససదిసా, మనుస్సా. యథా హి ఉపదిసా సేవాలా ఉదకం అదిస్సమానం కత్వా తస్సుపరి పత్థరిత్వా ఠితా హోన్తి, తథా **వసుధా** పథవీ తేహి ఉపదిససదిసేహి ఏవ మనుస్సేహి నిరన్తరం పత్థరిత్వా ఠితేహి పూరితా భవేయ్య. తే సబ్బేవ పథవిం పూరేత్వా ఠితా మనుస్సా **పఞ్జలికా** సిరసి అఞ్జలిం పగ్గహితా **కిత్తయుం లోకనాయకం** లోకనాయకస్స బుద్ధస్స గుణం కథేయ్యుం.

౩౪౬. తే సబ్బే దేవమనుస్సా **కప్పం వా** సకలం కప్పం **కిత్తయన్తా** గుణం కథేన్తాపి **నానావణ్ణేహి** నానప్పకారేహి గుణేహి కిత్తయుం. తథాపి తే సబ్బే **పరిమేతుం** గుణపమాణం కథేతుం **న పప్పేయ్యుం** న సమ్పాపుణేయ్యుం న సక్కుణేయ్యుం. **అప్పమేయ్యో తథాగతో** సమ్మాసమ్బుద్ధో అపరిమేయ్యో గుణాతిరేకో. ఏతేన గుణమహన్తతం దీపేతి.

౩౪౭. సకేన థామేన అత్తనో బలేన హేట్ఠా ఉపమాఉపమేయ్యవసేన **జినో** జితకిలేసో బుద్ధో **మయా కిత్తితో** థోమితో యథా అహోసి, ఏవమేవ సబ్బే దేవమనుస్సా కప్పకోటీపి కప్పకోటిసతేపి **కిత్తేన్తా పకిత్తయుం** కథేయ్యున్తి అత్థో.

౩౪౮. పునపి గుణానం అప్పమాణతం దీపేతుం **సచే హి కోచి దేవో వా**తిఆదిమాహ. **పూరితం పరికడ్ఢేయ్యాతి** మహాసముద్దే పూరితఉదకం సమన్తతో ఆకడ్ఢేయ్య. **సో** పుగ్గలో **విఘాతం** దుక్ఖమేవ **లభేయ్య** పాపుణేయ్యాతి అత్థో.

౩౫౦. వత్తేమి జినసాసనన్తి జినేన భాసితం సకలం పిటకత్తయం వత్తేమి పవత్తేమి రక్ఖామీతి అత్థో. **ధమ్మసేనాపతీతి** ధమ్మేన పఞ్ఞాయ భగవతో చతుపరిససఙ్ఖాతాయ పరిసాయ పతి పధానోతి ధమ్మసేనాపతి. **సక్యపుత్తస్స** భగవతో సాసనే

అజ్జ ఇమస్మిం వత్తమానకాలే చక్కవత్తిరఞ్ఞో జేట్ఠపుత్తో వియ సకలం బుద్ధసాసనం పాలేమీతి అత్థో.

౩౫౨-౩. అత్తనో సంసారపరిబ్భమం దస్సేన్తో **యో కోచి మనుజో భారన్తి**ఆదిమాహ. యో కోచి **మనుజో** మానుసో **భారం** సీసభారం **మత్థకే** సీసే ఠపేత్వా **ధారేయ్య** వహేయ్య, **సదా** సబ్బకాలం సో మనుజో తేన **భారేన దుక్ఖితో** పీళితో అతిభూతో **అస్స** భవేయ్య. భారో భరితభారో భరితో అతీవ భారితో. **తథా** తేన పకారేన అహం రాగగ్గిదోసగ్గిమోహగ్గిసఙ్ఖాతేహి తీహి అగ్గీహి డయ్హమానో, **గిరిం ఉద్ధరితో యథా** మహామేరుపబ్బతం ఉద్ధరిత్వా ఉక్ఖిపిత్వా సీసే ఠపితో **భవభారేన** భవసంసారుప్పత్తిభారేన, **భరితో** దుక్ఖితో భవేసు **సంసరిం** పరిబ్భమిన్తి సమ్బన్ధో.

౩౫౪. ఓరోపితో చ మే భారోతి ఇదాని పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ సో భవభారో మయా ఓరోపితో నిక్ఖిత్తో. **భవా ఉగ్ఘాటితా మయా**తి సబ్బే నవ భవా మయా విద్ధంసితా. **సక్యపుత్తస్స** భగవతో సాసనే యం **కరణీయం** కత్తబ్బం మగ్గపటిపాటియా కిలేసవిద్ధంసనకమ్మం అత్థి, తం సబ్బం మయా కతన్తి అత్థో.

౩౫౫. పున అత్తనో విసేసం దస్సేన్తో **యావతా బుద్ధఖేత్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **యావతా** యత్తకే దససహస్సచక్కవాళసఙ్ఖాతే బుద్ధఖేత్తే **సక్యపుఙ్గవం** సక్యకులజేట్ఠకం భగవన్తం ఠపేత్వా అవసేససత్తేసు కోచిపి పఞ్ఞాయ **మే** మయా సమో నత్థీతి దీపేతి. తేనాహ – “అహం అగ్గోమ్హి పఞ్ఞాయ, సదిసో మే న విజ్జతీ”తి.

౩౫౬. పున అత్తనో ఆనుభావం పకాసేన్తో **సమాధిమ్హీ**త్యాదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౩౬౦. ఝానవిమోక్ఖానఖిప్పపటిలాభీతి పఠమజ్ఝానాదీనం ఝానానం లోకతో విముచ్చనతో “విమోక్ఖ”న్తి సఙ్ఖం గతానం అట్ఠన్నం లోకుత్తరవిమోక్ఖానఞ్చ ఖిప్పలాభీ సీఘం పాపుణాతీతి అత్థో.

౩౬౨. ఏవం మహానుభావస్సాపి అత్తనో సబ్రహ్మచారీసు గారవబహుమానతం పకాసేన్తో **ఉద్ధతవిసోవా**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఉద్ధతవిసో** ఉప్పాటితఘోరవిసో సప్పో ఇవ **ఛిన్నవిసాణోవ** ఛిన్దితసిఙ్గో ఉసభో ఇవ అహం ఇదాని **నిక్ఖిత్తమానదప్పోవ** ఛడ్డితగోత్తమదాదిమానదప్పోవ **గణం** సఙ్ఘస్స సన్తికం **గరుగారవేన** ఆదరబహుమానేన **ఉపేమి** ఉపగచ్ఛామి.

౩౬౩. ఇదాని అత్తనో పఞ్ఞాయ మహత్తతం పకాసేన్తో **యదిరూపినీ**తిఆదిమాహ. ఏవరూపా మే మహతీ పఞ్ఞా అరూపినీ సమానా యది రూపినీ భవేయ్య, తదా మే మమ పఞ్ఞా **వసుపతీనం** పథవిస్సరానం రాజూనం **సమేయ్య** సమా భవేయ్యాతి అధిప్పాయో. ఏవం అత్తనో పఞ్ఞాయ మహత్తభావం దస్సేత్వా తతో పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణేన పుబ్బే కమ్మం సరిత్వా **అనోమదస్సిస్సా**తిఆదిమాహ. తత్థ అనోమదస్సిస్స భగవతో మయా కతాయ ఞాణథోమనాయ ఫలం ఏతం మమ పఞ్ఞామహత్తన్తి అత్థో.

౩౬౪. పవత్తితం ధమ్మచక్కన్తి ఏత్థ చక్క-సద్దో పనాయం “చతుచక్కయాన”న్తిఆదీసు వాహనే వత్తతి. “పవత్తితే చ పన భగవతా ధమ్మచక్కే”తిఆదీసు (మహావ. ౧౭; సం॰ ని॰ ౫.౧౦౮౧) దేసనాయం. “చక్కం వత్తయ సబ్బపాణిన”న్తిఆదీసు (జా॰ ౧.౭.౧౪౯) దానమయపుఞ్ఞకిరియాయం. “చక్కం వత్తేతి అహోరత్త”న్తిఆదీసు ఇరియాపథే. “ఇచ్ఛాహతస్స పోసస్స, చక్కం భమతి మత్థకే”తిఆదీసు (జా॰ ౧.౧.౧౦౪; ౧.౫.౧౦౩) ఖురచక్కే “రాజా చక్కవత్తీ చక్కానుభావేన వత్తనకో”తిఆదీసు (ఇతివు॰ ౨౨; దీ॰ ని॰ ౧.౨౫౮) రతనచక్కే. ఇధ పనాయం దేసనాయం. **తాదినా** తాదిగుణసమన్నాగతేన **సక్యపుత్తేన**

గోతమసమ్బుద్ధేన **పవత్తితం** దేసితం పిటకత్తయసఙ్ఖాతం **ధమ్మచక్కం** అహం **సమ్మా** అవిపరీతేన **అనువత్తేమి** అనుగన్త్వా వత్తేమి, దేసేమి దేసనం కరోమి. **ఇదం** అనువత్తనం దేసితస్స అనుగన్త్వా పచ్ఛా దేసనం పురిమబుద్ధానం కతాయ ఞాణథోమనాయ ఫలన్తి సమ్బన్ధో.

౩౬౫. తతో సప్పురిసూపనిస్సయయోనిసోమనసికారాదిపుఞ్ఞఫలం దస్సేన్తో **మా మే కదాచి పాపిచ్ఛో**తిఆదిమాహ. తత్థ **పాపిచ్ఛో** లామకాయ ఇచ్ఛాయ సమన్నాగతో పాపచారీ పుగ్గలో చ ఠాననిసజ్జాదీసు వత్తపటివత్తకరణే **కుసీతో** చ ఝానసమాధిమగ్గభావనాదీసు **హీనవీరియో** చ గన్థధురవిపస్సనాధురవిరహితత్తా **అప్పస్సుతో** చ ఆచరియుపజ్ఝాయాదీసు ఆచారవిరహితత్తా **అనాచారో** చ పుగ్గలో **కదాచి** కాలే **కత్థచి** ఠానే **మే** మయా సహ **సమేతో** సమాగతో **మా అహు** మా భవతూతి సమ్బన్ధో.

౩౬౬. బహుస్సుతోతి పరియత్తిపటివేధవసేన దువిధో బహుస్సుతో చ పుగ్గలో. **మేధావీ**తి మేధాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో చ. **సీలేసు సుసమాహితో**తి చతుపారిసుద్ధిసీలమగ్గసమ్పయుత్తసీలఅట్ఠఙ్గుపోసథసీలాదీసు సుట్ఠు ఆహితో ఠపితచిత్తో చ. **చేతోసమథానుయుత్తో**తి చిత్తస్స ఏకీభావమనుయుత్తో చ పుగ్గలో. **అపి ముద్ధని తిట్ఠతు** ఏవరూపో పుగ్గలో మయ్హం ముద్ధని సిరసి అపి తిట్ఠతూతి అత్థో.

౩౬౭. అత్తనో లద్ధఫలానిసంసం వత్వా తత్థఞ్ఞే నియోజేన్తో **తం వో వదామి భద్దన్తే**తిఆదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౩౬౮-౯. యమహన్తి యం అస్సజిత్థేరం అహం **పఠమం** ఆదిమ్హి దిస్వా సోతాపత్తిమగ్గపటిలాభేన సక్కాయదిట్ఠాదీనం కిలేసానం పహీనత్తా **విమలో** మలరహితో **అహుం** అహోసి, **సో** అస్సజిత్థేరో **మే** మయ్హం **ఆచరియో** లోకుత్తరధమ్మసిక్ఖాపకో అహుం. అహం తస్స సవనాయ అనుసాసనేన అజ్జ ధమ్మసేనాపతి అహుం. **సబ్బత్థ** సబ్బేసు గుణేసు **పారమిం పత్తో** పరియోసానం పత్తో **అనాసవో** నిక్కిలేసో విహరామి.

౩౭౦. అత్తనో ఆచరియే సగారవం దస్సేన్తో **యో మే ఆచరియో**తిఆదిమాహ. **యో** అస్సజి నామ థేరో సత్థు సావకో **మే** మయ్హం ఆచరియో **ఆసి** అహోసి, సో థేరో **యస్సం దిసాయం** యస్మిం దిసాభాగే వసతి, అహం తం దిసాభాగం **ఉస్సీసమ్హి** సీసుపరిభాగే కరోమీతి సమ్బన్ధో.

౩౭౧. తతో అత్తనో ఠానన్తరప్పత్తభావం దస్సేన్తో **మమ కమ్మన్తి**ఆదిమాహ. **గోతమో** భగవా **సక్యపుఙ్గవో** సక్యకులకేతు సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణేన మమ పుబ్బే కతకమ్మం **సరిత్వాన** ఞత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే నిసిన్నో **అగ్గట్ఠానే** అగ్గసావకట్ఠానే మం ఠపేసీతి సమ్బన్ధో.

౩౭౪. అత్థపటిసమ్భిదా, ధమ్మపటిసమ్భిదా, నిరుత్తిపటిసమ్భిదా, పటిభానపటిసమ్భిదాతి ఇమా చతస్సో పటిసమ్భిదా చ, తాసం భేదో **పటిసమ్భిదామగ్గే** (పటి॰ మ॰ ౧.౭౬; విభ॰ ౭౧౮) వుత్తోయేవ. చతుమగ్గచతుఫలవసేన వా రూపారూపఝానవసేన వా అట్ఠ విమోక్ఖా సంసారవిముచ్చనధమ్మా చ ఇద్ధివిధాదయో ఛ అభిఞ్ఞాయో చ **సచ్ఛికతా** పచ్చక్ఖం కతా. **కతం బుద్ధస్స సాసనన్తి** బుద్ధస్స అనుసిట్ఠి ఓవాదసఙ్ఖాతం సాసనం కతం అరహత్తమగ్గఞాణేన నిప్ఫాదితన్తి అత్థో.

ఇత్థం సుదన్తి ఏత్థ **ఇత్థ**న్తి నిదస్సనత్థే నిపాతో, ఇమినా పకారేనాతి అత్థో. తేన సకలసారిపుత్తాపదానం నిదస్సేతి. **సుద**న్తి పదపూరణే నిపాతో. **ఆయస్మా**తి గరుగారవాధివచనం. **సారిపుత్తో**తి మాతు నామవసేన కతనామధేయ్యో థేరో. **ఇమా గాథాయో**తి ఇమా సకలా సారిపుత్తత్థేరాపదానగాథాయో అభాసి కథేసి. **ఇతి**సద్దో పరిసమాపనత్థే నిపాతో, సకలం సారిపుత్తాపదానం నిట్ఠితన్తి అత్థో.

సారిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౨. మహామోగ్గల్లానత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అనోమదస్సీ భగవాత్యాదికం ఆయస్మతో మోగ్గల్లానత్థేరస్స అపదానం. అయఞ్చ థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలేతిఆది సారిపుత్తత్థేరస్స ధమ్మసేనాపతినో వత్థుమ్హి వుత్తమేవ. థేరో హి పబ్బజితదివసతో పట్ఠాయ సత్తమే దివసే మగధరట్ఠే కల్లవాలగామకం ఉపనిస్సాయ సమణధమ్మం కరోన్తో థినమిద్ధే ఓక్కమన్తే సత్థారా "మోగ్గల్లాన, మా తుచ్ఛో తవ వాయామో"తిఆదినా సంవేజితో థినమిద్ధం వినోదేత్వా భగవతా వుచ్చమానం ధాతుకమ్మట్ఠానం సుణన్తో ఏవ విపస్సనాపటిపాటియా ఉపరిమగ్గత్తయం అధిగన్త్వా అగ్గఫలక్ఖణే సావకఞాణస్స మత్థకం పాపుణి.

౩౭౫. ఏవం దుతియసావకభావం పత్వా ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరియం అపదానం పకాసేన్తో **అనోమదస్సీ భగవా**తిఆదిమాహ. తత్థ న ఓమం అలామకం దస్సనం పస్సనం అస్సాతి అనోమదస్సీ. తస్స హి ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణపటిమణ్డితసరీరత్తా సకలం దివసం సకలం మాసం సకలం సంవచ్ఛరం సంవచ్ఛరసతసహస్సమ్పి పస్సన్తానం దేవమనుస్సానం అతిత్తికరం దస్సనన్తి, అనోమం అలామకం నిబ్బానం దస్సనసీలోతి వా "అనోమదస్సీ"తి లద్ధనామో భాగ్యవన్తతాదీహి కారణేహి భగవా. **లోకజేట్ఠో**తి సకలసత్తలోకస్స జేట్ఠో పధానో. ఆసభసదిసత్తా ఆసభో, నరానం ఆసభో **నరాసభో**. సో లోకజేట్ఠో నరాసభో అనోమదస్సీ భగవా **దేవసఙ్ఘపురక్ఖతో** దేవసమూహేహి పరివారితో. హిమవన్తమ్హి విహాసీతి సమ్బన్ధో.

౩౭౬. యదా దుతియసావకభావాయ దుతియవారే పత్థనం అకాసి, తదా నామేన వరుణో నామ అహం నాగరాజా హుత్వా నిబ్బత్తో అహోసిన్తి అత్థో. తేన వుత్తం – "వరుణో నామ నామేన, నాగరాజా అహం తదా"తి. **కామరూపీ**తి యదిచ్ఛితకామనిమ్మానసీలో. **వికుబ్బామీ**తి వివిధం ఇద్ధివికుబ్బనం కరోమి. **మహోదధినివాసహ**న్తి మఞ్జేరికా నాగా, భూమిగతా నాగా, పబ్బతట్ఠా నాగా, గఙ్గావహేయ్యా నాగా, సాముద్దికా నాగాతి ఇమేసం నాగానం అన్తరే సాముద్దికనాగో అహం మహోదధిమ్హి సముద్దే నివాసిం, వాసం కప్పేసిన్తి అత్థో.

౩౭౭. సఙ్గణియం గణం హిత్వాతి నిచ్చపరివారభూతం సకపరివారం నాగసమూహం హిత్వా వినా హుత్వా . **తూరియం పట్ఠపేసహ**న్తి అహం తూరియం పట్ఠపేసిం, వజ్జాపేసిన్తి అత్థో. **సమ్బుద్ధం పరివారేత్వా**తి అనోమదస్సిసమ్బుద్ధం సమన్తతో సేవమానా **అచ్ఛరా** నాగమాణవికా **వాదేసుం** దిబ్బవాదేహి గీతా వాక్యాదీహి వాదేసుం లద్ధానురూపతో వజ్జేసుం తదాతి అత్థో.

౩౭౮. వజ్జమానేసు తూరేసూతి మనుస్సనాగతూరియేసు పఞ్చఙ్గికేసు వజ్జమానేసు . **దేవా తూరాని వజ్జయున్తి** చాతుమహారాజికా దేవా దిబ్బతూరియాని వజ్జింసు వాదేసున్తి అత్థో. **ఉభిన్నం సద్దం సుత్వానాతి** ఉభిన్నం దేవమనుస్సానం భేరిసద్దం సుత్వా. తిలోకగరుసమానోపి బుద్ధో **సమ్బుజ్ఝథ** జానాతి సుణాతీతి అత్థో.

౩౭౯. నిమన్తేత్వాన సమ్బుద్ధన్తి ససావకసఙ్ఘం సమ్బుద్ధం స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా పరివారేత్వా. **సకభవనన్తి** అత్తనో నాగభవనం ఉపాగమిం. గన్త్వా చ **ఆసనం పఞ్ఞపేత్వానాతి** రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానకుటిమణ్డపసయననిసీదనట్ఠానాని పఞ్ఞాపేత్వా సజ్జేత్వాతి అత్థో. **కాలమారోచయిం అహన్తి** ఏవం కతపుబ్బవిధానో అహం “కాలో, భన్తే, నిట్ఠితం భత్త”న్తి కాలం ఆరోచయిం విఞ్ఞాపేసిం.

౩౮౦. ఖీణాసవసహస్సేహీతి తదా సో భగవా అరహన్తసహస్సేహి పరివుతో లోకనాయకో సబ్బా దిసా ఓభాసేన్తో మే భవనం **ఉపాగమి** సమ్పత్తోతి అత్థో.

౩౮౧. అత్తనో భవనం పవిట్ఠం భగవన్తం భోజనాకారం దస్సేన్తో **ఉపవిట్ఠం మహావీర**న్తిఆదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౩౮౬. ఓక్కాకకులసమ్భవోతి ఓక్కాకరఞ్ఞో పరమ్పరాగతరాజకులే ఉప్పన్నో సకలజమ్బుదీపే పాకటరాజకులే ఉప్పన్నో వా **గోత్తేన** గోత్తవసేన గోతమో నామ సత్థా మనుస్సలోకే భవిస్సతి.

౩౮౮. సో పచ్ఛా పబ్బజిత్వానాతి సో నాగరాజా పచ్ఛా పచ్ఛిమభవే **కుసలమూలేన** పుఞ్ఞసమ్భారేన **చోదితో** ఉయ్యోజితో సాసనే పబ్బజిత్వా గోతమస్స భగవతో దుతియో అగ్గసావకో హేస్సతీతి బ్యాకరణమకాసి.

౩౮౯. ఆరద్ధవీరియోతి ఠాననిసజ్జాదీసు ఇరియాపథేసు వీరియవా. **పహితత్తోతి** నిబ్బానే పేసితచిత్తో . **ఇద్ధియా పారమిం గతోతి** “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ఇద్ధిమన్తానం యదిదం మహామోగ్గల్లానో”తి (అ. ని. ౧.౧౮౦, ౧౯౦) అధిట్ఠానిద్ధివికుబ్బనిద్ధికమ్మవిపాకజిద్ధిఆదీసు పారమిం పరియోసానం గతో పత్తో. **సబ్బాసవేతి ఆ** సమన్తతో సవనతో పవత్తనతో “ఆసవా”తి లద్ధనామే కామభవదిట్ఠిఅవిజ్జాధమ్మే సబ్బే **పరిఞ్ఞాయ** సమన్తతో అఞ్ఞాయ జానిత్వా పజహిత్వా **అనాసవో** నిక్కిలేసో. **నిబ్బాయిస్సతీతి** కిలేసఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బాయిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౩౯౦. ఏవం థేరో అత్తనో పుఞ్ఞవసేన లద్ధబ్యాకరణం వత్వా పున పాపచరియం పకాసేన్తో **పాపమిత్తోపనిస్సాయా**తిఆదిమాహ. తత్థ **పాపమిత్తే** పాపకే లామకే మిత్తే **ఉపనిస్సాయ** నిస్సయే కత్వా తేహి సంసగ్గో హుత్వాతి అత్థో.

తత్రాయమనుపుబ్బీ కథా – ఏకస్మిం సమయే తిత్థియా సన్నిపతిత్వా మన్తేసుం – “జానాథావుసో, కేన కారణేన సమణస్స గోతమస్స లాభసక్కారో మహా హుత్వా నిబ్బత్తో”తి? “న జానామ”. “తుమ్హే పన న జానాథా”తి? “ఆమ, జానామ” – మోగ్గల్లానం నామ ఏకం భిక్ఖుం నిస్సాయ ఉప్పన్నో . సో హి దేవలోకం గన్త్వా దేవతాహి కతకమ్మం పుచ్ఛిత్వా ఆగన్త్వా మనుస్సానం కథేసి – “ఇదం నామ కత్వా ఏవరూపం సమ్పత్తిం లభన్తీ”తి. నిరయే నిబ్బత్తానమ్పి కమ్మం పుచ్ఛిత్వా ఆగన్త్వా మనుస్సానం కథేసి – “ఇదం నామ కత్వా ఏవరూపం దుక్ఖం అనుభవన్తీ”తి. మనుస్సా తస్స కథం సుత్వా మహన్తం లాభసక్కారం అభిహరన్తి. సచే తం మారేతుం సక్ఖిస్సామ, సో లాభసక్కారో అమ్హాకం నిబ్బత్తిస్సతి, అత్థేసో

ఉపాయోతి సబ్బే ఏకచ్ఛన్దా హుత్వా “యంకిఞ్చి కత్వా తం మారేస్సామా”తి అత్తనో ఉపట్ఠాకే సమాదపేత్వా కహాపణసహస్సం లభిత్వా పురిసఘాతకే చోరే పక్కోసాపేత్వా “మహామోగ్గల్లానత్థేరో నామ సమణస్స గోతమస్స సావకో కాళసిలాయం వసతి, తుమ్హే తత్థ గన్త్వా తం మారేథా”తి తేసం తం సహస్సం అదంసు. చోరా ధనలాభేన సమ్పటిచ్ఛిత్వా “థేరం మారేస్సామా”తి గన్త్వా తస్స వసనట్ఠానం పరివారేసుం. థేరో తేహి పరిక్ఖిత్తభావం ఞత్వా కుఞ్చికచ్ఛిద్దేన నిక్ఖమిత్వా పక్కామి. చోరా తం దివసం థేరం అదిస్వా పునేకదివసం తస్స వసనట్ఠానం పరిక్ఖిపింసు. థేరో ఞత్వా కణ్ణికామణ్డలం భిన్దిత్వా ఆకాసం పక్ఖన్ది. ఏవం తే పఠమమాసేపి, మజ్ఝిమమాసేపి థేరం గహేతుం నాసక్ఖింసు. పచ్ఛిమమాసే పన సమ్పత్తే థేరో అత్తనా కతకమ్మస్స ఆకడ్ఢనభావం ఞత్వా న అపగచ్ఛి. చోరా తం పహరన్తా తణ్డులకమత్తాని అట్ఠీని కరోన్తా భిన్దింసు. అథ నం “మతో”తి సఞ్ఞాయ ఏకస్మిం గుమ్బపిట్ఠే ఖిపిత్వా పక్కమింసు.

థేరో , “సత్థారం పస్సిత్వా వన్దిత్వావ పరినిబ్బాయిస్సామీ”తి అత్తభావం ఝానవేఠనేన వేఠేత్వా ఆకాసేన సత్థు సన్తికం గన్త్వా సత్థారం వన్దిత్వా “భన్తే, పరినిబ్బాయిస్సామీ”తి ఆహ. “పరినిబ్బాయిస్ససి, మోగ్గల్లానా”తి? “ఆమ, భన్తే”తి. “కత్థ గన్త్వా పరినిబ్బాయిస్ససీ”తి? “కాళసిలాపదేసం, భన్తే”తి. “తేన హి, మోగ్గల్లాన, మయ్హం ధమ్మం కథేత్వా యాహి. తాదిసస్స హి మే సావకస్స న దాని దస్సనం అత్థీ”తి. సో “ఏవం కరిస్సామి, భన్తే”తి సత్థారం వన్దిత్వా ఆకాసం ఉప్పతిత్వా సారిపుత్తత్థేరో వియ పరినిబ్బానదివసే నానప్పకారా ఇద్ధియో కత్వా ధమ్మం కథేత్వా సత్థారం వన్దిత్వా కాళసిలాపదేసం గన్త్వా పరినిబ్బాయి. “థేరం కిర చోరా మారేసు”న్తి అయం కథా సకలజమ్బుదీపే పత్థరి.

రాజా అజాతసత్తు చోరే పరియేసనత్థాయ చరపురిసే పయోజేసి. తేసు చోరేసు సురాపానే సురం పివన్తేసు మద్దేసు ఏకో ఏకస్స పిట్ఠిం పహరిత్వా పాతేసి. సో తం సన్తజ్జేన్తో “అమ్భో దుబ్బినీత త్వం, కస్మా మే పిట్ఠిం పహరిత్వా పాతేసి, కిం పన, అరే దుట్ఠచోర, తయా మహామోగ్గల్లానత్థేరో పఠమం పహతో”తి ఆహ. “కిం పన త్వం మయా పఠమం పహతభావం న జానాసీ”తి? ఏవం ఏతేసం “మయా పహతో, మయా పహతో”తి వదన్తానం సుత్వా తే చరపురిసా సబ్బే తే చోరే గహేత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా తే చోరే పక్కోసాపేత్వా పుచ్ఛి – “తుమ్హేహి థేరో మారితో”తి? “ఆమ, దేవా”తి. “కేహి తుమ్హే ఉయ్యోజితా”తి? “నగ్గసమణేహి, దేవా”తి. రాజా పఞ్చసతే నగ్గసమణే గాహాపేత్వా పఞ్చసతేహి చోరేహి సద్ధిం రాజఙ్గణే నాభిపమాణేసు ఆవాటేసు నిఖణాపేత్వా పలాలేహి పటిచ్ఛాదేత్వా అగ్గిం దాపేసి. అథ నేసం ఝామభావం జానిత్వా అయనఙ్గలేహి కసాపేత్వా సబ్బే ఖణ్డాఖణ్డం కారాపేసి. తదా భిక్ఖూ ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం – “మహామోగ్గల్లానత్థేరో అత్తనో అననురూపమరణం పత్తో”తి. సత్థా ఆగన్త్వా “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా”తి పుచ్ఛిత్వా “ఇమాయ నామ, భన్తే”తి వుత్తే “మోగ్గల్లానస్స, భిక్ఖవే, ఇమస్సేవ అత్తభావస్స అననురూపం మరణం, పుబ్బే పన తేన కతకమ్మస్స అనురూపమేవా”తి వత్వా “కిం పనస్స, భన్తే, పుబ్బకమ్మ”న్తి పుట్ఠో తం విత్థారేత్వా కథేసి.

అతీతే, భిక్ఖవే, బారాణసియం ఏకో కులపుత్తో సయమేవ కోట్టనపచనాదీని కరోన్తో మాతాపితరో పటిజగ్గి. అథస్స మాతాపితరో “తాత, త్వం ఏకకోవ గేహే చ అరఞ్ఞే చ కమ్మం కరోన్తో కిలమసి, ఏకం తే కుమారికం ఆనేస్సామా”తి వత్వా “అమ్మతాతా, యావ తుమ్హే జీవథ, తావ వో సహత్థా ఉపట్ఠహిస్సామీ”తి తేన పటిక్ఖిత్తాపి పునప్పునం యాచిత్వా కుమారికం ఆనేసుం. సా కతిపాహమేవ తే ఉపట్ఠహిత్వా పచ్ఛా తేసం దస్సనమపి అనిచ్ఛన్తీ – “న సక్కా తవ మాతాపితూహి సద్ధిం ఏకట్ఠానే వసితు”న్తి ఉజ్ఝాయిత్వా తస్మిం అత్తనో కథం అగ్గణ్హన్తే తస్స బహిగతకాలే మకచివాకఖణ్డాని చ యాగుఫేణకే చ

గహేత్వా తత్థ తత్థ ఆకిరిత్వా తేనాగన్త్వా “కిం ఇద”న్తి పుట్ఠా “ఇమేసం మహల్లకఅన్ధానం ఏతం కమ్మం, సబ్బం గేహం కిలిట్ఠం కరోన్తా విచరన్తి, న సక్కా ఏతేహి సద్ధిం ఏకట్ఠానే వసితు”న్తి ఏవం తాయ పునప్పునం కథియమానాయ ఏవరూపోపి పూరితపారమీ సత్తో మాతాపితూహి సద్ధిం భిజ్జి. సో “హోతు, జానిస్సామి నేసం కత్తబ్బకమ్మ”న్తి తే భోజేత్వా “అమ్మతాతా, అసుకట్ఠానే నామ తుమ్హాకం ఞాతకా ఆగమనం పచ్చాసీసన్తి, తత్థ గమిస్సామా”తి తే యానకం ఆరోపేత్వా ఆదాయ గచ్ఛన్తో అటవిమజ్ఝం పత్తకాలే “తాత, రస్మియో గణ్హథ, గోణా దణ్డసఞ్ఞాయ గమిస్సన్తి, ఇమస్మిం ఠానే చోరా వసన్తి, అహం ఓతరిత్వా చరామీ”తి పితు హత్థే రస్మియో దత్వా ఓతరిత్వా గచ్ఛన్తో సద్దం పరివత్తేత్వా చోరానం ఉట్ఠితసద్దమకాసి. మాతాపితరో సద్దం సుత్వా “చోరా ఉట్ఠితా”తి సఞ్ఞాయ “తాత, చోరా ఉట్ఠితా, మహల్లకా మయం, త్వం అత్తానమేవ రక్ఖాహీ”తి ఆహంసు. సో మాతాపితరో విరవన్తేపి చోరసద్దం కరోన్తో కోట్టేత్వా మారేత్వా అటవియం ఖిపిత్వా పచ్చాగమి.

సత్థా ఇదం తస్స పుబ్బకమ్మం కథేత్వా “భిక్ఖవే, మోగ్గల్లానో ఏత్తకం కమ్మం కత్వా అనేకవస్ససతసహస్సాని నిరయే పచ్చిత్వా తావ పక్కావసేసేన అత్తభావసతే ఏవమేవ కోట్టేత్వా సంచుణ్ణో మరణం పత్తో, ఏవం మోగ్గల్లానేన అత్తనో కమ్మానురూపమేవ మరణం లద్ధం. పఞ్చహి చోరసతేహి సద్ధిం పఞ్చతిత్థియసతానిపి మమ పుత్తం అప్పదుట్ఠం దుస్సేత్వా అనురూపమేవ మరణం లభింసు. అప్పదుట్ఠేసు హి పదుస్సన్తో దసహి కారణేహి అనయబ్యసనం పాపుణాతియేవా”తి అనుసన్ధిం ఘటేత్వా ధమ్మం దేసేన్తో ఇమా గాథా అభాసి –

“యో దణ్డేన అదణ్డేసు, అప్పదుట్ఠేసు దుస్సతి;
దసన్నమఞ్ఞతరం ఠానం, ఖిప్పమేవ నిగచ్ఛతి.

“వేదనం ఫరుసం జానిం, సరీరస్స వ భేదనం;
గరుకం వాపి ఆబాధం, చిత్తక్ఖేపం వ పాపుణే.

“రాజతో వా ఉపసగ్గం, అబ్భక్ఖానం వ దారుణం;
పరిక్ఖయం వ ఞాతీనం, భోగానం వ పభఙ్గునం.

“అథవస్స అగారాని, అగ్గి డహతి పావకో;
కాయస్స భేదా దుప్పఞ్ఞో, నిరయం సోపపజ్జతీ”తి. (ధ. ప. ౧౩౭-౧౪౦);

౩౮౩. పవివేకమనుయుత్తోతి పకారేన వివేకం ఏకీభావం అనుయుత్తో యోజితో యుత్తప్పయుత్తో. **సమాధిభావనారతో**తి పరమఝానాదిభావనాయ రతో అల్లీనో చ. **సబ్బాసవే** సకలకిలేసే, **పరిఞ్ఞాయ** జానిత్వా పజహిత్వా, **అనాసవో** నిక్కిలేసో విహరామీతి సమ్బన్ధో.

౩౮౪. ఇదాని అత్తనో పుఞ్ఞసమ్భారవసేన పుబ్బచరితస్స ఫలం దస్సేన్తో **ధరణిమ్పి సుగమ్భీర**న్తిఆదిమాహ.

తత్రాయమనుపుబ్బీకథా – **బుద్ధేన చోదితో**తి సమ్మాసమ్బుద్ధేన చోదితో ఉయ్యోజితో. **భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పేక్ఖతో**తి మహతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పస్సన్తస్స. **మిగారమాతుపాసాదం, పాదఙ్గుట్ఠేన కమ్పయి**న్తి పుబ్బారామే విసాఖాయ మహాఉపాసికాయ కారితం సహస్సత్థమ్భపటిమణ్డితం మహాపాసాదం అత్తనో పాదఙ్గుట్ఠేన కమ్పేసిం. ఏకస్మిఞ్హి సమయే పుబ్బారామే

యథావుత్తపాసాదే భగవతి విహరన్తే సమ్బహులా నవకతరా భిక్ఖూ ఉపరిపాసాదే నిసిన్నా సత్థారమ్పి అచిన్తేత్వా తిరచ్ఛానకథం కథేతుమారద్ధా. తం సుత్వా భగవా తే సంవేజేత్వా అత్తనో ధమ్మదేసనాయ భాజనభూతే కాతుకామో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానత్థేరం ఆమన్తేసి – “పస్ససి త్వం, మోగ్గల్లాన, నవే భిక్ఖూ తిరచ్ఛానకథమనుయుత్తే”తి తం సుత్వా థేరో సత్థు అజ్ఝాసయం ఞత్వా అభిఞ్ఞాపాదకం ఆపోకసిణారమ్మణం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ “పాసాదస్స పతిట్ఠితోకాసం ఉదకం హోతూ”తి అధిట్ఠాయ పాసాదమత్థకే థుపికం పాదఙ్గుట్ఠేన పహరి, పాసాదో ఓనమిత్వా ఏకేన పస్సేన అట్ఠాసి. పునపి పహరి, అపరేనపి పస్సేన అట్ఠాసి. తే భిక్ఖూ భీతా సంవిగ్గా పాసాదస్స పతనభయేన తతో నిక్ఖమిత్వా భగవతో సమీపే అట్ఠంసు. సత్థా తేసం అజ్ఝాసయం ఓలోకేత్వా ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా తేసు కేచి సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహింసు, కేచి సకదాగామిఫలే, కేచి అనాగామిఫలే, కేచి అరహత్తఫలే పతిట్ఠహింసు. స్వాయమత్థో పాసాదకమ్పనసుత్తేన దీపేతబ్బో.

వేజయన్తపాసాదన్తి సో వేజయన్తపాసాదో తావతింసభవనే యోజనసహస్సుబ్బేధో అనేకసహస్సనియ్యూహకూటాగారపటిమణ్డితో దేవాసురసఙ్గామే అసురే జినిత్వా సక్కే దేవానమిన్దే నగరమజ్ఝే ఠితే ఉట్ఠితో విజయన్తేన నిబ్బత్తత్తా “వేజయన్తో”తి లద్ధనామో పాసాదో, తం సన్ధాయాహ – “వేజయన్తపాసాద”న్తి, తమ్పి అయం థేరో పాదఙ్గుట్ఠేన కమ్పేతి. ఏకస్మిఞ్హి సమయే భగవన్తం పుబ్బారామే విహరన్తం సక్కో దేవరాజా ఉపసఙ్కమిత్వా తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తిం పుచ్ఛి. తస్స భగవా విస్సజ్జేసి. సో తం సుత్వా అత్తమనో పముదితో అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా అత్తనో దేవలోకమేవ గతో. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏవం చిన్తేసి – “అయం సక్కో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవరూపం గమ్భీరనిబ్బానపటిసంయుత్తం పఞ్హం పుచ్ఛి, భగవతా చ పఞ్హో విస్సజ్జితో, కిం ను ఖో జానిత్వా గతో, ఉదాహు అజానిత్వా . యంనూనాహం దేవలోకం గన్త్వా తమత్థం జానేయ్య”న్తి? సో తావదేవ తావతింసభవనం గన్త్వా సక్కం దేవానమిన్దం తమత్థం పుచ్ఛి. సక్కో దిబ్బసమ్పత్తియా పమత్తో హుత్వా విక్ఖేపం అకాసి. థేరో తస్స సంవేగజననత్థం వేజయన్తపాసాదం పాదఙ్గుట్ఠేన కమ్పేసి. తేన వుత్తం –

> “యో వేజయన్తపాసాదం, పాదఙ్గుట్ఠేన కమ్పయి;
>
> ఇద్ధిబలేనుపత్థద్ధో, సంవేజేసి చ దేవతా”తి. (మ॰ ని॰ ౧.౨౫౩);

అయం పనత్థో – చూళతణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తిసుత్తేన (మ॰ ని॰ ౧.౩౯౦ ఆదయో) దీపేతబ్బో. కమ్పితాకారో హేట్ఠా వుత్తోయేవ. “సక్కం సో పరిపుచ్ఛతీ”తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౫౩) యథావుత్తమేవ థేరస్స తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తిపుచ్ఛం సన్ధాయ వుత్తం. తేనాహ – “అపావుసో, జానాసి, తణ్హక్ఖయవిముత్తియో”తి? తస్స సక్కో వియాకాసి. ఇదం థేరేన పాసాదకమ్పనే కతే సంవిగ్గహదయేన పమాదం పహాయ యోనిసో మనసి కరిత్వా పఞ్హస్స బ్యాకతభావం సన్ధాయ వుత్తం. సత్థారా దేసితనియామేనేవ హి సో తదా కథేసి. తేనాహ – “పఞ్హం పుట్ఠో యథాతథ”న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౫౩). తత్థ **సక్కం సో పరిపుచ్ఛతీ**తి సక్కం దేవరాజం మహామోగ్గల్లానత్థేరో సత్థారా దేసితాయ తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తియా సమ్మదేవ గహితభావం పుచ్ఛి. అతీతత్థే హి ఇదం వత్తమానవచనం. **అపావుసో, జానాసీ**తి ఆవుసో, అపి జానాసి, కిం జానాసి? **తణ్హక్ఖయవిముత్తియో**తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౫౩) తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తియో సత్థారా తుయ్హం దేసితా, తథా “కిం జానాసీ”తి పుచ్ఛతి. తణ్హక్ఖయవిముత్తియోతి వా తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తిసుత్తస్స దేసనం పుచ్ఛతి.

బ్రహ్మనన్తి మహాబ్రహ్మనం. **సుధమ్మాయాభితో సభన్తి** (మ॰ ని॰ ౧.౨౧౩) సుధమ్మాయ సభాయ. అయం పన బ్రహ్మలోకే సుధమ్మా సభా, న తావతింసభవనే. సుధమ్మాసభావిరహితో దేవలోకో నామ నత్థి. "అజ్జాపి తే, ఆవుసో, సా దిట్ఠి, యా తే దిట్ఠి పురే అహూ"తి ఇమం బ్రహ్మలోకం ఉపగన్తుం సమత్థో నత్థి కోచి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా. సత్థు ఇధాగమనతో పుబ్బే యా తుయ్హం దిట్ఠి అహోసి, కిం అజ్జాపి ఇదానిపి సా దిట్ఠి న విగతాతి? **పస్ససి వీతివత్తన్తం బ్రహ్మలోకే పభస్సరన్తి** బ్రహ్మలోకే వీతిపతన్తం మహాకప్పినమహాకస్సపాదీహి సావకేహి పరివారితస్స తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా నిసిన్నస్స ససావకస్స భగవతో ఓభాసం పస్ససీతి అత్థో. ఏకస్మిఞ్హి సమయే భగవా బ్రహ్మలోకే సుధమ్మాయ సభాయ సన్నిపతిత్వా సన్నిసిన్నస్స "అత్థి ను ఖో కోచి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఏవంమహిద్ధికో, యో ఇధ ఆగన్తుం సక్కుణేయ్యా"తి చిన్తేన్తస్స బ్రహ్మునో చిత్తమఞ్ఞాయ తత్థ గన్త్వా బ్రహ్మునో మత్థకే ఆకాసే నిసిన్నో తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా ఓభాసం ముఞ్చన్తో మహామోగ్గల్లానాదీనం ఆగమనం చిన్తేసి. సహ చిన్తనేన తేపి తత్థ గన్త్వా సత్థారం వన్దిత్వా సత్థు అజ్ఝాసయం ఞత్వా తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా పచ్చేకదిసాసు నిసీదిత్వా ఓభాసం విస్సజ్జేసుం. సకలబ్రహ్మలోకో ఏకోభాసో అహోసి. సత్థా బ్రహ్మునో కల్లచిత్తతం ఞత్వా చతుసచ్చపకాసనం ధమ్మం దేసేసి. దేసనాపరియోసానే అనేకాని బ్రహ్మసహస్సాని మగ్గఫలేసు పతిట్ఠహింసు. తం సన్ధాయ చోదేన్తో **అజ్జాపి తే, ఆవుసో, సా దిట్ఠీ**తి గాథమాహ. అయం పనత్థో బకబ్రహ్మసుత్తేన (సం॰ ని॰ ౧.౧౭౫) దీపేతబ్బో. వుత్తం హేతం (సం॰ ని॰ ౧.౧౭౬) –

"ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరస్స బ్రహ్మునో ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి – 'నత్థి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా యో ఇధ ఆగచ్ఛేయ్యా'తి. అథ ఖో భగవా తస్స బ్రహ్మునో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య , పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అథ ఖో భగవా తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసీది తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా.

"అథ ఖో ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స ఏతదహోసి 'కహం ను ఖో భగవా ఏతరహి విహరతీ'తి? అద్దస ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో భగవన్తం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసిన్నం తేజోధాతుం సమాపన్నం. దిస్వాన సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పురత్థిమం దిసం నిస్సాయ తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసీది తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా నీచతరం భగవతో.

"అథ ఖో ఆయస్మతో మహాకస్సపస్స ఏతదహోసి – 'కహం ను ఖో భగవా ఏతరహి విహరతీ'తి? అద్దస ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో భగవన్తం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసిన్నం తేజోధాతుం సమాపన్నం. దిస్వాన సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో…పే॰… ఏవమేవ జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో దక్ఖిణం దిసం నిస్సాయ తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసీది తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా నీచతరం భగవతో.

“అథ ఖో ఆయస్మతో మహాకప్పినస్స ఏతదహోసి – ‘కహం ను ఖో భగవా ఏతరహి విహరతీ’తి? అద్దస ఖో ఆయస్మా మహాకప్పినో భగవన్తం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసిన్నం తేజోధాతుం సమాపన్నం. దిస్వాన సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో…పే.… ఏవమేవ జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకప్పినో పచ్ఛిమం దిసం నిస్సాయ తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసీది తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా నీచతరం భగవతో.

“అథ ఖో ఆయస్మతో అనురుద్ధస్స ఏతదహోసి – ‘కహం ను ఖో భగవా ఏతరహి విహరతీ’తి? అద్దస ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో భగవన్తం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసిన్నం తేజోధాతుం సమాపన్నం. దిస్వాన సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో…పే.… ఏవమేవ జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో ఉత్తరం దిసం నిస్సాయ తస్స బ్రహ్మునో ఉపరివేహాసం పల్లఙ్కేన నిసీది తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా నీచతరం భగవతో”.

అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం బ్రహ్మానం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

“అజ్జాపి తే ఆవుసో సా దిట్ఠి, యా తే దిట్ఠి పురే అహు;
పస్ససి వీతివత్తన్తం, బ్రహ్మలోకే పభస్సర”న్తి.

“న మే మారిస సా దిట్ఠి, యా మే దిట్ఠి పురే అహు;
పస్సామి వీతివత్తన్తం, బ్రహ్మలోకే పభస్సరం;
స్వాహం అజ్జ కథం వజ్జం, అహం నిచ్చోమ్హి సస్సతో”తి.

“అథ ఖో భగవా తం బ్రహ్మానం సంవేజేత్వా సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో…పే.… ఏవమేవ తస్మిం బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో జేతవనే పాతురహోసి. అథ ఖో సో బ్రహ్మా అఞ్ఞతరం బ్రహ్మపారిసజ్జం ఆమన్తేసి – ‘ఏహి త్వం, మారిస, యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమ, ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏవం వదేహి – “అత్థి ను ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, అఞ్ఞేపి తస్స భగవతో సావకా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా సేయ్యథాపి భవం మోగ్గల్లానో కస్సపో కప్పినో అనురుద్ధో”తి? ‘ఏవం, మారిసా’తి ఖో సో బ్రహ్మపారిసజ్జో తస్స బ్రహ్మునో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ – ‘అత్థి ను ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, అఞ్ఞేపి తస్స భగవతో సావకా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా సేయ్యథాపి భవం మోగ్గల్లానో కస్సపో కప్పినో అనురుద్ధో’తి ? అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తం బ్రహ్మపారిసజ్జం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

“తేవిజ్జా ఇద్ధిపత్తా చ, చేతోపరియాయకోవిదా;
ఖీణాసవా అరహన్తో, బహూ బుద్ధస్స సావకా”తి.

“అథ ఖో సో బ్రహ్మపారిసజ్జో ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా యేన సో బ్రహ్మా తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా తం బ్రహ్మానం ఏతదవోచ – ‘ఆయస్మా మారిస మహామోగ్గల్లానో ఏవమాహ

–

"'తేవిజ్జా ఇద్ధిపత్తా చ, చేతోపరియాయకోవిదా;
ఖీణాసవా అరహన్తో, బహూ బుద్ధస్స సావకా'"తి. –

ఇదమవోచ సో బ్రహ్మాపారిసజ్జో. అత్తమనో చ సో బ్రహ్మా తస్స బ్రహ్మాపారిసజ్జస్స భాసితం అభినన్దీతి (సం. ని. ౧.౧౭౬).

ఇదం సన్ధాయ వుత్తం – "అయం పనత్థో బకబ్రహ్మసుత్తేన దీపేతబ్బో"తి.

మహానేరునో కూటన్తి (మ. ని. ౧.౫౧౩) కూటసీసేన సకలమేవ సినేరుపబ్బతరాజం వదసి. **విమోక్ఖేన అపస్సయీ**తి (మ. ని. ౧.౫౧౩) ఝానవిమోక్ఖేన నిస్సయేన అభిఞ్ఞాయేన పస్సయీతి అధిప్పాయో. **వన**న్తి (మ. ని. ౧.౫౧౩) జమ్బుదీపం. సో హి వనబహుల్లతాయ "వన"న్తి వుత్తో. తేనాహ "జమ్బుమణ్డస్స ఇస్సరో"తి. **పుబ్బవిదేహాన**న్తి (మ. ని. ౧.౫౧౩) పుబ్బవిదేహట్ఠానఞ్చ పుబ్బవిదేహన్తి అత్థో. **యే చ భూమిసయా నరా**తి (మ. ని. ౧.౫౧౩) భూమిసయా నరా నామ అపరగోయానఉత్తరకురుకా చ మనుస్సా. తే హి గేహాభావతో "భూమిసయా"తి వుత్తా. తేపి సబ్బే అపస్సయీతి సమ్బన్ధో. అయం పనత్థో నన్దోపనన్దదమనేన దీపేతబ్బో – ఏకస్మిం కిర సమయే అనాథపిణ్డికో గహపతి భగవతో ధమ్మదేసనం సుత్వా "స్వే, భన్తే, పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం మయ్హం గేహే భిక్ఖం గణ్హథా"తి నిమన్తేత్వా పక్కామి. తందివసఞ్చ భగవతో పచ్చూససమయే దససహస్సిలోకధాతుం ఓలోకేన్తస్స నన్దోపనన్దో నామ నాగరాజా ఞాణముఖే ఆపాథం ఆగచ్ఛి. భగవా "అయం నాగరాజా మయ్హం ఞాణముఖే ఆపాథం ఆగచ్ఛతి, కిం ను ఖో భవిస్సతీ"తి ఆవజ్జేన్తో సరణగమనస్స ఉపనిస్సయం దిస్వా "అయం మిచ్ఛాదిట్ఠికో తీసు రతనేసు అప్పసన్నో, కో ను ఖో ఇమం మిచ్ఛాదిట్ఠితో విమోచేయ్యా"తి ఆవజ్జేన్తో మహామోగ్గల్లానత్థేరం అద్దస. తతో పభాతాయ రత్తియా సరీరపటిజగ్గనం కత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "ఆనన్ద, పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం ఆరోచేహి – 'తథాగతో దేవచారికం గచ్ఛతీ'"తి. తందివసఞ్చ నన్దోపనన్దస్స ఆపానభూమిం సజ్జయింసు. సో దిబ్బరతనపల్లఙ్కే దిబ్బేన సేతచ్ఛత్తేన ధారియమానో తివిధనాటకేహి చేవ నాగపరిసాయ చ పరివుతో దిబ్బభాజనేసు ఉపట్ఠాపితఅన్నపానం ఓలోకయమానో నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా యథా నాగరాజా పస్సతి, తథా కత్వా తస్స విమానమత్థకేనేవ పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం తావతింసదేవలోకాభిముఖో పాయాసి.

తేన ఖో పన సమయేన నన్దోపనన్దస్స నాగరాజస్స ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి "ఇమే హి నామ ముణ్డసమణకా అమ్హాకం ఉపరిభవనేన దేవానం తావతింసానం భవనం పవిసన్తిపి నిక్ఖమన్తిపి, న దాని ఇతో పట్ఠాయ ఇమేసం అమ్హాకం మత్థకే పాదపంసుం ఓకిరన్తానం గన్తుం దస్సామీ"తి ఉట్ఠాయ సినేరుపాదం గన్త్వా తం అత్తభావం విజహిత్వా సినేరుం సత్తక్ఖత్తుం భోగేహి పరిక్ఖిపిత్వా ఉపరి ఫణం కత్వా తావతింసభవనం అవకుజ్జేన ఫణేన పరిగ్గహేత్వా అదస్సనం గమేసి.

అథ ఖో ఆయస్మా రట్ఠపాలో భగవన్తం ఏతదవోచ – "పుబ్బే, భన్తే, ఇమస్మిం పదేసే ఠితో సినేరుం పస్సామి, సినేరుపరిభణ్డం పస్సామి, తావతింసం పస్సామి, వేజయన్తం పస్సామి, వేజయన్తస్స పాసాదస్స ఉపరిధజం పస్సామి. కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యం ఏతరహి నేవ సినేరుం పస్సామి...పే.... న వేజయన్తస్స పాసాదస్స ఉపరిధజం పస్సామీ"తి. "అయం, రట్ఠపాల, నన్దోపనన్దో నామ నాగరాజా తుమ్హాకం కుపితో సినేరుం సత్తక్ఖత్తుం భోగేహి పరిక్ఖిపిత్వా

ఉపరి ఫణేన పటిచ్ఛాదేత్వా అన్ధకారం కత్వా ఠితో”తి. “దమేమి నం, భన్తే”తి. న భగవా నం అనుజాని. అథ ఖో ఆయస్మా భద్దియో, ఆయస్మా రాహులోతి అనుక్కమేన సబ్బేపి భిక్ఖూ ఉట్ఠహింసు. భగవా అనుజాని.

అవసానే మహామోగ్గల్లానత్థేరో – “అహం, భన్తే, దమేమి న”న్తి ఆహ. “దమేహి, మోగ్గల్లానా”తి భగవా అనుజాని. థేరో అత్తభావం విజహిత్వా మహన్తం నాగరాజవణ్ణం అభినిమ్మినిత్వా నన్దోపనన్దం చుద్దసక్ఖత్తుం భోగేహి పరిక్ఖిపిత్వా తస్స ఫణమత్థకే అత్తనో ఫణం ఠపేత్వా సినేరునా సద్ధిం అభినిప్పీళేసి. నాగరాజా ధూమాయి. థేరోపి “న తుయ్హంయేవ సరీరే ధూమో అత్థి, మయ్హమ్పి అత్థీ”తి ధూమాయి. నాగరాజస్స ధూమో థేరం న బాధతి, థేరస్స పన ధూమో నాగరాజం బాధతి. తతో నాగరాజా పజ్జలి, థేరోపి “న తుయ్హంయేవ సరీరే అగ్గి అత్థి, మయ్హమ్పి అత్థీ”తి పజ్జలి. నాగరాజస్స తేజో థేరం న బాధతి, థేరస్స పన తేజో నాగరాజానం బాధతి. నాగరాజా – “అయం మం సినేరునా అభినిప్పీళేత్వా ధూమాయతి చేవ పజ్జలతి చా”తి చిన్తేత్వా “భో, తువం కోసీ”తి పటిపుచ్ఛి. “అహం ఖో, నన్ద, మోగ్గల్లానో”తి. “భన్తే, అత్తనో భిక్ఖుభావేన తిట్ఠాహీ”తి.

థేరో తం అత్తభావం విజహిత్వా తస్స దక్ఖిణకణ్ణసోతేన పవిసిత్వా వామకణ్ణసోతేన నిక్ఖమి, వామకణ్ణసోతేన పవిసిత్వా దక్ఖిణకణ్ణసోతేన నిక్ఖమి. తథా దక్ఖిణనాససోతేన పవిసిత్వా వామనాససోతేన నిక్ఖమి, వామనాససోతేన పవిసిత్వా దక్ఖిణనాససోతేన నిక్ఖమి. తతో నాగరాజా ముఖం వివరి, థేరో ముఖేన పవిసిత్వా అన్తోకుచ్ఛియం పాచీనేన చ పచ్ఛిమేన చ చఙ్కమతి. భగవా – “మోగ్గల్లాన, మనసి కరోహి, మహిద్ధికో నాగో”తి ఆహ. థేరో “మయ్హం ఖో, భన్తే, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, తిట్ఠతు, భన్తే, నన్దోపనన్దో, అహం నన్దోపనన్దసదిసానం నాగరాజానం సతమ్పి సహస్సమ్పి దమేయ్య”న్తిఆదిమాహ.

నాగరాజా చిన్తేసి – “పవిసన్తో తావ మే న దిట్ఠో, నిక్ఖమనకాలే దాని నం దాఠన్తరే పక్ఖిపిత్వా ఖాదిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “నిక్ఖమథ, భన్తే, మా మం అన్తోకుచ్ఛియం అపరాపరం చఙ్కమన్తో బాధయిత్థా”తి ఆహ. థేరో నిక్ఖమిత్వా బహి అట్ఠాసి. నాగరాజా “అయం సో”తి దిస్వా నాసవాతం విస్సజ్జి, థేరో చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జి, లోమకూపమ్పిస్స వాతో చాలేతుం నాసక్ఖి. అవసేసా భిక్ఖూ కిర ఆదితో పట్ఠాయ సబ్బపాటిహారియాని కాతుం సక్కుణేయ్యుం, ఇమం పన ఠానం పత్వా ఏవం ఖిప్పనిసన్తినో హుత్వా సమాపజ్జితుం న సక్ఖిస్సన్తీతి నేసం భగవా నాగరాజదమనం నానుజాని.

నాగరాజా “అహం ఇమస్స సమణస్స నాసవాతేన లోమకూపమ్పి చాలేతుం నాసక్ఖి, మహిద్ధికో సో సమణో”తి చిన్తేసి. థేరో అత్తభావం విజహిత్వా సుపణ్ణరూపం అభినిమ్మినిత్వా సుపణ్ణవాతం దస్సేన్తో నాగరాజానం అనుబన్ధి. నాగరాజా తం అత్తభావం విజహిత్వా మాణవకవణ్ణం అభినిమ్మినిత్వా “భన్తే, తుమ్హాకం సరణం గచ్ఛామీ”తి వదన్తో థేరస్స పాదే వన్ది. థేరో “సత్థా, నన్ద, ఆగతో, ఏహి గమిస్సామా”తి నాగరాజానం దమేత్వా నిబ్బిసం కత్వా గహేత్వా భగవతో సన్తికం అగమాసి. నాగరాజా భగవన్తం వన్దిత్వా “భన్తే, తుమ్హాకం సరణం గచ్ఛామీ”తి ఆహ. భగవా “సుఖీ హోహి, నాగరాజా”తి వత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అనాథపిణ్డికస్స నివేసనం అగమాసి.

అనాథపిణ్డికో “కిం, భన్తే, అతిదివా ఆగతత్థా”తి ఆహ. “మోగ్గల్లానస్స చ నన్దోపనన్దస్స చ సఙ్గామో అహోసీ”తి. “కస్స పన, భన్తే, జయో, కస్స పరాజయో”తి? “మోగ్గల్లానస్స జయో, నన్దస్స పరాజయో”తి. అనాథపిణ్డికో “అధివాసేతు మే, భన్తే,

భగవా సత్తాహం ఏకపటిపాటియా భత్తం సత్తాహం థేరస్స సక్కారం కరిస్సామీ"తి వత్వా సత్తాహం బుద్ధప్పముఖానం పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం మహాసక్కారం అకాసి. తేన వుత్తం – "నన్దోపనన్దదమనేన దీపేతబ్బో"తి.

ఏకస్మిఞ్హి సమయే పుబ్బారామే విసాఖాయ మహాఉపాసికాయ కారితసహస్సగబ్భపటిమణ్డితే పాసాదే భగవతి విహరన్తే...పే.... సంవేజేసి చ దేవతాతి. తేన వుత్తం –

"ధరణిమ్పి సుగమ్భీరం, బహలం దుప్పధంసియం;
వామఙ్గుట్ఠేన ఖోభేయ్యం, ఇద్ధియా పారమిం గతో"తి.

తత్థ **ఇద్ధియా పారమిం గతో**తి వికుబ్బనిద్ధిఆదిఇద్ధియా పరియోసానం గతో పత్తో.

౩౮౨. అస్మిమానన్తి అహమస్మి పఞ్ఞాసీలసమాధిసమ్పన్నోతిఆది అస్మిమానం **న పస్సామి** న అక్ఖామీతి అత్థో. తదేవ దీపేన్తో **మానో మయ్హం న విజ్జతీ**తి ఆహ. **సామణేరే ఉపాదాయా**తి సామణేరే ఆదిం కత్వా సకలే భిక్ఖుసఙ్ఘే **గరుచిత్తం** గారవచిత్తం ఆదరబహుమానం అహం కరోమీతి అత్థో.

౩౮౬. అపరిమేయ్యే ఇతో కప్పేతి ఇతో అమ్హాకం ఉప్పన్నకప్పతో అన్తరకప్పాదీహి అపరిమేయ్యే ఏకఅసఙ్ఖ్యేయ్యస్స ఉపరి సతసహస్సకప్పమత్థకేతి అత్థో. **యం కమ్మమభినీహరి**న్తి అగ్గసావకభావస్స పదం పుఞ్ఞసమ్పత్తిం పూరేసిం. **తాహం భూమిమనుప్పత్తో**తి అహం తం సావకభూమిం అనుప్పత్తో ఆసవక్ఖయసఙ్ఖాతం నిబ్బానం పత్తో అస్మి అమ్హీతి అత్థో.

౩౮౭. అత్థపటిసమ్భిదాదయో చతస్సో పటిసమ్భిదా సోతాపత్తిమగ్గాదయో అట్ఠ విమోక్ఖా ఇద్ధివిధాదయో ఛ అభిఞ్ఞాయో **మే** మయా **సచ్ఛికతా** పచ్చక్ఖం కతా. **బుద్ధస్స** భగవతో ఓవాదానుసాసనీసఙ్ఖాతం **సాసనం** మయా **కతం** సీలపటిపత్తినిప్ఫాదనవసేన పరియోసాపితన్తి అత్థో.

ఇత్థన్తి ఇమినా పకారేన హేట్ఠా వుత్తక్కమేన. ఏవం సో ఏకస్సేవ అనోమదస్సీబుద్ధస్స సన్తికే ద్వీక్ఖత్తుం బ్యాకరణం లభి. కథం? హేట్ఠా వుత్తనయేన సేట్ఠి హుత్వా తస్స భగవతో సన్తికే లద్ధబ్యాకరణో తతో చుతో సాముద్దికే నాగభవనే నిబ్బత్తో తస్సేవ భగవతో సన్తికే దీఘాయుకభావేన ఉపహారం కత్వా నిమన్తేత్వా భోజేత్వా మహాపూజం అకాసి. తదాపి భగవా బ్యాకరణం కథేసి. **సుద**న్తి పదపూరణే నిపాతో. **ఆయస్మా**తి పియవచనం గరుగారవాధివచనం. మహామోగ్గల్లానత్థేరో ఇమా అపదానగాథాయో **అభాసిత్థ** కథేసి. **ఇతీ**తి పరిసమాపనత్థే నిపాతో.

మహామోగ్గల్లానత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౩. మహాకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరస్స భగవతోత్యాదికం ఆయస్మతో మహాకస్సపత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞసమ్భారాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరభగవతో కాలే హంసవతీనగరే వేదేహో నామ అసీతికోటివిభవో కుటుమ్బికో అహోసి. సో బుద్ధమామకో, ధమ్మమామకో, సఙ్ఘమామకో, ఉపాసకో హుత్వా విహరన్తో

ఏకస్మిం ఉపోసథదివసే పాతోవ సుభోజనం భుఞ్జిత్వా ఉపోసథఙ్గాని అధిట్ఠాయ గన్ధపుప్ఫాదీని గహేత్వా విహారం గన్త్వా సత్థారం పూజేత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది.

తస్మిఞ్చ ఖణే సత్థా మహానిసభత్థేరం నామ తతియసావకం "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ధుతవాదానం యదిదం నిసభో"తి ఏతదగ్గే ఠపేసి. ఉపాసకో తం సుత్వా పసన్నో ధమ్మకథావసానే మహాజనే ఉట్ఠాయ గతే సత్థారం వన్దిత్వా "స్వే, భన్తే, మయ్హం భిక్ఖం అధివాసేథా"తి నిమన్తేసి. "మహా ఖో, ఉపాసక, భిక్ఖుసఙ్ఘో"తి. "కిత్తకో, భన్తే"తి? "అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్స"న్తి. "భన్తే, ఏకం సామణేరమ్పి విహారే అసేసేత్వా మయ్హం భిక్ఖం గణ్హథా"తి. సత్థా అధివాసేసి. ఉపాసకో సత్థు అధివాసనం ఞత్వా గేహం గన్త్వా మహాదానం సజ్జేత్వా పునదివసే సత్థు కాలం ఆరోచాపేసి. సత్థా పత్తచీవరమాదాయ భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో ఉపాసకస్స ఘరం గన్త్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసిన్నో దక్ఖిణోదకావసానే యాగుఆదీని సమ్పటిచ్ఛన్తో భత్తవిస్సగ్గం అకాసి. ఉపాసకోపి సత్థు సన్తికే నిసీది.

తస్మిం అన్తరే **మహానిసభత్థేరో** పిణ్డాయ చరన్తో తమేవ వీథిం పటిపజ్జి. ఉపాసకో దిస్వా ఉట్ఠాయ గన్త్వా థేరం వన్దిత్వా "పత్తం, భన్తే, దేథా"తి ఆహ. థేరో పత్తం అదాసి. "భన్తే, ఇధేవ పవిసథ, సత్థాపి గేహే నిసిన్నో"తి. "న వట్టిస్సతి, ఉపాసకా"తి. సో థేరస్స పత్తం గహేత్వా పిణ్డపాతస్స పూరేత్వా అదాసి. తతో థేరం అనుగన్త్వా నివత్తో సత్థు సన్తికే నిసీదిత్వా ఏవమాహ – "మహానిసభత్థేరో, భన్తే, 'సత్థాపి గేహే నిసిన్నో'తి వుత్తేపి పవిసితుం న ఇచ్ఛి. అత్థి ను ఖో ఏతస్స తుమ్హాకం గుణేహి అతిరేకగుణో"తి? బుద్ధానఞ్చ వణ్ణమచ్ఛేరం నామ నత్థి, తస్మా సత్థా ఏవమాహ – "ఉపాసక, మయం భిక్ఖం ఆగమయమానా గేహే నిసీదామ, సో భిక్ఖు న ఏవం నిసీదిత్వా భిక్ఖం ఉదిక్ఖతి. మయం గామన్తసేనాసనే వసామ, సో అరఞ్ఞేయేవ వసతి. మయం ఛన్నే వసామ, సో అబ్భోకాసేయేవ వసతీ"తి భగవా "అయఞ్చ అయఞ్చేతస్స గుణో"తి మహాసముద్దం పూరయమానో వియ తస్స గుణం కథేసి.

ఉపాసకోపి పకతియా జలమానదీపో తేలేన ఆసిత్తో వియ సుట్ఠుతరం పసన్నో హుత్వా చిన్తేసి – "కిం మయ్హం అఞ్ఞాయ సమ్పత్తియా, యంనూనాహం అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సన్తికే ధుతవాదానం అగ్గభావత్థాయ పత్థనం కరిస్సామీ"తి. సో పునపి సత్థారం నిమన్తేత్వా తేనేవ నియామేన సత్త దివసే మహాదానం దత్వా సత్తమే దివసే బుద్ధప్పముఖస్స మహాభిక్ఖుసఙ్ఘస్స తిచీవరాని దత్వా సత్థు పాదమూలే నిపజ్జిత్వా ఏవమాహ – "యం మే, భన్తే, సత్త దివసే దానం దేన్తస్స మేత్తం కాయకమ్మం మేత్తం వచీకమ్మం మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం, ఇమినాహం న అఞ్ఞం దేవసమ్పత్తిం వా సక్కమారబ్రహ్మసమ్పత్తిం వా పత్థేమి, ఇదం పన మే కమ్మం అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సన్తికే మహానిసభత్థేరేన పత్తట్ఠానన్తరం పాపుణనత్థాయ తేరసధుతఙ్గధరానం అగ్గభావస్స అధికారో హోతూ"తి. సత్థా "మహన్తం ఠానం ఇమినా పత్థితం, సమిజ్ఝిస్సతి ను ఖో, నో"తి ఓలోకేన్తో సమిజ్ఝనభావం దిస్వా ఆహ – "మనాపం తే ఠానం పత్థితం, అనాగతే సతసహస్సకప్పావసానే గోతమో నామ బుద్ధో ఉప్పజ్జిస్సతి, తస్స త్వం తతియసావకో మహాకస్సపత్థేరో నామ భవిస్ససీ"తి బ్యాకాసి. తం సుత్వా ఉపాసకో "బుద్ధానం ద్వే కథా నామ నత్థీ"తి పునదివసే పత్తబ్బం వియ తం సమ్పత్తిం అమఞ్ఞిత్థ. సో యావతాయుకం దానం దత్వా సీలం సమాదాయ రక్ఖిత్వా నానప్పకారం పుఞ్ఞకమ్మం కత్వా కాలంకత్వా సగ్గే నిబ్బత్తి.

తతో పట్ఠాయ దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తిం అనుభవన్తో ఇతో ఏకనవుతికప్పే విపస్సిసమ్మాసమ్బుద్ధే బన్ధుమతీనగరం ఉపనిస్సాయ ఖేమే మిగదాయే విహరన్తే దేవలోకా చవిత్వా అఞ్ఞతరస్మిం పరిజిణ్ణబ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి. తస్మిఞ్చ కాలే

విపస్సీ భగవా సత్తమే సంవచ్ఛరే ధమ్మం కథేసి, మహన్తం కోలాహలం అహోసి. సకలజమ్బుదీపే దేవతా "సత్థా ధమ్మం కథేస్సతీ"తి ఆరోచేసుం. బ్రాహ్మణో తం సాసనం అస్సోసి. తస్స నివాసనసాటకో ఏకోయేవ, తథా బ్రాహ్మణియా. పారుపనం పన ద్విన్నమ్పి ఏకమేవ. సో సకలనగరే "ఏకసాటకబ్రాహ్మణో"తి పఞ్ఞాయి . సో బ్రాహ్మణో కేనచిదేవ కిచ్చేన బ్రాహ్మణానం సన్నిపాతే సతి బ్రాహ్మణిం గేహే ఠపేత్వా సయం తం వత్థం పారుపిత్వా గచ్ఛతి, బ్రాహ్మణీనం సన్నిపాతే సతి సయం గేహే అచ్ఛతి, బ్రాహ్మణీ తం వత్థం పారుపిత్వా గచ్ఛతి. తస్మిం పన దివసే సో బ్రాహ్మణిం ఆహ – "భోతి, కిం త్వం రత్తిం ధమ్మం సుణిస్ససి, ఉదాహు దివా"తి? "సామి, అహం మాతుగామో భీరుకజాతికా రత్తిం సోతుం న సక్కోమి, దివా సోస్సామీ"తి తం బ్రాహ్మణం గేహే ఠపేత్వా తం వత్థం పారుపిత్వా ఉపాసికాహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా సత్థారం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా ధమ్మం సుత్వా ఉపాసికాహి సద్ధిం అగమాసి. అథ బ్రాహ్మణో తం గేహే ఠపేత్వా తం వత్థం పారుపిత్వా విహారం గతో.

తస్మిఞ్చ సమయే సత్థా పరిసమజ్ఝే అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసిన్నో చిత్తబీజనిం గహేత్వా ఆకాసగఙ్గం ఓతారేన్తో వియ సినేరుం మన్థం కత్వా సాగరం నిమ్మన్థేన్తో వియ చ ధమ్మకథం కథేసి. బ్రాహ్మణస్స పరిసపరియన్తేన నిసిన్నస్స ధమ్మం సుణన్తస్స పఠమయామేయేవ సకలసరీరం పూరయమానా పఞ్చవణ్ణా పీతి ఉప్పజ్జి. సో పారుతవత్థం సఙ్ఘరిత్వా "దసబలస్స దస్సామీ"తి చిన్తేసి. అథస్స ఆదీనవసహస్సం దస్సయమానం మచ్ఛేరం ఉప్పజ్జి. సో "బ్రాహ్మణియా తుయ్హఞ్చ ఏకమేవ వత్థం, అఞ్ఞం కిఞ్చి పారుపనం నామ నత్థి, అపారుపిత్వా బహి విచరితుం న సక్కోమీ"తి సబ్బథాపి అదాతుకామో అహోసి. అథస్స నిక్ఖన్తే పఠమే మజ్ఝిమయామేపి తథేవ పీతి ఉప్పజ్జి. సో తథేవ చిన్తేత్వా తథేవ అదాతుకామో అహోసి. అథస్స మజ్ఝిమే యామే నిక్ఖన్తే పచ్ఛిమయామేపి తథేవ పీతి ఉప్పజ్జి. తదా సో మచ్ఛేరం జినిత్వా వత్థం సఙ్ఘరిత్వా సత్థు పాదమూలే ఠపేసి. తతో వామహత్థం ఆభుజిత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన అప్ఫోటేత్వా "జితం మే, జితం మే"తి తిక్ఖత్తుం నది.

తస్మిం సమయే బన్ధుమా రాజా ధమ్మాసనస్స పచ్ఛతో అన్తోసాణియం నిసిన్నో ధమ్మం సుణాతి. రఞ్ఞో చ నామ "జితం మే"తి సద్దో అమనాపో హోతి. రాజా పురిసం ఆణాపేసి "గచ్ఛ, భణే, ఏతం పుచ్ఛ – 'కిం సో వదతీ'"తి? బ్రాహ్మణో తేనాగన్త్వా పుచ్ఛితో "అవసేసా హత్థియానాదీని ఆరుయ్హ అసిచమ్మాదీని గహేత్వా పరసేనం జినన్తి, న తం అచ్ఛరియం. అహం పన పచ్ఛతో ఆగచ్ఛన్తస్స కూటగోణస్స ముగ్గరేన సీసం భిన్దిత్వా తం పలాపేన్తో వియ మచ్ఛేరచిత్తం జినిత్వా పారుతవత్థం దసబలస్స అదాసిం, తం మే జితం మచ్ఛేరం అచ్ఛరియ"న్తి ఆహ. సో ఆగన్త్వా తం పవత్తిం రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా "అమ్హే, భణే, దసబలస్స అనురూపం న జానామ, బ్రాహ్మణో జానాతీ"తి తస్స పసీదిత్వా వత్థయుగం పేసేసి. తం దిస్వా బ్రాహ్మణో చిన్తేసి – "రాజా మయ్హం తుణ్హీ నిసిన్నస్స పఠమం కిఞ్చి అదత్వా సత్థు గుణే కథేన్తస్స అదాసి, సత్థు గుణే పటిచ్చ ఇదం ఉప్పన్నం, సత్థుయేవ అనుచ్ఛవిక"న్తి తమ్పి వత్థయుగం దసబలస్స అదాసి. రాజా "కిం బ్రాహ్మణేన కత"న్తి పుచ్ఛిత్వా "తమ్పి తేన వత్థయుగం తథాగతస్సేవ దిన్న"న్తి సుత్వా అఞ్ఞానిపి ద్వే వత్థయుగాని పేసేసి, సో తానిపి సత్థు అదాసి. పున రాజా 'అఞ్ఞానిపి చత్తారీ'తి ఏవం వత్వా యావ ఏవం ద్వత్తింస వత్థయుగాని పేసేసి. అథ బ్రాహ్మణో "ఇదం వడ్ఢేత్వా వడ్ఢేత్వా గహణం వియ హోతీ"తి అత్తనో అత్థాయ ఏకం, బ్రాహ్మణియా ఏకన్తి ద్వే వత్థయుగాని గహేత్వా, తింస యుగాని తథాగతస్సేవ అదాసి. తతో పట్ఠాయ చ సో సత్థు విస్సాసికో జాతో.

అథ తం రాజా ఏకదివసం సీతసమయే సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తం దిస్వా సతసహస్సగ్ఘనకం అత్తనో పారుతం రత్తకమ్బలం దత్వా ఆహ – "ఇతో పట్ఠాయ ఇమం పారుపిత్వా ధమ్మం సుణాహీ"తి. సో "కిం మే ఇమినా కమ్బలేన ఇమస్మిం పూతికాయే ఉపనీతేనా"తి చిన్తేత్వా అన్తోగన్ధకుటియం తథాగతస్స మఞ్చస్స ఉపరి వితానం కత్వా అగమాసి.

అథేకదివసం రాజా పాతోవ విహారం గన్త్వా అన్తోగన్ధకుటియం సత్థు సన్తికే నిసీది. తస్మిం ఖణే ఛబ్బణ్ణా బుద్ధరస్మియో కమ్బలే పటిహఞ్ఞన్తి, కమ్బలో అతివియ విరోచిత్థ. రాజా ఉల్లోకేన్తో సఞ్జానిత్వా ఆహ – “అమ్హాకం, భన్తే, ఏస కమ్బలో, అమ్హేహి ఏకసాటకబ్రాహ్మణస్స దిన్నో”తి. “తుమ్హేహి, మహారాజ, బ్రాహ్మణో పూజితో, బ్రాహ్మణేన మయం పూజితా”తి. రాజా “బ్రాహ్మణో యుత్తం అఞ్ఞాసి, న మయ”న్తి పసీదిత్వా యం మనుస్సానం ఉపకారభూతం, తం సబ్బం అట్ఠట్ఠకం కత్వా సబ్బట్ఠకం నామ దానం దత్వా పురోహితట్ఠానే ఠపేసి. సోపి “అట్ఠట్ఠకం నామ చతుసట్ఠి హోతీ”తి చతుసట్ఠిసలాకభత్తాని ఉపట్ఠపేత్వా యావజీవం దానం దత్వా సీలం రక్ఖిత్వా తతో చుతో సగ్గే నిబ్బత్తి.

పున తతో చుతో ఇమస్మిం కప్పే భగవతో కోణాగమనస్స భగవతో కస్సపస్స చాతి ద్విన్నం అన్తరే బారాణసియం కుటుమ్బియకులే నిబ్బత్తో. సో వడ్ఢిమన్వాయ ఘరావాసం వసన్తో ఏకదివసం అరఞ్ఞే జఙ్ఘవిహారం విచరతి. తస్మిఞ్చ సమయే పచ్చేకబుద్ధో నదీతీరే చీవరకమ్మం కరోన్తో అనువాతే అప్పహోన్తే సఙ్ఘరిత్వా ఠపేతుమారద్ధో. సో తం దిస్వా “కస్మా, భన్తే, సఙ్ఘరిత్వా ఠపేథా”తి ఆహ. “అనువాతో నప్పహోతీ”తి. “ఇమినా, భన్తే, కరోథా”తి ఉత్తరిసాటకం దత్వా “నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే మే కాచి హాని మా హోతూ”తి పత్థనం అకాసి.

ఘరేపిస్స భగినియా సద్ధిం భరియాయ కలహం కరోన్తియా పచ్చేకబుద్ధో పిణ్డాయ పావిసి. అథస్స భగినీ పచ్చేకబుద్ధస్స పిణ్డపాతం దత్వా తస్స భరియం సన్ధాయ – “ఏవరూపం బాలం యోజనసతే పరివజ్జేయ్య”న్తి పత్థనం ఠపేసి. సా గేహఙ్గణే ఠితా సుత్వా “ఇమాయ దిన్నభత్తం ఏస మా భుఞ్జతూ”తి పత్తం గహేత్వా భత్తం ఛడ్డేత్వా కలలస్స పూరేత్వా అదాసి. ఇతరా దిస్వా “బాలే, మం తావ అక్కోస వా పహర వా, ఏవరూపస్స పన ద్వే అసఙ్ఖ్యేయ్యాని పూరితపారమిస్స పచ్చేకబుద్ధస్స పత్తతో భత్తం ఛడ్డేత్వా కలలం దాతుం న యుత్త”న్తి ఆహ. అథస్స భరియాయ పటిసఙ్ఖానం ఉప్పజ్జి. సా “తిట్ఠథ, భన్తే”తి కలలం ఛడ్డేత్వా పత్తం ధోవిత్వా గన్ధచుణ్ణేన ఉబ్బట్టేత్వా పణీతభత్తస్స చతుమధురస్స చ పూరేత్వా ఉపరి ఆసిత్తేన పదుమగబ్భవణ్ణేన సప్పినా విజ్జోతమానం పత్తం పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థే ఠపేత్వా “యథా అయం పిణ్డపాతో ఓభాసజాతో, ఏవం ఓభాసజాతం మే సరీరం హోతూ”తి పత్థనం అకాసి. పచ్చేకబుద్ధో అనుమోదిత్వా ఆకాసం పక్ఖన్ది. తేపి ద్వే జాయమ్పతికా యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతా సగ్గే నిబ్బత్తింసు. పున తతో చవిత్వా ఉపాసకో కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే బారాణసియం అసీతికోటివిభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తి, ఇతరాపి తాదిసస్సేవ సేట్ఠినో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి, తస్స వయప్పత్తస్స తమేవ సేట్ఠిధీతరం ఆనయింసు. తస్సా పుబ్బే అనిట్ఠవిపాకస్స పాపకమ్మస్స ఆనుభావేన పతికులం పవిట్ఠమత్తాయ ఉమ్మారన్తరతో పట్ఠాయ సకలం గేహం ఉగ్ఘాటితవచ్చకూపో వియ దుగ్గన్ధం జాతం. కుమారో “కస్సాయం గన్ధో”తి పుచ్ఛిత్వా “సేట్ఠికఞ్ఞాయా”తి సుత్వా “నీహరథ న”న్తి తస్సాయేవ కులఘరం పేసేసి. సా తేనేవ నీహారేన సత్తసు ఠానేసు పటినివత్తి.

తేన సమయేన కస్సపదసబలో పరినిబ్బాయి. తస్స సతసహస్సగ్ఘనికాహి సువణ్ణిట్ఠకాహి యోజనుబ్బేధం చేతియం ఆరభింసు. తస్మిం చేతియే కరియమానే సా సేట్ఠిధీతా చిన్తేసి – “అహం సత్తసు ఠానేసు పటినివత్తా, కిం మే జీవితేనా”తి అత్తనో ఆభరణభణ్డం భఞ్జాపేత్వా సువణ్ణిట్ఠకం కారేసి రతనాయతం విదత్థివిత్థిణ్ణం చతురఙ్గులుబ్బేధం. తతో హరితాలమనోసిలాపిణ్డం గహేత్వా అట్ఠ ఉప్పలపుప్ఫహత్థకే ఆదాయ చేతియకరణట్ఠానం గతా. తస్మిఞ్చ ఖణే ఏకా ఇట్ఠకాపన్తి పరిక్ఖిపిత్వా ఆగచ్ఛమానా ఘటనిట్ఠకాయ ఊనా హోతి. సేట్ఠిధీతా వడ్ఢకిం ఆహ “ఇమం మే ఇట్ఠకం ఏత్థ ఠపేథా”తి. “అమ్మ భద్దకే, కాలే ఆగతాసి, సయమేవ ఠపేహీ”తి. సా ఆరుయ్హ తేలేన హరితాలమనోసిలాపిణ్డం యోజేత్వా తేన బన్ధనేన

ఇట్ఠకం పతిట్ఠపేత్వా ఉపరి అట్ఠహి ఉప్పలపుప్ఫహత్థకేహి పూజం కత్వా వన్దిత్వా “నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే మే కాయతో చన్దనగన్ధో వాయతు, ముఖతో ఉప్పలగన్ధో”తి పత్థనం కత్వా చేతియం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా గేహం అగమాసి.

తస్మింయేవ ఖణే సా యస్స సేట్ఠిపుత్తస్స పఠమం గేహం నీతా, తస్స తం ఆరబ్భ సతి ఉదపాది. నగరేపి నక్ఖత్తం సఙ్ఘుట్ఠం హోతి. సో ఉపట్ఠాకే ఆహ “ఇధ ఆనీతా సేట్ఠిధీతా కుహి”న్తి? “కులగేహే, సామీ”తి. “ఆనేథ నం, నక్ఖత్తం కీళిస్సామీ”తి. తే గన్త్వా తం వన్దిత్వా ఠితా. “కిం, తాతా, ఆగతత్థా”తి తాయ పుట్ఠా తస్సా తం పవత్తిం ఆచిక్ఖింసు. “తాతా, మయా ఆభరణభణ్డేహి చేతియం పూజితం, ఆభరణం మే నత్థీ”తి. తే గన్త్వా సేట్ఠిపుత్తస్స ఆరోచేసుం. “ఆనేథ నం, పిళన్ధనం లభిస్సతీ”తి. తే తం ఆనయింసు. తస్సా సహ గేహపవేసనేన సకలగేహం చన్దనగన్ధో చేవ ఉప్పలగన్ధో చ వాయి. సేట్ఠిపుత్తో తం పుచ్ఛి – “భద్దే, తవ సరీరతో పఠమం దుగ్గన్ధో వాయి, ఇదాని పన తే సరీరతో చన్దనగన్ధో, ముఖతో ఉప్పలగన్ధో వాయతి, కిమేత”న్తి? సా ఆదితో పట్ఠాయ అత్తనా కతకమ్మం ఆరోచేసి. సేట్ఠిపుత్తో “నియ్యానికం వత బుద్ధసాసన”న్తి పసీదిత్వా యోజనికం సువణ్ణచేతియం కమ్బలకఞ్చుకేన పటిచ్ఛాదేత్వా తత్థ తత్థ రథచక్కపమాణేహి సువణ్ణపదుమేహి అలఙ్కరి. తేసం ద్వాదసహత్థా ఓలమ్బకా హోన్తి.

సో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో సగ్గే నిబ్బత్తిత్వా, పున తతో చవిత్వా బారాణసితో యోజనమత్తే ఠానే అఞ్ఞతరస్మిం అమచ్చకులే నిబ్బత్తి. భరియా పనస్స దేవలోకతో చవిత్వా రాజకులే జేట్ఠరాజధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తేసు వయప్పత్తేసు కుమారస్స వసనగామే నక్ఖత్తం సఙ్ఘుట్ఠం. సో మాతరం ఆహ – “అమ్మ, సాటకం మే దేహి, నక్ఖత్తం కీళిస్సామీ”తి. సా ధోతవత్థం నీహరిత్వా అదాసి. “అమ్మ, థూలమిద”న్తి ఆహ. సా అఞ్ఞం నీహరిత్వా అదాసి. సో తమ్పి పటిక్ఖిపి. అథ నం మాతా ఆహ – “తాత, యాదిసే గేహే మయం జాతా, నత్థి నో ఇతో సుఖుమతరస్స పటిలాభాయ పుఞ్ఞ”న్తి. “తేన హి లభనట్ఠానం గచ్ఛామి, అమ్మా”తి. “పుత్త, అహం అజ్జేవ తుయ్హం బారాణసినగరరజ్జపటిలాభం ఇచ్ఛామీ”తి. సో మాతరం వన్దిత్వా “గచ్ఛామి, అమ్మా”తి. “గచ్ఛ, తాతా”తి. సో పన పుఞ్ఞనియామేన నిక్ఖమిత్వా బారాణసిం గన్త్వా ఉయ్యానే మఙ్గలసిలాపట్టే ససీసం పారుపిత్వా నిపజ్జి. సో చ బారాణసిరఞ్ఞో కాలఙ్కతస్స సత్తమో దివసో హోతి.

అమచ్చా రఞ్ఞో సరీరకిచ్చం కత్వా రాజఙ్గణే నిసీదిత్వా మన్తయింసు – “రఞ్ఞో ఏకా ధీతావ అత్థి, పుత్తో నత్థి, అరాజకం రజ్జం నస్సిస్సతి, కో రాజా భవితుం అరహతీ”తి? “త్వం హోహి, త్వం హోహీ”తి. పురోహితో ఆహ – “బహుం ఓలోకేతుం న వట్టతి, ఫుస్సరథం విస్సజ్జేస్సామా”తి. తే కుముదవణ్ణే చత్తారో సిన్ధవే యోజేత్వా పఞ్చవిధరాజకకుధభణ్డం సేతచ్ఛత్తఞ్చ తస్మిం ఠపేత్వా రథం విస్సజ్జేత్వా పచ్ఛతో తూరియాని పగ్గణ్హాపేసుం. రథో పాచీనద్వారేన నిక్ఖమిత్వా ఉయ్యానాభిముఖో అగమాసి. “పరిచయేన ఉయ్యానాభిముఖో గచ్ఛతి, నివత్తేమా”తి కేచి ఆహంసు. పురోహితో “మా నివత్తయిత్థా”తి ఆహ. రథో గన్త్వా కుమారం పదక్ఖిణం కత్వా ఆరుహనసజ్జో హుత్వా అట్ఠాసి. పురోహితో పారుపనకణ్ణం అపనేత్వా పాదతలాని ఓలోకేన్తో “తిట్ఠతు అయం దీపో, ద్విసహస్సపరిత్తదీపవారేసు చతూసు మహాదీపేసు ఏస రజ్జం కారేతుం యుత్తో”తి వత్వా “తూరియాని పగ్గణ్హథా”తి తిక్ఖత్తుం తూరియాని పగ్గణ్హాపేతి.

అథ కుమారో ముఖం వివరిత్వా ఓలోకేన్తో “కేన కమ్మేన ఆగతత్థా”తి ఆహ. “దేవ, తుమ్హాకం రజ్జం పాపుణాతీ”తి. “రాజా వో కహ”న్తి? “దేవత్తం గతో, సామీ”తి. “కతి దివసా అతిక్కన్తా”తి ? “అజ్జ సత్తమో దివసో”తి. “పుత్తో వా ధీతా వా నత్థీ”తి ? “ధీతా అత్థి, దేవ, పుత్తో నత్థీ”తి. “తేన హి కరిస్సామి రజ్జ”న్తి. తే తావదేవ అభిసేకమణ్డపం కారేత్వా రాజధీతరం సబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కరిత్వా ఉయ్యానం ఆనేత్వా కుమారస్స అభిసేకం అకంసు. అథస్స కతాభిసేకస్స సతసహస్సగ్ఘనకం

వత్థం ఉపనయింసు. సో “కిమిదం, తాతా”తి ఆహ. “నివాసనవత్థం, దేవా”తి. “నను, తాతా, థూలా”న్తి? “మనుస్సపరిభోగవత్థేసు ఇతో ముదుతరం నత్థి, దేవా”తి. “తుమ్హాకం రాజా ఏవరూపం నివాసేసీ”తి? “ఆమ, దేవా”తి. “న మఞ్ఞే పుఞ్ఞవా తుమ్హాకం రాజా”తి “సువణ్ణభిఙ్గారం ఆహరథ, లభిస్సామి వత్థ”న్తి సువణ్ణభిఙ్గారం ఆహరాపేత్వా ఉట్ఠాయ హత్థే ధోవిత్వా ముఖం విక్ఖాలేత్వా హత్థేన ఉదకం గహేత్వా పురత్థిమదిసాయం అబ్భుక్కిరి. ఘనపథవిం భిన్దిత్వా అట్ఠ కప్పరుక్ఖా ఉట్ఠహింసు. పున ఉదకం గహేత్వా దక్ఖిణపచ్ఛిమఉత్తరదిసాయన్తి ఏవం చతూసు దిసాసు అబ్భుక్కిరి. సబ్బదిసాసు అట్ఠఅట్ఠకం కత్వా ద్వత్తింస కప్పరుక్ఖా ఉట్ఠహింసు. సో ఏకం దిబ్బదుస్సం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా “నన్దరఞ్ఞో విజితే సుత్తకన్తికా ఇత్థియో ‘మా సుత్తం కన్తింసూ’తి ఏవం భేరిం చరాపేథా”తి వత్వా ఛత్తం ఉస్సాపేత్వా అలఙ్కతపటియత్తో హత్థిక్ఖన్ధవరగతో నగరం పవిసిత్వా పాసాదం అభిరుయ్హ మహాసమ్పత్తిం అనుభవి.

ఏవం గచ్ఛన్తే కాలే దేవీ రఞ్ఞో సమ్పత్తిం దిస్వా “అహో వత తపస్సీ”తి కారుఞ్ఞాకారం దస్సేసి. “కిమిదం, దేవీ”తి పుట్ఠా “అతిమహతీ, దేవ, తే సమ్పత్తి, అతీతే బుద్ధానం సద్దహిత్వా కతకల్యాణస్స ఫలం, ఇదాని అనాగతస్స పచ్చయం పుఞ్ఞం న కరోథా”తి ఆహ. కస్స దస్సామ, సీలవన్తో నత్థీతి. “అసుఞ్ఞో, దేవ, జమ్బుదీపో అరహన్తేహి; తుమ్హే, దేవ, దానం సజ్జేథ, అహం అరహన్తే లచ్ఛామీ”తి ఆహ. పునదివసే రాజా పాచీనద్వారే దానం సజ్జాపేసి. దేవీ పాతోవ ఉపోసథఙ్గాని అధిట్ఠాయ ఉపరిపాసాదే పురత్థాభిముఖా ఉరేన నిపజ్జిత్వా “సచే ఏతిస్సాయ దిసాయ అరహన్తో అత్థి, స్వే ఆగన్త్వా అమ్హాకం భిక్ఖం గణ్హన్తూ”తి ఆహ. తస్సం దిసాయం అరహన్తో నాహేసుం, తం సక్కారం కపణయాచకానం అదంసు.

పునదివసే దక్ఖిణద్వారే సజ్జేత్వా తథేవ దక్ఖిణేయ్యం నాలత్థ, పునదివసేపి పచ్ఛిమద్వారే తథేవ. ఉత్తరద్వారే సజ్జితదివసేన పన దేవియా తథేవ నిమన్తేన్తియా హిమవన్తే వసన్తానం పదుమవతియా పుత్తానం పఞ్చసతానం పచ్చేకబుద్ధానం జేట్ఠకో మహాపదుమపచ్చేకబుద్ధో భాతికే ఆమన్తేసి – “మారిసా, నన్దరాజా తుమ్హే నిమన్తేతి, అధివాసేథ తస్సా”తి. తే అధివాసేత్వా పునదివసే అనోతత్తదహే ముఖం ధోవిత్వా ఆకాసేనాగన్త్వా ఉత్తరద్వారే ఓతరింసు. మనుస్సా దిస్వా గన్త్వా “పఞ్చసతా, దేవ, పచ్చేకబుద్ధా ఆగతా”తి రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా సద్ధిం దేవియా గన్త్వా వన్దిత్వా పచ్చేకబుద్ధే పాసాదం ఆరోపేత్వా తత్ర నేసం దానం దత్వా భత్తకిచ్చావసానే రాజా సఙ్ఘత్థేరస్స, దేవీ సఙ్ఘనవకస్స పాదమూలే నిపతిత్వా “అయ్యా, భన్తే, పచ్చయేహి న కిలమిస్సన్తి, మయఞ్చ పుఞ్ఞేన న పరిహాయిస్సామ, అమ్హాకం యావజీవం ఇధ నివాసాయ పటిఞ్ఞం దేథా”తి పటిఞ్ఞం కారేత్వా ఉయ్యానే పఞ్చ పణ్ణసాలాసతాని, పఞ్చ చఙ్కమనసతానీతి సబ్బాకారేన నివాసనట్ఠానాని సమ్పాదేత్వా తత్థ వసాపేసుం.

ఏవం కాలే గచ్ఛన్తే రఞ్ఞో పచ్చన్తే కుపితే రాజా “అహం పచ్చన్తం వూపసమేతుం గచ్ఛామి, త్వం పచ్చేకబుద్ధేసు మా పమజ్జా”తి దేవిం ఓవదిత్వా గతో. తస్మిం అనాగతేయేవ పచ్చేకబుద్ధానం ఆయుసఙ్ఖారా ఖీణా. మహాపదుమపచ్చేకబుద్ధో తియామరత్తిం ఝానకీళం కీళిత్వా అరుణుగ్గమనసమయే ఆలమ్బనఫలకం ఆలమ్బిత్వా ఠితకోవ అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయి. ఏతేనుపాయేన సేసాపీతి సబ్బేవ పరినిబ్బుతా. పునదివసే దేవీ పచ్చేకబుద్ధానం నిసీదనట్ఠానాని సజ్జేత్వా పుప్ఫాని వికిరిత్వా ధూపం వాసేత్వా తేసం ఆగమనం ఓలోకేన్తీ నిసిన్నా ఆగమనం అదిస్వా పురిసే పేసేసి – “గచ్ఛథ, తాతా, జానాథ కిం అయ్యానం అఫాసుక”న్తి? తే గన్త్వా మహాపదుమస్స పణ్ణసాలాయ ద్వారం వివరిత్వా తత్థ తం అపస్సన్తా చఙ్కమనం గన్త్వా ఆలమ్బనఫలకం నిస్సాయ ఠితం దిస్వా వన్దిత్వా “కాలో, భన్తే”తి ఆహంసు. పరినిబ్బుతసరీరం కిం కథేస్సతి, తే “నిద్దాయతి మఞ్ఞే”తి వత్వా పిట్ఠిపాదే హత్థేన పరామసిత్వా పాదానం సీతలతాయ చేవ

ధద్ధతాయ చ పరినిబ్బుతభావం ఞత్వా దుతియస్స సన్తికం గన్త్వా తథేవ ఞత్వా పున తతియస్సాతి ఏవం సబ్బేసమ్పి పరినిబ్బుతభావం ఞత్వా రాజకులం ఆగమింసు. "కహం, తాతా, పచ్చేకబుద్ధా"తి పుట్ఠా "పరినిబ్బుతా, దేవీ"తి ఆహంసు. దేవీ కన్దన్తీ రోదన్తీ నిక్ఖమిత్వా నాగరేహి సద్ధిం తత్థ గన్త్వా సాధుకీళితం కారేత్వా పచ్చేకబుద్ధానం సరీరకిచ్చం కారేత్వా ధాతుయో గాహాపేత్వా చేతియం పతిట్ఠాపేసి.

రాజా పచ్చన్తం వూపసమేత్వా ఆగతో పచ్చుగ్గమనం ఆగతం దేవిం పుచ్ఛి – "కిం, భద్దే, త్వం పచ్చేకబుద్ధేసు న పమజ్జసి, నిరోగా చ అయ్యా"తి? "పరినిబ్బుతా, దేవా"తి. తం సుత్వా రాజా చిన్తేసి – "ఏవరూపానమ్పి పణ్డితానం మరణం ఉప్పజ్జతి, అమ్హాకం కుతో మోక్ఖా"తి? సో నగరం అపవిసిత్వా ఉయ్యానమేవ గన్త్వా జేట్ఠపుత్తం పక్కోసాపేత్వా తస్స రజ్జం నియ్యాతేత్వా సయం సమణపబ్బజ్జం పబ్బజి. దేవీపి "రఞ్ఞే పబ్బజితే అహం కిం కరిస్సామీ"తి తథేవ ఉయ్యానే పబ్బజి. ద్వేపి ఝానం భావేత్వా తతో చుతా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తింసు.

తేసు తత్థేవ వసన్తేసు అమ్హాకం సత్థా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో అనుపుబ్బేన రాజగహం పాపుణి. సత్థరి తత్థ పటివసన్తే అయం పిప్పలిమాణవో మగధరట్ఠే మహాతిత్థబ్రాహ్మణగామే కపిలబ్రాహ్మణస్స భరియాయ కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తో. అయం భద్దకాపిలానీ మద్దరట్ఠే సాగలనగరే కోసియగోత్తబ్రాహ్మణస్స భరియాయ కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తా. తేసం అనుక్కమేన వడ్ఢమానానం పిప్పలిమాణవస్స వీసతిమే, భద్దాయ సోళసమే వయే సమ్పత్తే మాతాపితరో పుత్తం ఓలోకేత్వా "తాత, త్వం వయప్పత్తో, కులవంసం పతిట్ఠపేతుం యుత్తో"తి అతివియ నిప్పీళియింసు. మాణవో ఆహ – "మయ్హం సోతపథే ఏవరూపం కథం మా కథయిత్థ, అహం యావ తుమ్హే ధరథ, తావ పటిజగ్గిస్సామి, తుమ్హాకం అచ్చయేన నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిస్సామీ"తి. తే కతిపాహం అతిక్కమిత్వా పున కథయింసు. సోపి పున పటిక్ఖిపి. తతో పట్ఠాయ మాతా నిరన్తరం కథేతియేవ.

మాణవో "మాతరం సఞ్ఞాపేస్సామీ"తి రత్తసువణ్ణస్స నిక్ఖసహస్సం దత్వా సువణ్ణకారేహి ఇత్థిరూపకం కారేత్వా తస్స మజ్జనఘట్టనాదికమ్మపరియోసానే తం రత్తవత్థం నివాసేత్వా సువణ్ణసమ్పన్నేహి పుప్ఫేహి చేవ నానాలఙ్కారేహి చ అలఙ్కారాపేత్వా "అమ్మ, ఏవరూపం ఆరమ్మణం లభన్తో గేహే వసిస్సామి, అలభన్తో న వసిస్సామీ"తి. పణ్డితా బ్రాహ్మణీ చిన్తేసి – "మయ్హం పుత్తో పుఞ్ఞవా దిన్నదానో కతాభినీహారో పుబ్బే పుఞ్ఞాని కరోన్తో న ఏకకోవ అకాసి, అద్ధా ఏతేన సహ కతపుఞ్ఞా సువణ్ణరూపకపటిభాగా భవిస్సతీ"తి. అట్ఠ బ్రాహ్మణే పక్కోసాపేత్వా సబ్బభోగేహి సన్తప్పేత్వా సువణ్ణరూపకం రథే ఆరోపేత్వా "గచ్ఛథ, తాతా, యత్థ అమ్హేహి జాతిగోత్తభోగాదిసమానకులే ఏవరూపం దారికం పస్సథ, తత్థ ఇదమేవ సువణ్ణరూపకం సచ్చాకారం కత్వా దేథా"తి ఉయ్యోజేసి.

తే "అమ్హాకం నామ ఏతం కమ్మ"న్తి నిక్ఖమిత్వా "కత్థ లభిస్సామ, మద్దరట్ఠం నామ ఇత్థాగారం, మద్దరట్ఠం గమిస్సామా"తి మద్దరట్ఠే సాగలనగరం అగమంసు. అత్థ తం సువణ్ణరూపకం న్హానతిత్థే ఠపేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అథ భద్దాయ ధాతీ భద్దం న్హాపేత్వా అలఙ్కరిత్వా సయం న్హాయితుం ఉదకతిత్థం గన్త్వా సువణ్ణరూపకం దిస్వా "కిస్సాయం అవినీతా ఇధాగన్త్వా ఠితా"తి పిట్ఠిపస్సే పహరిత్వా సువణ్ణరూపకం ఞత్వా "అయ్యధీతా మేతి సఞ్ఞం ఉప్పాదేసి, అయం పన అయ్యధీతాయ నివాసనపటిగ్గహితాయపి అసదిసా"తి ఆహ. అథ నం తే బ్రాహ్మణా "ఏవరూపా కిర తే సామిధీతా"తి పుచ్ఛింసు. సా "ఇమాయ సువణ్ణపటిమాయ సతగుణేన సహస్సగుణేన మయ్హం అయ్యధీతా అభిరూపతరా", తథా హి "అప్పదీపేపి ద్వాదసహత్థే గబ్భే నిసిన్నా సరీరోభాసేన తమం విధమతీ"తి ఆహ. "తేన హి తస్సా మాతాపితూనం సన్తికం

గచ్ఛామా”తి సువణ్ణరూపకం రథే ఆరోపేత్వా తం ధాతిం అనుగన్త్వా కోసియగోత్తస్స ఘరద్వారే ఠత్వా ఆగమనం ఆరోచయింసు.

బ్రాహ్మణో పటిసన్థారం కత్వా “కుతో ఆగతత్థా”తి పుచ్ఛి. తే “మగధరట్ఠే మహాతిత్థగామే కపిలబ్రాహ్మణస్స ఘరతో ఇమినా నామ కారణేన ఆగతమ్హా”తి ఆహంసు. “సాధు, తాతా, అమ్హేహి సమజాతిగోత్తవిభవో సో బ్రాహ్మణో, దస్సామ దారిక”న్తి పణ్ణాకారం గణ్హి. తే కపిలబ్రాహ్మణస్స సాసనం పహిణింసు – “లద్ధా నో భద్దా నామ దారికా, కత్తబ్బం జానాథా”తి. తం సాసనం సుత్వా పిప్పలిమాణవస్స ఆరోచయింసు “లద్ధా దారికా”తి. పిప్పలిమాణవో “అహం ‘న లభిస్సన్తీ’తి చిన్తేసిం, ఇమే ‘లద్ధా’తి పేసేన్తి, అనత్థికో హుత్వా పణ్ణం పేసేస్సామీ”తి రహోగతో పణ్ణం లిఖి “భద్దా అత్తనో జాతిగోత్తభోగానురూపం పతిం లభతు, అహం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిస్సామి, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినీ అహోసీ”తి. భద్దాపి “అసుకస్స కిర మం దాతుకామా”తి సుత్వా రహోగతా పణ్ణం లిఖి – “అయ్యపుత్తో అత్తనో జాతిగోత్తభోగానురూపం దారికం లభతు, అహం పబ్బజిస్సామి, మా పచ్ఛా విప్పటిసారీ భవాహీ”తి. ద్వేపి పణ్ణాని అన్తరామగ్గే సమాగచ్ఛింసు. “ఇదం కస్స పణ్ణ”న్తి? “పిప్పలిమాణవేన భద్దాయ పహిత”న్తి. “ఇదం కస్సా”తి? “భద్దాయ పిప్పలిమాణవస్స పహిత”న్తి చ వుత్తే తే ద్వేపి వాచేత్వా “పస్సథ దారకానం కమ్మ”న్తి ఫాలేత్వా అరఞ్ఞే ఛడ్డేత్వా అఞ్ఞం తంసమానం పణ్ణం లిఖిత్వా ఇతో ఏత్తో చ పేసేసుం. ఇతి కుమారస్స కుమారికాయ చ సదిసం పణ్ణం లోకస్సాదరహితమేవాతి అనిచ్ఛమానానమ్పి తేసం ద్విన్నం సమాగమో అహోసి.

తందివసమేవ పిప్పలిమాణవోపి భద్దం ఏకం పుప్ఫదామం గణ్హాపేసి. భద్దాపి తాని సయనమజ్ఝే ఠపేసి. ఉభోపి భుత్తసాయమాసా సయనం ఆరుహితుం ఆరభింసు. తేసు మాణవో దక్ఖిణపస్సేన సయనం ఆరుహి, భద్దా వామపస్సేన అభిరుహిత్వా ఆహ – “యస్స పస్సే పుప్ఫాని మిలాయన్తి, తస్స రాగచిత్తం ఉప్పన్నన్తి విజానిస్సామ, ఇమం పుప్ఫదామం న అల్లీయితబ్బ”న్తి. తే పన అఞ్ఞమఞ్ఞం సరీరసమ్ఫస్సభయేన సకలరత్తిం నిద్దం అనోక్కమన్తావ వీతినామేసుం. దివా పన హసితమత్తమ్పి నాకంసు. తే లోకామిసేన అసంసట్ఠా యావ మాతాపితరో ధరన్తి, తావ కుటుమ్బం అవిచారేత్వా తేసు కాలఙ్కతేసు విచారయింసు. మహతీ మాణవస్స సమ్పత్తి. ఏకదివసం సరీరం ఉబ్బట్టేత్వా ఛడ్డేతబ్బం సువణ్ణచుణ్ణం ఏవ మగధనాళియా ద్వాదసనాళిమత్తం లద్ధుం వట్టతి. యన్తబద్ధాని సట్ఠి మహాతళాకాని, కమ్మన్తో ద్వాదసయోజనికో, అనురాధపురప్పమాణా చుద్దసగామా, చుద్దస హత్థానీకాని, చుద్దస అస్సానీకాని, చుద్దస రథానీకాని.

సో ఏకదివసం అలఙ్కతఅస్సం ఆరుయ్హ మహాజనపరివుతో కమ్మన్తట్ఠానం గన్త్వా ఖేత్తకోటియం ఠితో నఙ్గలేహి ఛిన్నట్ఠానతో కాకాదయో సకుణే గణ్డుప్పాదాదికే పాణకే ఉద్ధరిత్వా ఖాదన్తే దిస్వా “తాతా, ఇమే కిం ఖాదన్తీ”తి పుచ్ఛి. “గణ్డుప్పాదే, అయ్యా”తి. “ఏతేహి కతపాపం కస్స హోతీ”తి? “తుమ్హాకం, అయ్యా”తి. సో చిన్తేసి – “సచే ఏతేహి కతపాపం మయ్హం హోతి, కిం మే కరిస్సతి సత్తఅసీతికోటిధనం, ద్వాదసయోజనకమ్మన్తో కిం కరిస్సతి, కిం యన్తబద్ధాని తళాకాని, కిం చుద్దస గామాని, సబ్బమేతం భద్దాయ కాపిలానియా నియ్యాతేత్వా నిక్ఖమ్మ పబ్బజిస్సామీ”తి.

భద్దా కాపిలానీ తస్మిం ఖణే అన్తరవత్థుస్మిం తయో తిలకుమ్భే పత్థరిత్వా ధాతీహి పరివుతా నిసిన్నా కాకే తిలపాణకే ఖాదమానే దిస్వా “అమ్మా, కిం ఇమే ఖాదన్తీ”తి పుచ్ఛి. “పాణకే, అయ్యే”తి. “అకుసలం కస్స హోతీ”తి? “తుమ్హాకం, అయ్యే”తి. సా చిన్తేసి – “మయ్హం చతుహత్థం వత్థం నాళికోదనమత్తఞ్చ లద్ధుం వట్టతి, యది పనేతం ఏతేహి కతం

అకుసలం మయ్హం హోతి, భవసహస్సేనపి వట్టతో సీసం ఉక్ఖిపితుం న సక్కా, అయ్యపుత్తే ఆగతమత్తేయేవ సబ్బం తస్స నియ్యాతేత్వా నిక్ఖమ్మ పబ్బజిస్సామీ"తి.

మాణవో ఆగన్త్వా న్హత్వా పాసాదం ఆరుయ్హ మహారహే పల్లఙ్కే నిసీది, అథస్స చక్కవత్తినో అనుచ్ఛవికభోజనం ఉపనయింసు. ద్వేపి భుఞ్జిత్వా పరిజనే నిక్ఖన్తే రహోగతా ఫాసుకట్ఠానే నిసీదింసు. తతో మాణవో భద్దం ఆహ – "భద్దే, ఇమం ఘరం ఆగచ్ఛన్తీ కిత్తకం ధనమాహరసీ"తి? "పఞ్చపణ్ణాస సకటసహస్సాని, అయ్యా"తి. "సబ్బం తం, యా చ ఇమస్మిం ఘరే సత్తాసీతి కోటియో యన్తబద్ధాని సట్ఠి తళాకానీతి ఏవమాదిభేదా సమ్పత్తి అత్థి, తం సబ్బం తుయ్హేవ నియ్యాతేమీ"తి. "తుమ్హే పన కుహిం గచ్ఛథ, అయ్యా"తి? "అహం పబ్బజిస్సామీ"తి. "అయ్య, అహమ్పి తుమ్హాకం ఆగమనం ఓలోకయమానా నిసిన్నా, అహమ్పి పబ్బజిస్సామీ"తి. తేసం ఆదిత్తపణ్ణకుటి వియ తయో భవా ఉపట్ఠహన్తి. తే "పబ్బజిస్సామా"తి వత్వా అన్తరాపణతో కాసాయరసపీతాని చీవరాని మత్తికాపత్తే చ ఆహరాపేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం కేసే ఓహారేత్వా "యే లోకే అరహన్తో అత్థి, తే ఉద్దిస్స అమ్హాకం పబ్బజ్జా"తి పబ్బజిత్వా థవికాసు పత్తే పక్ఖిపిత్వా అంసే లగ్గేత్వా పాసాదతో ఓతరింసు. గేహే దాసేసు చ కమ్మకారేసు చ న కోచి సఞ్జాని.

అథ నే బ్రాహ్మణగామతో నిక్ఖమిత్వా దాసగామద్వారేన గచ్ఛన్తే ఆకప్పకుతవసేన దాసగామవాసినో సఞ్జానింసు. తే రోదన్తా పాదేసు పతిత్వా "కిం అమ్హే అనాథే కరోథ, అయ్యా"తి ఆహంసు. "మయం, భణే, 'తయో భవా ఆదిత్తపణ్ణసాలా వియా'తి పబ్బజిమ్హా, సచే తుమ్హేసు ఏకేకం భుజిస్సం కరోమ, వస్ససతమ్పి నప్పహోతి. తుమ్హేవ తుమ్హాకం సీసం ధోవిత్వా భుజిస్సా హుత్వా జీవథా"తి వత్వా తేసం రోదన్తానంయేవ పక్కమింసు.

థేరో పురతో గచ్ఛన్తో నివత్తిత్వా ఓలోకేన్తో చిన్తేసి – "అయం భద్దా కాపిలానీ సకలజమ్బుదీపగ్ఘనికా ఇత్థీ మయ్హం పచ్ఛతో ఆగచ్ఛతి, ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం కోచిదేవ ఏవం చిన్తేయ్య 'ఇమే పబ్బజితాపి వినా భవితుం న సక్కోన్తి, అననుచ్ఛవికం కరోన్తీ'తి. ఏవం కోచి పాపకేన మనసా పదూసేత్వా అపాయపూరకో భవేయ్య, ఇమం పహాయ మయా గన్తుం వట్టతీ"తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా పురతో గచ్ఛన్తో ద్వేధాపథం దిస్వా తస్స మత్థకే అట్ఠాసి. భద్దాపి ఆగన్త్వా వన్దిత్వా అట్ఠాసి. అథ నం ఆహ – "భద్దే, తాదిసిం ఇత్థిం మమ పచ్ఛతో ఆగచ్ఛన్తిం దిస్వా 'ఇమే పబ్బజితాపి వినా భవితుం న సక్కోన్తీ'తి అమ్హేసు పదుట్ఠచిత్తో మహాజనో అపాయపూరకో భవేయ్య. ఇమస్మిం ద్వేధాపథే త్వం ఏతం గణ్హ, అహం ఏకేన గమిస్సామీ"తి. "ఆమ, అయ్య, మాతుగామో 'పబ్బజితానం పలిబోధో, పబ్బజితాపి వినా న భవన్తీ'తి అమ్హాకం దోసం దస్సేయ్యు"న్తి తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా చతూసు ఠానేసు పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ "సతసహస్సకప్పపమాణే అద్ధానే కతో మిత్తసన్థవో అజ్జ భిజ్జతి, తుమ్హేవ దక్ఖిణా నామ, తుమ్హాకం దక్ఖిణమగ్గో వట్టతి, మయం మాతుగామా నామ వామజాతికా, అమ్హాకం వామమగ్గో వట్టతీ"తి వన్దిత్వా మగ్గం పటిపజ్జి. తేసం ద్వేధాభూతకాలే అయం మహాపథవీ "అహం చక్కవాళసినేరుపబ్బతాదయో ధారేతుం సక్కోన్తీపి తుమ్హాకం గుణే ధారేతుం న సక్కోమీ"తి వదన్తీ వియ విరవమానా అకమ్పిత్థ. ఆకాసే అసనిసద్దో వియ పవత్తి, చక్కవాళపబ్బతో ఉన్నాది.

సమ్మాసమ్బుద్ధోపి వేళువనమహావిహారే కుటియం నిసిన్నో పథవీకమ్పనసద్దం సుత్వా "కిస్స ను ఖో పథవీ కమ్పతీ"తి ఆవజ్జేన్తో "పిప్ఫలిమాణవో చ భద్దా చ కాపిలానీ మం ఉద్దిస్స అప్పమేయ్యం సమ్పత్తిం పహాయ పబ్బజితా, తేసం వియోగట్ఠానే ఉభిన్నం గుణబలేన అయం పథవీకమ్పో జాతో, మయాపి ఏతేసం సఙ్గహం కాతుం వట్టతీ"తి గన్ధకుటితో నిక్ఖమ్మ సయమేవ పత్తచీవరమాదాయ అసీతిమహాథేరేసు కఞ్చి అనాపుచ్ఛా తిగావుతమగ్గం పచ్చుగ్గమనం కత్వా

రాజగహస్స చ నాలన్దాయ చ అన్తరే బహుపుత్తనిగ్రోధమూలే పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసీది. నిసిన్నో పన అఞ్ఞతరపంసుకూలికో వియ అనిసీదిత్వా బుద్ధవేసం గహేత్వా అసీతిహత్థా బుద్ధరంసియో విస్సజ్జేన్తో నిసీది. ఇతి తస్మిం ఖణే పణ్ణచ్ఛత్తసకటచక్కకూటాగారాదిప్పమాణా బుద్ధరంసియో ఇతో చితో చ విప్ఫరన్తియో విధావన్తియో చన్దసహస్ససూరియసహస్సఉగ్గమనకాలం వియ కురుమానా తం వనన్తరం ఏకోభాసం అకంసు. ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసిరియా సముజ్జలతారాగణేన వియ గగనం, సుపుప్ఫితకమలకువలయేన వియ సలిలం వనన్తరం విరోచిత్థ. నిగ్రోధరుక్ఖస్స ఖన్ధో పకతియా సేతో హోతి, పత్తాని నీలాని పక్కాని రత్తాని. తస్మిం పన దివసే సతబ్బో నిగ్రోధో సువణ్ణవణ్ణోవ అహోసి.

మహాకస్సపత్థేరో తం దిస్వా "అయం అమ్హాకం సత్థా భవిస్సతి, ఇమం అహం ఉద్దిస్స పబ్బజితో"తి దిట్ఠట్ఠానతో పట్ఠాయ ఓనతో గన్త్వా తీసు ఠానేసు వన్దిత్వా "సత్థా మే, భన్తే, భగవా, సావకోహమస్మి, సత్థా మే, భన్తే, భగవా, సావకోహమస్మీ"తి (సం॰ ని॰ ౨.౧౫౪) ఆహ. అథ నం భగవా ఆహ – "కస్సప, సచే త్వం ఇమం నిపచ్చకారం మహాపథవియా కరేయ్యాసి, సాపి ధారేతుం న సక్కుణేయ్య. తథాగతస్స పన ఏవం గుణమహన్తతం జానతా తయా కతో నిపచ్చకారో మయ్హం లోమమ్పి చాలేతుం న సక్కోతి. నిసీద, కస్సప, దాయజ్జం తే దస్సామీ"తి. అథస్స భగవా తీహి ఓవాదేహి ఉపసమ్పదం అదాసి. దత్వా చ బహుపుత్తనిగ్రోధమూలతో నిక్ఖమిత్వా థేరం పచ్ఛాసమణం కత్వా మగ్గం పటిపజ్జి. సత్థు సరీరం ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణవిచిత్తం, మహాకస్సపస్స సత్తమహాపురిసలక్ఖణపటిమణ్డితం, సో కఞ్చననావాయ పచ్ఛాబద్ధో వియ సత్థు పదానుపదికం అనుగఞ్ఛి. సత్థా థోకం మగ్గం గన్త్వా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసజ్జాకారం దస్సేసి. థేరో "సత్థా నిసీదితుకామో"తి ఞత్వా అత్తనో పటపిలోతికం సఙ్ఘాటిం చతుగ్గుణం కత్వా పఞ్ఞపేసి.

సత్థా తత్థ నిసీదిత్వా హత్థేన చీవరం పరిమజ్జన్తో "ముదుకా ఖో త్యాయం, కస్సప, పటపిలోతికా సఙ్ఘాటీ"తి ఆహ (సం॰ ని॰ ౨.౧౫౪). సో "సత్థా మే సఙ్ఘాటియా ముదుభావం కథేసి, పారుపితుకామో భవిస్సతీ"తి ఞత్వా "పారుపతు, భన్తే, భగవా సఙ్ఘాటి"న్తి ఆహ. "కిం త్వం పారుపిస్ససి, కస్సపా"తి? "తుమ్హాకం నివాసనం లభన్తో పారుపిస్సామి, భన్తే"తి. "కిం పన త్వం, కస్సప, ఇమం పరిభోగజిణ్ణం పంసుకూలం ధారేతుం సక్ఖిస్ససి, మయా హి ఇమస్స పంసుకూలస్స గహితదివసే ఉదకపరియన్తం కత్వా మహాపథవీ కమ్పి, ఇమం బుద్ధపరిభోగజిణ్ణచీవరం నామ న సక్కా పరిత్తగుణేన ధారేతుం, పటిబలేనేవిదం పటిపత్తిపూరణసమత్థేన జాతిపంసుకూలికేన ధారేతుం వట్టతీ"తి వత్వా థేరేన సద్ధిం చీవరం పరివత్తేసి.

ఏవం చీవరం పరివత్తేత్వా థేరస్స చీవరం భగవా పారుపి, సత్థు చీవరం థేరో. తస్మిం ఖణే అచేతనాపి అయం మహాపథవీ "దుక్కరం, భన్తే, అకత్థ, అత్తనో పారుతచీవరం సావకేన పరివత్తితపుబ్బం నామ నాహోసి, అహం తుమ్హాకం గుణం ధారేతుం న సక్కోమీ"తి వదన్తీ వియ ఉదకపరియన్తం కత్వా కమ్పి. థేరోపి "లద్ధం మే బుద్ధానం పరిభోగచీవరం, కిం మే ఇదాని ఉత్తరి కత్తబ్బ"న్తి ఉన్నతిం అకత్వా సత్థు సన్తికేయేవ తేరస ధుతగుణే సమాదాయ సత్తదివసమత్తం పుథుజ్జనో అహోసి. అట్ఠమే దివసే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అథ నం సత్థా "కస్సపో, భిక్ఖవే, చన్దూపమో కులాని ఉపసఙ్కమతి, అపకస్సేవ కాయం అపకస్స చిత్తం నిచ్చనవకో కులేసు అప్పగబ్భో"తి (సం॰ ని॰ ౨.౧౪౬) ఏవమాదినా పసంసిత్వా అపరభాగే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ధుతవాదానం యదిదం మహాకస్సపో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౮౮, ౧౯౧) ధుతవాదానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౩౯౮. ఏవం భగవతా ఏతదగ్గట్ఠానే ఠపితో ఆయస్మా మహాకస్సపో మహాసావకభావం పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేనం పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ **పదుముత్తరస్సా**తి తస్స కిర భగవతో మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమనకాలతో పట్ఠాయ పాదానం నిక్ఖేపనసమయే అక్కన్తక్కన్తపాదే సతసహస్సపత్తా పదుమా పథవిం భిన్దిత్వా ఉట్ఠహింసు. తస్మాస్స తం నామం అహోసి. సకలసత్తనికాయేసు ఏకేకేన సతసతపుఞ్ఞే కతే తస్స పుఞ్ఞస్స సతగుణపుఞ్ఞానం కతత్తా భగవతోతి అత్థో. **లోకజేట్ఠస్స తాదినో**తి సత్తలోకస్స పధానభూతస్స ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియభావం పత్తత్తా తాదినో. **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తి సత్తలోకస్స పటిసరణభూతే భగవతి ఖన్ధపరినిబ్బానేన పరినిబ్బుతే, అదస్సనం గతేతి అత్థో. **పూజం కుబ్బన్తి సత్థునో**తి సదేవకస్స లోకస్స సాసనతో "సత్థా"తి లద్ధనామస్స భగవతో సాధుకీళం కీళన్తా పూజం కరోన్తీతి సమ్బన్ధో.

౩౯౯. అగ్గిం చినన్తీ జనతాతి జనసమూహా ఆళాహనత్థాయ అగ్గిం చినన్తా రాసిం కరోన్తా ఆసమన్తతో మోదితా సన్తుట్ఠా పకారేన మోదితా సన్తుట్ఠా పూజం కరోన్తీతి సమ్బన్ధో. **తేసు సంవేగజాతేసూ**తి తేసు జనసమూహేసు సంవేగప్పత్తేసు ఉత్రాసం లభన్తేసు **మే** మయ్హం **పీతి** హాసో **ఉదపజ్జథ** పాతుభవీతి అత్థో.

౪౦౦. ఞాతిమిత్తే సమానేత్వాతి మమ బన్ధుసహాయే సమానేత్వా రాసిం కత్వా. **మహావీరో** భగవా **పరినిబ్బుతో** అదస్సనం అగమాసీతి ఇదం వచనం **అబ్రవిం** కథేసిన్తి సమ్బన్ధో. **హన్ద పూజం కరోమసే**తి **హన్దా**తి వోస్సగ్గత్థే నిపాతో, తేన కారణేన మయం సబ్బే సమాగతా పూజం కరోమాతి అత్థో. సేతి నిపాతో.

౪౦౧. సాధూతి తే పటిస్సుత్వాతి తే మమ ఞాతిమిత్తా సాధు ఇతి సున్దరం భద్దకం ఇతి పటిసుణిత్వా మమ వచనం సమ్పటిఛిత్వా **మే** మయ్హం **భియ్యో** అతిరేకం **హాసం** పీతిం **జనింసు** ఉప్పాదేసున్తి అత్థో.

౪౦౨. తతో అత్తనో కతపుఞ్ఞసఞ్చయం దస్సేన్తో **బుద్ధస్మిం లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. సతహత్థం **ఉగ్గతం** ఉబ్బిద్ధం దియడ్ఢహత్థసతం విత్థతం, **విమానం నభసి** ఆకాసే ఉగ్గతం అగ్ఘియం, **సుకతం** సున్దరాకారేన కతం, **కత్వా** కారేత్వా చ **పుఞ్ఞసఞ్చయం** పుఞ్ఞరాసిం **కాహాసిం** అకాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౪౦౩. కత్వాన అగ్ఘియం తత్థాతి తస్మిం చేతియపూజనట్ఠానే **తాలపన్తీహి** తాలపాళీహి **చిత్తితం** సోభితం అగ్ఘియం **కత్వాన** కారేత్వా చ **సకం చిత్తం** అత్తనో చిత్తం పసాదేత్వా **చేతియం పూజయుత్తమ**న్తి ఉత్తమం బుద్ధధాతునిధాపితం చేతియం పూజయిన్తి సమ్బన్ధో.

౪౦౪. తస్స చేతియస్స మహిమం దస్సేన్తో **అగ్గిక్ఖన్ధోవా**తిఆదిమాహ. తత్థ **అగ్గిక్ఖన్ధోవా**తి ఆకాసే జలమానో అగ్గిక్ఖన్ధోవ అగ్గిరాసి ఇవ తం చేతియం సత్తహి రతనేహి జలతి **ఫుల్లితో** వికసితపుప్ఫో సాలరుక్ఖరాజా ఇవ ఆకాసే **ఇన్దలట్ఠీవ** ఇన్దధను ఇవ చ **చతుద్దిసా** చతూసు దిసాసు **ఓభాసతి** విజ్జోతతీతి సమ్బన్ధో.

౪౦౫. తత్థ చిత్తం పసాదేత్వాతి తస్మిం జోతమానధాతుగబ్భమ్హి చిత్తం మనం పసాదేత్వా సోమనస్సం కత్వా తేన చిత్తప్పసాదేన **బహుం** అనేకప్పకారం **కుసలం** పుఞ్ఞం **కత్వాన** "ధాతుగబ్భే చ సాసనే చ ఏత్తకాని పుఞ్ఞాని మయా కతానీ"తి ఏవం పుఞ్ఞకమ్మం **సరిత్వాన** కాలంకత్వా **తిదసం** తావతింసభవనం సుత్తప్పబుద్ధో వియ అహం **ఉపపజ్జిం** జాతోతి సమ్బన్ధో.

౪౦౬. అత్తనో ఉప్పన్నదేవలోకే లద్ధసమ్పత్తిం దస్సేన్తో **సహస్సయుత్త**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **హయవాహిం** సిన్ధవసహస్సయోజితం దిబ్బరథం అధిట్ఠితో. సత్తహి భూమీహి **సం** సుట్ఠు ఉగ్గతం **ఉబ్బిద్ధం** ఉచ్చం మయ్హం **భవనం** విమానం అహోసీతి అత్థో.

౪౦౭. తస్మిం విమానే **సబ్బసోవణ్ణమయా** సకలసోవణ్ణమయాని కూటాగారసహస్సాని **అహుం** అహేసున్తి అత్థో. **సకతేజేన** అత్తనో ఆనుభావేన సబ్బా దస దిసా **పభాసయం** ఓభాసేన్తాని **జలన్తి** విజ్జోతన్తీతి సమ్బన్ధో.

౪౦౮. తస్మిం మయ్హం పాతుభూతవిమానే అఞ్ఞేపి **నియ్యూహా** పముఖసాలాయో **సన్తి** విజ్జన్తి. కిం భూతా? **లోహితఙ్గమయా** రత్తమణిమయా తదా తేపి నియ్యూహా చతస్సో దిసా **ఆభాయ** పభాయ జోతన్తీతి సమ్బన్ధో.

౪౧౦. సబ్బే దేవే సకలఛదేవలోకే దేవే **అభిభోమి** అభిభవామి. కస్స ఫలన్తి చే? మయా కతస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స ఇదం ఫలన్తి అత్థో.

౪౧౧. తతో మనుస్ససమ్పత్తిం దస్సేన్తో **సట్ఠికప్పసహస్సమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ ఇతో కప్పతో హేట్ఠా సట్ఠిసహస్సకప్పమత్థకే **చాతురన్తో** చతుమహాదీపవన్తో **విజితావీ** సబ్బం పచ్చత్థికం విజితవన్తో అహం ఉబ్బిద్ధో నామ చక్కవత్తీ రాజా హుత్వా **పథవిం ఆవసిం** రజ్జం కారేసిన్తి సమ్బన్ధో.

౪౧౨-౪. తథేవ భద్దకే కప్పేతి పఞ్చబుద్ధపటిమణ్డితత్తా భద్దకే నామ కప్పే. **తింసక్ఖత్తుం** తింసజాతియా చతుదీపమ్హి ఇస్సరో పధానో చక్కరతనాదీహి సత్తహి రతనేహి సమ్పన్నో సమఙ్గీభూతో **సకకమ్మాభిరద్ధో** అత్తనో కమ్మే దస రాజధమ్మే అభిరద్ధో అల్లీనో చక్కవత్తీ రాజా **అహోసిం** అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. అత్తనో చక్కవత్తికాలే అనుభూతసమ్పత్తిం దస్సేన్తో "తత్థాపి భవనం మయ్హ"న్తిఆదిమాహ. **తత్థ** తస్మిం చక్కవత్తిరజ్జమ్హి **మయ్హం భవనం** మమ పాసాదం **ఇన్దలట్ఠీవ ఉగ్గతం** ఆకాసే రితవిజ్జోతమానా విజ్జుల్లతా ఇవ ఉగ్గతం సత్తభూమికాదిభేదేహి ఉచ్చం **ఆయామతో** దీఘతో చ ఉచ్చతో చ చతువీసతియోజనం విత్థారతో ద్వాదసయోజనం అహోసీతి సమ్బన్ధో. సబ్బేసం జనానం మనం అల్లీనభావేన రమ్మణం నామ నగరం అహోసీతి అత్థో. దళ్హేహి ద్వాదసహత్థేహి వా తింసహత్థేహి వా ఉచ్చేహి పాకారతోరణేహి సమ్పన్నన్తి దస్సేతి.

౪౧౫-౨౦. తదడ్ఢకం తతో అడ్ఢకం అడ్ఢతియసతయోజనన్తి అత్థో. **పక్ఖిత్తా పణ్ణవీసతీ**తి వీసతిఆపణపక్ఖిత్తం నిరన్తరం వీథిపరిచ్ఛేదన్తి అత్థో. **బ్రాహ్మణఞ్ఞకులసమ్భూతో**తి బ్రాహ్మణకులే సుజాతో. సేసం వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

మహాకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౪. అనురుద్ధత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుమేధం భగవన్తాహన్తిఆదికం ఆయస్మతో అనురుద్ధత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే కుటుమ్బికకులే నిబ్బత్తి. వయప్పత్తో ఏకదివసం విహారం గన్త్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారా ఏకం భిక్ఖుం దిబ్బచక్ఖుకానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానం పత్థేత్వా సతసహస్సభిక్ఖుపరివారస్స భగవతో సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా సత్తమే దివసే భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ ఉత్తమాని వత్థాని దత్వా పణిధానం అకాసి. సత్థాపిస్స అనన్తరాయేన సమిజ్ఝనభావం దిస్వా

“అనాగతే గోతమస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే దిబ్బచక్ఖుకానం అగ్గో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. సోపి తత్థ పుఞ్ఞాని కరోన్తో సత్థరి పరినిబ్బుతే సత్తయోజనికే కనకథూపే బహుకంసపాతియో దీపరుక్ఖేహి దీపకపల్లికాహి చ “దిబ్బచక్ఖుఞాణస్స ఉపనిస్సయో హోతూ”తి ఉళారం దీపపూజం అకాసి. ఏవం యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో కస్సపస్స భగవతో కాలే బారాణసియం కుటుమ్బికగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పరినిబ్బుతే నిట్ఠితే యోజనికే కనకథూపే బహుకంసపాతియో సప్పిమణ్డస్స పూరేత్వా మజ్ఝే చ ఏకేకం గుళపిణ్డం ఠపేత్వా ముఖవట్టియా ముఖవట్టిం ఫుసాపేన్తో చేతియం పరిక్ఖిపాపేసి. అత్తనా గహితకంసపాతిం సప్పిమణ్డస్స పూరేత్వా సహస్సవట్టియో జాలాపేత్వా సీసే ఠపేత్వా సబ్బరత్తిం చేతియం అనుపరియాయి.

ఏవం తస్మిమ్పి అత్తభావే యావజీవం కుసలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో అనుప్పన్నే బుద్ధే బారాణసియంయేవ దుగ్గతకులే నిబ్బత్తి, “అన్నభారో”తిస్స నామం అహోసి. సో సుమనసేట్ఠిస్స నామ గేహే కమ్మం కరోన్తో జీవతి. ఏకదివసం సో ఉపరిట్ఠం నామ పచ్చేకబుద్ధం నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠాయ గన్ధమాదనపబ్బతతో ఆకాసేనాగన్త్వా బారాణసీనగరద్వారే ఓతరిత్వా చీవరం పారుపిత్వా నగరే పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పత్తం గహేత్వా అత్తనో అత్థాయ ఠపితం భాగభత్తం పత్తే పక్ఖిపిత్వా పచ్చేకబుద్ధస్స దాతుకామో ఆరభి. భరియాపిస్స అత్తనో భాగభత్తఞ్చ తత్థేవ పక్ఖిపి. సో తం నేత్వా పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థే ఠపేసి. పచ్చేకబుద్ధో తం గహేత్వా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. తం దివసం సుమనసేట్ఠిస్స ఛత్తే అధివత్థా దేవతా – “అహో దానం, పరమదానం, ఉపరిట్ఠే సుప్పతిట్ఠిత”న్తి మహాసద్దేన అనుమోది. తం సుత్వా సుమనసేట్ఠి – “ఏవం దేవతాయ అనుమోదితం ఇదమేవ ఉత్తమదాన”న్తి చిన్తేత్వా తత్థ పత్తిం యాచి. అన్నభారో పన తస్స పత్తిం అదాసి. తేన పసన్నచిత్తో సుమనసేట్ఠి తస్స సహస్సం దత్వా “ఇతో పట్ఠాయ తుయ్హం సహత్థేన కమ్మకరణకిచ్చం నత్థి, పతిరూపం గేహం కత్వా నిచ్చం వసాహీ”తి ఆహ.

యస్మా నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠితస్స పచ్చేకబుద్ధస్స దిన్నపిణ్డపాతో తం దివసమేవ ఉళారవిపాకో హోతి, తస్మా సుమనసేట్ఠి రఞ్ఞో సన్తికం గచ్ఛన్తో తం గహేత్వా అగమాసి. రాజా పన తం ఆదరవసేన ఓలోకేసి. సేట్ఠి – “మహారాజ, అయం ఓలోకేతబ్బయుత్తోయేవా”తి వత్వా తదా తేన కతకమ్మం అత్తనాపిస్స సహస్సదిన్నభావఞ్చ కథేసి. తం సుత్వా రాజా తస్స తుస్సిత్వా సహస్సం దత్వా “అసుకస్మిం ఠానే గేహం కత్వా వసాహీ”తి గేహట్ఠానమస్స ఆణాపేసి. తస్స తం ఠానం సోధాపేన్తస్స మహన్తా మహన్తా నిధికుమ్భియో ఉట్ఠహింసు. సో తా దిస్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా సబ్బం ధనం ఉద్ధరాపేత్వా రాసికతం దిస్వా – “ఏత్తకం ధనం ఇమస్మిం నగరే కస్స గేహే అత్థీ”తి పుచ్ఛి. “న కస్సచి, దేవా”తి. “తేన హి అయం అన్నభారో ఇమస్మిం నగరే మహాధనసేట్ఠి నామ హోతూ”తి తం దివసమేవ తస్స సేట్ఠిఛత్తం ఉస్సాపేసి.

సో సేట్ఠి హుత్వా యావజీవం కల్యాణకమ్మం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తో, దీఘరత్తం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా అమ్హాకం భగవతో ఉప్పజ్జనకకాలే కపిలవత్థునగరే సుక్కోదనసక్కస్స గేహే పటిసన్ధిం గణ్హి. తస్స జాతస్స **అనురుద్ధో**తి నామం అకంసు. సో మహానామసక్కస్స కనిట్ఠభాతా భగవతో చూళపితు పుత్తో పరమసుఖుమాలో మహాపుఞ్ఞో అహోసి. సువణ్ణపాతియంయేవ చస్స భత్తం ఉప్పజ్జి. అథస్స మాతా ఏకదివసం “మమ పుత్తో నత్థీతి పదం న జానాతి, తం జానాపేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా ఏకం సువణ్ణపాతిం తుచ్ఛకంయేవ అఞ్ఞాయ సువణ్ణపాతియా పిదహిత్వా తస్స పేసేసి, అన్తరామగ్గే దేవతా తం, దిబ్బపూవేహి పూరేసుం. ఏవం మహాపుఞ్ఞో తిణ్ణం ఉతూనం అనుచ్ఛవికేసు తీసు పాసాదేసు అలఙ్కతనాటకిత్థీహి పరివుతో దేవో వియ మహాసమ్పత్తిం అనుభవి.

అమ్హాకమ్పి బోధిసత్తో తస్మిం సమయే తుసితపురా చవిత్వా సుద్ధోదనమహారాజస్స అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తిత్వా అనుక్కమేన వుద్ధిప్పత్తో ఏకూనతింస వస్సాని అగారమజ్ఝే వసిత్వా మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా అనుక్కమేన పటివిద్ధసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణో బోధిమణ్డే సత్తసత్తాహం వీతినామేత్వా ఇసిపతనే మిగదాయే ధమ్మచక్కం పవత్తేత్వా లోకానుగ్గహం కరోన్తో రాజగహం గన్త్వా వేళువనే విహాసి. తదా సుద్ధోదనమహారాజా – "పుత్తో కిర మే రాజగహం అనుప్పత్తో; గచ్ఛథ, భణే, మమ పుత్తం ఆనేథా"తి సహస్ససహస్సపరివారే దస అమచ్చే పేసేసి. తే సబ్బే ఏహిభిక్ఖుపబ్బజ్జాయ పబ్బజింసు. తేసు ఉదాయిత్థేరేన చారికాగమనం ఆయాచితో భగవా వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో రాజగహతో నిక్ఖమిత్వా కపిలవత్థుపురం గన్త్వా ఞాతిసమాగమే అనేకాని పాటిహారియాని దస్సేత్వా పాటిహారియవిచిత్తం ధమ్మదేసనం కథేత్వా మహాజనం అమతపానం పాయేత్వా దుతియదివసే పత్తచీవరమాదాయ నగరద్వారే ఠత్వా "కిం ను ఖో కులనగరం ఆగతానం సబ్బబుద్ధానం ఆచిణ్ణ"న్తి ఆవజ్జమానో "సపదానం పిణ్డాయ చరణం ఆచిణ్ణ"న్తి ఞత్వా సపదానం పిణ్డాయ చరతి. రాజా "పుత్తో తే పిణ్డాయ చరతీ"తి సుత్వా తురితతురితో ఆగన్త్వా అన్తరవీథియం ధమ్మం సుత్వా అత్తనో నివేసనం పవేసేత్వా మహన్తం సక్కారసమ్మానం అకాసి. భగవా తత్థ కత్తబ్బం ఞాతిసఙ్గహం కత్వా రాహులకుమారం పబ్బాజేత్వా నచిరస్సేవ కపిలవత్థునగరతో మల్లరట్ఠే చారికం చరమానో అనుపియమ్బవనం పాపుణి.

తస్మిం సమయే సుద్ధోదనమహారాజా సాకియగణం సన్నిపాతేత్వా ఆహ – "సచే మమ పుత్తో అగారం అజ్ఝావసిస్స, రాజా అభవిస్స చక్కవత్తీ సత్తరతనసమ్పన్నో ఖత్తియగణపరివారో, నత్తాపి మే రాహులకుమారో ఖత్తియగణేన సద్ధిం తం పరివారేత్వా అచరిస్స, తుమ్హేపి ఏతమత్థం జానాథ. ఇదాని పన మమ పుత్తో బుద్ధో జాతో, ఖత్తియావస్స పరివారా హోన్తు, తుమ్హే ఏకేకకులతో ఏకేకం దారకం దేథా"తి. ఏవం వుత్తే ఏకప్పహారేనేవ ద్వేఅసీతిసహస్సఖత్తియకుమారా పబ్బజింసు.

తస్మిం సమయే మహానామో సక్కో కుటుమ్బసామికో, సో అత్తనో కనిట్ఠం అనురుద్ధం సక్కం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతదవోచ – "ఏతరహి, తాత అనురుద్ధ, అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా సక్యకుమారా భగవన్తం పబ్బజితం అనుపబ్బజన్తి, అమ్హాకఞ్చ కులా నత్థి కోచి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో, తేన హి త్వం వా పబ్బజాహి, అహం వా పబ్బజిస్సామీ"తి. తం సుత్వా అనురుద్ధో ఘరావాసే రుచిం అకత్వా అత్తసత్తమో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. తస్స పబ్బజ్జానుక్కమో సఙ్ఘభేదకక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౩౩౦ ఆదయో) ఆగతోయేవ. ఏవం అనుపియం గన్త్వా పబ్బజితేసు పన తేసు తస్మింయేవ అన్తోవస్సే భద్దియత్థేరో అరహత్తం పాపుణి, అనురుద్ధత్థేరో దిబ్బచక్ఖుం నిబ్బత్తేసి, దేవదత్తో అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేసి, ఆనన్దత్థేరో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి, భగుత్థేరో చ కిమిలత్థేరో చ పచ్ఛా అరహత్తం పాపుణింసు. తేసం సబ్బేసమ్పి థేరానం అత్తనో అత్తనో ఆగతట్ఠానేసు పుబ్బపత్థనాభినీహారో ఆవి భవిస్సతి. అయం అనురుద్ధత్థేరో ధమ్మసేనాపతిస్స సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా చేతియరట్ఠే పాచీనవంసదాయం గన్త్వా సమణధమ్మం కరోన్తో సత్త మహాపురిసవితక్కే వితక్కేసి, అట్ఠమే కిలమతి. సత్థా "అనురుద్ధో అట్ఠమే మహాపురిసవితక్కే కిలమతీ"తి ఞత్వా "తస్స సఙ్కప్పం పూరేస్సామీ"తి తత్థ గన్త్వా పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో అట్ఠమం మహాపురిసవితక్కం పూరేత్వా చతుపచ్చయసన్తోసభావనారామపటిమణ్డితం మహాఅరియవంసపటిపదం కథేత్వా ఆకాసే ఉప్పతిత్వా భేసకళావనమేవ గతో.

థేరో తథాగతే గతమత్తేయేవ తేవిజ్జో మహాఖీణాసవో హుత్వా "సత్థా మయ్హం మనం జానిత్వా ఆగన్త్వా అట్ఠమం మహాపురిసవితక్కం పూరేత్వా అదాసి, సో చ మే మనోరథో మత్థకం పత్తో"తి బుద్ధానం ధమ్మదేసనం అత్తనో చ పటివేధధమ్మం ఆరబ్భ ఇమా ఉదానగాథా అభాసి –

“మమ సఙ్కప్పమఞ్ఞాయ, సత్థా లోకే అనుత్తరో;
మనోమయేన కాయేన, ఇద్ధియా ఉపసఙ్కమి.

“యదా మే అహు సఙ్కప్పో, తతో ఉత్తరి దేసయి;
నిప్పపఞ్చరతో బుద్ధో, నిప్పపఞ్చమదేసయి.

“తస్సాహం ధమ్మమఞ్ఞాయ, విహాసిం సాసనే రతో;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (థేరగా. ౯౦౧-౯౦౩);

అథ నం అపరభాగే సత్థా జేతవనే మహావిహారే విహరన్తో “దిబ్బచక్ఖుకానం భిక్ఖూనం అనురుద్ధో అగ్గో”తి (అ. ని. ౧.౧౯౨) అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౪౨౧. ఏవం సో భగవతో సన్తికా దిబ్బచక్ఖుకానం అగ్గట్ఠానం లభిత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమేధం భగవన్తాహ**న్తిఆదిమాహ. తత్థ సున్దరా ఉపట్ఠాపనపఞ్ఞా మగ్గఫలపఞ్ఞా విపస్సనాపఞ్ఞా చతుపటిసమ్భిదాదిసఙ్ఖాతా మేధా యస్స భగవతో సో సుమేధో, తం **సుమేధం** భాగ్యసమ్పన్నత్తా **భగవన్తం** లోకస్స **జేట్ఠం** సేట్ఠం పధానభూతం సంసారతో పఠమం నిగ్గతం నరానం ఆసభం పురేచారికం **వూపకట్ఠం** వివేకభూతం గణసఙ్గణికారామతో అపగతం విహరన్తం అహం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో.

౪౨౨. సబ్బధమ్మానం సయమేవ బుద్ధత్తా **సమ్బుద్ధం, ఉపగన్త్వాన** సమీపం గన్త్వాతి అత్థో. **అఞ్జలిం పగ్గహేత్వానాతి** దసఙ్గులిపుటం ముద్ధని కత్వాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

౪౩౦. దివా రత్తిఞ్చ పస్సామీతి తదా దేవలోకే చ మనుస్సలోకే చ ఉప్పన్నకాలే మంసచక్ఖునా సమన్తతో యోజనం పస్సామీతి అత్థో.

౪౩౧. సహస్సలోకం ఞాణేనాతి పఞ్ఞాచక్ఖునా సహస్సచక్కవాళం పస్సామీతి అత్థో. **సత్థు సాసనే**తి ఇదాని గోతమస్స భగవతో సాసనే. **దీపదానస్స** దీపపూజాయ ఇదం ఫలం, ఇమినా ఫలేన దిబ్బచక్ఖుం అనుప్పత్తో పటిలద్ధో ఉప్పాదేసిన్తి అత్థో.

అనురుద్ధత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౨. పుణ్ణమన్తాణిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అజ్ఝాయకో మన్తధరోతిఆదికం ఆయస్మతో పుణ్ణస్స మన్తాణిపుత్తత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ హంసవతీనగరే బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్తో. అపరభాగే పదుముత్తరే భగవతి ఉప్పజ్జిత్వా బోధనేయ్యానం ధమ్మం దేసేన్తే హేట్ఠా వుత్తనయేన మహాజనేన సద్ధిం విహారం గన్త్వా పరిసపరియన్తే నిసీదిత్వా ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం ధమ్మకథికానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా “మయాపి అనాగతే ఏవరూపేన భవితుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా దేసనావసానే ఉట్ఠితాయ పరిసాయ సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా నిమన్తేత్వా హేట్ఠా వుత్తనయేన

మహాసక్కారం కత్వా భగవన్తం ఏవమాహ – “భన్తే, అహం ఇమినా అధికారేన న అఞ్ఞం సమ్పత్తిం పత్థేమి, యథా పనేసో భిక్ఖు సత్తమదివసమత్థకే తుమ్హేహి ధమ్మకథికానం అగ్గట్ఠానే ఠపితో, ఏవం అహమ్పి అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే ధమ్మకథికానం అగ్గో భవేయ్య”న్తి పత్థనం అకాసి. సత్థా అనాగతం ఓలోకేత్వా తస్స పత్థనాయ సమిజ్ఝనభావం దిస్వా “అనాగతే కప్పసతసహస్సమత్థకే గోతమో నామ బుద్ధో ఉప్పజ్జిస్సతి, తస్స సాసనే పబ్బజిత్వా త్వం ధమ్మకథికానం అగ్గో భవిస్ససీ”తి బ్యాకాసి.

సో యావతాయుకం కల్యాణకమ్మం కత్వా తతో చుతో కప్పసతసహస్సం పుఞ్ఞసమ్భారం సమ్భరన్తో దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా అమ్హాకం భగవతో కాలే కపిలవత్థునగరస్స అవిదూరే దోణవత్థునామకే బ్రాహ్మణగామే బ్రాహ్మణమహాసాలకులే అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞత్థేరస్స భాగినేయ్యో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స **పుణ్ణో**తి నామం అకంసు. సో సత్థరి అభిసమ్బోధిం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుక్కమేన రాజగహం ఉపనిస్సాయ విహరన్తే అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా లద్ధూపసమ్పదో పధానమనుయుఞ్జన్తో సబ్బం పబ్బజితకిచ్చం మత్థకం పాపేత్వా “దసబలస్స సన్తికం గమిస్సామీ”తి మాతులత్థేరేన సద్ధిం సత్థు సన్తికం ఆగన్త్వా కపిలవత్థుసామన్తాయేవ ఓహియిత్వా యోనిసో మనసికారే కమ్మం కరోన్తో నచిరస్సేవ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

తస్స పన పుణ్ణత్థేరస్స సన్తికే పబ్బజితా కులపుత్తా పఞ్చసతా అహేసుం. థేరో తే దసకథావత్థూహి ఓవది. తేపి సబ్బే దసకథావత్థూహి ఓవదితా తస్స ఓవాదే ఠత్వా అరహత్తం పాపుణిత్వా అత్తనో పబ్బజితకిచ్చం మత్థకప్పత్తం ఞత్వా ఉపజ్ఝాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహంసు – “భన్తే, మయం పబ్బజితకిచ్చస్స మత్థకం పత్తా, దసన్నఞ్చ కథావత్థూనం లాభినో, సమయో దాని నో దసబలం పస్సితు”న్తి, థేరో తేసం వచనం సుత్వా చిన్తేసి – “మయ్హం దసకథావత్థులాభితం సత్థా జానాతి. అహం ధమ్మం దేసేన్తో దసకథావత్థూని అముఞ్చిత్వావ దేసేమి, మయి చ గచ్ఛన్తే సబ్బేపిమే భిక్ఖూ మం పరివారేత్వా గచ్ఛిస్సన్తి, ఏవం మే గణేన సద్ధిం గన్త్వా అయుత్తం దసబలం పస్సితుం, ఇమే తావ దసబలం పస్సితుం గచ్ఛన్తూ”తి. అథ తే ఏవమాహ – “ఆవుసో, తుమ్హే పురతో గన్త్వా దసబలం పస్సథ, మమ వచనేన తథాగతస్స పాదే వన్దథ, అహమ్పి తుమ్హాకం గతమగ్గేన ఆగచ్ఛిస్సామీ”తి. తేపి థేరా సబ్బే దసబలస్స జాతిభూమిరట్ఠవాసినో సబ్బే ఖీణాసవా సబ్బే దసకథావత్థులాభినో ఉపజ్ఝాయస్స ఓవాదం అచ్ఛిన్దిత్వా థేరం వన్దిత్వా అనుపుబ్బేన చారికం చరన్తా సట్ఠియోజనమగ్గం అతిక్కమ్మ రాజగహే వేళువనమహావిహారం గన్త్వా దసబలస్స పాదే వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఆచిణ్ణం ఖో పనేతం బుద్ధానం భగవన్తానం ఆగన్తుకేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం పటిసమ్మోదితున్తి భగవా తేహి సద్ధిం “కచ్చి, భిక్ఖవే, ఖమనీయ”న్తిఆదినా నయేన మధురపటిసన్థారం కత్వా “కుతో చ తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఆగతత్థా”తి పుచ్ఛిత్వా పున తేహి “జాతిభూమితో”తి వుత్తే “కో ను ఖో, భిక్ఖవే, జాతిభూమియం జాతిభూమకానం భిక్ఖూనం సబ్రహ్మచారీనం ఏవం సమ్భావితో ‘అత్తనా చ అప్పిచ్ఛో అప్పిచ్ఛకథఞ్చ భిక్ఖూనం కత్తా’”తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౫౨) దసకథావత్థులాభిం భిక్ఖుం పుచ్ఛి. తేపి “పుణ్ణో నామ, భన్తే, ఆయస్మా మన్తాణిపుత్తో”తి ఆరోచయింసు.

తేసం కథం సుత్వా ఆయస్మా సారిపుత్తో థేరం దస్సనకామో అహోసి. అథ సత్థా రాజగహతో సావత్థిం అగమాసి. పుణ్ణత్థేరోపి దసబలస్స తత్థ ఆగతభావం సుత్వా “సత్థారం పస్సిస్సామీ”తి గన్త్వా అన్తోగన్ధకుటియంయేవ తథాగతం సమ్పాపుణి. సత్థా తస్స ధమ్మం దేసేసి. థేరో ధమ్మం సుత్వా దసబలం వన్దిత్వా పటిసల్లానత్థాయ అన్ధవనం గన్త్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసీది. సారిపుత్తత్థేరోపి తస్సాగమనం సుత్వా సీసానులోకికో గన్త్వా ఓకాసం సల్లక్ఖేత్వా

తస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నకం ఉపసఙ్కమిత్వా థేరేన సద్ధిం సమ్మోదిత్వా తం విసుద్ధిక్కమం (మ. ని. ౧.౨౫౨) పుచ్ఛి. సోపిస్స పుచ్ఛితపుచ్ఛితం బ్యాకరోన్తో రథవినీతూపమాయ అతివియ చిత్తం ఆరాధేసి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స సుభాసితం సమనుమోదింసు.

౪౩౪. అథ నం సత్థా అపరభాగే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మజ్ఝే నిసిన్నో థేరం "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే , మమ సావకానం భిక్ఖూనం ధమ్మకథికానం యదిదం పుణ్ణో"తి (అ. ని. ౧.౧౮౮, ౧౯౬) ఏతదగ్గే ఠపేసి. సో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం విభావేన్తో **అజ్ఝాయకో**తిఆదిమాహ. తత్థ **అజ్ఝాయకో**తి అనేకబ్రాహ్మణానం వాచేతా సిక్ఖాపేతా. **మన్తధరో**తి మన్తానం ధారేతాతి అత్థో, వేదసఙ్ఖాతస్స చతుత్థవేదస్స సజ్ఝాయనసవనదానానం వసేన ధారేతాతి వుత్తం హోతి. **తిణ్ణం వేదాన**న్తి ఇరువేదయజువేదసామవేదసఙ్ఖాతానం తిణ్ణం వేదానం ఞాణేన ధారేతబ్బతా "వేదో"తి లద్ధనామేసు తీసు వేదగన్థేసు పారం పరియోసానం గతోతి అత్థో . **పురక్ఖతోమ్హి సిస్సేహీ**తి మమ నిచ్చపరివారభూతేహి సిస్సేహి పరివుతో అహం అమ్హి. **ఉపగచ్ఛిం నరుత్తమ**న్తి నరానం ఉత్తమం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిం, సమీపం గతోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౪౩౭. **అభిధమ్మనయఞ్ఞూహ**న్తి అహం తదా తస్స బుద్ధస్స కాలే అభిధమ్మనయకోవిదోతి అత్థో. **కథావత్థువిసుద్ధియా**తి కథావత్థుప్పకరణే విసుద్ధియా ఛేకో, అప్పిచ్ఛసన్తుట్ఠికథాదీసు దససు కథావత్థూసు వా ఛేకో, తాయ కథావత్థువిసుద్ధియా **సబ్బేసం** యతిజనానం పణ్డితానం **విఞ్ఞాపేత్వాన** బోధేత్వాన **అనాసవో** నిక్కిలేసో **విహరామి** వాసం కప్పేమి.

౪౩౯. **ఇతో పఞ్చసతే కప్పే**తి ఇతో పఞ్చబుద్ధపటిమణ్డితతో భద్దకప్పతో పఞ్చసతే కప్పే **సుప్పకాసకా** సుట్ఠు పాకటా చక్కరతనాది సత్తహి రతనేహి సమ్పన్నా జమ్బుదీపాదిచతుదీపమ్హి **ఇస్సరా** పధానా **చతురో** చత్తారో చక్కవత్తిరాజానో అహేసున్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

పుణ్ణమన్తాణిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౬. ఉపాలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే హంసవతియాతిఆదికం ఆయస్మతో ఉపాలిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే విభవసమ్పన్నే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో. ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మకథం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం వినయధరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సత్థు అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి.

సో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కప్పకగేహే నిబ్బత్తో. **ఉపాలీ**తిస్స నామం అకంసు. సో వయప్పత్తో అనురుద్ధాదీనం ఛన్నం ఖత్తియానం పియసహాయో హుత్వా తథాగతే అనుపియమ్బవనే విహరన్తే పబ్బజ్జాయ నిక్ఖమన్తేహి ఛహి ఖత్తియేహి సద్ధిం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజి. తస్స పబ్బజ్జావిధానం పాళియం (చూళవ. ౩౩౦ ఆదయో) ఆగతమేవ. సో పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పన్నో హుత్వా సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా "మయ్హం, భన్తే, అరఞ్ఞవాసం అనుజానాథా"తి ఆహ. "భిక్ఖు అరఞ్ఞే వసన్తస్స ఏకమేవ ధురం వడ్ఢిస్సతి, మయ్హం పన సన్తికే వసన్తస్స విపస్సనాధురఞ్చ గన్థధురఞ్చ పరిపూరేస్సతీ"తి. సో సత్థు వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. సత్థాపి నం సయమేవ సకలం వినయపిటకం ఉగ్గణ్హాపేసి. సో అపరభాగే భారుకచ్ఛవత్థుం అజ్జుకవత్థుం

కుమారకస్సపవత్థున్తి ఇమాని తీణి వత్థూని వినిచ్ఛిని. సత్థా ఏకేకస్మిం వినిచ్ఛయే సాధుకారం దత్వా తయో వినిచ్ఛయే అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా థేరం వినయధరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౪౪౧. ఏవం సో ఏతదగ్గట్ఠానం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సప్పత్తో తం పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే హంసవతియా**తిఆదిమాహ. తత్థ **హంసవతియా**తి హంసావట్టఆకారేన వతి పాకారపరిక్ఖేపో యస్మిం నగరే, తం నగరం **హంసవతీ**. అథ వా అనేకసఙ్ఖా హంసా తళాకపోక్ఖరణీసరపల్లలాదీసు నివసన్తా ఇతో చితో చ విధావమానా వసన్తి ఏత్థాతి **హంసవతీ,** తస్సా హంసవతియా. **సుజాతో నామ బ్రాహ్మణో**తి సుట్ఠు జాతోతి సుజాతో, "అక్ఖిత్తో అనుపకుట్ఠో"తి వచనతో అగరహితో హుత్వా జాతోతి అత్థో. **అసీతికోటినిచయో**తి అసీతికోటిధనరాసికో **పహూతధనధఞ్ఞవా** అసఙ్ఖ్యేయ్యధనధఞ్ఞవా బ్రాహ్మణో సుజాతో నామ అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

౪౪౨. పునపి తస్సేవ మహన్తభావం దస్సేన్తో **అజ్ఝాయకో**తిఆదిమాహ. తత్థ **అజ్ఝాయకో**తి పరేసం వేదత్తయాదిం వాచేతా. **మన్తధరో**తి మన్తా వుచ్చతి పఞ్ఞా, అథబ్బనవేదబ్యాకరణాదిజాననపఞ్ఞవాతి అత్థో. **తిణ్ణం వేదాన పారగూ**తి ఇరువేదయజువేదసామవేదసఙ్ఖాతానం తిణ్ణం వేదానం పరియోసానం పత్తోతి అత్థో. **లక్ఖణే**తి లక్ఖణసత్థే, బుద్ధపచ్చేకబుద్ధచక్కవత్తిఇత్థిపురిసానం హత్థపాదాదీసు దిస్సమానలక్ఖణపకాసనకగన్థే చాతి అత్థో. **ఇతిహాసే**తి "ఇతిహ ఆస ఇతిహ ఆసా"తి పోరాణకథాప్పకాసకే గన్థే. **సధమ్మే**తి సకధమ్మే బ్రాహ్మణధమ్మే **పారమిం గతో** పరియోసానం కోటిం గతో పత్తోతి అత్థో.

౪౪౩. **పరిబ్బాజా**తి యే నిగణ్ఠసావకా, తే సబ్బే నానాదిట్ఠికా తదా **మహియా** పథవీతలే చరన్తీతి సమ్బన్ధో.

౪౪౫. యావ యత్తకం కాలం జినో నుప్పజ్జతి, తావ తత్తకం కాలం బుద్ధోతి వచనం నత్థీతి అత్థో.

౪౪౬. **అచ్చయేన అహోరత్త**న్తి అహో చ రత్తి చ అహోరత్తం, బహూనం సంవచ్ఛరానం అతిక్కమేనాతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౪౫౪. **మన్తాణిపుత్తో**తి మన్తాణీనామాయ కప్పకధీతుయా పుత్తో, మాసపుణ్ణతాయ దివసపుణ్ణతాయ **పుణ్ణో**తి లద్ధనామోతి అత్థో. తస్స సత్థుస్స సావకో **హేస్సతి** భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౪౫౫. **ఏవం కిత్తయి సో బుద్ధో**తి **సో** పదుముత్తరో భగవా **ఏవం** ఇమినా పకారేన **సునన్దం** సున్దరాకారేన సోమనస్సదాయకం **కిత్తయి** బ్యాకరణమదాసీతి అత్థో. **సబ్బం జనం** సకలజనసమూహం సాధుకం **హాసయన్తో** సోమనస్సం కరోన్తో **సకం బలం** అత్తనో బలం **దస్సయన్తో** పాకటం కరోన్తోతి సమ్బన్ధో.

౪౫౬. తతో అనన్తరం అత్తనో ఆనుభావం అఞ్ఞాపదేసేన దస్సేన్తో **కతఞ్జలీ**తిఆదిమాహ. తదా తస్మిం బుద్ధుప్పాదతో పురిమకాలే సునన్దం తాపసం కతఞ్జలిపుటా సబ్బే జనా నమస్సన్తీతి సమ్బన్ధో. **బుద్ధే కారం కరిత్వా**నాతి ఏవం సో సబ్బజనపూజితోపి సమానో "పూజితోమ్హీ"తి మానం అకత్వా బుద్ధసాసనే అధికం కిచ్చం కత్వా అత్తనో **గతిం** జాతిం **సోధేసి** పరిసుద్ధమకాసీతి అత్థో.

౪౩౭. **సుత్వాన మునినో వచ**న్తి తస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స వాచం, గాథాబన్ధసుఖత్థం ఆ-కారస్స రస్సం కత్వా “వచ”న్తి వుత్తం. “అనాగతమ్హి అద్ధానే గోతమో నామ నామేన సత్థా లోకే భవిస్సతీ”తి ఇమం మునినో వచనం సుత్వా **యథా** యేన పకారేన గోతమం భగవన్తం పస్సామి, తథా తేన పకారేన **కారం** అధికకిచ్చం పుఞ్ఞసమ్భారం **కస్సామి** కరిస్సామీతి **మే** మయ్హం **సఙ్కప్పో** చేతనామనసికారో **అహు** అహోసీతి సమ్బన్ధో.

౪౩౮. **ఏవాహం చిన్తయిత్వానా**తి “అహం కారం కరిస్సామీ”తి ఏవం చిన్తేత్వా. **కిరియం చిన్తయిం మమా**తి “మయా కీదిసం పుఞ్ఞం కత్తబ్బం ను ఖో”తి కిరియం కత్తబ్బకిచ్చం చిన్తయిన్తి అత్థో. **క్యాహం కమ్మం ఆచరామీ**తి అహం కీదిసం పుఞ్ఞకమ్మం ఆచరామి పూరేమి ను ఖోతి అత్థో. **పుఞ్ఞక్ఖేత్తే అనుత్తరే**తి ఉత్తరవిరహితే సకలపుఞ్ఞస్స భాజనభూతే రతనత్తయేతి అత్థో.

౪౩౯. **అయఞ్చ పాఠికో భిక్ఖూ**తి అయం భిక్ఖు సరభఞ్ఞవసేన గన్థపాఠపఠనతో వాచనతో “పాఠికో”తి లద్ధనామో భిక్ఖు. బుద్ధసాసనే సబ్బేసం పాఠీనం పాఠకవాచకానం అన్తరే వినయే చ **అగ్గనిక్ఖిత్తో** అగ్గో ఇతి ఠపితో. తం ఠానం తేన భిక్ఖునా పత్తట్ఠానన్తరం అహం **పత్థయే** పత్థేమీతి అత్థో.

౪౬౦. తతో పరం అత్తనో పుఞ్ఞకరణూపాయం దస్సేన్తో **ఇదం మే అమితం భోగ**న్తిఆదిమాహ. **మే** మయ్హం **అమితం** పమాణవిరహితం భోగరాసిం **అక్ఖోభం** ఖోభేతుం అసక్కుణేయ్యం **సాగరూపమం** సాగరసదిసం **తేన భోగేన** తాదిసేన ధనేన బుద్ధస్స ఆరామం మాపయేతి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

౪౨౪. భిక్ఖుసఙ్ఘే నిసీదిత్వా సమ్బుద్ధో తేన సుట్ఠు మాపితం కారితం సఙ్ఘారామం పటిగ్గహేత్వా తస్సారామస్సానిసంసదీపకం ఇదం వచనం **అబ్రవి** కథేసీతి సమ్బన్ధో.

౪౨౩. కథం? **యో సో**తి యో సఙ్ఘారామదాయకో తాపసో **సుమాపితం** కుటిలేణమణ్డపపాసాదహమ్మియపాకారాదినా సుట్ఠు సజ్జితం సఙ్ఘారామం బుద్ధస్స **పాదాసి** ప-కారేన సోమనస్ససమ్పయుత్తచిత్తేన అదాసి. **తమహం కిత్తయిస్సామీ**తి తం తాపసం అహం పాకటం కరిస్సామి, ఉత్తానిం కరిస్సామీతి అత్థో. **సుణాథ మమ భాసతో**తి భాసన్తస్స మయ్హం వచనం సుణాథ, ఓహితసోతా అవిక్ఖిత్తచిత్తా మనసి కరోథాతి అత్థో.

౪౨౬. తేన దిన్నారామస్స ఫలం దస్సేన్తో **హత్థీ అస్సా రథా పత్తీ**తిఆదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౪౨౨. **సఙ్ఘారామస్సిదం ఫల**న్తి ఇదం ఆయతిం అనుభవితబ్బసమ్పత్తిసఙ్ఖాతం ఇట్ఠఫలం సఙ్ఘారామదానస్స ఫలం విపాకన్తి అత్థో.

౪౨౮. **ఛళాసీతిసహస్సానీ**తి ఛసహస్సాని అసీతిసహస్సాని **సమలఙ్కతా** సుట్ఠు అలఙ్కతా సజ్జితా **నారియో** ఇత్థియో **విచిత్తవత్థాభరణా**తి విచిత్తేహి అనేకరూపేహి వత్థేహి ఆభరణేహి చ సమన్నాగతా. **ఆముత్తమణికుణ్డలా**తి ఓలమ్బితముత్తాహారమణికఞ్చితకణ్ణాతి అత్థో.

౪౨౯. తాసం ఇత్థీనం రూపసోభాతిసయం వణ్ణేన్తో **ఆళారపమ్హా**తిఆదిమాహ. తత్థ ఆళారాని మహన్తాని అక్ఖీని మణిగుళసదిసాని యాసం ఇత్థీనం తా ఆళారపమ్హా భమరానమివ మన్దలోచనాతి అత్థో. **హసులా** హాసపకతి, లీలావిలాసాతి

అత్థో. **సుసణ్ఠాతి** సున్దరసణ్ఠితబ్బసరీరావయవా. **తనుమజ్ఝిమాతి** ఖుద్దకఉదరపదేసా. సేసం ఉత్తానమేవ.

౪౮౪. **తస్స ధమ్మేసు దాయాదోతి** తస్స గోతమస్స భగవతో ధమ్మేసు దాయాదో ధమ్మకోట్ఠాసభాగీ. **ఓరసోతి** ఉరసి జాతో, సిథిలధనితాదిదసవిధబ్యఞ్జనబుద్ధిసమ్పన్నం కణ్ఠతాలుఓట్ఠాదిపఞ్చట్ఠానే ఘట్టేత్వా దేసితధమ్మం సుత్వా సోతాపత్తిమగ్గాదిమగ్గపటిపాటియా సబ్బకిలేసే ఖేపేత్వా అరహత్తే ఠితభావేన ఉరసి జాతపుత్తోతి అత్థో. **ధమ్మనిమ్మితోతి** ధమ్మేన సమేన అదణ్డేన అసత్థేన నిమ్మితో పాకటో భవిస్ససీతి అత్థో. **ఉపాలి నామ నామేనాతి** కిఞ్చాపి సో మాతు నామేన మన్తాణిపుత్తనామో, అనురుద్ధాదీహి పన సహ గన్త్వా పబ్బజితత్తా ఖత్తియానం ఉపసమీపే అల్లీనో యుత్తో కాయచిత్తేహి సమగ్గీభూతోతి ఉపాలీతి నామేన సత్థు సావకో **హేస్సతి** భవిస్సతీతి అత్థో.

౪౮౫. **వినయే పారమిం పత్వాతి** వినయపిటకే కోటిం పరియోసానం పత్వా పాపుణిత్వా. **ఠానాట్ఠానే చ కోవిదోతి** కారణాకారణే చ దక్ఖో ఛేకోతి అత్థో. **జినసాసనం ధారేన్తోతి** జినేన వుత్తానుసాసనిం జినస్స పిటకత్తయం వాచనసవనచిన్తనధారణాదివసేన ధారేన్తో, సల్లక్ఖేన్తోతి అత్థో. **విహరిస్సతినాసవోతి** నిక్కిలేసో చతూహి ఇరియాపథేహి అపరిపతన్తం అత్తభావం హరిస్సతి పవత్తేస్సతీతి అత్థో.

౪౮౬. **అపరిమేయ్యుపాదాయాతి** అనేకసతసహస్సే ఆదిం కత్వా. **పత్థేమి తవ సాసనన్తి** "గోతమస్స భగవతో సాసనే వినయధరానం అగ్గో భవేయ్య"న్తి తుయ్హం సాసనం పత్థేమి ఇచ్ఛామీతి అత్థో. **సో మే అత్థోతి** సో ఏతదగ్గట్ఠానన్తరసఙ్ఖాతో అత్థో మే మయా అనుప్పత్తోతి అత్థో. **సబ్బసంయోజనక్ఖయోతి** సబ్బేసం సంయోజనానం ఖయో మయా అనుప్పత్తోతి సమ్బన్ధో, నిబ్బానం అధిగతన్తి అత్థో.

౪౮౮. రాజదణ్డేన **తజ్జితో** పీళితో **సూలావుతో** సూలే ఆవుతో ఆవుణితో **పోసో** పురిసో సూలే **సాతం** మధురసుఖం **అవిన్దన్తో** నానుభవన్తో **పరిముత్తింవ** పరిమోచనమేవ ఇచ్ఛతి యథాతి సమ్బన్ధో.

౪౮౯-౯౦. **మహావీర** వీరానమన్తరే వీరుత్తమ అహం **భవదణ్డేన** జాతిదణ్డేన, **తజ్జితో** పీళితో **కమ్మసూలావుతో** కుసలాకుసలకమ్మసూలస్మిం ఆవుతో **సన్తో** సంవిజ్జమానో, **పిపాసావేదనాయ** పిపాసాతురభావేన **అట్టితో** అభిభూతో దుక్ఖాపితో **భవే సాతం** సంసారే మధురం సుఖం **న విన్దామి** న లభామి. రాగగ్గిదోసగ్గిమోహగ్గిసఙ్ఖాతేహి, నరకగ్గికప్పుట్ఠానగ్గిదుక్ఖగ్గిసఙ్ఖాతేహి వా తీహి అగ్గీహి డయ్హన్తో **పరిముత్తిం** పరిముచ్చనుపాయం **గవేసామి** పరియేసామి తథేవాతి సమ్బన్ధో. యథా రాజదణ్డం ఇతో గతో పత్తో పరిముత్తిం గవేసతి, తథా అహం భవదణ్డప్పత్తో పరిముత్తిం గవేసామీతి సమ్బన్ధో.

౪౯౧-౨. పున సంసారతో మోచనం ఉపమోపమేయ్యవసేన దస్సేన్తో **యథా విసాదోతి**ఆదిమాహ. తత్థ విసేన సప్పవిసేన ఆ సమన్తతో దంసీయిత్థ దట్ఠో హోతీతి **విసాదో,** సప్పదట్ఠోతి అత్థో. అథ వా విసం హలాహలవిసం అదతి గిలతీతి **విసాదో,** విసఖాదకోతి అత్థో. యో పురిసో విసాదో, తేన తాదిసేన విసేన పరిపీళితో, తస్స విసస్స విఘాతాయ వినాసాయ ఉపాయనం ఉపాయభూతం **అగదం** ఓసధం **గవేసేయ్య** పరియేసేయ్య, తం గవేసమానో **విసఘాతకం** విసనాసకం **అగదం** ఓసధం **పస్సేయ్య** దక్ఖేయ్య. సో తం అత్తనో దిట్ఠం ఓసధం పివిత్వా **విసమ్హా** విసతో **పరిముత్తియా** పరిమోచనకారణా సుఖీ **అస్స** భవేయ్య యథాతి సమ్బన్ధో.

౪౯౩. **తథేవాహన్తి** యథా యేన పకారేన నో నరో విసహతో, సవిసేన సప్పేన దట్ఠో విసఖాదకో వా ఓసధం పివిత్వా సుఖీ భవేయ్య, తథేవ తేన పకారేన అహం అవిజ్జాయ మోహేన **సం** సుట్ఠు పీళితో. **సద్ధమ్మాగదమేసహన్తి** అహం సద్ధమ్మసఙ్ఖాతం ఓసధం ఏసం పరియేసన్తోతి అత్థో.

౪౯౪-౫. **ధమ్మాగదం గవేసన్తోతి** సంసారదుక్ఖవిసస్స వినాసాయ ధమ్మోసధం గవేసన్తో. **అద్దక్ఖిం సక్యసాసనన్తి** సక్యవంసపభవస్స గోతమస్స సాసనం సద్దక్ఖిన్తి అత్థో. **అగ్గం సబ్బోసధానం తన్తి** సబ్బేసం ఓసధానం అన్తరే తం సక్యసాసనసఙ్ఖాతం ధమ్మోసధం అగ్గం ఉత్తమన్తి అత్థో. **సబ్బసల్లవినోదనన్తి** రాగసల్లాదీనం సబ్బేసం సల్లానం వినోదనం వూపసమకరం **ధమ్మోసధం** ధమ్మసఙ్ఖాతం ఓసధం పివిత్వా **సబ్బం విసం** సకలసంసారదుక్ఖవిసం **సమూహనిం** నాసేసిన్తి సమ్బన్ధో. **అజరామరన్తి** తం దుక్ఖవిసం సమూహనిత్వా అజరం జరావిరహితం అమరం మరణవిరహితం **సీతిభావం** రాగపరిళాహాదివిరహితత్తా సీతలభూతం నిబ్బానం అహం **ఫస్సయిం** పచ్చక్ఖమకాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౪౯౬. పున కిలేసతమస్స ఉపమం దస్సేన్తో **యథా భూతట్టితో**తిఆదిమాహ. తత్థ **యథా** యేన పకారేన **భూతట్టితో** భూతేన యక్ఖేన అట్టితో పీళితో **పోసో** పురిసో **భూతగ్గాహేన** యక్ఖగ్గాహేన **పీళితో** దుక్ఖితో **భూతస్మా** యక్ఖగ్గాహతో **పరిముత్తియా** మోచనత్థాయ భూతవేజ్జం గవేసేయ్య.

౪౯౭. తం గవేసమానో చ భూతవిజ్జాయ సుట్ఠు **కోవిదం** ఛేకం భూతవేజ్జం పస్సేయ్య, **నో** భూతవేజ్జో **తస్స** యక్ఖగ్గహితస్స పురిసస్స ఆవేసభూతం **విహనే** వినాసేయ్య, **సమూలఞ్చ** మూలేన సహ ఆయతిం అనావేసకం కత్వా **వినాసయే** విద్ధంసేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౪౯౮. **మహావీర** వీరుత్తమ **తమగ్గాహేన** కిలేసన్ధకారగ్గాహేన పీళితో అహం **తథేవ** తేన పకారేనేవ **తమతో** కిలేసన్ధకారతో **పరిముత్తియా** మోచనత్థాయ **ఞాణాలోకం** పఞ్ఞాఆలోకం గవేసామీతి సమ్బన్ధో.

౪౯౯. అథ తదనన్తరం **కిలేసతమసోధనం** కిలేసన్ధకారనాసకం సక్యమునిం అద్దసన్తి అత్థో. **నో** సక్యముని **మే** మయ్హం **తమం** అన్ధకారం కిలేసతిమిరం భూతవేజ్జోవ **భూతకం** యక్ఖగ్గహితం ఇవ **వినోదేసి** దూరీ అకాసీతి సమ్బన్ధో.

౫౦౦. నో అహం ఏవం విముత్తో **సంసారసోతం** సంసారపవాహం **సం** సుట్ఠు **ఛిన్దిం** ఛేదేసిం, **తణ్హాసోతం** తణ్హామహోఘం **నివారయిం** నిరవసేసం అప్పవత్తిం అకాసిన్తి అత్థో. **భవం ఉగ్ఘాటయిం సబ్బన్తి** కామభవాదికం సబ్బం నవభవం ఉగ్ఘాటయిం వినాసేసిన్తి అత్థో. మూలతో వినాసేన్తో భూతవేజ్జో ఇవ మూలతో ఉగ్ఘాటయిన్తి సమ్బన్ధో.

౫౦౧. తతో నిబ్బానపరియేసనాయ ఉపమం దస్సేన్తో **యథాతి**ఆదిమాహ. తత్థ గరుం భారియం నాగం గిలతీతి **గరుళో**. గరుం వా నాగం లాతి ఆదదాతీతి **గరుళో**, గరుళరాజా. అత్తనో భక్ఖం సకగోచరం పన్నగం పకారేన పరహత్థం న గచ్ఛతీతి **పన్నగో**తి లద్ధనామం నాగం గహణత్థాయ **ఓపతతి** అవపతతి, **సమన్తా** సమన్తతో **యోజనసతం** సతయోజనప్పమాణం **మహాసరం** మహాసముద్దం అత్తనో పక్ఖవాతేహి **విక్ఖోభేతి** ఆలోళేతి యథాతి సమ్బన్ధో.

౫౦౨. **నో** సుపణ్ణో విహఙ్గమో వేహాసగమనసీలో **పన్నగం** నామం గహేత్వా అధోసీసం ఓలమ్బేత్వా **విహేఠయం** తత్థ తత్థ వివిధేన హేఠనేన హేఠేన్తో **ఆదాయ** దళ్హం గహేత్వా **యేన కామం** యత్థ గన్తుకామో, తత్థ **పక్కమతి** గచ్ఛతీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౩. భన్తే మహావీర, యథా గరుళో **బలీ** బలవా పన్నగం గహేత్వా పక్కమతి, తథా ఏవ అహం **అసఙ్ఖతం** పచ్చయేహి అకతం నిబ్బానం **గవేసన్తో** పటిపత్తిపూరణవసేన పరియేసన్తో **దోసే** సకలదియడ్ఢకిలేససహస్సే **విక్ఖాలయిం** విసేసేన సముచ్ఛేదప్పహానేన సోధేసిం అహన్తి సమ్బన్ధో.

౨౦౪. యథా గరుళో పన్నగం గహేత్వా భుఞ్జిత్వా విహరతి, తథా అహం **ధమ్మవరం** ఉత్తమధమ్మం **దిట్ఠో** పస్సన్తో ఏతం **సన్తిపదం** నిబ్బానపదం **అనుత్తరం** ఉత్తరవిరహితం మగ్గఫలేహి **ఆదాయ** గహేత్వా వళఞ్జేత్వా విహరామీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౫. ఇదాని నిబ్బానస్స దుల్లభభావం దస్సేన్తో **ఆసావతీ నామ లతా**తిఆదిమాహ. తత్థ సబ్బేసం దేవానం ఆసా ఇచ్ఛా ఏతిస్సం లతాయం అత్థీతి **ఆసావతీ** నామ లతా, **చిత్తలతావనే** అనేకవిచిత్తాహి లతాహి గహనీభూతే వనే ఉయ్యానే **జాతా** నిబ్బత్తాతి అత్థో. **తస్సా** లతాయ **వస్ససహస్సేన** వస్ససహస్సచ్చయేన **ఏకం ఫలం నిబ్బత్తతే** ఏకం ఫలం గణ్హాతి.

౨౦౬. **తం దేవా**తి తం ఆసావతిం లతం **తావ దూరఫలం** తత్తకం చిరకాలం అతిక్కమిత్వా ఫలం గణ్హన్తం సంవిజ్జమానం **దేవా** తావతింసదేవతా **పయిరుపాసన్తి** భజన్తి, సా ఆసావతీ నామ **లతుత్తమా** లతానం అన్తరే ఉత్తమలతా ఏవం దేవానం పియా అహోసీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౭. **సతసహస్సుపాదాయా**తి సతసహస్ససంవచ్ఛరం ఆదిం కత్వా. **తాహం పరిచరే మునీ**తి మోనం వుచ్చతి ఞాణం, భన్తే, ముని ఞాణవన్త సబ్బఞ్ఞు, అహం తం భగవన్తం పరిచరే పయిరుపాసామి. **సాయంపాతం నమస్సామీ**తి సాయన్హసమయఞ్చ పుబ్బణ్హసమయఞ్చాతి ద్విక్ఖత్తుం నమస్సామి పణామం కరోమి. **యథా దేవా** తావతింసా దేవా వియ ఆసావతీలతం సాయంపాతఞ్చ పయిరుపాసన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౦౮. **అవఞ్ఝా పారిచరియా**తి యస్మా బుద్ధదస్సనహేతు నిబ్బానప్పత్తి అహోసి, తస్మా బుద్ధపారిచరియా వత్తపటిపత్తికిరియా అవఞ్ఝా అతుచ్ఛా **నమస్సనా** పణామకిరియా చ **అమోఘా** అతుచ్ఛా. తథా హి **దూరాగతం** దూరతో సంసారద్ధానతో ఆగతమ్పి, **సన్తం** సంవిజ్జమానం **ఖణో యం** అయం బుద్ధుప్పాదక్ఖణో **న విరాధయి** నాతిక్కమి, మం అతిక్కమిత్వా న గతోతి అత్థో.

౨౦౯. బుద్ధదస్సనహేతు నిబ్బానప్పత్తో అహం ఆయతిం ఉప్పజ్జనకభవే మమ పటిసన్ధిం **విచినన్తో** ఉపపరిక్ఖన్తో న పస్సామీతి సమ్బన్ధో. **నిరూపధి** ఖన్ధూపధికిలేసూపధీహి విరహితో **విప్పముత్తో** సబ్బకిలేసేహి వినాభూతో **ఉపసన్తో** కిలేసపరిళాహాభావేన సన్తమానసో చరామి అహన్తి సమ్బన్ధో.

౨౧౦. పున అత్తనో బుద్ధదస్సనాయ ఉపమం దస్సేన్తో **యథాపి పదుమం నామా**తిఆదిమాహ. **సూరియరంసేన** సూరియరంసిసమ్ఫస్సేన యథా పదుమం నామ అపి **పుప్ఫతి** వికసతి **మహావీర** వీరుత్తమ అహం తథా ఏవ **బుద్ధరంసేన** బుద్ధేన భగవతా దేసితధమ్మరంసిప్పభావేన పుప్ఫితోతి అత్థో.

౨౧౧-౧౨. పున బుద్ధదస్సనేన నిబ్బానదస్సనం దీపేన్తో **యథా బలాకా**తిఆదిమాహ. తత్థ **బలాకయోనిమ్హి** బలాకజాతియం **సదా** సబ్బస్మిం కాలే **పుమా** పురిసో యథా న విజ్జతి. పుమే అవిజ్జమానే కథం బలాకానం గబ్భగ్గహణం హోతీతి చే? మేఘేసు **గజ్జమానేసు** సద్దం కరోన్తేసు మేఘగజ్జనం సుత్వా **తా** బలాకినియో **సదా** సబ్బకాలే **గబ్భం గణ్హన్తి**

అణ్డం ధారేన్తీతి అత్థో. **యావ** యత్తకం కాలం **మేఘో న గజ్జతి** మేఘో సద్దం న కరోతి, తావ తత్తకం కాలం **చిరం** చిరకాలేన **గబ్భం** అణ్డం ధారేన్తి. **యదా** యస్మిం కాలే మేఘో **పవస్సతి** పకారేన గజ్జిత్వా వస్సతి వుట్ఠిధారం పగ్ఘరతి, తదా తస్మిం కాలే **భారతో** గబ్భధారణతో **పరిముచ్చన్తి** అణ్డం పాతేన్తీతి అత్థో.

౨౧౩. తతో పరం ఉపమేయ్యసమ్పదం దస్సేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదిమాహ.** పదుముత్తరస్స బుద్ధస్స **ధమ్మమేఘేన** వోహారపరమత్థదేసనాసఙ్ఖాతమేఘేన **గజ్జతో** గజ్జన్తస్స దేసేన్తస్స **ధమ్మమేఘస్స సద్దేన** ఘోసానుసారేన అహం తదా **ధమ్మగబ్భం** వివట్టూపనిస్సయం దానసీలాదిపుఞ్ఞసమ్భారగబ్భం **అగణ్హిం** గహేసిం తథాతి సమ్బన్ధో.

౨౧౪. **సతసహస్సుపాదాయ** కప్పసతసహస్సం ఆదిం కత్వా **పుఞ్ఞగబ్భం** దానసీలాదిపుఞ్ఞసమ్భారం అహం **ధరేమి** పూరేమి. యావ **ధమ్మమేఘో** ధమ్మదేసనా **న గజ్జతి** బుద్ధేన న దేసీయతి, తావ అహం **భారతో** సంసారగబ్భభారతో **నప్పముచ్చామి** న మోచేమి న విసుం భవామీతి సమ్బన్ధో.

౨౧౫. భన్తే, **సక్యముని** సక్యవంసప్పభవ **యదా** యస్మిం కాలే సుద్ధోదనమహారాజస్స తవ పితు **రమ్మే** రమణీయే **కపిలవత్థవే** కపిలవత్థునామకే నగరే తువం ధమ్మమేఘేన **గజ్జతి** ఘోసేతి, తదా తస్మిం కాలే అహం **భారతో** సంసారగబ్భభారతో **పరిముచ్చిం** ముత్తో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౧౬. తతో పరం అత్తనా అధిగతే మగ్గఫలే దస్సేన్తో **సుఞ్ఞతన్తిఆదిమాహ.** తత్థ అత్తఅత్తనియాదీనం అభావతో **సుఞ్ఞతం** విమోక్ఖఞ్చ రాగదోసమోహసబ్బకిలేసనిమిత్తానం అభావతో, **అనిమిత్తం** విమోక్ఖఞ్చ తణ్హాపణిధిస్స అభావతో, **అప్పణిహితం** విమోక్ఖఞ్చ అరియమగ్గం అధిగఞ్ఛిం భావేసిన్తి సమ్బన్ధో. **చతురో చ ఫలే సబ్బేతి** చత్తారి సామఞ్ఞఫలాని సబ్బాని సచ్ఛి అకాసిన్తి అత్థో. **ధమ్మేవం విజటయిం అహన్తి** అహం ఏవం సబ్బధమ్మే జటం గహనం విజటయిం విద్ధంసేసిన్తి అత్థో.

దుతియభాణవారవణ్ణనా సమత్తా.

౨౧౭. తతో పరం అత్తనా అధిగతవిసేసమేవ దస్సేన్తో **అపరిమేయ్యుపాదాయాతిఆదిమాహ.** తత్థ న పరిమేయ్యోతి **అపరిమేయ్యో,** సంవచ్ఛరగణనవసేన పమేతుం సఙ్ఖాతుం అసక్కుణేయ్యోతి అత్థో. తం అపరిమేయ్యం కప్పం **ఉపాదాయ** ఆదిం కత్వా **తవ సాసనం** తుయ్హం సాసనం “అనాగతే గోతమస్స భగవతో సాసనే వినయధరానం అగ్గో భవేయ్య”న్తి ఏవం పత్థేమి. అతీతత్థే వత్తమానవచనం, పత్థేసిన్తి అత్థో. **సో మే అత్థోతి** సో పత్థనాసఙ్ఖాతో అత్థో **మే** మయా **అనుప్పత్తో** నిప్ఫాదితోతి అత్థో. అనుత్తరం **సన్తిపదం** నిబ్బానం అనుప్పత్తం అధిగతన్తి సమ్బన్ధో.

౨౧౮. సో అహం అధిగతత్తా **వినయే** వినయపిటకే **పారమిం పత్తో** పరియోసానప్పత్తో. **యథాపి పాఠికో ఇసీతి** యథా పదుముత్తరస్స భగవతో సాసనే వినయధరానం అగ్గో ఇసి భిక్ఖు పాఠికో పాకటో అహోసి, తథేవాహన్తి అత్థో. **న మే సమసమో అత్థీతి** వినయధారితాయ మే మయా సమసమో సమానో అఞ్ఞో న అత్థీతి అత్థో. **సాసనం** ఓవాదానుసాసనీసఙ్ఖాతం సాసనం **ధారేమి** పూరేమీతి అత్థో.

౨౧౯. పునపి అత్తనో విసేసం దస్సేన్తో **వినయే ఖన్ధకే చాపీతిఆదిమాహ.** తత్థ **వినయేతి** ఉభతోవిభఙ్గే. **ఖన్ధకేతి** మహావగ్గచూళవగ్గే. **తికచ్ఛేదే చాతి** తికసఙ్ఖాదిసేసతికపాచిత్తియాదికే చ. **పఞ్చమేతి** పరివారే చ. **ఏత్థ** ఏతస్మిం సకలే

వినయపిటకే మయ్హం **విమతి** ద్వేళ్హకం **నత్థి** న సంవిజ్జతి. **అక్ఖరేతి** వినయపిటకపరియాపన్నే అ-కారాదికే అక్ఖరే. **బ్యఞ్జనేతి** క-కారాదికే బ్యఞ్జనే వా మే **విమతి** సంసయో నత్థీతి సమ్బన్ధో.

౨.౨౦. నిగ్గహే పటికమ్మే చాతి పాపభిక్ఖూనం నిగ్గహే చ సాపత్తికానం భిక్ఖూనం పరివాసదానాదికే పటికమ్మే చ **ఠానాట్ఠానే** చ కారణే చ అకారణే చ **కోవిదో** ఛేకోతి అత్థో. **ఓసారణే** చ తజ్జనీయాదికమ్మస్స పటిప్పస్సద్ధివసేన ఓసారణే పవేసనే చ. **వుట్ఠాపనే** చ ఆపత్తితో వుట్ఠాపనే నిరాపత్తికరణే చ ఛేకోతి సమ్బన్ధో. **సబ్బత్థ పారమిం గతోతి** సబ్బస్మిం వినయకమ్మే పరియోసానం పత్తో, దక్ఖో ఛేకోతి అత్థో.

౨.౨౧. వినయే ఖన్ధకే చాపీతి వుత్తప్పకారే వినయే చ ఖన్ధకే చ, **పదం** సుత్తపదం **నిక్ఖిపిత్వా** పట్ఠపేత్వా. **ఉభతో వినివేఠేత్వాతి** వినయతో ఖన్ధకతో చాతి ఉభయతో నిబ్బత్తేత్వా విజటేత్వా నయం ఆహరిత్వా. **రసతోతి** కిచ్చతో. **ఓసరేయ్యం** ఓసారణం కరోమీతి అత్థో.

౨.౨౨. నిరుత్తియా చ కుసలోతి "రుక్ఖో పటో కుమ్భో మాలా చిత్త"న్తిఆదీసు వోహారేసు ఛేకో. **అత్థానత్థే చ కోవిదోతి** అత్థే వడ్ఢియం అనత్థే హానియఞ్చ కోవిదో దక్ఖోతి అత్థో. **అనఞ్ఞాతం మయా నత్థీతి** వినయపిటకే సకలే వా పిటకత్తయే మయా అనఞ్ఞాతం అవిదితం అపాకటం కిఞ్చి నత్థీతి అత్థో. **ఏకగ్గో సత్థు సాసనేతి** బుద్ధసాసనే అహమేవ ఏకో వినయధరానం అగ్గో సేట్ఠో ఉత్తమోతి అత్థో.

౨.౨౩. రూపదక్ఖే అహం అజ్జాతి అజ్జ ఏతరహి కాలే **సక్యపుత్తస్స** భగవతో **సాసనే** పావచనే అహం రూపదక్ఖే రూపదస్సనే వినయవినిచ్ఛయదస్సనే **సబ్బం కఙ్ఖం** సకలం సంసయం **వినోదేమి** వినాసేమీతి సమ్బన్ధో. **ఛిన్దామి సబ్బసంసయన్తి** "అహోసిం ను ఖో అహమతీతమద్ధాన"న్తిఆదికం (మ॰ ని॰ ౧.౧౮; సం॰ ని॰ ౨.౨౦; మహాని॰ ౧౭౪) కాలత్తయం ఆరబ్భ ఉప్పన్నం సబ్బం సోళసవిధం కఙ్ఖం ఛిన్దామి వూపసమేమి సబ్బసో విద్ధంసేమీతి అత్థో.

౨.౨౪. పదం అనుపదఞ్చాపీతి పదం పుబ్బపదఞ్చ అనుపదం పరపదఞ్చ **అక్ఖరం** ఏకేకమక్ఖరఞ్చ **బ్యఞ్జనం** సిథిలధనితాదిదసవిధం బ్యఞ్జనవిధానఞ్చ. **నిదానేతి** తేన సమయేనాతిఆదికే నిదానే చ. **పరియోసానేతి** నిగమనే. **సబ్బత్థ కోవిదోతి** సబ్బేసు ఛసు ఠానేసు ఛేకోతి అత్థో.

౨.౨౫. తతో పరం భగవతోయేవ గుణే పకాసేన్తో **యథాపి రాజా బలవాతిఆదిమాహ.** తత్థ యథా **బలవా** థామబలసమ్పన్నో సేనాబలసమ్పన్నో వా రాజా, **పరం** పరేసం పటిరాజూనం సేనం **నిగ్గణ్హిత్వా** నిస్సేసతో గహేత్వా పలాపేత్వా వా, **తపే** తపేయ్య సన్తపేయ్య దుక్ఖాపేయ్య. **విజినిత్వాన సఙ్గామన్తి** సఙ్గామం పరసేనాయ సమాగమం యుద్ధం విజినిత్వా విసేసేన జినిత్వా జయం పత్వా. **నగరం తత్థ మాపయేతి** తత్థ తస్మిం విజితట్ఠానే నగరం పాసాదహమ్మియాదివిభూసితం వసనట్ఠానం మాపయే కారాపేయ్యాతి అత్థో.

౨.౨౬. పాకారం పరిఖఞ్చాపీతి తత్థ మాపితనగరే పాకారం సుధాధవలఇట్ఠకామయపాకారఞ్చ కారయేతి సమ్బన్ధో. **పరిఖఞ్చాపి** కద్దమపరిఖం, ఉదకపరిఖం, సుక్ఖపరిఖఞ్చ అపి కారయే. **ఏసికం ద్వారకోట్ఠకన్తి** నగరసోభనత్థం ఉస్సాపితఏసికాథమ్భఞ్చ మహన్తం కోట్ఠకఞ్చ చతుభూమకాదిద్వారకోట్ఠకఞ్చ కారయే. **అట్టాలకే చ వివిధేతి** చతుభూమకాదిభేదే అతిఉచ్చఅట్టాలకే చ వివిధే నానప్పకారకే బహూ **కారయే** కారాపేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౨.౨౭. **సిఙ్ఘాటకం చచ్చరఞ్చా**తి న కేవలం పాకారాదయో కారయే, సిఙ్ఘాటకం చతుమగ్గసన్ధిఞ్చ చచ్చరం అన్తరావీథిఞ్చ కారయేతి సమ్బన్ధో. **సువిభత్తన్తరాపణన్తి** సుట్ఠు విభత్తం విభాగతో కోట్ఠాసవన్తం అన్తరాపణం అనేకాపణసహస్సం కారాపేయ్యాతి అత్థో. **కారయేయ్య సభం తత్థా**తి తస్మిం మాపితనగరే సభం ధమ్మాధికరణసాలం కారయే. **అత్థానత్థవినిచ్ఛయం** వడ్ఢిఞ్చ అవడ్ఢిఞ్చ వినిచ్ఛయకరణత్థం వినిచ్ఛయసాలం కారయేతి సమ్బన్ధో.

౨.౨౮. **నిఘాతత్థం అమిత్తానన్తి** పటిరాజూనం పటిబాహనత్థం. **ఛిద్దాఛిద్దఞ్చ జానితున్తి** దోసఞ్చ అదోసఞ్చ జానితుం. **బలకాయస్స రక్ఖాయా**తి హత్థిఅస్సరథపత్తిసఙ్ఖాతస్స బలకాయస్స సేనాసమూహస్స ఆరక్ఖణత్థాయ **సో** నగరసామికో రాజా, **సేనాపచ్చం** సేనాపతిం సేనానాయకం మహామత్తం **ఠపే**తి ఠానన్తరే పతిట్ఠపేతీతి అత్థో.

౨.౨౯. **ఆరక్ఖత్థాయ భణ్డస్సా**తి జాతరూపరజతముత్తామణిఆదిరాజభణ్డస్స ఆరక్ఖణత్థాయ సమన్తతో గోపనత్థాయ **మే** మయ్హం **భణ్డం మా వినస్సీతి నిధానకుసలం** రక్ఖణే కుసలం ఛేకం **నరం** పురిసం **భణ్డరక్ఖం** భణ్డరక్ఖన్తం సో రాజా భణ్డాగారే ఠపేతీతి సమ్బన్ధో.

౨.౩౦. **మమత్తో హోతి యో రఞ్ఞో**తి యో పణ్డితో రఞ్ఞో మమత్తో మామకో పక్ఖపాతో హోతి. **వుద్ధిం యస్స చ ఇచ్ఛతీ**తి అస్స రఞ్ఞో వుద్ధిఞ్చ విరూళ్హిం యో ఇచ్ఛతి కామేతి, **తస్స** ఇత్థమ్భూతస్స పణ్డితస్స రాజా **అధికరణం** వినిచ్ఛయాధిపచ్చం దేతి **మిత్తస్స** మిత్తభావస్స పటిపజ్జితున్తి సమ్బన్ధో.

౨.౩౧. **ఉప్పాతేసూ**తి ఉక్కాపాతదిసాడాహాదిఉప్పాతేసు చ. **నిమిత్తేసూ**తి మూసికచ్ఛిన్నాదీసు "ఇదం నిమిత్తం సుభం, ఇదం నిమిత్తం అసుభ"న్తి ఏవం నిమిత్తజాననసత్థేసు చ. **లక్ఖణేసు చా**తి ఇత్థిపురిసానం హత్థపాదలక్ఖణజాననసత్థేసు చ **కోవిదం** ఛేకం **అజ్ఝాయకం** అనేకేసం సిస్సానం బ్యాకరణవాచకం **మన్తధరం** వేదత్తయసఙ్ఖాతమన్తధారకం పణ్డితం సో రాజా **పోరోహిచ్చే** పురోహితట్ఠానన్తరే ఠపేతీతి సమ్బన్ధో.

౨.౩౨. **ఏతేహఙ్గేహి సమ్పన్నో**తి ఏతేహి వుత్తప్పకారేహి అఙ్గేహి అవయవేహి సమ్పన్నో సమఙ్గీభూతో సో రాజా "ఖత్తియో"తి **పవుచ్చతి** కథీయతీతి సమ్బన్ధో. **సదా రక్ఖన్తి రాజానన్తి** ఏతే సేనాపచ్చాదయో అమచ్చా సదా సబ్బకాలం తం రాజానం రక్ఖన్తి గోపేన్తి. కిమివ? **చక్కవాకోవ దుక్ఖితం** దుక్ఖప్పత్తం సకఞాతిం రక్ఖన్తో చక్కవాకో పక్ఖీ ఇవాతి అత్థో.

౨.౩౩. **తథేవ త్వం మహావీరా**తి వీరుత్తమ, యథా సో రాజా సేనాపచ్చాదిఅఙ్గసమ్పన్నో నగరద్వారం థకేత్వా పటివసతి, తథేవ తువం **హతామిత్తో** నిహతపచ్చత్థికో ఖత్తియో ఇవ **సదేవకస్స లోకస్స** సహ దేవేహి పవత్తమానస్స లోకస్స **ధమ్మరాజా** ధమ్మేన సమేన రాజా దసపారమితాధమ్మపరిపూరణేన రాజభూతత్తా "ధమ్మరాజా"తి **పవుచ్చతి** కథీయతీతి సమ్బన్ధో.

౨.౩౪. **తిత్థియే నీహరిత్వా**నాతి ధమ్మరాజభావేన పటిపక్ఖభూతే సకలతిత్థియే నీహరిత్వా నిస్సేసేన హరిత్వా నిబ్బిసేవనం కత్వా **ససేనకం ధారఞ్చాపి** సేనాయ సహ వసవత్తిమారమ్పి నీహరిత్వా . **తమన్ధకారం విధమిత్వా**తి తమసఙ్ఖాతం మోహన్ధకారం విధమిత్వా విద్ధంసేత్వా. **ధమ్మనగరం** సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మసఙ్ఖాతం, ఖన్ధాయతనధాతుపటిచ్చసముప్పాదబలబోజ్ఝఙ్గగమ్భీరనయసమన్తపట్ఠానధమ్మసఙ్ఖాతం వా నగరం **అమాపయి** నిమ్మిని పతిట్ఠాపేసీతి అత్థో.

౨౩౫. **సీలం పాకారకం తత్థాతి** తస్మిం పతిట్ఠాపితే ధమ్మనగరే చతుపారిసుద్ధిసీలం పాకారం. **ఞాణం తే ద్వారకోట్ఠకన్తి** తే తుయ్హం సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణఆసయానుసయఞాణఅనాగతంసఞాణఅతీతంసఞాణాదికమేవ ఞాణం ద్వారకోట్ఠకన్తి అత్థో. **సద్ధా తే ఏసికా వీరాతి**, భన్తే, అసిథిలపరక్కమ తే తుయ్హం దీపఙ్కరపాదమూలతో పభుతి సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణకారణా సద్దహనసద్ధా ఉస్సాపితఅలఙ్కారఅలఙ్కతథమ్భోతి అత్థో. **ద్వారపాలో చ సంవరోతి** తే తుయ్హం ఛద్వారికసంవరో రక్ఖావరణగుత్తి ద్వారపాలో ద్వారరక్ఖకోతి అత్థో.

౨౩౬. **సతిపట్ఠానమట్టాలన్తి** తే తుయ్హం చతుసతిపట్ఠానఅట్టాలముణ్డచ్ఛదనం. **పఞ్ఞా తే చచ్చరం మునేతి**, భన్తే, మునే ఞాణవన్త తే తుయ్హం పాటిహారియాదిఅనేకవిధా పఞ్ఞా చచ్చరం మగ్గసమోధానం నగరవీథీతి అత్థో. **ఇద్ధిపాదఞ్చ సిఙ్ఘాటన్తి** తుయ్హం ఛన్దవీరియచిత్తవీమంససఙ్ఖాతా చత్తారో ఇద్ధిపాదా సిఙ్ఘాటం చతుమగ్గసన్ధి. **ధమ్మవీథి సుమాపితన్తి** సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మసఙ్ఖాతాయ వీథియా సుట్ఠు మాపితం సజ్జితం, తం ధమ్మనగరన్తి అత్థో.

౨౩౭. **సుత్తన్తం అభిధమ్మఞ్చాతి** తవ తుయ్హం ఏత్థ ధమ్మనగరే సుత్తన్తం అభిధమ్మం వినయఞ్చ **కేవలం** సకలం సుత్తగేయ్యాదికం నవఙ్గం బుద్ధవచనం **ధమ్మసభా** ధమ్మాధికరణసాలాతి అత్థో.

౨౩౮. **సుఞ్ఞతం అనిమిత్తఞ్చాతి** అనత్తానుపస్సనావసేన పటిలద్ధం సుఞ్ఞతవిహారఞ్చ, అనిచ్చానుపస్సనావసేన పటిలద్ధం అనిమిత్తవిహారఞ్చ. **విహారఞ్చప్పణిహితన్తి** దుక్ఖానుపస్సనావసేన పటిలద్ధం అప్పణిహితవిహారఞ్చ. **ఆనేఞ్జఞ్చాతి** అచలం అఫన్దితం చతుసామఞ్ఞఫలసఙ్ఖాతం ఆనేఞ్జవిహారఞ్చ. **నిరోధో చాతి** సబ్బదుక్ఖనిరోధం నిబ్బానఞ్చ. **ఏసా ధమ్మకుటీ తవాతి** ఏసా సబ్బనవలోకుత్తరధమ్మసఙ్ఖాతా తవ తుయ్హం ధమ్మకుటి వసనగేహన్తి అత్థో.

౨౩౯. **పఞ్ఞాయ అగ్గో నిక్ఖిత్తోతి** పఞ్ఞావసేన పఞ్ఞవన్తానం అగ్గో. ఇతి భగవతా నిక్ఖిత్తో ఠపితో థేరో **పటిభానే** చ పఞ్ఞాయ కత్తబ్బే కిచ్చే, యుత్తముత్తపటిభానే వా **కోవిదో** ఛేకో **నామేన సారిపుత్తోతి** పాకటో **తవ** తుయ్హం ధమ్మసేనాపతి తయా దేసితస్స పిటకత్తయధమ్మసమూహస్స ధారణతో పతి పధానో హుత్వా సేనాకిచ్చం కరోతీతి అత్థో.

౨౪౦. **చుతూపపాతకుసలోతి** భన్తే ముని, **చుతూపపాతే** చుతియా ఉపపత్తియా చ **కుసలో** ఛేకో. **ఇద్ధియా పారమిం గతోతి** "ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతీ"తిఆదినా (దీ॰ ని॰ ౧.౨౩౮; పటి॰ మ॰ ౧.౧౦౨) వుత్తాయ ఇద్ధిప్పభేదాయ పారమిం పరియోసానం గతో పత్తో నామేన కోలితో నామ మోగ్గల్లానత్థేరో **పోరోహిచ్చో** తవ తుయ్హం పురోహితోతి సమ్బన్ధో.

౨౪౧. **పోరాణకవంసధరోతి** భన్తే మునే, ఞాణవన్తం పోరాణస్స వంసస్స ధారకో, పరమ్పరజాననకో వా **ఉగ్గతేజో** పాకటతేజో, **దురాసదో** ఆసాదేతుం ఘట్టేతుం దుక్ఖో అసక్కుణేయ్యోతి అత్థో. **ధుతవాదిగుణేనగ్గోతి** తేచీవరికఙ్గాదీని తేరస ధుతఙ్గాని వదతి ఓవదతీతి ధుతవాదీగుణేన ధుతఙ్గగుణేన అగ్గో సేట్ఠో మహాకస్సపత్థేరో **తవ** తుయ్హం **అక్ఖదస్సో** వోహారకరణే పధానోతి అత్థో.

౨౪౨. **బహుస్సుతో ధమ్మధరోతి** భన్తే మునే, బహూనం చతురాసీతిధమ్మక్ఖన్ధసహస్సానం సుతత్తా భగవతా భిక్ఖుసఙ్ఘతో చ ఉగ్గహితత్తా బహుస్సుతో అనేకేసం ఛసతసహస్ససఙ్ఖ్యానం ఆగమధమ్మానం సతిపట్ఠానాదీనఞ్చ పరమత్థధమ్మానం ధారణతో ధమ్మధరో ఆనన్దో. **సబ్బపాఠీ చ సాసనేతి** బుద్ధసాసనే సబ్బేసం పాఠీనం పఠన్తానం

సజ్ఝాయన్తానం భిక్ఖూనం అగ్గో సేట్ఠోతి సబ్బపాఠీ నామేన ఆనన్దో నామ థేరో. **ధమ్మారక్ఖో తవాతి** తవ తుయ్హం ధమ్మస్స పిటకత్తయధమ్మభణ్డస్స ఆరక్ఖో రక్ఖకో పాలకో, ధమ్మభణ్డాగారికోతి అత్థో.

౨౪౩. **ఏతే సబ్బే అతిక్కమ్మాతి భగవా** భగ్యవా సమ్మాసమ్బుద్ధో ఏతే సారిపుత్తాదయో మహానుభావేపి థేరే అతిక్కమ్మ వజ్జేత్వా మమంయేవ **పమేసి** పమాణం అకాసి, మనసి అకాసీతి అత్థో. **వినిచ్ఛయం మే పాదాసీతి** వినయఞ్ఞూహి పణ్డితేహి దేసితం పకాసితం వినయే వినిచ్ఛయం దోసవిచారణం మే మయ్హం భగవా **పాదాసి** పకారేన అదాసి, మయ్హమేవ భారం అకాసీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౪. **యో కోచి వినయే పఞ్హన్తి** యో కోచి భిక్ఖు బుద్ధసావకో వినయనిస్సితం పఞ్హం మం పుచ్ఛతి, **తత్థ** తస్మిం పుచ్ఛితపఞ్హే **మే** మయ్హం **చిన్తనా** విమతి కఙ్ఖా నత్థి. **తఞ్ఞేవత్థం** తం ఏవ పుచ్ఛితం అత్థం అహం కథేమీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౫. **యావతా బుద్ధఖేత్తమ్హీతి** యావతా యత్తకే ఠానే బుద్ధస్స ఆణాఖేత్తే తం మహామునిం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఠపేత్వా **వినయే** వినయపిటకే వినయవినిచ్ఛయకరణే వా **మాదిసో** మయా సదిసో నత్థి, అహమేవ అగ్గో, **భియ్యో** మమాధికో కుతో భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౬. **భిక్ఖుసఙ్ఘే నిసీదిత్వా** భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే నిసిన్నో గోతమో భగవా **ఏవం గజ్జతి** సీహనాదం కరోతి. కథం? **వినయే** ఉభతోవిభఙ్గే, **ఖన్ధకేసు** మహావగ్గచూళవగ్గేసు, చ-సద్దేన పరివారే, **ఉపాలిస్స** ఉపాలినా **సమో** సదిసో నత్థీతి ఏవం గజ్జతి.

౨౪౭. **యావతాతి** యత్తకం **బుద్ధభణితం** బుద్ధేన దేసితం **నవఙ్గం** సుత్తగేయ్యాదిసత్థుసాసనం సత్థునా పకాసితం సబ్బం **వినయోగధం** తం వినయే అన్తోపవిట్ఠం వినయమూలకం ఇచ్చేవం **పస్సినో** పస్సన్తస్స.

౨౪౮. **మమ కమ్మం సరిత్వానాతి** గోతమో **సక్యపుఙ్గవో** సక్యవంసప్పధానో, **మమ కమ్మం** మయ్హం పుబ్బపత్థనాకమ్మం అతీతంసఞాణేన **సరిత్వాన** పచ్చక్ఖతో ఞత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే గతో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం వినయధరానం యదిదం ఉపాలీ"తి (అం. ని. ౧.౨౨౮, ౨౨౮) మం ఏతదగ్గే ఠానే ఠపేసీతి సమ్బన్ధో.

౨౪౯. **సతసహస్సుపాదాయాతి** సతసహస్సకప్పే ఆదిం కత్వా యం ఇమం ఠానం **అపత్థయిం** పత్థేసిం, సో **మే** అత్థో మయా **అనుప్పత్తో** అధిగతో పటిలద్ధో వినయే **పారమిం గతో** కోటిం పత్తోతి అత్థో.

౨౫౦. **సక్యానం** సక్యవంసరాజూనం **నన్దిజననో** సోమనస్సకారకో అహం **పురే** పుబ్బే కప్పకో **ఆసిం** అహోసిం, **తం జాతిం** తం కులం తం యోనిం **విజహిత్వా** విసేసేన జహిత్వా ఛడ్డేత్వా **మహేసినో** సమ్మాసమ్బుద్ధస్స **పుత్తో జాతో** సక్యపుత్తోతి సఙ్ఖ్యం గతో సాసనధారణతోతి అత్థో.

౨౫౧. తతో పరం అత్తనో దాసకులే నిబ్బత్తనాపదానం దస్సేన్తో **ఇతో దుతియకే కప్పేతిఆదిమాహ**. తత్థ **ఇతో** భద్దకప్పతో హేట్ఠా దుతియే కప్పే నామేన అఞ్జసో నామ ఖత్తియో ఏకో రాజా **అనన్తతేజో** సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తతేజో **అమితయసో** పమాణాతిక్కన్తపరివారో **మహద్ధనో** అనేకకోటిసతసహస్సధనవా **భూమిపాలో** పథవీపాలకో రక్ఖకో అహోసీతి సమ్బన్ధో.

౨.౩.౨. **తస్స రఞ్ఞో**తి తస్స తాదిసస్స రాజినో పుత్తో అహం చన్దనో నామ **ఖత్తియో** ఖత్తియకుమారో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. సో అహం జాతిమదేన చ యసమదేన చ భోగమదేన చ **ఉపత్థద్ధో** థమ్భితో ఉన్నతోతి అత్థో.

౨.౩.౩. **నాగసతసహస్సానీ**తి సతసహస్సహత్థినో **మాతఙ్గా** మాతఙ్గకులే జాతా **తిధా పభిన్నా** అక్ఖికణ్ణకోససఙ్ఖాతేహి తీహి ఠానేహి పభిన్నా మదగళితా **సబ్బాలఙ్కారభూసితా** సబ్బేహి హత్థాలఙ్కారేహి అలఙ్కతా **సదా** సబ్బకాలం మం పరివారేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨.౩.౪. **సబలేహి పరేతోహ**న్తి తదా తస్మిం కాలే అహం సబలేహి అత్తనో సేనాబలేహి **పరేతో** పరివారితో ఉయ్యానం **గన్తుకామకో** ఇచ్ఛన్తో సిరికం నామ **నాగం** హత్థిం **ఆరుయ్హ** అభిరుహిత్వా నగరతో నిక్ఖమిన్తి సమ్బన్ధో.

౨.౩.౫. **చరణేన చ సమ్పన్నో**తి సీలసంవరాదిపన్నరసచరణధమ్మేన సమన్నాగతో **గుత్తద్వారో పిహితచక్ఖాదిఛద్వారో సుసంవుతో** సుట్ఠు రక్ఖితకాయచిత్తో దేవలో నామ **సమ్బుద్ధో** పచ్చేకసమ్బుద్ధో, **మమ** మయ్హం **పురతో** సమ్ముఖే **ఆగచ్ఛి** పాపుణీతి అత్థో.

౨.౩.౬. **పేసేత్వా సిరికం నాగ**న్తి తం ఆగతం పచ్చేకబుద్ధం దిస్వా అహం సిరికం నామ నాగం అభిముఖం పేసేత్వా బుద్ధం **ఆసాదయిం** ఘట్టేసిం పదుస్సేసిన్తి అత్థో. **తతో సఞ్జాతకోపో సో**తి తతో తస్మా మయా అతీవ పీళేత్వా పేసితత్తా సో హత్థినాగో మయి సఞ్జాతకోపో **పదం** అత్తనో పాదం **నుద్ధరతే** న ఉద్ధరతి, నిచ్చలోవ హోతీతి అత్థో.

౨.౩.౭. **నాగం దుట్ఠమనం దిస్వా**తి దుట్ఠమనం కుద్ధచిత్తం నాదం దిస్వా అహం **బుద్ధే** పచ్చేకబుద్ధే **కోపం అకాసిం** దోసం ఉప్పాదేసిన్తి అత్థో. **విహేసయిత్వా సమ్బుద్ధ**న్తి దేవలం పచ్చేకసమ్బుద్ధం విహేసయిత్వా విహేఠేత్వా అహం ఉయ్యానం అగమాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౨.౩.౮. **సాతం తత్థ న విన్దామీ**తి తస్మిం ఆసాదనే సాతం న విన్దామి. ఆసాదననిమిత్తం మధురం సుఖం న లభామీతి అత్థో. **సిరో పజ్జలితో యథా**తి సిరో మమ సీసం పజ్జలితో యథా పజ్జలమానం వియ హోతీతి అత్థో. **పరిళాహేన డయ్హామీ**తి పచ్చేకబుద్ధే కోపస్స కతత్తా పచ్ఛానుతాపపరిళాహేన డయ్హామి ఉణ్హచిత్తో హోమీతి అత్థో.

౨.౩.౯. **ససాగరన్తా**తి తేనేవ పాపకమ్మబలేన ససాగరన్తా సాగరపరియోసానా సకలమహాపథవీ **మే** మయ్హం **ఆదిత్తా వియ** జలితా వియ హోతి ఖాయతీతి అత్థో. **పితు సన్తికుపాగమ్మా**తి ఏవం భయే ఉప్పన్నే అహం అత్తనో పితు రఞ్ఞో సన్తికం **ఉపాగమ్మ** ఉపగన్త్వా ఇదం వచనం **అబ్రవిం** కథేసిన్తి అత్థో.

౨.౬.౦. **ఆసీవిసంవ కుపిత**న్తి ఆసీవిసం సబ్బం కుపితం కుద్ధం ఇవ జలమానం అగ్గిక్ఖన్ధం ఇవ **మత్తం** తిధా పభిన్నం **దన్తిం** దన్తవన్తం **కుఞ్జరం** ఉత్తమం హత్థిం ఇవ చ ఆగతం యం పచ్చేకబుద్ధం **సయమ్భుం** సయమేవ బుద్ధభూతం అహం **ఆసాదయిం** ఘట్టేసిన్తి సమ్బన్ధో.

౨.౬.౧. **ఆసాదితో మయా బుద్ధో**తి సో పచ్చేకబుద్ధో మయా ఆసాదితో ఘట్టితో **ఘోరో** అఞ్ఞేహి ఘట్టేతుం అసక్కుణేయ్యత్తా ఘోరో, **ఉగ్గతపో** పాకటతపో **జినో** పఞ్చ మారే జితవా ఏవంగుణసమ్పన్నో పచ్చేకబుద్ధో మయా ఘట్టితోతి అత్థో. **పురా సబ్బే వినస్సామా**తి తస్మిం పచ్చేకబుద్ధే కతఅనాదరేన సబ్బే మయం వినస్సామ వివిధేనాకారేన నస్సామ, భస్మా వియ

భవామాతి అత్థో. **ఖమాపేస్సామ తం మునిన్తి** తం పచ్చేకబుద్ధం మునిం యావ న వినస్సామ, తావ ఖమాపేస్సామాతి సమ్బన్ధో.

౨౮౨. నో చే తం నిజ్ఝాపేస్సామాతి అత్తదన్తం దమితచిత్తం **సమాహితం** ఏకగ్గచిత్తం తం పచ్చేకబుద్ధం నో చే నిజ్ఝాపేస్సామ ఖమాపేస్సామ. **ఓరేన సత్తదివసా** సత్తదివసతో ఓరభాగే సత్తదివసే అనతిక్కమిత్వా సమ్ఫుణ్ణం రట్ఠం మే సబ్బం **విధమిస్సతి** వినస్సిస్సతి.

౨౮౩. సుమేఖలో కోసియో చాతి ఏతే సుమేఖలాదయో చత్తారో రాజానో ఇసయో **ఆసాదయిత్వా** ఘట్టేత్వా అనాదరం కత్వా **సరట్ఠకా** సహ రట్ఠజనపదవాసీహి దుగ్గతా వినాసం గతాతి అత్థో.

౨౮౪. యదా కుప్పన్తి ఇసయోతి యదా యస్మిం కాలే **సఞ్ఞతా** కాయసఞ్ఞమాదీహి సఞ్ఞతా సన్తా **బ్రహ్మచారినో** ఉత్తమచారినో సేట్ఠచారినో ఇసయో **కుప్పన్తి** దోమనస్సా భవన్తి, తదా ససాగరం సపబ్బతం సదేవకం లోకం వినాసేన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౮౫. తియోజనసహస్సమ్హీతి తేసం ఇసీనం ఆనుభావం ఞత్వా తే ఖమాపేతుం **అచ్చయం** అపరాధం **దేసనత్థాయ** పకాసనత్థాయ తియోజనసహస్సప్పమాణే పదేసే పురిసే సన్నిపాతయిన్తి సమ్బన్ధో. **సయమ్భుం ఉపసఙ్కమిన్తి** సయమ్భుం పచ్చేకబుద్ధం ఉపసఙ్కమిం సమీపం అగమాసిన్తి అత్థో.

౨౮౬. అల్లవత్థాతి మయా సద్ధిం రాసిభూతా సబ్బే జనా అల్లవత్థా ఉదకేన తిన్తవత్థఉత్తరాసఙ్గా **అల్లసిరా** తిన్తకేసా **పఞ్జలీకతా** ముద్ధని కతఅఞ్జలిపుటా **బుద్ధస్స** పచ్చేకమునినో **పాదే** పాదసమీపే **నిపతిత్వా** నిపజ్జిత్వా **ఇదం వచనమబ్రవున్తి** “ఖమస్సు త్వం, మహావీరా”తిఆదికం వచనం అబ్రవుం కథేసున్తి అత్థో.

౨౮౭. మహావీర వీరుత్తమ భన్తే పచ్చేకబుద్ధ, మయా తుమ్హేసు అఞ్ఞాణేన కతం అపరాధం ఖమస్సు త్వం వినోదేహి, మా మనసి కరోహీతి అత్థో . **జనో** జనసమూహో **తం** భగవన్తం **అభి** విసేసేన యాచతి. **పరిళాహం** దోసమోహేహి కతచిత్తదుక్ఖపరిళాహం అమ్హాకం **వినోదేహి** తనుం కరోహి, **నో** అమ్హాకం **రట్ఠం** సకలరట్ఠజనపదవాసినో **మా వినాసయ** మా వినాసేహీతి అత్థో.

౨౮౮. సదేవమానుసా సబ్బేతి సబ్బే మానుసా సదేవా **సదానవా** పహారాదాదీహి అసురేహి సహ **సరక్ఖసా అయోమయేన కూటేన** మహాముగ్గరేన **సదా** సబ్బకాలం **మే సిరం** మయ్హం మత్థకం **భిన్దేయ్యుం** పదాలేయ్యుం.

౨౮౯. తతో పరం బుద్ధానం ఖమితభావఞ్చ కోపాభావఞ్చ పకాసేన్తో **దకే అగ్గి న సణ్ఠాతీ**తిఆదిమాహ. తత్థ యథా ఉదకే అగ్గి **న సణ్ఠాతి** న పతిట్ఠాతి, యథా బీజం **సేలే** సిలామయే పబ్బతే న విరుహతి, యథా **అగదే** ఓసధే **కిమి** పాణకో న సణ్ఠాతి. తథా **కోపో** చిత్తప్పకోపో దుమ్మనతా **బుద్ధే** పటివిద్ధసచ్చే పచ్చేకబుద్ధే **న జాయతి** న ఉప్పజ్జతీతి అత్థో.

౨౯౦. పునపి బుద్ధానం ఆనుభావం పకాసేన్తో **యథా చ భూమీ**తిఆదిమాహ. తత్థ యథా చ **భూమి** పథవీ **అచలా** నిచ్చలా, తథా బుద్ధో అచలోతి అత్థో. యథా **సాగరో** మహాసముద్దో **అప్పమేయ్యో** పమేతుం పమాణం గహేతుం

అసక్కుణేయ్యో, తథా బుద్ధో అప్పమేయ్యోతి అత్థో. యథా **ఆకాసో** అఫుట్ఠాకాసో **అనన్తకో** పరియోసానరహితో, **ఏవం** తథా బుద్ధో **అక్ఖోభియో** ఖోభేతుం ఆలోళేతుం అసక్కుణేయ్యోతి అత్థో.

౨౬౧. తతో పరం పచ్చేకబుద్ధస్స ఖమనవచనం దస్సేన్తో **సదా ఖన్తా మహావీరా**తిఆదిమాహ. తత్థ **మహావీరా** ఉత్తమవీరియవన్తా బుద్ధా **తపస్సినో** పాపానం తపనతో "తపో"తి లద్ధనామేన వీరియేన సమన్నాగతా **ఖన్తా** చ ఖన్తియా చ సమ్పన్నా **ఖమితా** చ పరేసం అపరాధం ఖమితా సహితా **సదా** సబ్బకాలం భవన్తీతి సమ్బన్ధో. **ఖన్తానం ఖమితానఞ్చాతి** తేసం బుద్ధానం ఖన్తానం ఖన్తియా యుత్తానం ఖమితానం పరాపరాధఖమితానం సహితానఞ్చ **గమనం** ఛన్దాదీహి అగతిగమనం న విజ్జతీతి అత్థో.

౨౬౨. ఇతి ఇదం వచనం వత్వా **సమ్బుద్ధో** పచ్చేకసమ్బుద్ధో **పరిళాహం** సత్తానం ఉప్పన్నదాహం **వినోదయం** వినోదయన్తో **మహాజనస్స పురతో** సన్నిపతితస్స సరాజకస్స మహతో జనకాయస్స సమ్ముఖతో **తదా** తస్మిం కాలే **నభం** ఆకాసం **అబ్భుగ్గమి** ఉగ్గఞ్ఛీతి అత్థో.

౨౬౩. **తేన కమ్మేనహం ధీరా**తి ధీర ధితిసమ్పన్న అహం **తేన కమ్మేన** పచ్చేకబుద్ధే కతేన అనాదరకమ్మేన ఇమస్మిం పచ్ఛిమత్తభవే **హీనత్తం** లామకభావం రాజూనం కప్పకకమ్మకరణజాతిం **అజ్ఝుపాగతో** సమ్పత్తోతి అత్థో. **సమతిక్కమ్మ తం జాతి**న్తి తం పరాయత్తజాతిం **సం** సుట్ఠు అతిక్కమ్మ అతిక్కమిత్వా. **పావిసిం అభయం పుర**న్తి భయరహితం నిబ్బానపురం నిబ్బానమహానగరం పావిసిం పవిట్ఠో ఆసిన్తి అత్థో.

౨౬౪. **తదాపి మం మహావీరా**తి వీరుత్తమ **తదాపి** తస్మిం పచ్చేకబుద్ధస్స ఆసాదనసమయే అపి సయమ్భూ పచ్చేకబుద్ధో **పరిళాహం** ఆసాదనహేతు ఉప్పన్నం కాయచిత్తదరథం వినోదేసి దూరీఅకాసి. **డయ్హమానం** తతో ఏవ పచ్ఛానుతాపేన కుక్కుచ్చేన డయ్హమానం సన్తపన్తం మం **సుసణ్ఠితం** దోసం దోసతో దస్సనే సుట్ఠు సణ్ఠితం దిస్వా ఖమాపయి తం అపరాధం అధివాసేసీతి సమ్బన్ధో.

౨౬౫. **అజ్జాపి మం మహావీరా**తి వీరుత్తమ, అజ్జాపి తుయ్హం సమాగమకాలే అపి, **తిహగ్గీభి** రాగగ్గిదోసగ్గిమోహగ్గిసఙ్ఖాతేహి వా నిరయగ్గిపేతగ్గిసంసారగ్గిసఙ్ఖాతేహి వా తీహి అగ్గీహి **డయ్హమానం** దుక్ఖమనుభవన్తం మం భగవా **సీతిభావం** దోమనస్సవినాసేన సన్తకాయచిత్తసఙ్ఖాతం సీతిభావం నిబ్బానమేవ వా **అపాపయి** సమ్పాపేసి. **తయో అగ్గీ** వుత్తప్పకారే తే తయో అగ్గీ **నిబ్బాపేసి** వూపసమేసీతి సమ్బన్ధో.

౨౬౬. ఏవం అత్తనో హీనాపదానం భగవతో దస్సేత్వా ఇదాని అఞ్ఞేపి తస్స సవనే నియోజేత్వా ఓవదన్తో "యేసం సోతావధానత్థీ"తిఆదిమాహ. తత్థ **యేసం** తుమ్హాకం **సోతావధానం** సోతస్స అవధానం ఠపనం **అత్థి** విజ్జతి, తే తుమ్హే **భాసతో** సాసన్తస్స మమ వచనం **సుణాథ** మనసి కరోథ. **అత్థం తుమ్హం పవక్ఖామీతి యథా** యేన పకారేన **మమ** మయా దిట్ఠం **పదం** నిబ్బానం, తథా తేన పకారేన నిబ్బానసఙ్ఖాతం పరమత్థం తుమ్హాకం పవక్ఖామీతి సమ్బన్ధో.

౨౬౭. తం దస్సేన్తో **సయమ్భుం తం విమానేత్వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **సయమ్భుం** సయమేవ భూతం అరియాయ జాతియా జాతం సన్తచిత్తం సమాహితం పచ్చేకబుద్ధం విమానేత్వా అనాదరం కత్వా **తేన కమ్మేన** కతేనాకుసలేన **అజ్జ** ఇమస్మిం వత్తమానకాలే అహం **నీచయోనియం** పరాయత్తజాతియం కప్పకజాతియం **జాతో** నిబ్బత్తో **అమ్హి** భవామి.

౨౭౮. **మా వో ఖణం విరాధేథాతి** బుద్ధుప్పాదక్ఖణం వో తుమ్హే మా విరాధేథ గళితం మా కరోథ, **హి** సచ్చం **ఖణాతీతా** బుద్ధుప్పాదక్ఖణం అతీతా అతిక్కన్తా సత్తా **సోచరే** సోచన్తి, "మయం అలక్ఖికా దుమ్మేధా భవామా"తి ఏవం సోచన్తీతి అత్థో. **సదత్థే** అత్తనో అత్థే వుడ్ఢియం **వాయమేయ్యాథ** వీరియం కరోథ. **వో** తుమ్హేహి **ఖణో** బుద్ధుప్పాదక్ఖణో సమయో **పటిపాదితో** నిప్ఫాదితో పత్తోతి అత్థో.

౨౭౯. తతో పరం సంసారగతానం ఆదీనవం ఉపమాఉపమేయ్యవసేన దస్సేన్తో **ఏకచ్చానఞ్చ వమన**న్తిఆదిమాహ. **ఏకచ్చానం** కేసఞ్చి పుగ్గలానం **వమనం** ఉద్ధం ఉగ్గిరణం ఏకచ్చానం **విరేచనం** అధోపగ్ఘరణం **ఏకే** ఏకచ్చానం హలాహలం **విసం** ముచ్ఛాకరణవిసం, ఏకచ్చానం పుగ్గలానం **ఓసధం** రక్ఖనుపాయం భగవా ఏవం పటిపాటియా అక్ఖాసీతి సమ్బన్ధో.

౨౮౦. **వమనం పటిపన్నాన**న్తి పటిపన్నానం మగ్గసమఙ్గీనం వమనం సంసారఛడ్డనం సంసారమోచనం భగవా అక్ఖాసీతి సమ్బన్ధో. **ఫలట్ఠానం** ఫలే ఠితానం విరేచనం సంసారపగ్ఘరణం అక్ఖాసి. **ఫలలాభీనం** ఫలం లభిత్వా ఠితానం నిబ్బానఓసధం అక్ఖాసి. **గవేసీనం** మనుస్సదేవనిబ్బానసమ్పత్తిం గవేసీనం పరియేసన్తానం పుఞ్ఞక్ఖేత్తభూతం సఙ్ఘం అక్ఖాసీతి సమ్బన్ధో.

౨౮౧. **సాసనేన విరుద్ధాన**న్తి సాసనస్స పటిపక్ఖానం హలాహలం కుతూహలం పాపం అకుసలం అక్ఖాసీతి సమ్బన్ధో. **యథా ఆసీవిసో**తి అస్సద్ధానం కతపాపానం పుగ్గలానం సంసారే దుక్ఖావహనతో ఆసీవిససదిసం యథా ఆసీవిసో దిట్ఠమత్తేన భస్మకరణతో **దిట్ఠవిసో** సప్పో అత్తనా దట్ఠం నరం **ఝాపేతి** డయ్హతి దుక్ఖాపేతి. **తం నరం** తం అస్సద్ధం కతపాపం నరం హలాహలవిసం ఏవం ఝాపేతి చతూసు అపాయేసు డయ్హతి సోసేసీతి సమ్బన్ధో.

౨౮౨. **సకిం పీతం హలాహల**న్తి విసం హలాహలం పీతం సకిం ఏకవారం జీవితం **ఉపరున్ధతి** నాసేతి. **సాసనేన** సాసనమ్హి **విరజ్ఝిత్వా** అపరాధం కత్వా పుగ్గలో **కప్పకోటిమ్పి** కోటిసఙ్ఖ్యే కప్పేపి **డయ్హతి** నిజ్ఝాయతీతి అత్థో.

౨౮౩. ఏవం అస్సద్ధానం పుగ్గలానం ఫలవిపాకం దస్సేత్వా ఇదాని బుద్ధానం ఆనుభావం దస్సేన్తో **ఖన్తియా**తిఆదిమాహ. తత్థ యో బుద్ధో వమనాదీని అక్ఖాసి, **సో** బుద్ధో **ఖన్తియా** ఖమనేన చ **అవిహింసాయ** సత్తానం అవిహింసనేన చ **మేత్తచిత్తవతాయ** చ మేత్తచిత్తవన్తభావేన చ **సదేవకం** సహ దేవేహి వత్తమానం లోకం **తారేతి** అతిక్కమాపేతి నిబ్బాపేతి, **తస్మా** కారణా బుద్ధా వో తుమ్హేహి **అవిరాధియా** విరుజ్ఝితుం న సక్కుణేయ్యా, బుద్ధసాసనే పటిపజ్జేయ్యాథాతి అత్థో.

౨౮౪. లాభే చ అలాభే చ **న సజ్జన్తి** న భజన్తి న లగ్గన్తి. **సమ్మాననే** ఆదరకరణే చ **విమాననే** అనాదరకరణే చ అచలా పథవీసదిసా బుద్ధా భవన్తి, **తస్మా** కారణా **తే** బుద్ధా తుమ్హేహి **న విరోధియా** న విరోధేతబ్బా విరుజ్ఝితుం అసక్కుణేయ్యాతి అత్థో.

౨౮౫. బుద్ధానం మజ్ఝత్తతం దస్సేన్తో **దేవదత్తే**తిఆదిమాహ. తత్థ వధకావధకేసు సబ్బేసు సత్తేసు **సమకో** సమమానసో **ముని** బుద్ధమునీతి అత్థో.

౨౮౬. **ఏతేసం పటిఘో నత్థీ**తి ఏతేసం బుద్ధానం పటిఘో చణ్డిక్కం దోసచిత్తతం నత్థి న సంవిజ్జతి. **రాగోమేసం న విజ్జతీ**తి ఇమేసం బుద్ధానం రాగోపి రజ్జనం అల్లీయనం న విజ్జతి, న ఉపలబ్భతి, తస్మా కారణా, వధకస్స చ ఓరసస్స చాతి

సబ్బేసం **సమకో** సమచిత్తో బుద్ధో హోతీతి సమ్బన్ధో.

౨౹౮౭. పునపి బుద్ధానంయేవ ఆనుభావం దస్సేన్తో **పన్థే దిస్వాన కాసావన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **మీళ్హమక్ఖితం** గూథసమ్మిస్సం **కాసావం** కసావేన రజితం చీవరం **ఇసిద్ధజం** అరియానం ధజం పరిక్ఖారం, **పన్థే** మగ్గే ఛడ్డితం **దిస్వాన** పస్సిత్వా **అఞ్జలిం కత్వా** దసఙ్గులిసమోధానం అఞ్జలిపుటం సిరసి కత్వా **సిరసా** సిరేన **వన్దితబ్బం ఇసిద్ధజం** అరహత్తద్ధజం బుద్ధపచ్చేకబుద్ధసావకదీపకం చీవరం నమస్సితబ్బం మానేతబ్బం పూజేతబ్బన్తి అత్థో.

౨౹౮౮. **అబ్భతీతాతి** అభి అత్థఙ్గతా నిబ్బుతా. **యే చ బుద్ధా వత్తమానా** ఇదాని జాతా చ యే బుద్ధా **అనాగతా** అజాతా అభూతా అనిబ్బత్తా అపాతుభూతా చ యే బుద్ధా. **ధజేనానేన సుజ్ఝన్తీతి** అనేన ఇసిద్ధజేన చీవరేన ఏతే బుద్ధా సుజ్ఝన్తి విసుద్ధా భవన్తి సోభన్తి. **తస్మా** తేన కారణేన **ఏతే** బుద్ధా **నమస్సియా నమస్సితబ్బా** వన్దితబ్బాతి అత్థో. "ఏతం నమస్సియ"న్తిపి పాఠో, తస్స ఏతం ఇసిద్ధజం నమస్సితబ్బన్తి అత్థో.

౨౹౮౯. తతో పరం అత్తనో గుణం దస్సేన్తో **సత్థుకప్పన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **సత్థుకప్పం** బుద్ధసదిసం **సువినయం** సున్దరవినయం సున్దరాకారేన ద్వారత్తయదమనం **హదయేన** చిత్తేన అహం **ధారేమి** సవనధారణాదినా పచ్చవేక్ఖామీతి అత్థో. **వినయం** వినయపిటకం **నమస్సమానో** వన్దమానో వినయే ఆదరం కురుమానో **విహరిస్సామి సబ్బదా** సబ్బస్మిం కాలే వాసం కప్పేమీతి అత్థో.

౨౹౯౦. **వినయో ఆసయో మయ్హన్తి** వినయపిటకం మయ్హం ఓకాసభూతం సవనధారణమనసికరణఉగ్గహపరిపుచ్ఛాపవత్తనవసేన ఓకాసభూతం గేహభూతన్తి అత్థో. **వినయో ఠానచఙ్కమన్తి** వినయో మయ్హం సవనాదికిచ్చకరణేన ఠితట్ఠానఞ్చ చఙ్కమనట్ఠానఞ్చ. **కప్పేమి వినయే వాసన్తి** వినయపిటకే వినయతన్తియా సవనధారణపవత్తనవసేన వాసం సయనం కప్పేమి కరోమి. **వినయో మమ గోచరోతి** వినయపిటకం మయ్హం గోచరో ఆహారో భోజనం నిచ్చం ధారణమనసికరణవసేనాతి అత్థో.

౨౹౯౧. **వినయే పారమిప్పత్తోతి** సకలే వినయపిటకే పారమిం పరియోసానం పత్తో. **సమథే చాపి కోవిదోతి** పారాజికాదిసత్తాపత్తిక్ఖన్ధానం సమథే వూపసమే చ వుట్ఠానే చ కోవిదో ఛేకో, అధికరణసమథే వా –

> "వివాదం అనువాదఞ్చ, ఆపత్తాధికరణం తథా;
> కిచ్చాధికరణఞ్చేవ, చతురాధికరణా మతా"తి. –

వుత్తాధికరణేసు చ –

> "సమ్ముఖా సతివినయో, అమూళ్హపటిఞ్ఞాకరణం;
> యేభుయ్యసి తస్సపాపియ్య, తిణవత్థారకో తథా"తి. –

ఏవం వుత్తేసు చ సత్తసు అధికరణసమథేసు అతికోవిదో ఛేకోతి అత్థో. **ఉపాలి తం మహావీరాతి** భన్తే మహావీర, చతూసు అసఙ్ఖ్యేయ్యేసు కప్పసతసహస్సేసు సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణాధిగమాయ వీరియవన్త **సత్థునో** దేవమనుస్సానం అనుసాసకస్స **తం** తవ **పాదే** పాదయుగే ఉపాలి భిక్ఖు **వన్దతి** పణామం కరోతీతి అత్థో.

౫౯౨. సో అహం పబ్బజిత్వా సమ్బుద్ధం **నమస్సమానో** పణామం కురుమానో **ధమ్మస్స చ** తేన భగవతా దేసితస్స నవలోకుత్తరధమ్మస్స **సుధమ్మతం** సున్దరధమ్మభావం జానిత్వా ధమ్మఞ్చ నమస్సమానో గామతో గామం **పురతో పురం** నగరతో నగరం విచరిస్సామీతి సమ్బన్ధో.

౫౯౩. **కిలేసా ఝాపితా మయ్హన్తి** మయా పటివిద్ధఅరహత్తమగ్గఞాణేన మయ్హం చిత్తసన్తానగతా సబ్బే దియడ్ఢసహస్ససఙ్ఖా కిలేసా ఝాపితా నోసితా వినోసితా విద్ధంసితా. **భవా సబ్బే సమూహతాతి** కామభవాదయో సబ్బే నవ భవా మయా సమూహతా **సం** సుట్ఠు ఊహతా ఖేపితా విద్ధంసితా. **సబ్బాసవా పరిక్ఖీణాతి** కామాసవో, భవాసవో, దిట్ఠాసవో, అవిజ్జాసవోతి సబ్బే చత్తారో ఆసవా పరిక్ఖీణా పరిసమన్తతో ఖయం పాపితా. **ఇదాని** ఇమస్మిం అరహత్తప్పత్తకాలే **పునబ్భవో** పునుప్పత్తిసఙ్ఖాతో భవో భవనం జాతి నత్థీతి అత్థో.

౫౯౪. ఉత్తరి సోమనస్సవసేన ఉదానం ఉదానేన్తో **స్వాగతన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **బుద్ధసేట్ఠస్స** ఉత్తమబుద్ధస్స **సన్తికే** సమీపే ఏకనగరే వా మమ ఆగమనం **స్వాగతం** సుట్ఠు ఆగమనం సున్దరాగమనం **వత** ఏకన్తేన **ఆసి** అహోసీతి సమ్బన్ధో. **తిస్సో విజ్జాతి** పుబ్బేనివాసదిబ్బచక్ఖుఆసవక్ఖయవిజ్జా **అనుప్పత్తా** సమ్పత్తా, పచ్చక్ఖం కతాతి అత్థో. **కతం బుద్ధస్స సాసనన్తి** బుద్ధేన భగవతా దేసితం అనుసిట్ఠి సాసనం కతం నిప్ఫాదితం వత్తపటిపత్తిం పూరేత్వా కమ్మట్ఠానం మనసి కరిత్వా అరహత్తమగ్గఞాణాధిగమేన సమ్పాదితన్తి అత్థో.

౫౯౫. **పటిసమ్భిదా చతస్సోతి** అత్థపటిసమ్భిదాదయో చతస్సో పఞ్ఞాయో సచ్ఛికతా పచ్చక్ఖం కతా. **విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమేతి** చత్తారి మగ్గఞాణాని చత్తారి ఫలఞాణానీతి ఇమే అట్ఠ విమోక్ఖా సంసారతో ముచ్చనూపాయా సచ్ఛికతాతి సమ్బన్ధో. **ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతాతి** –

> “ఇద్ధివిధం దిబ్బసోతం, చేతోపరియఞాణకం;
> పుబ్బేనివాసఞాణఞ్చ, దిబ్బచక్ఖాసవక్ఖయ”న్తి. –

ఇమా ఛ అభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా పచ్చక్ఖం కతా. ఇమేసం ఞాణానం సచ్ఛికరణేన బుద్ధస్స సాసనం కతన్తి అత్థో.

ఇత్థన్తి ఇమినా హేట్ఠా వుత్తప్పకారేన. **సుదన్తి** పదపూరణమత్తే నిపాతో. ఆయస్మా ఉపాలి **థేరోతి** థిరసీలాదిగుణయుత్తో సావకో ఇమా పుబ్బచరితాపదానదీపికా గాథాయో **అభాసిత్థ** కథయిత్థాతి అత్థో.

ఉపాలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౭. అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరసమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞత్థేరస్స అపదానం. అయం కిర పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం అత్తనో సాసనే పఠమం పటివిద్ధధమ్మరత్తఞ్ఞూనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో సతసహస్సభిక్ఖుపరివారస్స భగవతో సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా పణిధానం అకాసి. సత్థాపిస్స అనన్తరాయతం దిస్వా

భావినిం సమ్పత్తిం బ్యాకాసి. సో యావజీవం పుఞ్ఞాని కరోన్తో సత్థరి పరినిబ్బుతే చేతియే పతిట్ఠాపియమానే అన్తోచేతియే రతనఘరం కారాపేసి, చేతియం పరివారేత్వా సహస్సరతనగ్ఘికాని చ కారేసి.

సో ఏవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే మహాకాలో నామ కుటుమ్బికో హుత్వా అట్ఠకరీసమత్తే ఖేత్తే సాలిగబ్భం ఫాలేత్వా గహితసాలితణ్డులేహి అసమ్భిన్నఖీరపాయాసం సమ్పాదేత్వా తత్థ మధుసప్పిసక్కరాదయో పక్ఖిపిత్వా బుద్ధప్పముఖస్స సఙ్ఘస్స అదాసి. సాలిగబ్భం ఫాలేత్వా గహితగహితట్ఠానం పున పూరతి. పుథుకకాలే పుథుకగ్గం నామ అదాసి. లాయనే లాయనగ్గం, వేణికరణే వేణగ్గం, కలాపాదికరణే కలాపగ్గం, ఖలగ్గం, భణ్డగ్గం, మినగ్గం కోట్ఠగ్గన్తి ఏవం ఏకసస్సే నవ వారే అగ్గదానం అదాసి, తమ్పి సస్సం అతిరేకతరం సమ్పన్నం అహోసి.

ఏవం యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ కపిలవత్థునగరస్స అవిదూరే దోణవత్థునామకే బ్రాహ్మణగామే బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తి. తస్స **కోణ్డఞ్ఞో**తి గోత్తతో ఆగతం నామం అహోసి. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గహేత్వా లక్ఖణమన్తేసు చ పారం అగమాసి. తేన సమయేన అమ్హాకం బోధిసత్తో తుసితపురతో చవిత్వా కపిలవత్థుపురే సుద్ధోదనమహారాజస్స గేహే నిబ్బత్తి. తస్స నామగ్గహణదివసే అట్ఠుత్తరసతేసు బ్రాహ్మణేసు ఉపనీతేసు యే అట్ఠ బ్రాహ్మణా లక్ఖణపరిగ్గహణత్థం మహాతలం ఉపనీతా. సో తేసు సబ్బనవకో హుత్వా మహాపురిసస్స లక్ఖణనిప్ఫత్తిం దిస్వా “ఏకంసేన అయం బుద్ధో భవిస్సతీ”తి నిట్ఠం గన్త్వా మహాసత్తస్స అభినిక్ఖమనం ఉదిక్ఖన్తో విచరతి.

బోధిసత్తోపి ఖో మహతా పరివారేన వడ్ఢమానో అనుక్కమేన వుద్ధిప్పత్తో ఞాణపరిపాకం గన్త్వా ఏకూనతింసతిమే వస్సే మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమన్తో అనోమానదీతీరే పబ్బజిత్వా అనుక్కమేన ఉరువేలం గన్త్వా పధానం పదహి. తదా కోణ్డఞ్ఞో మాణవో మహాసత్తస్స పబ్బజితభావం సుత్వా లక్ఖణపరిగ్గాహకబ్రాహ్మణానం పుత్తేహి వప్పమాణవాదీహి సద్ధిం అత్తపఞ్చమో పబ్బజిత్వా అనుక్కమేన బోధిసత్తస్స సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా ఛబ్బస్సాని తం ఉపట్ఠహన్తో తస్స ఓళారికాహారపరిభోగేన నిబ్బిన్నో అపక్కమిత్వా ఇసిపతనం అగమాసి. అథ ఖో బోధిసత్తో ఓళారికాహారపరిభోగేన లద్ధకాయబలో వేసాఖపుణ్ణమాయం బోధిరుక్ఖమూలే అపరాజితపల్లఙ్కే నిసిన్నో తిణ్ణం మారానం మత్థకం మద్దిత్వా అభిసమ్బుద్ధో హుత్వా సత్తసత్తాహం బోధిమణ్డేయేవ వీతినామేత్వా పఞ్చవగ్గియానం ఞాణపరిపాకం ఞత్వా ఆసాళ్హీపుణ్ణమాయం ఇసిపతనం గన్త్వా తేసం ధమ్మచక్కపవత్తనసుత్తన్తం (మహావ. ౧౩ ఆదయో; సం. ని. ౫.౧౦౮౧) కథేసి. దేసనాపరియోసానే కోణ్డఞ్ఞత్థేరో అట్ఠారసహి బ్రహ్మకోటీహి సద్ధిం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి. అథ పఞ్చమియం పక్ఖస్స అనత్తలక్ఖణసుత్తన్తదేసనాయ (మహావ. ౨౦ ఆదయో; సం. ని. ౩.౫౯) అరహత్తం సచ్ఛాకాసి.

౫౯౬. ఏవం సో అరహత్తం పత్వా “కిం కమ్మం కత్వా అహం లోకుత్తరసుఖం అధిగతోమ్హీ”తి ఉపధారేన్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం పచ్చక్ఖతో ఞత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం ఉదానవసేన దస్సేన్తో **పదుముత్తరసమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోయేవ. **లోకజేట్ఠం వినాయక**న్తి సకలస్స సత్తలోకస్స జేట్ఠం పధానన్తి అత్థో. విసేసేన వేనేయ్యసత్తే సంసారసాగరస్స పరతీరం అమతమహానిబ్బానం నేతి సమ్పాపేతీతి **వినాయకో**, తం వినాయకం. **బుద్ధభూమిమనుప్పత్త**న్తి బుద్ధస్స భూమి పతిట్ఠానట్ఠానన్తి బుద్ధభూమి, సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణం, తం అనుప్పత్తో

పటివిద్ధోతి బుద్ధభూమిమనుప్పత్తో, తం బుద్ధభూమిమనుప్పత్తం, సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తం బుద్ధభూతన్తి అత్థో. **పఠమం అద్దసం అహన్తి** పఠమం వేసాఖపుణ్ణమియా రత్తియా పచ్చూససమయే బుద్ధభూతం పదుముత్తరసమ్బుద్ధం అహం అద్దక్ఖిన్తి అత్థో.

౨౯౭. **యావతా బోధియా మూలేతి** యత్తకా బోధిరుక్ఖసమీపే యక్ఖా **సమాగతా** రాసిభూతా **సమ్బుద్ధం** బుద్ధభూతం తం బుద్ధం **పఞ్జలీకతా** దససఙ్గలిసమోధానం అఞ్జలిపుటం సిరసి ఠపేత్వా **వన్దన్తి** నమస్సన్తీతి సమ్బన్ధో.

౨౯౮. **సబ్బే దేవా తుట్ఠమనాతి** బుద్ధభూతట్ఠానం ఆగతా తే సబ్బే దేవా తుట్ఠచిత్తా ఆకాసే సఞ్చరన్తీతి సమ్బన్ధో. **అన్ధకారతమోనుదోతి** అతివియ అన్ధకారం మోహం నుదో ఖేపనో అయం బుద్ధో అనుప్పత్తోతి అత్థో.

౨౯౯. **తేసం హాసపరేతానన్తి** హాసేహి పీతిసోమనస్సేహి సమన్నాగతానం తేసం దేవానం **మహానాదో** మహాఘోసో **అవత్తథ** పవత్తతి, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనే **కిలేసే** సంకిలేసే ధమ్మే ఝాపయిస్సామాతి సమ్బన్ధో.

౩౦౦. **దేవానం గిరమఞ్ఞాయాతి** వాచాయ థుతివచనేన సహ ఉదీరితం దేవానం సద్దం జానిత్వా హట్ఠో **హట్ఠేన చిత్తేన** సోమనస్ససహగతేన చిత్తేన **ఆదిభిక్ఖం** పఠమం ఆహారం బుద్ధభూతస్స అహం అదాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౩౦౨. **సత్తాహం అభినిక్ఖమ్మాతి** మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా సత్తాహం పధానం కత్వా సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణపదట్ఠానం అరహత్తమగ్గఞాణసఙ్ఖాతం **బోధిం అజ్ఝగమం** అధిగఞ్ఛిం అహన్తి అత్థో. **ఇదం మే పఠమం భత్తన్తి** ఇదం భత్తం సరీరయాపనం **బ్రహ్మచారిస్స** ఉత్తమచారిస్స **మే** మయ్హం ఇమినా దేవపుత్తేన పఠమం దిన్నం అహోసీతి అత్థో.

౩౦౩. **తుసితా హి ఇధాగన్త్వాతి** తుసితభవనతో ఇధ మనుస్సలోకే ఆగన్త్వా **యో** దేవపుత్తో **మే** మమ భిక్ఖం **ఉపానయి** అదాసి, **తం** దేవపుత్తం **కిత్తయిస్సామి** కథేస్సామి పాకటం కరిస్సామి. **భాసతో** భాసన్తస్స మమ వచనం సుణాథాతి సమ్బన్ధో. ఇతో పరం అనుత్తానపదమేవ వణ్ణయిస్సామ.

౩౦౪. **తిదసాతి** తావతింసభవనా. **అగారాతి** అత్తనో ఉప్పన్నబ్రాహ్మణగేహతో నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిత్వా ఛ సంవచ్ఛరాని దుక్కరకారికం కరోన్తేన బోధిసత్తేన సహ వసిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౩౦౮. **తతో సత్తమకే వస్సేతి** తతో పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ సత్తమే సంవచ్ఛరే. **బుద్ధో సచ్చం కథేస్సతీతి** ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం కత్వా సత్తమసంవచ్ఛరే బుద్ధో హుత్వా బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే ధమ్మచక్కపవత్తనసుత్తన్తదేసనాయ దుక్ఖసముదయనిరోధమగ్గసచ్చసఙ్ఖాతం చతుసచ్చం కథేస్సతీతి అత్థో. **కోణ్డఞ్ఞో నామ నామేనాతి** నామేన గోత్తనామవసేన కోణ్డఞ్ఞో నామ. **పఠమం సచ్ఛికాహితీతి** పఞ్చవగ్గియానమన్తరే పఠమం ఆదితో ఏవ సోతాపత్తిమగ్గఞాణం సచ్ఛికాహితి పచ్చక్ఖం కరిస్సతీతి అత్థో.

౩౦౯. **నిక్ఖన్తేనానుపబ్బజిన్తి** నిక్ఖన్తేన బోధిసత్తేన సహ నిక్ఖమిత్వా అనుపబ్బజిన్తి అత్థో. తథా అనుపబ్బజిత్వా మయా **పధానం** వీరియం **సుకతం** సుట్ఠు కతం దళ్హం కత్వా కతన్తి అత్థో. **కిలేసే ఝాపనత్థాయాతి** కిలేసే సోసనత్థాయ విద్ధంసనత్థాయ **అనగారియం** అగారస్స అహితం కసివణిజ్జాదికమ్మవిరహితం సాసనం **పబ్బజిం** పటిపజ్జిన్తి అత్థో.

౬౧౦. అభిగన్త్వాన సబ్బఞ్ఞూతి సబ్బం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం వా సఙ్ఖారవికారలక్ఖణనిబ్బానపణ్ణత్తిసఙ్ఖాతం ఞేయ్యం వా జానన్తో దేవేహి సహ వత్తమానే సత్త లోకే బుద్ధో **మిగారఞ్ఞం** మిగదాయ విహారం అభిగన్త్వా ఉపసఙ్కమిత్వా **మే** మయా సచ్ఛికతేన **ఇమినా** సోతాపత్తిమగ్గఞాణేన **అమతభేరిం** అమతమహానిబ్బానభేరిం అహరి పహరి దస్సేసీతి అత్థో.

౬౧౧. సో దానీతి సో అహం పఠమం సోతాపన్నో ఇదాని అరహత్తమగ్గఞాణేన అమతం **సన్తం** వూపసన్తసభావం **పదం** పజ్జితబ్బం పాపుణితబ్బం, **అనుత్తరం** ఉత్తరవిరహితం నిబ్బానం పత్తో అధిగతోతి అత్థో. **సబ్బాసవే పరిఞ్ఞాయా**తి కామాసవాదయో సబ్బే ఆసవే పరిఞ్ఞాయ పహానపరిఞ్ఞాయ పజహిత్వా **అనాసవో** నిక్కిలేసో **విహరామి** ఇరియాపథవిహారేన వాసం కప్పేమి. **పటిసమ్భిదా చతస్సో**త్యాదయో గాథాయో వుత్తత్థాయేవ.

అథ నం సత్థా అపరభాగే జేతవనమహావిహారే భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో పఠమం పటివిద్ధధమ్మభావం దీపేన్తో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం రత్తఞ్ఞూనం యదిదం అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౮౮) ఏతదగ్గే ఠపేసి. సో ద్వీహి అగ్గసావకేహి అత్తని కరియమానం పరమనిపచ్చకారం, గామన్తసేనాసనే ఆకిణ్ణవిహారఞ్చ పరిహరితుకామో, వివేకాభిరతియా విహరితుకామో చ అత్తనో సన్తికం ఉపగతానం గహట్ఠపబ్బజితానం పటిసన్థారకరణమ్పి పపఞ్చం మఞ్ఞమానో సత్థారం ఆపుచ్ఛిత్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా ఛద్దన్తేహి నాగేహి ఉపట్ఠియమానో ఛద్దన్తదహతీరే ద్వాదస వస్సాని వసి. ఏవం తత్థ వసన్తం థేరం ఏకదివసం సక్కో దేవరాజా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఠితో ఏవమాహ "సాధు మే, భన్తే, అయ్యో ధమ్మం దేసేతూ"తి. థేరో తస్స చతుసచ్చగబ్భం తిలక్ఖణాహతం సుఞ్ఞతాపటిసంయుత్తం నానానయవిచిత్తం అమతోగధం బుద్ధలీలాయ ధమ్మం దేసేసి. తం సుత్వా సక్కో అత్తనో పసాదం పవేదేన్తో –

> "ఏస భియ్యో పసీదామి, సుత్వా ధమ్మం మహారసం;
>
> విరాగో దేసితో ధమ్మో, అనుపాదాయ సబ్బసో"తి. (థేరగా॰ ౬౨౩) –

థుతిం అకాసి. థేరో ఛద్దన్తదహతీరే ద్వాదస వస్సాని వసిత్వా ఉపకట్ఠే పరినిబ్బానే సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా పరినిబ్బానం అనుజానాపేత్వా తత్థేవ గన్త్వా పరినిబ్బాయీతి.

అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౮. పిణ్డోలభారద్వాజత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో పిణ్డోలభారద్వాజస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే సీహయోనియం నిబ్బత్తిత్వా పబ్బతపాదే గుహాయం వసతి. భగవా తస్స అనుగ్గహం కాతుం గోచరాయ పక్కన్తకాలే తస్స సయనగుహం పవిసిత్వా నిరోధం సమాపజ్జిత్వా నిసీది. సీహో గోచరం గహేత్వా నివత్తో గుహాద్వారే ఠత్వా భగవన్తం దిస్వా హట్ఠతుట్ఠో జలజథలజపుప్ఫేహి పూజం కత్వా చిత్తం పసాదేన్తో భగవతో ఆరక్ఖణత్థాయ అఞ్ఞే వాళమిగే అపనేతుం తీసు వేలాసు సీహనాదం నదన్తో బుద్ధగతాయ సతియా అట్ఠాసి. యథా పఠమదివసే, ఏవం సత్తాహం పూజేసి. భగవా "సత్తాహచ్చయేన నిరోధా వుట్ఠహిత్వా వట్టిస్సతి ఇమస్స ఏత్తకో ఉపనిస్సయో"తి తస్స పస్సన్తస్సేవ ఆకాసం పక్ఖన్దిత్వా విహారమేవ గతో.

సీహో బుద్ధవియోగదుక్ఖం అధివాసేతుం అసక్కోన్తో కాలం కత్వా హంసవతీనగరే మహాభోగకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో నగరవాసీహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నో సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తేత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా అపరాపరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో కాలే కోసమ్బియం రఞ్ఞో ఉదేనస్స పురోహితస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. **భారద్వాజో**తిస్స నామం అహోసి. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గహేత్వా పఞ్చ మాణవకసతాని మన్తే వాచేన్తో మహగ్ఘసభావేన అననురూపాచారత్తా తేహి పరిచ్చత్తో రాజగహం గన్త్వా భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ లాభసక్కారం దిస్వా సాసనే పబ్బజిత్వా భోజనే అమత్తఞ్ఞూ హుత్వా విహరతి. సత్థారా ఉపాయేన మత్తఞ్ఞుతాయ పతిట్ఠాపేన్తో విపస్సనం పట్ఠపేత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. ఛళభిఞ్ఞో పన హుత్వా భగవతో సమ్ముఖా "యం సావకేహి పత్తబ్బం, తం మయా అనుప్పత్త"న్తి, భిక్ఖుసఙ్ఘే చ "యస్స మగ్గే వా ఫలే వా కఙ్ఖా అత్థి, సో మం పుచ్ఛతూ"తి సీహనాదం నది. తేన తం భగవా – "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం సీహనాదికానం యదిదం పిణ్డోలభారద్వాజో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౮౮, ౧౯౫) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

౬౧౩. ఏవం ఏతదగ్గం ఠానం పత్వా పుబ్బే కతపుఞ్ఞసమ్భారం సరిత్వా సోమనస్సవసేన అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మాపదానం విభావేన్తో **పదుముత్తరో**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. **పురతో హిమవన్తస్సా**తి హిమాలయపబ్బతతో పుబ్బదిసాభాగేతి అత్థో. **చిత్తకూటే వసీ తదా**తి యదా అహం సీహో మిగరాజా హుత్వా హిమవన్తపబ్బతసమీపే వసామి, తదా పదుముత్తరో నామ సత్థా అనేకేహి చ ఓసధేహి, అనేకేహి చ రతనేహి చిత్తవిచిత్తతాయ చిత్తకూటే చిత్తపబ్బతసిఖరే వసీతి సమ్బన్ధో.

౬౧౪. **అభీతరూపో తత్థాసి**న్తి అభీతసభావో నిబ్భయసభావో మిగరాజా తత్థ ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో. **చతుక్కమో**తి చతూహి దిసాహి కమో గన్తుం సమత్థో. **యస్స సద్దం సుణిత్వానా**తి యస్స మిగరఞ్ఞో సీహనాదం సుత్వా **బహుజ్జనా** బహుసత్తా **విక్ఖమ్భన్తి** విసేసేన ఖమ్భన్తి భాయన్తి.

౬౧౫. **సుఫుల్లం పదుమం గయ్హా**తి భగవతి పసాదేన సుపుప్ఫితపదుమపుప్ఫం డంసిత్వా. **నరాసభం** నరానం ఆసభం ఉత్తమం సేట్ఠం సమ్బుద్ధం ఉపగచ్ఛిం, సమీపం అగమిన్తి అత్థో. **వుట్ఠితస్స సమాధిమ్హా**తి నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠితస్స బుద్ధస్స తం పుప్ఫం అభిరోపయిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౬౧౬. **చతుద్దిసం నమస్సిత్వా**తి చతూసు దిసాసు నమస్సిత్వా **సకం చిత్తం** అత్తనో చిత్తం **పసాదేత్వా** ఆదరేన పతిట్ఠపేత్వా **సీహనాదం** అభీతనాదం **అనదిం** ఘోసేసిన్తి అత్థో.

౬౧౭. తతో బుద్ధేన దిన్నబ్యాకరణం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో**తిఆదిమాహ. తం ఉత్తానత్థమేవ.

౬౧౮. **వదతం సేట్ఠో**తి "మయం బుద్ధా, మయం బుద్ధా"తి వదన్తానం అఞ్ఞతిత్థియానం సేట్ఠో ఉత్తమో బుద్ధో ఆగతోతి సమ్బన్ధో. తస్స ఆగతస్స భగవతో తం ధమ్మం **సోస్సామ** సుణిస్సామాతి అత్థో.

౬౧౯. **తేసం హాసపరేతాన**న్తి హాసేహి సోమనస్సేహి పరేతానం అభిభూతానం సమన్నాగతానం తేసం దేవమనుస్సానం. **లోకనాయకో**తి లోకస్స నాయకో సగ్గమోక్ఖసమ్పాపకో **మమ సద్దం** మయ్హం సీహనాదం **పకిత్తేసి** పకాసేసి కథేసి, **దీఘదస్సీ** అనాగతకాలదస్సీ **మహాముని** మునీనమన్తరే మహన్తో ముని. సేసగాథా సువిఞ్ఞేయ్యామేవ.

౬౨౨. నామేన పదుమో నామ చక్కవత్తీ హుత్వా చతుసట్ఠియా జాతియా **ఇస్సరియం** ఇస్సరభావం రజ్జం కారయిస్సతీతి అత్థో.

౬౨౩. కప్పసతసహస్సమ్హీతి సామ్యత్థే భుమ్మవచనం, కప్పసతసహస్సానం పరియోసానేతి అత్థో.

౬౨౪. పకాసితే పావచనేతి తేన గోతమేన భగవతా పిటకత్తయే పకాసితే దేసితేతి అత్థో. **బ్రహ్మబన్ధు భవిస్సతీ**తి తదా గోతమస్స భగవతో కాలే అయం సీహో మిగరాజా బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిస్సతీతి అత్థో. **బ్రహ్మఞ్ఞా అభినిక్ఖమ్మా**తి బ్రాహ్మణకులతో నిక్ఖమిత్వా తస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౬౨౫. పధానపహితత్తోతి వీరియకరణత్థం పేసితచిత్తో. ఉపధిసఙ్ఖాతానం కిలేసానం అభావేన **నిరుపధి**. కిలేసదరథానం అభావేన **ఉపసన్తో. సబ్బాసవే** సకలాసవే **పరిఞ్ఞాయ** పహాయ **అనాసవో** నిక్కిలేసో **నిబ్బాయిస్సతి** ఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బుతో భవిస్సతీతి అత్థో.

౬౨౬. విజనే పన్తసేయ్యమ్హీతి జనసమ్బాధరహితే దూరారఞ్ఞసేనాసనేతి అత్థో. **వాళమిగసమాకులే**తి కాళసీహాదీహి చణ్డమిగసఙ్ఘేహి ఆకులే సంకిణ్ణేతి అత్థో. సేసం వుత్తత్థమేవాతి.

పిణ్డోలభారద్వాజత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౯. ఖదిరవనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

గఙ్గా భాగీరథీ నామాతిఆదికం ఆయస్మతో ఖదిరవనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే తిత్థనావికకులే నిబ్బత్తిత్వా మహాగఙ్గాయ పయాగతిత్థే తిత్థనావాయ కమ్మం కరోన్తో ఏకదివసం ససావకసఙ్ఘం భగవన్తం గఙ్గాతీరం ఉపగతం దిస్వా పసన్నమానసో నావాసఙ్ఘాటం యోజేత్వా మహన్తేన పూజాసక్కారేన పరతీరం పాపేత్వా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం సత్థారా ఆరఞ్ఞకానం భిక్ఖూనం అగ్గట్ఠానే ఠపియమానం దిస్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ మహాదానం పవత్తేత్వా పణిధానం అకాసి. భగవా తస్స పత్థనాయ అవఞ్ఝభావం బ్యాకాసి.

సో తతో పట్ఠాయ పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మగధరట్ఠే నాలకగామే రూపసారియా నామ బ్రాహ్మణియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి. తం వయప్పత్తం మాతాపితరో ఘరబన్ధనేన బన్ధితుకామా హుత్వా తస్స ఆరోచేసుం. సో సారిపుత్తత్థేరస్స పబ్బజితభావం సుత్వా “మయ్హం జేట్ఠభాతా అయ్యో ఉపతిస్సో ఇమం విభవం ఛడ్డేత్వా పబ్బజితో, తేన వన్తం ఖేళపిణ్డం కథాహం అనుభవిస్సామీ”తి జాతసంవేగో పాసం అనుపగచ్ఛమానమిగో వియ ఞాతకే వఞ్చేత్వా హేతుసమ్పత్తియా చోదియమానో భిక్ఖూనం సన్తికం గన్త్వా ధమ్మసేనాపతినో కనిట్ఠభావం నివేదేత్వా అత్తనో పబ్బజ్జాయ ఛన్దం ఆరోచేసి. భిక్ఖూ తం పబ్బాజేత్వా పరిపుణ్ణవీసతివస్సం ఉపసమ్పాదేత్వా కమ్మట్ఠానే నియోజేసుం. సో కమ్మట్ఠానం గహేత్వా ఖదిరవనం పవిసిత్వా విస్సమన్తో ఘటేన్తో వాయమన్తో ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అరహా అహోసి. సో అరహా హుత్వా సత్థారం ధమ్మసేనాపతిఞ్చ వన్దితుం సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ నిక్ఖమిత్వా అనుపుబ్బేన సావత్థిం పత్వా జేతవనం పవిసిత్వా సత్థారం ధమ్మసేనాపతిఞ్చ

వన్దిత్వా కతిపాహం జేతవనే విహాసి. అథ నం సత్థా అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో ఆరఞ్ఞకానం భిక్ఖూనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి – “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ఆరఞ్ఞకానం యదిదం రేవతో”తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౯౮, ౨౦౩).

౬౨౮. ఏవం ఏతదగ్గట్ఠానం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పీతిసోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **గఙ్గా భాగీరథీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **గఙ్గా**తి గాయమానా ఘోసం కురుమానా గచ్ఛతీతి గఙ్గా. అథ వా గో వుచ్చతి పథవీ, తస్మిం గతా పవత్తాతి గఙ్గా. అనోతత్తదహం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా గతట్ఠానే **ఆవట్టగఙ్గా**తి చ పబ్బతమత్థకేన గతట్ఠానే **బహలగఙ్గా**తి చ తిరచ్ఛానపబ్బతం విజ్ఝిత్వా గతట్ఠానే **ఉమఙ్గగఙ్గా**తి చ తతో బహలపబ్బతం పహరిత్వా పఞ్చయోజనం ఆకాసేన గతట్ఠానే **ఆకాసగఙ్గా**తి చ తస్సా పతితట్ఠానం భిన్దిత్వా జాతం పఞ్చ యోజనం పోక్ఖరణీకూలం భిన్దిత్వా తత్థ పన పఞ్చఙ్గులి వియ పఞ్చ ధారా హుత్వా గఙ్గా యమునా సరభూ మహీ అచిరవతీతి పఞ్చ నామా హుత్వా జమ్బుదీపం పఞ్చ భాగం పఞ్చ కోట్ఠాసం కత్వా పఞ్చ భాగే పఞ్చ కోట్ఠాసే ఇతా గతా పవత్తాతి భాగీరథీ. గఙ్గా చ సా భాగీరథీ చేతి గఙ్గాభాగీరథీ. “భాగీరథీ గఙ్గా”తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం పుబ్బచరియవసేన వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. **హిమవన్తా పభావితా**తి సత్తే హింసతి సీతేన హనతి మథేతి ఆలోళేతీతి హిమో, హిమో అస్స అత్థీతి హిమవా, తతో హిమవన్తతో పట్ఠాయ పభావితా పవత్తా సన్దమానాతి హిమవన్తపభావితా. **కుతిత్థే నావికో ఆసి**న్తి తస్సా గఙ్గాయ చణ్డసోతసమాపన్నే విసమతిత్థే కేవట్టకులే ఉప్పన్నో నావికో ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో. **ఓరిమే చ తరిం అహ**న్తి సమ్పత్తసమ్పత్తమనుస్సే పారిమా తీరా ఓరిమం తీరం అహం తరిం తారేసిన్తి అత్థో.

౬౨౯. **పదుముత్తరో నాయకో**తి ద్విపదానం ఉత్తమో సత్తే నిబ్బానం నాయకో పాపనకో పదుముత్తరబుద్ధో మమ పుఞ్ఞసమ్పత్తిం నిప్ఫాదేన్తో. **వసీసతసహస్సేహి** ఖీణాసవసతసహస్సేహి గఙ్గాసోతం తరితుం తిత్థం పత్తోతి సమ్బన్ధో.

౬౩౦. **బహూ నావా సమానేత్వా**తి సమ్పత్తం తం సమ్మాసమ్బుద్ధం దిస్వా వడ్ఢకీహి సుట్ఠు సజ్జితం కతం నిప్ఫాదితం బహూ నావాయో సమానేత్వా ద్వే ద్వే నావాయో ఏకతో కత్వా తస్సా నావాయ ఉపరి మణ్డపఛదనం కత్వా **నరాసభం** పదుముత్తరసమ్బుద్ధం **పటిమానిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౬౩౧. **ఆగన్త్వాన చ సమ్బుద్ధో**తి ఏవం సజ్జితాయ నావాయ తత్థ ఆగన్త్వాన **తఞ్చ నావకం** నావముత్తమం ఆరుహీతి సమ్బన్ధో. **వారిమజ్ఝే ఠితో సత్థా**తి నావమారూళ్హో సత్థా గఙ్గాజలమజ్ఝే ఠితో సమానో ఇమా సోమనస్సపటిసంయుత్తగాథా అభాసథ కథేసీతి సమ్బన్ధో.

౬౩౨. **యో సో తారేసి సమ్బుద్ధ**న్తి యో సో నావికో గఙ్గాసోతాయ సమ్బుద్ధం అతారేసి. **సఙ్ఘఞ్చాపి అనాసవ**న్తి న కేవలమేవ సమ్బుద్ధం తారేసి, అనాసవం నిక్కిలేసం సఙ్ఘఞ్చాపి తారేసీతి అత్థో. **తేన చిత్తపసాదేనా**తి తేన నావాపాజనకాలే ఉప్పన్నేన సోమనస్ససహగతచిత్తపసాదేన **దేవలోకే** ఛసు కామసగ్గేసు **రమిస్సతి** దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిస్సతీతి అత్థో.

౬౩౩. **నిబ్బత్తిస్సతి తే బ్యమ్హ**న్తి దేవలోకే ఉప్పన్నస్స **తే** తుయ్హం **బ్యమ్హం** విమానం **సుకతం** సుట్ఠు నిబ్బత్తం **నావసణ్ఠితం** నావాసణ్ఠానం **నిబ్బత్తిస్సతి** పాతుభవిస్సతీతి అత్థో. **ఆకాసే పుప్ఫఛదన**న్తి నావాయ ఉపరిమణ్డపకతకమ్మస్స నిస్సన్దేన సబ్బదా గతగతట్ఠానే ఆకాసే పుప్ఫఛదనం ధారయిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౬౩౪. అట్ఠపఞ్ఞాసకప్పమ్హీతి ఇతో పుఞ్ఞకరణకాలతో పట్ఠాయ అట్ఠపఞ్ఞాసకప్పం అతిక్కమిత్వా నామేన తారకో నామ చక్కవత్తీ ఖత్తియో **చాతురన్తో** చతూసు దీపేసు ఇస్సరో **విజితావీ** జితవన్తో భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో. సేసగాథా ఉత్తానత్థావ.

౬౩౭. రేవతో నామ నామేనాతి రేవతీనక్ఖత్తేన జాతత్తా "రేవతో"తి లద్ధనామో **బ్రహ్మబన్ధు** బ్రాహ్మణపుత్తభూతో **భవిస్సతి** బ్రాహ్మణకులే ఉప్పజ్జిస్సతీతి అత్థో.

౬౩౯. నిబ్బాయిస్సతినాసవోతి నిక్కిలేసో ఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బాయిస్సతి.

౬౪౦. వీరియం మే ధురధోరయ్హన్తి ఏవం పదుముత్తరేన భగవతా బ్యాకతో అహం కమేన పారమితాకోటిం పత్వా **మే** మయ్హం వీరియం అసిథిలవీరియం ధురధోరయ్హం ధురవాహం ధురాధారం యోగేహి ఖేమస్స నిబ్బయస్స నిబ్బానస్స అధివాహనం ఆవహనం అహోసీతి అత్థో. **ధారేమి అన్తిమం దేహ**న్తి ఇదానాహం సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనే పరియోసానసరీరం ధారేమీతి సమ్బన్ధో.

సో అపరభాగే అత్తనో జాతగామం గన్త్వా "చాలా, ఉపచాలా, సీసూపచాలా"తి తిస్సన్నం భగినీనం పుత్తే "చాలా, ఉపచాలా, సీసూపచాలా"తి తయో భాగినేయ్యే ఆనేత్వా పబ్బాజేత్వా కమ్మట్ఠానే నియోజేసి. తే కమ్మట్ఠానం అనుయుత్తా విహరింసు.

తస్మిఞ్చ సమయే థేరస్స కోచిదేవ ఆబాధో ఉప్పన్నో, తం సుత్వా సారిపుత్తత్థేరో – "రేవతస్స గిలానపుచ్ఛనం అధిగమపుచ్ఛనఞ్చ కరిస్సామీ"తి ఉపగఞ్ఛి. రేవతత్థేరో ధమ్మసేనాపతిం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా తేసం సామణేరానం సతుప్పాదవసేన ఓవదియమానో **చాలే**తిగాథం అభాసిత్థ. తత్థ **చాలే ఉపచాలే సీసూపచాలే**తి తేసం ఆలపనం. చాలా, ఉపచాలా, సీసూపచాలాతి హి ఇత్థిలిఙ్గవసేన లద్ధనామా తయో దారకా పబ్బజితాపి తథా వోహరియ్యన్తి. "చాలీ, ఉపచాలీ, సీసూపచాలీతి తేసం నామానీ"తి చ వదన్తి. యదత్థం "చాలే"తిఆదినా ఆమన్తనం కతం, తం దస్సేన్తో "**పతిస్సతా ను ఖో విహరథా**"తి వత్వా తత్థ కారణం ఆహ – "ఆగతో వో వాలం వియ వేధీ"తి. **పతిస్సతా**తి పతిస్సతికా . **ఖో**తి అవధారణే. **ఆగతో**తి ఆగఞ్ఛి. **వో**తి తుమ్హాకం. **వాలం వియ వేధీ**తి వాలవేధి వియ. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – తిక్ఖజవననిబ్బేధికపఞ్ఞతాయ వాలవేధిరూపో సత్థుకప్పో తుమ్హాకం మాతులత్థేరో ఆగతో, తస్మా సమణసఞ్ఞం ఉపట్ఠపేత్వా సతిసమ్పజఞ్ఞయుత్తా ఏవ హుత్వా విహరథ, యథాధిగతే విహారే అప్పమత్తా భవథాతి.

తం సుత్వా తే సామణేరా ధమ్మసేనాపతిస్స పచ్చుగ్గమనాదివత్తం కత్వా ఉభిన్నం మాతులత్థేరానం పటిసన్థారవేలాయం నాతిదూరే సమాధిం సమాపజ్జిత్వా నిసీదింసు. ధమ్మసేనాపతి రేవతత్థేరేన సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా ఉట్ఠాయాసనా తే సామణేరే ఉపసఙ్కమి. తే తథా కాలపరిచ్ఛేదస్స కతత్తా థేరే ఉపసఙ్కమన్తే ఉట్ఠహిత్వా వన్దిత్వా అట్ఠంసు. థేరో – "కతరకతరవిహారేన విహరథా"తి పుచ్ఛిత్వా తేహి "ఇమాయ ఇమాయా"తి వుత్తే దారకేపి ఏవం వినేన్తో – "మయ్హం భాతికో సచ్చవాదీ వత ధమ్మస్స అనుధమ్మచారీ"న్తి థేరం పసంసన్తో పక్కామి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఖదిరవనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩-౧౦. ఆనన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఆరామద్వారా నిక్ఖమ్మాతిఆదికం ఆయస్మతో ఆనన్దత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే సత్థు వేమాతికభాతా హుత్వా నిబ్బత్తి. **సుమనో**తిస్స నామం అహోసి. పితా పనస్స నన్దరాజా నామ. సో అత్తనో పుత్తస్స సుమనకుమారస్స వయప్పత్తస్స హంసవతీనగరతో వీసయోజనసతే ఠానే భోగనగరం అదాసి. సో కదాచి కదాచి ఆగన్త్వా సత్థారఞ్చ పితరఞ్చ పస్సతి. తదా రాజా సత్థారఞ్చ సతసహస్సపరిమాణం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ సయమేవ సక్కచ్చం ఉపట్ఠహి, అఞ్ఞేసం ఉపట్ఠాతుం న దేతి.

తేన సమయేన పచ్చన్తో కుపితో అహోసి. కుమారో తస్స కుపితభావం రఞ్ఞో అనారోచేత్వా సయమేవ తం వూపసమేసి. తం సుత్వా రాజా తుట్ఠమానసో "వరం తే తావ దమ్మి, గణ్హాహీ"తి ఆహ. కుమారో "సత్థారం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ తేమాసం ఉపట్ఠహన్తో జీవితం అవఞ్ఝం కాతుం ఇచ్ఛామీ"తి ఆహ. "ఏతం న సక్కా, అఞ్ఞం వదేహీ"తి. "దేవ, ఖత్తియానం ద్వే కథా నామ నత్థి, ఏతం మే దేహి, న మయ్హం అఞ్ఞేనత్థో, సచే సత్థా అనుజానాతి, దిన్నమేవా"తి. సో "సత్థు చిత్తం జానిస్సామీ"తి విహారం గతో. తేన చ సమయేన భగవా గన్ధకుటిం పవిట్ఠో హోతి. సో భిక్ఖూ ఉపసఙ్కమిత్వా "అహం, భన్తే, భగవన్తం దస్సనాయ ఆగతో, దస్సేథ మ"న్తి. భిక్ఖూ "సుమనో నామ థేరో సత్థు ఉపట్ఠాకో, తస్స సన్తికం గచ్ఛాహీ"తి ఆహంసు. సో థేరస్స సన్తికం గన్త్వా "సత్థారం, భన్తే, దస్సేథా"తి ఆహ. అథ థేరో తస్స పస్సన్తస్సేవ పథవియం నిముజ్జిత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "రాజపుత్తో, భన్తే, తుమ్హాకం దస్సనాయ ఆగతో"తి ఆహ. "తేన హి భిక్ఖు బహి ఆసనం పఞ్ఞపేహీ"తి. థేరో పునపి బుద్ధాసనం గహేత్వా అన్తోగన్ధకుటియం నిముజ్జిత్వా తస్స పస్సన్తస్స బహిపరివేణే పాతుభవిత్వా గన్ధకుటిపరివేణే ఆసనం పఞ్ఞాపేసి. కుమారో తం దిస్వా "మహన్తో వతాయం భిక్ఖూ"తి చిత్తం ఉప్పాదేసి.

భగవాపి గన్ధకుటితో నిక్ఖమిత్వా పఞ్ఞత్తాసనే నిసీది. రాజపుత్తో సత్థారం వన్దిత్వా పటిసన్థారం కత్వా "అయం, భన్తే, థేరో తుమ్హాకం సాసనే వల్లభో మఞ్ఞే"తి? "ఆమ, కుమార, వల్లభో"తి. "కిం కత్వా, భన్తే, ఏస వల్లభో"తి? "దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా"తి. "భగవా, అహమ్పి అయం థేరో వియ అనాగతే బుద్ధసాసనే వల్లభో హోతుకామో"తి సో బుద్ధప్పముఖస్స సఙ్ఘస్స సత్తాహం ఖన్ధావారే భత్తం దత్వా సత్తమే దివసే, "భన్తే, మయా పితు సన్తికా తుమ్హాకం తేమాసం పటిజగ్గనవరో లద్ధో, తేమాసం మే వస్సావాసం అధివాసేథా"తి వత్వా సత్థు అధివాసనం విదిత్వా సపరివారం భగవన్తం గహేత్వా యోజనే యోజనే సత్థు భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ వసనానుచ్ఛవికే విహారే కారేత్వా తత్థ తత్థ వసాపేన్తో అత్తనో వసనట్ఠానసమీపే సతసహస్సేన కీతే సోభననామకే ఉయ్యానే సతసహస్సేన కారితం విహారం పవేసాపేత్వా –

> "సతసహస్సేన మే కీతం, సతసహస్సేన కారితం;
> సోభనం నామ ఉయ్యానం, పటిగ్గణ్హ మహామునీ"తి. –

ఉదకం పాతేసి. సో వస్సూపనాయికదివసే సత్థు మహాదానం పవత్తేత్వా "ఇమినా నీహారేన దానం దదేయ్యాథా"తి పుత్తదారే అమచ్చే చ దాసే కిచ్చకరణే చ నియోజేత్వా సయం సుమనత్థేరస్స వసనట్ఠానసమీపేయేవ వసన్తో ఏవం అత్తనో వసనట్ఠానే సత్థారం తేమాసం ఉపట్ఠహి. ఉపకట్ఠాయ పన పవారణాయ గామం పవిసిత్వా సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా సత్తమే దివసే సత్థు భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ పాదమూలే తిచీవరే ఠపేత్వా వన్దిత్వా "భన్తే, యదేతం మయా ఖన్ధావారతో పట్ఠాయ పుఞ్ఞం కతం, న తం సక్కసమ్పత్తిఆదీనం అత్థాయ కతం, అథ ఖో అహమ్పి సుమనత్థేరో వియ అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స ఉపట్ఠాకో వల్లభో భవేయ్య"న్తి పత్థనం అకాసి. సత్థా తస్స అనన్తరాయతం దిస్వా బ్యాకరిత్వా పక్కామి.

సో తస్మిం బుద్ధుప్పాదే వస్ససతసహస్సం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో పరమ్పి తత్థ తత్థ భవే ఉళారాని పుఞ్ఞకమ్మాని ఉపచినిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో కస్సపభగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకస్స థేరస్స పిణ్డాయ చరతో పత్తగ్గహణత్థం ఉత్తరసాటకం కత్వా పూజం అకాసి. పున సగ్గే నిబ్బత్తిత్వా తతో చుతో బారాణసిరాజా హుత్వా అట్ఠ పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా తే భోజేత్వా అత్తనో మఙ్గలుయ్యానే అట్ఠ పణ్ణసాలాయో కారేత్వా తేసం నిసీదనత్థాయ అట్ఠ సబ్బరతనమయపీఠే చేవ మణిఆధారకే చ పటియాదేత్వా దసవస్ససహస్సాని ఉపట్ఠానం అకాసి, ఏతాని పాకటాని.

కప్పసతసహస్సం పన తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అమ్హాకం బోధిసత్తేన సద్ధిం తుసితపురే నిబ్బత్తిత్వా తతో చుతో అమితోదనసక్కస్స గేహే నిబ్బత్తిత్వా సబ్బే ఞాతకే ఆనన్దితే కరోన్తో జాతోతి **ఆనన్దో**త్వేవ నామం లభి. సో అనుక్కమేన వయప్పత్తో కతాభినిక్ఖమనే సమ్మాసమ్బోధిం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే పఠమం కపిలవత్థుం గన్త్వా తతో నిక్ఖమన్తే భగవతి తస్స పరివారత్థం పబ్బజితుం నిక్ఖమన్తేహి భద్దియాదీహి సద్ధిం నిక్ఖమిత్వా భగవతో సన్తికే పబ్బజిత్వా ఆయస్మతో పుణ్ణస్స మన్తాణిపుత్తస్స సన్తికే ధమ్మకథం సుత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి.

తేన చ సమయేన భగవతో పఠమబోధియం వీసతివస్సాని అనిబద్ధా ఉపట్ఠాకా అహేసుం. ఏకదా నాగసమాలో పత్తచీవరం గహేత్వా విచరతి, ఏకదా నాగితో, ఏకదా ఉపవానో, ఏకదా సునక్ఖత్తో, ఏకదా చున్దో సమణుద్దేసో, ఏకదా సాగతో, ఏకదా మేఘియో, తే యేభుయ్యేన సత్థు చిత్తం నారాధయింసు. అథేకదివసం భగవా గన్ధకుటిపరివేణే పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో నిసిన్నో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “అహం, భిక్ఖవే, ఇదాని మహల్లకో ఏకచ్చే భిక్ఖూ ‘ఇమినా మగ్గేన గచ్ఛామీ’తి వుత్తే అఞ్ఞేన మగ్గేన గచ్ఛన్తి, ఏకచ్చే మయ్హం పత్తచీవరం భూమియం నిక్ఖిపన్తి, మయ్హం నిబద్ధుపట్ఠాకం ఏకం భిక్ఖుం విజానథా”తి. తం సుత్వా భిక్ఖూనం ధమ్మసంవేగో ఉదపాది. అథాయస్మా సారిపుత్తో ఉట్ఠాయ భగవన్తం వన్దిత్వా “అహం, భన్తే, తుమ్హే ఉపట్ఠహిస్సామీ”తి ఆహ. తం భగవా పటిక్ఖిపి. ఏతేనుపాయేన మహామోగ్గల్లానం ఆదిం కత్వా సబ్బే మహాసావకా “అహం ఉపట్ఠహిస్సామి , అహం ఉపట్ఠహిస్సామీ”తి ఉట్ఠహింసు ఠపేత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం. తేపి భగవా పటిక్ఖిపి.

ఆనన్దో పన తుణ్హీయేవ నిసీది. అథ నం భిక్ఖూ ఆహంసు – “ఆవుసో, త్వమ్పి సత్థు ఉపట్ఠాకట్ఠానం యాచాహీ”తి. “యాచిత్వా లద్ధుపట్ఠానం నామ కీదిసం హోతి? సచే రుచ్చతి, సత్థా సయమేవ వక్ఖతీ”తి. అథ భగవా – “న, భిక్ఖవే, ఆనన్దో అఞ్ఞేహి ఉస్సాహేతబ్బో, సయమేవ జానిత్వా మం ఉపట్ఠహిస్సతీ”తి ఆహ. తతో భిక్ఖూ “ఉట్ఠేహి, ఆవుసో ఆనన్ద, సత్థారం ఉపట్ఠాకట్ఠానం యాచాహీ”తి ఆహంసు. థేరో ఉట్ఠహిత్వా “సచే మే, భన్తే, భగవా అత్తనా లద్ధం పణీతం చీవరం న దస్సతి, పణీతం పిణ్డపాతం న దస్సతి, ఏకగన్ధకుటియం వసితుం న దస్సతి, నిమన్తనం గహేత్వా న గమిస్సతి, ఏవాహం భగవన్తం ఉపట్ఠహిస్సామీ”తి ఆహ. “ఏత్తకే గుణే లభతో సత్థు ఉపట్ఠానం కో భారో”తి ఉపవాదమోచనత్థం ఇమే చత్తారో పటిక్ఖేపా, “సచే, భన్తే, భగవా మయా గహితం నిమన్తనం గమిస్సతి, సచాహం దేసన్తరతో ఆగతాగతే తావదేవ దస్సేతుం లభామి, యదా మే కఙ్ఖా ఉప్పజ్జతి, తావదేవ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛితుం లభామి, సచే భగవా పరమ్ముఖా దేసితం ధమ్మం పున మయ్హం బ్యాకరిస్సతి, ఏవాహం భగవన్తం ఉపట్ఠహిస్సామి”. “ఏత్తకమ్పి సత్థు సన్తికే అనుగ్గహం న లభతీ”తి ఉపవాదమోచనత్థఞ్చేవ ధమ్మభణ్డాగారికభావపరిపూరణత్థఞ్చ ఇమా చతస్సో యాచనాతి ఇమే అట్ఠ వరే గహేత్వా నిబద్ధుపట్ఠాకో అహోసి. తస్సేవ ఠానన్తరస్స అత్థాయ కప్పసతసహస్సం పూరితానం పారమీనం ఫలం పాపుణి.

సో ఉపట్ఠాకట్ఠానం లద్ధదివసతో పట్ఠాయ దసబలం దువిధేన ఉదకేన తివిధేన దన్తకట్ఠేన హత్థపాదపరికమ్మేన పిట్ఠిపరికమ్మేన గన్ధకుటిపరివేణసమ్మజ్జనేనాతి ఏవమాదీహి కిచ్చేహి ఉపట్ఠహన్తో – "ఇమాయ నామ వేలాయ సత్థు ఇదం నామ లద్ధుం వట్టతి, ఇదం నామ కాతుం వట్టతీ"తి దివసభాగం సన్తికావచరో హుత్వా రత్తిభాగే మహన్తం దణ్డదీపికం గహేత్వా గన్ధకుటిపరివేణం నవవారే అనుపరియాయతి సత్థరి పక్కోసన్తే పటివచనదానాయ, థినమిద్ధవినోదనత్థం. అథ నం సత్థా జేతవనే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో అనేకపరియాయేన పసంసిత్వా బహుస్సుతానం సతిమన్తానం గతిమన్తానం ధితిమన్తానం ఉపట్ఠాకానఞ్చ భిక్ఖూనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

ఏవం సత్థారా పఞ్చసు ఠానేసు ఏతదగ్గే ఠపితో చతూహి అచ్ఛరియబ్భూతధమ్మేహి సమన్నాగతో సత్థు ధమ్మకోసారక్ఖో అయం మహాథేరో సేఖోవ సమానో సత్థరి పరినిబ్బుతే హేట్ఠా వుత్తనయేన భిక్ఖూహి సముత్తేజితో దేవతాయ చ సంవేజితో "స్వేయేవ చ దాని ధమ్మసఙ్గీతి కాతబ్బా, న ఖో పన మేతం పతిరూపం, య్వాయం సేఖో సకరణీయో అసేఖేహి థేరేహి సద్ధిం ధమ్మం గాయితుం సన్నిపాతం గన్తు"న్తి సఞ్జాతుస్సాహో విపస్సనం పట్ఠపేత్వా బహుదేవ రత్తిం విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో చఙ్కమే వీరియసమతం అలభిత్వా తతో విహారం పవిసిత్వా సయనే నిసీదిత్వా సయితుకామో కాయం ఆవట్టేసి. అపత్తఞ్చ సీసం బిమ్బోహనం, పాదా చ భూమితో ముత్తమత్తా, ఏకస్మిం అన్తరే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చి, ఛళభిఞ్ఞో అహోసి.

౬౪౪. ఏవం ఛళభిఞ్ఞాదిగుణపటిమణ్డితో ఉపట్ఠాకాదిగుణేహి ఏతదగ్గట్ఠానం పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **ఆరామద్వారా నిక్ఖమ్మా**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఆరామద్వారా**తి సబ్బసత్తానం ధమ్మదేసనత్థాయ విహారద్వారతో నిక్ఖమిత్వా బహిద్వారసమీపే కతమణ్డపమజ్ఝే సుపఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో పదుముత్తరో నామ **మహాముని** సమ్మాసమ్బుద్ధో. **వస్సన్తో అమతం వుట్ఠి**న్తి ధమ్మదేసనామహాఅమతధారాహి ధమ్మవస్సం వస్సన్తో. **నిబ్బాపేసి మహాజన**న్తి మహాజనస్స చిత్తసన్తానగతకిలేసగ్గిం **నిబ్బాపేసి** వూపసమేసి, మహాజనం నిబ్బానామతపానేన సన్తిం సీతిభావం పాపేసీతి అత్థో.

౬౪౫. **సతసహస్సం తే ధీరా**తి పరివారసమ్పత్తిం దస్సేన్తో ఆహ. ఛహి అభిఞ్ఞాహి ఇద్ధివిధాదిఞాణకోట్ఠాసేహి సమన్నాగతా అనేకసతసహస్సచక్కవాళేసు ఖణేన గన్తుం సమత్థాహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతత్తా **మహిద్ధికా**తే ధీరా సతసహస్సఖీణాసవా **ఛాయావ అనపాయినీ**తి కత్థచి అనపగతా ఛాయా ఇవ తం సమ్బుద్ధం పదుముత్తరం భగవన్తం **పరివారేన్తి** పరివారేత్వా ధమ్మం సుణన్తీతి అత్థో.

౬౪౬. **హత్థిక్ఖన్ధగతో ఆసి**న్తి తదా భగవతో ధమ్మదేసనాసమయే అహం హత్థిపిట్ఠే నిసిన్నో **ఆసిం** అహోసిన్తి అత్థో. **సేతచ్ఛత్తం వరుత్తమ**న్తి పత్థేతబ్బం ఉత్తమం సేతచ్ఛత్తం మమ మత్థకే ధారయన్తో హత్థిపిట్ఠే నిసిన్నోతి సమ్బన్ధో. **సుచారురూపం దిస్వానా**తి సున్దరం చారుం మనోహరరూపవన్తం ధమ్మం దేసియమానం సమ్బుద్ధం దిస్వా **మే** మయ్హం **విత్తి** సన్తుట్ఠి సోమనస్సం **ఉదపజ్జథ** ఉప్పజ్జతీతి అత్థో.

౬౪౭. **ఓరుయ్హ హత్థిక్ఖన్ధమ్హా**తి తం భగవన్తం నిసిన్నం దిస్వా హత్థిపిట్ఠితో **ఓరుయ్హ** ఓరోహిత్వా **నరాసభం** నరవసభం **ఉపగచ్ఛిం** సమీపం గతోతి అత్థో. **రతనమయఛత్తం మే**తి రతనభూసితం మే మయ్హం ఛత్తం బుద్ధసేట్ఠస్స మత్థకే ధారయిన్తి సమ్బన్ధో.

౬౪౮. **మమ సఙ్కప్పమఞ్ఞాయాతి** మయ్హం పసాదేన ఉప్పన్నం సఙ్కప్పం ఞత్వా ఇసీనం అన్తరే మహన్తభూతో సో పదుముత్తరో భగవా. **తం కథం ఠపయిత్వానాతి** తం అత్తనా దేసియమానం ధమ్మకథం ఠపేత్వా మమ బ్యాకరణత్థాయ ఇమా గాథా **అభాసథ** కథేసీతి అత్థో.

౬౪౯. కథన్తి చే? **యో నోతిఆదిమాహ**. సోణ్ణాలఙ్కారభూసితం ఛత్తం యో నో రాజకుమారో మే మత్థకే ధారేసీతి సమ్బన్ధో. **తమహం కిత్తయిస్సామీతి** తం రాజకుమారం అహం కిత్తయిస్సామి పాకటం కరిస్సామి. **సుణోథ మమ భాసతోతి** భాసన్తస్స మమ వచనం సుణోథ ఓహితసోతా మనసి కరోథాతి అత్థో.

౬౫౦. **ఇతో గన్త్వా అయం పోసోతి** అయం రాజకుమారో ఇతో మనుస్సలోకతో చుతో తుసితం గన్త్వా **ఆవసిస్సతి** తత్థ విహరిస్సతి. తత్థ అచ్ఛరాహి పురక్ఖతో పరివారితో తుసితభవనసమ్పత్తిం అనుభోస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౬౫౧. **చతుత్తింసక్ఖత్తున్తి** తుసితభవనతో చవిత్వా తావతింసభవనే ఉప్పన్నో చతుత్తింసవారే దేవిన్దో దేవరజ్జం కరిస్సతీతి సమ్బన్ధో. **బలాధిపో అట్ఠసతన్తి** తావతింసభవనతో చుతో మనుస్సలోకే ఉప్పన్నో **బలాధిపో** చతురఙ్గినియా సేనాయ **అధిపో** పధానో అట్ఠసతజాతీసు పదేసరాజా హుత్వా **వసుధం** అనేకరతనవరం పథవిం **ఆవసిస్సతి** పుథబ్యం విహరిస్సతీతి అత్థో.

౬౫౨. **అట్ఠపఞ్ఞాసక్ఖత్తున్తి** అట్ఠపఞ్ఞాసజాతీసు చక్కవత్తీ రాజా భవిస్సతీతి అత్థో. **మహియా** సకలజమ్బుదీపపథవియా **విపులం** అసఙ్ఖ్యేయ్యం పదేసరజ్జం కారయిస్సతి.

౬౫౩. **సక్యానం కులకేతుస్సాతి** సక్యరాజూనం కులస్స ధజభూతస్స బుద్ధస్స ఞాతకో భవిస్సతీతి అత్థో.

౬౫౪. **ఆతాపీతి** వీరియవా. **నిపకోతి** నేపక్కసఙ్ఖాతాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో. **బాహుసచ్చేసు** బహుస్సుతభావేసు పిటకత్తయధారణేసు **కోవిదో** ఛేకో. **నివాతవుత్తి** అనవఞ్ఞత్తికో **అథద్ధో** కాయపాగబ్బియాదిథద్ధభావవిరహితో **సబ్బపాఠీ** సకలపిటకత్తయధారీ భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో.

౬౫౫. **పధానపహితత్తో సోతి** సో ఆనన్దత్థేరో వీరియకరణాయ పేసితచిత్తో. **ఉపసన్తో నిరూపధీతి** రాగూపధిదోసూపధిమోహూపధీహి విరహితో, సోతాపత్తిమగ్గేన పహాతబ్బకిలేసానం పహీనత్తా ఉపసన్తో సన్తకాయచిత్తో.

౬౫౬. **సన్తి ఆరఞ్ఞకాతి** అరఞ్ఞే భవా మహావనే జాతా. **సట్ఠిహాయనాతి** సట్ఠివస్సకాలే హాయనబలా . **తిధా పభిన్నాతి** అక్ఖికణ్ణకోససఙ్ఖాతేహి తీహి ఠానేహి భిన్నమదా. **మాతఙ్గాతి** మాతఙ్గహత్థికులే జాతా. **ఈసాదన్తాతి** రథీసాసదిసదన్తా. **ఉరూళ్హవా** రాజవాహనా. కుఞ్జరసఙ్ఖాతా నాగా హత్థిరాజానో సన్తి సంవిజ్జన్తి యథా, తథా సతసహస్ససఙ్ఖ్యా ఖీణాసవసఙ్ఖాతా పణ్డితా మహిద్ధికా అరహన్తనాగా సన్తి, సబ్బే తే అరహన్తనాగా బుద్ధనాగరాజస్స. **న హోన్తి పణిధిమ్హి తేతి** తే పణిధిమ్హి తాదిసా న హోన్తి, కిం సబ్బే తే భయభీతా సకభావేన సణ్ఠాతుం అసమత్థాతి అత్థో. సేసం వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఆనన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఏత్తావతా పఠమా బుద్ధవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

పఠమో భాగో నిట్ఠితో.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

అపదాన-అట్ఠకథా

(దుతియో భాగో)

థేరాపదానం

౨. సీహాసనియవగ్గో

౧. సీహాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో సీహాసనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే సద్ధాసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో, ధరమానే భగవతి దేవలోకే వసిత్వా నిబ్బుతే భగవతి ఉప్పన్నత్తా విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతో సారీరికచేతియం దిస్వా "అహో మే అలాభా, భగవతో ధరమానే కాలే అసమ్పత్తో"తి చిన్తేత్వా చేతియే చిత్తం పసాదేత్వా సోమనస్సజాతో సబ్బరతనమయం దేవతానిమ్మితసదిసం ధమ్మాసనే సీహాసనం కారేత్వా జీవమానకబుద్ధస్స వియ పూజేసి. తస్సుపరి గేహమ్పి దిబ్బవిమానమివ కారేసి, పాదట్ఠపనపాదపీఠమ్పి కారేసి. ఏవం యావజీవం దీపధూపపుప్ఫగన్ధాదీహి అనేకవిధం పూజం కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో ఛ కామసగ్గే అపరాపరం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనేకక్ఖత్తుం అనుభవిత్వా సఙ్ఖ్యాతిక్కన్తం పదేసరజ్జసమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా కస్సపస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం కత్వా ఏత్థన్తరే దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా లద్ధూపసమ్పదో కమ్మట్ఠానం గహేత్వా ఘటేన్తో వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧. ఏవం పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సం ఉప్పాదేత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ లోకస్స నాథో పధానోతి లోకనాథో, లోకత్తయసామీతి అత్థో. లోకనాథే సిద్ధత్థమ్హి నిబ్బుతేతి సమ్బన్ధో. **విత్థారితే పావచనే**తి పావచనే పిటకత్తయే విత్థారితే పత్థటే పాకటేతి అత్థో. **బాహుజఞ్ఞమ్హి సాసనే**తి సిక్ఖత్తయసఙ్గహితే బుద్ధసాసనే అనేకసతసహస్సకోటిఖీణాసవసఙ్ఖాతేహి బహుజనేహి ఞాతే అధిగతేతి అత్థో.

౨-౩. పసన్నచిత్తో సుమనోతి తదా అహం బుద్ధస్స ధరమానకాలే అసమ్పత్తో నిబ్బుతే తస్మిం దేవలోకా చవిత్వా మనుస్సలోకం ఉపపన్నో తస్స భగవతో సారీరికధాతుచేతియం దిస్వా పసన్నచిత్తో సద్ధాసమ్పయుత్తమనో సున్దరమనో "అహో మమాగమనం స్వాగమన"న్తి సఞ్జాతపసాదబహుమానో "మయా నిబ్బానాధిగమాయ ఏకం పుఞ్ఞం కాతుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా భగవతో చేతియసమీపే భగవన్తం ఉద్దిస్స హిరఞ్ఞసువణ్ణరతనాదీహి అలఙ్కరిత్వావ సీహాసనం అకాసి. తత్ర నిసిన్నస్స పాదట్ఠపనత్థాయ పాదపీఠఞ్చ కారేసి. సీహాసనస్స అతేమనత్థాయ తస్సుపరి ఘరఞ్చ కారేసి. తేన వుత్తం – "**సీహాసనమకాసహం...పే.... ఘరం తత్థ అకాసహ**"న్తి. **తేన చిత్తప్పసాదేనా**తి ధరమానస్స వియ భగవతో సీహాసనం మయా కతం, తేన చిత్తప్పసాదేన. **తుసితం ఉపపజ్జహ**న్తి తుసితభవనే ఉపపజ్జిన్తి అత్థో.

౪. ఆయామేన చతుబ్బీసాతి తత్రుపపన్నస్స దేవభూతస్స సతో మయ్హం సుకతం పుఞ్ఞేన నిబ్బత్తితం పాతుభూతం ఆయామేన ఉచ్చతో చతుబ్బీసయోజనం **విత్థారేన** తిరియతో చతుద్దసయోజనం తావదేవ నిబ్బత్తిక్ఖణేయేవ **ఆసి** అహోసీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౬. చతున్నవుతే ఇతో కప్పేతి ఇతో కప్పతో చతునవుతే కప్పే యం కమ్మం **అకరిం** అకాసిం, తదా తతో పట్ఠాయ పుఞ్ఞబలేన కఞ్చి దుగ్గతిం నాభిజానామి, న అనుభూతపుబ్బా కాచి దుగ్గతీతి అత్థో.

౧౦. తేసత్తతిమ్హితో కప్పేతి ఇతో కప్పతో తేసత్తతికప్పే. **ఇన్దనామా తయో జనాతి** ఇన్దనామకా తయో చక్కవత్తిరాజానో ఏకస్మిం కప్పే తీసు జాతీసు ఇన్దో నామ చక్కవత్తీ రాజా అహోసిన్తి అత్థో. **ద్వేసత్తతిమ్హితో కప్పేతి** ఇతో ద్వేసత్తతికప్పే. సుమననామకా తయో జనా తిక్ఖత్తుం చక్కవత్తిరాజానో అహేసుం.

౧౧. సమసత్తతితో కప్పేతి ఇతో కప్పతో అనూనాధికే సత్తతిమే కప్పే **వరుణనామకా** వరుణో చక్కవత్తీతి ఏవంనామకా తయో **చక్కవత్తిరాజానో** చక్కరతనసమ్పన్నా చతుదీపమ్హి ఇస్సరా అహేసున్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సీహాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. ఏకత్థమ్భికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో ఏకత్థమ్భదాయకథేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే వనకమ్మికో హుత్వా ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో. తస్మిం సమయే సబ్బే సద్ధా పసన్నా ఉపాసకా ఏకచ్ఛన్దా "భగవతో ఉపట్ఠానసాలం కరోమా"తి దబ్బసమ్భారత్థాయ వనం పవిసిత్వా తం ఉపాసకం దిస్వా "అమ్హాకం ఏకం థమ్భం దేథా"తి యాచింసు. సో తం పవత్తిం సుత్వా "తుమ్హే మా చిన్తయిత్థా"తి తే సబ్బే ఉయ్యోజేత్వా ఏకం సారమయం థమ్భం గహేత్వా సత్థు దస్సేత్వా తేసంయేవ అదాసి. సో తేనేవ సోమనస్సజాతో తదేవ మూలం కత్వా అఞ్ఞాని దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో అపరాపరం ఛసు కామావచరేసు దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ అగ్గచక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనేకవారం అనుభవిత్వా అసఙ్ఖ్యేయ్యం పదేసరజ్జసమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సద్ధాసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో మాతాపితూహి సద్ధిం భగవతో సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా లద్ధూపసమ్పదో కమ్మట్ఠానం గహేత్వా మనసికరోన్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౩. సో ఏవం పత్తఅరహత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్సాతి**ఆదిమాహ. తత్థ సిద్ధత్థస్స **భగవతో** భగ్యసమ్పన్నస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స. **మహాపూగగణోతి** మహాఉపాసకసమూహో **అహు** అహోసీతి అత్థో. **సరణం గతా చ తే బుద్ధన్తి** "బుద్ధం సరణ"న్తి గతా భజింసు జానింసు వా తే ఉపాసకా. **తథాగతం సద్దహన్తి** బుద్ధగుణం అత్తనో చిత్తసన్తానే ఠపేన్తీతి అత్థో.

౧౪. సబ్బే సఙ్గమ్మ మన్తేత్వాతి సబ్బే సమాగమ్మ సన్నిపతిత్వా మన్తేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్ఞాపేత్వా ఏకచ్ఛన్దా హుత్వా **మాళం** ఉపట్ఠానసాలం సత్థునో అత్థాయ **కుబ్బన్తి** కరోన్తీతి అత్థో. దబ్బసమ్భారేసు ఏకత్థమ్భం అలభన్తా **బ్రహావనే** మహావనే విచినన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౫. తేహం అరఞ్ఞే దిస్వానాతి అహం తే ఉపాసకే అరఞ్ఞే దిస్వాన **గణం** సమూహం **ఉపగమ్మ** సమీపం గన్త్వా **అఞ్జలిం పగ్గహేత్వాన** దసఙ్గులిసమోధానం అఞ్జలిం సిరసి కత్వా అహం **గణం** ఉపాసకసమూహం "తుమ్హే ఇమం వనం కిమత్థం ఆగతత్థా"తి **తదా** తస్మిం కాలే పరిపుచ్ఛిన్తి సమ్బన్ధో.

౧౬. **తే** సీలవన్తో ఉపాసకా **మే** మయా పుట్ఠా "మాళం మయం కత్తుకామా హుత్వా ఏకత్థమ్భో అమ్హేహి న లబ్భతీ"తి **వియాకంసు** విసేసేన కథయింసూతి సమ్బన్ధో.

౧౭. **మమం** మయ్హం ఏకత్థమ్భం దేథ, అహం తం దస్సామి సత్థునో సన్తికం అహం థమ్భం ఆహరిస్సామి, **తే** భవన్తో థమ్భహరణే **అప్పోస్సుక్కా** ఉస్సాహరహితా భవన్తూతి సమ్బన్ధో.

౨౪. **యం యం యోనుపపజ్జామీ**తి యం యం యోనిం దేవత్తం అథ మానుసం ఉపగచ్ఛామీతి అత్థో. భుమ్మత్థే వా ఉపయోగవచనం, యస్మిం యస్మిం దేవలోకే వా మనుస్సలోకే వాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఏకత్థమ్భికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. నన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో నన్దత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతో సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయం తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ పూజాసక్కారబహులం మహాదానం పవత్తేత్వా "అహం, భన్తే, అనాగతే తుమ్హాదిసస్స బుద్ధస్స ఏవరూపో సావకో భవేయ్య"న్తి పణిధానం అకాసి.

సో తతో పట్ఠాయ దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే ధమ్మతాయ నామ నదియా మహన్తో కచ్ఛపో హుత్వా నిబ్బత్తో ఏకదివసం సత్థారం నదిం తరితుం తీరే ఠితం దిస్వా సయం భగవన్తం తారేతుకామో సత్థు పాదమూలే నిపజ్జి. సత్థా తస్స అజ్ఝాసయం ఞత్వా పిట్ఠిం అభిరుహి. సో హట్ఠతుట్ఠో వేగేన సోతం ఛిన్దన్తో సీఘతరం పరతీరం పాపేసి. భగవా తస్స అనుమోదనం వదన్తో భావినిం సమ్పత్తిం కథేత్వా పక్కామి.

సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థుస్మిం సుద్ధోదనమహారాజస్స అగ్గమహేసియా మహాపజాపతిగోతమియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తో, తస్స నామగ్గహణదివసే ఞాతిసఙ్ఘం నన్దయన్తో జాతోతి "**నన్దో**"త్వేవ నామం అకంసు. తస్స వయప్పత్తకాలే భగవా పవత్తితవరధమ్మచక్కో లోకానుగ్గహం కరోన్తో అనుక్కమేన కపిలవత్థుం గన్త్వా ఞాతిసమాగమే పోక్ఖరవస్సం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా వేస్సన్తరజాతకం (జా॰ ౨.౨౨.౧౬౫౫ ఆదయో) కథేత్వా దుతియదివసే పిణ్డాయ పవిట్ఠో "ఉత్తిట్ఠే నప్పమజ్జేయ్యా"తి (ధ॰ ప॰ ౧౬౮) గాథాయ పితరం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా నివేసనం గన్త్వా "ధమ్మఞ్చరే సుచరిత"న్తి (ధ॰ ప॰ ౧౬౯) గాథాయ మహాపజాపతిం సోతాపత్తిఫలే రాజానం సకదాగామిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా తతియదివసే నన్దకుమారస్స అభిసేకగేహపవేసనఆవాహమఙ్గలేసు వత్తమానేసు పిణ్డాయ పావిసి. సత్థా నన్దకుమారస్స హత్థే పత్తం దత్వా మఙ్గలం వత్వా తస్స హత్థతో పత్తం అగ్గహేత్వావ విహారం గతో , తం పత్తహత్థం విహారం ఆగతం అనిచ్ఛమానంయేవ పబ్బాజేత్వా తథాపబ్బాజితత్తాయేవ అనభిరతియా పీళితం ఞత్వా ఉపాయేన తస్స తం అనభిరతిం వినోదేసి. సో యోనిసో పటిసఙ్ఖాయ విపస్సనం పట్ఠపేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. థేరో పున దివసే భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – "యం మే, భన్తే, భగవా పాటిభోగో పఞ్చన్నం అచ్ఛరాసతానం పటిలాభాయ కకుటపాదానం, ముఞ్చామహం, భన్తే, భగవన్తం ఏతస్మా పటిస్సవా"తి. భగవాపి "యదేవ తే, నన్ద, అనుపాదాయ ఆసవేహి

చిత్తం విముత్తం, తదాహం ముత్తో ఏతస్మా పటిస్సవా”తి ఆహ. అథస్స భగవా సవిసేసం ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతం ఞత్వా తం గుణం విభావేన్తో “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారానం యదిదం నన్దో”తి (అ. ని. ౧.౨౨౮, ౨౩౦) ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారభావేన నం ఏతదగ్గే ఠపేసి. థేరో హి “ఇన్ద్రియాసంవరం నిస్సాయ ఇమం విప్పకారం పత్తో, తమహం సుట్ఠు నిగ్గణ్హిస్సామీ”తి ఉస్సాహజాతో బలవహిరోత్తప్పో తత్థ చ కతాధికారత్తా ఇన్ద్రియసంవరే ఉక్కంసపారమిం అగమాసి.

౨౬. ఏవం సో ఏతదగ్గట్ఠానం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సప్పత్తో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **వత్థం ఖోమం మయా దిన్న**న్తి ఖోమరట్ఠే జాతం వత్థం భగవతి చిత్తప్పసాదేన గారవబహుమానేన మయా పరమసుఖుమం ఖోమవత్థం దిన్నన్తి అత్థో. **సయమ్భుస్సా**తి సయమేవ భూతస్స జాతస్స అరియాయ జాతియా నిబ్బత్తస్స. **మహేసినో**తి మహన్తే సీలసమాధిపఞ్ఞావిముత్తివిముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధే ఏసి గవేసీతి మహేసి, తస్స మహేసినో సయమ్భుస్స చీవరత్థాయ ఖోమవత్థం మయా దిన్నన్తి సమ్బన్ధో.

౨౭. **తం మే బుద్ధో వియాకాసీ**తి ఏత్థ **త**న్తి సామ్యత్థే ఉపయోగవచనం, తస్స వత్థదాయకస్స మే దానఫలం విసేసేన అకాసి కథేసి బుద్ధోతి అత్థో. **జలజుత్తమనామకో**తి పదుముత్తరనామకో. “జలరుత్తమనాయకో”తిపి పాఠో, తస్స జలమానానం దేవబ్రహ్మానం ఉత్తమనాయకో పధానోతి అత్థో. **ఇమినా వత్థదానేనా**తి ఇమినా వత్థదానస్స నిస్సన్దేన త్వం అనాగతే **హేమవణ్ణో** సువణ్ణవణ్ణో భవిస్ససి.

౨౮. **ద్వే సమ్పత్తిం అనుభోత్వా**తి దిబ్బమనుస్ససఙ్ఖాతా ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా. **కుసలమూలేహి చోదితో**తి కుసలావయవేహి కుసలకోట్ఠాసేహి చోదితో పేసితో, “త్వం ఇమినా పుఞ్ఞేన సత్థు కులం పసవాహీ”తి పేసితో వియాతి అత్థో. “గోతమస్స భగవతో కనిట్ఠో త్వం భవిస్ససీ”తి బ్యాకాసీతి సమ్బన్ధో.

౩౦. **రాగరత్తో సుఖసీలో**తి కిలేసకామేహి రత్తో అల్లీనో కాయసుఖచిత్తసుఖానుభవనసభావో. **కామేసు గేధమాయుతో**తి వత్థుకామేసు గేధసఙ్ఖాతాయ తణ్హాయ ఆయుతో యోజితోతి అత్థో. **బుద్ధేన చోదితో సన్తో, తదా త్వ**న్తి యస్మా కామేసు గేధితో, **తదా** తస్మా త్వం అత్తనో భాతుకేన గోతమబుద్ధేన చోదితో పబ్బజ్జాయ ఉయ్యోజితో తస్స సన్తికే పబ్బజిస్ససీతి సమ్బన్ధో.

౩౧. **పబ్బజిత్వాన త్వం తత్థా**తి తస్మిం గోతమస్స భగవతో సాసనే త్వం పబ్బజిత్వా **కుసలమూలేన** మూలభూతేన పుఞ్ఞసమ్భారేన **చోదితో** భావనాయం నియోజితో **సబ్బాసవే** సకలాసవే **పరిఞ్ఞాయ** జానిత్వా పజహిత్వా అనామయో నిద్దుక్ఖో **నిబ్బాయిస్ససి** అదస్సనం పాపేస్ససి, అపణ్ణత్తికభావం గమిస్ససీతి అత్థో.

౩౨. **సతకప్పసహస్సమ్హీ**తి ఇతో కప్పతో పుబ్బే సతకప్పాధికే సహస్సమే కప్పమ్హి చేళనామకా చత్తారో చక్కవత్తిరాజానో అహేసున్తి అత్థో. **సట్ఠి కప్పసహస్సానీ**తి కప్పసహస్సాని సట్ఠి చ అతిక్కమిత్వా హేట్ఠా ఏకస్మిం కప్పే చత్తారో జనా ఉపచేళా నామ చక్కవత్తిరాజానో చతూసు జాతీసు అహేసున్తి అత్థో.

౩౩. **పఞ్చకప్పసహస్సమ్హీ**తి పఞ్చకప్పాధికే సహస్సమే కప్పమ్హి చేళా నామ చత్తారో జనా చక్కవత్తిరాజానో సత్తహి రతనేహి సమ్పన్నా సమఙ్గీభూతా జమ్బుదీపఅపరగోయానఉత్తరకురుపుబ్బవిదేహదీపసఙ్ఖాతే **చతుదీపమ్హి ఇస్సరా** పధానా విసుం అహేసున్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

నన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. చూళపన్థకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో చూళపన్థకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే యదేత్థ అట్ఠుప్పత్తివసేన వత్తబ్బం, తం అట్ఠకనిపాతే మహాపన్థకవత్థుస్మిం (థేరగా॰ ౫౧౦ ఆదయో) వుత్తమేవ. అయం పన విసేసో – మహాపన్థకత్థేరో అరహత్తం పత్వా ఫలసమాపత్తిసుఖేన వీతినామేన్తో చిన్తేసి – "కథం ను ఖో సక్కా చూళపన్థకమ్పి ఇమస్మిం సుఖే పతిట్ఠాపేతు"న్తి. సో అత్తనో అయ్యకం ధనసేట్ఠిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ – "సచే, మహాసేట్ఠి , అనుజానాథ, అహం చూళపన్థకం పబ్బాజేయ్య"న్తి. "పబ్బాజేథ, భన్తే"తి. థేరో తం పబ్బాజేసి. సో దససు సీలేసు పతిట్ఠితో భాతు సన్తికే –

"పదుమం యథా కోకనదం సుగన్ధం, పాతో సియా ఫుల్లమవీతగన్ధం;

అఙ్గీరసం పస్స విరోచమానం, తపన్తమాదిచ్చమివన్తలిక్ఖే"తి. (సం॰ ని॰ ౧.౧౨౩; అ॰ ని॰ ౫.౧౯౫) –

గాథం ఉగ్గణ్హన్తో చతూహి మాసేహి ఉగ్గహేతుం నాసక్ఖి, గహితమ్పి హదయే న తిట్ఠతి. అథ నం మహాపన్థకో, "చూళపన్థక, త్వం ఇమస్మిం సాసనే అభబ్బో, చతూహి మాసేహి ఏకం గాథమ్పి గహేతుం న సక్కోసి, పబ్బజితకిచ్చం పన త్వం కథం మత్థకం పాపేస్ససి, నిక్ఖమ ఇతో"తి సో థేరేన పణామికో ద్వారకోట్ఠకసమీపే రోదమానో అట్ఠాసి.

తేన చ సమయేన సత్థా జీవకమ్బవనే విహరతి. అథ జీవకో పురిసం పేసేసి – "గచ్ఛ, పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం సత్థారం నిమన్తేహీ"తి. తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహాపన్థకో భత్తుద్దేసకో హోతి. సో "పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం భిక్ఖం పటిచ్ఛథా"తి వుత్తో "చూళపన్థకం ఠపేత్వా సేసానం పటిచ్ఛామీ"తి ఆహ. తం సుత్వా చూళపన్థకో భియ్యోసోమత్తాయ దోమనస్సప్పత్తో అహోసి. సత్థా తస్స చిత్తక్ఖేదం ఞత్వా "చూళపన్థకో మయా కతేన ఉపాయేన బుజ్ఝిస్సతీ"తి తస్స అవిదూరట్ఠానే అత్తానం దస్సేత్వా "కిం, పన్థక, రోదసీ"తి పుచ్ఛి. "భాతా మం, భన్తే, పణామేతీ"తి ఆహ. "పన్థక, మా చిన్తయి, మమ సాసనే తుయ్హం పబ్బజ్జా, ఏహి ఇమం గహేత్వా 'రజోహరణం, రజోహరణ'న్తి మనసి కరోహీ"తి ఇద్ధియా సుద్ధం చోళక్ఖణ్డం అభిసఙ్ఖరిత్వా అదాసి. సో సత్థారా దిన్నం చోళక్ఖణ్డం "రజోహరణం, రజోహరణ"న్తి హత్థేన పరిమజ్జన్తో నిసీది. తస్స తం పరిమజ్జన్తస్స కిలిట్ఠధాతుకం జాతం, పున పరిమజ్జన్తస్స ఉక్ఖలిపరిపుఞ్ఛనసదిసం జాతం. సో ఞాణపరిపాకత్తా ఏవం చిన్తేసి – "ఇదం చోళక్ఖణ్డం పకతియా పరిసుద్ధం, ఇమం ఉపాదిణ్ణకసరీరం నిస్సాయ కిలిట్ఠం అఞ్ఞథా జాతం, తస్మా అనిచ్చం యథాపేతం, ఏవం చిత్తమ్పీ"తి ఖయవయం పట్ఠపేత్వా తస్మింయేవ నిమిత్తే ఝానాని నిబ్బత్తేత్వా ఝానపాదకం కత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తపత్తస్సేవస్స తేపిటకం పఞ్చాభిఞ్ఞా చ ఆగమింసు.

సత్థా ఏకూనేహి పఞ్చభిక్ఖుసతేహి సద్ధిం గన్త్వా జీవకస్స నివేసనే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. చూళపన్థకో పన అత్తనో భిక్ఖాయ అప్పటిచ్ఛితత్తా ఏవ న గతో. జీవకో యాగుం దాతుం ఆరభి. సత్థా హత్థేన పత్తం పిదహి. "కస్మా, భన్తే, న గణ్హథా"తి వుత్తే "విహారే ఏకో భిక్ఖు అత్థి, జీవకా"తి. సో పురిసం పేసేసి – "గచ్ఛ, భణే, విహారే నిసిన్నం అయ్యం గహేత్వా ఏహీ"తి. చూళపన్థకత్థేరోపి రూపేన కిరియాయ చ ఏకమ్పి ఏకేన అసదిసం భిక్ఖుసహస్సం నిమ్మినిత్వా నిసీది. సో పురిసో విహారే

భిక్ఖూనం బహుభావం దిస్వా గన్త్వా జీవకస్స కథేసి – “ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘా విహారే భిక్ఖుసఙ్ఘో బహుతరో, పక్కోసితబ్బం అయ్యం న జానామీ”తి. జీవకో సత్థారం పుచ్ఛి – “కో నామో, భన్తే, విహారే నిసిన్నో భిక్ఖూ”తి? “చూళపన్థకో నామ, జీవకా”తి. “గచ్ఛ, భణే, ‘చూళపన్థకో నామ కతరో’తి పుచ్ఛిత్వా తం ఆనేహీ”తి. సో విహారం గన్త్వా “చూళపన్థకో నామ కతరో, భన్తే”తి పుచ్ఛి. “అహం చూళపన్థకో, అహం చూళపన్థకో”తి ఏకప్పహారేన భిక్ఖుసహస్సమ్పి కథేసి. సో పునాగన్త్వా తం పవత్తిం జీవకస్స ఆరోచేసి జీవకో పటివిద్ధసచ్చత్తా “ఇద్ధిమా మఞ్ఞే, అయ్యో”తి నయతో ఞత్వా “గచ్ఛ, భణే, పఠమం కథేన్తం అయ్యమేవ ‘తుమ్హే సత్థా పక్కోసతీ’తి వత్వా చీవరకణ్ణే గణ్హాహీ”తి ఆహ. సో విహారం గన్త్వా తథా అకాసి. తావదేవ నిమ్మితభిక్ఖూ అన్తరధాయింసు. సో థేరం గహేత్వా అగమాసి.

సత్థా తస్మిం ఖణే యాగుఞ్చ ఖజ్జకాదిభేదఞ్చ పటిగ్గణ్హి. కతభత్తకిచ్చో భగవా ఆయస్మన్తం చూళపన్థకం ఆణాపేసి “అనుమోదనం కరోహీ”తి. సో పభిన్నపటిసమ్భిదో సినేరుం గహేత్వా మహాసముద్దం మన్థేన్తో వియ తేపిటకం బుద్ధవచనం సఙ్ఖోభేన్తో సత్థు అజ్ఝాసయం గణ్హన్తో అనుమోదనం అకాసి. దసబలే భత్తకిచ్చం కత్వా విహారం గతే ధమ్మసభాయం కథా ఉదపాది ‘అహో బుద్ధానం ఆనుభావో, యత్ర హి నామ చత్తారో మాసే ఏకగాథం గహేతుం అసక్కోన్తమ్పి లహుకేన ఖణేనేవ ఏవం మహిద్ధికం అకంసూ’తి, తథా హి జీవకస్స నివేసనే నిసిన్నో భగవా ‘ఏవం చూళపన్థకస్స చిత్తం సమాహితం, వీథిపటిపన్నా విపస్సనా’తి ఞత్వా యథానిసిన్నోయేవ అత్తానం దస్సేత్వా, ‘పన్థక, నేవాయం పిలోతికా కిలిట్ఠా రజానుకిణ్ణా, ఇతో పన అఞ్ఞోపి అరియస్స వినయే సంకిలేసో రజో’తి దస్సేన్తో –

“రాగో రజో న చ పన రేణు వుచ్చతి, రాగస్సేతం అధివచనం రజోతి;
ఏతం రజం విప్పజహిత్వా భిక్ఖవో, విహరన్తి తే విగతరజస్స సాసనే.

“దోసో రజో…పే… విగతరజస్స సాసనే.

“మోహో రజో…పే… విగతరజస్స సాసనే”తి. (మహాని॰ ౨౦౯; చూళని॰ ఉదయమాణవపుచ్ఛానిద్దేస ౭౪) –

ఇమా తిస్సో గాథాయో అభాసి. గాథాపరియోసానే చూళపన్థకో సహపటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణీతి. సత్థా తేసం భిక్ఖూనం కథాసల్లాపం సుత్వా ఆగన్త్వా బుద్ధాసనే నిసీదిత్వా “కిం వదేథ, భిక్ఖవే”తి పుచ్ఛిత్వా “ఇమం నామ, భన్తే”తి వుత్తే “భిక్ఖవే, చూళపన్థకేన ఇదాని మయ్హం ఓవాదే ఠత్వా లోకుత్తరదాయజ్జం లద్ధం, పుబ్బే పన లోకియదాయజ్జం లద్ధ”న్తి వత్వా తేహి యాచితో చూళసేట్ఠిజాతకం (జా॰ ౧.౧.౪) కథేసి. అపరభాగే నం సత్థా అరియగణపరివుతో ధమ్మాసనే నిసిన్నో మనోమయం కాయం అభినిమ్మినన్తానం భిక్ఖూనం చేతోవివట్టకుసలానఞ్చ అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౩౫. ఏవం సో పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పీతిసోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తత్థ పురిమపదద్వయం వుత్తత్థమేవ. **గణమ్హా వూపకట్ఠో సో**తి సో పదుముత్తరో నామ సత్థా గణమ్హా మహతా భిక్ఖుసమూహతో వూపకట్ఠో విసుం భూతో వివేకం ఉపగతో. **తదా** మమ తాపసకాలే **హిమవన్తే** హిమాలయపబ్బతసమీపే **వసి** వాసం కప్పేసి, చతూహి ఇరియాపథేహి విహాసీతి అత్థో.

౩౬. అహమ్పి...పే.... తదాతి యదా సో భగవా హిమవన్తం ఉపగన్త్వా వసి, తదా అహమ్పి హిమవన్తసమీపే కతఅస్సమే **ఆ** సమన్తతో కాయచిత్తపీళాసఙ్ఖాతా పరిస్సయా సమన్తి ఏత్థాతి **అస్సమోతి** లద్ధనామే అరఞ్ఞావాసే వసామీతి సమ్బన్ధో. **అచిరాగతం మహావీరన్తి** అచిరం ఆగతం మహావీరియవన్తం **లోకనాయకం** పధానం తం భగవన్తం ఉపేసిన్తి సమ్బన్ధో, ఆగతక్ఖణేయేవ ఉపాగమిన్తి అత్థో.

౩౭. పుప్ఫచ్ఛత్తం గహేత్వానాతి ఏవం ఉపగచ్ఛన్తో చ పదుముప్పలపుప్ఫాదీహి ఛాదితం పుప్ఫమయం ఛత్తం గహేత్వా **నరాసభం** నరానం సేట్ఠం భగవన్తం ఛాదేన్తో **ఉపగచ్ఛిం** సమీపం గతోస్మీతి అత్థో. **సమాధిం సమాపజ్జన్తన్తి** రూపావచరసమాధిఙ్ఞానం సమాపజ్జన్తం అప్పేత్వా నిసిన్నస్స అన్తరాయం అహం అకాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౩౮. ఉభో హత్థేహి పగ్గయ్హాతి తం సుసజ్జితం పుప్ఫచ్ఛత్తం ద్వీహి హత్థేహి ఉక్ఖిపిత్వా అహం భగవతో అదాసిన్తి సమ్బన్ధో. **పటిగ్గహేసీతి** తం మయా దిన్నం పుప్ఫచ్ఛత్తం పదుముత్తరో భగవా సమ్పటిచ్ఛి, సాదరం సాదియీతి అత్థో.

౪౧. సతపత్తఛత్తం పగ్గయ్హాతి ఏకేకస్మిం పదుమపుప్ఫే సతసతపత్తానం వసేన సతపత్తేహి పదుమపుప్ఫేహి ఛాదితం పుప్ఫచ్ఛత్తం పకారేన ఆదరేన గహేత్వా తాపసో మమ అదాసీతి అత్థో. **తమహం కిత్తయిస్సామీతి** తం తాపసం అహం కిత్తయిస్సామి పాకటం కరిస్సామీతి అత్థో. మమ **భాసతో** భాసమానస్స వచనం సుణోథ మనసి కరోథ.

౪౨. పఞ్చవీసతికప్పానీతి ఇమినా పుప్ఫచ్ఛత్తదానేన పఞ్చవీసతివారే తావతింసభవనే సక్కో హుత్వా దేవరజ్జం కరిస్సతీతి సమ్బన్ధో. **చతుత్తింసతిక్ఖత్తుఞ్చాతి** చతుత్తింసతివారే మనుస్సలోకే చక్కవత్తీ రాజా భవిస్సతి.

౪౩. యం యం యోనిన్తి మనుస్సయోనిఆదీసు యం యం జాతిం **సంసరతి** గచ్ఛతి ఉపపజ్జతి. తత్థ తత్థ యోనియం **అబ్భోకాసే** సుఞ్ఞట్ఠానే **పతిట్ఠన్తం** నిసిన్నం ఠితం వా పదుమం **ధారయిస్సతి** ఉపరి ఛాదయిస్సతీతి అత్థో.

౪౫. పకాసితే పావచనేతి తేన భగవతో సకలపిటకత్తయే పకాసితే దీపితే **మనుస్సత్తం** మనుస్సజాతిం **లభిస్సతి** ఉపపజ్జిస్సతి. **మనోమయమ్హి కాయమ్హీతి** మనేన ఝానచిత్తేన నిబ్బత్తోతి మనోమయో, యథా చిత్తం పవత్తతి, తథా కాయం పవత్తేతి చిత్తగతికం కరోతీతి అత్థో. తస్మిం మనోమయే కాయమ్హి సో తాపసో చూళపన్థకో నామ హుత్వా ఉత్తమో అగ్గో భవిస్సతీతి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తత్తా ఉత్తానత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౫౨. సరిం కోకనదం అహన్తి అహం భగవతో నిమ్మితచోళకం పరిమజ్జన్తో కోకనదం పదుమం సరిన్తి అత్థో. **తత్థ చిత్తం విముచ్చి మేతి** తస్మిం కోకనదే పదుమే మయ్హం చిత్తం అధిముచ్చి అల్లీనో, తతో అహం అరహత్తం పాపుణిన్తి సమ్బన్ధో.

౫౩. అహం మనోమయేసు చిత్తగతికేసు కాయేసు **సబ్బత్థ** సబ్బేసు **పారమిం** పరియోసానం **గతో** పత్తోతి సమ్బన్ధో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

చూళపన్థకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. పిలిన్దవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో పిలిన్దవచ్ఛత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే మహాభోగకులే నిబ్బత్తో హేట్ఠా వుత్తనయేన సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం దేవతానం పియమనాపభావేన అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం కుసలం కత్వా తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో. పరినిబ్బుతే భగవతి తస్స థూపం పూజేత్వా సఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తేత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా అనుప్పన్నే బుద్ధే చక్కవత్తీ రాజా హుత్వా మహాజనం పఞ్చసీలేసు పతిట్ఠాపేత్వా సగ్గపరాయనం అకాసి. సో అనుప్పన్నేయేవ అమ్హాకం భగవతి సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి, **పిలిన్దో**తిస్స నామం అకంసు. **వచ్ఛో**తి గోత్తం. సో అపరభాగే **పిలిన్దవచ్ఛో**తి పఞ్ఞాయిత్థ. సంసారే పన సంవేగబహులతాయ పరిబ్బాజకపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా చూళగన్ధారం నామ విజ్జం సాధేత్వా తాయ విజ్జాయ ఆకాసచారీ పరచిత్తవిదూ చ హుత్వా రాజగహే లాభగ్గయసగ్గపత్తో పటివసతి.

అథ అమ్హాకం భగవా అభిసమ్బుద్ధో హుత్వా అనుక్కమేన రాజగహం ఉపగతో. తతో పట్ఠాయ బుద్ధానుభావేన తస్స సా విజ్జా న సమ్పజ్జతి, అత్తనో కిచ్చం న సాధేతి. సో చిన్తేసి – "సుతం ఖో పనేతం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం 'యత్థ మహాగన్ధారవిజ్జా ధరతి , తత్థ చూళగన్ధారవిజ్జా న సమ్పజ్జతీ'తి సమణస్స పన గోతమస్స ఆగతకాలతో పట్ఠాయ నాయం మమ విజ్జా సమ్పజ్జతి, నిస్సంసయం సమణో గోతమో మహాగన్ధారవిజ్జం జానాతి, యంనూనాహం తం పయిరుపాసిత్వా తస్స సన్తికే తం విజ్జం పరియాపుణేయ్య"న్తి. సో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతదవోచ – "అహం, మహాసమణ, తవ సన్తికే ఏకం విజ్జం పరియాపుణితుకామో, ఓకాసం మే కరోహీ"తి. "తేన హి మమ సన్తికే పబ్బజాహీ"తి ఆహ. సో "విజ్జాయ పరికమ్మం పబ్బజ్జా"తి మఞ్ఞమానో పబ్బజి. తస్స భగవా ధమ్మం కథేత్వా చరితానుకూలం కమ్మట్ఠానం అదాసి. సో ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ నచిరస్సేవ విపస్సనం పట్ఠపేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౨౩. యా పన పురిమజాతియం తస్సోవాదే ఠత్వా సగ్గే నిబ్బత్తా దేవతా, తా కతఞ్ఞుతం నిస్సాయ తస్మిం సఞ్జాతబహుమానా సాయం పాతం థేరం పయిరుపాసిత్వా గచ్ఛన్తి. తస్మా నం భగవా దేవతానం అతివియ పియమనాపభావేన అగ్గభావే ఠపేసి "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం దేవతానం పియమనాపానం యదిదం పిలిన్దవచ్ఛో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౦౯, ౨౧౩). ఏవం సో పత్తఅగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరిత్వా పీతిసోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ.

తత్థ కామరూపారూపలోకస్స నాథో పధానోతి **లోకనాథో**. మేధా వుచ్చన్తి సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణఅనావరణఞాణాదయో, సున్దరా, పసట్ఠా వా మేధా యస్స సో **సుమేధో**, అగ్గో చ సో పుగ్గలో చాతి **అగ్గపుగ్గలో**, తస్మిం సుమేధే లోకనాయకే అగ్గపుగ్గలే ఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బుతే సతీతి సమ్బన్ధో. **పసన్నచిత్తో సుమనో**తి సద్ధాయ పసాదితచిత్తో సోమనస్సేన సున్దరమనో అహం తస్స సుమేధస్స భగవతో **థూపపూజం** చేతియపూజం అకాసిన్తి అత్థో.

౨౬. **యే చ ఖీణాసవా తత్థా**తి తస్మిం సమాగమే యే చ ఖీణాసవా పహీనకిలేసా **ఛళభిఞ్ఞా** ఛహి అభిఞ్ఞాహి సమన్నాగతా **మహిద్ధికా** మహన్తేహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతా సన్తి, **తే** సబ్బే ఖీణాసవే అహం తత్థ **సమానేత్వా** సుట్ఠు ఆదరేన ఆనేత్వా **సఙ్ఘభత్తం** సకలసఙ్ఘస్స దాతబ్బభత్తం **అకాసిం** తేసం భోజేసిన్తి అత్థో.

౨౭. **ఉపట్ఠాకో తదా అహూ**తి తదా మమ సఙ్ఘభత్తదానకాలే సుమేధస్స భగవతో నామేన సుమేధో నామ ఉపట్ఠాకసావకో అహు అహోసీతి అత్థో. సో సావకో మయ్హం పూజాసక్కారం **అనుమోదిత్థ** అనుమోదితో ఆనిసంసం కథేసీతి అత్థో.

౨౮. **తేన చిత్తప్పసాదేనా**తి తేన ధూపపూజాకరణవసేన ఉప్పన్నేన చిత్తప్పసాదేన దేవలోకే దిబ్బవిమానం **ఉపపజ్జిం** ఉపగతో అస్మీతి అత్థో, తత్థ నిబ్బత్తోమ్హీతి వుత్తం హోతి. **ఛళాసీతిసహస్సానీ**తి తస్మిం విమానే ఛ అసీతిసహస్సాని దేవచ్ఛరాయో **మే** మయ్హం చిత్తం **రమింసు** రమాపేసున్తి సమ్బన్ధో.

౨౯. **మమేవ అనువత్తన్తీ**తి **తా** అచ్ఛరాయో **సబ్బకామేహి** దిబ్బేహి రూపాదివత్థుకామేహి ఉపట్ఠహన్తియో మమం ఏవ అనువత్తన్తి మమ వచనం అనుకరోన్తి **సదా** నిచ్చకాలన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పిలిన్దవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. రాహులత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో రాహులత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి ఆయస్మా పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం సిక్ఖాకామానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో సేనాసనవిసోధనవిజ్జోతనాదికం ఉళారం పుఞ్ఞం కత్వా పణిధానం అకాసి. సో తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే అమ్హాకం బోధిసత్తం పటిచ్చ యసోధరాయ దేవియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తిత్వా **రాహులో**తి లద్ధనామో మహతా ఖత్తియపరివారేన వడ్ఢి. తస్స పబ్బజ్జావిధానం ఖన్ధకే (మహావ. ౧౦౫) ఆగతమేవ. సో పబ్బజిత్వా సత్థు సన్తికే అనేకేహి సుత్తపదేహి సులద్ధోవాదో పరిపక్కఞాణో విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తం పాపుణి. అరహా పన హుత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తో –

“ఉభయేనేవ సమ్పన్నో, రాహులభద్దోతి మం విదూ;
యఞ్చమ్హి పుత్తో బుద్ధస్స, యఞ్చ ధమ్మేసు చక్ఖుమా.

“యఞ్చ మే ఆసవా ఖీణా, యఞ్చ నత్థి పునబ్భవో;
అరహా దక్ఖిణేయ్యోమ్హి, తేవిజ్జో అమతద్దసో.

“కామన్ధా జాలపచ్ఛన్నా, తణ్హాఛదనఛాదితా;
పమత్తబన్ధునా బద్ధా, మచ్ఛావ కుమినాముఖే.

“తం కామం అహముజ్ఝిత్వా, ఛేత్వా మారస్స బన్ధనం;
సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హ, సీతిభూతోస్మి నిబ్బుతో”తి. (థేరగా. ౨౯౫-౨౯౮);

చతస్సో గాథా అభాసి. తత్థ **ఉభయేనేవ సమ్పన్నో**తి జాతిసమ్పదా పటిపత్తిసమ్పదాతి ఉభయసమ్పత్తియాపి సమ్పన్నో సమన్నాగతో. **రాహులభద్దోతి మం విదూ**తి "రాహులభద్దో"తి మం సబ్రహ్మచారినో సఞ్జానన్తి. తస్స హి జాతసాసనం సుత్వా బోధిసత్తేన, "రాహు, జాతో, బన్ధనం జాత"న్తి వుత్తవచనం ఉపాదాయ సుద్ధోదనమహారాజా "రాహులో"తి నామం గణ్హి. తత్థ ఆదితో పితరా వుత్తపరియాయమేవ గహేత్వా ఆహ – "రాహులభద్దోతి మం విదూ"తి. **భద్దో**తి పసంసావచనమేవ. అపరభాగే సత్థా తం సిక్ఖాకామభావేన అగ్గట్ఠానే ఠపేసి "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం సిక్ఖాకామానం యదిదం రాహులో"తి (అం॰ ని॰ ౧.౨౦౯).

౬౮. ఏవం సో పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **సత్తభూమిమ్హి పాసాదే**తి పసాదం సోమనస్సం జనేతీతి పాసాదో. ఉపరూపరి ఠితా సత్త భూమియో యస్మిం పాసాదే సోయం సత్తభూమి, తస్మిం సత్తభూమిమ్హి పాసాదే. **ఆదాసం సన్థరిం అహ**న్తి ఆదాసతలం నిప్ఫాదేత్వా లోకజేట్ఠస్స భగవతో తాదినో అహం సన్థరం అదాసిం, సన్థరిత్వా పూజేసిన్తి అత్థో.

౬౯. **ఖీణాసవసహస్సేహీ**తి అరహన్తసహస్సేహి పరికిణ్ణో పరివుతో. **ద్విపదిన్దో** ద్విపదానం ఇన్దో సామి నరాసభో మహాముని గన్ధకుటిం తేహి సహ **ఉపాగమి** పావిసీతి అత్థో.

౭౦. **విరోచేన్తో గన్ధకుటి**న్తి తం గన్ధకుటిం సోభయమానో దేవానం దేవో **దేవదేవో** నరానం ఆసభో **నరాసభో** జేట్ఠో సత్థా భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదిత్వా ఇమా బ్యాకరణగాథాయో **అభాసథ** కథేసీతి సమ్బన్ధో.

౭౧. **యేనాయం జోతితా సేయ్యా**తి యేన ఉపాసకేన అయం పాసాదసఙ్ఖాతా సేయ్యా జోతితా పభాసితా పజ్జలితా. **ఆదాసోవ** కంసలోహమయం ఆదాసతలం ఇవ సుట్ఠు సమం కత్వా సన్థతా. **తం** ఉపాసకం **కిత్తయిస్సామి** పాకటం కరిస్సామీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౮౧. **అట్ఠానమేతం యం తాదీ**తి యం యేన కారణేన తాదీ ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియసభావత్తా తాదీ **అగారే** ఘరావాసే **రతిం** అల్లీనభావం **అజ్ఝగా** పాపుణి, **ఏతం** కారణం అట్ఠానం అకారణన్తి అత్థో.

౮౨. **నిక్ఖమిత్వా అగారస్మా**తి ఘరావాసతో నిక్ఖమిత్వా తం తిణదలమివ పరిచ్చజిత్వా **సుబ్బతో** సుసిక్ఖితో పబ్బజిస్సతి. **రాహులో నామ నామేనా**తి సుద్ధోదనమహారాజేన పేసితం కుమారస్స జాతసాసనం సుత్వా పితరా సిద్ధత్థేన, "రాహు జాతో, బన్ధనం జాత"న్తి వుత్తనామత్తా రాహులో నామాతి అత్థో. "యథా చన్దసూరియానం విమానపభాయ కిలిట్ఠకరణేన రాహు అసురిన్దో ఉపేతి గచ్ఛతి, ఏవమేవాయం మమ అభినిక్ఖమనపబ్బజ్జాదీనం అన్తరాయం కరోన్తోరివ జాతో"తి అధిప్పాయేన, "రాహు జాతోతి ఆహా"తి దట్ఠబ్బం. **అరహా సో భవిస్సతీ**తి సో తాదినో ఉపనిస్సయసమ్పన్నో విపస్సనాయం యుత్తప్పయుత్తో అరహా ఖీణాసవో భవిస్సతీతి అత్థో.

౮౩. **కికీవ అణ్డం రక్ఖేయ్యా**తి అణ్డం బీజం రక్ఖమానా కికీ సకుణీ ఇవ అప్పమత్తో సీలం రక్ఖేయ్య, **చామరీ వియ వాలధి**న్తి వాలం రక్ఖమానా కణ్డకేసు వాలే లగ్గన్తే భిన్దనభయేన అనాకడ్ఢిత్వా మరమానా చామరీ వియ జీవితమ్పి పరిచ్చజిత్వా సీలం అభిన్దిత్వా రక్ఖేయ్య. **నిపకో సీలసమ్పన్నో**తి నేపక్కం వుచ్చతి పఞ్ఞా, తేన నేపక్కేన సమన్నాగతో నిపకో ఖణ్డఛిద్దాదిభావం

అపాపేత్వా రక్ఖణతో సీలసమ్పన్నో భవిస్సతీతి ఏవం సో భగవా బ్యాకరణమకాసి. సో ఏవం పత్తఅరహత్తఫలో ఏకదివసం వివేకట్ఠానే నిసిన్నో సోమనస్సవసేన **ఏవం రక్ఖిం మహామునీ**తిఆదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

రాహులత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. ఉపసేనవఙ్గన్తపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరం భగవన్తన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఉపసేనవఙ్గన్తపుత్తత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం సమన్తపాసాదికానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సత్థు అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే నాలకగామే రూపసారీ బ్రాహ్మణియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి, **ఉపసేనో**తిస్స నామం అహోసి. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పదాయ ఏకవస్సికో “అరియగబ్భం వడ్ఢేమీ”తి ఏకం కులపుత్తం అత్తనో సన్తికే ఉపసమ్పాదేత్వా తేన సద్ధిం సత్థు సన్తికం గతో. సత్థారా చస్స తస్స అవస్సికస్స భిక్ఖునో సద్ధివిహారికభావం సుత్వా “అతిలహుం ఖో త్వం, మోఘపురిస, బాహుల్లాయ ఆవత్తో”తి (మహావ. ౭౫) గరహితో “ఇదానాహం యది పరిసం నిస్సాయ సత్థారా గరహితో, పరిసంయేవ పన నిస్సాయ సత్థు పసాదం కరిస్సామీ”తి విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. అరహా పన హుత్వా సయమ్పి సబ్బే ధుతఙ్గధమ్మే సమాదాయ వత్తతి, అఞ్ఞేపి తదత్థాయ సమాదపేసి, తేన నం భగవా సమన్తపాసాదికానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సో అపరేన సమయేన కోసమ్బియం కలహే ఉప్పన్నే భిక్ఖుసఙ్ఘే చ ద్విధాభూతే ఏకేన భిక్ఖునా తం కలహం పరివజ్జితుకామేన “ఏతరహి ఖో కలహో ఉప్పన్నో, భిక్ఖుసఙ్ఘో చ ద్విధాభూతో, కథం ను ఖో మయా పటిపజ్జితబ్బ”న్తి పుట్ఠో వివేకవాసతో పట్ఠాయ తస్స పటిపత్తిం కథేసి. ఏవం థేరో తస్స భిక్ఖునో ఓవాదదానాపదేసేన అత్తనో తథా పటిపన్నభావం దీపేన్తో అఞ్ఞం బ్యాకాసి.

౮౬. సో ఏవం పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరం భగవన్త**న్తిఆదిమాహ. **పబ్భారమ్హి నిసీదన్త**న్తి పురతో భారం నమితం ఓనమితన్తి పబ్భారం వివేకకామం వనమజ్ఝే సయంజాతపబ్బతపబ్భారే నిసిన్నం **నరుత్తమం** భగవన్తం అహం **ఉపగచ్ఛిం** సమీపం గతోతి అత్థో.

౮౭. **కణికారపుప్ఫం దిస్వా**తి తథా ఉపగచ్ఛన్తో తస్మిం పదేసే సుపుప్ఫితం కణికారం దిస్వా. **వణ్టే ఛేత్వానహం తదా**తి తస్మిం తథాగతస్స దిట్ఠకాలే తం పుప్ఫం వణ్టే వణ్టస్మిం ఛేత్వాన ఛిన్దిత్వాన. **అలఙ్కరిత్వా ఛత్తమ్హీ**తి తేన పుప్ఫేన ఛత్తం ఛాదేత్వా. **బుద్ధస్స అభిరోపయి**న్తి పబ్భారే నిసిన్నస్స బుద్ధస్స ముద్ధని అకాసిన్తి అత్థో.

౮౮. **పిణ్డపాతఞ్చ పాదాసి**న్తి తస్మింయేవ నిసిన్నస్స భగవతో పిణ్డపాతం పకారేన అదాసిం భోజేసిన్తి అత్థో. **పరమన్నం సుభోజన**న్తి సున్దరభోజనసఙ్ఖాతం పరమన్నం ఉత్తమాహారం. **బుద్ధేన నవమే తత్థా**తి తస్మిం వివేకట్ఠానే బుద్ధేన సహ నవమే అట్ఠ **సమణే** సమితపాపే ఖీణాసవభిక్ఖూ భోజేసిన్తి అత్థో.

యం వదన్తి సుమేధోతి యం గోతమసమ్మాసమ్బుద్ధం **భూరిపఞ్ఞం** పథవిసమానం పఞ్ఞం **సుమేధం** సున్దరం సబ్బఞ్ఞుతాదిపఞ్ఞవన్తం. సుమేధో ఇతి సున్దరపఞ్ఞో ఇతి వదన్తి పణ్డితా ఇతో కప్పతో సతసహస్సే కప్పే ఏసో గోతమో

సమ్మాసమ్బుద్ధో భవిస్సతీతి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఉపసేనవఙ్గన్తపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. రట్ఠపాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో రట్ఠపాలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ హంసవతీనగరే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో పితు అచ్చయేన ఘరావాసే పతిట్ఠితో రతనకోట్ఠాగారకమ్మికేన దస్సితం అపరిమాణం వంసానుగతం ధనం దిస్వా “ఇమం ఏత్తకం ధనరాసిం మయ్హం పితుఅయ్యకపయ్యకాదయో అత్తనా సద్ధిం గహేత్వా గన్తుం నాసక్ఖింసు, మయా పన గహేత్వా గన్తుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా కపణద్ధికాదీనం మహాదానం అదాసి. సో అభిఞ్ఞాలాభిం ఏకం తాపసం ఉపసఙ్కమిత్వా తేన దేవలోకాధిపచ్చే నియోజితో యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో మనుస్సలోకే భిన్నం రట్ఠం సన్ధారేతుం సమత్థస్స కులస్స ఏకపుత్తకో హుత్వా నిబ్బత్తి. తేన సమయేన పదుముత్తరో భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో వేనేయ్యసత్తే నిబ్బానమహానగరసఙ్ఖాతం ఖేమన్తభూమిం సమ్పాపేసి. అథ సో కులపుత్తో అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్తో ఏకదివసం ఉపాసకేహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా సత్థారం ధమ్మం దేసేన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తో పరిసపరియన్తే నిసీది.

తేన ఖో పన సమయేన సత్థా ఏకం భిక్ఖుం సద్ధాపబ్బజితానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సో తం దిస్వా పసన్నమానసో సతసహస్సభిక్ఖుపరివుతస్స భగవతో సత్తాహం మహాదానం దత్వా తం ఠానం పత్థేసి. సత్థా అనన్తరాయేన సమిజ్ఝనభావం దిస్వా “అయం అనాగతే గోతమస్స నామ సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే సద్ధాపబ్బజితానం అగ్గో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. సో సత్థారం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. సో యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇతో ద్వేనవుతే కప్పే ఫుస్సస్స భగవతో కాలే సత్థు వేమాతికేసు తీసు రాజపుత్తేసు సత్థారం ఉపట్ఠహన్తేసు తేసం పుఞ్ఞకిరియాసు సహాయకిచ్చం అకాసి. ఏవం తత్థ తత్థ భవే బహుం కుసలం ఉపచినిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కురురట్ఠే థుల్లకోట్ఠికనిగమే రట్ఠపాలసేట్ఠినో గేహే నిబ్బత్తి, తస్స భిన్నం రట్ఠం సన్ధారేతుం సమత్థకులే నిబ్బత్తత్తా **రట్ఠపాలో**తి వంసానుగతమేవ నామం అహోసి. సో మహతా పరివారేన వడ్ఢన్తో అనుక్కమేన యోబ్బనప్పత్తో మాతాపితూహి పతిరూపేన దారేన సంయోజితో మహన్తే చ యసే పతిట్ఠాపితో దిబ్బసమ్పత్తిసదిససమ్పత్తిం పచ్చనుభోతి.

అథ భగవా కురురట్ఠే జనపదచారికం చరన్తో థుల్లకోట్ఠికం అనుపాపుణి. తం సుత్వా రట్ఠపాలో కులపుత్తో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజితుకామో సత్తాహం భత్తచ్ఛేదం కత్వా కిచ్ఛేన కసిరేన మాతాపితరో అనుజానాపేత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా పబ్బజ్జం యాచిత్వా సత్థు ఆణత్తియా అఞ్ఞతరస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా యోనిసోమనసికారేన కమ్మం కరోన్తో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పన పత్వా సత్థారం అనుజానాపేత్వా మాతాపితరో పస్సితుం థుల్లకోట్ఠికం గన్త్వా తత్థ సపదానం పిణ్డాయ చరన్తో పితు నివేసనే ఆభిదోసికం కుమ్మాసం లభిత్వా తం అమతం వియ పరిభుఞ్జన్తో పితరా నిమన్తితో స్వాతనాయ అధివాసేత్వా దుతియదివసే పితు నివేసనే పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా అలఙ్కతపటియత్తే ఇత్థాగారజనే ఉపగన్త్వా “కీదిసా నామ తా, అయ్యపుత్త, అచ్ఛరాయో,

యాసం త్వం హేతు బ్రహ్మచరియం చరసీ"తిఆదీని (మ॰ ని॰ ౨.౩౦౧) వత్వా పలోభనకమ్మం కాతుం ఆరద్ధే తస్సాధిప్పాయం విపరివత్తేత్వా అనిచ్చతాదిపటిసంయుత్తం ధమ్మం కథేన్తో –

"పస్స చిత్తకతం బిమ్బం, అరుకాయం సముస్సితం;
ఆతురం బహుసఙ్కప్పం, యస్స నత్థి ధువం ఠితి.

"పస్స చిత్తకతం రూపం, మణినా కుణ్డలేన చ;
అట్ఠిం తచేన ఓనద్ధం, సహ వత్థేహి సోభతి.

"అలత్తకకతా పాదా, ముఖం చుణ్ణకమక్ఖితం;
అలం బాలస్స మోహాయ, నో చ పారగవేసినో.

"అట్ఠాపదకతా కేసా, నేత్తా అఞ్జనమక్ఖితా;
అలం బాలస్స మోహాయ, నో చ పారగవేసినో.

"అఞ్జనీవ నవా చిత్తా, పూతికాయో అలఙ్కతో;
అలం బాలస్స మోహాయ, నో చ పారగవేసినో.

"ఓదహి మిగవో పాసం, నాసదా వాగురం మిగో;
భుత్వా నివాపం గచ్ఛామ, కన్దన్తే మిగబన్ధకే.

"ఛిన్నో పాసో మిగవస్స, నాసదా వాగురం మిగో;
భుత్వా నివాపం గచ్ఛామ, సోచన్తే మిగలుద్దకే"తి. (మ॰ ని॰ ౨.౩౦౨; థేరగా॰ ౭౬౯-౭౭౪);

ఇమా గాథాయో అభాసి. ఇమా గాథా వత్వా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా రఞ్ఞో కోరబ్యస్స మిగాజినవనుయ్యానే మఙ్గలసిలాపట్టే నిసీది. థేరస్స కిర పితా సత్తసు ద్వారకోట్ఠకేసు అగ్గళం దాపేత్వా మల్లే ఆణాపేసి "నిక్ఖమితుం మా దేథ, కాసాయాని అపనేత్వా సేతకాని నివాసాపేథా"తి. తస్మా థేరో ఆకాసేన అగమాసి. అథ రాజా కోరబ్యో థేరస్స తత్థ నిసిన్నభావం సుత్వా తం ఉపసఙ్కమిత్వా సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా "ఇధ, భో రట్ఠపాల, పబ్బజన్తో బ్యాధిపారిజుఞ్ఞం వా జరాభోగఞాతిపారిజుఞ్ఞం వా పత్తో పబ్బజతి, త్వం పన కిఞ్చిపి పారిజుఞ్ఞం అనుపగతో ఏవ కస్మా పబ్బజసీ"తి పుచ్ఛి. అథస్స థేరో "ఉపనియ్యతి లోకో అద్ధువో, అతాణో లోకో అనభిస్సరో, అసరణో లోకో సబ్బం పహాయ గమనీయం, ఊనో లోకో అతిత్తో తణ్హాదాసో"తి (మ॰ ని॰ ౨.౩౦౫) ఇమేసం చతున్నం ధమ్ముద్దేసానం అత్తనా విదితభావం కథేత్వా తస్సా దేసనాయ అనుగీతిం కథేన్తో –

"పస్సామి లోకే సధనే మనుస్సే, లద్ధాన విత్తం న దదన్తి మోహా;
లుద్ధా ధనం సన్నిచయం కరోన్తి, భియ్యోవ కామే అభిపత్థయన్తి.

"రాజా పసయ్హప్పథవిం విజేత్వా, ససాగరన్తం మహిమావసన్తో;

ఓరం సముద్దస్స అతిత్తరూపో, పారం సముద్దస్సపి పత్థయేథ.

“రాజా చ అఞ్ఞే చ బహూ మనుస్సా, అవీతతణ్హా మరణం ఉపేన్తి;
ఊనావ హుత్వాన జహన్తి దేహం, కామేహి లోకమ్హి న హత్థి తిత్తి.

“కన్దన్తి నం ఞాతీ పకిరియ కేసే, ‘అహో వతా నో అమరా’తి చాహు;
వత్థేన నం పారుతం నీహరిత్వా, చితం సమోధాయ తతో డహన్తి.

“సో డయ్హతి సూలేహి తుజ్జమానో, ఏకేన వత్థేన పహాయ భోగే;
న మీయమానస్స భవన్తి తాణా, ఞాతీ చ మిత్తా అథ వా సహాయా.

“దాయాదకా తస్స ధనం హరన్తి, సత్తో పన గచ్ఛతి యేన కమ్మం;
న మీయమానం ధనమన్వేతి కిఞ్చి, పుత్తా చ దారా చ ధనఞ్చ రట్ఠం.

“న దీఘమాయుం లభతే ధనేన, న చాపి విత్తేన జరం విహన్తి;
అప్పం హిదం జీవితమాహు ధీరా, అసస్సతం విప్పరిణామధమ్మం.

“అడ్ఢా దలిద్దా చ ఫుసన్తి ఫస్సం, బాలో చ ధీరో చ తథేవ ఫుట్ఠో;
బాలో హి బాల్యా వధితోవ సేతి, ధీరో చ నో వేధతి ఫస్సఫుట్ఠో.

“తస్మా హి పఞ్ఞావ ధనేన సేయ్యా, యాయ వోసానమిధాధిగచ్ఛతి;
అబ్యోసితత్తా హి భవాభవేసు, పాపాని కమ్మాని కరోతి మోహా.

“ఉపేతి గబ్భఞ్చ పరఞ్చ లోకం, సంసారమాపజ్జపరమ్పరాయ;
తస్సప్పపఞ్ఞో అభిసద్దహన్తో, ఉపేతి గబ్భఞ్చ పరఞ్చ లోకం.

“చోరో యథా సన్ధిముఖే గహీతో, సకమ్మునా హఞ్ఞతి పాపధమ్మో;
ఏవం పజా పేచ్చ పరమ్హి లోకే, సకమ్మునా హఞ్ఞతి పాపధమ్మో.

“కామా హి చిత్రా మధురా మనోరమా, విరూపరూపేన మథేన్తి చిత్తం;
ఆదీనవం కామగుణేసు దిస్వా, తస్మా అహం పబ్బజితోమ్హి రాజ.

“దుమప్ఫలానీవ పతన్తి మాణవా, దహరా చ వుడ్ఢా చ సరీరభేదా;
ఏతమ్పి దిస్వాన పబ్బజితోమ్హి రాజ, అపణ్ణకం సామఞ్ఞమేవ సేయ్యో.

“సద్ధాయాహం పబ్బజితో, ఉపేతో జినసాసనే;
అవఞ్ఝా మయ్హం పబ్బజ్జా, అనణో భుఞ్జామి భోజనం.

“కామే ఆదిత్తతో దిస్వా, జాతరూపాని సత్థతో;
గబ్భావోక్కన్తితో దుక్ఖం, నిరయేసు మహబ్భయం.

“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, సంవేగం అలభిం తదా;
సోహం విద్ధో తదా సన్తో, సమ్పత్తో ఆసవక్ఖయం.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితో, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో”తి. (థేరగా॰ ౭౭౬-౭౯౩) –

ఇమా గాథా అవోచ. ఏవం థేరో రఞ్ఞో కోరబ్యస్స ధమ్మం దేసేత్వా సత్థు సన్తికమేవ గతో. సత్థా చ అపరభాగే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో థేరం సద్ధాపబ్బజితానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౯౭-౮. ఏవం సో థేరో పత్తఏతదగ్గట్ఠానో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **వరనాగో మయా దిన్నో**తి తస్స భగవతో రూపకాయే పసీదిత్వా వరో ఉత్తమో సేట్ఠో **ఈసాదన్తో** రథీసాసదిసదన్తో ఉరూళ్హవా భారవహో రాజారహో వా. **సేతచ్ఛత్తోపసోభితో**తి హత్థిక్ఖన్ధే ఉస్సాపితసేతచ్ఛత్తేన ఉపసేవితో సోభమానో. పునపి కిం విసిట్ఠో వరనాగో? **సకప్పనో** హత్థాలఙ్కారసహితో. **సఙ్ఘారామం** బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స వసనత్థాయ ఆరామం విహారం **అకారయిం** కారేసిం.

౯౯. **చతుపఞ్ఞాససహస్సానీ**తి తస్మిం కారాపితే విహారబ్భన్తరే చతుపఞ్ఞాససహస్సాని పాసాదాని చ అహం అకారయిం కారేసిన్తి అత్థో. **మహోఘదానం కరిత్వానా**తి సబ్బపరిక్ఖారసహితం మహోఘసదిసం మహాదానం సజ్జేత్వా **మహేసినో** మునినో నియ్యాదేసిన్తి అత్థో.

౧౦౦. **అనుమోది మహావీరో**తి చతురాసఙ్ఖ్యేయ్యసతసహస్సేసు కప్పేసు అబ్బోచ్ఛిన్నఉస్సాహసఙ్ఖాతేన వీరియేన మహావీరో **సయమ్భూ** సయమేవ భూతో జాతో లద్ధసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణో అగ్గో సేట్ఠో పుగ్గలో **అనుమోది** విహారానుమోదనం అకాసి. **సబ్బే జనే హాసయన్తో**తి సకలానన్తాపరిమాణే దేవమనుస్సే హాసయన్తో సన్తుట్ఠే **కురుమానో** అమతనిబ్బానపటిసంయుత్తం చతుసచ్చధమ్మదేసనం **దేసేసి** పకాసేసి వివరి విభజి ఉత్తానీ అకాసీతి అత్థో.

౧౦౧. **తం మే వియాకాసీ**తి తం మయ్హం కతపుఞ్ఞం బలం విసేసేన పాకటం అకాసి. **జలజుత్తమనామకో**తి జలే జాతం జలజం పదుమం, పదుముత్తరనామకోతి అత్థో. “జలనుత్తమనాయకో”తిపి పాఠో. తత్థ అత్తనో పభాయ జలన్తీతి జలనా, చన్దిమసూరియదేవబ్రహ్మానో, తేసం జలనానం ఉత్తమోతి జలనుత్తమో. సబ్బసత్తానం నాయకో ఉత్తమోతి నాయకో, సమ్భారవన్తే సత్తే నిబ్బానం నేతి పాపేతీతి వా నాయకో, జలనుత్తమో చ సో నాయకో చాతి **జలనుత్తమనాయకో. భిక్ఖుసఙ్ఘే నిసీదిత్వా**తి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మజ్ఝే నిసిన్నో **ఇమా గాథా అభాసథ** పాకటం కత్వా కథేసీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

రట్ఠపాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సోపాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్భారం సోధయన్తస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో సోపాకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే అఞ్ఞతరస్స కుటుమ్బికస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. ఏకదివసం సత్థారం దిస్వా బీజపూరఫలాని సత్థు ఉపనేసి, పరిభుఞ్జి భగవా తస్సానుకమ్పం ఉపాదాయ. సో భిక్ఖు సత్థరి సఙ్ఘే చ అభిప్పసన్నో సలాకభత్తం పట్ఠపేత్వా సఙ్ఘుద్దేసవసేన తిణ్ణం భిక్ఖూనం యావతాయుకం ఖీరభత్తం అదాసి. సో తేహి పుఞ్ఞేహి అపరాపరం దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవన్తో ఏకదా మనుస్సయోనియం నిబ్బత్తో ఏకస్స పచ్చేకబుద్ధస్స ఖీరభత్తం అదాసి.

ఏవం తత్థ తత్థ పుఞ్ఞాని కత్వా సుగతీసుయేవ పరిబ్భమన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే పురిమకమ్మనిస్సన్దేన సావత్థియం అఞ్ఞతరాయ దుగ్గతిత్థియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హి. సా తం దసమాసే కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా పరిపక్కే గబ్భే విజాయనకాలే విజాయితుం అసక్కోన్తీ ముచ్ఛం ఆపజ్జిత్వా బహువేలం మతా వియ నిపజ్జి. ఞాతకా "మతా"తి సఞ్ఞాయ సుసానం నేత్వా చితకం ఆరోపేత్వా దేవతానుభావేన వాతవుట్ఠియా ఉట్ఠితాయ అగ్గిం అదత్వా పక్కమింసు. దారకో పచ్ఛిమభవికత్తా దేవతానుభావేనేవ అరోగో హుత్వా మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమి. మాతా పన కాలమకాసి. దేవతా మనుస్సరూపేనుపగమ్మ తం గహేత్వా సుసానగోపకస్స గేహే ఠపేత్వా కతిపాహం కాలం పతిరూపేన ఆహారేన పోసేసి. తతో పరం సుసానగోపకో అత్తనో పుత్తం కత్వా వడ్ఢేసి. సో తథా వడ్ఢన్తో తస్స పుత్తేన సుప్పియేన నామ దారకేన సద్ధిం కీళన్తో విచరి. తస్స సుసానే జాతసంవడ్ఢభావతో **సోపాకో**తి సమఞ్ఞా అహోసి.

అథేకదివసం సత్తవస్సికం తం భగవా పచ్చూసవేలాయం ఞాణజాలం పత్థరిత్వా వేనేయ్యబన్ధవే ఓలోకేన్తో ఞాణజాలస్స అన్తోగతం దిస్వా సుసానట్ఠానం అగమాసి. దారకో పుబ్బహేతునా చోదియమానో పసన్నమానసో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా అట్ఠాసి. సత్థా తస్స ధమ్మం కథేసి. సో ధమ్మం సుత్వా పబ్బజ్జం యాచిత్వా పితరా "అనుఞ్ఞాతోసీ"తి వుత్తో పితరం సత్థు సన్తికం ఆనేసి. తస్స పితా సత్థారం వన్దిత్వా "ఇమం దారకం పబ్బాజేథ, భన్తే"తి అనుజాని, తం పబ్బాజేత్వా భగవా మేత్తాభావనాయ నియోజేసి. సో మేత్తాకమ్మట్ఠానం గహేత్వా సుసానే విహరన్తో నచిరస్సేవ మేత్తాఝానం పాదకం కత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం సచ్ఛాకాసి. అరహా హుత్వాపి అఞ్ఞేసం సోసానికభిక్ఖూనం మేత్తాభావనావిధిం దస్సేన్తో **"యథాపి ఏకపుత్తస్మి"**న్తి (థేరగా॰ ౩౩) గాథం అభాసి. ఇదం వుత్తం హోతి – యథా ఏకపుత్తకే పియే మనాపే మాతా పితా చ కుసలీ ఏకన్తహితేసీ భవేయ్య, ఏవం పురత్థిమాదిభేదాసు సబ్బాసు దిసాసు కామభవాదిభేదేసు వా సబ్బేసు భవేసు దహరాదిభేదాసు సబ్బాసు అవత్థాసుపి ఠితేసు సబ్బేసు సత్తేసు ఏకన్తహితేసితాయ కుసలీ భవేయ్య "మిత్తో, ఉదాసినో, పచ్చత్థికో"తి సీమం అకత్వా సీమాయ సమ్భేదవసేన సబ్బత్థ ఏకరసం మేత్తం భావేయ్యాతి ఇమం పన గాథం వత్వా "సచే తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం మేత్తం భావేయ్యాథ, యే తే భగవతా 'సుఖం సుపతీ'తిఆదినా (అ॰ ని॰ ౧౧.౧౫; పరి॰ ౩౩౧; మి॰ ప॰ ౪.౪.౬) ఏకాదస మేత్తానిసంసా చ వుత్తా, ఏకంసేన తేసం భాగినో భవథా"తి ఓవాదం అదాసి.

౧౧౨. ఏవం సో పత్తఫలాధిగమో అత్తనో కతపుఞ్ఞం పచ్చవేక్ఖిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **పబ్భారం సోధయన్తస్సా**తిఆదిమాహ. తత్థ **పబ్భార**న్తి సిలాపబ్బతస్స వివేకట్ఠానం, తం పబ్బజితానురూపత్తా ఇట్ఠకపాకారం కత్వా ద్వారకవాటం యోజేత్వా భిక్ఖూనం వసనత్థాయ అదాసి, పకారేన భరో పత్థేతబ్బోతి పబ్భారో, తం సోధయన్తస్స మమ సన్తికం సిద్ధత్థో నామ భగవా **ఆగచ్ఛి** పాపుణి.

౧౧౩. **బుద్ధం ఉపగతం దిస్వా**తి ఏవం మమ సన్తికం ఆగతం దిస్వా **తాదినో** ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియసభావత్తా తాదిగుణయుత్తస్స **లోకజేట్ఠస్స** బుద్ధస్స **సన్థరం** తిణపణ్ణాదిసన్థరం కట్ఠత్థరం **పఞ్ఞాపేత్వా** నిట్ఠాపేత్వా **పుప్ఫాసనం** పుప్ఫమయం ఆసనం అహం అదాసిం.

౧౧౪. **పుప్ఫాసనే నిసీదిత్వా**తి తస్మిం పఞ్ఞత్తే పుప్ఫాసనే నిసీదిత్వా లోకనాయకో సిద్ధత్థో భగవా. **మమఞ్చ గతిమఞ్ఞాయా**తి మయ్హం గతిం ఆయతిం ఉప్పత్తిట్ఠానం అఞ్ఞాయ జానిత్వా **అనిచ్చతం** అనిచ్చభావం **ఉదాహరి** కథేసి.

౧౧౫. **అనిచ్చా వత సఙ్ఖారా**తి వత ఏకన్తేన సఙ్ఖారా పచ్చయేహి సమేచ్చ సమాగన్త్వా కరీయమానా సబ్బే సప్పచ్చయధమ్మా హుత్వా అభావట్ఠేన అనిచ్చా. **ఉప్పాదవయధమ్మినో**తి ఉప్పజ్జిత్వా వినస్సనసభావా **ఉప్పజ్జిత్వా** పాతుభవిత్వా ఏతే సఙ్ఖారా **నిరుజ్ఝన్తి** వినస్సన్తీతి అత్థో. **తేసం వూపసమో సుఖో**తి తేసం సఙ్ఖారానం విసేసేన ఉపసమో సుఖో, తేసం వూపసమకరం నిబ్బానమేవ ఏకన్తసుఖన్తి అత్థో.

౧౧౬. **ఇదం వత్వాన సబ్బఞ్ఞూ**తి సబ్బధమ్మజాననకో భగవా లోకానం జేట్ఠో వుడ్ఢో నరానం ఆసభో పధానో వీరో ఇదం అనిచ్చపటిసంయుత్తం ధమ్మదేసనం **వత్వాన** కథేత్వా **అమ్బరే** ఆకాసే హంసరాజా ఇవ **నభం** ఆకాసం అబ్భుగ్గమీతి సమ్బన్ధో.

౧౧౭. **సకం దిట్ఠిం** అత్తనో లద్ధిం ఖన్తిం రుచిం అజ్ఝాసయం **జహిత్వాన** పహాయ. **భావయానిచ్చసఞ్ఞహన్తి** అనిచ్చే అనిచ్చన్తి పవత్తసఞ్ఞం అహం భావయిం వడ్ఢేసిం మనసి అకాసిం. **తత్థ కాలం కతో అహన్తి** తత్థ తిస్సం జాతియం తతో జాతితో అహం కాలం కతో మతో.

౧౧౮. **ద్వే సమ్పత్తీ అనుభోత్వా**తి మనుస్ససమ్పత్తిదిబ్బసమ్పత్తిసఙ్ఖాతా ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా. **సుక్కమూలేన చోదితో**తి పురాణకుసలమూలేన, మూలభూతేన కుసలేన వా చోదితో సఞ్చోదితో. **పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే**తి పరియోసానే భవే సమ్పత్తే పాపుణితే. **సపాకయోనుపాగమిన్తి** సకం పచితభత్తం సపాకం యోనిం ఉపాగమిం. యస్స కులస్స అత్తనో పచితభత్తం అఞ్ఞేహి అభుఞ్జనీయం, తస్మిం చణ్డాలకులే నిబ్బత్తోస్మీతి అత్థో. అథ వా సా వుచ్చతి సునఖో, సునఖోచ్ఛిట్ఠభత్తభుఞ్జనకచణ్డాలకులే జాతోతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సోపాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. సుమఙ్గలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఆహుతిం యిట్ఠుకామోతిఆదికం ఆయస్మతో సుమఙ్గలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పియదస్సిస్స భగవతో కాలే రుక్ఖదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి. సో ఏకదివసం సత్థారం న్హత్వా ఏకచీవరం ఠితం దిస్వా సోమనస్సప్పత్తో అప్ఫోటేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియా అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం గామకే తాదిసేన కమ్మనిస్సన్దేన దలిద్దకులే నిబ్బత్తి, తస్స **సుమఙ్గలో**తి నామం అహోసి. సో వయప్పత్తో ఖుజ్జకాసితనఙ్గలకుద్దాలపరిక్ఖారో హుత్వా కసియా జీవికం కప్పేసి. సో ఏకదివసం రఞ్ఞా పసేనదినా కోసలేన భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ మహాదానే పవత్తియమానే

దానూపకరణాని గహేత్వా ఆగచ్ఛన్తేహి మనుస్సేహి సద్ధిం దధిఘటం గహేత్వా ఆగతో భిక్ఖూనం సక్కారసమ్మానం దిస్వా "ఇమే సమణా సక్యపుత్తియా సుఖుమవత్థనివత్థా సుభోజనాని భుఞ్జిత్వా నివాతేసు సేనాసనేసు విహరన్తి, యంనూనాహమ్పి పబ్బజేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా అఞ్ఞతరం మహాథేరం ఉపసఙ్కమిత్వా అత్తనో పబ్బజాధిప్పాయం నివేదేసి. సో తం కరుణాయన్తో పబ్బాజేత్వా కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖి. సో అరఞ్ఞే విహరన్తో ఏకకవిహారే నిబ్బిన్నో ఉక్కణ్ఠితో హుత్వా విబ్భమితుకామో ఞాతిగామం గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే కచ్ఛం బన్ధిత్వా ఖేత్తం కసన్తే కిలిట్ఠవత్థనివత్థే సమన్తతో రజోకిణ్ణసరీరే వాతాతపేన సుస్సన్తే ఖేత్తం కస్సకే మనుస్సే దిస్వా "మహన్తం వతిమే సత్తా జీవికనిమిత్తం దుక్ఖం పచ్చనుభవన్తీ"తి సంవేగం పటిలభి. ఞాణస్స పరిపాకగతత్తా చస్స యథాగహితం కమ్మట్ఠానం ఉపట్ఠాసి. సో అఞ్ఞతరం రుక్ఖమూలం ఉపగన్త్వా వివేకం లభిత్వా యోనిసోమనసికరోన్తో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా మగ్గపటిపాటియా అరహత్తం పాపుణి.

౧౨౪. ఏవం సో పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఆహుతిం యిట్ఠుకామోహన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **ఆహుతిన్తి** అన్నపానాదిఅనేకవిధం పూజాసక్కారూపకరణం. **యిట్ఠుకామోతి** యజితుకామో, దానం దాతుకామో అహం. **పటియాదేత్వాన భోజనన్తి** ఆహారం పటియాదేత్వా నిప్ఫాదేత్వా. **బ్రాహ్మణే పటిమానేన్తోతి** పటిగ్గాహకే సుద్ధపబ్బజితే పరియేసన్తో. **విసాలే మాళకే ఠితోతి** పరిసుద్ధపణ్డరపులినతలాభిరామే విపులే మాళకే ఠితో.

౧౨౫-౬. **అథద్దసాసిం సమ్బుద్ధన్తి**ఆదీసు **మహాయసం** మహాపరివారం **సబ్బలోకం** సకలసత్తలోకం **వినేతానం** విసేసేన నేతారం నిబ్బానసమ్పాపకం **సయమ్భుం** సయమేవ భూతం అనాచరియకం **అగ్గపుగ్గలం** సేట్ఠపుగ్గలం భగవన్తం భగ్యవన్తాదిగుణయుత్తం **జుతిమన్తం** నీలపీతాదిపభాసమ్పన్నం సావకేహి **పురక్ఖతం** పరివారితం **ఆదిచ్చమివ** సూరియమివ **రోచన్తం** సోభమానం **రథియం** వీథియం పటిపన్నకం గచ్ఛన్తం పియదస్సిం నామ **సమ్బుద్ధం** అద్దసిన్తి సమ్బన్ధో. **అఞ్జలిం పగ్గహేత్వానాతి** బన్ధఞ్జలిపుటం సిరసి కత్వా **సకం చిత్తం** అత్తనో చిత్తం **పసాదయిం** ఇత్థమ్భూతస్స భగవతో గుణే పసాదేసిం పసన్నమకాసిన్తి అత్థో. **మనసావ నిమన్తేసిన్తి** చిత్తేన పవారేసిం. **ఆగచ్ఛతు మహామునీతి** మహితో పూజారహో ముని భగవా మమ నివేసనం ఆగచ్ఛతు.

౧౨౮. **మమ సఙ్కప్పమఞ్ఞాయాతి** మయ్హం చిత్తసఙ్కప్పం ఞత్వా **లోకే** సత్తలోకే **అనుత్తరో** ఉత్తరవిరహితో సత్థా **ఖీణాసవసహస్సేహి** అరహన్తసహస్సేహి పరివుతో **మమ ద్వారం** మయ్హం గేహద్వారం **ఉపాగమి** సమ్పాపుణి.

౧౨౯. తస్స సమ్పత్తస్స సత్థునో ఏవం నమక్కారమకాసిం. **పురిసాజఞ్ఞ** పురిసానం ఆజఞ్ఞ, సేట్ఠ, మమ నమక్కారో **తే** తుయ్హం **అత్థు** భవతు. **పురిసుత్తమ** పురిసానం ఉత్తమ అధికగుణవిసిట్ఠ **తే** తుయ్హం మమ నమక్కారో అత్థు. **పాసాదం** పసాదజనకం మమ నివేసనం అభిరుహిత్వా **సీహాసనే** ఉత్తమాసనే నిసీదతన్తి ఆయాచిన్తి అత్థో.

౧౩౦. **దన్తో దన్తపరివారోతి** సయం ద్వారత్తయేన దన్తో తథా దన్తాహి భిక్ఖుభిక్ఖునీఉపాసకఉపాసికాసఙ్ఖాతాహి చతూహి పరిసాహి పరివారితో. **తిణ్ణో తారయతం వరోతి** సయం తిణ్ణో సంసారతో ఉత్తిణ్ణో నిక్ఖన్తో తారయతం తారయన్తానం విసిట్ఠపుగ్గలానం వరో ఉత్తమో భగవా మమారాధనేన పాసాదం అభిరుహిత్వా **పవరాసనే** ఉత్తమాసనే **నిసీది** నిసజ్జం కప్పేసి.

౧౩౧. **యం మే అత్థి సకే గేహేతి** అత్తనో గేహే యం ఆమిసం **పచ్చుపట్ఠితం** సమ్పాదితం రాసికతం అత్థి. **తాహం బుద్ధస్స పాదాసిన్తి** బుద్ధస్స బుద్ధప్పముఖస్స సఙ్ఘస్స తం ఆమిసం పాదాసిం ప-కారేన ఆదరేన వా అదాసిన్తి అత్థో. **పసన్నో సేహి**

పాణిభీతి అత్తనో ద్వీహి హత్థేహి పస్సన్నచిత్తో గహేత్వా పాదాసిన్తి అత్థో.

౧౩౨. **పసన్నచిత్తో** పసాదితమనసఙ్కప్పో సుమనో సున్దరమనో. **వేదజాతో** జాతవేదో ఉప్పన్నసోమనస్సో **కతఞ్జలీ** సిరసి ఠపితఅఞ్జలిపుటో **బుద్ధసేట్ఠం నమస్సామి** సేట్ఠస్స బుద్ధస్స పణామం కరోమీతి అత్థో. **అహో బుద్ధస్సుళారతా**తి పటివిద్ధచతుసచ్చస్స సత్థునో ఉళారతా మహన్తభావో అహో అచ్ఛరియన్తి అత్థో.

౧౩౩. **అట్ఠన్నం పయిరూపాసత**న్తి పయిరుపాసన్తానం **భుఞ్జం** భుఞ్జన్తానం అట్ఠన్నం అరియపుగ్గలానం అన్తరే **ఖీణాసవా** అరహన్తోవ బహూతి అత్థో. **తుయ్హేవేసో ఆనుభావో**తి ఏసో ఆకాసచరణఉమ్ముజ్జననిముజ్జనాదిఆనుభావో తుయ్హేవ తుయ్హం ఏవ ఆనుభావో, నాఞ్ఞేసం. **సరణం తం ఉపేమహ**న్తి తం ఇత్థమ్భూతం తువం సరణం తాణం లేణం పరాయనన్తి ఉపేమి గచ్ఛామి జానామి వాతి అత్థో.

౧౩౪. లోకజేట్ఠో నరాసభో పియదస్సీ భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదిత్వా ఇమా బ్యాకరణగాథా అభాసథ కథేసీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సుమఙ్గలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

దుతియస్స సీహాసనవగ్గస్స వణ్ణనా సమత్తా.

౩. సుభూతివగ్గో

౧. సుభూతిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో సుభూతిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఇతో కప్పసతసహస్సమత్థకే అనుప్పన్నేయేవ పదుముత్తరే భగవతి లోకనాథే హంసవతీనగరే అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణమహాసాలస్స ఏకపుత్తకో హుత్వా నిబ్బత్తి, తస్స **నన్దమాణవో**తి నామం అకంసు. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా తత్థ సారం అపస్సన్తో అత్తనో పరివారభూతేహి చతుచత్తాలీసాయ మాణవసహస్సేహి సద్ధిం పబ్బతపాదే ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అట్ఠ సమాపత్తియో పఞ్చాభిఞ్ఞాయో చ నిబ్బత్తేసి. అన్తేవాసికానమ్పి కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖి. తేపి నచిరస్సేవ ఝానలాభినో అహేసుం.

తేన చ సమయేన పదుముత్తరో భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా హంసవతీనగరం ఉపనిస్సాయ విహరన్తో ఏకదివసం పచ్చూససమయే లోకం వోలోకేన్తో నన్దతాపసస్స అన్తేవాసికజటిలానం అరహత్తూపనిస్సయం, నన్దతాపసస్స చ ద్వీహఙ్గేహి సమన్నాగతస్స సావకట్ఠానన్తరస్స పత్థనం దిస్వా పాతోవ సరీరపటిజగ్గనం కత్వా పుబ్బణ్హసమయే పత్తచీవరమాదాయ అఞ్ఞం కఞ్చి అనామన్తేత్వా సీహో వియ ఏకచరో నన్దతాపసస్స అన్తేవాసికేసు ఫలాఫలత్థాయ గతేసు "బుద్ధభావం మే జానాతూ"తి పస్సన్తస్సేవ నన్దతాపసస్స ఆకాసతో ఓతరిత్వా పథవియం పతిట్ఠాసి. నన్దతాపసో బుద్ధానుభావఞ్చేవ లక్ఖణపారిపూరిఞ్చ దిస్వా లక్ఖణమన్తే సమ్మసిత్వా "ఇమేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో నామ అగారం అజ్ఝావసన్తో రాజా హోతి చక్కవత్తీ, పబ్బజన్తో లోకే వివటచ్ఛదో సబ్బఞ్ఞూ బుద్ధో హోతి, అయం పురిసాజానీయో నిస్సంసయం బుద్ధో"తి ఞత్వా పచ్చుగ్గమనం కత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నన్దతాపసోపి అత్తనో అనుచ్ఛవికం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తస్మిం సమయే చతుచత్తాలీససహస్సజటిలా పణీతపణీతాని ఓజవన్తాని ఫలాఫలాని గహేత్వా ఆచరియస్స సన్తికం సమ్పత్తా బుద్ధానఞ్చేవ ఆచరియస్స చ నిసిన్నాకారం ఓలోకేత్వా ఆహంసు – "ఆచరియ, మయం 'ఇమస్మిం లోకే తుమ్హేహి మహన్తతరో నత్థీ'తి విచరామ, అయం పన పురిసో తుమ్హేహి మహన్తతరో మఞ్ఞే"తి. నన్దతాపసో – "తాతా , కిం వదేథ, తుమ్హే సాసపేన సద్ధిం అట్ఠసట్ఠియోజనసతసహస్సుబ్బేధం సినేరుం ఉపమేతుం ఇచ్ఛథ, సబ్బఞ్ఞుబుద్ధేన సద్ధిం మా మం ఉపమిత్థా"తి ఆహ. అథ తే తాపసా – "సచే అయం ఓరకో అభవిస్స, న అమ్హాకం ఆచరియో ఏవం ఉపమం ఆహరేయ్య. యావ మహావతాయం పురిసాజానీయో"తి పాదేసు నిపతిత్వా సిరసా వన్దింసు. అథ తే ఆచరియో ఆహ – "తాతా, అమ్హాకం బుద్ధానం అనుచ్ఛవికో దేయ్యధమ్మో నత్థి, భగవా చ భిక్ఖాచారవేలాయం ఇధాగతో, తస్మా మయం యథాబలం దేయ్యధమ్మం దస్సామ, తుమ్హేహి యం యం పణీతం ఫలాఫలం ఆభతం, తం తం ఆహరథా"తి ఆహరాపేత్వా సహత్థేనేవ ధోవిత్వా సయం తథాగతస్స పత్తే పతిట్ఠాపేసి. సత్థారా ఫలాఫలే పటిగ్గహితమత్తే దేవతా దిబ్బోజం పక్ఖిపింసు. తాపసో ఉదకమ్పి సయమేవ పరిస్సావేత్వా అదాసి. తతో భోజనకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా నిసిన్నే సత్థరి సబ్బే అన్తేవాసికే పక్కోసిత్వా సత్థు సన్తికే సారణీయం కథం కథేన్తో నిసీది. సత్థా "భిక్ఖుసఙ్ఘో ఆగచ్ఛతూ"తి చిన్తేసి. సత్థు చిత్తం ఞత్వా సతసహస్సమత్తా ఖీణాసవా ఆగన్త్వా సత్థారం వన్దిత్వా అట్ఠంసు.

అథ నన్దతాపసో అన్తేవాసికే ఆమన్తేసి – "తాతా, బుద్ధానం నిసిన్నాసనమ్పి నీచం, సమణసతసహస్సస్సపి ఆసనం నత్థి. తుమ్హేహి అజ్జ ఉళారం భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ సక్కారం కాతుం వట్టతి, పబ్బతపాదతో వణ్ణగన్ధసమ్పన్నాని పుప్ఫాని

ఆహరథా"తి ఆహ. అచిన్తేయ్యత్తా ఇద్ధివిసయస్స తే ముహుత్తేనేవ వణ్ణగన్ధరససమ్పన్నాని పుప్ఫాని ఆహరిత్వా బుద్ధానం యోజనప్పమాణం పుప్ఫాసనం పఞ్ఞాపేసుం. అగ్గసావకానం తిగావుతం, సేసభిక్ఖూనం అడ్ఢయోజనాదిభేదం, సఙ్ఘనవకస్స ఉసభమత్తం పఞ్ఞాపేసుం. ఏవం పఞ్ఞత్తేసు ఆసనేసు నన్దతాపసో తథాగతస్స పురతో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఠితో, "భన్తే, అమ్హాకం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ ఇమం పుప్ఫాసనం ఆరుయ్హ నిసీదథా"తి ఆహ. నిసీది భగవా పుప్ఫాసనే. ఏవం నిసిన్నే సత్థరి సత్థు ఆకారం ఞత్వా భిక్ఖూ అత్తనో అత్తనో పత్తాసనే నిసీదింసు. నన్దతాపసో మహన్తం పుప్ఫచ్ఛత్తం గహేత్వా తథాగతస్స మత్థకే ధారేన్తో అట్ఠాసి. సత్థా "తాపసానం అయం సక్కారో మహప్ఫలో హోతూ"తి నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జి. సత్థు సమాపన్నభావం ఞత్వా భిక్ఖూపి సమాపత్తిం సమాపజ్జింసు. తథాగతే సత్తాహం నిరోధం సమాపజ్జిత్వా నిసిన్నే అన్తేవాసికా భిక్ఖాచారకాలే సమ్పత్తే వనమూలఫలాఫలం పరిభుఞ్జిత్వా సేసకాలే బుద్ధానం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠంసు. నన్దతాపసో పన భిక్ఖాచారమ్పి అగన్త్వా పుప్ఫచ్ఛత్తం ధారేన్తోయేవ సత్తాహం పీతిసుఖేనేవ వీతినామేసి.

సత్థా నిరోధతో వుట్ఠాయ అరణవిహారిఅఙ్గేన దక్ఖిణేయ్యఙ్గేన చాతి ద్వీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతం ఏకం సావకం "ఇసిగణస్స పుప్ఫాసనానుమోదనం కరోహీ"తి ఆణాపేసి. సో చక్కవత్తిరఞ్ఞో సన్తికా పటిలద్ధమహాలాభో మహాయోధో వియ తుట్ఠమానసో అత్తనో విసయే ఠత్వా తేపిటకం బుద్ధవచనం సమ్మసిత్వా అనుమోదనమకాసి. తస్స దేసనావసానే సత్థా సయం ధమ్మం దేసేసి. సత్థు దేసనావసానే సబ్బేపి చతుచత్తాలీససహస్సతాపసా అరహత్తం పాపుణింసు. సత్థా – "ఏథ భిక్ఖవో"తి హత్థం పసారేసి. తేసం తావదేవ కేసమస్సూ అన్తరధాయింసు . అట్ఠ పరిక్ఖారా సరీరే పటిముక్కావ అహేసుం. తే సట్ఠివస్సికత్థేరా వియ సత్థారం పరివారయింసు. నన్దతాపసో పన విక్ఖిత్తచిత్తతాయ విసేసం నాధిగఞ్ఛి. తస్స కిర అరణవిహారిత్థేరస్స ధమ్మం సోతుం ఆరద్ధకాలతో పట్ఠాయ – "అహో వతాహమ్పి అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే ఇమినా సావకేన లద్ధగుణం లభేయ్య"న్తి చిత్తం ఉదపాది. సో తేన వితక్కేన మగ్గఫలపటివేధం కాతుం నాసక్ఖి. తథాగతం పన వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ సమ్ముఖే ఠితో ఏవమాహ – "భన్తే, యేన భిక్ఖునా ఇసిగణస్స పుప్ఫాసనానుమోదనా కతా, కో నామాయం తుమ్హాకం సాసనే"తి? "అరణవిహారిఅఙ్గేన చ దక్ఖిణేయ్యఙ్గేన చ ఏతదగ్గట్ఠానం పత్తో ఏసో భిక్ఖూ"తి. "భన్తే, య్వాయం మయా సత్తాహం పుప్ఫచ్ఛత్తం ధారేన్తేన సక్కారో కతో, తేన అధికారేన అఞ్ఞం సమ్పత్తిం న పత్థేమి, అనాగతే పన ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే అయం థేరో వియ ద్వీహఙ్గేహి సమన్నాగతో సావకో భవేయ్య"న్తి పత్థనం అకాసి.

సత్థా "సమిజ్ఝిస్సతి ను ఖో ఇమస్స తాపసస్స పత్థనా"తి అనాగతంసఞాణం పేసేత్వా ఓలోకేన్తో కప్పసతసహస్సం అతిక్కమిత్వా సమిజ్ఝనకభావం దిస్వా, "తాపస, న తే అయం పత్థనా మోఘం భవిస్సతి, అనాగతే కప్పసతసహస్సం అతిక్కమిత్వా గోతమో నామ బుద్ధో ఉప్పజ్జిస్సతి, తస్స సన్తికే సమిజ్ఝిస్సతీ"తి ధమ్మకథం కథేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో ఆకాసం పక్ఖన్ది. నన్దతాపసో యావ చక్ఖుపథం న సమతిక్కమతి, తావ సత్థు భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా అట్ఠాసి. సో అపరభాగే కాలేన కాలం సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుణిత్వా అపరిహీనజ్ఝానోవ కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తో. తతో పన చుతో అపరానిపి పఞ్చ జాతిసతాని పబ్బజిత్వా ఆరఞ్ఞకోవ అహోసి, కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలేపి పబ్బజిత్వా ఆరఞ్ఞకో హుత్వా గతపచ్చాగతవత్తం పూరేసి. ఏతం కిర వత్తం అపరిపూరేత్వా మహాసావకభావం పాపుణన్తా నామ నత్థి, గతపచ్చాగతవత్తం పన ఆగమట్ఠకథాసు వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. సో వీసతివస్ససహస్సాని గతపచ్చాగతవత్తం పూరేత్వా కాలం కత్వా తావతింసదేవలోకే నిబ్బత్తి.

ఏవం సో తావతింసభవనే అపరాపరం ఉప్పజ్జనవసేన దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సలోకే అనేకసతక్ఖత్తుం చక్కవత్తిరాజా పదేసరాజా చ హుత్వా ఉళారం మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అమ్హాకం భగవతో ఉప్పన్నకాలే సావత్థియం సుమనసేట్ఠిస్స గేహే అనాథపిణ్డికస్స కనిట్ఠో హుత్వా నిబ్బత్తి. **సుభూతీ**తిస్స నామం అహోసి.

తేన చ సమయేన అమ్హాకం భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో అనుపుబ్బేన రాజగహం గన్త్వా తత్థ వేళువనపటిగ్గహణాదినా లోకానుగ్గహం కరోన్తో రాజగహం ఉపనిస్సాయ సీతవనే విహాసి. తదా అనాథపిణ్డికో సేట్ఠి సావత్థియం ఉట్ఠానకం భణ్డం గహేత్వా అత్తనో సహాయస్స రాజగహసేట్ఠినో గేహం గన్త్వా బుద్ధుప్పాదం సుత్వా సత్థారం సీతవనే విహరన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పఠమదస్సనేనేవ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ సత్థారం సావత్థిం ఆగమనత్థాయ యాచిత్వా తతో పఞ్చచత్తాలీసయోజనే మగ్గే యోజనే యోజనే సతసహస్సపరిచ్చాగేన విహారే పతిట్ఠాపేత్వా సావత్థియం అట్ఠకరీసప్పమాణం జేతస్స కుమారస్స ఉయ్యానభూమిం కోటిసన్థారేన కిణిత్వా తత్థ భగవతో విహారం కారేత్వా అదాసి. విహారమహదివసే అయం సుభూతికుటుమ్బికో అనాథపిణ్డికసేట్ఠినా సద్ధిం గన్త్వా ధమ్మం సుణన్తో సద్ధం పటిలభిత్వా పబ్బజి. సో ఉపసమ్పన్నో ద్వే మాతికా పగుణా కత్వా కమ్మట్ఠానం కథాపేత్వా అరఞ్ఞే సమణధమ్మం కరోన్తో మేత్తాఝానం నిబ్బత్తేత్వా తం పాదకం కత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

సో ధమ్మం దేసేన్తో యస్మా సత్థారా దేసితనియామేన అనోదిస్సకం కత్వా దేసేతి, తస్మా అరణవిహారీనం అగ్గో నామ జాతో. యస్మా చ పిణ్డాయ చరన్తో ఘరే ఘరే మేత్తాఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ భిక్ఖం పటిగ్గణ్హాతి "ఏవం దాయకానం మహప్ఫలం భవిస్సతీ"తి, తస్మా దక్ఖిణేయ్యానం అగ్గో నామ జాతో. తేన నం భగవా "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం అరణవిహారీనం దక్ఖిణేయ్యానఞ్చ యదిదం సుభూతీ"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౯౮, ౨౦౧) ద్వయఙ్గసమన్నాగతే అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. ఏవమయం మహాథేరో అత్తనా పూరితపారమీనం ఫలస్స మత్థకం అరహత్తం పత్వా లోకే అభిఞ్ఞాతో అభిలక్ఖితో హుత్వా బహుజనహితాయ జనపదచారికం చరన్తో అనుపుబ్బేన రాజగహం అగమాసి.

రాజా బిమ్బిసారో థేరస్స ఆగమనం సుత్వా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా "ఇధేవ, భన్తే, వసథ, వసనట్ఠానం వో కరిస్సామీ"తి వత్వా పక్కన్తో విస్సరి. థేరో సేనాసనం అలభన్తో అబ్భోకాసే వీతినామేసి. థేరస్సానుభావేన దేవో న వస్సతి. మనుస్సా అవుట్ఠితాయ ఉపద్దుతా రఞ్ఞో నివేసనద్వారే ఉక్కుట్ఠిం అకంసు. రాజా "కేన ను ఖో కారణేన దేవో న వస్సతీ"తి వీమంసన్తో "థేరస్స అబ్భోకాసవాసేన మఞ్ఞే న వస్సతీ"తి చిన్తేత్వా తస్స పణ్ణకుటిం కారాపేత్వా "ఇమిస్సం, భన్తే, పణ్ణకుటియం వసథా"తి వత్వా వన్దిత్వా పక్కామి. థేరో కుటిం పవిసిత్వా తిణసన్థారకే పల్లఙ్కేన నిసీది. తదా దేవో థోకం థోకం ఫుసాయతి, న సమ్మాధారం అనుపవేచ్ఛతి. అథ థేరో లోకస్స అవుట్ఠికభయం విధమితుకామో అత్తనో అజ్ఝత్తికబాహిరవత్థుకస్స పరిస్సయస్స అభావం పవేదేన్తో "ఛన్నా మే కుటికా"తి (థేరగా॰ ౧) గాథమాహ. తస్సత్థో థేరగాథాయం వుత్తోయేవ.

కస్మా పనేతే మహాథేరా అత్తనో గుణే పకాసేన్తీతి? ఇమినా దీఘేన అద్ధునా అనధిగతపుబ్బం పరమగమ్భీరం అతివియ సన్తం పణీతం అత్తనా అధిగతలోకుత్తరధమ్మం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతివేగసముస్సాహితఉదానదీపనత్థం సాసనస్స నియ్యానికభావవిభావనత్థఞ్చ పరమప్పిచ్ఛా అరియా అత్తనో గుణే పకాసేన్తి. యథా తం లోకనాథో బోధనేయ్యానం

అజ్ఝాసయవసేన “దసబలసమన్నాగతో, భిక్ఖవే, తథాగతో చతువేసారజ్జవిసారదో”తిఆదినా (అ॰ ని॰ ౧౦.౨౧; మ॰ ని॰ ౧.౧౪౮ అత్థతో సమానం) అత్తనో గుణే పకాసేతి. ఏవమయం థేరస్స అఞ్ఞాబ్యాకరణగాథాపి అహోసీతి.

౧. ఏవం సో పత్తఅరహత్తఫలో పత్తఏతదగ్గట్ఠానో చ అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తత్థ **హిమవన్తస్సా**తి హిమాలయపబ్బతస్స **అవిదూరే** ఆసన్నే సమీపే పబ్బతపాదే మనుస్సానం గమనాగమనసమ్పన్నే సఞ్చరణట్ఠానేతి అత్థో. **నిసభో నామ పబ్బతో**తి పబ్బతానం జేట్ఠత్తా నామేన నిసభో నామ సేలమయపబ్బతో అహోసీతి సమ్బన్ధో. **అస్సమో సుకతో మయ్హ**న్తి తత్థ పబ్బతే మయ్హం వసనత్థాయ అస్సమో అరఞ్ఞావాసో సుట్ఠు కతో. కుటిరత్తిట్ఠానదివాట్ఠానవతిపరిక్ఖేపాదివసేన సున్దరాకారేన కతోతి అత్థో. **పణ్ణసాలా సుమాపితా**తి పణ్ణేహి ఛాదితా సాలా మయ్హం నివాసనత్థాయ సుట్ఠు మాపితా నిట్ఠాపితాతి అత్థో.

౨. **కోసియో నామ నామేనా**తి మాతాపితూహి కతనామధేయ్యేన కోసియో నామ. **ఉగ్గతాపనో** పాకటతపో ఘోరతపో. **ఏకాకియో** అఞ్ఞోసం అభావా అహం ఏవ ఏకో. **అదుతియో** దుతియతాపసరహితో **జటిలో** జటాధారీ తాపసో **తదా** తస్మిం కాలే **నిసభే** పబ్బతే **వసామి** విహరామీతి సమ్బన్ధో.

౩. **ఫలం మూలఞ్చ పణ్ణఞ్చ, న భుఞ్జామి అహం తదా**తి తదా తస్మిం నిసభపబ్బతే వసనకాలే తిణ్డుకాదిఫలం ముళాలాదిమూలం, కారపణ్ణాదిపణ్ణఞ్చ రుక్ఖతో ఓచినిత్వా న భుఞ్జామీతి అత్థో. ఏవం సతి కథం జీవతీతి తం దస్సేన్తో **పవత్తంవ సుపాతాహ**న్తి ఆహ. తత్థ **పవత్తం** సయమేవ జాతం **సుపాతం** అత్తనో ధమ్మతాయ పతితం పణ్ణాదికం నిస్సాయ ఆహారం కత్వా అహం **తావదే** తస్మిం కాలే **జీవామి** జీవికం కప్పేమీతి సమ్బన్ధో. “పవత్తపణ్డుపణ్ణానీ”తి వా పాఠో, తస్స సయమేవ పతితాని **పణ్డుపణ్ణాని రుక్ఖపత్తాని** ఉపనిస్సాయ జీవామీతి అత్థో.

౪. **నాహం కోపేమి ఆజీవ**న్తి అహం జీవితం చజమానోపి పరిచ్చాగం కురుమానోపి తణ్హావసేన ఫలమూలాదిఆహారపరియేసనాయ సమ్మా ఆజీవం న కోపేమి న నాసేమీతి సమ్బన్ధో. **ఆరాధేమి సకం చిత్త**న్తి సకం చిత్తం అత్తనో మనం అప్పిచ్ఛతాయ సన్తుట్ఠియా చ ఆరాధేమి పసాదేమి. **వివజ్జేమి అనేసన**న్తి వేజ్జకమ్మదూతకమ్మాదివసేన అనేసనం అయుత్తపరియేసనం వివజ్జేమి దూరం కరోమి.

౫. **రాగూపసంహితం చిత్త**న్తి యదా యస్మిం కాలే మమ రాగేన సమ్పయుత్తం చిత్తం ఉప్పజ్జతి, తదా సయమేవ అత్తనాయేవ పచ్చవేక్ఖామి ఞాణేన పటివేక్ఖిత్వా వినోదేమి. **ఏకగ్గో తం దమేమహ**న్తి అహం ఏకస్మిం కమ్మట్ఠానారమ్మణే అగ్గో సమాహితో తం రాగచిత్తం దమేమి దమనం కరోమి.

౬. **రజ్జసే రజ్జనీయే చా**తి రజ్జనీయే అల్లీయితబ్బే రూపారమ్మణాదివత్థుస్మిం రజ్జసే అల్లీనో అసి భవసి. **దుస్సనీయే చ దుస్ససే**తి దూసితబ్బే దోసకరణవత్థుస్మిం దూసకో అసి. **ముయ్హసే మోహనీయే చా**తి మోహితబ్బే మోహకరణవత్థుస్మిం మోయ్హసి మూళ్హో అసి భవసి. తస్మా తువం **వనా** వనతో అరఞ్ఞవాసతో **నిక్ఖమస్సు** అపగచ్ఛాహీతి ఏవం అత్తానం దమేమీతి సమ్బన్ధో.

౨౪. **తిమ్బరూసకవణ్ణాభో**తి సువణ్ణతిమ్బరూసకవణ్ణాభో, జమ్బోనదసువణ్ణవణ్ణోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సుభూతిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. ఉపవానత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో ఉపవానత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే దలిద్దకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతి పరినిబ్బుతే తస్స ధాతుం గహేత్వా మనుస్సదేవనాగగరుళకుమ్భణ్డయక్ఖగన్ధబ్బేహి సత్తరతనమయే సత్తయోజనికే థూపే కతే తత్థ సుధోతం అత్తనో ఉత్తరసాటకం వేళగ్గే లగ్గేత్వా ఆబన్ధిత్వా ధజం కత్వా పూజం అకాసి. తం గహేత్వా అభిసమ్మతకో నామ యక్ఖసేనాపతి దేవేహి చేతియపూజారక్ఖణత్థం ఠపితో అదిస్సమానకాయో తం ఆకాసే ధారేన్తో చేతియం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం అకాసి. సో తం దిస్వా భియ్యోసోమత్తాయ పసన్నమానసో హుత్వా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా **ఉపవానో**తి లద్ధనామో వయప్పత్తో జేతవనపటిగ్గహణే బుద్ధానుభావం దిస్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో అరహత్తం పత్వా ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. యదా భగవతో అఫాసు అహోసి, తదా థేరో ఉణ్హోదకం తథారూపం పానకఞ్చ భేసజ్జం భగవతో ఉపనామేసి. తేనస్స సత్థునో రోగో వూపసమి. తస్స భగవా అనుమోదనం అకాసి.

౧౨౨. ఏవం సో పత్తఅరహత్తఫలో అధిగతఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తత్థ సబ్బేసం లోకియలోకుత్తరధమ్మానం **పారగూ** పరియోసానం నిబ్బానం గతో పత్తో **పదుముత్తరో నామ జినో** జితపఞ్చమారో భగవా అగ్గిక్ఖన్ధో ఇవ ఛబ్బణ్ణా బుద్ధరంసియో **జలిత్వా** సబ్బలోకం ధమ్మపజ్జోతేన ఓభాసేత్వా **సమ్బుద్ధో** సుట్ఠు బుద్ధో అవిజ్జానిద్దూపగతాయ పజాయ సవాసనాయ కిలేసనిద్దాయ పటిబుద్ధో వికసితనేత్తపఙ్కజో **పరినిబ్బుతో** ఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బుతో అదస్సనం గతోతి సమ్బన్ధో.

౧౨౩. జఙ్ఘాతి చేతియకరణకాలే ఉపచినితబ్బానం ఇట్ఠకానం ఠపనత్థాయ, నిబన్ధియమానసోపానపన్తి.

౧౩౧. సుధోతం రజకేనాహన్తి వత్థధోవకేన పురిసేన సుట్ఠు ధోవితం సువిసుద్ధకతం, **ఉత్తరేయ్యపటం మమ** ఉత్తరసాటకం అహం వేళగ్గే లగ్గిత్వా ధజం కత్వా ఉక్ఖిపిం, **అమ్బరే** ఆకాసే ఉస్సాపేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఉపవానత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. తిసరణగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే బన్ధుమతియాతిఆదికం ఆయస్మతో తిసరణగమనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా అన్ధమాతాపితరో ఉపట్ఠాసి. సో ఏకదివసం చిన్తేసి – “అహం మాతాపితరో ఉపట్ఠహన్తో పబ్బజితుం న లభామి, యంనూనాహం తీణి సరణాని గణ్హిస్సామి , ఏవం దుగ్గతితో మోచేస్సామీ”తి నిసభం నామ విపస్సిస్స భగవతో అగ్గసావకం ఉపసఙ్కమిత్వా తీణి సరణాని గణ్హి. సో తాని వస్ససతసహస్సాని రక్ఖిత్వా తేనేవ కమ్మేన తావతింసభవనే నిబ్బత్తో, తతో పరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థినగరే మహాసాలకులే

నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్తవస్సికోవ దారకేహి పరివుతో ఏకం సఙ్ఘారామం అగమాసి. తత్థ ఏకో ఖీణాసవత్థేరో తస్స ధమ్మం దేసేత్వా సరణాని అదాసి. సో తాని గహేత్వా పుబ్బే అత్తనో రక్ఖితాని సరణాని సరిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. తం అరహత్తప్పత్తం భగవా ఉపసమ్పాదేసి.

౧౦౬. సో అరహత్తప్పత్తో ఉపసమ్పన్నో హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే బన్ధుమతియా**తిఆదిమాహ. తత్థ **మాతు ఉపట్ఠాకో అహు**న్తి అహం మాతాపితూనం ఉపట్ఠాకో భరకో బన్ధుమతీనగరే అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

౧౦౮. **తమన్ధకారపిహితా**తి మోహన్ధకారేన పిహితా ఛాదితా. **తివిధగ్గీహి డయ్హరే**తి రాగగ్గిదోసగ్గిమోహగ్గిసఙ్ఖాతేహి తీహి అగ్గీహి డయ్హరే డయ్హన్తి సబ్బే సత్తాతి సమ్బన్ధో.

౧౧౪. **అట్ఠ హేతూ లభామహ**న్తి అట్ఠ కారణాని సుఖస్స పచ్చయభూతాని కారణాని లభామి అహన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

తిసరణగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. పఞ్చసీలసమాదానియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే చన్దవతియాతిఆదికం ఆయస్మతో పఞ్చసీలసమాదానియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో పురిమభవే కతాకుసలకమ్మానురూపేన దలిద్దో హుత్వా అప్పన్నపానభోజనో పరేసం భతిం కత్వా జీవన్తో సంసారే ఆదీనవం ఞత్వా పబ్బజితుకామోపి పబ్బజ్జం అలభమానో అనోమదస్సిస్స భగవతో సావకస్స నిసభత్థేరస్స సన్తికే పఞ్చ సిక్ఖాపదాని సమాదియి. దీఘాయుకకాలే ఉప్పన్నత్తా వస్ససతసహస్సాని సీలం పరిపాలేసి. తేన కమ్మేన సో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం మహాభోగకులే నిబ్బత్తో. మాతాపితరో సీలం సమాదియన్తే దిస్వా అత్తనో సీలం సరిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్వా పబ్బజి.

౧౩౪. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో ఉదానవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే చన్దవతియా**తిఆదిమాహ. **భతకో ఆసహం తదా**తి తదా మమ పుఞ్ఞకరణకాలే అహం భతకో భతియా కమ్మకారకో ఆసిం అహోసిం. **పరకమ్మాయనే యుత్తో**తి భతియా పరేసం కమ్మకరణే ఆయుత్తో యోజితో ఓకాసాభావేన సంసారతో ముచ్చనత్థాయ అహం పబ్బజ్జం న లభామి.

౧౩౫. **మహన్ధకారపిహితా**తి మహన్తేహి కిలేసన్ధకారేహి పిహితా సంవుతా థకితా. **తివిధగ్గీహి డయ్హరే**తి నరకగ్గిపేతగ్గిసంసారగ్గిసఙ్ఖాతేహి తీహి అగ్గీహి డయ్హన్తి. అహం పన కేన ఉపాయేన కేన కారణేన విసంయుత్తో భవేయ్యన్తి అత్థో.

౧౩౬. **దేయ్యధమ్మో** అన్నపానాదిదాతబ్బయుత్తకం వత్థు మయ్హం నత్థి, తస్సాభావేన అహం **వరాకో** దుక్ఖితో **భతకో** భతియా జీవనకో **యంనూనాహం పఞ్చసీలం రక్ఖేయ్యం పరిపూరయ**న్తి పఞ్చసీలం సమాదియిత్వా పరిపూరేన్తో యంనూన రక్ఖేయ్యం సాధుకం భద్దకం సున్దరం కత్వా పరిపాలేయ్యన్తి అత్థో.

౧౪౮. **స్వాహం యసమనుభవి**న్తి సో అహం దేవమనుస్సేసు మహన్తం యసం అనుభవిం తేసం సీలానం వాహసా ఆనుభావేనాతి అత్థో. కప్పకోటిమ్పి తేసం సీలానం ఫలం కిత్తేన్తో ఏకకోట్ఠాసమేవ **కిత్తయే** పాకటం కరేయ్యన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పఞ్చసీలసమాదానియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. అన్నసంసావకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో అన్నసంసావకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో పిణ్డాయ చరన్తం ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణబ్యామప్పభామణ్డలోపసోభితం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో భగవన్తం నిమన్తేత్వా గేహం నేత్వా వరఅన్నపానేన సన్తప్పేత్వా సమ్పవారేత్వా భోజేసి. సో తేనేవ చిత్తప్పసాదేన తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చవిత్వా మనుస్సలోకే నిబ్బత్తిత్వా మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో అపరాపరం దేవమనుస్ససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో సాసనే పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. సో పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామవసేన **అన్నసంసావకత్థేరో**తి పాకటనామో అహోసి.

౧౫౫-౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో “ఏవం మయా ఇమినా పుఞ్ఞసమ్భారానుభావేన పత్తం అరహత్త”న్తి అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం ఉదానవసేన పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణ**న్తిఆదిమాహ . తత్థ సువణ్ణస్స వణ్ణో వియ వణ్ణో యస్స భగవతో సోయం సువణ్ణవణ్ణో, తం **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధం** సిద్ధత్థన్తి అత్థో. **గచ్ఛన్తం అన్తరాపణే**తి వేస్సానం ఆపణపన్తీనం అన్తరవీథియం గచ్ఛమానం. **కఞ్చనగ్ఘియసంకాస**న్తి సువణ్ణతోరణసదిసం **బాత్తింసవరలక్ఖణం** ద్వత్తింసవరలక్ఖణేహి సమ్పన్నం **లోకపజ్జోతం** సకలలోకదీపభూతం **అప్పమేయ్యం** పమాణవిరహితం **అనోపమం** ఉపమావిరహితం **జుతిన్ధరం** పభాధారం నీలపీతాదిఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో ధారకం సిద్ధత్థం దిస్వా **పరమం** ఉత్తమం పీతిం **అలత్థం** అలభిన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అన్నసంసావకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. ధూపదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో ధూపదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో సిద్ధత్థే భగవతి చిత్తం పసాదేత్వా తస్స భగవతో గన్ధకుటియం చన్దనాగరుకాళానుసారిఆదినా కతేహి అనేకేహి ధూపేహి ధూపపూజం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవేసు చ మనుస్సేసు చ ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవన్తో నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే పూజనీయో హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో పుఞ్ఞసమ్భారానుభావేన సాసనే పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్వా కతధూపపూజాపుఞ్ఞత్తా నామేన **ధూపదాయకత్థేరో**తి సబ్బత్థ పాకటో. సో పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. సిద్ధో పరిపుణ్ణో సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణాదిగుణసఙ్ఖాతో

అత్థో పయోజనం యస్స భగవతో సోయం సిద్ధత్థో, తస్స **సిద్ధత్థస్స భగవతో** భగ్యాదిగుణవన్తస్స లోకజేట్ఠస్స సకలలోకుత్తమస్స **తాదినో** ఇట్ఠానిట్ఠేసు తాదిసస్స అచలసభావస్సాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ధూపదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. పులినపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సిస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో పులినపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో సాసనే పసన్నచిత్తో చేతియఙ్గణబోధియఙ్గణేసు పురాణవాలుకం అపనేత్వా నవం ముత్తాదలసదిసపణ్డరపులినం ఓకిరిత్వా మాళకం అలఙ్కరి. తేన కమ్మేన సో దేవలోకే నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బేహి రతనేహి విజ్జోతమానే అనేకయోజనే కనకవిమానే దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సలోకే సత్తరతనసమ్పన్నో చక్కవత్తీ రాజా హుత్వా మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అపరాపరం సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో సాసనే పసన్నో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. సో అత్తనో కతపుఞ్ఞనామసదిసేన నామేన **పులినపూజకత్థేరో**తి పాకటో.

౧౬౩. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **విపస్సిస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ వివిధం పస్సతీతి విపస్సీ, వివిచ్చ పస్సతీతి వా విపస్సీ, వివిధే అత్తత్థపరత్థాదిభేదే అత్థే పస్సతీతి వా విపస్సీ, వివిధే వోహారపరమత్థాదిభేదే పస్సతీతి వా విపస్సీ, తస్స **విపస్సిస్స బోధియా పాదపుత్తమే** ఉత్తమే బోధిరుక్ఖమణ్డలమాళకే **పురాణపులినం** వాలుకం ఛడ్డేత్వా సుద్ధం పణ్డరం పులినం **ఆకిరిం** సన్థరిం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పులినపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఉత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చన్దభాగానదీతీరేతిఆదికం ఆయస్మతో ఉత్తియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే చన్దభాగానదియం సుసుమారో హుత్వా నిబ్బత్తో నదీతీరం ఉపగతం భగవన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తో పారం నేతుకామో తీరసమీపేయేవ నిపజ్జి. భగవా తస్స అనుకమ్పాయ పిట్ఠియం పాదే ఠపేసి. సో తుట్ఠో ఉదగ్గో పీతివేగేన మహుస్సాహో హుత్వా సోతం ఛిన్దన్తో సీఘేన జవేన భగవన్తం పరతీరం నేసి. భగవా తస్స చిత్తప్పసాదం ఞత్వా "అయం ఇతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తిస్సతి , తతో పట్ఠాయ సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇతో చతున్నవుతికప్పే అమతం పాపుణిస్సతీ"తి బ్యాకరిత్వా పక్కామి.

సో తథా సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి, **ఉత్తియో**తిస్స నామం అకంసు. సో వయప్పత్తో "అమతం పరియేసిస్సామీ"తి పరిబ్బాజకో హుత్వా ఏకదివసం భగవన్తం దిస్వా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో హుత్వా సాసనే పబ్బజిత్వా సీలదిట్ఠీనం అవిసోధితత్తా విసేసం నిబ్బత్తేతుం అసక్కోన్తో అఞ్ఞం భిక్ఖుం విసేసం నిబ్బత్తేత్వా అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తం దిస్వా సత్థారం

ఉపసఙ్కమిత్వా సఙ్ఖేపేన ఓవాదం యాచి. సత్థాపి తస్స , “తస్మాతిహ త్వం, ఉత్తియ, ఆదిమేవ విసోధేహీ”తిఆదినా (సం॰ ని॰ ౫.౩౮౨) సఙ్ఖేపేనేవ ఓవాదం అదాసి. సో సత్థు ఓవాదే ఠత్వా విపస్సనం ఆరభి. తస్స ఆరద్ధవిపస్సకస్స ఆబాధో ఉప్పజ్జి. ఉప్పన్నే ఆబాధే జాతసంవేగో వీరియారమ్భవత్థుం ఇత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౧౬౯. ఏవం సో కతసమ్భారానురూపేన పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చన్దభాగానదీతీరే**తిఆదిమాహ. తత్థ **చన్దభాగానదీతీరే**తి పరిసుద్ధపణ్డరపులినతలేహి చ పభాసమ్పన్నపసన్నమధురోదకపరిపుణ్ణతాయ చ చన్దప్పభాకిరణసస్సిరీకాభా నదమానా సద్దం కురుమానా గచ్ఛతీతి చన్దభాగానదీ, తస్సా చన్దభాగానదియా తీరే సుసుమారో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. తత్థ **సుసుమారో**తి ఖుద్దకమచ్ఛగుమ్బే ఖణ్డాఖణ్డికం కరోన్తో మారేతీతి సుసుమారో, చణ్డమచ్ఛో కుమ్భీలోతి అత్థో. **సభోజనపసుతోహ**న్తి అహం సభోజనే సకగోచరే పసుతో బ్యావటో. **నదీతిత్థం అగచ్ఛహ**న్తి భగవతో ఆగమనకాలే అహం నదీతిత్థం అగచ్ఛిం పత్తోస్మి.

౧౭౦. **సిద్ధత్థో తమ్హి సమయే**తి తస్మిం మమ తిత్థగమనకాలే సిద్ధత్థో భగవా అగ్గపుగ్గలో సబ్బసత్తేసు జేట్ఠో సేట్ఠో **సయమ్భూ** సయమేవ భూతో జాతో బుద్ధభూతో సో భగవా నదిం తరితుకామో నదీతీరం ఉపాగమి.

౧౭౨. **పేత్తికం విసయం మయ్హ**న్తి మయ్హం పితుపితామహాదీహి పరమ్పరానీతం, యదిదం సమ్పత్తసమ్పత్తమహానుభావానం తరణన్తి అత్థో.

౧౭౩. **మమ ఉగ్గజ్జనం సుత్వా**తి మయ్హం ఉగ్గజ్జనం ఆరాధనం సుత్వా మహాముని భగవా అభిరుహీతి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఉత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. ఏకఞ్జలికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఏకఞ్జలికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే పసన్నో పిణ్డాయ చరన్తం విపస్సిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా అట్ఠాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ పూజనీయో హుత్వా ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తిత్వా సాసనే పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాసి. పుబ్బే కతపుఞ్ఞవసేన **ఏకఞ్జలికత్థేరో**తి పాకటో.

౧౮౦. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా తం హత్థతలే ఆమలకం వియ దిస్వా ఉదానవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణ**న్తిఆదిమాహ. **విపస్సిం సత్థవాహగ్గ**న్తి వాణిజే కన్తారా వహతి తారేతీతి సత్థవాహో . వాళకన్తారా చోరకన్తారా దుబ్భిక్ఖకన్తారా నిరుదకకన్తారా యక్ఖకన్తారా అప్పభక్ఖకన్తారా చ తారేతి ఉత్తారేతి పతారేతి నిత్తారేతి ఖేమన్తభూమిం పాపేతీతి అత్థో. కో సో? వాణిజజేట్ఠకో. సత్థవాహసదిసత్తా అయమ్పి భగవా సత్థవాహో. తథా హి సో తివిధం బోధిం పత్థయన్తే కతపుఞ్ఞసమ్భారే సత్తే జాతికన్తారా జరాకన్తారా బ్యాధికన్తారా మరణకన్తారా

సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసకన్తారా చ సబ్బస్మా సంసారకన్తారా చ తారేతి ఉత్తారేతి పతారేతి నిత్తారేతి నిబ్బానథలం పాపేతీతి అత్థో. సత్థవాహో చ సో అగ్గో సేట్ఠో పధానో చాతి సత్థవాహగ్గో, తం **సత్థవాహగ్గం** విపస్సిం సమ్బుద్ధన్తి సమ్బన్ధో. **నరవరం వినాయక**న్తి నరానం అన్తరే అసిథిలపరక్కమోతి నరవీరో, తం. విసేసేన కతపుఞ్ఞసమ్భారే సత్తే నేతి నిబ్బానపురం పాపేతీతి వినాయకో, తం.

౧౮౧. **అదన్తదమనం తాది**న్తి రాగదోసమోహాదికిలేససమ్పయుత్తత్తా కాయవచీమనోద్వారేహి అదన్తే సత్తే దమేతీతి అదన్తదమనో, తం. ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియతాదిగుణయుత్తోతి తాదీ, తం. **మహావాదిం మహామతి**న్తి సకసమయపరసమయవాదీనం అన్తరే అత్తనా సమధికపుగ్గలవిరహితత్తా మహావాదీ , మహతీ పథవిసమానా మేరుసమానా చ మతి యస్స సో మహామతి, తం **మహావాదిం మహామతిం** సమ్బుద్ధన్తి ఇమినా తుల్యాధికరణం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఏకఞ్జలికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. ఖోమదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే బన్ధుమతియాతిఆదికం ఆయస్మతో ఖోమదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వయప్పత్తో సాసనే అభిప్పసన్నో రతనత్తయమామకో విపస్సిస్స భగవతో సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసో ఖోమదుస్సేన పూజం అకాసి. సో తదేవ మూలం కత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో దేవలోకే నిబ్బత్తో. ఛసు దేవేసు అపరాపరం దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా తతో చవిత్వా మనుస్సలోకే చక్కవత్తిఆదిఅనేకవిధమనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా పరిపాకగతే పుఞ్ఞసమ్భారే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వయప్పత్తో సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. కతపుఞ్ఞనామేన **ఖోమదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౧౮౪. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **నగరే బన్ధుమతియా**తిఆదిమాహ. తత్థ బన్ధు వుచ్చతి ఞాతకో, తే బన్ధూ యస్మిం నగరే అఞ్ఞమఞ్ఞం సఙ్ఘటితా వసన్తి, తం నగరం “బన్ధుమతీ”తి వుచ్చతి. **రోపేమి బీజసమ్పద**న్తి దానసీలాదిపుఞ్ఞబీజసమ్పత్తిం రోపేమి పట్ఠపేమీతి అత్థో.

ఖోమదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

తతియస్స సుభూతివగ్గస్స వణ్ణనా సమత్తా.

చతుభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. కుణ్డధానవగ్గో

౧. కుణ్డధానత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సత్తాహం పటిసల్లీనన్తిఆదికం ఆయస్మతో కుణ్డధానత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తో వుత్తనయేన భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం పఠమం సలాకం గణ్హన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా తదనురూపం పుఞ్ఞం కరోన్తో విచరి. సో ఏకదివసం పదుముత్తరస్స భగవతో నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠాయ నిసిన్నస్స మనోసిలాచుణ్ణపిఞ్జరం మహన్తం కదలిఫలకణ్ణికం ఉపనేసి, తం భగవా పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన ఏకాదసక్ఖత్తుం దేవేసు దేవరజ్జం కారేసి. చతువీసతివారే చ రాజా అహోసి చక్కవత్తీ.

సో ఏవం అపరాపరం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో కస్సపబుద్ధకాలే భుమ్మదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి. దీఘాయుకబుద్ధానఞ్చ నామ న అన్వద్ధమాసికో ఉపోసథో హోతి. తథా హి విపస్సిస్స భగవతో ఛబ్బస్సన్తరే ఛబ్బస్సన్తరే ఉపోసథో అహోసి, కస్సపదసబలో పన ఛట్ఠే ఛట్ఠే మాసే పాతిమోక్ఖం ఓసారేసి, తస్స పాతిమోక్ఖస్స ఓసారణకాలే దిసావాసికా ద్వే సహాయకా భిక్ఖూ "ఉపోసథం కరిస్సామా"తి గచ్ఛన్తి. అయం భుమ్మదేవతా చిన్తేసి – "ఇమేసం ద్విన్నం భిక్ఖూనం మేత్తి అతివియ దళ్హా, కిం ను ఖో భేదకే సతి భిజ్జేయ్య, న భిజ్జేయ్యా"తి. తేసం ఓకాసం ఓలోకయమానా తేసం అవిదూరే గచ్ఛతి.

అథేకో థేరో ఏకస్స హత్థే పత్తచీవరం దత్వా సరీరవళఞ్జనత్థం ఉదకఫాసుకట్ఠానం గన్త్వా ధోతహత్థపాదో హుత్వా గుమ్బసమీపతో నిక్ఖమతి. భుమ్మదేవతా తస్స థేరస్స పచ్ఛతో పచ్ఛతో ఉత్తమరూపా ఇత్థీ హుత్వా కేసే విధునిత్వా సంవిధాయ బన్ధన్తీ వియ పిట్ఠియం పంసుం పుఞ్ఛమానా వియ సాటకం సంవిధాయ నివాసయమానా వియ చ హుత్వా థేరస్స పదానుపదికా హుత్వా గుమ్బతో నిక్ఖన్తా . ఏకమన్తే ఠితో సహాయకత్థేరో తం కారణం దిస్వావ దోమనస్సజాతో "నట్ఠో దాని మే ఇమినా భిక్ఖునా సద్ధిం దీఘరత్తానుగతో సినేహో, సచాహం ఏవంవిధభావం జానేయ్యం, ఏత్తకం కాలం ఇమినా సద్ధిం విస్సాసం న కరేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా ఆగచ్ఛన్తంయేవ నం "గణ్హాహావుసో, తుయ్హం పత్తచీవరం, తాదిసేన పాపేన సద్ధిం ఏకమగ్గేన న గచ్ఛామీ"తి ఆహ. తం కథం సుత్వా తస్స లజ్జిభిక్ఖునో హదయం తిఖిణసత్తిం గహేత్వా విద్ధం వియ అహోసి. తతో నం ఆహ – "ఆవుసో, కిన్నామేతం వదసి, అహం ఏత్తకం కాలం దుక్కటమత్తమ్పి ఆపత్తిం న జానామి, త్వం పన మం అజ్జ 'పాపో'తి వదసి, కిం తే దిట్ఠన్తి, కిం అఞ్ఞేన దిట్ఠేన, కిం త్వం ఏవంవిధేన అలఙ్కతపటియత్తేన మాతుగామేన సద్ధిం ఏకట్ఠానే హుత్వా నిక్ఖన్తో"తి? "నత్థేతం, ఆవుసో, మయ్హం, నాహం ఏవరూపం మాతుగామం పస్సామీ"తి తస్స యావతతియం కథేన్తస్సాపి ఇతరో థేరో కథం అసద్దహిత్వా అత్తనా దిట్ఠకారణంయేవ భూతత్తం కత్వా గణ్హన్తో తేన సద్ధిం ఏకమగ్గేన అగన్త్వా అఞ్ఞేన మగ్గేన సత్థు సన్తికం గతో. ఇతరోపి భిక్ఖు అఞ్ఞేన మగ్గేన సత్థు సన్తికంయేవ గతో.

తతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఉపోసథాగారం పవిసనవేలాయ సో భిక్ఖు తం భిక్ఖుం ఉపోసథగ్గే దిస్వా సఞ్జానిత్వా "ఇమస్మిం ఉపోసథగ్గే ఏవరూపో నామ పాపభిక్ఖు అత్థి, నాహం తేన సద్ధిం ఉపోసథం కరిస్సామీ"తి నిక్ఖమిత్వా బహి అట్ఠాసి. అథ భుమ్మదేవతా "భారియం మయా కమ్మం కత"న్తి మహల్లకఉపాసకవణ్ణేన తస్స సన్తికం గన్త్వా – "కస్మా, భన్తే, అయ్యో ఇమస్మిం ఠానే ఠితో"తి ఆహ. "ఉపాసక, ఇమం ఉపోసథగ్గం ఏకో పాపభిక్ఖు పవిట్ఠో, 'అహం తేన సద్ధిం ఉపోసథం న

కరోమీ’తి బహి ఠితోమ్హీ”తి. “భన్తే, మా ఏవం గణ్హథ, పరిసుద్ధసీలో ఏస భిక్ఖు, తుమ్హేహి దిట్ఠమాతుగామో నామ అహం. మయా తుమ్హాకం వీమంసనత్థాయ ‘దళ్హా ను ఖో ఇమేసం థేరానం మేత్తి, నో దళ్హా’తి భిజ్జనాభిజ్జనభావం ఓలోకేన్తేన తం కమ్మం కత”న్తి. “కో పన త్వం, సప్పురిసా”తి? “అహం ఏకా భుమ్మదేవతా, భన్తే”తి. దేవపుత్తో కథేన్తోయేవ దిబ్బానుభావేన ఠత్వా థేరస్స పాదమూలే పతిత్వా “మయ్హం, భన్తే, ఖమథ, థేరస్స ఏసో దోసో నత్థి, ఉపోసథం కరోథా”తి థేరం యాచిత్వా ఉపోసథగ్గం పవేసేసి. సో థేరో ఉపోసథం తావ ఏకట్ఠానే అకాసి. మిత్తసన్థవవసేన పన పున తేన సద్ధిం న ఏకట్ఠానే వసి. ఇమస్స థేరస్స దోసం న కథేసి. అపరభాగే చుదితకత్థేరో పన విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో అరహత్తం పాపుణి.

భుమ్మదేవతా తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దేన ఏకం బుద్ధన్తరం అపాయతో న ముచ్చిత్థ. సచే పన కాలేన కాలం మనుస్సత్తం ఆగచ్ఛతి, అఞ్ఞేన యేన కేనచి కతో దోసో తస్సేవ ఉపరి పతతి. సో అమ్హాకం భగవతో ఉప్పన్నకాలే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి, **ధానమాణవో**తిస్స నామం అకంసు. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా మహల్లకకాలే సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో సాసనే పబ్బజి. తస్స ఉపసమ్పన్నదివసతో పట్ఠాయ ఏకా అలఙ్కతపటియత్తా ఇత్థీ తస్మిం గామం పవిసన్తే సద్ధింయేవ పవిసతి, నిక్ఖమన్తే నిక్ఖమతి, విహారం పవిసన్తేపి సద్ధిం పవిసతి, తిట్ఠన్తేపి తిట్ఠతీతి ఏవం నిచ్చానుబన్ధా పఞ్ఞాయతి. థేరో తం న పస్సతి. తస్స పన పురిమకమ్మస్స నిస్సన్దేన సా అఞ్ఞేసం ఉపట్ఠాసి.

గామే యాగుభిక్ఖం దదమానా ఇత్థియో, “భన్తే, అయం ఏకో యాగుఉళుఙ్కో తుమ్హాకం, ఏకో ఇమిస్సా అమ్హాకం సహాయికాయా”తి పరిహాసం కరోన్తి. థేరస్స మహతీ విహేసా హోతి. విహారగతమ్పి నం సామణేరా చేవ దహరభిక్ఖూ చ పరివారేత్వా “ధానో కోణ్డో జాతో”తి పరిహాసం కరోన్తి. అథస్స తేనేవ కారణేన **కుణ్డధానో థేరో**తి నామం జాతం. సో ఉట్ఠాయ సముట్ఠాయ తేహి కరియమానం కేళిం సహితుం అసక్కోన్తో ఉమ్మాదం గహేత్వా “తుమ్హే కోణ్డా, తుమ్హాకం ఉపజ్ఝాయో కోణ్డో, ఆచరియో కోణ్డో”తి వదతి. అథ నం సత్థు ఆరోచేసుం – “కుణ్డధానో, భన్తే, దహరసామణేరేహి సద్ధిం ఏవం ఫరుసవాచం వదతీ”తి. సత్థా తం పక్కోసాపేత్వా “సచ్చం కిర త్వం, ధాన, దహరసామణేరేహి సద్ధిం ఫరుసవాచం వదసీ”తి పుచ్ఛి. తేన “సచ్చం భగవా”తి వుత్తే – “కస్మా ఏవం వదసీ”తి ఆహ. “భన్తే, నిబద్ధం విహేసం సహితుం అసక్కోన్తో ఏవం కథేమీ”తి . “త్వం పుబ్బే కతకమ్మం యావజ్జదివసా జీరాపేతుం న సక్కోసి, పున ఏవం ఫరుసవాచం మా వద భిక్ఖూ”తి వత్వా ఆహ –

“మావోచ ఫరుసం కఞ్చి, వుత్తా పటివదేయ్యు తం;
దుక్ఖా హి సారమ్భకథా, పటిదణ్డా ఫుసేయ్యు తం.

“సచే నేరేసి అత్తానం, కంసో ఉపహతో యథా;
ఏస పత్తోసి నిబ్బానం, సారమ్భో తే న విజ్జతీ”తి. (ధ. ప. ౧౩౩-౧౩౪) –

ఇమఞ్చ పన తస్స థేరస్స మాతుగామేన సద్ధిం విచరణభావం కోసలరఞ్ఞోపి కథయింసు. రాజా “గచ్ఛథ, భణే, నం వీమంసథా”తి పేసేత్వా సయమ్పి మన్దేనేవ పరివారేన సద్ధిం థేరస్స సన్తికం గన్త్వా ఏకమన్తే ఓలోకేన్తో అట్ఠాసి. తస్మిం ఖణే థేరో సూచికమ్మం కరోన్తో నిసిన్నో హోతి. సాపి ఇత్థీ అవిదూరే ఠానే ఠితా వియ పఞ్ఞాయతి.

రాజా తం దిస్వా “అత్థి తం కారణ”న్తి తస్సా ఠితట్ఠానం అగమాసి. సా తస్మిం ఆగచ్ఛన్తే థేరస్స వసనపణ్ణసాలం పవిట్ఠా వియ అహోసి. రాజాపి తాయ సద్ధిం ఏవ పణ్ణసాలాయం పవిసిత్వా సబ్బత్థ ఓలోకేన్తో అదిస్వా “నాయం మాతుగామో,

థేరస్స ఏకో కమ్మవిపాకో”తి సఞ్ఞం కత్వా పఠమం థేరస్స సమీపేన గచ్ఛన్తోపి థేరం అవన్దిత్వా తస్స కారణస్స అభూతభావం ఞత్వా పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా థేరం వన్దిత్వా ఏకమన్తే నిసిన్నో “కచ్చి, భన్తే, పిణ్డకేన న కిలమథా”తి పుచ్ఛి. థేరో “వట్టతి, మహారాజా”తి ఆహ. “జానామహం, భన్తే, అయ్యస్స కథం, ఏవరూపేనుపక్కిలేసేన సద్ధిం చరన్తానం తుమ్హాకం కే నామ పసీదిస్సన్తి, ఇతో పట్ఠాయ వో కత్థచి గమనకిచ్చం నత్థి. అహం చతూహి పచ్చయేహి ఉపట్ఠహిస్సామి, తుమ్హే యోనిసోమనసికారే మా పమజ్జిత్థా”తి వత్వా నిబద్ధభిక్ఖం పట్ఠపేసి. థేరో రాజానం ఉపత్థమ్భకం లభిత్వా భోజనసప్పాయేన ఏకగ్గచిత్తో హుత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. తతో పట్ఠాయ సా ఇత్థీ అన్తరధాయి.

తదా మహాసుభద్దా ఉగ్గనగరే మిచ్ఛాదిట్ఠికులే వసమానా “సత్థా మం అనుకమ్పతూ”తి ఉపోసథఙ్గం అధిట్ఠాయ నిరామగన్ధా హుత్వా ఉపరిపాసాదతలే ఠితా “ఇమాని పుప్ఫాని అన్తరే అట్ఠత్వా దసబలస్స మత్థకే వితానం హుత్వా తిట్ఠన్తు, దసబలో ఇమాయ సఞ్ఞాయ స్వే పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం మయ్హం భిక్ఖం గణ్హాతూ”తి సచ్చకిరియం కత్వా అట్ఠ సుమనపుప్ఫముట్ఠియో విస్సజ్జేసి. పుప్ఫాని గన్త్వా ధమ్మదేసనావేలాయ సత్థు మత్థకే వితానం హుత్వా అట్ఠంసు. సత్థా తం సుమనపుప్ఫవితానం దిస్వా చిత్తేనేవ సుభద్దాయ భిక్ఖం అధివాసేత్వా పునదివసే అరుణే ఉట్ఠితే ఆనన్దత్థేరం ఆహ – “ఆనన్ద, మయం అజ్జ దూరం భిక్ఖాచారం గమిస్సామ, పుథుజ్జనానం అదత్వా అరియానంయేవ సలాకం దేహీ”తి. థేరో భిక్ఖూనం ఆరోచేసి – “ఆవుసో, సత్థా అజ్జ దూరం భిక్ఖాచారం గమిస్సతి. పుథుజ్జనా మా గణ్హన్తు, అరియావ సలాకం గణ్హన్తూ”తి. కుణ్డధానత్థేరో – “ఆహరావుసో, సలాక”న్తి పఠమంయేవ హత్థం పసారేసి. ఆనన్దో “సత్థా తాదిసానం భిక్ఖూనం సలాకం న దాపేతి, అరియానంయేవ దాపేతీ”తి వితక్కం ఉప్పాదేత్వా గన్త్వా సత్థు ఆరోచేసి. సత్థా “ఆహరాపేన్తస్స సలాకం దేహీ”తి ఆహ. థేరో చిన్తేసి – “సచే కుణ్డధానస్స సలాకా దాతుం న యుత్తా, అథ సత్థా పటిబాహేయ్య, భవిస్సతి ఏత్థ కారణ”న్తి “కుణ్డధానస్స సలాకం దస్సామీ”తి గమనం అభినీహరి. కుణ్డధానో తస్స పురాగమనా ఏవ అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా ఇద్ధియా ఆకాసే ఠత్వా “ఆహరావుసో ఆనన్ద, సత్థా మం జానాతి, మాదిసం భిక్ఖుం పఠమం సలాకం గణ్హన్తం న సత్థా వారేతీ”తి హత్థం పసారేత్వా సలాకం గణ్హి. సత్థా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా థేరం ఇమస్మిం సాసనే పఠమం సలాకం గణ్హన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. యస్మా అయం థేరో రాజానం ఉపత్థమ్భం లభిత్వా సప్పాయాహారపటిలాభేన సమాహితచిత్తో విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. ఏవంభూతస్సాపి ఇమస్స థేరస్స గుణే అజానన్తా యే పుథుజ్జనా భిక్ఖూ “అయం పఠమం సలాకం గణ్హాతి, కిం ను ఖో ఏత”న్తి విమతిం ఉప్పాదేన్తి. తేసం తం విమతివిధమనత్థం థేరో ఆకాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేత్వా అఞ్ఞాపదేసేన అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తో “పఞ్చ ఛిన్దే”తి గాథం అభాసి.

౧. ఏవం సో పూరితపుఞ్ఞసమ్భారానురూపేన అరహా హుత్వా పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సత్తాహం పటిసల్లీన**న్తిఆదిమాహ. తత్థ సత్తాహం సత్తదివసం నిరోధసమాపత్తివిహారేన పటిసల్లీనం వివేకభూతన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కుణ్డధానత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సాగతత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సోభితో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో సాగతత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సబ్బసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో నామేన **సోభితో** నామ హుత్వా తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం పదకో వేయ్యాకరణో లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయో. సో ఏకదివసం పదుముత్తరం భగవన్తం ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసిరియా సోభమానం ఉయ్యానద్వారేన గచ్ఛన్తం దిస్వా అతీవ పసన్నమానసో అనేకేహి ఉపాయేహి అనేకేహి గుణవణ్ణేహి థోమనం అకాసి. భగవా తస్స థోమనం సుత్వా "అనాగతే గోతమస్స భగవతో సాసనే సాగతో నామ సావకో భవిస్సతీ"తి బ్యాకరణం అదాసి. సో తతో పట్ఠాయ పుఞ్ఞాని కరోన్తో యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో. కప్పసతసహస్సదేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో. తస్స మాతాపితరో సోమనస్సం వడ్ఢేన్తో సుజాతో ఆగతోతి **సాగతో**తి నామం కరింసు. సో సాసనే పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్తో.

౧౭. ఏవం సో పుఞ్ఞసమ్భారానురూపేన పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సోభితో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ తదా పుఞ్ఞసమ్భారస్స పరిపూరణసమయే నామేన సోభితో నామ బ్రాహ్మణో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౧. విపథా ఉద్ధరిత్వానాతి విరుద్ధపథా కుమగ్గా, ఉప్పథా వా ఉద్ధరిత్వా అపనేత్వా. **పథం ఆచిక్ఖసే**తి, భన్తే, సబ్బఞ్ఞు తువం పథం సప్పురిసమగ్గం నిబ్బానాధిగమనుపాయం ఆచిక్ఖసే కథేసి దేసేసి విభజి ఉత్తానిం అకాసీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సాగతత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. మహాకచ్చానత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరనాథస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో కచ్చానత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే గహపతిమహాసాలకులగేహే నిబ్బత్తేత్వా వుద్ధిప్పత్తో ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం విభజన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే విజ్జాధరో హుత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తో సత్థారం ఏకస్మిం వనసణ్డే నిసిన్నం దిస్వా పసన్నమానసో కణికారపుప్ఫేహి పూజం అకాసి.

సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన అపరాపరం సుగతీసుయేవ పరివత్తేత్వా కస్సపదసబలస్స కాలే బారాణసియం కులఘరే నిబ్బత్తిత్వా పరినిబ్బుతే భగవతి సువణ్ణచేతియకరణట్ఠానం దససహస్సగ్ఘనికాయ సువణ్ణిట్ఠకాయ పూజం కత్వా "భగవా మయ్హం నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సరీరం సువణ్ణవణ్ణం హోతూ"తి పత్థనం అకాసి. తతో యావజీవం కుసలం కత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఉజ్జేనియం రఞ్ఞో చణ్డపజ్జోతస్స పురోహితస్స గేహే నిబ్బత్తి, తస్స నామగ్గహణదివసే మాతాపితరో "అమ్హాకం పుత్తో సువణ్ణవణ్ణో అత్తనో నామం గహేత్వా ఆగతో"తి **కఞ్చనమాణవో**త్వేవ

నామం కరింసు. సో వుద్ధిమన్వాయ తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా పితు అచ్చయేన పురోహితట్ఠానం లభి. సో గోత్తవసేన **కచ్చానోతి** పఞ్ఞాయిత్థ.

రాజా చణ్డపజ్జోతో బుద్ధుప్పాదం సుత్వా, "ఆచరియ, త్వం తత్థ గన్త్వా సత్థారం ఇధానేహీ"తి పేసేసి. సో అత్తట్ఠమో సత్థు సన్తికం ఉపగతో. తస్స సత్థా ధమ్మం దేసేసి. దేసనాపరియోసానే సో సత్తహి జనేహి సద్ధిం సహపటిసమ్భిదాహి అరహత్తే పతిట్ఠాసి. అథ సత్థా "ఏథ, భిక్ఖవో"తి హత్థం పసారేసి. తే తావదేవ ద్వఙ్గులమత్తకేసమస్సుకా ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా వస్ససట్ఠికత్థేరా వియ అహేసుం. ఏవం థేరో సదత్థం నిప్ఫాదేత్వా, "భన్తే, రాజా పజ్జోతో తుమ్హాకం పాదే వన్దితుం ధమ్మఞ్చ సోతుం ఇచ్ఛతీ"తి సత్థు ఆరోచేసి. సత్థా "త్వంయేవ భిక్ఖు తత్థ గచ్ఛ, తయి గతేపి రాజా పసీదిస్సతీ"తి ఆహ. థేరో అత్తట్ఠమో తత్థ గన్త్వా రాజానం పసాదేత్వా అవన్తీసు సాసనం పతిట్ఠాపేత్వా పున సత్థు సన్తికమేవ గతో.

౩౧. ఏవం సో పత్తఅరహత్తఫలో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం విభజన్తానం యదిదం మహాకచ్చానో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౮౮, ౧౯౭) ఏతదగ్గట్ఠానం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరనాథస్సా**తిఆదిమాహ. తత్థ **పదుమం నామ చేతియ**న్తి పదుమేహి ఛాదితత్తా వా పదుమాకారేహి కతత్తా వా భగవతో వసనగన్ధకుటివిహారోవ పూజనీయభావేన చేతియం, యథా "గోతమకచేతియం, ఆళవకచేతియ"న్తి వుత్తే తేసం యక్ఖానం నివసనట్ఠానం పూజనీయట్ఠానత్తా చేతియన్తి వుచ్చతి, ఏవమిదం భగవతో వసనట్ఠానం చేతియన్తి వుచ్చతి, న ధాతునిధాయకచేతియన్తి వేదితబ్బం. న హి అపరినిబ్బుతస్స భగవతో సరీరధాతూనం అభావా ధాతుచేతియం అకరి. **సిలాసనం కారయిత్వా**తి తస్సా పదుమనామికాయ గన్ధకుటియా పుప్ఫాధారత్థాయ హేట్ఠా ఫలికమయం సిలాసనం కారేత్వా. **సువణ్ణేనాభిలేపయి**న్తి తం సిలాసనం జమ్బోనదసువణ్ణేన అభివిసేసేన లేపయిం ఛాదేసిన్తి అత్థో.

౩౨. రతనామయం సత్తహి రతనేహి కతం ఛత్తం **పగ్గయ్హ** ముద్ధని ధారేత్వా వాళబీజనిఞ్చ సేతపవరచామరిఞ్చ పగ్గయ్హ బుద్ధస్స అభిరోపయిం. **లోకబన్ధుస్స తాదినో**తి సకలలోకబన్ధుసదిసస్స తాదిగుణసమఙ్గిస్స బుద్ధస్స ధారేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

మహాకచ్చానత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. కాళుదాయిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో కాళుదాయిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం కులప్పసాదకానం భిక్ఖూనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తజ్జం అభినీహారం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి.

సో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం బోధిసత్తస్స మాతుకుచ్ఛియం పటిసన్ధిగ్గహణదివసే కపిలవత్థుస్మింయేవ అమచ్చగేహే పటిసన్ధిం గణ్హి, బోధిసత్తేన సద్ధిం ఏకదివసంయేవ జాతోతి తం దివసంయేవ నం దుకూలచుమ్బటకే నిపజ్జాపేత్వా బోధిసత్తస్స ఉపట్ఠానత్థాయ నయింసు. బోధిసత్తేన హి సద్ధిం బోధిరుక్ఖో, రాహులమాతా, చత్తారో నిధీ, ఆరోహనహత్థీ, అస్సకణ్డకో, ఆనన్దో, ఛన్నో, కాళుదాయీతి ఇమే సత్త ఏకదివసే జాతత్తా

సహజాతా నామ అహేసుం. అథస్స నామగ్గహణదివసే సకలనగరస్స ఉదగ్గచిత్తదివసే జాతత్తా **ఉదాయి**త్వేవ నామం అకంసు. థోకం కాళధాతుకత్తా పన **కాళుదాయీ**తి పఞ్ఞాయిత్థ. సో బోధిసత్తేన సద్ధిం కుమారకీళం కీళన్తో వుద్ధిం అగమాసి.

అపరభాగే లోకనాథే మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా అనుక్కమేన సబ్బఞ్ఞుతం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే రాజగహం ఉపనిస్సాయ వేళువనే విహరన్తే సుద్ధోదనమహారాజా తం పవత్తిం సుత్వా పురిససహస్సపరివారం ఏకం అమచ్చం "పుత్తం మే ఇధానేహీ"తి పేసేసి. సో ధమ్మదేసనావేలాయం సత్థు సన్తికం గన్త్వా పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుత్వా సపరివారో అరహత్తం పాపుణి. అథ నే సత్థా "ఏథ, భిక్ఖవో"తి హత్థం పసారేసి. సబ్బే తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా వస్ససట్ఠికత్థేరా వియ అహేసుం. అరహత్తప్పత్తితో పట్ఠాయ పన అరియా మజ్ఝత్తావ హోన్తి. తస్మా రఞ్ఞా పహితసాసనం దసబలస్స న కథేసి. రాజా "నేవ గతో ఆగచ్ఛతి, న సాసనం సుయ్యతీ"తి అపరం అమచ్చం పురిససహస్సేహి పేసేసి. తస్మిమ్పి తథా పటిపన్నే అపరమ్పి పేసేసీతి ఏవం నవహి పురిససహస్సేహి సద్ధిం నవ అమచ్చే పేసేసి. సబ్బే అరహత్తం పత్వా తుణ్హీ అహేసుం.

అథ రాజా చిన్తేసి – "ఏత్తకా జనా మయి సినేహాభావేన దసబలస్స ఇధాగమనత్థాయ న కిఞ్చి కథయింసు, అయం ఖో ఉదాయి దసబలేన సమవయో, సహపంసుకీళికో, మయి చ సినేహో అత్థి, ఇమం పేసేస్సామీ"తి తం పక్కోసాపేత్వా, "తాత, త్వం పురిససహస్సపరివారో రాజగహం గన్త్వా దసబలం ఇధానేహీ"తి వత్వా పేసేసి. సో పన గచ్ఛన్తో "సచాహం, దేవ, పబ్బజితుం లభిస్సామి, ఏవాహం భగవన్తం ఇధానేస్సామీ"తి వత్వా "యం కిఞ్చి కత్వా మమ పుత్తం దస్సేహీ"తి వుత్తో రాజగహం గన్త్వా సత్థు ధమ్మదేసనవేలాయం పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుత్వా సపరివారో అరహత్తం పత్వా ఏహిభిక్ఖుభావే పతిట్ఠాసి. అరహత్తం పన పత్వా "న తావాయం దసబలస్స కులనగరం గన్తుం కాలో, వసన్తే పన ఉపగతే పుప్ఫితే వనసణ్డే హరితతిణసఞ్ఛన్నాయ భూమియా గమనకాలో భవిస్సతీ"తి కాలం పటిమానేన్తో వసన్తే సమ్పత్తే సత్థు కులనగరం గన్తుం గమనమగ్గవణ్ణం సంవణ్ణేన్తో –

"అఙ్గారినో దాని దుమా భదన్తే, ఫలేసినో ఛదనం విప్పహాయ;
తే అచ్చిమన్తోవ పభాసయన్తి, సమయో మహావీర భాగీ రథానం.

"దుమాని ఫుల్లాని మనోరమాని, సమన్తతో సబ్బదిసా పవన్తి;
పత్తం పహాయ ఫలమాససానా, కాలో ఇతో పక్కమనాయ వీర.

"నేవాతిసీతం న పనాతిఉణ్హం, సుఖా ఉతు అద్ధనియా భదన్తే;
పస్సన్తు తం సాకియా కోళియా చ, పచ్ఛాముఖం రోహినియం తరన్తం.

"ఆసాయ కసతే ఖేత్తం, బీజం ఆసాయ వప్పతి;
ఆసాయ వాణిజా యన్తి, సముద్దం ధనహారకా;
యాయ ఆసాయ తిట్ఠామి, సా మే ఆసా సమిజ్ఝతు. (థేరగా॰ ౫౨౭-౫౩౦);

"నాతిసీతం నాతిఉణ్హం, నాతిదుబ్భిక్ఖఛాతకం;
సద్దలా హరితా భూమి, ఏస కాలో మహాముని. (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౨౫);

“పునప్పునఞ్చేవ వపన్తి బీజం, పునప్పునం వస్సతి దేవరాజా;
పునప్పునం ఖేత్తం కసన్తి కస్సకా, పునప్పునం ధఞ్ఞముపేతి రట్ఠం.

“పునప్పునం యాచనకా చరన్తి, పునప్పునం దానపతీ దదన్తి;
పునప్పునం దానపతీ దదిత్వా, పునప్పునం సగ్గముపేన్తి ఠానం.

“వీరో హవే సత్తయుగం పునేతి, యస్మిం కులే జాయతి భూరిపఞ్ఞో;
మఞ్ఞామహం సక్కతి దేవదేవో, తయా హి జాతో ముని సచ్చనామో.

“సుద్ధోదనో నామ పితా మహేసినో, బుద్ధస్స మాతా పన మాయనామా;
యా బోధిసత్తం పరిహరియ కుచ్ఛినా, కాయస్స భేదా తిదివమ్హి మోదతి.

“సా గోతమీ కాలకతా ఇతో చుతా, దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతా;
సా మోదతి కామగుణేహి పఞ్చహి, పరివారితా దేవగణేహి తేహీ”తి. (థేరగా॰ ౫౨౭-౫౩౫);

ఇమా గాథా అభాసి. తత్థ **అఙ్గారినో**తి అఙ్గారాని వియాతి అఙ్గారాని. అఙ్గారాని రత్తపవాళవణ్ణాని రుక్ఖానం పుప్ఫఫలాని, తాని ఏతేసం సన్తీతి అఙ్గారినో, అభిలోహితకుసుమకిసలయేహి అఙ్గారవుట్ఠిసమ్పరికిణ్ణా వియాతి అత్థో. **దానీ**తి ఇమస్మిం కాలే. **దుమా**తి రుక్ఖా. **భదన్తే**తి భద్దం అన్తే ఏతస్సాతి, “భదన్తే”తి ఏకస్స ద-కారస్స లోపం కత్వా వుచ్చతి. గుణవిసేసయుత్తో, గుణవిసేసయుత్తానఞ్చ అగ్గభూతో సత్థా. తస్మా, భదన్తేతి సత్థు ఆలపనమేవ, పచ్చత్తవచనఞ్చేతం ఏకారన్తం “సుగతే పటికమ్మే సుఖే దుక్ఖే జీవే”తిఆదీసు వియ. ఇధ పన సమ్బోధనత్థే దట్ఠబ్బం. తేన వుత్తం, “భదన్తేతి ఆలపన”న్తి. “భద్దసద్దేన సమానత్థం పదన్తరమేక”న్తి కేచి. ఫలాని ఏసన్తీతి **ఫలేసినో**. అచేతనేపి హి సచేతనకిరియం ఆహ. ఏవం థేరేన యాచితో భగవా తత్థ గమనే బహూనం విసేసాధిగమనం దిస్వా వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో రాజగహతో అతురితచారికావసేన కపిలవత్థుగామిమగ్గం పటిపజ్జి. థేరో ఇద్ధియా కపిలవత్థుం గన్త్వా రఞ్ఞో పురతో ఆకాసే ఠితోవ అదిట్ఠపుబ్బవేసం దిస్వా రఞ్ఞా “కోసి త్వ”న్తి పుచ్ఛితో “అమచ్చపుత్తం తయా భగవతో సన్తికం పేసితం మం న జానాసి, త్వం ఏవం పన జానాహీ”తి దస్సేన్తో –

“బుద్ధస్స పుత్తోమ్హి అసయ్హసాహినో, అఙ్గీరసస్సప్పటిమస్స తాదినో;
పితుపితా మయ్హం తువంసి సక్క, ధమ్మేన మే గోతమ అయ్యకోసీ”తి. (థేరగా॰ ౫౩౬) –

గాథమాహ.

తత్థ **బుద్ధస్స పుత్తోమ్హీ**తి సబ్బఞ్ఞుబుద్ధస్స ఓరస్స పుత్తో అమ్హి. **అసయ్హసాహినో**తి అభిసమ్బోధితో పుబ్బే ఠపేత్వా మహాబోధిసత్తం అఞ్ఞేహి సహితుం వహితుం అసక్కుణేయ్యత్తా అసయ్హస్స సకలస్స బోధిసమ్భారస్స మహాకారుణికాధికారస్స చ సహనతో వహనతో, తతో పరమ్పి అఞ్ఞేహి సహితుం అభిభవితుం అసక్కుణేయ్యత్తా అసయ్హానం పఞ్చన్నం మారానం సహనతో అభిభవనతో, ఆసయానుసయచరితాధిముత్తిఆదివిభాగావబోధనేన యథారహం వేనేయ్యానం దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థేహి అనుసాసనీసఙ్ఖాతస్స అఞ్ఞేహి అసయ్హస్స బుద్ధకిచ్చస్స

సహనతో, తత్థ వా సాధుకారిభావతో అసయ్హసాహినో. **అఙ్గీరసస్సాతి** అఙ్గీకతసీలాదిసమ్పత్తికస్స. అఙ్గమఙ్గేహి నిచ్ఛరణకఓభాసస్సాతి అపరే. కేచి పన "అఙ్గీరసో, సిద్ధత్థోతి ద్వే నామాని పితరాయేవ గహితానీ"తి వదన్తి. **అప్పటిమస్సాతి** అనూపమస్స. ఇట్ఠానిట్ఠేసు తాదిలక్ఖణప్పత్తియా **తాదినో. పితుపితా మయ్హం తువంసీతి** అరియజాతివసేన మయ్హం పితు సమ్మాసమ్బుద్ధస్స లోకవోహారేన త్వం పితా అసి. **సక్కాతి** జాతివసేన రాజానం ఆలపతి. **ధమ్మేనాతి** సభావేన అరియజాతి లోకియజాతీతి ద్విన్నం జాతీనం సభావసమోధానేన. **గోతమాతి** రాజానం గోత్తేన ఆలపతి. **అయ్యకోసీతి** పితామహో అసి. ఏత్థ చ "బుద్ధస్స పుత్తోమ్హీ"తిఆదిం వదన్తో థేరో అఞ్ఞం బ్యాకాసి.

ఏవం పన అత్తానం జానాపేత్వా హట్ఠతుట్ఠేన రఞ్ఞా మహారహే పల్లఙ్కే నిసీదాపేత్వా అత్తనో పటియాదితస్స నానగ్గరసభోజనస్స పత్తం పూరేత్వా దిన్నే గమనాకారం దస్సేసి. "కస్మా, భన్తే, గన్తుకామత్థ, భుఞ్జథా"తి చ వుత్తే, "సత్థు సన్తికం గన్త్వా భుఞ్జిస్సామీ"తి. "కహం పన సత్థా"తి? "వీసతిసహస్సభిక్ఖుపరివారో తుమ్హాకం దస్సనత్థాయ మగ్గం పటిపన్నో"తి. "తుమ్హే ఇమం పిణ్డపాతం భుఞ్జథ, అఞ్ఞం భగవతో హరిస్సథ. యావ చ మమ పుత్తో ఇమం నగరం సమ్పాపుణాతి, తావస్స ఇతో పిణ్డపాతం హరథా"తి వుత్తే థేరో భత్తకిచ్చం కత్వా రఞ్ఞో పరిసాయ చ ధమ్మం కథేత్వా సత్థు ఆగమనతో పురేతరమేవ సకలరాజనివేసనం రతనత్తయే అభిప్పసన్నం కరోన్తో సబ్బేసం పస్సన్తానంయేవ సత్థు ఆహరితబ్బభత్తపుణ్ణం పత్తం ఆకాసే విస్సజ్జేత్వా సయమ్పి వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పిణ్డపాతం ఉపనామేత్వా సత్థు హత్థే ఠపేసి. సత్థా తం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జి. ఏవం సట్ఠియోజనమగ్గే దివసే దివసే యోజనం గచ్ఛన్తస్స భగవతో రాజగేహతోయేవ పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా అదాసి. అథ నం భగవా "అయం మయ్హం పితునో సకలనివేసనం పసాదేతీ"తి "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం కులప్పసాదకానం భిక్ఖూనం యదిదం కాళుదాయీ"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౨౫) కులప్పసాదకానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౪౮-౯. ఏవం సో కతపుఞ్ఞసమ్భారానురూపేన అరహత్తం పత్వా పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స బుద్ధస్సాతి**ఆదిమాహ. **అద్ధానం పటిపన్నస్సాతి** అపరరట్ఠం గమనత్థాయ దూరమగ్గం పటిపజ్జన్తస్స. **చరతో చారికం తదాతి** అన్తోమణ్డలం మజ్ఝేమణ్డలం బహిమణ్డలన్తి తీణి మణ్డలాని తదా చారికం చరతో చరన్తస్స **పదుముత్తరబుద్ధస్స** భగవతో **సుఫుల్లం** సుట్ఠు ఫుల్లం పబోధితం **గయ్హ** గహేత్వా న కేవలమేవ పదుమం, ఉప్పలఞ్చ **మల్లికం** వికసితం అహం గయ్హ ఉభోహి హత్థేహి గహేత్వా పూరేసిన్తి సమ్బన్ధో. **పరమన్నం గహేత్వానాతి** పరమం ఉత్తమం సేట్ఠం మధురం సబ్బసుపక్కం సాలిఓదనం గహేత్వా సత్థునో **అదాసిం** భోజేసిన్తి అత్థో.

౯౭. **సక్యానం నన్దిజననోతి** సక్యరాజకులానం భగవతో ఞాతీనం ఆరోహపరిణాహరూపయోబ్బనవచనాలపనసమ్పత్తియా నన్దం తుట్ఠిం జనేన్తో ఉప్పాదేన్తో. **ఞాతిబన్ధు భవిస్సతీతి** ఞాతో పాకటో బన్ధు భవిస్సతి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

కాళుదాయిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. మోఘరాజత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అత్థదస్సీ తు భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో మోఘరాజత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం లూఖచీవరధరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తం ఠానన్తరం ఆకఙ్ఖన్తో పణిధానం కత్వా తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞాని కరోన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే పున బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా బ్రాహ్మణానం విజ్జాసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం గతో ఏకదివసం అత్థదస్సిం భగవన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతం రథియం గచ్ఛన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా సిరసి అఞ్జలిం కత్వా “యావతా రూపినో సత్థా”తిఆదీహి ఛహి గాథాహి అభిత్థవిత్వా భాజనం పూరేత్వా మధుం ఉపనేసి. సత్థా తం పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో కస్సపభగవతో కాలే కట్ఠవాహనస్స నామ రఞ్ఞో అమచ్చో హుత్వా నిబ్బత్తో తేన సత్థు ఆనయనత్థాయ పేసితో సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా వీసతివస్ససహస్సాని సమణధమ్మం కత్వా తతో చుతో ఏకం బుద్ధన్తరం సుగతీసుయేవ పరివత్తేన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా **మోఘరాజా**తి లద్ధనామో బావరీయబ్రాహ్మణస్స సన్తికే ఉగ్గహితసిప్పో సంవేగజాతో తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా తాపససహస్సపరివారో అజితాదీహి సద్ధిం సత్థు సన్తికం పేసితో తేసం పన్నరసమో హుత్వా పఞ్హం పుచ్ఛిత్వా విస్సజ్జనపరియోసానే అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పన పత్వా సత్థలూఖం సుత్తలూఖం రజనలూఖన్తి వివిధేనపి లూఖేన సమన్నాగతం పంసుకూలం ధారేసి. తేన నం సత్థా లూఖచీవరధరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౬౪. ఏవం సో పణిధానానురూపేన అరహత్తఫలం పత్వా అత్తనో పుబ్బసమ్భారం దిస్వా పుబ్బకమ్మాపదానం పకాసేన్తో **అత్థదస్సీ తు భగవాతి**ఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవ.

౭౩. **పుటకం పూరయిత్వానాతి** పుటకం వుచ్చతి వారకం, ఘటం వా. **అనేళకం** నిద్దోసం మక్ఖికణ్డవిరహితం ఖుద్దమధునా ఘటం పూరేత్వా తం ఉభోహి హత్థేహి **పగ్గయ్హ** పకారేన ఆదరేన గహేత్వా **మహేసినో** భగవతో ఉపనేసిన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

మోఘరాజత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. అధిముత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో అధిముత్తత్థేరస్స అపదానం (థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౨.అధిముత్తత్థేరగాథావణ్ణనా). అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిమ్హి లోకనాథే పరినిబ్బుతే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో రతనత్తయే పసన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా ఉచ్చాహి మణ్డపం కారేత్వా మహాదానం పవత్తేత్వా పరియోసానే సన్తిపదం పణిధేసి. సో తతో చుతో దేవేసు చ మనుస్సేసు చ ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సాసనే పసీదిత్వా సద్ధాయ పతిట్ఠితత్తా **అధిముత్తత్థేరో**తి పాకటో.

౮౪. ఏవం కతసమ్భారవసేన అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

అధిముత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. లసుణదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో లసుణదాయకత్థేరస్స అపదానం. ఏసోపాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా గేహం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తం నిస్సాయ వనే వసన్తో బహూని లసుణాని రోపేత్వా తదేవ వనమూలఫలఞ్చ ఖాదన్తో విహాసి. సో బహూని లసుణాని కాజేనాదాయ మనుస్సపథం ఆహరిత్వా పసన్నో దానం దత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స భేసజ్జత్థాయ దత్వా గచ్ఛతి. ఏవం సో యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తేనేవ పుఞ్ఞబలేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా కమేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఉప్పన్నో పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో పుబ్బకమ్మవసేన **లసుణదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౮౯. అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరేతి**ఆదిమాహ. తత్థ హిమాలయపబ్బతస్స పరియోసానే మనుస్సానం సఞ్చరణట్ఠానే యదా విపస్సీ భగవా ఉదపాది, తదా అహం తాపసో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. **లసుణం ఉపజీవామీ**తి రత్తలసుణం రోపేత్వా తదేవ గోచరం కత్వా జీవికం కప్పేమీతి అత్థో. తేన వుత్తం “లసుణం మయ్హభోజన”న్తి.

౯౦. **ఖారియో పూరయిత్వానా**తి తాపసభాజనాని లసుణేన పూరయిత్వా కాజేనాదాయ **సఙ్ఘారామం** సఙ్ఘస్స వసనట్ఠానం హేమన్తాదీసు తీసు కాలేసు సఙ్ఘస్స చతూహి ఇరియాపథేహి వసనవిహారం **అగచ్ఛిం** అగమాసిన్తి అత్థో. **హట్ఠో హట్ఠేన చిత్తేనా**తి అహం సన్తుట్ఠో సోమనస్సయుత్తచిత్తేన సఙ్ఘస్స లసుణం అదాసిన్తి అత్థో.

౯౧. **విపస్సిస్స…పే.… నిరతస్సహన్తి** నరానం అగ్గస్స సేట్ఠస్స అస్స విపస్సిస్స భగవతో సాసనే నిరతో నిస్సేసేన రతో అహన్తి సమ్బన్ధో. **సఙ్ఘస్స…పే.… మోదహన్తి** అహం సఙ్ఘస్స లసుణదానం దత్వా **సగ్గమ్హి** సుట్ఠు అగ్గస్మిం దేవలోకే ఆయుకప్పం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవమానో మోదిం, సన్తుట్ఠో భవామీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

లసుణదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఆయాగదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతి**ఆదికం ఆయస్మతో ఆయాగదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో పరినిబ్బుతకాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సాసనే పసన్నో వడ్ఢకీనం మూలం దత్వా అతిమనోహరం దీఘం భోజనసాలం కారాపేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా పణీతేనాహారేన భోజేత్వా మహాదానం దత్వా చిత్తం పసాదేసి. సో యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసుయేవ సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా ఘటేన్తో వాయమన్తో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా న చిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. పుబ్బే కతపుఞ్ఞవసేన **ఆయాగత్థేరో**తి పాకటో.

౯౪. ఏవం సో కతపుఞ్ఞసమ్భారవసేన అరహత్తం పత్వా అత్తనా పుబ్బే కతకుసలకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **నిబ్బుతేతి వదతం** "మయం బుద్ధా"తి వదన్తానం అన్తరే **వరే** ఉత్తమే సిఖిమ్హి భగవతి పరినిబ్బుతేతి అత్థో. **హట్ఠో హట్ఠేన చిత్తేనా**తి సద్ధతాయ హట్ఠపహట్ఠో సోమనస్సయుత్తచిత్తతాయ పహట్ఠేన చిత్తేన **ఉత్తమం థూపం** సేట్ఠం చేతియం **అవన్దిం** పణామయిన్తి అత్థో.

౯౫. **వడ్ఢకీహి కథాపేత్వా**తి "భోజనసాలాయ పమాణం కిత్తక"న్తి పమాణం కథాపేత్వాతి అత్థో. **మూలం దత్వానహం తదా**తి తదా తస్మిం కాలే అహం కమ్మకరణత్థాయ తేసం వడ్ఢకీనం మూలం దత్వా **ఆయాగం** ఆయతం దీఘం భోజనసాలం అహం సన్తుట్ఠో సోమనస్సచిత్తేన కారపేసహం కారాపేసిం అహన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

౯౭. **ఆయాగస్స ఇదం ఫల**న్తి భోజనసాలదానస్స ఇదం విపాకన్తి అత్థో.

ఆయాగదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. ధమ్మచక్కికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో ధమ్మచక్కికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పుత్తదారేహి వడ్ఢితో విభవసమ్పన్నో మహాభోగో, సో రతనత్తయే పసన్నో సద్ధాజాతో ధమ్మసభాయం ధమ్మాసనస్స పిట్ఠితో రతనమయం ధమ్మచక్కం కారేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు నిబ్బత్తట్ఠానేసు సక్కసమ్పత్తిం చక్కవత్తిసమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా కమేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే ఉప్పన్నో విభవసమ్పన్నో సఞ్జాతసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా పుబ్బే కతకుసలనామసదిసనామేన **ధమ్మచక్కికత్థేరో**తి పాకటో జాతో అహోసి.

౧౦౨. సో పుఞ్ఞసమ్భారానురూపేన పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **సీహాసనస్స సమ్ముఖా**తి సీహస్స భగవతో నిసిన్నస్స సమ్ముఖా బుద్ధాసనస్స అభిముఖట్ఠానేతి అత్థో, **ధమ్మచక్కం మే ఠపిత**న్తి మయా ధమ్మచక్కాకారేన ఉభతో సీహరూపం దస్సేత్వా మజ్ఝే ఆదాససదిసం కారేత్వా కతం ధమ్మచక్కం ఠపితం పూజితం. కిం భూతం? విఞ్ఞూహి మేధావీహి "అతీవ సున్దర"న్తి **వణ్ణితం** థోమితం సుకతం ధమ్మచక్కన్తి సమ్బన్ధో.

౧౦౩. **చారువణ్ణోవ సోభామీ**తి సువణ్ణవణ్ణో ఇవ సోభామి విరోచామీతి అత్థో. "చతువణ్ణేహి సోభామీ"తిపి పాఠో, తస్స ఖత్తియబ్రాహ్మణవేస్ససుద్దజాతిసఙ్ఖాతేహి చతూహి వణ్ణేహి **సోభామి** విరోచామీతి అత్థో. **సయోగ్గబలవాహనో**తి సువణ్ణసివికాదీహి యోగ్గేహి చ సేనాపతిమహామత్తాదీహి సేవకేహి బలేహి చ హత్థిఅస్సరథసఙ్ఖాతేహి వాహనేహి చ సహితోతి అత్థో. **బహుజ్జనా** బహవో మనుస్సా **అనుయన్తా** మమానువత్తన్తా **నిచ్చం** నిచ్చకాలం పరివారేన్తీతి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ధమ్మచక్కికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. కప్పరుక్ఖియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో కప్పరుక్ఖియత్థేరస్స అపదానం (థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౬). అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తేసు తేసు భవేసు నిబ్బానాధిగమూపాయభూతాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో మహద్ధనో మహాభోగో సత్థరి పసన్నో సత్తహి రతనేహి విచిత్తం సువణ్ణమయం కప్పరుక్ఖం కారేత్వా సిద్ధత్థస్స భగవతో చేతియస్స సమ్ముఖే ఠపేత్వా పూజేసి. సో ఏవరూపం పుఞ్ఞం కత్వా యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో సుగతీసుయేవ సంసరన్తో కమేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా రతనత్తయే పసన్నో ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో సత్థు ఆరాధేత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా పుబ్బే కతకుసలనామేన **కప్పరుక్ఖియత్థేరో**తి పాకటో అహోసి.

౧౦౮. సో ఏవం పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **థూపసేట్ఠస్స సమ్ముఖాతి** సేట్ఠస్స ఉత్తమస్స ధాతునిహితథూపస్స చేతియస్స సమ్ముఖట్ఠానే **విచిత్తదుస్సే** అనేకవణ్ణేహి విసమేన విసదిసేన చిత్తేన మనోహరే చినపట్టసోమారపట్టాదికే దుస్సే . **లగేత్వా** ఓలగ్గేత్వా కప్పరుక్ఖం **ఠపేసిం** అహం పతిట్ఠపేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కప్పరుక్ఖియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

చతుత్థవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౫. ఉపాలివగ్గో

౧. భాగినేయ్యుపాలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఖీణాసవసహస్సేహీతిఆదికం ఆయస్మతో ఉపాలిత్థేరస్స భాగినేయ్యుపాలిత్థేరస్స అపదానం. ఏసో హి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తస్మిం తస్మిం భవే పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా గేహం పహాయ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తిలాభీ హుత్వా హిమవన్తే వాసం కప్పేసి. తస్మిం సమయే పదుముత్తరో భగవా వివేకకామో హిమవన్తం పావిసి. తాపసో భగవన్తం పుణ్ణచన్దమివ విరోచమానం దూరతోవ దిస్వా పసన్నమానసో అజినచమ్మం అంసే కత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ వన్దిత్వా ఠితకోవ దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం సిరసి పతిట్ఠపేత్వా అనేకాహి ఉపమాహి అనేకేహి థుతివచనేహి భగవన్తం థోమేసి. తం సుత్వా భగవా – "అయం తాపసో అనాగతే గోతమస్స నామ భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా వినయే తిఖిణపఞ్ఞానం అగ్గో భవిస్సతీ"తి బ్యాకరణమదాసి. సో యావతాయుకం ఠత్వా అపరిహీనజ్ఝానో బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి. తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థునగరే ఉపాలిత్థేరస్స భాగినేయ్యో హుత్వా నిబ్బత్తి. సో కమేన వుద్ధిప్పత్తో మాతులస్స ఉపాలిత్థేరస సన్తికే పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. సో అత్తనో ఆచరియస్స సమీపే వసితత్తా వినయపఞ్హే తిఖిణఞాణో అహోసి. అథ భగవా "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం వినయపఞ్హే తిఖిణపఞ్ఞానం భిక్ఖూనం యదిదం భాగినేయ్యుపాలీ"తి తం ఏతదగ్గట్ఠానే ఠపేసి.

౧. సో ఏవం ఏతదగ్గట్ఠానం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఖీణాసవసహస్సేహీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఆ** సమన్తతో యావభవగ్గా సవన్తి పవత్తన్తీతి ఆసవా. కామాసవాదయో చత్తారో ఆసవా, తే ఖీణా సోసితా విసోసితా విద్ధంసితా యేహి తేతి ఖీణాసవా, తేయేవ సహస్సా ఖీణాసవసహస్సా, తేహి ఖీణాసవసహస్సేహి . **పరేతో** పరివుతో **లోకనాయకో** లోకస్స నిబ్బానపాపనకో వివేకం అనుయుత్తో పటిసల్లితుం ఏకీభవితుం గచ్ఛతేతి సమ్బన్ధో.

౨. **అజినేన నివత్థోహ**న్తి అహం అజినమిగచమ్మేన పటిచ్ఛన్నో, అజినచమ్మవసనోతి అత్థో. **తిదణ్డపరిధారకో**తి కుణ్డికట్ఠపనత్థాయ తిదణ్డం గహేత్వా ధారేన్తోతి అత్థో. భిక్ఖుసఙ్ఘేన పరిబ్యూళ్హం పరివారితం లోకనాయకం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. సేసం పాకటమేవాతి.

భాగినేయ్యుపాలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సోణకోళివిసత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అనోమదస్సిస్స మునినోతిఆదికం ఆయస్మతో కోళివిసత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వయప్పత్తో పుత్తదారేహి వడ్ఢితో విభవసమ్పన్నో భగవతో చఙ్కమనత్థాయ సోభనం చఙ్కమం కారేత్వా సుధాపరికమ్మం కారేత్వా ఆదాసతలమివ సమం విజ్జోతమానం కత్వా దీపధూపపుప్ఫాదీహి సజ్జేత్వా భగవతో నియ్యాదేత్వా బుద్ధప్పముఖం

భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేనాహారేన పూజేసి. సో ఏవం యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తో. తత్థ పాళియా వుత్తనయేన దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అన్తరా ఓక్కాకకులప్పసుతోతి తం సబ్బం పాళియా వుత్తానుసారేన వేదితబ్బం. పచ్ఛిమభవే పన కోలియరాజవంసే జాతో వయప్పత్తో కోటిఅగ్ఘనకస్స కణ్ణపిళన్ధనస్స ధారితత్తా **కోటికణ్ణో**తి, **కుటికణ్ణో**తి చ పాకటో అహోసి. సో భగవతి పసన్నో ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౨౫. సో అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అనోమదస్సిస్స మునినో**తిఆదిమాహ. తత్థ **అనోమదస్సిస్సా**తి అనోమం అలామకం సున్దరం దస్సనం ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణపటిమణ్డితత్తా బ్యామప్పభామణ్డలోపసోభితత్తా ఆరోహపరిణాహేన సమన్నాగతత్తా చ దస్సనీయం సరీరం యస్స భగవతో సో అనోమదస్సీ, తస్స అనోమదస్సిస్స మునినోతి అత్థో. **తాదినో**తి ఇట్ఠానిట్ఠేసు అకమ్పియసభావస్స. **సుధాయ లేపనం కత్వా**తి సుధాయ అవలిత్తం కత్వా దీపధూపపుప్ఫధజపటాకాదీహి చ అలఙ్కతం చఙ్కమం **కారయిం** అకాసిన్తి అత్థో. సేసగాథానం అత్థో పాళియా అనుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యోవ.

౩౫. పరివారసమ్పత్తిధనసమ్పత్తిసఙ్ఖాతం యసం ధారేతీతి యసోధరో, సబ్బే ఏతే సత్తసత్తతిచక్కవత్తిరాజానో యసోధరనామేన ఏకనామకాతి సమ్బన్ధో.

౫౨. **అఙ్గీరసో**తి అఙ్గతో సరీరతో నిగ్గతా రస్మి యస్స సో అఙ్గీరసో, ఛన్దదోసమోహభయాగతీహి వా పాపాచారవసేన వా చతురాపాయం న గచ్ఛతీతి నాగో, మహన్తో పూజితో చ సో నాగో చేతి **మహానాగో**. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కోళివిసత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. కాళిగోధాపుత్తభద్దియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరసమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో భద్దియస్స కాళిగోధాపుత్తత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పుత్తదారేహి వడ్ఢితో నగరవాసినో పుఞ్ఞాని కరోన్తే దిస్వా సయమ్పి పుఞ్ఞాని కాతుకామో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా థూలపటలికాదిఅనేకాని మహారహాని సయనాని పఞ్ఞాపేత్వా తత్థ నిసిన్నే భగవతి ససఙ్ఘే పణీతేనాహారేన భోజేత్వా మహాదానం అదాసి. సో ఏవం యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కాళిగోధాయ నామ దేవియా పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. సో విఞ్ఞుతం పత్తో ఆరోహపరిణాహహత్థపాదరూపసమ్పత్తియా భద్దత్తా చ కాళిగోధాయ దేవియా పుత్తత్తా చ **భద్దియో కాళిగోధాపుత్తో**తి పాకటో. సత్థరి పసీదిత్వా మాతాపితరో ఆరాధేత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౫౪. సో అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరసమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **మేత్తచిత్త**న్తి మిజ్జతి సినేహతి నన్దతి సబ్బసత్తేతి మేత్తా, మేత్తాయ సహగతం చిత్తం మేత్తచిత్తం, తం యస్స భగవతో అత్థీతి మేత్తచిత్తో, తం మేత్తచిత్తం. **మహాముని**న్తి సకలభిక్ఖూనం మహన్తత్తా మహాముని, తం పదుముత్తరం సమ్బుద్ధన్తి సమ్బన్ధో. **జనతా సబ్బా**తి సబ్బో జనకాయో, సబ్బనగరవాసినోతి

అత్థో. **సబ్బలోకగ్గనాయక**న్తి సకలలోకస్స అగ్గం సేట్ఠం నిబ్బానస్స నయనతో పాపనతో నాయకం పదుముత్తరసమ్బుద్ధం జనతా **ఉపేతి** సమీపం గచ్ఛతీతి సమ్బన్ధో.

౧౩. సత్తుకఞ్చ బద్ధకఞ్చాతి బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తుసఙ్ఖాతం **ఆమిసం**. అథ వా భత్తపూపఖజ్జభోజ్జయాగుఆదయో యావకాలికత్తా **ఆమిసం** పానభోజనఞ్చ గహేత్వా పుఞ్ఞక్ఖేత్తే అనుత్తరే సత్థునో దదన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౮. ఆసనం బుద్ధయుత్తకన్తి బుద్ధయోగ్గం బుద్ధారహం బుద్ధానుచ్ఛవికం సత్తరతనమయం ఆసనన్తి అత్థో. సేసం నయానుయోగేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

కాళిగోధాపుత్తభద్దియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. సన్నిట్ఠాపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అరఞ్ఞే కుటికం కత్వాతిఆదికం ఆయస్మతో సన్నిట్ఠాపకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరబన్ధనేన బద్ధో ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా వత్థుకామకిలేసకామే పహాయ హిమవన్తస్స అవిదూరే పబ్బతన్తరే అరఞ్ఞవాసం కప్పేసి. తస్మిం కాలే పదుముత్తరో భగవా వివేకకామతాయ తం ఠానం పాపుణి. అథ సో తాపసో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో వన్దిత్వా నిసీదనత్థాయ తిణసన్థరం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. తత్థ నిసిన్నం భగవన్తం అనేకేహి మధురేహి తిణ్డుకాదీహి ఫలాఫలేహి సన్తప్పేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తతో చుతో దేవేసు చ మనుస్సేసు చ అపరాపరం సంసరన్తో ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధాసమ్పన్నో పబ్బజితో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. ఖురగ్గే అరహత్తఫలప్పత్తియం వియ నిరుస్సాహేనేవ సన్తిపదసఙ్ఖాతే నిబ్బానే సుట్ఠు ఠితత్తా **సన్నిట్ఠాపకత్థేరో**తి పాకటో.

౨౦. అరహా పన హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అరఞ్ఞే కుటికం కత్వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **అరఞ్ఞే**తి సీహబ్యగ్ఘాదీనం భయేన మనుస్సా ఏత్థ న రజ్జన్తి న రమన్తి న అల్లీయన్తీతి అరఞ్ఞం, తస్మిం అరఞ్ఞే. **కుటిక**న్తి తిణచ్ఛదనకుటికం కత్వా పబ్బతన్తరే **వసామి** వాసం కప్పేసిన్తి అత్థో. లాభేన చ అలాభేన చ యసేన చ అయసేన చ సన్తుట్ఠో విహాసిన్తి సమ్బన్ధో.

౨౨. జలజుత్తమనామకన్తి జలే జాతం జలజం, పదుమం, జలజం ఉత్తమం జలజుత్తమం, జలజుత్తమేన సమానం నామం యస్స సో జలజుత్తమనామకో, తం జలజుత్తమనామకం బుద్ధన్తి అత్థో. సేసం పాళినయానుయోగేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సన్నిట్ఠాపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. పఞ్చహత్థియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుమేధో నామ సమ్బుద్ధోతిఆదికం ఆయస్మతో పఞ్చహత్థియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా రతనత్తయే పసన్నో విహాసి. తస్మిం సమయే పఞ్చఉప్పలహత్థాని ఆనేసుం. సో తేహి పఞ్చఉప్పలహత్థేహి వీథియం చరమానం సుమేధం భగవన్తం పూజేసి. తాని గన్త్వా ఆకాసే వితానం హుత్వా ఛాయం కురుమానాని తథాగతేనేవ సద్ధిం గచ్ఛింసు. సో తం దిస్వా సోమనస్సజాతో పీతియా ఫుట్ఠసరీరో యావజీవం తదేవ పుఞ్ఞం అనుస్సరిత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో అపరాపరం సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. కతకుసలనామేన **పఞ్చహత్థియత్థేరో**తి పాకటో.

౭౭. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పచ్చక్ఖతో పఞ్ఞాయ దిట్ఠపుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమేధో నామ సమ్బుద్ధో**తిఆదిమాహ. తత్థ **సుమేధో**తి సున్దరా మేధా చతుసచ్చపటివేధపటిసమ్భిదాదయో పఞ్ఞా యస్స సో భగవా సుమేధో సమ్బుద్ధో **అన్తరాపణే** అన్తరవీథియం గచ్ఛతీతి సమ్బన్ధో. **ఓక్ఖిత్తచక్ఖూ**తి అధోఖిత్తచక్ఖు. **మితభాణీ**తి పమాణం ఞత్వా భణనసీలో, పమాణం జానిత్వా ధమ్మం దేసేతీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పఞ్చహత్థియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. పదుమచ్ఛదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో పదుమచ్ఛదనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతపుఞ్ఞసమ్భారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే పసన్నో పరినిబ్బుతస్స విపస్సిస్స భగవతో చితకం పదుమపుప్ఫేహి పూజేసి. సో తేనేవ చిత్తప్పసాదేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో సుగతీసుయేవ సంసరన్తో దిబ్బసమ్పత్తిం మనుస్ససమ్పత్తిఞ్చాతి ద్వే సమ్పత్తియో అనేకక్ఖత్తుం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం అమ్హాకం సమ్మాసమ్బుద్ధకాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా సాసనే పబ్బజితో ఘటేన్తో వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. తస్స రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానాదీసు తత్థ తత్థ విహరన్తస్స విహారో పదుమపుప్ఫేహి ఛాదీయతి, తేన సో **పదుమచ్ఛదనియత్థేరో**తి పాకటో.

౮౩. అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **నిబ్బుతే**తి ఖన్ధపరినిబ్బానేన పరినిబ్బుతే సత్థరి, విపస్సిస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సరీరే చితమానియమానే చితకే ఆరోపితే సుపుల్లం పదుమకలాపం అహం గహేత్వా చితకం **ఆరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో. సేసగాథాసు హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

పదుమచ్ఛదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. సయనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో సయనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే అఞ్ఞతరస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి

పసీదిత్వా హత్థిదణ్డసువణ్ణాదీహి సయనత్థాయ మఞ్చం కారేత్వా అనగ్ఘేహి విచిత్తత్థరణేహి అత్థరిత్వా భగవన్తం పూజేసి. సో భగవా తస్సానుకమ్పాయ పటిగ్గహేత్వా అనుభవి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దిబ్బమనుస్ససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సాసనే పసన్నో పబ్బజిత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామేన **సయనదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౮౮. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం పాళినయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సయనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. చఙ్కమనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అత్థదస్సిస్స మునినోతిఆదికం ఆయస్మతో చఙ్కమనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తేసు తేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా ఉచ్చవత్థుకం సుధాపరికమ్మకతం రజతరాసిసదిసం సోభమానం చఙ్కమం కారేత్వా ముత్తదలసదిసం సేతపులినం అత్థరిత్వా భగవతో అదాసి. పటిగ్గహేసి భగవా, చఙ్కమం పటిగ్గహేత్వా చ పన సుఖం కాయచిత్తసమాధిం అప్పేత్వా "అయం అనాగతే గోతమస్స భగవతో సాసనే సావకో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు అపరాపరం సంసరన్తో ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాసమ్పన్నో సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా కతపుఞ్ఞనామేన **చఙ్కమనదాయకత్థేరో**తి పాకటో అహోసి.

౯౩. సో ఏకదివసం అత్తనా పుబ్బే కతపుఞ్ఞకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అత్థదస్సిస్స మునినో**తిఆదిమాహ. తత్థ **అత్థదస్సిస్సా**తి అత్థం పయోజనం వుద్ధిం విరూళ్హిం నిబ్బానం దక్ఖతి పస్సతీతి అత్థదస్సీ, అథ వా అత్థం నిబ్బానం దస్సనసీలో జాననసీలోతి అత్థదస్సీ, తస్స అత్థదస్సిస్స మునినో మోనేన ఞాణేన సమన్నాగతస్స భగవతో మనోరమం మనల్లీనం భావనీయం మనసి కాతబ్బం చఙ్కమం కారేసిన్తి సమ్బన్ధో. సేసం వుత్తనయానుసారేనేవ సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

చఙ్కమనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సుభద్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో లోకవిదూతిఆదికం ఆయస్మతో సుభద్దత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే నిబ్బానాధిగమనత్థాయ పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే సద్ధాసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బతో విఞ్ఞుతం పత్వా ఘరబన్ధనేన బద్ధో రతనత్తయే పసన్నో పరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నం పదుముత్తరం భగవన్తం దిస్వా సన్నిపతితా దససహస్సచక్కవాళదేవతాయో చ దిస్వా పసన్నమానసో నిగ్గుణ్డికేటకనీలకాసోకాసితాదిఅనేకేహి సుగన్ధపుప్ఫేహి పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో చవిత్వా

తుసితాదీసు దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా తతో మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానేసు చ సుగన్ధేహి పుప్ఫేహి పూజితో అహోసి. ఇమస్మిం పన బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో కామేసు ఆదీనవం దిస్వాపి యావ బుద్ధస్స భగవతో పరినిబ్బానకాలో తావ అలద్ధబుద్ధదస్సనో భగవతో పరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నకాలేయేవ పబ్బజిత్వా అరహత్తం పాపుణి. పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామేన **సుభద్దో**తి పాకటో అహోసి.

౧౧౧. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సవసేన పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో లోకవిదూ**తిఆదిమాహ. తం ఉత్తానత్థమేవ. **సుణాథ మమ భాసతో...పే.... నిబ్బాయిస్సతినాసవో**తి ఇదం పరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నోవ పదుముత్తరో భగవా బ్యాకాసి.

పఞ్చమభాణవారవణ్ణనా సమత్తా.

౧౧౫. సో అత్తనో పటిపత్తిం దస్సేన్తో **పుబ్బకమ్మేన సంయుత్తో**తిఆదిమాహ. **ఏకగ్గో**తి ఏకగ్గచిత్తో. **సుసమాహితో**తి సుట్ఠు సమాహితో, సన్తకాయచిత్తోతి అత్థో. **బుద్ధస్స ఓరసో పుత్తో**తి బుద్ధస్స ఉరసా హదయేన నిగ్గతఓవాదానుసాసనిం సుత్వా పత్తఅరహత్తఫలోతి అత్థో. **ధమ్మజోమ్హి సునిమ్మితో**తి ధమ్మతో కమ్మట్ఠానధమ్మతో జాతో అరియాయ జాతియా సునిమ్మితో సుట్ఠు నిప్ఫాదితసబ్బకిచ్చో అమ్హి భవామీతి అత్థో.

౧౧౬. **ధమ్మరాజం ఉపగమ్మా**తి ధమ్మేన సబ్బసత్తానం రాజానం ఇస్సరభూతం భగవన్తం ఉపగన్త్వా సమీపం గన్త్వాతి అత్థో. **అపుచ్ఛిం పఞ్హముత్తమ**న్తి ఉత్తమం ఖన్ధాయతనధాతుసచ్చసముప్పాదాదిపటిసంయుత్తం పఞ్హం అపుచ్ఛిన్తి అత్థో. **కథయన్తో చ మే పఞ్హ**న్తి ఏసో అమ్హాకం భగవా మే మయ్హం పఞ్హం కథయన్తో బ్యాకరోన్తో. **ధమ్మసోతం ఉపానయీ**తి అనుపాదిసేసనిబ్బానధాతుసఙ్ఖాతం ధమ్మసోతం ధమ్మపవాహం ఉపానయి పాపేసీతి అత్థో.

౧౧౮. **జలజుత్తమనాయకో**తి పదుముత్తరనామకో మ-కారస్స య-కారం కత్వా కతవోహారో. **నిబ్బాయి అనుపాదానో**తి ఉపాదానే పఞ్చక్ఖన్ధే అగ్గహేత్వా నిబ్బాయి న పఞ్ఞాయి అదస్సనం అగమాసి, మనుస్సలోకాదీసు కత్థచిపి అపతిట్ఠితోతి అత్థో. **దీపోవ తేలసఙ్ఖయా**తి వట్టితేలానం సఙ్ఖయా అభావా పదీపో ఇవ నిబ్బాయీతి సమ్బన్ధో.

౧౧౯. **సత్తయోజనికం ఆసీ**తి తస్స పరినిబ్బుతస్స పదుముత్తరస్స భగవతో రతనమయం థూపం సత్తయోజనుబ్బేధం ఆసి అహోసీతి అత్థో. **ధజం తత్థ అపూజేసి**న్తి తత్థ తస్మిం చేతియే సబ్బభద్దం సబ్బతో భద్దం సబ్బసో మనోరమం ధజం పూజేసిన్తి అత్థో.

౧౨౦. **కస్సపస్స చ బుద్ధస్సా**తి పదుముత్తరస్స భగవతో కాలతో పట్ఠాయ ఆగతస్స దేవమనుస్సేసు సంసరతో మే మయ్హం ఓరసో పుత్తో తిస్సో నామ కస్సపస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అగ్గసావకో జినసాసనే బుద్ధసాసనే దాయాదో ఆసి అహోసీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౧. **తస్స హీనేన మనసా**తి తస్స మమ పుత్తస్స తిస్సస్స అగ్గసావకస్స హీనేన లామకేన మనసా చిత్తేన **అభద్దకం** అసున్దరం అయుత్తకం "అన్తకో పచ్ఛిమో"తి **వాచం** వచనం **అభాసిం** కథేసిన్తి అత్థో. **తేన కమ్మవిపాకేనా**తి తేన అరహన్తభక్ఖానసఙ్ఖాతస్స అకుసలకమ్మస్స విపాకేన. **పచ్ఛిమే అద్దసం జిన**న్తి పచ్ఛిమే పరియోసానే పరినిబ్బానకాలే

మల్లానం ఉపవత్తనే సాలవనే పరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నం జినం జితసబ్బమారం అమ్హాకం గోతమసమ్మాసమ్బుద్ధం అద్దసం అహన్తి అత్థో. “పచ్ఛా మే ఆసి భద్దక”న్తిపి పాఠో. తస్స **పచ్ఛా** తస్స భగవతో అవసానకాలే నిబ్బానాసన్నకాలే **మే** మయ్హం **భద్దకం** సున్దరం చతుసచ్చపటివిజ్ఝనం **ఆసి** అహోసీతి అత్థో.

౧౨౨. పబ్బాజేసి మహావీరోతి మహావీరియో సబ్బసత్తహితో కరుణాయుత్తో జితమారో ముని మల్లానం ఉపవత్తనే సాలవనే పచ్ఛిమే సయనే పరినిబ్బానమఞ్చే సయితోవ మం పబ్బాజేసీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౩. అజ్జేవ దాని పబ్బజ్జాతి అజ్జ ఏవ భగవతో పరినిబ్బానదివసేయేవ మమ పబ్బజ్జా, తథా అజ్జ ఏవ ఉపసమ్పదా, అజ్జ ఏవ ద్విపదుత్తమస్స సమ్ముఖా పరినిబ్బానం అహోసీతి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సుభద్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. చున్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో చున్దత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతపుఞ్ఞసమ్భారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థరి పసీదిత్వా సత్తరతనమయం సువణ్ణగ్ఘియం కారేత్వా సుమనపుప్ఫేహి ఛాదేత్వా భగవన్తం పూజేసి. తాని పుప్ఫాని ఆకాసం సముగ్గన్త్వా వితానాకారేన అట్ఠంసు. అథ నం భగవా “అనాగతే గోతమస్స నామ భగవతో సాసనే చున్దో నామ సావకో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తతో చుతో దేవలోకే ఉపపన్నో కమేన ఛసు కామావచరదేవేసు సుఖం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే బ్రాహ్మణకులే రూపసారియా పుత్తో సారిపుత్తత్థేరస్స కనిట్ఠో హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్స విఞ్ఞుతం పత్తస్స ఆరోహపరిణాహరూపవయానం సున్దరతాయ సకారస్స చకారం కత్వా **చున్దో**తి నామం కరింసు. సో వయప్పత్తో ఘరావాసే ఆదీనవం పబ్బజ్జాయ చ ఆనిసంసం దిస్వా భాతుత్థేరస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧౨౫. సో పత్తఅరహత్తఫలో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **అగ్ఘియ**న్తిఆదయోపి ఉత్తానత్థాయేవ.

౧౨౮. వితిణ్ణకఙ్ఖో సమ్బుద్ధోతి విసేసేన మగ్గాధిగమేన విచికిచ్ఛాయ ఖేపితత్తా వితిణ్ణకఙ్ఖో అసంసయో సమ్బుద్ధో. **తిణ్ణోఘేహి పురక్ఖతో**తి కామోఘాదీనం చతున్నం ఓఘానం తిణ్ణత్తా అతిక్కన్తత్తా ఓఘతిణ్ణేహి ఖీణాసవేహి పురక్ఖతో పరివారితోతి అత్థో. బ్యాకరణగాథా ఉత్తానత్థాయేవ.

౧౩౮. ఉపట్ఠహిం మహావీరన్తి ఉత్తమత్థస్స నిబ్బానస్స **పత్తియా** పాపుణనత్థాయ కప్పసతసహస్సాధికేసు చతురాసఙ్ఖ్యేయ్యేసు కప్పేసు పారమియో పూరేన్తేన కతవీరియత్తా మహావీరం బుద్ధం ఉపట్ఠహిం ఉపట్ఠానం అకాసిన్తి అత్థో. **అఞ్ఞే చ పేసలే బహూ**తి న కేవలమేవ బుద్ధం ఉపట్ఠహిం, పేసలే పియసీలే సీలవన్తే అఞ్ఞే చ బహుఅగ్గప్పత్తే సావకే, **మే** మయ్హం **భాతరం** సారిపుత్తత్థేరఞ్చ ఉపట్ఠహిన్తి సమ్బన్ధో.

౧౪౦. భాతరం మే ఉపట్ఠహిత్వాతి మయ్హం భాతరం ఉపట్ఠహిత్వా వత్తపటివత్తం కత్వా తస్స పరినిబ్బుతకాలే భగవతో పరమం పరినిబ్బుతత్తా తస్స ధాతుయో గహేత్వా పత్తమ్హి ఓకిరిత్వా లోకజేట్ఠస్స నరానం ఆసభస్స బుద్ధస్స **ఉపనామేసిం** అదాసిన్తి అత్థో.

౧౪౧. ఉభో హత్థేహి పగ్గయ్హాతి తం మహా దిన్నం ధాతుం సో భగవా అత్తనో ఉభోహి హత్థేహి పకారేన గహేత్వా తం ధాతుం సంసుట్ఠు దస్సయన్తో **అగ్గసావకం** సారిపుత్తత్థేరం **కిత్తయి** పకాసేసీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

చున్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

పఞ్చమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౬. బీజనివగ్గో

౧. విధూపనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో విధూపనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు పూరితపుఞ్ఞసమ్భారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో విభవసమ్పన్నో సద్ధాజాతో భగవతి పసన్నో గిమ్హకాలే సువణ్ణరజతముత్తామణిమయం బీజనిం కారేత్వా భగవతో అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సంసరన్తో ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్స అమ్హాకం సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఉప్పన్నకాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో ఘరబన్ధనేన బన్ధిత్వా ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా పబ్బజ్జాయ చ ఆనిసంసం దిస్వా సద్ధాసమ్పన్నో సాసనే పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧. సో "కేన మయా పుఞ్ఞకమ్మేన అయం లోకుత్తరసమ్పత్తి లద్ధా"తి అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరన్తో తం పచ్చక్ఖతో ఞత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **బీజనికా మయా దిన్నా**తి విసేసేన సన్తాపయన్తానం సత్తానం సన్తాపం నిబ్బాపేన్తి సీతలం వాతం జనేతీతి బీజనీ, బీజనీయేవ బీజనికా, సా సత్తరతనమయా విజ్జోతమానా బీజనికా మయా కారాపేత్వా దిన్నాతి అత్థో.

విధూపనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సతరంసిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఉచ్చియం సేలమారుయ్హాతిఆదికం ఆయస్మతో సతరంసిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సక్కటబ్యాకరణే వేదత్తయే చ పారఙ్గతో ఘరావాసం పహాయ అరఞ్ఞం పవిసిత్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వాసం కప్పేసి. తస్మిం సమయే పదుముత్తరో భగవా వివేకకామతాయ ఉచ్చం ఏకం పబ్బతం ఆరుయ్హ జలితగ్గిక్ఖన్ధో వియ నిసీది. తం తథానిసిన్నం భగవన్తం దిస్వా తాపసో సోమనస్సజాతో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అనేకేహి కారణేహి థోమేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తతో చుతో ఛసు కామావచరదేవేసు దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో మనుస్సలోకే సతరంసీ నామ చక్కవత్తీ రాజా హుత్వా నిబ్బత్తి. తమ్పి సమ్పత్తిం అనేకక్ఖత్తుం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో పుబ్బపుఞ్ఞసమ్భారవసేన ఞాణస్స పరిపక్కత్తా సత్తవస్సికోవ పబ్బజిత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౮-౯. సో "అహం కేన కమ్మేన సత్తవస్సికోవ సన్తిపదం అనుప్పత్తోస్మీ"తి సరమానో పుబ్బకమ్మం ఞాణేన పచ్చక్ఖతో దిస్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం ఉదానవసేన పకాసేన్తో **ఉచ్చియం సేలమారుయ్హా**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఉచ్చియ**న్తి ఉచ్చం సేలమయం పబ్బతం ఆరుయ్హ నిసీది పదుముత్తరోతి సమ్బన్ధో. **పబ్బతస్సావిదూరమ్హీ**తి భగవతో నిసిన్నస్స పబ్బతస్స ఆసన్నట్ఠానేతి అత్థో. **బ్రాహ్మణో మన్తపారగూ**తి మన్తసఙ్ఖాతస్స వేదత్తయస్స పారం పరియోసానం కోటిం గతో ఏకో బ్రాహ్మణోతి అత్థో, అఞ్ఞం వియ అత్తానం నిద్దిసతి అయం మన్తపారగూతి. **ఉపవిట్ఠం మహావీర**న్తి తస్మిం పబ్బతే నిసిన్నం వీరవన్తం జినం, కిం విసిట్ఠం? **దేవదేవం** సకలఛకామావచరబ్రహ్మదేవానం అతిదేవం **నరాసభం** నరానం ఆసతం సేట్ఠం

లోకనాయకం సకలసత్తలోకం నయన్తం నిబ్బానం పాపేన్తం అహం **అఞ్జలిం** దసనఖసమోధానఞ్జలిపుటం సిరసి ముద్ధని **పగ్గహేత్వాన** పతిట్ఠపేత్వా **సన్థవిం** సుత్థుం థోమేసిన్తి సమ్బన్ధో.

౧౨. అభాసథాతి "యేనాయం అఞ్జలీ దిన్నో...పే.... అరహా సో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సతరంసిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. సయనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో సయనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా సుఖమనుభవన్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సత్థరి పసన్నో దన్తసువణ్ణరజతముత్తమణిమయం మహారహం మఞ్చం కారాపేత్వా చీనపట్టకమ్బలాదీని అత్థరిత్వా సయనత్థాయ భగవతో అదాసి. భగవా తస్స అనుగ్గహం కరోన్తో తత్థ సయి . సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో తదనురూపం ఆకాసగమనసుఖసేయ్యాదిసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా విపస్సన్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౦. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

౨౧. సుఖేత్తే బీజసమ్పదాతి యథా తిణకచవరరహితే కద్దమాదిసమ్పన్నే సుఖేత్తే వుత్తబీజాని సాదుఫలాని నిప్ఫాదేన్తి, ఏవమేవ రాగదోసాదిదియడ్ఢసహస్సకిలేససఙ్ఖాతతిణకచవరరహితే సుద్ధసన్తానే పుఞ్ఞక్ఖేత్తే వుత్తదానాని అప్పానిపి సమానాని మహప్ఫలాని హోన్తీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సయనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. గన్ధోదకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో గన్ధోదకియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమమునివరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో పరినిబ్బుతే భగవతి నగరవాసినో బోధిపూజం కురుమానే దిస్వా విచిత్తఘటే చన్దనకప్పురాగరుఆదిమిస్సకసుగన్ధోదకేన పూరేత్వా బోధిరుక్ఖం అభిసిఞ్చి. తస్మిం ఖణే దేవో మహాధారాహి పవస్సి. తదా సో అసనిపాతేన కాలం కతో. తేనేవ పుఞ్ఞకమ్మేన దేవలోకే నిబ్బత్తి, తత్థేవ ఠితో "అహో బుద్ధో, అహో ధమ్మో"తిఆదిగాథాయో అభాసి. ఏవం సో దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా సబ్బపరిళాహవిప్పముత్తో నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సీతిభావముపగతో సుఖితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం ఆరభిత్వా విపస్సన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. పుబ్బే కతపుఞ్ఞేన **గన్ధోదకియత్థేరో**తి పాకటో అహోసి.

౨౫. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముతరస్సా**తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **మహాబోధిమహో అహూ**తి మహాబోధిరుక్ఖస్స పూజా అహోసీతి అత్థో. **విచిత్తం ఘటమాదాయా**తి అనేకేహి చిత్తకమ్మసువణ్ణకమ్మేహి విచిత్తం సోభమానం గన్ధోదకపుణ్ణం ఘటం గహేత్వాతి అత్థో . **గన్ధోదకమదాసహన్తి** గన్ధోదకం అదాసిం, అహం గన్ధోదకేన అభిసిఞ్చిన్తి అత్థో.

౨౬. న్హానకాలే చ బోధియాతి బోధియా పూజాకరణసమయేతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

గన్ధోదకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. ఓపవయ్హత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో ఓపవయ్హత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరజినాదిచ్చే లోకే పాతుభూతే ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ మహద్ధనో మహాభోగో ఘరావాసం వసమానో సాసనే పసన్నో సత్థరి పసాదబహుమానో ఆజానీయేన సిన్ధవేన పూజం అకాసి, పూజేత్వా చ పన "బుద్ధాదీనం సమణానం హత్థిఅస్సాదయో న కప్పన్తి, కప్పియభణ్డం దస్సామీ"తి చిన్తేత్వా తం అగ్ఘాపేత్వా తదగ్ఘనకేన కహాపణేన కప్పియం కప్పాసికకమ్బలకోజవాదికం చీవరం కప్పూరతక్కోలాదికం భేసజ్జపరిక్ఖారఞ్చ అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవేసు చ మనుస్సేసు చ హత్థిఅస్సాదిఅనేకవాహనసమ్పన్నో సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాసమ్పన్నో సాసనే పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా మగ్గపటిపాటియా అరహత్తే పతిట్ఠాసి, పుబ్బే కతపుఞ్ఞసమ్భారవసేన **ఓపవయ్హత్థేరో**తి పాకటో అహోసి.

౩౩. సో "కేన ను ఖో కారణేన ఇదం మయా సన్తిపదం అధిగత"న్తి ఉపధారేన్తో పుబ్బకమ్మం ఞాణేన పచ్చక్ఖతో ఞత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం ఉదానవసేన పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **ఆజానీయమదాసహన్తి** ఆజానీయం ఉత్తమజాతిసిన్ధవం అహం అదాసిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౩౫. సపత్తభారోతి సస్స అత్తనో పత్తాని అట్ఠ పరిక్ఖారాని భారాని యస్స సో సపత్తభారో, అట్ఠపరిక్ఖారయుత్తోతి అత్థో.

౩౬. ఖమనీయమదాసహన్తి ఖమనీయయోగ్గం చీవరాదికప్పియపరిక్ఖారన్తి అత్థో.

౪౦. చరిమోతి పరియోసానో కోటిప్పత్తో భవోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఓపవయ్హత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. సపరివారాసనత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో సపరివారాసనత్థేరస్స అపదానం. సోపి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాజాతో సాసనే పసన్నో దానఫలం సద్దహన్తో నానగ్గరసభోజనేన భగవతో పిణ్డపాతం అదాసి, దత్వా చ పన

భోజనసాలాయం భోజనత్థాయ నిసిన్నాసనం జాతిసుమనమల్లికాదీహి అలఙ్కరి. భగవా చ భత్తానుమోదనమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అనేకవిధం సమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధో పసన్నో పబ్బజిత్వా న చిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౩. సో ఏవం పత్తసన్తిపదో "కేన ను ఖో పుఞ్ఞేన ఇదం సన్తిపదం అనుప్పత్త"న్తి ఞాణేన ఉపధారేన్తో పుబ్బకమ్మం దిస్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **పిణ్డపాతం అదాసహ**న్తి తత్థ తత్థ లద్ధానం పిణ్డానం కబళం కబళం కత్వా పాతబ్బతో ఖాదితబ్బతో ఆహారో పిణ్డపాతో, తం పిణ్డపాతం భగవతో అదాసిం, భగవన్తం భోజేసిన్తి అత్థో.

౪౪. **అకిత్తయి పిణ్డపాత**న్తి మయా దిన్నపిణ్డపాతస్స గుణం ఆనిసంసం పకాసేసీతి అత్థో.

౪౮. **సంవుతో పాతిమోక్ఖస్మి**న్తి పాతిమోక్ఖసంవరసీలేన సంవుతో పిహితో పటిచ్ఛన్నోతి అత్థో. **ఇన్ద్రియేసు చ పఞ్చసూ**తి చక్ఖున్ద్రియాదీసు పఞ్చసు ఇన్ద్రియేసు రూపాదీహి గోపితో ఇన్ద్రియసంవరసీలఞ్చ గోపితోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సపరివారాసనత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. పఞ్చదీపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో పఞ్చదీపకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో ఉప్పన్నుప్పన్నభవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసే వసన్తో భగవతో ధమ్మం సుత్వా సమ్మాదిట్ఠియం పతిట్ఠితో సద్ధో పసన్నో మహాజనేహి బోధిపూజం కయిరమానం దిస్వా సయమ్పి బోధిం పరివారేత్వా దీపం జాలేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో చక్కవత్తిసమ్పత్తిఆదయో అనుభవిత్వా సబ్బత్థేవ ఉప్పన్నభవే జలమానో జోతిసమ్పన్నవిమానాదీసు వసిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, దీపపూజానిస్సన్దేన **దీపకత్థేరో**తి పాకటో.

౩౦. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **ఉజుదిట్ఠి అహోసహ**న్తి వఙ్కం మిచ్ఛాదిట్ఠిం ఛడ్డేత్వా ఉజు అవఙ్కం నిబ్బానాభిముఖం పాపుణనసమ్మాదిట్ఠి అహోసిన్తి అత్థో.

౩౧. **పదీపదానం పాదాసి**న్తి ఏత్థ పకారేన దిబ్బతి జోతతీతి పదీపో, తస్స దానం పదీపదానం, తం అదాసిం పదీపపూజం అకాసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

పఞ్చదీపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ధజదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో ధజదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా సున్దరేహి అనేకేహి వత్థేహి ధజం కారాపేత్వా ధజపూజం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన ఉప్పన్నుప్పన్నభవే ఉచ్చకులే నిబ్బత్తో పూజనియో అహోసి. అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పుత్తదారేహి వడ్ఢిత్వా మహాభోగో యసవా సద్ధాజాతో సత్థరి పసన్నో ఘరావాసం పహాయ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౫. సో పత్తఅరహత్తఫలో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో పుబ్బే వుత్తోయేవ. **హట్ఠో హట్ఠేన చిత్తేనా**తి సోమనస్ససహగతచిత్తయుత్తత్తా హట్ఠో పరిపుణ్ణరూపకాయో సద్ధాసమ్పయుత్తచిత్తతాయ హట్ఠేన చిత్తేన సన్తుట్ఠేన చిత్తేనాతి అత్థో. **ధజమారోపయిం అహన్తి** ధునాతి కమ్పతి చలతీతి ధజం, తం ధజం ఆరోపయిం వేళగ్గే లగ్గేత్వా పూజేసిన్తి అత్థో.

౨౮-౯. పతితపత్తాని గణ్హిత్వాతి పతితాని బోధిపత్తాని గహేత్వా అహం బహి ఛడ్డేసిన్తి అత్థో. **అన్తోసుద్ధం బహిసుద్ధ**న్తి అన్తో చిత్తసన్తాననామకాయతో చ బహి చక్ఖుసోతాదిరూపకాయతో చ సుద్ధిం **అధి** విసేసేన **ముత్తం** కిలేసతో విముత్తం అనాసవం సమ్బుద్ధం వియ సమ్ముఖా ఉత్తమం బోధిం **అవన్దిం** పణామమకాసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

ధజదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. పదుమత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చతుసచ్చం పకాసేన్తోతిఆదికం ఆయస్మతో పదుమత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతకుసలసమ్భారో పదుముత్తరమునినా ధమ్మపజ్జోతే జోతమానే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా భోగసమ్పన్నోతి పాకటో. సో సత్థరి పసీదిత్వా మహాజనేన సద్ధిం ధమ్మం సుణన్తో ధజేన సహ పదుమకలాపం గహేత్వా అట్ఠాసి, సధజం తం పదుమకలాపం ఆకాసముక్ఖిపిం, తం అచ్ఛరియం దిస్వా అతివియ సోమనస్సజాతో అహోసి. సో యావజీవం కుసలం కత్వా జీవితపరియోసానే సగ్గే నిబ్బత్తో ధజమివ ఛకామావచరే పాకటో పూజితో చ దిబ్బసమ్పత్తిమనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిసమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే సద్ధాసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పఞ్చవస్సికోవ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా కతపుఞ్ఞనామేన **పదుమత్థేరో**తి పాకటో.

౬౭. అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చతుసచ్చం పకాసేన్తో**తిఆదిమాహ. తత్థ **సచ్చ**న్తి తథం అవితథం అవిపరీతం సచ్చం, దుక్ఖసముదయనిరోధమగ్గవసేన చత్తారి సచ్చాని సమాహటానీతి చతుసచ్చం, తం చతుసచ్చం పకాసేన్తో లోకే పాకటం కరోన్తోతి అత్థో. **వరధమ్మప్పవత్తకో**తి ఉత్తమధమ్మప్పవత్తకో పకాసకోతి అత్థో. **అమతం వుట్ఠి**న్తి అమతమహానిబ్బానవుట్ఠిధారం పవస్సన్తో పగ్ఘరన్తో సదేవకం లోకం తేమేన్తో సబ్బకిలేసపరిళాహం నిబ్బాపేన్తో ధమ్మవస్సం వస్సతీతి అత్థో.

౬౮. సధజం పదుమం గయ్హాతి ధజేన సహ ఏకతో కత్వా పదుమం పదుమకలాపం గహేత్వాతి అత్థో. **అడ్ఢకోసే ఠితో అహన్తి** ఉభో ఉక్ఖిపిత్వా ఠితో అహన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

పదుమత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. అసనబోధియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

జాతియా సత్తవస్సోహన్తిఆదికం ఆయస్మతో అసనబోధియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే అఞ్ఞతరస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సుఖప్పత్తో సాసనే పసన్నో అసనబోధితో ఫలం గహేత్వా తతో వుట్ఠితబోధితరుణే గహేత్వా బోధిం రోపేసి, యథా న వినస్సతి తథా ఉదకాసిఞ్చనాదికమ్మేన రక్ఖిత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో పరిపక్కసమ్భారత్తా సత్తవస్సికోవ సమానో పబ్బజిత్వా ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పాపుణి, పురాకతపుఞ్ఞనామేన **అసనబోధియత్థేరో**తి పాకటో.

౭౦. సో పుబ్బసమ్భారమనుస్సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **జాతియా సత్తవస్సోహన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **జాతియా**తి మాతుగబ్భతో నిక్ఖన్తకాలతో పట్ఠాయాతి అత్థో. సత్తవస్సో పరిపుణ్ణసరదో అహం లోకనాయకం తిస్సం భగవన్తం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. **పసన్నచిత్తో సుమనో**తి పకారేన పసన్నఅనాలుళితఅవికమ్పితచిత్తో, సుమనో సున్దరమనో సోమనస్ససహగతచిత్తోతి అత్థో.

౭౮. తిస్సస్సాహం భగవతోతి తిక్ఖత్తుం జాతోతి తిస్సో, సో మాతుగబ్భతో, మనుస్సజాతితో, పఞ్చక్ఖన్ధతో చ ముత్తో హుత్వా జాతో నిబ్బత్తో బుద్ధో జాతోతి అత్థో. తస్స తిస్సస్స భగవతో తాదినో, లోకజేట్ఠస్స అసనబోధిం ఉత్తమం రోపయిన్తి సమ్బన్ధో.

౮౦. అసనో నామధేయ్యేనాతి నామపఞ్ఞత్తియా నామసఞ్ఞాయ అసనో నామ అసనరుక్ఖో బోధి అహోసీతి అత్థో. **ధరణీరుహపాదపో**తి వల్లిరుక్ఖపబ్బతగఙ్గాసాగరాదయో ధారేతీతి ధరణీ, కా సా? పథవీ, తస్సం రుహతి పతిట్ఠహతీతి ధరణీరుహో, పాదేన పివతీతి పాదపో, పాదసఙ్ఖాతేన మూలేన సిఞ్చితోదకం పివతి ఆపోరసం సినేహం ధారేతీతి అత్థో. ధరణీరుహో చ సో పాదపో చాతి ధరణీరుహపాదపో, తం ఉత్తమం అసనం బోధిం పఞ్చ వస్సాని **పరిచరిం** పోసేసిన్తి అత్థో.

౮౧. పుప్ఫితం పాదపం దిస్వాతి తం మయా పోసితం అసనబోధిరుక్ఖం పుప్ఫితం అచ్ఛరయోగ్గభూతపుప్ఫత్తా **అబ్భుతం** లోమహంసకరణం దిస్వా **సకం కమ్మం** అత్తనో కమ్మం **పకిత్తేన్తో** పకారేన కథయన్తో బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికం అగమాసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

అసనబోధియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఛట్ఠవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౭. సకచిన్తనియవగ్గో

౧. సకచిన్తనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పవనం కాననం దిస్వాతిఆదికం ఆయస్మతో సకచిన్తనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ తస్స భగవతో ఆయుపరియోసానే ఉప్పన్నో ధరమానం భగవన్తం అపాపుణిత్వా పరినిబ్బుతకాలే ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వసన్తో వివేకం రమణీయం ఏకం వనం పత్వా తత్థేవేకాయ కన్దరాయ పులినచేతియం కత్వా భగవతి సఞ్ఞం కత్వా సధాతుకసఞ్ఞఞ్చ కత్వా వనపుప్ఫేహి పూజేత్వా నమస్సమానో పరిచరి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ద్వీసు అగ్గం అగ్గసమ్పత్తిం అగ్గఞ్చ చక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విభవసమ్పన్నో సద్ధాసమ్పన్నో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా అరహా ఛళభిఞ్ఞో అహోసి.

౧. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పవనం కాననం దిస్వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **పవన**న్తి పకారేన వనం పత్థటం విత్థిణ్ణం గహనభూతన్తి పవనం. **కాననం** అవకుచ్ఛితం ఆననం అవహానం సతతం సీహబ్యగ్ఘయక్ఖరక్ఖసమద్దహత్థిఅస్ససుపణ్ణఉరగేహి విహఙ్గగణసద్దకుక్కుటకోకిలేహి వా బహలన్తి కాననం, తం కాననసఙ్ఖాతం పవనం మనుస్ససద్దవిరహితత్తా **అప్పసద్దం** నిస్సద్దన్తి అత్థో. **అనావిల**న్తి న ఆవిలం ఉపద్దవరహితన్తి అత్థో. **ఇసీనం అనుచిణ్ణ**న్తి బుద్ధపచ్చేకబుద్ధఅరహన్తఖీణాసవసఙ్ఖాతానం ఇసీనం అనుచిణ్ణం నిసేవితన్తి అత్థో. **ఆహుతీనం పటిగ్గహ**న్తి ఆహునం వుచ్చతి పూజాసక్కారం పటిగ్గహం గేహసదిసన్తి అత్థో.

౨. థూపం కత్వాన వేళునాతి వేళుపేసికాహి చేతియం కత్వాతి అత్థో. **నానాపుప్ఫం సమోకిరి**న్తి చమ్పకాదీహి అనేకేహి పుప్ఫేహి సమోకిరిం పూజేసిన్తి అత్థో. **సమ్ముఖా వియ సమ్బుద్ధ**న్తి సజీవమానస్స సమ్బుద్ధస్స సమ్ముఖా ఇవ **నిమ్మితం** ఉప్పాదితం చేతియం అహం **అభి** విసేసేన **వన్దిం** పణామమకాసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సకచిన్తనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. అవోపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విహారా అభినిక్ఖమ్మాతిఆదికం ఆయస్మతో అవోపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాసమ్పన్నో ధమ్మం సుత్వా సోమనస్సప్పత్తో నానాపుప్ఫాని ఉభోహి హత్థేహి గహేత్వా బుద్ధస్స ఉపరి అబ్భుక్కిరి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సగ్గసమ్పత్తిఞ్చ చక్కవత్తిసమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా సబ్బత్థ పూజితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బతో వుద్ధిప్పత్తో సాసనే పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. **ఆ** సమన్తతో కాసతి దిప్పతీతి ఆకాసో, తస్మిం ఆకాసే పుప్ఫానం అవకిరితత్తా **అవోపుప్ఫియత్థేరో**తి పాకటో.

౭. ఏవం పత్తసన్తిపదో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విహారా అభినిక్ఖమ్మా**తిఆదిమాహ. తత్థ **విహారా**తి విసేసేన హరతి చతూహి ఇరియాపథేహి అపతన్తం అత్తభావం ఆహరతి పవత్తేతి

ఏత్థాతి విహారో, తస్మా విహారా **అభి** విసేసేన **నిక్ఖమ్మ** నిక్ఖమిత్వా. **అబ్భుట్ఠాసి చ చఙ్కమే**తి చఙ్కమనత్థాయ సట్ఠిరతనే చఙ్కమే అభివిసేసేన ఉట్ఠాసి, అభిరుహీతి అత్థో. **చతుసచ్చం పకాసేన్తో**తి తస్మిం చఙ్కమే చఙ్కమన్తో దుక్ఖసముదయనిరోధమగ్గసచ్చసఙ్ఖాతం చతుసచ్చం పకాసేన్తో పాకటం కరోన్తో అమతం పదం నిబ్బానం దేసేన్తో విభజన్తో ఉత్తానీకరోన్తో తస్మిం చఙ్కమేతి సమ్బన్ధో.

౮. **సిఖిస్స గిరమఞ్ఞాయ, బుద్ధసేట్ఠస్స తాదినో**తి సేట్ఠస్స తాదిగుణసమఙ్గిస్స సిఖిస్స బుద్ధస్స గిరం సద్దం ఘోసం అఞ్ఞాయ జానిత్వా. **నానాపుప్ఫం గహేత్వానా**తి నాగపున్నాగాదిఅనేకాని పుప్ఫాని గహేత్వా ఆహరిత్వా. **ఆకాసమ్హి సమోకిరి**న్తి చఙ్కమన్తస్స భగవతో ముద్ధని ఆకాసే ఓకిరిం పూజేసిం.

౯. **తేన కమ్మేన ద్విపదిన్దా**తి ద్విపదానం దేవబ్రహ్మమనుస్సానం ఇన్ద పధానభూత. **నరాసభ** నరానం ఆసభభూత. **పత్తోమ్హి అచలం ఠాన**న్తి తుమ్హాకం సన్తికే పబ్బజిత్వా అచలం ఠానం నిబ్బానం పత్తో అమ్హి భవామి. **హిత్వా జయపరాజయ**న్తి దిబ్బమనుస్ససమ్పత్తిసఙ్ఖాతం జయఞ్చ చతురాపాయదుక్ఖసఙ్ఖాతం పరాజయఞ్చ హిత్వా ఛడ్డేత్వా నిబ్బానం పత్తోస్మీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అవోపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తో.

౩. పచ్చాగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిన్ధుయా నదియా తీరేతిఆదికం ఆయస్మతో పచ్చాగమనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే సిన్ధుయా గఙ్గాయ సమీపే చక్కవాకయోనియం నిబ్బత్తో పుబ్బసమ్భారయుత్తత్తా పాణినో అఖాదన్తో సేవాలమేవ భక్ఖయన్తో చరతి. తస్మిం సమయే విపస్సిభగవా సత్తానుగ్గహం కరోన్తో తత్థ అగమాసి. తస్మిం ఖణే సో చక్కవాకో విజ్జోతమానం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో తుణ్డేన సాలరుక్ఖతో సాలపుప్ఫం ఛిన్దిత్వా ఆగమ్మ పూజేసి. సో తేనేవ చిత్తప్పసాదేన తతో చుతో దేవలోకే ఉప్పన్నో అపరాపరం ఛకామావచరసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సలోకే ఉప్పజ్జిత్వా చక్కవత్తిసమ్పత్తిఆదయో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో పుబ్బచరితవసేన సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, చక్కవాకో హుత్వా భగవన్తం దిస్వా కత్థచి గన్త్వా పుప్ఫమాహరిత్వా పూజితత్తా పుబ్బపుఞ్ఞనామేన **పచ్చాగమనియత్థేరో**తి పాకటో.

౧౩. అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిన్ధుయా నదియా తీరే**తిఆదిమాహ. సీతి సద్దం కురుమానా ధునాతి కమ్పతీతి సిన్ధు, నదతి సద్దం కరోన్తో గచ్ఛతీతి నదీ. **చక్కవాకో అహం తదా**తి చక్కం సీఘం గచ్ఛన్తం ఇవ ఉదకే వా థలే వా ఆకాసే వా సీఘం వాతి గచ్ఛతీతి చక్కవాకో. తదా విపస్సిం భగవన్తం దస్సనకాలే అహం చక్కవాకో అహోసిన్తి అత్థో. **సుద్ధసేవాలభక్ఖోహ**న్తి అఞ్ఞగోచరఅమిస్సత్తా సుద్ధసేవాలమేవ ఖాదన్తో అహం వసామి. **పాపేసు చ సుసఞ్ఞతో**తి పుబ్బవాసనావసేన పాపకరణే సుట్ఠు సఞ్ఞతో తీహి ద్వారేహి సఞ్ఞతో సుసిక్ఖితో.

౧౪. **అద్దసం విరజం బుద్ధ**న్తి రాగదోసమోహవిరహితత్తా విరజం నిక్కిలేసం బుద్ధం అద్దసం అద్దక్ఖిం. **గచ్ఛన్తం అనిలఞ్జసే**తి అనిలఞ్జసే ఆకాసపథే గచ్ఛన్తం బుద్ధం. **తుణ్డేన** మయ్హం ముఖతుణ్డేన **తాలం** సాలపుప్ఫం **పగ్గయ్హ** పగ్గహేత్వా

విపస్సిస్సాభిరోపయిం విపస్సిస్స భగవతో పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పచ్చాగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. పరప్పసాదకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఉసభం పవరం వీరన్తిఆదికం ఆయస్మతో పరప్పసాదకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో తిణ్ణం వేదానం పారగూ ఇతిహాసపఞ్చమానం పదకో వేయ్యాకరణో సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయో నామేన **సేలబ్రాహ్మణో**తి పాకటో సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి అసీతిఅనుబ్యఞ్జనేహి చాతి సయం సోభమానం దిస్వా పసన్నమానసో అనేకేహి కారణేహి అనేకాహి ఉపమాహి థోమనం పకాసేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవలోకే సక్కమారాదయో చ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ చతుపటిసమ్భిదాఛళభిఞ్ఞప్పత్తో మహాఖీణాసవో అహోసి, బుద్ధస్స థుతియా సత్తానం సబ్బేసం చిత్తప్పసాదకరణతో **పరప్పసాదకత్థేరో**తి పాకటో.

౨౦. ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఉసభం పవరం వీర**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఉసభ**న్తి వసభో నిసభో విసభో ఆసభోతి చత్తారో జేట్ఠపుఙ్గవా. తత్థ గవసతజేట్ఠకో వసభో, గవసహస్సజేట్ఠకో నిసభో, గవసతసహస్సజేట్ఠకో విసభో, గవకోటిసతసహస్సజేట్ఠకో ఆసభోతి చ యస్స కస్సచి థుతిం కరోన్తా బ్రాహ్మణపణ్డితా బహుస్సుతా అత్తనో అత్తనో పఞ్ఞావసేన థుతిం కరోన్తి, బుద్ధానం పన సబ్బాకారేన థుతిం కాతుం సమత్థో ఏకోపి నత్థి. అప్పమేయ్యో హి బుద్ధో. వుత్తఞ్హేతం –

> "బుద్ధోపి బుద్ధస్స భణేయ్య వణ్ణం, కప్పమ్పి చే అఞ్ఞమభాసమానో;
>
> ఖీయేథ కప్పో చిరదీఘమన్తరే, వణ్ణో న ఖీయేథ తథాగతస్సా"తి. (దీ. ని. అట్ఠ. ౧.౩౦౪; ౩.౧౪౧; మ. ని. అట్ఠ. ౨.౪౨౫; ఉదా. అట్ఠ. ౫౩) –

ఆదికం. అయమ్పి బ్రాహ్మణో ముఖారూళ్హవసేన ఏకపసీదనవసేన "ఆసభ"న్తి వత్తబ్బే "ఉసభ"న్తిఆదిమాహ. వరితబ్బో పత్థేతబ్బోతి వరో. అనేకేసు కప్పసతసహస్సేసు కతవీరియత్తా వీరో. మహన్తం సీలక్ఖన్ధాదికం ఏసతి గవేసతీతి మహేసీ, తం **మహేసిం** బుద్ధం. విసేసేన కిలేసఖన్ధమారాదయో మారే జితవాతి విజితావీ, తం **విజితావినం** సమ్బుద్ధం. సువణ్ణస్స వణ్ణో ఇవ వణ్ణో యస్స సమ్బుద్ధస్స సో సువణ్ణవణ్ణో, తం **సువణ్ణవణ్ణం** సమ్బుద్ధం దిస్వా కో నామ సత్తో నప్పసీదతీతి.

పరప్పసాదకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. భిసదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వేస్సభూ నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో భిసదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో వేస్సభుస్స భగవతో కాలే హిమవన్తస్మిం హత్థియోనియం నిబ్బత్తో తస్మిం పటివసతి. తస్మిం సమయే వేస్సభూ భగవా వివేకకామో హిమవన్తమగమాసి. తం దిస్వా సో హత్థినాగో పసన్నమానసో భిసముళాలం గహేత్వా భగవన్తం భోజేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన హత్థియోనితో చుతో దేవలోకే ఉప్పజ్జిత్వా తత్థ ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సత్తమాగతో మనుస్సేసు చక్కవత్తిసమ్పత్తిఆదయో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మహాభోగే అఞ్ఞతరస్మిం కులే నిబ్బత్తో పుబ్బవాసనాబలేన సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, సో పుబ్బే కతకుసలనామేన **భిసదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౨౯. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **వేస్సభూ నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ **వేస్సభూ**తి వేస్సం భునాతి అతిక్కమతీతి వేస్సభూ. అథ వా వేస్సే వాణిజకమ్మే వా కామరాగాదికే వా కుసలాదికమ్మే వా వత్థుకామకిలేసకామే వా భునాతి అభిభవతీతి వేస్సభూ, సో నామేన వేస్సభూ నామ భగవా. **ఇసీనం తతియో అహూ**తి కుసలధమ్మే ఏసతి గవేసతీతి ఇసి, "విపస్సీ, సిఖీ, వేస్సభూ"తి వుత్తత్తా తతియో ఇసి తతియో భగవా అహు అహోసీతి అత్థో. **కాననం వనమోగ్గయ్హా**తి కాననసఙ్ఖాతం వనం ఓగయ్హ ఓగహేత్వా పావిసీతి అత్థో.

౩౦. **భిసముళాలం గణ్హిత్వా**తి ద్విపదచతుప్పదానం ఛాతకం భిసతి హింసతి వినాసేతీతి భిసం, కో సో? పదుమకన్దో, భిసఞ్చ ముళాలఞ్చ భిసముళాలం, తం భిసముళాలం గహేత్వాతి అత్థో.

౩౧. **కరేన చ పరామట్ఠో**తి తం మయా దిన్నదానం, **వేస్సభూవరబుద్ధినా** ఉత్తమబుద్ధినా వేస్సభునా కరేన హత్థతలేన పరామట్ఠో కతసమ్ఫస్సో అహోసి. **సుఖాహం నాభిజానామి, సమం తేన కుతోత్తరి**న్తి తేన సుఖేన సమం సుఖం నాభిజానామి, తతో ఉత్తరిం తతో పరం తతో అధికం సుఖం కుతోతి అత్థో. సేసం నయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యన్తి.

భిసదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. సుచిన్తితత్థేరఅపదానవణ్ణనా

గిరిదుగ్గచరో ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో సుచిన్తితత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే హిమవన్తప్పదేసే నేసాదకులే ఉప్పన్నో మిగసూకరాదయో వధిత్వా ఖాదన్తో విహరతి. తదా లోకనాథో లోకానుగ్గహం సత్తానుద్దయతఞ్చ పటిచ్చ హిమవన్తమగమాసి. తదా సో నేసాదో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అత్తనో ఖాదనత్థాయ ఆనీతం వరమధురమంసం అదాసి. పటిగ్గహేసి భగవా తస్సానుకమ్పాయ, తం భుఞ్జిత్వా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన తేనేవ సోమనస్సేన తతో చుతో సుగతీసు సంసరన్తో ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిసమ్పత్తిఆదయో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౬. చతుపటిసమ్భిదాపఞ్చాభిఞ్ఞాదిభేదం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **గిరిదుగ్గచరో ఆసి**న్తిఆదిమాహ. గిరతి సద్దం కరోతీతి గిరి, కో సో? సిలాపంసుమయపబ్బతో, దుట్ఠు దుక్ఖేన

గమనీయం దుగ్గం, గిరీహి దుగ్గం గిరిదుగ్గం, దుగ్గమోతి అత్థో. తస్మిం గిరిదుగ్గే పబ్బతన్తరే చరో చరణసీలో ఆసిం అహోసిం. **అభిజాతోవ కేసరీ**తి అభి విసేసేన జాతో నిబ్బత్తో కేసరీవ కేసరసీహో ఇవ గిరిదుగ్గస్మిం చరామీతి అత్థో.

౪౦. **గిరిదుగ్గం పవిసిం అహ**న్తి అహం తదా తేన మంసదానేన పీతిసోమనస్సజాతో పబ్బతన్తరం పావిసిం. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సుచిన్తితత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. వత్థదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పక్ఖిజాతో తదా ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో వత్థదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే సుపణ్ణయోనియం నిబ్బత్తో గన్ధమాదనపబ్బతం గచ్ఛన్తం అత్థదస్సిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో సుపణ్ణవణ్ణం విజహిత్వా మాణవకవణ్ణం నిమ్మినిత్వా మహగ్ఘం దిబ్బవత్థం ఆదాయ భగవన్తం పూజేసి. సోపి భగవా పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సో తేనేవ సోమనస్సేన వీతినామేత్వా యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో తత్థ అపరాపరం సంసరన్తో పుఞ్ఞాని అనుభవిత్వా తతో మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తిన్తి సబ్బత్థ మహగ్ఘం వత్థాభరణం లద్ధం, తతో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే వత్థచ్ఛాయాయ గతగతట్ఠానే వసన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞప్పత్తఖీణాసవో అహోసి, పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామేన **వత్థదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౪౨. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పక్ఖిజాతో తదా ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **పక్ఖిజాతో**తి పక్ఖన్దతి ఉపలవతి సకుణో ఏతేనాతి పక్ఖం, పక్ఖమస్స అత్థీతి పక్ఖీ, పక్ఖియోనియం జాతో నిబ్బత్తోతి అత్థో. **సుపణ్ణో**తి సున్దరం పణ్ణం పత్తం యస్స సో సుపణ్ణో, వాతగ్గాహసువణ్ణవణ్ణజలమానపత్తమహాభారోతి అత్థో. **గరుళాధిపో**తి నాగే గణ్హనత్థాయ గరుం భారం పాసాణం గిళన్తీతి గరుళా, గరుళానం అధిపో రాజాతి గరుళాధిపో, విరజం బుద్ధం అద్దసాహన్తి సమ్బన్ధో.

వత్థదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. అమ్బదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అనోమదస్సీ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో అమ్బదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలే వానరయోనియం నిబ్బత్తో హిమవన్తే కపిరాజా హుత్వా పటివసతి. తస్మిం సమయే అనోమదస్సీ భగవా తస్సానుకమ్పాయ హిమవన్తమగమాసి. అథ సో కపిరాజా భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో సుమధురం అమ్బఫలం ఖుద్దమధునా అదాసి. అథ భగవా తస్స పస్సన్తస్సేవ తం సబ్బం పరిభుఞ్జిత్వా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. అథ సో సోమనస్ససమ్పన్నహదయో తేనేవ పీతిసోమనస్సేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో అపరాపరం తత్థ దిబ్బసుఖమనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ

మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞప్పత్తో అహోసి. పుబ్బపుఞ్ఞనామేన **అమ్బదాయకత్థేరో**తి పాకటో.

౨౩. సో అపరభాగే అత్తనా కతకుసలబీజం దిస్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అనోమదస్సీ భగవా**తిఆదిమాహ. **మేత్తాయ అఫరి లోకే, అప్పమాణే నిరూపధీ**తి సో భగవా సబ్బలోకే అప్పమాణే సత్తే "సుఖీ హోన్తూ"తిఆదినా నిరుపధి ఉపధివిరహితం కత్వా మేత్తాయ మేత్తచిత్తేన అఫరి పత్థరి వడ్ఢేసీతి అత్థో.

౨౪. **కపి అహం తదా ఆసి**న్తి తదా తస్సాగమనకాలే కపిరాజా అహోసిన్తి అత్థో.

అమ్బదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సుమనత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుమనో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో సుమనత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే మాలాకారస్స కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో భగవతి పసన్నమానసో సుమనమాలాముట్ఠియో గహేత్వా ఉభోహి హత్థేహి పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పుత్తదారేహి వడ్ఢిత్వా సుమననామేన పాకటో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౬౨. సో అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమనో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. సున్దరం మనం చిత్తం యస్స సో సుమనో. సద్ధాపసాదబహుమానేన యుత్తో నామేన సుమనో నామ మాలాకారో తదా అహం అహోసిం.

౬౩. **సిఖినో లోకబన్ధునో**తి సిఖా ముద్ధా కాసతీతి సిఖీ. అథ వా సమ్పయుత్తసమ్పయోగే ఖాదతి విద్ధంసేతీతి సిఖీ, కా సా? అగ్గిసిఖా, అగ్గిసిఖా వియ సిఖాయ దిప్పనతో సిఖీ. యథా అగ్గిసిఖా జోతతి పాకటా హోతి, సిఖీ పత్తతిణకట్ఠపలాసాదికే దహతి, ఏవమయమ్పి భగవా నీలపీతాదిరంసీహి జోతతి సకలలోకసన్నివాసే పాకటో హోతి. సకసన్తానగతసబ్బకిలేసే సోసేతి విద్ధంసేతి ఝాపేతీతి వోహారనామం నామకమ్మం నామధేయ్యం, తస్స సిఖినో. సకలలోకస్స బన్ధుఞాతకోతి లోకబన్ధు, తస్స సిఖినో లోకబన్ధునో భగవతో సుమనపుప్ఫం **అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

సుమనత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పుప్ఫచఙ్కోటియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అభీతరూపం సీహం వాతిఆదికం ఆయస్మతో పుప్ఫచఙ్కోటియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో మహావిభవసమ్పన్నో సత్థరి పసీదిత్వా పసన్నాకారం దస్సేన్తో సువణ్ణవణ్ణం అనోజపుప్ఫమోచినిత్వా చఙ్కోటకం పూరేత్వా భగవన్తం పూజేత్వా "భగవా , ఇమస్స నిస్సన్దేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సువణ్ణవణ్ణో పూజనీయో

హుత్వా నిబ్బానం పాపుణేయ్య”న్తి పత్థనమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు నిబ్బత్తో సబ్బత్థ పూజితో సువణ్ణవణ్ణో అభిరూపో అహోసి. సో అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౬౮-౯. సో పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అభీతరూపం సీహం వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **సీహ**న్తి ద్విపదచతుప్పదాదయో సత్తే అభిభవతి అజ్ఝోత్థరతీతి సీహో, అభీతరూపో అభీతసభావో, తం అభీతరూపం సీహం ఇవ నిసిన్నం పూజేసిన్తి సమ్బన్ధో. పక్ఖీనం అగ్గం గరుళరాజం ఇవ **పవరం** ఉత్తమం బ్యగ్ఘరాజం ఇవ అభి విసేసేన జాతం సబ్బసీహానం విసేసం కేసరసీహం ఇవ తిలోకస్స సరణం **సిఖిం** సమ్మాసమ్బుద్ధం. కిం భూతం? అనేజం నిక్కిలేసం ఖన్ధమారాదీహి అపరాజితం నిసిన్నం సిఖిన్తి సమ్బన్ధో. **మారణానగ్గ**న్తి సబ్బకిలేసానం మారణే నాసనే విద్ధంసనే అగ్గం సేట్ఠం కిలేసే మారేన్తానం పచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకానం విజ్జమానానమ్పి తేసం అగ్గన్తి అత్థో. **భిక్ఖుసఙ్ఘపురక్ఖతం** పరివారితం పరివారేత్వా నిసిన్నం సిఖిన్తి సమ్బన్ధో.

౭౦. **చఙ్కోటకే ఠపేత్వానా**తి ఉత్తమం అనోజపుప్ఫం కరణ్డకే పూరేత్వా సిఖీసమ్బుద్ధం సేట్ఠం **సమోకిరిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

పుప్ఫచఙ్కోటియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

సత్తమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౮. నాగసమాలవగ్గో

౧. నాగసమాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఆపాటలిం అహం పుప్ఫన్తిఆదికం ఆయస్మతో నాగసమాలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తథారూపసజ్జనసంసగ్గస్స అలాభేన సత్థరి ధరమానకాలే దస్సనసవనపూజాకమ్మమకరిత్వా పరినిబ్బుతకాలే తస్స భగవతో సారీరికధాతుం నిదహిత్వా కతచేతియమ్హి చిత్తం పసాదేత్వా పాటలిపుప్ఫం పూజేత్వా సోమనస్సం ఉప్పాదేత్వా యావతాయుకం ఠత్వా తేనేవ సోమనస్సేన తతో కాలం కతో తుసితాదీసు ఛసు దేవలోకేసు సుఖమనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో నాగరుక్ఖపల్లవకోమళసదిససరీరత్తా **నాగసమాలో**తి మాతాపితూహి కతనామధేయ్యో భగవతి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧. సో పచ్ఛా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఆపాటలిం అహం పుప్ఫ**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఆపాటలి**న్తి ఆ సమన్తతో, ఆదరేన వా పాటలిపుప్ఫం గహేత్వా అహం థూపమ్హి **అభిరోపేసిం** పూజేసిన్తి అత్థో. **ఉజ్ఝితం సుమహాపథే**తి సబ్బనగరవాసీనం వన్దనపూజనత్థాయ మహాపథే నగరమజ్ఝే వీథియం ఉజ్ఝితం ఉట్ఠాపితం, ఇట్ఠకకమ్మసుధాకమ్మాదీహి నిప్ఫాదితన్తి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

నాగసమాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. పదసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అక్కన్తఞ్చ పదం దిస్వాతిఆదికం ఆయస్మతో పదసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం సద్ధాసమ్పన్నే ఉపాసకగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే పసన్నో భగవతా తస్స అనుకమ్పాయ దస్సితం పదచేతియం దిస్వా పసన్నో లోమహట్ఠజాతో వన్దనపూజనాదిబహుమానమకాసి. సో తేనేవ సుఖేత్తే సుకతేన పుఞ్ఞేన తతో చుతో సగ్గే నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బసుఖమనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్సేసు జాతో మనుస్ససమ్పత్తిం సబ్బమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, పురాకతపుఞ్ఞనామేన **పదసఞ్ఞకత్థేరో**తి పాకటో.

౨౫. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అక్కన్తఞ్చ పదం దిస్వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **అక్కన్త**న్తి అక్కమితం దస్సితం. సబ్బబుద్ధానం సబ్బదా చతురఙ్గులోపరియేవ గమనం, అయం పన తస్స సద్ధాసమ్పన్నతం ఞత్వా “ఏసో ఇమం పస్సతూ”తి పదచేతియం దస్సేసి, తస్మా సో తస్మిం పసీదిత్వా వన్దనపూజనాదిసక్కారమకాసీతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

పదసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దుమగ్గే పంసుకూలికన్తిఆదికం ఆయస్మతో బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాజాతో దుమగ్గే లగ్గితం భగవతో పంసుకూలచీవరం దిస్వా పసన్నమానసో "అరహద్ధజ"న్తి చిన్తేత్వా వన్దనపూజనాదిసక్కారమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్ససమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౯. సో పత్తఅరహత్తాధిగమో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **దుమగ్గే పంసుకూలిక**న్తిఆదిమాహ. తత్థ ధునాతి కమ్పతీతి దుమో. దుహతి పూరేతి ఆకాసతలన్తి వా దుమో, దుమస్స అగ్గో కోటీతి దుమగ్గో, తస్మిం దుమగ్గే. పంసుమివ పటిక్కూలభావం అమనుఞ్ఞభావం ఉలతి గచ్ఛతీతి పంసుకూలం, పంసుకూలమేవ పంసుకూలికం, సత్థునో పంసుకూలం దుమగ్గే లగ్గితం దిస్వా అహం అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా తం పంసుకూలం **అవన్దిం** పణామమకాసిన్తి అత్థో. **త**న్తి నిపాతమత్తం. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. భిసాలువదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కాననం వనమోగ్గయ్హాతిఆదికం ఆయస్మతో భిసాలువదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే హిమవన్తస్స సమీపే అరఞ్ఞావాసే వసన్తో వనమూలఫలాహారో వివేకవసేనాగతం విపస్సిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పఞ్చభిసాలువే అదాసి. భగవా తస్స చిత్తం పసాదేతుం పస్సన్తస్సేవ పరిభుఞ్జి. సో తేన చిత్తప్పసాదేన కాలం కత్వా తుసితాదీసు సమ్పత్తిమనుభవిత్వా పచ్ఛా మనుస్ససమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విభవసమ్పత్తిం పత్తో తం పహాయ సాసనే పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧౩. సో తతో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కాననం వనమోగ్గయ్హా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **వసామి విపినే అహ**న్తి వివేకవాసో అహం వసామీతి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

భిసాలువదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఛట్ఠభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. ఏకసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఖణ్డో నామాసి నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో ఏకసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే

పసన్నమానసో తస్స సత్థునో ఖణ్డం నామ అగ్గసావకం భిక్ఖాయ చరమానం దిస్వా సద్ధహిత్వా పిణ్డపాతమదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్ససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. సో ఏకదివసం పిణ్డపాతస్స సఞ్ఞం మనసికరిత్వా పటిలద్ధవిసేసత్తా **ఏకసఞ్ఞకత్థేరో**తి పాకటో.

౧౮. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఖణ్డో నామాసి నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ తస్స అగ్గసావకత్థేరస్స కిలేసానం ఖణ్డితత్తా **ఖణ్డో**తి నామం. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

ఏకసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. తిణసన్థరదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో తిణసన్థరదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో బుద్ధుప్పాదతో పగేవ ఉప్పన్నత్తా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తస్స అవిదూరే ఏకం సరం నిస్సాయ పటివసతి. తస్మిం సమయే తిస్సో భగవా తస్సానుకమ్పాయ ఆకాసేన అగమాసి. అథ ఖో సో తాపసో ఆకాసతో ఓరుయ్హ ఠితం తం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో తిణం లాయిత్వా తిణసన్థరం కత్వా నిసీదాపేత్వా బహుమానాదరేన పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా పటికుటికో హుత్వా పక్కామి. సో యావతాయుకం ఠత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అనేకవిధసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **మహాజాతస్సరో**తి ఏత్థ పన సరన్తి ఏత్థ పానీయత్థికా ద్విపదచతుప్పదాదయో సత్తాతి సరం, అథ వా సరన్తి ఏత్థ నదీకన్దరాదయోతి సరం, మహన్తో చ సో సయమేవ జాతత్తా సరో చేతి మహాజాతస్సరో. అనోతత్తఛద్దన్తదహాదయో వియ అపాకటనామత్తా "మహాజాతస్సరో"తి వుత్తోతి దట్ఠబ్బో. **సతపత్తేహి సఞ్ఛన్నో**తి ఏకేకస్మిం పుప్ఫే సతసతపత్తానం వసేన సతపత్తో, సతపత్తసేతపదుమేహి సఞ్ఛన్నో గహనీభూతోతి అత్థో. **నానాసకుణమాలయో**తి అనేకే హంసకుక్కుటకుక్కుహదేణ్డిభాదయో ఏకతో కుణన్తి సద్దం కరోన్తీతి సకుణాతి లద్ధనామానం పక్ఖీనం ఆలయో ఆధారభూతోతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

తిణసన్థరదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. సూచిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తింసకప్పసహస్సమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో సూచిదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ భగవతో చీవరకమ్మం కాతుం పఞ్చ సూచియో అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు

పుఞ్ఞమనుభవిత్వా విచరన్తో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే తిక్ఖపఞ్ఞో హుత్వా పాకటో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజన్తో తిక్ఖపఞ్ఞతాయ ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పాపుణి.

౩౦. సో అపరభాగే పుఞ్ఞం పచ్చవేక్ఖన్తో తం దిస్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తింసకప్పసహస్సమ్హీ**తిఆదిమాహ. అన్తరన్తరం పనేత్థ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౩౧. **పఞ్చసూచీ మయా దిన్నా**తి ఏత్థ సూచతి ఛిద్దం కరోతి విజ్ఝతీతి సూచి, పఞ్చమత్తా సూచీ పఞ్చసూచీ మయా దిన్నాతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సూచిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. పాటలిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో పాటలిపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే సేట్ఠిపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో కుసలాకుసలఞ్ఞూ సత్థరి పసీదిత్వా పాటలిపుప్ఫం గహేత్వా సత్థు పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన బహుధా సుఖసమ్పత్తియో అనుభవన్తో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అన్తరాపణే**తి ఆ సమన్తతో హిరఞ్ఞసువణ్ణాదికం భణ్డం పణేన్తి విక్కిణన్తి పత్థరన్తి ఏత్థాతి ఆపణం, ఆపణస్స అన్తరం వీథీతి అన్తరాపణం, తస్మిం అన్తరాపణే. **సువణ్ణవణ్ణం** కఞ్చనగ్ఘియసంకాసం ద్వత్తింసవరలక్ఖణం సమ్బుద్ధం దిస్వా పాటలిపుప్ఫం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

పాటలిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. ఠితఞ్జలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

మిగలుద్దో పురే ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఠితఞ్జలియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థుప్పన్నభవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే పురాకతేన ఏకేన కమ్మచ్ఛిద్దేన నేసాదయోనియం నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో మిగసూకరాదయో మారేత్వా నేసాదకమ్మేన అరఞ్ఞే వాసం కప్పేసి. తస్మిం సమయే తిస్సో భగవా తస్సానుకమ్పాయ హిమవన్తం అగమాసి. సో తం ద్వత్తింసవరలక్ఖణేహి అసీతానుబ్యఞ్జనబ్యామప్పభాహి చ జలమానం భగవన్తం దిస్వా సోమనస్సజాతో పణామం కత్వా గన్త్వా పణ్ణసన్థరే నిసీది. తస్మిం ఖణే దేవో గజ్జన్తో అసని పతి, తతో మరణసమయే బుద్ధమనుస్సరిత్వా పునఞ్జలిమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన సుఖేత్తే కతకుసలత్తా అకుసలవిపాకం పటిబాహిత్వా సగ్గే నిబ్బత్తో కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పురాకతవాసనాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౨. సో తతో పరం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మిగలుద్దో పురే ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **మిగలుద్దో**తి మిగానం మారణం ఉపగచ్ఛతీతి మిగలుద్దో. మిగన్తి సీఘం వాతవేగేన గచ్ఛన్తి ధావన్తీతి మిగా, తేసం మిగానం మారణే లుద్దో దారుణో లోభీతి మిగలుద్దో. సో అహం **పురే** భగవతో దస్సనసమయే మిగలుద్దో **ఆసిం** అహోసిన్తి అత్థో . **అరఞ్ఞే కాననే**తి అరతి గచ్ఛతి మిగసమూహో ఏత్థాతి అరఞ్ఞం, అథ వా ఆ సమన్తతో రజ్జన్తి తత్థ వివేకాభిరతా బుద్ధపచ్చేకబుద్ధాదయో మహాసారప్పత్తా సప్పురిసాతి అరఞ్ఞం. కా కుచ్ఛితాకారేన వా భయానకాకారేన వా నదన్తి సద్దం కరోన్తి, ఆనన్తి విన్దన్తీతి వా కాననం, తస్మిం అరఞ్ఞే కాననే మిగలుద్దో పురే ఆసిన్తి సమ్బన్ధో. **తత్థ అద్దసం సమ్బుద్ధ**న్తి తత్థ తస్మిం అరఞ్ఞే ఉపగతం సమ్బుద్ధం అద్దసం అద్దక్ఖిన్తి అత్థో. దస్సనం పురే అహోసి అవిదూరే, తస్మా మనోద్వారానుసారేన చక్ఖువిఞ్ఞాణం పురేచారికం కాయవిఞ్ఞాణసమఙ్గిం పాపేతి అప్పేతీతి అత్థో.

౪౪. తతో మే అసనీపాతోతి ఆ సమన్తతో సనన్తో గజ్జన్తో పతతీతి అసని, అసనియా పాతో పతనం అసనీపాతో, దేవదణ్డోతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

రితఞ్జలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. తిపదుమియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో తిపదుమియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతియం మాలాకారకులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో మాలాకారకమ్మం కత్వా వసన్తో ఏకదివసం అనేకవిధాని జలజథలజపుప్ఫాని గహేత్వా రఞ్ఞో సన్తికం గన్తుకామో ఏవం చిన్తేసి – “రాజా ఇమాని తావ పుప్ఫాని దిస్వా పసన్నో సహస్సం వా ధనం గామాదికం వా దదేయ్య, లోకనాథం పన పూజేత్వా నిబ్బానామతధనం లభామి, కిం మే ఏతేసు సున్దర”న్తి తేన “భగవన్తం పూజేత్వా సగ్గమోక్ఖసమ్పత్తియో నిప్ఫాదేతుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా వణ్ణవన్తం అతీవ రత్తపుప్ఫత్తయం గహేత్వా పూజేసి. తాని గన్త్వా ఆకాసం ఛాదేత్వా పత్థరిత్వా అట్ఠంసు. నగరవాసినో అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా చేలుక్ఖేపసహస్సాని పవత్తయింసు. తం దిస్వా భగవా అనుమోదనం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే గహపతికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౮. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. **సబ్బధమ్మాన పారగూ**తి సబ్బేసం నవలోకుత్తరధమ్మానం పారం నిబ్బానం గతో పచ్చక్ఖం కతోతి అత్థో. **దన్తో దన్తపరివుతో**తి సయం కాయవాచాదీహి దన్తో ఏతదగ్గే ఠపితేహి సావకేహి పరివుతోతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ సమ్బన్ధవసేన ఉత్తానత్థమేవాతి.

తిపదుమియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

అట్ఠమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౯. తిమిరవగ్గో

౧. తిమిరపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చన్దభాగానదీతీరేతిఆదికం ఆయస్మతో తిమిరపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. కా ఉప్పత్తి? అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో కామేసు ఆదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా చన్దభాగాయ నదియా సమీపే వసతి, వివేకకామతాయ హిమవన్తం గన్త్వా నిసిన్నం సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా వన్దిత్వా తస్స గుణం పసీదిత్వా తిమిరపుప్ఫం గహేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సమ్పత్తిమనుభవన్తో సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧. సో అపరభాగే పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చన్దభాగానదీతీరే**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. **అనుసోతం వజామహన్తి** గఙ్గాయ ఆసన్నే వసనభావేన సబ్బత్థ రమ్మభావేన గఙ్గాతో హేట్ఠా సోతానుసారేన అహం వజామి గచ్ఛామి తత్థ తత్థ వసామీతి అత్థో. **నిసిన్నం సమణం దిస్వా**తి సమితపాపత్తా సోసితపాపత్తా సమణసఙ్ఖాతం సమ్మాసమ్బుద్ధం దిస్వాతి అత్థో.

౨. **ఏవం చిన్తేసహం తదా**తి అయం భగవా సయం తిణ్ణో సబ్బసత్తే తారయిస్సతి సంసారతో ఉత్తారేతి సయం కాయద్వారాదీహి దమితో అయం భగవా పరే దమేతి.

౩. సయం **అస్సత్థో** అస్సాసమ్పత్తో, కిలేసపరిళాహతో ముత్తో సబ్బసత్తే అస్సాసేతి, సన్తభావం ఆపాపేతి. సయం **సన్తో** సన్తకాయచిత్తో పరేసం సన్తకాయచిత్తం పాపేతి. సయం **ముత్తో** సంసారతో ముచ్చితో పరే సంసారతో మోచయిస్సతి. సో అయం భగవా సయం **నిబ్బుతో** కిలేసగ్గీహి నిబ్బుతో పరేసమ్పి కిలేసగ్గీహి నిబ్బాపేస్సతీతి అహం తదా ఏవం చిన్తేసిన్తి అత్థో.

౪. **గహేత్వా తిమిరపుప్ఫ**న్తి సకలం వనన్తం నీలకాళరంసీహి అన్ధకారం వియ కురుమానం ఖాయతీతి తిమిరం పుప్ఫం తం గహేత్వా కణ్ణికావణ్టం గహేత్వా **మత్థకే** సీసస్స ఉపరి ఆకాసే **ఓకిరిం** పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

తిమిరపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. గతసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

జాతియా సత్తవస్సోహన్తిఆదికం ఆయస్మతో గతసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో పురాకతవాసనావసేన సద్ధాజాతో సత్తవస్సికకాలేయేవ పబ్బజితో భగవతో పణామకరణేనేవ పాకటో అహోసి. సో ఏకదివసం అతీవ నీలమణిప్పభాని నఙ్గలకసితట్ఠానే ఉట్ఠితసత్తపుప్ఫాని గహేత్వా ఆకాసే పూజేసి. సో యావతాయుకం సమణధమ్మం

కత్వా తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౦. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **జాతియా సత్తవస్సోహన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **జాతియా సత్తవస్సో**తి మాతుగబ్భతో నిక్ఖన్తకాలతో పట్ఠాయ పరిపుణ్ణసత్తవస్సికోతి అత్థో. **పబ్బజిం అనగారియన్తి** అగారస్స హితం ఆగారియం కసివాణిజ్జాదికమ్మం నత్థి ఆగారియన్తి అనగారియం, బుద్ధసాసనే పబ్బజిం అహన్తి అత్థో.

౧౨. **సుగతానుగతం మగ్గన్తి** బుద్ధేన గతం మగ్గం. అథ వా సుగతేన దేసితం ధమ్మానుధమ్మపటిపత్తిపూరణవసేన **హట్ఠమానసో** తుట్ఠచిత్తో పూజేత్వాతి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

గతసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. నిపన్నఞ్జలికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

రుక్ఖమూలే నిసిన్నోహన్తిఆదికం ఆయస్మతో నిపన్నఞ్జలికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పబ్బజిత్వా రుక్ఖమూలికఙ్గం పూరయమానో అరఞ్ఞే విహరతి. తస్మిం సమయే ఖరో ఆబాధో ఉప్పజ్జి, తేన పీళితో పరమకారుఞ్ఞప్పత్తో అహోసి. తదా భగవా తస్స కారుఞ్ఞేన తత్థ అగమాసి. అథ సో నిపన్నకోవ ఉట్ఠితుం అసక్కోన్తో సిరసి అఞ్జలిం కత్వా భగవతో పణామం అకాసి. సో తతో చుతో తుసితభవనే ఉప్పన్నో తత్థ సమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఏవం ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, పురాకతపుఞ్ఞవసేన **నిపన్నఞ్జలికత్థేరో**తి పాకటో.

౧౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుఞ్ఞసమ్పత్తియో ఓలోకేత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **రుక్ఖమూలే నిసిన్నోహన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ రుహతి పటిరుహతి ఉద్ధముద్ధం ఆరోహతీతి రుక్ఖో, తస్స రుక్ఖస్స మూలే సమీపేతి అత్థో. **బ్యాధితో పరమేన చా**తి పరమేన అధికేన ఖరేన కక్ఖళేన బ్యాధినా రోగేన బ్యాధితో, బ్యాధినా అహం సమన్నాగతోతి అత్థో. **పరమకారుఞ్ఞప్పత్తోమ్హీ**తి పరమం అధికం కారుఞ్ఞం దీనభావం దుక్ఖితభావం పత్తోమ్హి అరఞ్ఞే కాననేతి సమ్బన్ధో.

౨౦. **పఞ్చేవాసుం మహాసిఖా**తి సిరసి పిళన్ధనత్థేన సిఖా వుచ్చతి చూళా. మణీతి జోతమానం మకుటం తస్స అత్థీతి సిఖో, చక్కవత్తినో ఏకనామకా పఞ్చేవ చక్కవత్తినో ఆసుం అహేసున్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

నిపన్నఞ్జలికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. అధోపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అభిభూ నామ సో భిక్ఖూతిఆదికం ఆయస్మతో అధోపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం

సణ్ఠపేత్వా అపరభాగే కామేసు ఆదీనవం దిస్వా తం పహాయ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తిలాభీ ఇద్ధీసు చ వసీభావం పత్వా హిమవన్తస్మిం పటివసతి. తస్స సిఖిస్స భగవతో అభిభూ నామ అగ్గసావకో వివేకాభిరతో హిమవన్తమగమాసి. అథ సో తాపసో తం అగ్గసావకత్థేరం దిస్వా థేరస్స రితపబ్బతం ఆరుహన్తో పబ్బతస్స హేట్ఠాతలతో సుగన్ధాని వణ్ణసమ్పన్నాని సత్త పుప్ఫాని గహేత్వా పూజేసి. అథ సో థేరో తస్సానుమోదనమకాసి. సోపి తాపసో సకస్సమం అగమాసి. తత్థ ఏకేన అజగరేన పీళితో అపరభాగే అపరిహీనజ్ఝానో తేనేవ ఉపద్దవేన ఉపద్దుతో కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకపరాయనో హుత్వా బ్రహ్మసమ్పత్తిం ఛకామావచరసమ్పత్తిఞ్చ అనుభవిత్వా మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తియో చ ఖేపేత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో భగవతో ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. సో అపరభాగే అత్తనో కతపుఞ్ఞనామేన **అధోపుప్ఫియత్థేరో**తి పాకటో.

౨౨. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అభిభూ నామ సో భిక్ఖూ**తిఆదిమాహ. తత్థ సీలసమాధీహి పరే అభిభవతీతి అభిభూ, ఖన్ధమారాదిమారే అభిభవతి అజ్ఝోత్థరతీతి వా అభిభూ, ససన్తానపరసన్తానగతకిలేసే అభిభవతి విహేసేతి విద్ధంసేతీతి వా అభిభూ. భిక్ఖనసీలో యాచనసీలోతి భిక్ఖు, ఛిన్నభిన్నపటధరోతి వా భిక్ఖు. అభిభూ నామ అగ్గసావకో సో భిక్ఖూతి అత్థో, సిఖిస్స భగవతో అగ్గసావకోతి సమ్బన్ధో.

౨౭. అజగరో మం పీళేసీతి తథారూపం సీలసమ్పన్నం ఝానసమ్పన్నం తాపసం పుబ్బే కతపాపేన వేరేన చ మహన్తో అజగరసప్పో పీళేసి. సో తేనేవ ఉపద్దవేన ఉపద్దుతో అపరిహీనజ్ఝానో కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకపరాయణో ఆసి. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

అధోపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. రంసిసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో రంసిసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తేసు తేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా కామేసు ఆదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అజినచమ్మధరో హిమవన్తమ్హి వాసం కప్పేసి. తస్మిం సమయే విపస్సీ భగవా హిమవన్తమగమాసి. అథ సో తాపసో తముపగతం భగవన్తం దిస్వా తస్స భగవతో సరీరతో నిక్ఖన్తఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసీసు పసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ పఞ్చఙ్గేన నమక్కారమకాసి. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన ఇతో చుతో తుసితాదీసు దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థాదీనవం దిస్వా గేహం పహాయ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౦. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **పబ్బతే**తి పకారేన బ్రూహతి వడ్ఢేతీతి పబ్బతో, హిమో అస్స అత్థీతి హిమవన్తో, హిమవన్తో చ సో పబ్బతో చాతి హిమవన్తపబ్బతో. హిమవన్తపబ్బతేతి వత్తబ్బే గాథావచనసుఖత్థం "పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ"తి వుత్తం. తస్మిం హిమవన్తమ్హి పబ్బతే వాసం కప్పేసిం పురే అహన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ నయానుసారేన ఉత్తానమేవాతి.

రంసిసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. దుతియరంసిసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో దుతియరంసిసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతకుసలో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థ దోసం దిస్వా తం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తపబ్బతే వసన్తో వాకచీరనివసనో వివేకసుఖేన విహరతి. తస్మిం సమయే సో ఫుస్సం భగవన్తం తం పదేసం సమ్పత్తం దిస్వా తస్స సరీరతో నిక్ఖన్తఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో ఇతో చితో విధావన్తియో దణ్డదీపికానిక్ఖన్తవిప్ఫురన్తమివ దిస్వా తస్మిం పసన్నో అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా వన్దిత్వా చిత్తం పసాదేత్వా తేనేవ పీతిసోమనస్సేన కాలం కత్వా తుసితాదీసు నిబ్బత్తో తత్థ ఛ కామావచరసమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పుబ్బవాసనావసేన పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౨. సో అపరభాగే పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

దుతియరంసిసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. ఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో ఫలదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతకుసలసమ్భారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సుఖప్పత్తో తం సబ్బం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా ఖరాజినచమ్మధారీ హుత్వా విహరతి. తస్మిఞ్చ సమయే ఫుస్సం భగవన్తం తత్థ సమ్పత్తం దిస్వా పసన్నమానసో మధురాని ఫలాని గహేత్వా భోజేసి. సో తేనేవ కుసలేన దేవలోకాదీసు పుఞ్ఞసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౮. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరిత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. సద్దసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో సద్దసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాజాతో తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తమ్హి అరఞ్ఞావాసే వసన్తో అత్తనో అనుకమ్పాయ ఉపగతస్స భగవతో ధమ్మం

సుత్వా ధమ్మేసు చిత్తం పసాదేత్వా యావతాయుకం ఠత్వా అపరభాగే కాలం కత్వా తుసితాదీసు ఛసు కామావచరసమ్పత్తియో చ మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౪౩. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సద్దసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. బోధిసిఞ్చకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సిస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో బోధిసిఞ్చకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో సాసనే పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తియా సాసనం సోభయన్తో మహాజనే బోధిపూజం కురుమానే దిస్వా అనేకాని పుప్ఫాని సుగన్ధోదకాని చ గాహాపేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవలోకే నిబ్బత్తో ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౬. సో అరహా హుత్వా ఝానఫలసుఖేన వీతినామేత్వా పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సిస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ విసేసం పరమత్థం నిబ్బానం పస్సతీతి విపస్సీ, విసేసేన భబ్బాభబ్బజనే పస్సతీతి వా విపస్సీ, విపస్సన్తో చతుసచ్చం పస్సనదక్ఖనసీలోతి వా విపస్సీ, తస్స విపస్సిస్స భగవతో మహాబోధిమహో అహూతి సమ్బన్ధో. తత్రాపి **మహాబోధీ**తి బోధి వుచ్చతి చతూసు మగ్గేసు ఞాణం, తమేత్థ నిసిన్నో భగవా పటివిజ్ఝతీతి కణికారపాదపరుక్ఖోపి బోధిచ్చేవ వుచ్చతి, మహితో చ సో దేవబ్రహ్మనరాసురేహి బోధి చేతి మహాబోధి, మహతో బుద్ధస్స భగవతో బోధీతి వా మహాబోధి, తస్స **మహో** పూజా అహోసీతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

బోధిసిఞ్చకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పదుమపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పోక్ఖరవనం పవిట్ఠోతిఆదికం ఆయస్మతో పదుమపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పదుమసమ్పన్నం ఏకం పోక్ఖరణిం పవిసిత్వా భిసములాలే ఖాదన్తో పోక్ఖరణియా అవిదూరే గచ్ఛమానం ఫుస్సం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో తతో పదుమాని ఓచినిత్వా ఆకాసే ఉక్ఖిపిత్వా భగవన్తం పూజేసి, తాని పుప్ఫాని ఆకాసే వితానం హుత్వా అట్ఠంసు. సో భియ్యోసోమత్తాయ పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తిసారో సమణధమ్మం పూరేత్వా తతో చుతో తుసితభవనమలం కురుమానో వియ తత్థ ఉప్పజ్జిత్వా కమేన ఛ కామావచరసమ్పత్తియో చ మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౧. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పోక్ఖరవనం పవిట్ఠో**తిఆదిమాహ. తత్థ పకారేన నళదణ్డపత్తాదీహి ఖరన్తీతి పోక్ఖరా, పోక్ఖరానం సముట్ఠితట్ఠేన సమూహన్తి పోక్ఖరవనం, పదుమగచ్ఛసణ్డేహి మణ్డితం మజ్ఝం పవిట్ఠో అహన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

పదుమపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

నవమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. సుధావగ్గో

౧. సుధాపిణ్డియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పూజారహే పూజయతోతిఆదికం ఆయస్మతో సుధాపిణ్డియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే భగవతి ధరమానే పుఞ్ఞం కాతుమసక్కోన్తో పరినిబ్బుతే భగవతి తస్స ధాతుం నిదహిత్వా చేతియే కరీయమానే సుధాపిణ్డమదాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన చతున్నవుతికప్పతో పట్ఠాయ ఏత్థన్తరే చతురాపాయమదిస్వా దేవమనుస్ససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧-౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పూజారహే**తిఆదిమాహ. తత్థ పూజారహా నామ బుద్ధపచ్చేకబుద్ధఅరియసావకాచరియుపజ్ఝాయమాతాపితుగరుఆదయో, తేసు పూజారహేసు మాలాదిపదుమవత్థాభరణచతుపచ్చయాదీహి **పూజయతో** పూజయన్తస్స పుగ్గలస్స పుఞ్ఞకోట్ఠాసం సహస్ససతసహస్సాదివసేన సఙ్ఖ్యం కాతుం కేనచి మహానుభావేనాపి న సక్కాతి అత్థో. న కేవలమేవ ధరమానే బుద్ధాదయో పూజయతో, పరినిబ్బుతస్సాపి భగవతో చేతియపటిమాబోధిఆదీసుపి ఏసేవ నయో.

౩. తం దీపేతుం **చతున్నమపి దీపానన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **చతున్నమపి దీపానన్తి** జమ్బుదీపఅపరగోయానఉత్తరకురుపుబ్బవిదేహసఙ్ఖాతానం చతున్నం దీపానం తదనుగతానం ద్విసహస్సపరిత్తదీపానఞ్చ ఏకతో కత్వా సకలచక్కవాళగబ్భే **ఇస్సరం** చక్కవత్తిరజ్జం కరేయ్యాతి అత్థో. **ఏకిస్సా పూజనాయేత**న్తి ధాతుగబ్భే చేతియే కతాయ ఏకిస్సా పూజాయ **ఏతం** సకలజమ్బుదీపే సత్తరతనాదికం సకలం ధనం. **కలం నాగ్ఘతి సోళసిన్తి** చేతియే కతపూజాయ సోళసక్ఖత్తుం విభత్తస్స సోళసమకోట్ఠాసస్స న అగ్ఘతీతి అత్థో.

౪. సిద్ధత్థస్స...పే.... ఫలితన్తరేతి నరానం అగ్గస్స సేట్ఠస్స సిద్ధత్థస్స భగవతో **చేతియే** ధాతుగబ్భమ్హి సుధాకమ్మే కరీయమానే పరిచ్ఛేదానం ఉభిన్నమన్తరే వేమజ్ఝే, అథ వా పుప్ఫదానట్ఠానానం అన్తరే ఫలన్తియా మయా సుధాపిణ్డో దిన్నో మక్ఖితోతి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సుధాపిణ్డియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సుచిన్తికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తిస్సస్స లోకనాథస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో సుచిన్తికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు నిబ్బానాధిగమాయ పుఞ్ఞం ఉపచినిత్వా తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా సత్థు నిసీదనత్థాయ పరిసుద్ధం సిలిట్ఠం కట్ఠమయమనగ్ఘపీఠమదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన సుగతిసుఖమనుభవిత్వా తత్థ తత్థ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౮. సో పత్తఅరహత్తఫలో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తిస్సస్స లోకనాథస్సా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సుచిన్తికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. అడ్ఢచేళకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తిస్సస్సాహం భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో అడ్ఢచేళకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకేనాకుసలేన కమ్మేన దుగ్గతకులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధమ్మదేసనం ఞత్వా పసన్నమానసో చీవరత్థాయ అడ్ఢభాగం ఏకం దుస్సమదాసి. సో తేనేవ పీతిసోమనస్సేన కాలం కత్వా సగ్గే నిబ్బత్తో ఛ కామావచరసమ్పత్తిమనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తీనం అగ్గభూతం చక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం అద్ధకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౪. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తిస్సస్సాహం భగవతో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

అడ్ఢచేళకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. సూచిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కమ్మారోహం పురే ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో సూచిదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అన్తరన్తరా కుసలబీజాని పూరేన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే అన్తరన్తరా కతేన ఏకేన కమ్మచ్ఛిద్దేన కమ్మారకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో చీవరసిబ్బనత్థాయ సూచిదానమదాసి, తేన పుఞ్ఞేన దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్సేసు ఉప్పన్నో చక్కవత్తాదయో సమ్పత్తియో చ అనుభవన్తో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే తిక్ఖపఞ్ఞో వజీరఞాణో అహోసి. సో కమేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో మహద్ధనో సద్ధాజాతో తిక్ఖపఞ్ఞో అహోసి. సో ఏకదివసం సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా ధమ్మానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా నిసిన్నాసనేయేవ అరహా అహోసి.

౧౯. సో అరహా సమానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కమ్మారోహం పురే ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **కమ్మారో**తి అయోకమ్మలోహకమ్మాదినా కమ్మేన జీవతి రుహతి వుద్ధిం విరూళ్హిం ఆపజ్జతీతి కమ్మారో, పుబ్బే పుఞ్ఞకరణకాలే కమ్మారో **ఆసిం** అహోసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సూచిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. గన్ధమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో గన్ధమాలియత్థేరస్స అపదాన. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో మహద్ధనో మహాభోగో అహోసి. సో సత్థరి పసీదిత్వా చన్దనాగరుకప్పూరకస్సతురాదీని అనేకాని సుగన్ధాని వడ్ఢేత్వా సత్థు గన్ధథూపం కారేసి. తస్సుపరి సుమనపుప్ఫేహి ఛాదేసి, బుద్ధఞ్చ అట్ఠఙ్గనమక్కారం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౪. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

గన్ధమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. తిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

మిగలుద్దో పురే ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో తిపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అన్తరా కేనచి అకుసలచ్ఛిద్దేన విపస్సిస్స భగవతో కాలే నేసాదకులే నిబ్బత్తో మిగలుద్దో హుత్వా అరఞ్ఞే విహరతి. తదా విపస్సిస్స భగవతో పాటలిబోధిం సమ్పుణ్ణపత్తపల్లవం హరితవణ్ణం నీలోభాసం మనోరమం దిస్వా తీహి పుప్ఫేహి పూజేత్వా పురాణపత్తం ఛడ్డేత్వా భగవతో సమ్ముఖా వియ పాటలిమహాబోధిం వన్ది. సో తేన పుఞ్ఞేన తతో చుతో దేవలోకే ఉప్పన్నో తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అపరాపరం అనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సేసు జాతో తత్థ చక్కవత్తిసమ్పత్తిఆదయో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసోమనస్సహదయో గేహం పహాయ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౧. సో ఏవం సిద్ధిప్పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మిగలుద్దో పురే ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ మరణాయ గచ్ఛతి పాపుణాతీతి మిగో, అథ వా మగయమానో ఇహతి పవత్తతీతి మిగో, మిగానం మారణే లుద్దో లోభీ గేధోతి మిగలుద్దో, పురే మయ్హం పుఞ్ఞకరణసమయే కాననసఙ్ఖాతే మహాఅరఞ్ఞే మిగలుద్దో ఆసిన్తి సమ్బన్ధో. **పాటలిం హరితం దిస్వా**తి తత్థ పకారేన తలేన రత్తవణ్ణేన భవతీతి పాటలి , పుప్ఫానం రత్తవణ్ణతాయ పాటలీతి వోహారో, పత్తానం హరితతాయ హరితం నీలవణ్ణం పాటలిబోధిం దిస్వాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

తిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. మధుపిణ్డికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వివనే కాననే దిస్వాతిఆదికం ఆయస్మతో మధుపిణ్డికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే నేసాదయోనియం నిబ్బత్తో మహాఅరఞ్ఞే పటివసతి. తదా వివేకాభిరతియా సమ్పత్తం సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా సమాధితో వుట్ఠితస్స తస్స సుమధురం మధుమదాసి. తత్థ చ పసన్నమానసో వన్దిత్వా పక్కామి. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన సమ్పత్తిం అనుభవన్తో దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౭. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **వివనే కాననే దిస్వా**తిఆదిమాహ. తత్థ **వివనే**తి విసేసేన వనం పత్థటం వివనం, హత్థిఅస్సరథసద్దేహి భేరిసద్దేహి చ వత్థుకామకిలేసకామేహి చ విగతం బ్యాపగతన్తి అత్థో, కాననసఙ్ఖాతే మహాఅరఞ్ఞే వివనేతి సమ్బన్ధో. **ఓసధింవ విరోచన్త**న్తి భవవడ్ఢకిజనానం ఇచ్ఛితిచ్ఛితం నిప్ఫాదేతీతి ఓసధం. ఓజానిబ్బత్తికారణం పటిచ్చ యాయ తారకాయ ఉగ్గతాయ ఉద్ధరన్తి గణ్హన్తీతి సా ఓసధి. ఓసధితారకా ఇవ విరోచన్తీతి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం "ఓసధింవ విరోచన్త"న్తి చ వుత్తం. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

మధుపిణ్డికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. సేనాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో సేనాసనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా అత్తనో వసనట్ఠానం వనన్తరం సమ్పత్తస్స భగవతో పణామం కత్వా పణ్ణసన్థరం సన్థరిత్వా అదాసి. భగవతో నిసిన్నట్ఠానస్స సమన్తతో భిత్తిపరిచ్ఛేదం కత్వా పుప్ఫపూజమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం దస్సేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

సేనాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. వేయ్యావచ్చకరత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సిస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో వేయ్యావచ్చకరత్థేరస్స అపదానం. తస్స ఉప్పత్తిఆదయో హేట్ఠా వుత్తనియామేనేవ దట్ఠబ్బా.

వేయ్యావచ్చకరత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. బుద్ధుపట్ఠాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సిస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో బుద్ధుపట్ఠాకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే సఙ్ఖధమకకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ అత్తనో సిప్పే సఙ్ఖధమనే ఛేకో అహోసి, నిచ్చకాలం భగవతో సఙ్ఖం ధమేత్వా సఙ్ఖసద్దేనేవ పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ పాకటో మహాఘోసో మహానాదీ మధురస్సరో అహోసి, ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం పాకటకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో **మధురస్సరో**తి పాకటో, సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి, అపరభాగే మధురస్సరత్థేరోతి పాకటో.

౨౹౧. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సిస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తమేవ. **అహోసిం సఙ్ఖధమకో**తి సం సుట్ఠు ఖనన్తో గచ్ఛతీతి సఙ్ఖో, సముద్దజలపరియన్తే చరమానో గచ్ఛతి విచరతీతి అత్థో. తం సఙ్ఖం ధమతి ఘోసం కరోతీతి సఙ్ఖధమకో, సోహం సఙ్ఖధమకోవ అహోసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

బుద్ధుపట్ఠాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

దసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౧. భిక్ఖదాయివగ్గో

౧. భిక్ఖాదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో భిక్ఖాదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ విభవసమ్పన్నో సద్ధాజాతో విహారతో నిక్ఖమిత్వా పిణ్డాయ చరమానం సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో ఆహారమదాసి. భగవా తం పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సో తేనేవ కుసలేన యావతాయుకం ఠత్వా ఆయుపరియోసానే దేవలోకే నిబ్బత్తో తత్థ ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ మనుస్ససమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ. **పవరా అభినిక్ఖన్త**న్తి పకారేన వరితబ్బం పత్థేతబ్బన్తి పవరం, రమ్మభూతతో వివేకభూతతో సకవిహారతో అభి విసేసేన నిక్ఖన్తన్తి అత్థో. **వానా నిబ్బానమాగత**న్తి వానం వుచ్చతి తణ్హా, తతో నిక్ఖన్తత్తా నిబ్బానం, వాననామం తణ్హం పధానం కత్వా సబ్బకిలేసే పహాయ నిబ్బానం పత్తన్తి అత్థో.

౨. **కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వానా**తి కరతలేన గహేతబ్బా దబ్బి కటచ్ఛు, భిక్ఖీయతి ఆయాచీయతీతి భిక్ఖా, అభి విసేసేన ఖాదితబ్బా భక్ఖితబ్బాతి వా భిక్ఖా, కటచ్ఛునా గహేతబ్బా భిక్ఖా కటచ్ఛుభిక్ఖా, దబ్బియా భత్తం దత్వాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

భిక్ఖాదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. ఞాణసఞ్ఞికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఞాణసఞ్ఞికత్థేరస్స అపదానం. కా ఉప్పత్తి? అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో సద్ధమ్మస్సవనే సాదరో సాలయో భగవతో ధమ్మదేసనానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా ఘోసపమాణత్తా భగవతో ఞాణే పసన్నో పఞ్చఙ్గఅట్ఠఙ్గనమక్కారవసేన పణామం కత్వా పక్కామి. సో తతో చుతో దేవలోకేసు ఉప్పన్నో తత్థ ఛ కామావచరే దిబ్బసమ్పత్తిమనుభవన్తో తతో చవిత్వా మనుస్సలోకే జాతో తత్థగ్గభూతా చక్కవత్తిసమ్పదాదయో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౭. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **నిసభాజానియం యథా**తి గవసతసహస్సజేట్ఠో నిసభో, నిసభో చ సో ఆజానియో

సేట్ఠో ఉత్తమో చేతి నిసభాజానియో. యథా నిసభాజానియో, తథేవ భగవాతి అత్థో. లోకవిసయసఞ్ఞాతం పణ్ణత్తివసేన ఏవం వుత్తం. అనుపమేయ్యో హి భగవా. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఞాణసఞ్ఞికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. ఉప్పలహత్థియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తివరాయం నివాసీహన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఉప్పలహత్థకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతకుసలో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే మాలాకారకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ మాలాకారకమ్మేన అనేకాని పుప్ఫాని విక్కిణన్తో జీవతి. అథేకదివసం పుప్ఫాని గహేత్వా చరన్తో భగవన్తం రతనగ్ఘికమివ చరమానం దిస్వా రత్తుప్పలకలాపేన పూజేసి. సో తతో చుతో తేనేవ పుఞ్ఞేన సుగతీసు పుఞ్ఞమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౩. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తివరాయం నివాసీహన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **తివరాతి** తీహి వారేహి కారితం సఞ్చరితం పటిచ్ఛన్నం నగరం, తస్సం తివరాయం నివాసీ, వసనసీలో నివాసనట్ఠానగేహే వా వసన్తో అహన్తి అత్థో. **అహోసిం మాలికో తదాతి** తదా నిబ్బానత్థాయ పుఞ్ఞసమ్భారకరణసమయే మాలికో మాలాకారోవ పుప్ఫాని కయవిక్కయం కత్వా జీవన్తో అహోసిన్తి అత్థో.

౧౪. **పుప్ఫహత్థమదాసహన్తి** సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా ఉప్పలకలాపం అదాసిం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఉప్పలహత్థకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. పదపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో పదపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో సుమనపుప్ఫేన పాదమూలే పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సక్కసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తఫలే పతిట్ఠాసి.

౧౮. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థస్స భగవతోతి**ఆదిమాహ. **జాతిపుప్ఫమదాసహన్తి** జాతిసుమనపుప్ఫం అదాసిం అహన్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం సుమనసద్దస్స లోపం కత్వా వుత్తం. తత్థ జాతియా నిబ్బత్తో వికసమానోయేవ సుమనం జనానం సోమనస్సం కరోతీతి సుమనం, పుప్ఫనట్ఠేన వికసనట్ఠేన పుప్ఫం, సుమనఞ్చ తం పుప్ఫఞ్చాతి సుమనపుప్ఫం, తాని సుమనపుప్ఫాని సిద్ధత్థస్స భగవతో అహం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

పదపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. ముట్ఠిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుదస్సనో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో ముట్ఠిపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే మాలాకారకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సకసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్తో ఏకదివసం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో జాతిసుమనపుప్ఫాని ఉభోహి హత్థేహి భగవతో పాదమూలే ఓకిరిత్వా పూజేసి. సో తేన కుసలసమ్భారేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభో సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పుబ్బవాసనావసేన సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౪-౨౫. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుదస్సనో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ **సుదస్సనో**తి ఆరోహపరిణాహరూపసణ్ఠానయోబ్బఞ్ఞసోభనేన సున్దరో దస్సనోతి సుదస్సనో, నామేన సుదస్సనో నామ మాలాకారో హుత్వా జాతిసుమనపుప్ఫేహి పదుముత్తరం భగవన్తం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

ముట్ఠిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. ఉదకపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఉదకపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు పూరితకుసలసఞ్చయో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని పరిపూరియమానో పుదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ కుసలాకుసలం జానన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో ఆకాసే గచ్ఛతో నిక్ఖన్తఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసీసు పసన్నో ఉభోహి హత్థేహి ఉదకం గహేత్వా పూజేసి. తేన పూజితం ఉదకం రజతబుబ్బులం వియ ఆకాసే అట్ఠాసి. సో అభిప్పసన్నో తేనేవ సోమనస్సేన తుసితాదీసు నిబ్బత్తో దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్ససమ్పత్తియో చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తమేవ. **ఘతాసనంవ జలిత**న్తి ఘతం వుచ్చతి సప్పి, ఘతస్స ఆసనం ఆధారన్తి ఘతాసనం, అగ్గి, అథ వా తం అసతి భుఞ్జతీతి ఘతాసనం , అగ్గియేవ. యథా ఘతే ఆసిత్తే అగ్గిమ్హి అగ్గిసిఖా అతీవ జలతి, ఏవం అగ్గిక్ఖన్ధం ఇవ జలమానం భగవన్తన్తి అత్థో. **ఆదిత్తంవ హుతాసన**న్తి హుతం వుచ్చతి పూజాసక్కారే, హుతస్స పూజాసక్కారస్స ఆసనన్తి హుతాసనం, జలమానం సూరియం ఇవ ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి బ్యామప్పభామణ్డలేహి విజ్జోతమానం సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధం **అనిలఞ్జసే** ఆకాసే గచ్ఛన్తం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

ఉదకపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. నళమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో నళమాలియత్థేరస్స అపదానం. ఏసోపి పురిమజినవరేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు వివట్టూపనిస్సయాని కుసలకమ్మాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా కామే ఆదీనవం దిస్వా గేహం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వసన్తో తత్థాగతం భగవన్తం దిస్వా పసన్నో వన్దిత్వా తిణసన్థరం సన్థరిత్వా తత్థ నిసిన్నస్స భగవతో నళమాలేహి బీజనిం కత్వా బీజేత్వా అదాసి. పటిగ్గహేసి భగవా తస్సానుకమ్పాయ, అనుమోదనఞ్చ అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే పరిళాహసన్తాపవివజ్జితో కాయచిత్తచేతసికసుఖప్పత్తో అనేకసుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పుబ్బవాసనాబలేన సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తమేవ.

౩౭. **నళమాలం గహేత్వా**నాతి నళతి అసారో నిస్సారో హుత్వా వేళువంసతోపి తనుకో సల్లహుకో జాతోతి నళో, నళస్స మాలా పుప్ఫం నళమాలం, తేన నళమాలేన బీజనిం కారేసిన్తి సమ్బన్ధో . బీజిస్సతి జనిస్సతి వాతో అనేనాతి బీజనీ, తం బీజనిం బుద్ధస్స ఉపనామేసిం, పటిగ్గహేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

నళమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

సత్తమభాణవారవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఆసనుపట్ఠాహకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కాననం వనమోగ్గయ్హాతిఆదికం ఆయస్మతో ఆసనుపట్ఠాహకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో ఘరావాసం వసన్తో తత్థ దోసం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వసన్తో తత్థ సమ్పత్తం భగవన్తం దిస్వా పసన్నో సీహాసనం అదాసి, తత్థ నిసిన్నం భగవన్తం మాలాకలాపం గహేత్వా పూజేత్వా తం పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే ఉచ్చకులికో విభవసమ్పన్నో అహోసి. సో కాలన్తరేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౭. సో అరహా సమానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కాననం వనమోగ్గయ్హా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవాతి.

ఆసనుపట్ఠాహకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. బిళాలిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో బిళాలిదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం వసన్తో తత్థాదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వసన్తో అతీవ అప్పిచ్ఛసన్తుట్ఠో ఆలువాదీహి యాపేన్తో వసతి. తదా పదుముత్తరో భగవా తస్స అనుకమ్పాయ తం హిమవన్తం అగమాసి . తం దిస్వా పసన్నో వన్దిత్వా బిళాలియో గహేత్వా పత్తే ఓకిరి. తం తథాగతో తస్సానుకమ్పాయ సోమనస్సుప్పాదయన్తో పరిభుఞ్జి. సో తేన కమ్మేన తతో చుతో దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౫౩. సో అపరభాగే అత్తనో కుసలకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ. ఆలువకరమ్భాదయో తేసం తేసం కన్దజాతీనం నామానేవాతి.

బిళాలిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. రేణుపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో రేణుపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో విఞ్ఞుతం పత్తో అగ్గిక్ఖన్ధం వియ విజ్జోతమానం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో నాగపుప్ఫకేసరం గహేత్వా పూజేసి. అథ భగవా అనుమోదనమకాసి.

౬౨-౩. సో తేన పుఞ్ఞేన తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఉప్పన్నుప్పన్నభవే సబ్బత్థ పూజితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో పుబ్బవాసనాబలేన సత్థరి పసన్నో సాసనే పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా దిబ్బచక్ఖునా అత్తనో పుబ్బకమ్మం దిస్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణం సమ్బుద్ధ**న్తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **సతరంసింవ భాణుమ**న్తి సతమత్తా సతప్పమాణా రంసి పభా యస్స సూరియస్స సో సతరంసి, గాథాబన్ధసుఖత్థం సతరంసీతి వుత్తం, అనేకసతస్స అనేకసతసహస్సరంసీతి అత్థో. భాణు వుచ్చతి పభా, భాణు పభా యస్స సో భాణుమా, భాణుమసఙ్ఖాతం సూరియం ఇవ విపస్సిం భగవన్తం దిస్వా సకేసరం నాగపుప్ఫం గహేత్వా **అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

రేణుపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఏకాదసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౨. మహాపరివారవగ్గో

౧. మహాపరివారకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సీ నామ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో మహాపరివారకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో ఉప్పన్నసమయే యక్ఖయోనియం నిబ్బత్తో అనేకయక్ఖసతసహస్సపరివారో ఏకస్మిం ఖుద్దకదీపే దిబ్బసుఖమనుభవన్తో విహరతి. తస్మిఞ్చ దీపే చేతియాభిసోభితో విహారో అత్థి, తత్థ భగవా అగమాసి. అథ సో యక్ఖసేనాధిపతి తం భగవన్తం తత్థ గతభావం దిస్వా దిబ్బవత్థాని గహేత్వా గన్త్వా భగవన్తం వన్దిత్వా దిబ్బవత్థేహి పూజేసి, సపరివారో సరణమగమాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా తత్థ ఛ కామావచరసుఖమనుభవిత్వా తతో చుతో మనుస్సేసు అగ్గచక్కవత్తిఆదిసుఖమనుభవిత్వా అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧-౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సీ నామ భగవా**తిఆదిమాహ. తత్థ విసేసం పరమత్థం నిబ్బానం పస్సతీతి విపస్సీ, వివిధే సతిపట్ఠానాదయో సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మే పస్సతీతి వా విపస్సీ, వివిధే అనేకప్పకారే బోధనేయ్యసత్తే విసుం విసుం పస్సతీతి వా విపస్సీ, సో విపస్సీ భగవా **దీపచేతియం** దీపే పూజనీయట్ఠానం విహారమగమాసీతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

మహాపరివారకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సుమఙ్గలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అత్థదస్సీ జినవరోతిఆదికం ఆయస్మతో సుమఙ్గలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం తళాకసమీపే రుక్ఖదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్మిం సమయే భగవా విహారతో నిక్ఖమిత్వా నహాయితుకామో తస్స తళాకస్స తీరం గన్త్వా తత్థ న్హత్వా ఏకచీవరో జలమానో బ్రహ్మా వియ సూరియో వియ సువణ్ణబిమ్బం వియ అట్ఠాసి. అథ సో దేవపుత్తో సోమనస్సజాతో పఞ్జలికో థోమనమకాసి, అత్తనో దిబ్బగీతతూరియేహి ఉపహారఞ్చ అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౧. సో పచ్ఛా పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అత్థదస్సీ జినవరో**తిఆదిమాహ. తత్థ పరమత్థం నిబ్బానం దక్ఖతి పస్సతీతి అత్థదస్సీ, అథ వా సబ్బసత్తానం చతురారియసచ్చసఙ్ఖాతం అత్థపయోజనం దస్సనసీలోతి అత్థదస్సీ, కిలేసే అజిని జినాతి జినిస్సతీతి జినో. వరితబ్బో పత్థేతబ్బో సబ్బసత్తేహీతి వరో, అత్థదస్సీ జినో చ సో వరో చాతి అత్థదస్సీ జినవరో. **లోకజేట్ఠో**తి లుజ్జతి పలుజ్జతీతి లోకో, లోకీయతి పస్సీయతి బుద్ధాదీహి పారప్పత్తోతి వా లోకో, లోకో చ లోకో చ లోకో చాతి లోకో. ఏకసేససమాసవసేన “లోకా”తి వత్తబ్బే “లోకో”తి వుత్తో. లోకస్స జేట్ఠో లోకజేట్ఠో, సో లోకజేట్ఠో నరాసభోతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సుమఙ్గలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. సరణగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఉభిన్నం దేవరాజూనన్త్యాదికం ఆయస్మతో సరణగమనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరే భగవతి ఉప్పన్నే అయం హిమవన్తే దేవరాజా హుత్వా నిబ్బత్తి, తస్మిం అపరేన యక్ఖదేవరఞ్ఞా సద్ధిం సఙ్గామత్థాయ ఉపట్ఠితే ద్వే అనేకయక్ఖసహస్సపరివారా ఫలకావుధాదిహత్థా సఙ్గామత్థాయ సముపబ్యూళ్హా అహేసుం. తదా పదుముత్తరో భగవా తేసు సత్తేసు కారుఞ్ఞం ఉప్పాదేత్వా ఆకాసేన తత్థ గన్త్వా సపరివారానం ద్విన్నం దేవరాజూనం ధమ్మం దేసేసి. తదా తే సబ్బే ఫలకావుధాని ఛడ్డేత్వా భగవన్తం గారవబహుమానేన వన్దిత్వా సరణమగమంసు. తేసం అయం పఠమం సరణమగమాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౦. సో అపరభాగే పుబ్బకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఉభిన్నం దేవరాజూన**న్తిఆదిమాహ. తత్థ సుచిలోమఖరలోమఆళవకకుమ్భీరకువేరాదయో వియ నామగోత్తేన అపాకటా ద్వే యక్ఖరాజానో అఞ్ఞాపదేసేన దస్సేన్తో "ఉభిన్నం దేవరాజూన"న్తిఆదిమాహ. **సఙ్గామో సముపట్ఠితో**తి సం సుట్ఠు గామో కలహత్థాయ ఉపగమనన్తి సఙ్గామో, సో సఙ్గామో సం సుట్ఠు ఉపట్ఠితో, ఏకట్ఠానే ఉపగన్త్వా ఠితోతి అత్థో. **అహోసి సముపబ్యూళ్హో**తి సం సుట్ఠు ఉపసమీపే రాసిభూతోతి అత్థో.

౨౧. **సంవేజేసి మహాజన**న్తి తేసం రాసిభూతానం యక్ఖానం ఆకాసే నిసిన్నో భగవా చతుసచ్చధమ్మదేసనాయ సం సుట్ఠు వేజేసి, ఆదీనవదస్సనేన గణ్హాపేసి విఞ్ఞాపేసి బోధేసీతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సరణగమనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. ఏకాసనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వరుణో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో ఏకాసనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే వరుణో నామ దేవరాజా హుత్వా నిబ్బత్తి. సో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో గన్ధమాలాదీహి గీతవాదితేహి చ ఉపట్ఠయమానో సపరివారో పూజేసి. తతో అపరభాగే భగవతి పరినిబ్బుతే తస్స మహాబోధిరుక్ఖం బుద్ధదస్సనం వియ సబ్బతూరియతాళావచరేహి సపరివారో ఉపహారమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన తతో కాలఙ్కత్వా నిమ్మానరతిదేవలోకే ఉప్పజ్జి. ఏవం దేవసమ్పత్తిమనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ మనుస్సభూతో చక్కవత్తిసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౧. సో పచ్ఛా సకకమ్మం సరిత్వా తం తథతో ఞత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **వరుణో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ యదా అహం సమ్బోధనత్థాయ బుద్ధం బోధిఞ్చ పూజేసిం, తదా వరుణో నామ దేవరాజా

అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

౩౮. ధరణీరుహపాదపన్తి ఏత్థ రుక్ఖలతాపబ్బతసత్థరతనాదయో ధారేతీతి ధరణీ, తస్మిం రుహతి పతిట్ఠహతీతి ధరణీరుహో. పాదేన పివతీతి పాదపో, సిఞ్చితసిఞ్చితోదకం పాదేన మూలేన పివతి రుక్ఖక్ఖన్ధసాఖావిటపేహి ఆపోరసం పత్థరియతీతి అత్థో, తం ధరణీరుహపాదపం బోధిరుక్ఖన్తి సమ్బన్ధో.

౩౯. సకకమ్మాభిరద్ధోతి అత్తనో కుసలకమ్మేన అభిరద్ధో పసన్నో ఉత్తమే బోధిమ్హి పసన్నోతి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

ఏకాసనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సువణ్ణపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సీ నామ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో సువణ్ణపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం ఠానే భూమట్ఠకదేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో తస్స భగవతో ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసో చతూహి సువణ్ణపుప్ఫేహి పూజేసి. తాని పుప్ఫాని ఆకాసే సువణ్ణవితానం హుత్వా ఛాదేసుం, సువణ్ణపభా చ బుద్ధస్స సరీరపభా చ ఏకతో హుత్వా మహాఓభాసో అహోసి. సో అతిరేకతరం పసన్నో సకభవనం గతోపి సరతియేవ. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తుసితభవనాదిసుగతీసుయేవ సంసరన్తో దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సాసనే ఉరం దత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౦. సో అపరభాగే పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సీ నామ భగవా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

౪౪. పామోజ్జం జనయిత్వానాతి బలవపీతిం ఉప్పాదేత్వా ''పామోజ్జం ఆమోదనా పమోదనా హాసో పహాసో విత్తి ఓదగ్యం అత్తమనతా చిత్తస్సా''తిఆదీసు (ధ॰ స॰ ౯, ౮౬; మహాని॰ ౧) వియ అత్తమనతా సకభావం ఉప్పాదేత్వాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సువణ్ణపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. చితకపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వసామి రాజాయతనేతిఆదికం ఆయస్మతో చితకపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తతో పరం ఉప్పన్నుప్పన్నభవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే రాజాయతనరుక్ఖదేవతా హుత్వా నిబ్బత్తో అన్తరన్తరా దేవతాహి సద్ధిం ధమ్మం సుత్వా పసన్నో భగవతి పరినిబ్బుతే సపరివారో గన్ధదీపధూపపుప్ఫభేరిఆదీని గాహాపేత్వా భగవతో ఆళహనట్ఠానం గన్త్వా దీపాదీని పూజేత్వా అనేకేహి తూరియేహి అనేకేహి వాదితేహి తం పూజేసి. తతో పట్ఠాయ సకభవనం ఉపవిట్ఠోపి భగవన్తమేవ సరిత్వా సమ్ముఖా వియ వన్దతి. సో తేనేవ

పుఞ్ఞేన తేన చిత్తప్పసాదేన రాజాయతనతో కాలం కతో తుసితాదీసు నిబ్బత్తో దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతి ఉప్పన్నచిత్తప్పసాదో భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౯. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **వసామి రాజాయతనే**తిఆదిమాహ. **రాజాయతనే**తి దేవరాజూనం ఆయతనం రాజాయతనం, తస్స రుక్ఖస్స నామధేయ్యో వా. **పరినిబ్బుతే భగవతీ**తి పరిసమన్తతో కిఞ్చి అనవసేసేత్వా ఖన్ధపరినిబ్బానకాలే పరినిబ్బానసమయే పరినిబ్బానప్పత్తస్స సిఖినో లోకబన్ధునోతి సమ్బన్ధో.

౫౦. **చితకం అగమాసహ**న్తి చన్దనాగరుదేవదారుకప్పూరతక్కోలాదిసుగన్ధదారూహి చితం రాసిగతన్తి చితం, చితమేవ చితకం, బుద్ధగారవేన చితకం పూజనత్థాయ చితకస్స సమీపం అహం అగమాసిన్తి అత్థో. తత్థ గన్త్వా కతకిచ్చం దస్సేన్తో **తూరియం తత్థ వాదేత్వా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

చితకపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

యదా విపస్సీ లోకగ్గోతిఆదికం ఆయస్మతో బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం భూమట్ఠకవిమానే దేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. తదా విపస్సీ భగవా ఆయుసఙ్ఖారం వోస్సజ్జి. అథ సకలదససహస్సిలోకధాతు ససాగరపబ్బతా పకమ్పిత్థ. తదా తస్స దేవపుత్తస్స భవనమ్పి కమ్పిత్థ. తస్మిం ఖణే సో దేవపుత్తో సంసయజాతో – “కిం ను ఖో పథవీకమ్పాయ నిబ్బత్తీ”తి చిన్తేత్వా బుద్ధస్స ఆయుసఙ్ఖారవోస్సజ్జభావం ఞత్వా మహాసోకం దోమనస్సం ఉప్పాదేసి. తదా వేస్సవణో మహారాజా ఆగన్త్వా “మా చిన్తయిత్థా”తి అస్సాసేసి. సో దేవపుత్తో తతో చుతో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం పహాయ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౫౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **యదా విపస్సీ లోకగ్గో**తిఆదిమాహ. **ఆయుసఙ్ఖారమోస్సజ్జీ**తి ఆ సమన్తతో యునోతి పాలేతి సత్తేతి ఆయు, ఆయుస్స సఙ్ఖారో రాసిభావో ఆయుసఙ్ఖారో, తం ఆయుసఙ్ఖారం ఓస్సజ్జి పరిచ్చజి జహాసీతి అత్థో. తస్మిం ఆయుసఙ్ఖారవోస్సజ్జనే. జలమేఖలాసాగరోదకమేఖలాసహితా సకలదససహస్సచక్కవాళపథవీ కమ్పిత్థాతి సమ్బన్ధో.

౫౩. **ఓతతం విత్థతం మయ్హ**న్తి మయ్హం భవనం ఓతతం విత్థతం చిత్తం విచిత్తం **సుచి** సుపరిసుద్ధం **చిత్తం** అనేకేహి సత్తహి రతనేహి విచిత్తం సోభమానం **పకమ్పిత్థ** పకారేన కమ్పిత్థాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

బుద్ధసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. మగ్గసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరబుద్ధస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో మగ్గసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తతో ఓరం తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హిమవన్తే దేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో అరఞ్ఞం గన్త్వా మగ్గమూళ్హానం మగ్గం గవేసన్తానం తస్స సావకానం భోజేత్వా మగ్గం ఆచిక్ఖి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్ససమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఉప్పన్నుప్పన్నభవే సబ్బత్థ అమూళ్హో సఞ్ఞవా అహోసి. అథ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసే అనల్లీనో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౬౬. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరబుద్ధస్సా**తిఆదిమాహ. **సావకా వనచారినో**తి భగవతో వుత్తవచనం సమ్మా ఆదరేన సుణన్తీతి సావకా, అథ వా భగవతో దేసనానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా సద్ధమ్మం సుణన్తీతి సావకా. వనచారినో వనే విచరణకా సావకా **విప్పనట్ఠా** మగ్గమూళ్హా మహాఅరఞ్ఞే **అన్ధావ** చక్ఖువిరహితావ **అనుసుయ్యరే** విచరన్తీతి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

మగ్గసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. పచ్చుపట్ఠానసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అత్థదస్సిమ్హి సుగతేతిఆదికం ఆయస్మతో పచ్చుపట్ఠానసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే యక్ఖయోనియం నిబ్బత్తో భగవతి ధరమానే దస్సనస్స అలద్ధత్తా పచ్ఛా పరినిబ్బుతే మహాసోకప్పత్తో విహాసి. తదా హిస్స భగవతో సాగతో నామ అగ్గసావకో అనుసాసన్తో భగవతో సారీరికధాతుపూజా భగవతి ధరమానే కతపూజా వియ చిత్తప్పసాదవసా మహప్ఫలం భవతీ"తి వత్వా "థూపం కరోహీ"తి నియోజితో థూపం కారేసి, తం పూజేత్వా తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సక్కచక్కవత్తిసమ్పత్తిమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౭౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అత్థదస్సిమ్హి సుగతే**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తమేవ. **యక్ఖయోనిం ఉపపజ్జి**న్తి ఏత్థ పన అత్తనో సకాసం సమ్పత్తసమ్పత్తే ఖాదన్తా యన్తి గచ్ఛన్తీతి యక్ఖా, యక్ఖానం యోని జాతీతి యక్ఖయోని, యక్ఖయోనియం నిబ్బత్తోతి అత్థో.

౭౩. దుల్లద్ధం వత మే ఆసీతి మే మయా లద్ధయసం దుల్లద్ధం, బుద్ధభూతస్స సత్థునో సక్కారం అకతత్తా విరాధేత్వా లద్ధన్తి అత్థో. **దుప్పభాత**న్తి దుట్ఠు పభాతం రత్తియా పభాతకరణం, మయ్హం న సుట్ఠుం పభాతన్తి అత్థో. **దురుట్ఠిత**న్తి దుఉట్ఠితం, సూరియస్స ఉగ్గమనం మయ్హం దుఉగ్గమనన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

పచ్చుపట్ఠానసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. జాతిపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

జాయం తస్స విపస్సిస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో జాతిపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో

నక్ఖత్తపాఠకేహి విపస్సిబోధిసత్తస్స వుత్తలక్ఖణనిమిత్తం సుత్వా “అయం కిర కుమారో బుద్ధో హుత్వా సకలలోకస్స అగ్గో సేట్ఠో హుత్వా సబ్బసత్తే సంసారతో ఉద్ధరిస్సతీ”తి సుత్వా తం భగవన్తం కుమారకాలేయేవ బుద్ధస్స వియ మహాపూజమకాసి. పచ్ఛా కమేన కుమారకాలం రాజకుమారకాలం రజ్జకాలన్తి కాలత్తయమతిక్కమ్మ బుద్ధే జాతేపి మహాపూజం కత్వా తతో చుతో తుసితాదీసు నిబ్బత్తో దిబ్బసుఖమనుభవిత్వా పచ్ఛా మనుస్సేసు చక్కవత్తాదిమనుస్ససుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో సత్తట్ఠవస్సకాలేయేవ భగవతి పసన్నో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౮౨. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **జాయం తస్స విపస్సిస్సా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

౮౪. **నేమిత్తానం సుణిత్వానా**తి ఏత్థ నిమిత్తం కారణం సుఖదుక్ఖప్పత్తిహేతుం జానన్తీతి నేమిత్తా, తేసం నేమిత్తానం నక్ఖత్తపాఠకానం వచనం సుణిత్వాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

జాతిపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ద్వాదసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౩. సేరేయ్యవగ్గో

౧. సేరేయ్యకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అజ్ఝాయకో మన్తధరోతిఆదికం ఆయస్మతో సేరేయ్యకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తతో పరేసు అత్తభావసహస్సేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా తిణ్ణం వేదానం పారం గన్త్వా ఇతిహాసాదిసకలబ్రాహ్మణధమ్మేసు కోటిప్పత్తో ఏకస్మిం దివసే అబ్భోకాసే సపరివారో ఠితో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో సేరేయ్యపుప్ఫం గహేత్వా ఆకాసే ఖిపన్తో పూజేసి. తాని పుప్ఫాని ఆకాసే వితానం హుత్వా సత్తాహం ఠత్వా పచ్ఛా అన్తరధాయింసు. సో తం అచ్ఛరియం దిస్వా అతీవ పసన్నమానసో తేనేవ పీతిసోమనస్సేన కాలం కత్వా తుసితాదీసు నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బసుఖమనుభవిత్వా తతో మనుస్ససుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా పుబ్బవాసనాబలేన సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧. సో అపరభాగే పురాకతకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అజ్ఝాయకో మన్తధరో**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

౩. **సేరేయ్యకం గహేత్వానా**తి సిరిసే భవం జాతిపుప్ఫం సేరేయ్యం, సేరేయ్యమేవ సేరేయ్యకం, తం సేరేయ్యకం గహేత్వానాతి సమ్బన్ధో. భగవతి పసన్నో జాతిసుమనమకుళచమ్పకాదీని పుప్ఫాని పతిట్ఠపేత్వా పూజేతుం కాలం నత్థితాయ తత్థ సమ్పత్తం తం సేరేయ్యకం పుప్ఫం గహేత్వా పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సేరేయ్యకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. పుప్ఫథూపియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో పుప్ఫథూపియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిబుద్ధస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సకసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్తో తత్థ సారం అపస్సన్తో గేహం పహాయ హిమవన్తం పవిసిత్వా అత్తనా సహగతేహి పఞ్చసిస్ససహస్సేహి సద్ధిం పఞ్చాభిఞ్ఞా అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా కుక్కురనామపబ్బతసమీపే పణ్ణసాలం కారేత్వా పటివసతి. తదా బుద్ధుప్పాదభావం సుత్వా సిస్సేహి సహ బుద్ధస్స సన్తికం గన్తుకామో కేనచి బ్యాధినా పీళితో పణ్ణసాలం పవిసిత్వా సిస్ససన్తికా బుద్ధస్సానుభావం లక్ఖణఞ్చ సుత్వా పసన్నమానసో హిమవన్తతో చమ్పకాసోకతిలకకేటకాద్యనేకే పుప్ఫే ఆహరాపేత్వా థూపం కత్వా బుద్ధం వియ పూజేత్వా కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకూపగో అహోసి. అథ తే సిస్సా తస్స ఆళహనం కత్వా బుద్ధసన్తికం గన్త్వా తం పవత్తిం ఆరోచేసుం. అథ భగవా బుద్ధచక్ఖునా ఓలోకేత్వా అనాగతంసఞాణేన పాకటీకరణమకాసి. సో అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో పుబ్బవాసనాబలేన సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౦. అథ సో అత్తనో పుబ్బకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **కుక్కురో నామ పబ్బతో**తి పబ్బతస్స సిఖరం కుక్కురాకారేన సునఖాకారేన సణ్ఠితత్తా "కుక్కురపబ్బతో"తి సఙ్ఖ్యం గతో, తస్స సమీపే పణ్ణసాలం కత్వా పఞ్చతాపససహస్సేహి సహ వసమానోతి అత్థో. నయానుసారేన సేసం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

పుప్ఫధూపియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. పాయసదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణో సమ్బుద్ధోతిఆదికం ఆయస్మతో పాయసదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం విభవసమ్పన్నే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా ఘరావాసం వసన్తో హత్థిఅస్సధనధఞ్ఞసత్తరతనాదివిభవసమ్పన్నో సద్ధాసమ్పన్నో కమ్మఫలం సద్దహిత్వా సహస్సమత్తా సువణ్ణపాతియో కారేత్వా తస్మిం ఖీరపాయససహస్సస్స పూరేత్వా తా సబ్బా గాహాపేత్వా సిమ్బలివనం అగమాసి. తస్మిం సమయే విపస్సీ భగవా ఛబ్బణ్ణరంసియో విస్సజ్జేత్వా ఆకాసే చఙ్కమం మాపేత్వా చఙ్కమతి. సో పన సేట్ఠి తం అచ్ఛరియం దిస్వా అతీవ పసన్నో పాతియో ఠపేత్వా వన్దిత్వా ఆరోచేసి పటిగ్గహణాయ. అథ భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ పటిగ్గహేసి, పటిగ్గహేత్వా చ పన తస్స సోమనుస్సుప్పాదనత్థం సహస్సమత్తేహి భిక్ఖుసఙ్ఘేహి సద్ధిం పరిభుఞ్జి, తదవసేసం అనేకసహస్సభిక్ఖూ పరిభుఞ్జింసు. సో తేన పుఞ్ఞేన సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౬. సో అపరభాగే అత్తనో కుసలం పచ్చవేక్ఖమానో తం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణో సమ్బుద్ధో**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తమేవ.

౨౮. **చఙ్కమం సుసమారూళ్హో**తి చదినన్తో పదవిక్ఖేపం కరోన్తో కమతి గచ్ఛతీతి చఙ్కమం, చఙ్కమస్స పదవిక్ఖేపస్స ఆధారభూతపథవిపదేసో చఙ్కమం నామాతి అత్థో, ఏతం చఙ్కమంసు విసేసేన ఆరూళ్హోతి సమ్బన్ధో. **అమ్బరే అనిలాయనే**తి వరీయతి ఛాదియతి అనేనాతి వరం, న బరన్తి అమ్బరం, సేతవత్థసదిసం ఆకాసన్తి అత్థో. నత్థి నిలీయనం గోపనం ఏత్థాతి అనిలం, ఆ సమన్తతో యన్తి గచ్ఛన్తి అనేన ఇద్ధిమన్తోతి ఆయనం, అనిలఞ్చ తం ఆయనఞ్చేతి అనిలాయనం, తస్మిం అమ్బరే అనిలాయనే చఙ్కమం మాపయిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

పాయసదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. గన్ధోదకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిసజ్జ పాసాదవరేతిఆదికం ఆయస్మతో గన్ధోదకియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే నిబ్బానూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సీభగవతో కాలే సేట్ఠికులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా మహద్ధనో మహాభోగో దిబ్బసుఖమనుభవన్తో వియ మనుస్ససుఖమనుభవన్తో ఏకస్మిం దివసే పాసాదవరే నిసిన్నో హోతి. తదా భగవా సువణ్ణమహామేరు వియ వీథియా విచరతి, తం విచరమానం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో గన్త్వా వన్దిత్వా సుగన్ధోదకేన

భగవన్తం ఓసిఞ్చమానో పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసేన అనల్లీనో సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౭. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిసజ్జ పాసాదవరే**తిఆదిమాహ. తత్థ **పాసాదో**తి పసాదం సోమనస్సం జనేతి ఉప్పాదేతీతి పాసాదో , మాలాకమ్మచిత్తకమ్మసువణ్ణకమ్మాద్యనేకవిచిత్తం దిస్వా తత్థ పవిట్ఠానం జనానం పసాదం జనయతీతి అత్థో. పాసాదో చ సో పత్థేతబ్బట్ఠేన వరో చాతి పాసాదవరో, తస్మిం పాసాదవరే నిసజ్జ నిసీదిత్వా విపస్సిం జినవరం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

గన్ధోదకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. సమ్ముఖాథవికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

జాయమానే విపస్సిమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో సమ్ముఖాథవికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సత్తవస్సికకాలేయేవ సకసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో విపస్సిమ్హి బోధిసత్తే ఉప్పన్నే సబ్బబుద్ధానం లక్ఖణాని వేదత్తయే దిస్సమానాని తాని రాజప్పముఖస్స జనకాయస్స విపస్సిబోధిసత్తస్స లక్ఖణఞ్చ బుద్ధభావఞ్చ బ్యాకరిత్వా జనానం మానసం నిబ్బాపేసి, అనేకాని చ థుతివచనాని నివేదేసి. సో తేన కుసలకమ్మేన ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి. కతకుసలనామేన **సమ్ముఖాథవికత్థేరో**తి పాకటో.

౪౧. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **జాయమానే విపస్సిమ్హీ**తిఆదిమాహ. **విపస్సిమ్హి** సమ్మాసమ్బుద్ధే **జాయమానే** ఉప్పజ్జమానే మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖన్తే అహం పాతుభూతం **నిమిత్తం** కారణం బుద్ధభావస్స హేతుం **బ్యాకరిం** కథేసిం, అనేకాని అచ్ఛరియాని పాకటాని అకాసిన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సమ్ముఖాథవికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. కుసుమాసనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే ధఞ్ఞవతియాతిఆదికం ఆయస్మతో కుసుమాసనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో మహద్ధనో మహాభోగో తిణ్ణం వేదానం పారం గతో బ్రాహ్మణసిప్పేసు కోటిప్పత్తో సకపరసమయకుసలో మాతాపితరో పూజేతుకామో పఞ్చ ఉప్పలకలాపే అత్తనో సమీపే ఠపేత్వా నిసిన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతం విపస్సిం భగవన్తం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా నీలపీతాదిఘనబుద్ధరస్మియో చ దిస్వా పసన్నమానసో ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా తత్థ తాని పుప్ఫాని సన్థరిత్వా భగవన్తం తత్థ

నిసీదాపేత్వా సకఘరే మాతు అత్థాయ పటియత్తాని సబ్బాని ఖాదనీయభోజనీయాని గహేత్వా సపరివారం భగవన్తం సహత్థేన సన్తప్పేన్తో భోజేసి. భోజనావసానే ఏకం ఉప్పలహత్థం అదాసి. తేన సోమనస్సజాతో పత్థనం అకాసి. భగవాపి అనుమోదనం కత్వా పకామి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు ద్వే సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో భోగయసేహి వడ్ఢితో కామేసు ఆదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౬౩. సో అపరభాగే పుబ్బే కతకుసలం పుబ్బేనివాసఞాణేన సరిత్వా సోమనస్సప్పత్తో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే ధఞ్ఞవతియా**తిఆదిమాహ. ధఞ్ఞానం పుఞ్ఞవన్తానం ఖత్తియబ్రాహ్మణగహపతిమహాసాలానం అనేకేసం కులానం ఆకరత్తా ధఞ్ఞవతీ, అథ వా ముత్తామణిఆదిసత్తరతనానం సత్తవిధధఞ్ఞానం ఉపభోగపరిభోగానం ఆకరత్తా ధఞ్ఞవతీ, అథ వా ధఞ్ఞానం బుద్ధపచ్చేకబుద్ధఖీణాసవానం వసనట్ఠానం ఆరామవిహారాదీనం ఆకరత్తా ధఞ్ఞవతీ, తస్సా **ధఞ్ఞవతియా**. నగరన్తి పత్థేన్తి ఏత్థ ఉపభోగపరిభోగత్థికా జనాతి నగరం, న గచ్ఛతీతి వా నగం, రాజయువరాజమహామత్తాదీనం వసనట్ఠానం. నగం రాతి ఆదదాతి గణ్హాతీతి నగరం, రాజాదీనం వసనట్ఠానసమూహభూతం పాకారపరిఖాదీహి పరిక్ఖిత్తం పరిచ్ఛిన్నట్ఠానం నగరం నామాతి అత్థో. **నగరే** యదా అహం విపస్సిస్స భగవతో సన్తికే బ్యాకరణం అలభిం, తదా తస్మిం ధఞ్ఞవతియా నగరే బ్రాహ్మణో అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

కుసుమాసనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. ఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అజ్ఝాయకో మన్తధరోతిఆదికం ఆయస్మతో ఫలదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా వేదత్తయాదిసకసిప్పేసు పారప్పత్తో అనేకేసం బ్రాహ్మణసహస్సానం పామోక్ఖో ఆచరియో సకసిప్పానం పరియోసానం అదిస్వా తత్థ చ సారం అపస్సన్తో ఘరావాసం పహాయ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తస్స అవిదూరే అస్సమం కారేత్వా సహ సిస్సేహి వాసం కప్పేసి, తస్మిం సమయే పదుముత్తరో భగవా భిక్ఖాయ చరమానో తస్సానుకమ్పాయ తం పదేసం సమ్పాపుణి. తాపసో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అత్తనో అత్థాయ పుటకే నిక్ఖిపిత్వా రుక్ఖగ్గే లగ్గితాని మధురాని పదుమఫలాని మధునా సహ అదాసి. భగవా తస్స సోమనస్సుప్పాదనత్థం పస్సన్తస్సేవ పరిభుఞ్జిత్వా ఆకాసే ఠితో ఫలదానానిసంసం కథేత్వా పక్కామి.

౭౩. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సత్తవస్సికోయేవ అరహత్తం పత్వా పుబ్బే కతకుసలకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అజ్ఝాయకో మన్తధరో**తిఆదిమాహ. తత్థ అజ్ఝేతి చిన్తేతీతి అజ్ఝాయి, అజ్ఝాయియేవ అజ్ఝాయకో. ఏత్థ హి అకారో “పటిసేధే వుద్ధితబ్భావే…పే.… అకారో విరహప్పకే”తి ఏవం వుత్తేసు దససు అత్థేసు తబ్భావే వత్తతి. సిస్సానం సవనధారణాదివసేన హితం అజ్ఝేతి చిన్తేతి సజ్ఝాయం కరోతీతి **అజ్ఝాయకో**, చిన్తకోతి అత్థో. ఆచరియస్స సన్తికే ఉగ్గహితం సబ్బం మన్తం మనేన ధారేతి పవత్తేతీతి **మన్తధరో. తిణ్ణం వేదాన పారగూ**తి వేదం వుచ్చతి

ఞాణం, వేదేన వేదితబ్బా బుజ్ఝితబ్బాతి వేదా, ఇరువేదయజువేదసామవేదసఙ్ఖాతా తయో గన్థా, తేసం వేదానం పారం పరియోసానం కోటిం గతో పత్తోతి పారగూ. సేసం పాకటమేవాతి

ఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఞాణసఞ్ఞికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో ఞాణసఞ్ఞికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తస్మిం తస్మిం ఉప్పన్నుప్పన్నే భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తస్స అవిదూరే పబ్బతన్తరే పణ్ణసాలం కారేత్వా పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా వసన్తో ఏకదివసం పరిసుద్ధం పణ్డరం పులినతలం దిస్వా "ఈదిసా పరిసుద్ధా బుద్ధా, ఈదిసంవ పరిసుద్ధం బుద్ధఞాణ"న్తి బుద్ధఞ్చ తస్స ఞాణఞ్చ అనుస్సరి థోమేసి చ.

౮౪. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో పుబ్బే కతపుఞ్ఞం అనుస్సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో "పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ"తిఆదిమాహ. **పులినం సోభనం దిస్వా**తి పరిపుణ్ణకతం వియ పులాకారేన పరిసోధితాకారేన పవత్తం రితన్తి పులినం, సోభనం వాలుకం దిస్వా సేట్ఠం బుద్ధం అనుస్సరిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఞాణసఞ్ఞికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. గణ్ఠిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువణ్ణవణ్ణో సమ్బుద్ధోతిఆదికం ఆయస్మతో గణ్ఠిపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు కతపుఞ్ఞసఞ్చయో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో ఉపభోగపరిభోగేహి అనూనో ఏకదివసం విపస్సిం భగవన్తం సగణం దిస్వా పసన్నమానసో లాజాపఞ్చమేహి పుప్ఫేహి పూజేసి. సో తేనేవ చిత్తప్పసాదేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో దేవలోకే నిబ్బత్తో దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అపరభాగే మనుస్సేసు మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౯౧. సో ఏకదివసం పుబ్బే కతపుఞ్ఞం సరిత్వా సోమనస్సజాతో "ఇమినా కుసలేనాహం నిబ్బానం పత్తో"తి పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువణ్ణవణ్ణో సమ్బుద్ధో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

గణ్ఠిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పదుమపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో పదుమపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం

పత్వా సకసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్వా తత్థ సారం అపస్సన్తో బుద్ధుప్పత్తితో పురేతరం ఉప్పన్నత్తా ఓవాదానుసాసనం అలభిత్వా ఘరావాసం పహాయ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తస్స అవిదూరే గోతమకం నామ పబ్బతం నిస్సాయ అస్సమం కారేత్వా పఞ్చాభిఞ్ఞా అట్ఠ సమాపత్తియో నిబ్బత్తేత్వా ఝానసుఖేనేవ విహాసి. తదా పదుముత్తరో భగవా బుద్ధో హుత్వా సత్తే సంసారతో ఉద్ధరన్తో తస్సానుకమ్పాయ హిమవన్తం అగమాసి. తాపసో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో సకసిస్సే సమానేత్వా తేహి పదుమపుప్ఫాని ఆహరాపేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధో పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౯౭. సో అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. **గోతమో నామ పబ్బతో**తి అనేకేసం యక్ఖదేవతానం ఆవాసభావేన అధిట్ఠానవసేన గోతమస్స భవనత్తా గోతమోతి పాకటో అహోసి. పవత్తతి తిట్ఠతీతి పబ్బతో. **నాగరుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నో**తి రుహతి తిట్ఠతీతి రుక్ఖో. అథ వా పథవిం ఖనన్తో ఉద్ధం రుహతీతి రుక్ఖో, నానా అనేకప్పకారా చమ్పకకప్పూరనాగఅగరుచన్దనాదయో రుక్ఖాతి నానారుక్ఖా, తేహి నానారుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నో పరికిణ్ణో గోతమో పబ్బతోతి సమ్బన్ధో. **మహాభూతగణాలయో**తి భవన్తి జాయన్తి ఉప్పజ్జన్తి వడ్ఢన్తి చాతి భూతా, మహన్తా చ తే భూతా చాతి మహాభూతా, మహాభూతానం గణో సమూహోతి మహాభూతగణో, మహాభూతగణస్స ఆలయో పతిట్ఠాతి మహాభూతగణాలయో.

౯౮. **వేమజ్ఝమ్హి చ తస్సాసీ**తి తస్స గోతమస్స పబ్బతస్స వేమజ్ఝే అబ్భన్తరే అస్సమో అభినిమ్మితో నిప్ఫాదితో కతోతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

పదుమపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

తేరసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౪. సోభితవగ్గో

౧. సోభితత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో సోభితత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా ఏకదివసం సత్థారా ధమ్మే దేసియమానే సోమనస్సేన పసన్నమానసో నానప్పకారేహి థోమేసి. సో తేనేవ సోమనస్సేన కాలం కత్వా దేవేసు నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ మనుస్ససుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో సత్తవస్సికోవ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అరహా అహోసి.

౧. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సోభితత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. సుదస్సనత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విత్థతాయ నదీతీరేతిఆదికం ఆయస్మతో సుదస్సనత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే కతపుఞ్ఞూపచయో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో విత్థతాయ నామ గఙ్గాయ సమీపే పిలక్ఖుఫలితం పరియేసన్తో తస్సా తీరే నిసిన్నం జలమానఅగ్గిసిఖం ఇవ సిఖిం సమ్మాసమ్బుద్ధం దిస్వా పసన్నమానసో కేతకీపుప్ఫం వణ్టేనేవ ఛిన్దిత్వా పూజేన్తో ఏవమాహ – “భన్తే, యేన ఞాణేన త్వం ఏవం మహానుభావో సబ్బఞ్ఞుబుద్ధో జాతో, తం ఞాణం అహం పూజేమీ”తి. అథ భగవా అనుమోదనమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు జాతో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౦. సో అత్తనో కతకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విత్థతాయ నదీతీరే**తిఆదిమాహ. తత్థ **విత్థతాయా**తి విత్థరతి పత్థరతి విత్థిణ్ణా హోతీతి విత్థతా, నదన్తి సద్దం కరోన్తి ఇతా గతా పవత్తాతి నదీ, నదిం తరన్తా ఏతం పత్వా తిణ్ణా నామ హోన్తీతి తీరం, తస్సా విత్థతాయ నదియా తీరే తీరసమీపేతి అత్థో. **కేతకిం పుప్ఫితం దిస్వా**తి కుచ్ఛితాకారేన గణ్హన్తానం హత్థం కణ్డకో ఛిన్దతి విజ్ఝతీతి కేతం, కేతస్స ఏసా కేతకీపుప్ఫం, తం దిస్వా వణ్టం ఛిన్దిత్వాతి సమ్బన్ధో.

౧౧. **సిఖినో లోకబన్ధునో**తి సిఖీ వుచ్చతి అగ్గి, సిఖీసదిసా నీలపీతాదిభేదా జలమానా ఛబ్బణ్ణఘనరంసియో యస్స సో సిఖీ, లోకస్స సకలలోకత్తయస్స బన్ధు ఞాతకోతి లోకబన్ధు, తస్స సిఖినో లోకబన్ధునో కేతకీపుప్ఫం వణ్టే ఛిన్దిత్వా పూజేసిన్తి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సుదస్సనత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. చన్దనపూజనకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చన్దభాగానదీతీరేతిఆదికం ఆయస్మతో చన్దనపూజనకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే హిమవన్తే చన్దభాగానదియా సమీపే కిన్నరయోనియం నిబ్బత్తో పుప్ఫభక్ఖో పుప్ఫనివసనో చన్దనఅగరుఆదీసు గన్ధవిభూసితో హిమవన్తే భుమ్మదేవతా వియ ఉయ్యానకీళజలకీళాదిఅనేకసుఖం అనుభవన్తో వాసం కప్పేసి. తదా అత్థదస్సీ భగవా తస్సానుకమ్పాయ హిమవన్తం గన్త్వా ఆకాసతో ఓరుయ్హ సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞాపేత్వా నిసీది. సో కిన్నరో తం భగవన్తం విజ్జోతమానం తత్థ నిసిన్నం దిస్వా పసన్నమానసో సుగన్ధచన్దనేన పూజేసి. తస్స భగవా అనుమోదనం అకాసి.

౧౭. సో తేన పుఞ్ఞేన తేన సోమనస్సేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో అపరాపరం ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిరజ్జపదేసరజ్జసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చన్దభాగానదీతీరే**తిఆదిమాహ. తత్థ చన్దం మనం రుచిం అజ్ఝాసయం ఇత్వా వియ జాతోతి చన్దో. చన్దమణ్డలేన పసన్ననిమ్మలోదకేన ఉభోసు పస్సేసు ముత్తాదలసదిససన్థరధవలపులినతలేన చ సమన్నాగతత్తా చన్దేన భాగా సదిసాతి చన్దభాగా, తస్సా చన్దభాగాయ నదియా తీరే సమీపేతి అత్థో. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

చన్దనపూజనకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

అట్ఠమభాణవారవణ్ణనా సమత్తా.

౪. పుప్ఫచ్ఛదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సునన్దో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో పుప్ఫచ్ఛదనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో మహాభోగో మహాయసో దానాభిరతో అహోసి. ఏకదివసం సో "సకలజమ్బుదీపే ఇమే యాచకా నామ 'అహం దానం న లద్ధోస్మీ'తి వత్తుం మా లభన్తూ"తి మహాదానం సజ్జేసి. తదా పదుముత్తరో భగవా సపరివారో ఆకాసేన గచ్ఛతి. బ్రాహ్మణో తం దిస్వా పసన్నచిత్తో సకసిస్సే పక్కోసాపేత్వా పుప్ఫాని ఆహరాపేత్వా ఆకాసే ఉక్ఖిపిత్వా పూజేసి. తాని సకలనగరం ఛాదేత్వా సత్త దివసాని అట్ఠంసు.

౨౬. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సునన్దో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పుప్ఫచ్ఛదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. రహోసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో రహోసఞ్ఞకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఏకస్మిం బుద్ధసుఞ్ఞకాలే మజ్ఝిమదేసే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్వా తత్థ సారం అపస్సన్తో కేవలం ఉదరం పూరేత్వా కోధమదమానాదయో అకుసలేయేవ దిస్వా ఘరావాసం పహాయ హిమవన్తం పవిసిత్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అనేకతాపససతపరివారో వసభపబ్బతసమీపే అస్సమం మాపేత్వా తీణి వస్ససహస్సాని హిమవన్తేయేవ వసమానో "అహం ఏత్తకానం సిస్సానం ఆచరియోతి సమ్మతో గరుట్ఠానియో గరుకాతబ్బో వన్దనీయో, ఆచరియో మే నత్థీ"తి దోమనస్సప్పత్తో తే సబ్బే సిస్సే సన్నిపాతేత్వా బుద్ధానం అభావే నిబ్బానాధిగమాభావం పకాసేత్వా సయం ఏకకో రహో వివేకట్ఠానేవ నిసిన్నో బుద్ధస్స సమ్ముఖా నిసిన్నో వియ బుద్ధసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా బుద్ధారమ్మణం పీతిం ఉప్పాదేత్వా సాలాయం పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసిన్నో కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి.

౩౪. సో తత్థ ఝానసుఖేన చిరం వసిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో కామేసు అనల్లీనో సత్తవస్సికో పబ్బజిత్వా ఖురగ్గేయేవ అరహత్తం పత్వా ఛళభిఞ్ఞో హుత్వా పుబ్బేనివాసఞాణేన అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. **వసభో నామ పబ్బతో**తి హిమవన్తపబ్బతం వినా సేసపబ్బతానం ఉచ్చతరభావేన సేట్ఠతరభావేన వసభోతి సఙ్ఖం గతో పబ్బతోతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

రహోసఞ్ఞకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. చమ్పకపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కణికారంవ జోతన్తన్తిఆదికం ఆయస్మతో చమ్పకపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో వేస్సభుస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్వా తత్థ సారం అపస్సన్తో ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా వనన్తరే వసన్తో వేస్సభుం భగవన్తం ఉద్దిస్స సిస్సేహి ఆనీతేహి చమ్పకపుప్ఫేహి పూజేసి. భగవా అనుమోదనం అకాసి. సో తేనేవ కుసలేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పాపుణిత్వా పుబ్బవాసనాబలేన ఘరావాసే అనల్లీనో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౧. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బపుఞ్ఞకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కణికారంవ జోతన్త**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **కణికార**న్తి సకలపత్తపలాసాని పరిభఞ్జ పాతేత్వా పుప్ఫగహణసమయే కణ్ణికాబద్ధో హుత్వా పుప్ఫమకుళానం గహణతో కణ్ణికాకారేన పకతోతి కణికారో, "కణ్ణికారో"తి వత్తబ్బే నిరుత్తినయేన ఏకస్స పుబ్బ ణ-కారస్స లోపం కత్వా "కణికార"న్తి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. తం పుప్ఫితం కణికారరుక్ఖం ఇవ జోతన్తం బుద్ధం అద్దసన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

చమ్పకపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. అత్థసన్దస్సకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విసాలమాళే ఆసీనోతిఆదికం ఆయస్మతో అత్థసన్దస్సకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు అత్తభావేసు కతపుఞ్ఞూపచయో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో తత్థ సారం అపస్సన్తో గేహం పహాయ హిమవన్తం గన్త్వా రమణీయే ఠానే పణ్ణసాలం కత్వా పటివసతి, తదా సత్తానుకమ్పాయ హిమవన్తమాగతం పదుముత్తరభగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో వన్దిత్వా థుతివచనేహి థోమేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన యావతాయుకం కత్వా కాలఙ్కత్వా బ్రహ్మలోకూపగో అహోసి. సో అపరభాగే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౪౭. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విసాలమాళే ఆసీనో**తిఆదిమాహ. తత్థ **విసాలమాళే**తి విసాలం పత్థటం విత్థిణ్ణం మహన్తం మాళం విసాలమాళం, తస్మిం విసాలమాళే **ఆసీనో** నిసిన్నో అహం లోకనాయకం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అత్థసన్దస్సకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఏకపసాదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నారదో ఇతి మే నామన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఏకపసాదనియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు కతకుసలో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో కేసవోతి పాకటో హుత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఘరావాసం పహాయ పబ్బజిత్వా వసన్తో ఏకదివసం సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అతివియ పీతిసోమనస్సజాతో పక్కామి. సో యావతాయుకం ఠత్వా తేనేవ సోమనస్సేన కాలం కత్వా దేవేసు నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు ఉప్పన్నో తత్థ సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే అఞ్ఞతరస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థరి పసీదిత్వా పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౫౫. సో అపరభాగే అత్తనో కతకుసలకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నారదో ఇతి మే నామ**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **నారదో**తి జాతివసేన సుద్ధసరీరత్తా నత్థి రజో ధూలి మలం ఏతస్సాతి నారదో, జ-కారస్స ద-కారం కత్వా నారదోతి కులదత్తికం నామం. **కేసవో**తి కిసవచ్ఛగోత్తే జాతత్తా కేసవో నారదకేసవో ఇతి మం జనా **విదూ** జానన్తీతి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

ఏకపసాదనియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సాలపుప్ఫదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

మిగరాజా తదా ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో సాలపుప్ఫదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే కతకుసలసఞ్చయో కేనచి కమ్మచ్ఛిద్దేన హిమవన్తే సీహయోనియం నిబ్బత్తో అనేకసీహపరివారో విహాసి.

తదా సిఖీ భగవా తస్సానుకమ్పాయ హిమవన్తం అగమాసి. సీహో తం ఉపగతం దిస్వా పసన్నమానసో సాఖాభఙ్గేన సకణ్ణికసాలపుప్ఫం గహేత్వా పూజేసి. భగవా తస్స అనుమోదనం అకాసి.

౬౦. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా అరహత్తం పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మిగరాజా తదా ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ మరణం గచ్ఛన్తీతి మిగా, అథ వా ఘాసం మగ్గన్తి గవేసన్తీతి మిగా, మిగానం రాజా మిగరాజా. సకలచతుప్పదానం రాజభావే సతిపి గాథాబన్ధసుఖత్థం మిగే ఆదిం కత్వా మిగరాజాతి వుత్తం. యదా భగవన్తం దిస్వా సపుప్ఫం సాలసాఖం భఞ్జిత్వా పూజేసిం, తదా అహం మిగరాజా అహోసిన్తి అత్థో.

౬౨. **సకోసం పుప్ఫమాహరి**న్తి సకణ్ణికం సాలపుప్ఫం ఆహరిం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సాలపుప్ఫదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పియాలఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పరోధకో తదా ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో పియాలఫలదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే నేసాదకులే నిబ్బత్తో హిమవన్తే ఏకస్మిం పబ్భారే మిగే వధిత్వా జీవికం కప్పేత్వా వసతి. తస్మిం కాలే తత్థ గతం సిఖిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో సాయం పాతం నమస్సమానో కఞ్చి దేయ్యధమ్మం అపస్సన్తో మధురాని పియాలఫలాని ఉచ్చినిత్వా అదాసి. భగవా తాని పరిభుఞ్జి. సో నేసాదో బుద్ధారమ్మణాయ పీతియా నిరన్తరం ఫుట్ఠసరీరో పాపకమ్మే విరత్తచిత్తో మూలఫలాహారో నచిరస్సేవ కాలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తి.

౬౬. సో తత్థ దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ అనేకవిధసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే గహపతికులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థ అనభిరతో గేహం పహాయ సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో అత్తనో కతఫలదానకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పరోధకో తదా ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ యదా అహం పియాలఫలం దత్వా చిత్తం పసాదేసిం, తదా అహం పరోధకో ఆసిన్తి సమ్బన్ధో. **పరోధకో**తి పరసత్తరోధకో విహేసకో. "పరరోధకో"తి వత్తబ్బే పుబ్బస్స ర-కారస్స లోపం కత్వా "పరోధకో"తి వుత్తం.

౬౮. **పరిచారిం వినాయక**న్తి తం నిబ్బానపాపకం సత్థారం, "భన్తే , ఇమం ఫలం పరిభుఞ్జథా"తి పవారిం నిమన్తేసిం ఆరాధేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పియాలఫలదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

చుద్దసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౫. ఛత్తవగ్గో

౧. అతిఛత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పరినిబ్బుతే భగవతీతిఆదికం ఆయస్మతో అతిఛత్తియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో ధరమానస్స భగవతో అదిట్ఠత్తా పరినిబ్బుతకాలే "అహో మమ పరిహానీ"తి చిన్తేత్వా "మమ జాతిం సఫలం కరిస్సామీ"తి కతసన్నిట్ఠానో ఛత్తాధిఛత్తం కారేత్వా తస్స భగవతో సరీరధాతుం నిహితధాతుగబ్భం పూజేసి. అపరభాగే పుప్ఫచ్ఛత్తం కారేత్వా తమేవ ధాతుగబ్భం పూజేసి. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే గహపతికులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పరినిబ్బుతే భగవతీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఛత్తాతిఛత్త**న్తి ఛాదియతి సంవరియతి ఆతపాదిన్తి ఛత్తం, ఛత్తస్స అతిఛత్తం ఛత్తస్స ఉపరి కతఛత్తం ఛత్తాతిఛత్తం, ఛత్తస్స ఉపరూపరి ఛత్తన్తి అత్థో. **థూపమ్హి అభిరోపయి**న్తి థూపియతి రాసికరీయతీతి థూపో, అథ వా థూపతి థిరభావేన వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జమానో పతిట్ఠాతీతి థూపో, తస్మిం థూపమ్హి మయా కారితం ఛత్తం ఉపరూపరి ఠపనవసేన అభి విసేసేన ఆరోపయిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౨. **పుప్ఫచ్ఛదనం కత్వా**నాతి వికసితేహి సుగన్ధేహి అనేకేహి పుప్ఫేహి ఛదనం ఛత్తుపరి వితానం కత్వా పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

అతిఛత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. థమ్భారోపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో థమ్భారోపకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ధమ్మదస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో సద్ధో పసన్నో పరినిబ్బుతే భగవతి తస్స భగవతో ధాతుగబ్భమాళకే థమ్భం నిఖనిత్వా ధజం ఆరోపేసి. బహూని జాతిసుమనపుప్ఫాని గన్థిత్వా నిస్సేణియా ఆరోహిత్వా పూజేసి.

౫. సో యావతాయుకం ఠత్వా కాలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా సబ్బత్థ పూజితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో దహరకాలతో పభుతి పూజనీయో సాసనే బద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తి సకలలోకస్స నాథే పధానభూతే పటిసరణే చ సత్థరి ఖన్ధపరినిబ్బానేన నిబ్బుతే నిబ్బుతదీపసిఖా వియ అదస్సనం గతేతి అత్థో. **ధమ్మదస్సీనరాసభే**తి చతుసచ్చధమ్మం పస్సతీతి ధమ్మదస్సీ, అథ వా సతిపట్ఠానాదికే సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మే దస్సనసీలో పస్సనసీలోతి ధమ్మదస్సీ, నరానం

ఆసభో పవరో ఉత్తమోతి నరాసభో, ధమ్మదస్సీ చ సో నరాసభో చేతి ధమ్మదస్సీనరాసభో, తస్మిం ధమ్మదస్సీనరాసభే. **ఆరోపేసిం ధజం ధమ్భ**న్తి చేతియమాళకే థమ్భం నిఖనిత్వా తత్థ ధజం ఆరోపేసిం బన్ధిత్వా ఠపేసిన్తి అత్థో.

౬. **నిస్సేణిం మాపయిత్వా**నాతి నిస్సాయ తం ఇణన్తి గచ్ఛన్తి ఆరోహన్తి ఉపరీతి నిస్సేణి, తం నిస్సేణిం మాపయిత్వా కారేత్వా బన్ధిత్వా థూపసేట్ఠం సమారుహిన్తి సమ్బన్ధో. **జాతిపుప్ఫం గహేత్వా**నాతి జాయమానమేవ జనానం సున్దరం మనం కరోతీతి జాతిసుమనం, జాతిసుమనమేవ పుప్ఫం "జాతిసుమనపుప్ఫ"న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం సుమనసద్దస్స లోపం కత్వా "జాతిపుప్ఫ"న్తి వుత్తం, తం జాతిసుమనపుప్ఫం గహేత్వా గన్థిత్వా థూపమ్హి ఆరోపయిం, ఆరోపేత్వా పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ధమ్భారోపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. వేదికారకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో వేదికారకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పియదస్సిస్స భగవతో కాలే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా నిబ్బుతే సత్థరి పసన్నో తస్స చేతియే వలయం కారేసి, సత్తహి రతనేహి పరిపూరేత్వా మహాపూజం కారేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అనేకేసు జాతిసతసహస్సేసు పూజనీయో మహద్ధనో మహాభోగో ఉభయసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విభవసమ్పన్నో పబ్బజిత్వా వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౦. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బే కతకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **పియదస్సీనరుత్తమే**తి పియం సోమనస్సాకారం దస్సనం యస్స సో పియదస్సీ, ఆరోహపరిణాహద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణఅసీతానుబ్యఞ్జనబ్యామప్పభామణ్డలేహి సాధు మహాజనప్పసాదం జనయనాకారదస్సనోతి అత్థో. నరానం ఉత్తమోతి నరుత్తమో, పియదస్సీ చ సో నరుత్తమో చేతి పియదస్సీనరుత్తమో, తస్మిం పియదస్సీనరుత్తమే నిబ్బుతే ధాతుగబ్భమ్హి ముత్తవేదిం అహం అకాసిన్తి సమ్బన్ధో. పుప్ఫాధారత్థాయ పరియోసానే వేదికావలయం అకాసిన్తి అత్థో.

౧౧. **మణీహి పరివారేత్వా**తి మణతి జోతతి పభాసతీతి మణి, అథ వా జనానం మనం పూరేన్తో సోమనస్సం కరోన్తో ఇతో గతో పవత్తోతి మణి, జాతిరఙ్గమణివేళురియమణిఆదీహి అనేకేహి మణీహి కతవేదికావలయం పరివారేత్వా ఉత్తమం మహాపూజం అకాసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

వేదికారకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. సపరివారియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో సపరివారియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో

మహద్ధనో మహాభోగో అహోసి. అథ పదుముత్తరే భగవతి పరినిబ్బుతే మహాజనో తస్స ధాతుం నిదహిత్వా మహన్తం చేతియం కారేత్వా పూజేసి. తస్మిం కాలే అయం ఉపాసకో తస్సుపరి చన్దనసారేన చేతియఘరం కరిత్వా మహాపూజం అకాసి. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ కుసలం కత్వా సద్ధాయ సాసనే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౩-౮. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఓమత్త**న్తి లామకభావం నీచభావం దుక్ఖితభావం వా న పస్సామి న జానామి, న దిట్ఠపుబ్బో మయా నీచభావోతి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

సపరివారియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. ఉమాపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకమహితేతిఆదికం ఆయస్మతో ఉమాపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో నిబ్బుతస్స భగవతో చేతియమహే వత్తమానే ఇన్దనీలమణివణ్ణం ఉమాపుప్ఫం గహేత్వా పూజేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన సుగతీసుయేవ సంసరన్తో దిబ్బమానుససమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఉప్పన్నుప్పన్నభవే బహులం నీలవణ్ణో జాతిసమ్పన్నో విభవసమ్పన్నో అహోసి. సో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సద్ధాజాతో పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౨౧. సో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకమహితే**తిఆది వుత్తం. తత్థ **లోకమహితే**తి లోకేహి మహితో పూజితోతి లోకమహితో, తస్మిం లోకమహితే సిద్ధత్థమ్హి భగవతి పరినిబ్బుతేతి సమ్బన్ధో. **ఆహుతీనంపటిగ్గహే**తి ఆహుతినో వుచ్చన్తి పూజాసక్కారా, తేసం ఆహుతీనం పటిగ్గహేతుం అరహతీతి ఆహుతీనంపటిగ్గహో, అలుత్తకితన్తసమాసో, తస్మిం ఆహుతీనంపటిగ్గహే భగవతి పరినిబ్బుతేతి అత్థో.

౨౨. **ఉమాపుప్ఫ**న్తి ఉద్ధముద్ధం నీలపభం ముఞ్చమానం పుప్ఫతి వికసతీతి ఉమాపుప్ఫం, తం ఉమాపుప్ఫం గహేత్వా చేతియే పూజం అకాసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఉమాపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. అనులేపదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అనోమదస్సీమునినోతిఆదికం ఆయస్మతో అనులేపదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో మహద్ధనో మహాభోగో తస్స భగవతో బోధిరుక్ఖస్స వేదికావలయం కారేత్వా సుధాకమ్మఞ్చ కారేత్వా వాలుకసన్థరణం దదమానం రజతవిమానమివ కారేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన సుఖప్పత్తో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే రజతవిమానరజతగేహరజతపాసాదేసు

సుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా విపస్సనమనుయుత్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౬. సో అపరభాగే "కిం ను ఖో కుసలం కత్వా మయా అయం విసేసో అధిగతో"తి పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణేన పటిపాటియా అనుస్సరిత్వా పుబ్బే కతకుసలం జానిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అనోమదస్సీమునినో**తిఆదిమాహ. తత్థ అనోమం అలామకం దస్సనం దస్సనీయం సరీరం యస్స సో అనోమదస్సీ, ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణఅసీతానుబ్యఞ్జనబ్యామప్పభాసముజ్జలవిరాజితసరీరత్తా సున్దరదస్సనోతి అత్థో. **సుధాయ పిణ్డం దత్వాన**ాతి బోధిఘరే వేదికావలయం కారేత్వా సకలే బోధిఘరే సుధాలేపనం కత్వాతి అత్థో. **పాణికమ్మం అకాసహన్తి** సారకట్ఠేన ఫలకపాణియో కత్వా తాహి పాణీహి మట్ఠకమ్మం అకాసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అనులేపదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. మగ్గదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఉత్తరిత్వాన నదికన్తిఆదికం ఆయస్మతో మగ్గదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు నిబ్బానాధిగమత్థాయ పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే లోకసమ్మతే కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం వసన్తో ఏకదివసం భగవన్తం ఏకం నదిం ఉత్తరిత్వా వనన్తరం గచ్ఛన్తం దిస్వా పసన్నమానసో "ఇదాని మయా భగవతో మగ్గం సమం కాతుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా కుదాలఞ్చ పిటకఞ్చ ఆదాయ భగవతో గమనమగ్గం సమం కత్వా వాలుకం ఓకిరిత్వా భగవతో పాదే వన్దిత్వా, "భన్తే, ఇమినా మగ్గాలఙ్కారకరణేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే పూజనీయో భవేయ్యం, నిబ్బానఞ్చ పాపుణేయ్య"న్తి పత్థనం అకాసి. భగవా "యథాధిప్పాయం సమిజ్ఝతూ"తి అనుమోదనం వత్వా పక్కామి.

౩౨-౩. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ పూజితో అహోసి. ఇమస్మిం పన బుద్ధుప్పాదే పాకటే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం పచ్చక్ఖతో ఞత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఉత్తరిత్వాన నదిక**న్తిఆదిమాహ. తత్థ నదతి సద్దం కరోతి గచ్ఛతీతి నదీ, నదీయేవ నదికా, తం నదికం ఉత్తరిత్వా అతిక్కమిత్వాతి అత్థో. **కుదాలపిటకమాదాయా**తి కు వుచ్చతి పథవీ, తం విదాలనే పదాలనే ఛిన్దనే అలన్తి కుదాలం, పిటకం వుచ్చతి పంసువాలికాదివాహకం, తాలపణ్ణవేత్తలతాదీహి కతభాజనం, కుదాలఞ్చ పిటకఞ్చ కుదాలపిటకం, తం ఆదాయ గహేత్వాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

మగ్గదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఫలకదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

యానకారో పురే ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో ఫలకదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు అత్తభావేసు కతపుఞ్ఞసమ్భారో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే వడ్ఢకికులే నిబ్బత్తో రతనత్తయే పసన్నో చన్దనేన ఆలమ్బనఫలకం కత్వా భగవతో అదాసి. భగవా తస్సానుమోదనం అకాసి.

౩౭. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ కాలే చిత్తసుఖపీణితో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సఞ్జాతప్పసాదో పబ్బజిత్వా వాయమన్తో నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **యానకారో పురే ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **యానకారో**తి యన్తి ఏతేన ఇచ్ఛితిచ్ఛితట్ఠానన్తి యానం, తం కరోతీతి యానకారో, పురే బుద్ధదస్సనసమయే అహం యానకారో ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో. **చన్దనం ఫలకం కత్వా**తి చన్దతి పరిళాహం వూపసమేతీతి చన్దనం. అథ వా చన్దన్తి సుగన్ధవాసనత్థం సరీరం విలిమ్పన్తి ఏతేనాతి చన్దనం, తం ఆలమ్బనఫలకం కత్వా. **లోకబన్ధునో**తి సకలలోకస్స బన్ధు ఞాతిభూతోతి లోకబన్ధు, తస్స లోకబన్ధునో సత్థుస్స అదాసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఫలకదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. వటంసకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుమేధో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో వటంసకియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమమునిన్దేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థ ఆదీనవం దిస్వా గేహం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా మహావనే విహాసి. తస్మిం సమయే సుమేధో భగవా వివేకకామతాయ తం వనం సమ్పాపుణి. అథ సో తాపసో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో వికసితం సళలపుప్ఫం గహేత్వా వటంసకాకారేన గన్థేత్వా భగవతో పాదమూలే ఠపేత్వా పూజేసి. భగవా తస్స చిత్తప్పసాదత్థాయ అనుమోదనమకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే కులే జాతో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధో పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౪౩. సో అపరభాగే పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమేధో నామ నామే**నాతిఆది వుత్తం. **వివేకమనుబ్రూహన్తో**తి జనాకిణ్ణతం పహాయ జనవివేకం చిత్తవివేకఞ్చ అనుబ్రూహన్తో వడ్ఢేన్తో బహులీకరోన్తో మహావనం అజ్ఝోగాహి పావిసీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

వటంసకియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పల్లఙ్కదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సుమేధస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో పల్లఙ్కదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు నిబ్బానాధిగమత్థాయ కతపుఞ్ఞూపచయో సుమేధస్స భగవతో కాలే గహపతికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ మహాభోగసమ్పన్నో సత్థరి పసీదిత్వా ధమ్మం సుత్వా తస్స సత్థునో సత్తరతనమయం పల్లఙ్కం కారేత్వా మహన్తం పూజం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ పూజితో అహోసి. సో అనుక్కమేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామేన **పల్లఙ్కదాయకత్థేరో**తి పాకటో అహోసి. హేట్ఠా వియ ఉపరిపి పుబ్బే కతపుఞ్ఞనామేన థేరానం నామాని ఏవమేవ వేదితబ్బాని.

౪౭. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమేధస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **పల్లఙ్కో హి మయా దిన్నో**తి పల్లఙ్కం ఊరుబద్ధాసనం కత్వా యత్థ ఉపవిసన్తి నిసీదన్తి, సో పల్లఙ్కోతి వుచ్చతి, సో పల్లఙ్కో సత్తరతనమయో మయా దిన్నో పూజితోతి అత్థో. **సఉత్తరసపచ్ఛదో**తి సహ ఉత్తరచ్ఛదేన సహ పచ్ఛదేన సఉత్తరసపచ్ఛదో, ఉపరివితానం బన్ధిత్వా ఆసనం ఉత్తమవత్థేహి అచ్ఛాదేత్వాతి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

పల్లఙ్కదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

పన్నరసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౬. బన్ధుజీవకవగ్గో

౧. బన్ధుజీవకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చన్దంవ విమలం సుద్ధన్తిఆదికం ఆయస్మతో బన్ధుజీవకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో సిఖిస్స భగవతో రూపకాయసమ్పత్తిం దిస్వా పసన్నమానసో బన్ధుజీవకపుప్ఫాని గహేత్వా భగవతో పాదమూలే పూజేసి. భగవా తస్స చిత్తప్పసాదవడ్ఢనత్థాయ అనుమోదనమకాసి. సో యావతాయుకం ఠత్వా తేనేవ పుఞ్ఞేన దేవలోకే నిబ్బత్తో ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం అమ్హాకం సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఉప్పన్నకాలే గహపతికులే నిబ్బత్తో రూపగ్గయసగ్గప్పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సద్ధాజాతో గేహం పహాయ పబ్బజితో అరహత్తం పాపుణి.

౧. సో పుబ్బేనివాసఞాణేన పుబ్బే కతకుసలకమ్మం అనుస్సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చన్దంవ విమలం సుద్ధన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ **చన్దంవ విమలం సుద్ధన్తి** అబ్భా, మహికా, ధుమో, రజో, రాహూతి ఇమేహి ఉపక్కిలేసమలేహి విముత్తం చన్దం ఇవ దియడ్ఢసహస్సుపక్కిలేసమలానం పహీనత్తా విమలం నిక్కిలేసత్తా సుద్ధం పసన్నం సిఖిం సమ్బుద్ధన్తి సమ్బన్ధో. కిలేసకద్దమానం అభావేన **అనావిలం**. నన్దీభవసఙ్ఖాతాయ బలవస్నేహాయ పరిసమన్తతో ఖీణత్తా **నన్దీభవపరిక్ఖీణం. తిణ్ణం లోకే**తి లోకత్తయతో తిణ్ణం ఉత్తిణ్ణం అతిక్కన్తం. **విసత్తికన్తి** విసత్తికం వుచ్చతి తణ్హా, నిత్తణ్హన్తి అత్థో.

౨. **నిబ్బాపయన్తం జనతన్తి** ధమ్మవస్సం వస్సన్తో జనతం జనసమూహం కిలేసపరిళాహాభావేన నిబ్బాపయన్తం వూపసమేన్తం. సయం సంసారతో **తిణ్ణం,** సబ్బసత్తే సంసారతో **తారయన్తం** అతిక్కమేన్తం చతున్నం సచ్చానం ముననతో జాననతో **మునిం** సిఖిం సమ్బుద్ధన్తి సమ్బన్ధో. **వనస్మిం ఝాయమానన్తి** ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానలక్ఖణూపనిజ్ఝానేహి ఝాయన్తం చిన్తేన్తం చిత్తేన భావేన్తం వనమజ్ఝేతి అత్థో. **ఏకగ్గం** ఏకగ్గచిత్తం **సుసమాహితం** సుట్ఠు ఆరమ్మణే ఆహితం ఠపితచిత్తం సిఖిం మునిం దిస్వాతి సమ్బన్ధో.

౩. **బన్ధుజీవకపుప్ఫానీ**తి బన్ధూనం ఞాతీనం జీవకం జీవితనిస్సయం హదయమంసలోహితం బన్ధుజీవకం హదయమంసలోహితసమానవణ్ణం పుప్ఫం బన్ధుజీవకపుప్ఫం గహేత్వా సిఖినో లోకబన్ధునో పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

బన్ధుజీవకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. తమ్బపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పరకమ్మాయనే యుత్తోతిఆదికం ఆయస్మతో తమ్బపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి ఆయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పియదస్సిస్స భగవతో కాలే కేనచి పురే కతేన అకుసలకమ్మేన దుగ్గతకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో పరేసం కమ్మం కత్వా భతియా జీవికం కప్పేసి. సో ఏవం దుక్ఖేన వసన్తో

పరేసం అపరాధం కత్వా మరణభయేన పలాయిత్వా వనం పావిసి. తత్థ గతట్ఠానే పాటలిబోధిం దిస్వా వన్దిత్వా సమ్మజ్జిత్వా ఏకస్మిం రుక్ఖే తమ్బవణ్ణం పుప్ఫం దిస్వా తం సబ్బం కణ్ణికే ఓచినిత్వా బోధిపూజం అకాసి. తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా వన్దిత్వా పల్లఙ్కమాభుజిత్వా నిసీది. తస్మిం ఖణే తే మనుస్సా పదానుపదికం అనుబన్ధిత్వా తత్థ అగమంసు. సో తే దిస్వా బోధిం ఆవజ్జేన్తోవ పలాయిత్వా భయానకే గిరిదుగ్గపపాతే పతిత్వా మరి.

౭. సో బోధిపూజాయ అనుస్సరితత్తా తేనేవ పీతిసోమనస్సేన తావతింసాదీసు ఉపపన్నో ఛ కామావచరసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పరకమ్మాయనే యుత్తో**తిఆదిమాహ. తత్థ పరేసం కమ్మాని పరకమ్మాని, పరకమ్మానం ఆయనే కరణే వాహనే ధారణే యుత్తో యోజితో అహోసిన్తి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

తమ్బపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. వీథిసమ్మజ్జకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఉదేన్తం సతరంసిం వాతిఆదికం ఆయస్మతో వీథిసమ్మజ్జకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు జాతిసతేసు కతపుఞ్ఞసఞ్చయో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో ఘరావాసం వసన్తో నగరవాసీహి సద్ధిం వీథిం సజ్జేత్వా నీయమానం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో వీథిం సమం కత్వా ధజం తత్థ ఉస్సాపేసి.

౧౩. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో బహుమానహదయో పబ్బజిత్వా లద్ధూపసమ్పదో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం అనుస్సరన్తో పచ్చక్ఖతో జానిత్వా పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఉదేన్తం సతరంసిం వా**తిఆదిమాహ. తత్థ ఉదేన్తం ఉగ్గచ్ఛన్తం సతరంసిం సతపభం. **సతరంసీ**తి దేసనాసీసమత్తం, అనేకసతసహస్సపభం సూరియం ఇవాతి అత్థో. **పీతరంసింవ భాణుమ**న్తి పీతరంసిం సంకుచితపభం భాణుమం పభావన్తం చన్దమణ్డలం ఇవ సమ్బుద్ధం దిస్వాతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వీథిసమ్మజ్జకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. కక్కారుపుప్ఫపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దేవపుత్తో అహం సన్తోతిఆదికం ఆయస్మతో కక్కారుపుప్ఫపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే కతపుఞ్ఞసఞ్చయో సిఖిస్స భగవతో కాలే భుమ్మట్ఠకదేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో సిఖిం సమ్మాసమ్బుద్ధం దిస్వా దిబ్బకక్కారుపుప్ఫం గహేత్వా పూజేసి.

౨౧. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఏకతింసకప్పబ్భన్తరే ఉభయసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థరి పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం పచ్చక్ఖతో ఞత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **దేవపుత్తో అహం సన్తో**తిఆదిమాహ. తత్థ

దిబ్బన్తి కీళన్తి పఞ్చహి దిబ్బేహి కామగుణేహీతి దేవా, దేవానం పుత్తో, దేవో ఏవ వా పుత్తో **దేవపుత్తో**, అహం దేవపుత్తో సన్తో విజ్జమానో దిబ్బం కక్కారుపుప్ఫం **పగ్గయ్హ** పకారేన, గహేత్వా సిఖిస్స భగవతో **అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కక్కారుపుప్ఫపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. మన్దారవపుప్ఫపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దేవపుత్తో అహం సన్తోతిఆదికం ఆయస్మతో మన్దారవపుప్ఫపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే భుమ్మట్ఠకదేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో సిఖిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో దిబ్బమన్దారవపుప్ఫేహి పూజేసి.

౨౫. సో తేన పుఞ్ఞేనాతిఆదికం సబ్బం అనన్తరత్థేరస్స అపదానవణ్ణనాయ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బన్తి.

మన్దారవపుప్ఫపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. కదమ్బపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో కదమ్బపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధసుఞ్ఞే లోకే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం వసన్తో తత్థ ఆదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తసమీపే కుక్కుటే నామ పబ్బతే అస్సమం కత్వా విహాసి. సో తత్థ సత్త పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా పసన్నమానసో పుప్ఫితం కదమ్బపుప్ఫం ఓచినిత్వా తే పచ్చేకబుద్ధే పూజేసి. తేపి "ఇచ్ఛితం పత్థిత"న్తిఆదినా అనుమోదనం అకంసు.

౩౦. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తం వుత్తత్థమేవ. **కుక్కుటో నామ పబ్బతో**తి తస్స ఉభోసు పస్సేసు కుక్కుటచూళాకారేన పబ్బతకూటానం విజ్జమానత్తా కుక్కుటోతి సఙ్ఖం గతో. పకారేన తిరో హుత్వా పతిట్ఠహతీతి పబ్బతో. **తమ్హి పబ్బతపాదమ్హీ**తి తస్మిం పబ్బతసమీపే. **సత్త బుద్ధా వసన్తీ**తి సత్త పచ్చేకబుద్ధా తస్మిం కుక్కుటపబ్బతపాదే పణ్ణసాలాయం వసన్తీతి అత్థో.

౩౧. దీపరాజంవ ఉగ్గతన్తి దీపానం రాజా దీపరాజా, సబ్బేసం దీపానం జలమానానం తారకానం రాజా చన్దోతి అత్థో. అథ వా సబ్బేసు జమ్బుదీపపుబ్బవిదేహఅపరగోయానఉత్తరకురుసఙ్ఖాతేసు చతూసు దీపేసు ద్విసహస్సపరిత్తదీపేసు చ రాజా ఆలోకఫరణతో చన్దో దీపరాజాతి వుచ్చతి, తం నభే ఉగ్గతం చన్దం ఇవ **పుప్ఫితం** ఫుల్లితం కదమ్బరుక్ఖం దిస్వా తతో పుప్ఫం ఓచినిత్వా ఉభోహి హత్థేహి **పగ్గయ్హ** పకారేన గహేత్వా సత్త పచ్చేకబుద్ధే **సమోకిరిం** సుట్ఠు ఓకిరిం, ఆదరేన పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కదమ్బపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. తిణసూలకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో తిణసూలకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమజినవరేసు కతపుఞ్ఞసమ్భారో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే కుసలాని ఉపచినన్తో సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థ దోసం దిస్వా తం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా వసన్తో హిమవన్తసమీపే భూతగణే నామ పబ్బతే వసన్తం ఏకతం వివేకమనుబ్రూహన్తం సిఖిం సమ్బుద్ధం దిస్వా పసన్నమానసో తిణసూలపుప్ఫం గహేత్వా పాదమూలే పూజేసి. బుద్ధోపి తస్స అనుమోదనం అకాసి.

౩౦. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సాసనే పసన్నో పబ్బజిత్వా ఉపనిస్సయసమ్పన్నత్తా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణిత్వా పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సప్పత్తో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. **భూతగణో నామ పబ్బతో**తి భూతగణానం దేవయక్ఖసమూహానం ఆవాసభూతత్తా భవనసదిసత్తా అవిరూళ్హభావేన పవత్తత్తా చ భూతగణో నామ పబ్బతో, తస్మిం **ఏకో** అదుతియో **జినో** జితమారో బుద్ధో **వసతే** దిబ్బబ్రహ్మఅరియఇరియాపథవిహారేహి విహరతీతి అత్థో.

౩౬. ఏకూనసతసహస్సం , కప్పం న వినిపాతికోతి తేన తిణసూలపుప్ఫపూజాకరణఫలేన నిరన్తరం ఏకూనసతసహస్సకప్పానం అవినిపాతకో చతురాపాయవినిముత్తో సగ్గసమ్పత్తిభవమేవ ఉపపన్నోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

తిణసూలకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. నాగపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సువచ్ఛో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో నాగపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమజిననిసభేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరభగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో వేదత్తయాదీసు సకసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్వా తత్థ సారం అదిస్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా ఝానసమాపత్తిసుఖేన వీతినామేసి. తస్మిం సమయే పదుముత్తరో భగవా తస్సానుకమ్పాయ తత్థ అగమాసి. సో తాపసో తం భగవన్తం దిస్వా లక్ఖణసత్థేసు ఛేకత్తా భగవతో లక్ఖణరూపసమ్పత్తియా పసన్నో వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. ఆకాసతో అనోతిణ్ణత్తా పూజాసక్కారే అకతేయేవ ఆకాసేనేవ పక్కామి. అథ సో తాపసో ససిస్సో నాగపుప్ఫం ఓచినిత్వా తేన పుప్ఫేన భగవతో గతదిసాభాగమగ్గం పూజేసి.

౩౯. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవన్తో సబ్బత్థ పూజితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాసమ్పన్నో పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తియా సాసనం సోభయమానో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా “కేన ను ఖో కుసలకమ్మేన మయా అయం లోకుత్తరసమ్పత్తి లద్ధా”తి

అతీతకమ్మం సరన్తో పుబ్బకమ్మం పచ్చక్ఖతో ఇత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సువచ్ఛో నామ నామేనాతి**ఆదిమాహ. తత్థ వచ్ఛగోత్తే జాతత్తా వచ్ఛో, సున్దరో చ సో వచ్ఛో చేతి **సువచ్ఛో**. నామేన సువచ్ఛో నామ బ్రాహ్మణో **మన్తపారగూ** వేదత్తయాదిసకలమన్తసత్థే కోటిప్పత్తోతి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

నాగపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. పున్నాగపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కాననం వనమోగయ్హాతిఆదికం ఆయస్మతో పున్నాగపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే నేసాదకులే నిబ్బత్తో మహావనం పవిట్ఠో తత్థ సుపుప్ఫితపున్నాగపుప్ఫం దిస్వా హేతుసమ్పన్నత్తా బుద్ధారమ్మణపీతివసేన భగవన్తం సరిత్వా తం పుప్ఫం సహ కణ్ణికాహి ఓచినిత్వా వాలుకాహి చేతియం కత్వా పూజేసి.

౪౬. సో తేన పుఞ్ఞేన ద్వేనవుతికప్పే నిరన్తరం దేవమనుస్ససమ్పత్తియోయేవ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ పుబ్బవాసనాబలేన సాసనే పసన్నో పబ్బజిత్వా వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా పుబ్బే కతకుసలం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కాననం వనమోగయ్హాతి**ఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

పున్నాగపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. కుముదదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

హిమవన్తస్సావిదూరేతిఆదికం ఆయస్మతో కుముదదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హిమవన్తస్స ఆసన్నే మహన్తే జాతస్సరే కుకుత్థో నామ పక్ఖీ హుత్వా నిబ్బత్తో కేనచి అకుసలేన పక్ఖీ సమానోపి పుబ్బే కతసమ్భారేన బుద్ధిసమ్పన్నో పుఞ్ఞాపుఞ్ఞేసు ఛేకో సీలవా పాణగోచరతో పటివిరతో అహోసి. తస్మిం సమయే పదుముత్తరో భగవా ఆకాసేనాగన్త్వా తస్స సమీపే చఙ్కమతి. అథ సో సకుణో భగవన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తో కుముదపుప్ఫం డంసిత్వా భగవతో పాదమూలే పూజేసి. భగవా తస్స సోమనస్సుప్పాదనత్థం పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనమకాసి.

౫౧. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తిసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం అఞ్ఞతరస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ మహద్ధనో మహాభోగో రతనత్తయే పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం పచ్చక్ఖతో ఇత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరేతి**ఆదిమాహ. **పదుముప్పలసఞ్ఛన్నోతి** ఏత్థ సతపత్తేహి సమ్ముణ్ణో సేతపదుమో చ తీణి నీలరత్తసేతుప్పలాని చ పదుముప్పలాని తేహి సఞ్ఛన్నో గహనీభూతో సమ్ముణ్ణో మహాజాతస్సరో అహూతి సమ్బన్ధో. **పుణ్డరీకసమోత్థటోతి** పుణ్డరీకేహి రత్తపదుమేహి ఓత్థటో సమ్ముణ్ణోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

కుముదదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

సోళసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౭. సుపారిచరియవగ్గో

౧. సుపారిచరియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుమో నామ నామేనాతిఆదికం ఆయస్మతో సుపారిచరియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమమునిపుఙ్గవేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే యక్ఖయోనియం నిబ్బత్తో హిమవతి యక్ఖసమాగమం గతో భగవతో దేవయక్ఖగన్ధబ్బనాగానం ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో ఉభో హత్థే ఆభుజిత్వా అప్ఫోటేసి నమస్సి చ. సో తేన పుఞ్ఞేన తతో చుతో ఉపరి దేవలోకే ఉప్పన్నో తత్థ దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం గహపతికులే నిబ్బత్తో అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో రతనత్తయే పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుమో నామ నామేనా**తిఆదిమాహ. తత్థ **పదుమో**తి యస్స పాదనిక్ఖేపసమయే పథవిం భిన్దిత్వా పదుమం ఉగ్గన్త్వా పాదతలం సమ్పటిచ్ఛతి, తేన సఞ్ఞాణేన సో భగవా పదుమోతి సఙ్ఖం గతో, ఇధ పదుముత్తరో భగవా అధిప్పేతో. సో భగవా **పవనా** వసనవిహారా **అభినిక్ఖమ్మ** వనమజ్ఝం పవిసిత్వా ధమ్మం దేసేతీతి సమ్బన్ధో.

యక్ఖానం సమయోతి దేవానం సమాగమో **ఆసి** అహోసీతి అత్థో. **అజ్ఝాపేక్ఖింసు తావదే**తి తస్మిం దేసనాకాలే అధిఅపేక్ఖింసు, విసేసేన పస్సనసీలా అహేసున్తి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

సుపారిచరియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. కణవేరపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సిద్ధత్థో నామ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో కణవేరపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే సుద్దకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ రఞ్ఞో అన్తేపురపాలకో అహోసి. తస్మిం సమయే సిద్ధత్థో భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో రాజవీథిం పటిపజ్జి. అథ సో అన్తేపురపాలకో చరమానం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో హుత్వా కణవేరపుప్ఫేన భగవన్తం పూజేత్వా నమస్సమానో అట్ఠాసి. సో తేన పుఞ్ఞేన సుగతిసమ్పత్తియోయేవ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తిత్వా వుద్ధిప్పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౭. సో పత్తఅగ్గఫలో పుబ్బే కతకుసలం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సిద్ధత్థో నామ భగవా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

కణవేరపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. ఖజ్జకదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తిస్సస్స ఖో భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో ఖజ్జకదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే సుద్దకులే నిబ్బత్తో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అమ్బుజమ్బుఆదిమనేకం మధురఫలాఫలం నాళికేరం పూవఖజ్జకఞ్చ అదాసి. భగవా తస్స పసాదవడ్ఢనత్థాయ పస్సన్తస్సేవ పరిభుఞ్జి. సో తేన పుఞ్ఞేన సుగతిసమ్పత్తియోయేవ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సఞ్జాతసద్ధో పసాదబహుమానో పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తియా సాసనం సోభేన్తో సీలాలఙ్కారపటిమణ్డితో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧౩. సో పుబ్బకమ్మం సరన్తో "పుబ్బే మయా సుఖేత్తే కుసలం కతం సున్దర"న్తి సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తిస్సస్స ఖో భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ తిస్సోపి భవసమ్పత్తియో దదమానో జాతోతి మాతాపితూహి కతనామవసేన తిస్సో. అథ వా తీహి సరణగమనేహి అస్సాసేన్తో ఓవదన్తో హేతుసమ్పన్నపుగ్గలే సగ్గమోక్ఖద్వయే పతిట్ఠాపేన్తో బుద్ధో జాతోతి తిస్సో. సమాపత్తిగుణాదీహి భగేహి యుత్తోతి భగవా, తస్స **తిస్సస్స భగవతో** పుబ్బే అహం ఫలం అదాసిన్తి సమ్బన్ధో. **నాళికేరఞ్చ పాదాసి**న్తి నాళికాకారేన పవత్తం ఫలం నాళికేరం, తఞ్చ ఫలం అదాసిన్తి అత్థో. **ఖజ్జకం అభిసమ్మత**న్తి ఖాదితబ్బం ఖజ్జకం అభి విసేసేన మధుసక్కరాదీహి సమ్మిస్సం కత్వా నిప్ఫాదితం సున్దరం మధురన్తి సమ్మతం ఞాతం అభిసమ్మతం ఖజ్జకఞ్చ అదాసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఖజ్జకదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. దేసపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అత్థదస్సీ తు భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో దేసపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధో పసన్నో బుద్ధమామకో ధమ్మమామకో సఙ్ఘమామకో అహోసి. తదా అత్థదస్సీ భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో చన్దో వియ సూరియో వియ చ ఆకాసేన గచ్ఛతి. సో ఉపాసకో భగవతో గతదిసాభాగం గన్ధమాలాదీహి పూజేన్తో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానో అట్ఠాసి.

౧౮. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవలోకే నిబ్బత్తో సగ్గసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ మనుస్ససమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఉపభోగపరిభోగసమ్పన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో ఘరావాసే అనల్లీనో పబ్బజిత్వా వత్తసమ్పన్నో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అత్థదస్సీ తు భగవా**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. **అనిలఞ్జసే**తి "మగ్గో పన్థో పథో పజ్జో, అఞ్జసం వటుమాయన"న్తి (చూళని. పారాయనత్థుతిగాథానిద్దేస ౧౦౧) పరియాయస్స వుత్తత్తా అనిలస్స వాతస్స అఞ్జసం గమనమగ్గోతి అనిలఞ్జసం, తస్మిం అనిలఞ్జసే, ఆకాసేతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

దేసపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. కణికారఛత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వేస్సభూ నామ సమ్బుద్ధోతిఆదికం ఆయస్మతో కణికారఛత్తియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో వేస్సభుస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సద్ధాసమ్పన్నో అహోసి. తస్మిం సమయే వేస్సభూ భగవా వివేకకామో మహావనం పవిసిత్వా నిసీది. అథ సోపి ఉపాసకో కేనచిదేవ కరణీయేన తత్థ గన్త్వా భగవన్తం అగ్గిక్ఖన్ధం వియ జలమానం నిసిన్నం దిస్వా పసన్నమానసో కణికారపుప్ఫం ఓచినిత్వా ఛత్తం కత్వా భగవతో నిసిన్నట్ఠానే వితానం కత్వా పూజేసి, తం భగవతో ఆనుభావేన సత్తాహం అమిలాతం హుత్వా తథేవ అట్ఠాసి. భగవాపి ఫలసమాపత్తిం నిరోధసమాపత్తిఞ్చ సమాపజ్జిత్వా విహాసి , సో తం అచ్ఛరియం దిస్వా సోమనస్సజాతో భగవన్తం వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. భగవా సమాపత్తితో వుట్ఠహిత్వా విహారమేవ అగమాసి.

౨౩. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధాసమ్పన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా ఘరావాసే అనల్లీనో పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తియా జినసాసనం సోభేన్తో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **వేస్సభూ నామ సమ్బుద్ధో**తిఆదిమాహ. తత్థ **వేస్సభూ**తి వేస్సే వేస్సజనే భునాతి అభిభవతీతి వేస్సభూ. అథ వా వేస్సే పఞ్చవిధమారే అభిభునాతి అజ్ఝోత్థరతీతి **వేస్సభూ**. సామంయేవ బుజ్ఝితా సచ్చానీతి సమ్బుద్ధో, నామేన వేస్సభూ నామ సమ్బుద్ధోతి అత్థో. **దివావిహారాయ మునీ**తి దిబ్బతి పకాసేతి తం తం వత్థుం పాకటం కరోతీతి దివా. సూరియుగ్గమనతో పట్ఠాయ యావ అత్థఙ్గమో, తావ పరిచ్ఛిన్నకాలో, విహరణం చతూహి ఇరియాపథేహి పవత్తనం విహారో, దివాయ విహారో దివావిహారో, తస్స దివావిహారాయ లోకజేట్ఠో నరాసభో బుద్ధముని మహావనం **ఓగాహిత్వా** పవిసిత్వాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

కణికారఛత్తియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. సప్పిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఫుస్సో నామాథ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో సప్పిదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో అహోసి. తదా భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో వీథియం చరమానో తస్స ఉపాసకస్స గేహద్వారం సమ్పాపుణి. అథ సో ఉపాసకో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో వన్దిత్వా పత్తపూరం సప్పితేలం అదాసి, భగవా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సో తేనేవ సోమనస్సేన యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో తేన పుఞ్ఞేన దేవలోకే ఉప్పన్నో తత్థ దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ నిబ్బత్తో ఉప్పన్నుప్పన్నభవే సప్పితేలమధుఫాణితాదిమధురాహారసమఙ్గీ సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధో బుద్ధిసమ్పన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా వత్తసమ్పన్నో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౨౮. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఫుస్సో నామాథ భగవా**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఫుస్సో**తి ఫుస్సనక్ఖత్తయోగేన జాతత్తా మాతాపితూహి కతనామధేయ్యేన ఫుస్సో. అథ వా నిబ్బానం ఫుసి పస్సి సచ్ఛి అకాసీతి **ఫుస్సో**. అథ వా సమతింసపారమితాసత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మే సకలే చ తేపిటకే

పరియత్తిధమ్మే ఫుసి పస్సి అఞ్ఞాసీతి **ఫుస్సో**. భగ్గవా భగ్యవా యుత్తోతిఆదిపుఞ్ఞకోట్ఠాససమఙ్గితాయ **భగవా. ఆహుతీనం పటిగ్గహో**తి ఆహుతినో వుచ్చన్తి పూజాసక్కారా, తేసం ఆహుతీనం పటిగ్గహేతుం అరహతీతి ఆహుతీనం పటిగ్గహో. మహాజనం నిబ్బాపేన్తో వీరో ఫుస్సో నామ భగవా వీథియం **అథ** తదా గచ్ఛతేతి సమ్బన్ధో. సేసం పాకటమేవాతి.

సప్పిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. యూథికాపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చన్దభాగానదీతీరేతిఆదికం ఆయస్మతో యూథికాపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి ఆయస్మా పురిమమునిన్దేసు కతాధికారో అనేకేసు చ జాతిసతేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఫుస్సస్సేవ భగవతో కాలే సుద్దకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో చన్దభాగాయ నదియా తీరే కేనచిదేవ కరణీయేన అనుసోతం చరమానో ఫుస్సం భగవన్తం న్హాయితుకామం అగ్గిక్ఖన్ధం వియ జలమానం దిస్వా సోమనస్సజాతో తత్థ జాతం యూథికాపుప్ఫం ఓచినిత్వా భగవన్తం పూజేసి. భగవా తస్స అనుమోదనమకాసి.

౩౩. సో తత్థ తేన పుఞ్ఞకోట్ఠాసేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో భగవతో ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా వత్తపటిపత్తియా సాసనం సోభేన్తో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **చన్దభాగానదీతీరే**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

యూథికాపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. దుస్సదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తివరాయం పురే రమ్మేతిఆదికం ఆయస్మతో దుస్సదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే రాజకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తకాలే యువరాజభావం పత్వా పాకటో ఏకం జనపదం లభిత్వా తత్రాధిపతిభూతో సకలజనపదవాసినో దానపియవచనఅత్థచరియాసమానత్థతాసఙ్ఖాతేహి చతూహి సఙ్గహవత్థూహి సఙ్గణ్హాతి. తస్మిం సమయే సిద్ధత్థో భగవా తం జనపదం సమ్పాపుణి. అథ సో యువరాజా పణ్ణాకారం లభిత్వా తత్థ సుఖుమవత్థేన భగవన్తం పూజేసి. భగవా తం వత్థం హత్థేన పరామసిత్వా ఆకాసం పక్ఖన్ది. తమ్పి వత్థం భగవన్తమేవ అనుబన్ధి. అథ సో యువరాజా తం అచ్ఛరియం దిస్వా అతీవ పసన్నో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. భగవతో సమ్పత్తసమ్పత్తట్ఠానే సబ్బే జనా తం అచ్ఛరియం దిస్వా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠంసు. భగవా విహారమేవ అగమాసి. యువరాజా తేనేవ కుసలకమ్మేన తతో చుతో దేవలోకే ఉప్పన్నో తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా రతనత్తయే పసన్నో భగవతో ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా వాయమన్తో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౮. సో ఏకదివసం అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తివరాయం పురే రమ్మే**తిఆదిమాహ. తత్థ తివరనామకే నగరే రమణీయే అహం రాజపుత్తో హుత్వా సిద్ధత్థం భగవన్తం వత్థేన పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

దుస్సదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సమాదపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే బన్ధుమతియాతిఆదికం ఆయస్మతో సమాదపకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధానం సన్తికే కతకుసలసమ్భారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా పుఞ్ఞాని కరోన్తో వసమానో సద్ధో పసన్నో బహూ ఉపాసకే సన్నిపాతేత్వా గణజేట్ఠకో హుత్వా "మాళకం కరిస్సామా"తి తే సబ్బే సమాదపేత్వా ఏకం మాళకం సమం కారేత్వా పణ్డరపులినం ఓకిరిత్వా భగవతో నియ్యాదేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవలోకే ఉప్పన్నో ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతి పసన్నో ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసో సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా సీలసమ్పన్నో వత్తసమ్పన్నో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౪౪. సో అపరభాగే అత్తనో కతకుసలం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే బన్ధుమతియా**తిఆదిమాహ. తత్థ బన్ధన్తి ఞాతిగోత్తాదివసేన ఏకసమ్బన్ధా హోన్తి సకలనగరవాసినోతి బన్ధూ, బన్ధూ ఏతస్మిం విజ్జన్తీతి బన్ధుమతీ, తస్సా బన్ధుమతియా నామ నగరే మహాపూగగణో ఉపాసకసమూహో అహోసీతి అత్థో. **మాళం కస్సామ సఙ్ఘస్సా**తి ఏత్థ మాతి గణ్హాతి సమ్పత్తసమ్పత్తజనానం చిత్తన్తి మాళం, అథ వా సమ్పత్తయతిగణానం చిత్తస్స వివేకకరణే అలన్తి మాళం, మాళమేవ మాళకం, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఫాసువిహారత్థాయ మాళకం కరిస్సామాతి అత్థో. సేసం పాకటమేవాతి.

సమాదపకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పఞ్చఙ్గులియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తిస్సో నామాసి భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో పఞ్చఙ్గులియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో తిస్సస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా విభవసమ్పన్నో సద్ధో పసన్నో వీథితో విహారం పటిపన్నం భగవన్తం దిస్వా జాతిసుమనాదిఅనేకాని సుగన్ధపుప్ఫాని చన్దనాదీని చ విలేపనాని గాహాపేత్వా విహారం గతో పుప్ఫేహి భగవన్తం పూజేత్వా విలేపనేహి భగవతో సరీరే పఞ్చఙ్గులికం కత్వా వన్దిత్వా పక్కామి.

౫౦. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తిత్వా వుద్ధిమన్వాయ సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా పుబ్బకమ్మం సరన్తో పచ్చక్ఖతో ఞత్వా "ఇమం నామ కుసలకమ్మం కత్వా ఈదిసం

లోకుత్తరసమ్పత్తిం పత్తోమ్హీ”తి పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **తిస్సో నామాసి భగవాతి**ఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

పఞ్చఙ్గులియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

సత్తరసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౮. కుముదవగ్గో

౧. కుముదమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పబ్బతే హిమవన్తమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో కుముదమాలియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అత్థదస్సిస్స భగవతో కాలే హిమవన్తపబ్బతసమీపే జాతస్సరస్స ఆసన్నే రక్ఖసో హుత్వా నిబ్బత్తో అత్థదస్సిం భగవన్తం తత్థ ఉపగతం దిస్వా పసన్నమానసో కుముదపుప్ఫాని ఓచినిత్వా భగవన్తం పూజేసి. భగవా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి.

౧. సో తేన పుఞ్ఞేన తతో చవిత్వా దేవలోకం ఉపపన్నో ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో రతనత్తయే పసన్నో పబ్బజిత్వా వాయమన్తో బ్రహ్మచరియపరియోసానం అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పబ్బతే హిమవన్తమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **తత్థజో రక్ఖసో ఆసి**న్తి తస్మిం జాతస్సరసమీపే జాతో నిబ్బత్తో రక్ఖసో పరరుధిరమంసఖాదకో నిద్దయో ఘోరరూపో భయానకసభావో మహాబలో మహాథామో కక్ఖళో యక్ఖో ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో.

కుముదం పుప్ఫతే తత్థాతి తస్మిం మహాసరే సూరియరంసియా అభావే సతి సాయన్హే మకుళితం కుఞ్చితాకారేన నిప్పభం అవణ్ణం హోతీతి “కుముద”న్తి లద్ధనామం పుప్ఫం పుప్ఫతే వికసతీతి అత్థో. **చక్కమత్తాని జాయరే**తి తాని పుప్ఫాని రథచక్కపమాణాని హుత్వా జాయన్తీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

కుముదమాలియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. నిస్సేణిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

కోణ్డఞ్ఞస్స భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో నిస్సేణిదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో అనేకాసు జాతీసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కోణ్డఞ్ఞస్స భగవతో కాలే వడ్ఢకికులే నిబ్బత్తో సద్ధో పసన్నో భగవతో ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో భగవతో వసనపాసాదస్సారోహనత్థాయ సారకట్ఠమయం నిస్సేణిం కత్వా ఉస్సాపేత్వా ఠపేసి. భగవా తస్స పసాదసంవడ్ఢనత్థాయ పస్సన్తస్సేవ ఉపరిపాసాదం ఆరుహి. సో అతీవ పసన్నో తేనేవ పీతిసోమనస్సేన కాలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తో తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా మనుస్సేసు జాయమానో నిస్సేణిదాననిస్సన్దేన ఉచ్చకులే నిబ్బత్తో మనుస్ససుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సద్ధాజాతో పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౯. సో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **కోణ్డఞ్ఞస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ **కోణ్డఞ్ఞస్సా**తి కుచ్ఛితో హుత్వా డేతి పవత్తతీతి కోణ్డో, లామకసత్తో, కోణ్డతో అఞ్ఞోతి కోణ్డఞ్ఞో, అలామకో ఉత్తమపురిసోతి అత్థో. అథ వా బ్రాహ్మణగోత్తేసు కోణ్డఞ్ఞగోత్తే ఉప్పన్నత్తా “కోణ్డఞ్ఞో”తి గోత్తవసేన తస్స నామం, తస్స కోణ్డఞ్ఞస్స. సేసం పాకటమేవాతి.

నిస్సేణిదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. రత్తిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

మిగలుద్దో పురే ఆసిన్తిఆదికం ఆయస్మతో రత్తిపుప్ఫియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే నేసాదకులే ఉప్పన్నో మిగవధాయ అరఞ్ఞో విచరమానో తస్స కారుఞ్ఞేన అరఞ్ఞే చరమానం విపస్సిం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పుప్ఫితం రత్తికం నామ పుప్ఫం కుటజపుప్ఫఞ్చ సహ వణ్టేన ఓచినిత్వా సోమనస్సచిత్తేన పూజేసి. భగవా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి.

౧౩. సో తేనేవ పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా కామేసు ఆదీనవం దిస్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా “నేసాదభూతేన మయా కతకుసలం సున్దర”న్తి సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మిగలుద్దో పురే ఆసిన్తి**ఆదిమాహ. తత్థ మిగానం లుద్దో సాహసికో మారకోతి మిగలుద్దో, మిగేసు వా లుద్దో లోభీతి మిగలుద్దో, నేసాదో ఆసిం పురేతి అత్థో.

౧౪. రత్తికం పుప్ఫితం దిస్వాతి పదుమపుప్ఫాదీని అనేకాని పుప్ఫాని సూరియరంసిసమ్ఫస్సేన దివా పుప్ఫన్తి రత్తియం మకుళితాని హోన్తి. జాతిసుమనమల్లికాదీని అనేకాని పుప్ఫాని పన రత్తియం పుప్ఫన్తి నో దివా. తస్మా రత్తియం పుప్ఫనతో రత్తిపుప్ఫనామకాని అనేకాని సుగన్ధపుప్ఫాని చ కుటజపుప్ఫాని చ గహేత్వా పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

రత్తిపుప్ఫియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. ఉదపానదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

విపస్సినో భగవతోతిఆదికం ఆయస్మతో ఉదపానదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమమునివరేసు కతాధికారో అనేకేసు భవేసు కతపుఞ్ఞసఞ్చయో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో “పానీయదానం మయా దాతబ్బం, తఞ్చ నిరన్తరం కత్వా పవత్తేతుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా ఏకం కూపం ఖనాపేత్వా ఉదకసమ్పత్తకాలే ఇట్ఠకాహి చినాపేత్వా థిరం కత్వా తత్థ ఉట్ఠితేన ఉదకేన పుణ్ణం తం ఉదపానం విపస్సిస్స భగవతో నియ్యాదేసి. భగవా పానీయదానానిసంసదీపకం అనుమోదనం అకాసి . సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే పోక్ఖరణీఉదపానపానీయాదిసమ్పన్నో సుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సద్ధో పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౧౮. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సినో భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఉదపానో కతో మయాతి** ఉదకం పివన్తి ఏత్థాతి ఉదపానో, కూపపోక్ఖరణీతళాకానమేతం అధివచనం. సో ఉదపానో కూపో విపస్సిస్స భగవతో అత్థాయ కతో ఖనితోతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఉదపానదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. సీహాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీతిఆదికం ఆయస్మతో సీహాసనదాయకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే నిబ్బానాధిగమత్థాయ కతపుఞ్ఞూపచయో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే గహపతికులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా రతనత్తయే పసన్నో తస్మిం భగవతి పరినిబ్బుతే సత్తహి రతనేహి ఖచితం సీహాసనం కారాపేత్వా బోధిరుక్ఖం పూజేసి, బహూహి మాలాగన్ధధూపేహి చ పూజేసి.

౨౧. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా సబ్బత్థ పూజితో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ఘరావాసం వసన్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో ఞాతివగ్గం పహాయ పబ్బజితో నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా పుబ్బూపచితకుసలసమ్భారం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **సీహాసనమదాసహన్తి** సీహరూపేహి హిరఞ్ఞసువణ్ణరతనేహి ఖచితం ఆసనం సీహాసనం, సీహస్స వా అభీతస్స భగవతో నిసిన్నాసనం, సీహం వా సేట్ఠం ఉత్తమం ఆసనన్తి సీహాసనం, తం అహం అదాసిం, బోధిరుక్ఖం పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సీహాసనదాయకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. మగ్గదత్తికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అనోమదస్సీ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో మగ్గదత్తికత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో అనోమదస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో అనోమదస్సిం భగవన్తం ఆకాసే చఙ్కమన్తం పాదుద్ధారే పాదుద్ధారచఙ్కమనట్ఠానే పుప్ఫానం వికిరణం అచ్ఛరియఞ్చ దిస్వా పసన్నమానసో పుప్ఫాని ఆకాసే ఉక్ఖిపి, తాని వితానం హుత్వా అట్ఠంసు.

౨౬. సో తేన పుఞ్ఞేన సుగతీసుయేవ సంసరన్తో సబ్బత్థ పూజితో సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో కమేన యోబ్బఞ్ఞం పాపుణిత్వా సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా వత్తసమ్పన్నో నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో చఙ్కమనస్స పూజితత్తా **మగ్గదత్తికత్థేరో**తి పాకటో. సో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అనోమదస్సీ భగవా**తిఆదిమాహ. **దిట్ఠధమ్మసుఖత్థాయా**తి ఇమస్మిం అత్తభావే చఙ్కమనేన సరీరసల్లహుకాదిసుఖం పటిచ్చాతి అత్థో. **అబ్భోకాసమ్హి చఙ్కమీ**తి అబ్భోకాసే అఙ్గణట్ఠానే చఙ్కమి, పదవిక్ఖేపం పదసఞ్చారం అకాసీతి అత్థో.

ఉద్ధతే పాదే పుప్ఫానీతి చఙ్కమన్తేన పాదే ఉద్ధతే పదుముప్పలాదీని పుప్ఫాని పథవితో ఉగ్గన్త్వా చఙ్కమే వికిరింసూతి అత్థో. **సోభం ముద్ధని తిట్ఠరే**తి బుద్ధస్స ముద్ధని సీసే సోభయమానా తాని తిట్ఠన్తీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

మగ్గదత్తికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. ఏకదీపియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరస్స మునినోతిఆదికం ఆయస్మతో ఏకదీపియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమజినసేట్ఠేసు కతకుసలసమ్భారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే గహపతికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సద్ధో పసన్నో భగవతో సలలమహాబోధిమ్హి ఏకపదీపం పూజేసి, థావరం కత్వా నిచ్చమేకపదీపపూజనత్థాయ తేలవట్టం పట్ఠపేసి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ జలమానో పసన్నచక్ఖుకో ఉభయసుఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం విభవసమ్పన్నే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో రతనత్తయే పసన్నో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పత్తో దీపపూజాయ లద్ధవిసేసాధిగమత్తా **ఏకదీపియత్థేరో**తి పాకటో.

౩౦. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స మునినోతి**ఆదిమాహ. తం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

ఏకదీపియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. మణిపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఓరేన హిమవన్తస్సాతిఆదికం ఆయస్మతో మణిపూజకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా తత్థాదీనవం దిస్వా ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తఓరభాగే ఏకిస్సా నదియా సమీపే పణ్ణసాలం కారేత్వా వసన్తో వివేకకామతాయ తస్సానుకమ్పాయ చ తత్థ ఉపగతం పదుముత్తరం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో మణిపల్లఙ్కం భగవతో పూజేసి. భగవా తస్స పసాదవడ్ఢనత్థాయ తత్థ నిసీది. సో భియ్యోసోమత్తాయ పసన్నో నిబ్బానాధిగమత్థాయ పత్థనం అకాసి. భగవా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సబ్బత్థ పూజితో సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో ఘరావాసం వసన్తో ఏకదివసం సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా అహోసి.

౩౪. సో ఏకదివసం అత్తనా కతకుసలం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఓరేన హిమవన్తస్సా**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఓరేనా**తి హిమవన్తస్స అపరం భాగం విహాయ ఓరేన, భుమ్మత్థే కరణవచనం, ఓరస్మిం దిసాభాగేతి అత్థో. **నదికా సమ్పవత్తథా**తి అపాకటనామధేయ్యా ఏకా నదీ సంసుట్ఠు పవత్తానీ వహానీ సన్దమానా అహోసీతి అత్థో. **తస్సా చానుపఖేత్తమ్హీ**తి తస్సా నదియా అనుపఖేత్తమ్హి తీరసమీపేతి అత్థో. **సయమ్భూ వసతే తదా**తి యదా అహం మణిపల్లఙ్కం పూజేసిం, తదా అనాచరియకో హుత్వా సయమేవ బుద్ధభూతో భగవా వసతే విహరతీతి అత్థో.

౩౫. **మణిం పగ్గయ్హ పల్లఙ్కన్తి మణి**న్తి చిత్తం ఆరాధేతి సోమనస్సం కరోతీతి మణి, అథ వా మాతి పమాణం కరోతి ఆభరణన్తి మణి, అథ వా మరన్తాపి రాజయువరాజాదయో తం న పరిచ్చజన్తి తదత్థాయ సఙ్గామం కరోన్తీతి మణి, తం మణిం మణిమయం పల్లఙ్కం మనోరమం **సాధు చిత్తం** సుట్ఠు విచిత్తం పగ్గయ్హ గహేత్వా బుద్ధసేట్ఠస్స **అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

మణిపూజకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. తికిచ్ఛకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నగరే బన్ధుమతియాతిఆదికం ఆయస్మతో తికిచ్ఛకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పాయస్మా పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే వేజ్జకులే నిబ్బత్తో బహుస్సుతో సుసిక్ఖితో వేజ్జకమ్మే ఛేకో బహూ రోగినో తికిచ్ఛన్తో విపస్సిస్స భగవతో ఉపట్ఠాకస్స అసోకనామత్థేరస్స రోగం తికిచ్ఛి. సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు అపరాపరం సుఖం అనుభవన్తో నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే అరోగో దీఘాయుకో సువణ్ణవణ్ణసరీరో అహోసి.

౩౯. సో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం గహపతికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిమన్వాయ సబ్బసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో అరోగో సుఖితో విభవసమ్పన్నో రతనత్తయే పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో ఘరావాసం పహాయ పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నగరే బన్ధుమతియా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

తికిచ్ఛకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. సఙ్ఘుపట్ఠాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

వేస్సభుమ్హి భగవతీతిఆదికం ఆయస్మతో సఙ్ఘుపట్ఠాకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతకుసలసమ్భారో అనేకేసు భవేసు వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో వేస్సభుస్స భగవతో కాలే తస్సారామికస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సద్ధో పసన్నో విహారేసు ఆరామికకమ్మం కరోన్తో సక్కచ్చం సఙ్ఘం ఉపట్ఠాసి. సో తేనేవ కుసలకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం గహపతికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో విభవసమ్పన్నో సుఖప్పత్తో పాకటో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సాసనే పసన్నో పబ్బజిత్వా వత్తసమ్పన్నో సాసనం సోభయమానో విపస్సనం వడ్ఢేన్తో నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్తో ఛళభిఞ్ఞో పుబ్బే కతకుసలకమ్మవసేన **సఙ్ఘుపట్ఠాకత్థేరో**తి పాకటో అహోసి.

౪౩. సో ఏకదివసం "పుబ్బే మయా కిం నామ కమ్మం కత్వా అయం లోకుత్తరసమ్పత్తి లద్ధా"తి అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా పచ్చక్ఖతో జానిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పాకటం కరోన్తో **వేస్సభుమ్హి భగవతీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **అహోసారామికో అహ**న్తి అహం వేస్సభుస్స భగవతో సాసనే ఆరామికో అహోసిన్తి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సఙ్ఘుపట్ఠాకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

అట్ఠారసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౧౯. కుటజపుప్ఫియవగ్గో

౧-౧౦. కుటజపుప్ఫియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

ఇతో పరమ్పి ఏకూనవీసతిమవగ్గే ఆగతానం ఇమేసం కుటజపుప్ఫియత్థేరాదీనం దసన్నం థేరానం అపుబ్బం నత్థి. తేసఞ్హి థేరానం పురిమబుద్ధానం సన్తికే కతపుఞ్ఞసమ్భారానం వసేన పాకటనామాని చేవ నివాసనగరాదీని చ హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బానీతి తం సబ్బం అపదానం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఏకూనవీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౦. తమాలపుప్ఫియవగ్గో

౧-౧౦. తమాలపుప్ఫియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

వీసతిమే వగ్గే పఠమత్థేరాపదానం ఉత్తానమేవ.

౬. దుతియత్థేరాపదానే **యం దాయవాసికో ఇసీతి** ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా వనే వసనభావేన **దాయవాసికో ఇసీతి** సఙ్ఖం గతో, అత్తనో అనుకమ్పాయ తం వనం ఉపగతస్స సిద్ధత్థస్స సత్థునో వసనమణ్డపచ్ఛాదనత్థాయ యం తిణం, తం **లాయతి** ఛిన్దతీతి అత్థో. దబ్బఛదనం కత్వా అనేకేహి ఖుద్దకదణ్డకేహి మణ్డపం కత్వా తం తిణేన ఛాదేత్వా **సిద్ధత్థస్స** భగవతో అహం **అదాసిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౮. **సత్తాహం ధారయుం తత్థాతి** తం మణ్డపం తత్థ ఠితా దేవమనుస్సా సత్తాహం నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా నిసిన్నస్స **సత్థునో ధారయుం** ధారేసున్తి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

తతియత్థేరస్స అపదానే **ఖణ్డఫుల్లియత్థేరోతి** ఏత్థ **ఖణ్డన్తి** కట్ఠానం జిణ్ణత్తా ఛిన్నభిన్నట్ఠానం, **ఫుల్లన్తి** కట్ఠానం జిణ్ణట్ఠానే కణ్ణకితమహిచ్ఛత్తకాదిపుప్ఫనం, ఖణ్డఞ్చ ఫుల్లఞ్చ ఖణ్డఫుల్లాని, ఖణ్డఫుల్లానం పటిసఙ్ఖరణం పునప్పునం థిరకరణన్తి ఖణ్డఫుల్లపటిసఙ్ఖరణం. ఇమస్స పన థేరస్స సమ్భారపూరణకాలే ఫుస్సస్స భగవతో చేతియే ఛిన్నభిన్నట్ఠానే సుధాపిణ్డం మక్ఖేత్వా థిరకరణం ఖణ్డఫుల్లపటిసఙ్ఖరణం నామ. తస్మా సో ఖణ్డఫుల్లియో థేరోతి పాకటో అహోసి. తతియం.

౧౭. చతుత్థత్థేరస్సాపదానే **రఞ్ఞో బద్ధచరో అహన్తి** రఞ్ఞో పరిచారకో కమ్మకారకో అహోసిన్తి అత్థో.

౧౯. **జలజుత్తమనామినోతి** జలే ఉదకే జాతం జలజం, కిం తం పదుమం, పదుమేన సమాననామత్తా పదుముత్తరస్స భగవతోతి అత్థో. ఉత్తమపదుమనామస్స భగవతోతి వా అత్థో. చతుత్థం.

పఞ్చమం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౮. ఛట్ఠే **నగరే ద్వారవతియాతి** మహాద్వారవాతపానకవాటఫలకాహి వతిపాకారట్టాలగోపురకద్దమోదకపరిఖాహి చ సమ్పన్నం నగరన్తి ద్వారవతీనగరం, ద్వారం వతిఞ్చ పధానం కత్వా నగరస్స ఉపలక్ఖితత్తా "ద్వారవతీ నగర"న్తి వోహరన్తీతి **నగరే ద్వారవతియాతి** వుత్తం. మాలావచ్ఛో పుప్ఫారామో మమ అహోసీతి అత్థో.

౩౧. **తే కిసలయాతి** తే అసోకపల్లవా. ఛట్ఠం.

సత్తమట్ఠమనవమాని ఉత్తానత్థానేవ. దసమేపి అపుబ్బం నత్థీతి.

వీసతిమవణ్ణనా సమత్తా.

౨౧-౨౩. కణికారపుప్ఫియాదివగ్గో

౧-౩౦. కణికారపుప్ఫియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

ఇతో పరం సబ్బత్థ అనుత్తానపదవణ్ణనం కరిస్సామ. ఏకవీసతిమే బావీసతిమే తేవీసతిమే చ వగ్గే సబ్బేసం థేరానం సయంకతేన పుఞ్ఞేన లద్ధనామాని, కతపుఞ్ఞానఞ్చ నానత్తం తేసం బ్యాకరణదాయకానం బుద్ధానం నామాని వసితనగరాని చ హేట్ఠా వుత్తనయత్తా సబ్బానిపి ఉత్తానానేవ. అపదానగాథానమత్థో చ నయానుయోగేన సువిఞ్ఞేయ్యోయేవాతి.

౨౪. ఉదకాసనవగ్గో

౧-౧౦.ఉదకాసనదాయకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

చతువీసతిమే వగ్గే పఠమదుతియాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౯. తతియాపదానే **అరుణవతియా నగరేతి** ఆ సమన్తతో ఆలోకం కరోన్తో ఉణతి ఉగ్గచ్ఛతీతి అరుణో, సో తస్మిం విజ్జతీతి అరుణవతీ, తస్మిం నగరే ఆలోకం కరోన్తో సూరియో ఉగ్గచ్ఛతీతి అత్థో. సేసనగరేసుపి సూరియుగ్గమనే విజ్జమానేపి విసేసవచనం సబ్బచతుప్పదానం మహియం సయనేపి సతి మహియం సయతీతి మహింసోతి వచనం వియ రూళ్హివసేన వుత్తన్తి వేదితబ్బం. అథ వా పాకారపాసాదహమ్మియాదీసు సువణ్ణరజతమణిముత్తాదిసత్తరతనపభాహి అరుణుగ్గమనం వియ పభావతీ అరుణవతీ నామ, తస్మిం అరుణవతియా నగరే, **పూపికో** పూపవిక్కయేన జీవికం కప్పేన్తో అహోసిన్తి అత్థో.

౧౪. చతుత్థాపదానే **తివరాయం పురే రమ్మే**తి తీహి పాకారేహి పరివారితా పరిక్ఖిత్తాతి తివరా, ఖజ్జభోజ్జాదిఉపభోగవత్థాభరణాదినచ్చగీతాదీహి రమణీయన్తి రమ్మం, తస్మిం తివరాయం పురే నగరే **రమ్మే** నళకారో అహం అహోసిన్తి సమ్బన్ధో.

పఞ్చమాపదానం ఉత్తానత్థమేవ.

౨౩. ఛట్ఠాపదానే **వణ్ణకారో అహం తదా**తి నీలపీతరత్తాదివణ్ణవసేన వత్థాని కరోతి రఞ్జేతీతి వణ్ణకారో. వత్థరజకో హుత్వా చేతియే వత్థేహి అచ్ఛాదనసమయే నానావణ్ణేహి దుస్సాని రఞ్జేసిన్తి అత్థో.

౨౭. సత్తమాపదానే **పియాలం పుప్ఫితం దిస్వా**తి సుపుప్ఫితం పియాలరుక్ఖం దిస్వా. **గతమగ్గే ఖిపిం అహన్తి** అహం **మిగలుద్దో** నేసాదో హుత్వా పియాలపుప్ఫం ఓచినిత్వా బుద్ధస్స గతమగ్గే ఖిపిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౩౦. అట్ఠమాపదానే **సకే సిప్పే అపత్థద్ధో**తి అత్తనో తక్కబ్యాకరణాదిసిప్పస్మిం అపత్థద్ధో పతిట్ఠితో ఛేకో అహం కాననం **అగమం** గతో **సమ్బుద్ధం యన్తం దిస్వా**నాతి వనన్తరే గచ్ఛన్తం విపస్సిం సమ్బుద్ధం పస్సిత్వా. **అమ్బయాగం అదాసహన్తి** అహం అమ్బదానం అదాసిన్తి అత్థో.

౩౩. నవమాపదానే **జగతీ కారితా మయ్హన్తి** అత్థదస్సిస్స భగవతో సరీరధాతునిధాపితచేతియే జగతి ఛిన్నభిన్నఆలిన్దపుప్ఫాధానసఙ్ఖాతా జగతి మయా కారితా కారాపితాతి అత్థో.

దసమాపదానం ఉత్తానత్థమేవాతి.

చతువీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౫. తువరదాయకవగ్గో

౧-౧౦. తువరదాయకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

౧. పఞ్చవీసతిమే వగ్గే పఠమాపదానే **భరిత్వా తువరమాదాయాతి** తువరఅట్ఠిం ముగ్గకలయసదిసం తువరట్ఠిం భజ్జిత్వా పుప్ఫేత్వా భాజనేన ఆదాయ **సఙ్ఘస్స** వనమజ్ఝోగాహకస్స **అదదిం** అదాసిన్తి అత్థో.

౪-౫. దుతియాపదానే **ధనుం అద్వేజ్ఝం కత్వానాతి** మిగాదీనం మారణత్థాయ ధనుం సన్నయ్హిత్వా చరమానో **కేసరం ఓగతం దిస్వాతి** సుపుప్ఫితం ఖుద్దకసరం దిస్వా **బుద్ధస్స అభిరోపేసిన్తి** అహం చిత్తం పసాదేత్వా వనం సమ్పత్తస్స తిస్సస్స భగవతో అభిరోపయిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౯-౧౦. తతియాపదానే **జలకుక్కుటోతి** జాతస్సరే చరమానకుక్కుటో. **తుణ్డేన కేసరిం గయ్హాతి** పదుమపుప్ఫం ముఖతుణ్డేన డంసిత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తస్స **తిస్సస్స** భగవతో **అభిరోపేసిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౧౪. చతుత్థాపదానే **విరవపుప్ఫమాదాయాతి** వివిధం రవతి సద్దం కరోతీతి విరవం, సద్దకరణవేలాయం వికసనతో “విరవ”న్తి లద్ధనామం పుప్ఫసమూహం ఆదాయ గహేత్వా సిద్ధత్థస్స **బుద్ధస్స అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౧౭. పఞ్చమాపదానే **కుటిగోపకోతి** సేనాసనపాలకో. **కాలేన కాలం ధూపేసిన్తి** సమ్పత్తసమ్పత్తకాలానుకాలే ధూపేసిం, ధూపేన సుగన్ధం అకాసిన్తి అత్థో. సిద్ధత్థస్స భగవతో గన్ధకుటికాలానుసారిధూపేన ధూపేసిం వాసేసిన్తి అత్థో.

ఛట్ఠసత్తమాపదానాని ఉత్తానత్థానేవ.

౨౭. అట్ఠమాపదానే **సత్త సత్తలిపుప్ఫానీతి** సత్తలిసఙ్ఖాతాని, సత్త పుప్ఫాని సీసేనాదాయ వేస్సభుస్స భగవతో **అభిరోపేసిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౩౧. నవమాపదానే **బిమ్బిజాలకపుప్ఫానీతి** రత్తఙ్కురవకపుప్ఫాని సిద్ధత్థస్స భగవతో పూజేసిన్తి అత్థో.

౩౫. దసమాపదానే **ఉద్దాలకం గహేత్వానాతి** జాతస్సరే విహఙ్గనోబ్భే జాతం ఉద్దాలకపుప్ఫం ఓచినిత్వా కకుసన్ధస్స భగవతో పూజేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

పఞ్చవీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౬. థోమకవగ్గో

౧-౧౦. థోమకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

ఛబ్బీసతిమే వగ్గే పఠమాపదానం ఉత్తానమేవ.

౨౫-౬. దుతియాపదానే **విజహిత్వా దేవవణ్ణన్తి** దేవతా సరీరం విజహిత్వా ఛడ్డేత్వా, మనుస్ససరీరం నిమ్మినిత్వాతి అత్థో. **అధికారం కత్తుకామోతి** అధికకిరియం పుఞ్ఞసమ్భారం కత్తుకామో దేవరో నామ అహం దేవరాజా భరియాయ సహ బుద్ధసేట్ఠస్స సాసనే సాదరతాయ **ఇధ** ఇమస్మిం మనుస్సలోకే **ఆగమిం** ఆగతోతి అత్థో. **తస్స భిక్ఖా మయా దిన్నాతి** పదుముత్తరస్స భగవతో యో నామేన **దేవలో** నామ సావకో అహోసి, తస్స సావకస్స మయా విప్పసన్నేన చేతసా **భిక్ఖా దిన్నా** పిణ్డపాతో దిన్నోతి అత్థో.

౯-౧౦. తతియాపదానే **ఆనన్దో నామ సమ్బుద్ధోతి** ఆనన్దం తుట్ఠిం జననతో ఆనన్దో నామ పచ్చేకబుద్ధోతి అత్థో. **అమనుస్సమ్హి కాననేతి** అమనుస్సపరిగ్గహే కాననే మహాఅరఞ్ఞే **పరినిబ్బాయి** అనుపాదిసేసనిబ్బానధాతుయా అన్తరధాయి, అదస్సనం అగమాసీతి అత్థో. **సరీరం తత్థ ఝాపేసిన్తి** అహం దేవలోకా ఇధాగన్త్వా తస్స భగవతో సరీరం తత్థ అరఞ్ఞే ఝాపేసిం దహనం అకాసిన్తి అత్థో.

చతుత్థపఞ్చమాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౨౦. ఛట్ఠాపదానే **అహోసిం చన్దనో నామాతి** నామేన పణ్ణత్తివసేన చన్దనో నామ. **సమ్బుద్ధస్సత్రజోతి** పచ్చేకసమ్బుద్ధభూతతో పుబ్బే తస్స అత్రజో పుత్తో అహం. **ఏకోపాహనో మయా దిన్నోతి** ఏకం ఉపాహనయుగం మయా దిన్నం. **బోధిం సమ్పజ్జ మే తువన్తి** తేన ఉపాహనయుగేన మే మయ్హం సావకబోధిం తువం సమ్పజ్జ నిప్ఫాదేహీతి అత్థో.

౨౩-౨౪. సత్తమాపదానే **మఞ్జరికం కరిత్వానాతి** మఞ్జేట్ఠిపుప్ఫం హరితచఙ్కోటకం గహేత్వా **రథియం** వీథియా పటిపజ్జిం అహం తథా పటిపన్నోవ **భిక్ఖుసఙ్ఘపురక్ఖతం** భిక్ఖుసఙ్ఘేన పరివుతం **సమణానగ్గం** సమణానం భిక్ఖూనం అగ్గం సేట్ఠం సమ్మాసమ్బుద్ధం అద్దసన్తి సమ్బన్ధో. **బుద్ధస్స అభిరోపయిన్తి** దిస్వా చ పన తం పుప్ఫం ఉభోహి హత్థేహి **పగ్గయ్హ** ఉక్ఖిపిత్వా బుద్ధస్స ఫుస్సస్స భగవతో అభిరోపయిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౨౮-౨౯. అట్ఠమాపదానే **అలోణపణ్ణభక్ఖోమ్హీతి** ఖీరపణ్ణాదీని ఉఞ్ఛాచరియాయ ఆహరిత్వా లోణవిరహితాని పణ్ణాని పచిత్వా భక్ఖామి, అలోణపణ్ణభక్ఖో అమ్హి భవామీతి అత్థో. **నియమేసు చ సంవుతోతి** నియమసఞ్ఞితేసు పాణాతిపాతావేరమణిఆదీసు నిచ్చపఞ్చసీలేసు సంవుతో పిహితోతి అత్థో. **పాతరాసే అనుప్పత్తేతి** పురేభత్తకాలే అనుప్పత్తే. **సిద్ధత్థో ఉపగచ్ఛి మన్తి** మమ సమీపం సిద్ధత్థో భగవా ఉపగఞ్ఛి సమ్పాపుణి. **తాహం బుద్ధస్స పాదాసిన్తి** అహం తం అలోణపణ్ణం తస్స బుద్ధస్స అదాసిన్తి అత్థో.

నవమాపదానం ఉత్తానమేవ.

౩౭-౩౮. దసమాపదానే **సిఖినం సిఖినం యథాతి** సరీరతో నిక్ఖన్తఛబ్బణ్ణరంసీహి **ఓభాసయన్తం** జలన్తం సిఖీనం సిఖీభగవన్తం సిఖీనం యథా జలమానఅగ్గిక్ఖన్ధం వియ. **అగ్గజం పుప్ఫమాదాయాతి** అగ్గజనామకం పుప్ఫం గహేత్వా **బుద్ధస్స** సిఖిస్స భగవతో **అభిరోపయిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

ఛబ్బీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౭. పదుముక్ఖిపవగ్గో

౧-౧౦. ఆకాసుక్ఖిపియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

౧-౨. సత్తవీసతిమే వగ్గే పఠమాపదానే **జలజగ్గే దువే గయ్హాతి** జలే ఉదకే జాతే అగ్గే ఉప్పలాదయో ద్వే పుప్ఫే గహేత్వా బుద్ధస్స సమీపం గన్త్వా ఏకం పుప్ఫం పాదేసు **నిక్ఖిపిం** పూజేసిం, ఏకం పుప్ఫం ఆకాసే ఖిపిన్తి అత్థో.

దుతియాపదానం పాకటమేవ.

౧౦. తతియాపదానే **బోధియా పాదపుత్తమేతి** ఉత్తమే బోధిపాదపే. **అడ్ఢచన్దం మయా దిన్న**న్తి తస్మిం బోధిమూలే అడ్ఢచన్దాకారేన మయా అనేకపుప్ఫాని పూజితానీతి అత్థో. **ధరణీరుహపాదపేతి** రుక్ఖపబ్బతరతనాదయో ధారేతీతి ధరణీ, పథవీ, ధరణియా రుహతి పతిట్ఠహతీతి ధరణీరుహో, పాదసఙ్ఖాతేన మూలేన ఉదకం పివతి ఖన్ధవిటపాదీసు పత్థరియతీతి పాదపో, ధరణీరుహో చ సో పాదపో చేతి ధరణీరుహపాదపో, తస్మిం ధరణీరుహపాదపే పుప్ఫం మయా పూజితన్తి అత్థో.

చతుత్థాపదానం ఉత్తానత్థమేవ.

౧౮-౧౯. పఞ్చమాపదానే **హిమవన్తస్సావిదూరేతి** హిమవన్తస్స ఆసన్నే. **రోమసో నామ పబ్బతోతి** రుక్ఖలతాగుమ్బాభావా కేవలం దబ్బతిణాదిసఞ్ఛన్నత్తా రోమసో నామ పబ్బతో అహోసి. **తమ్హి పబ్బతపాదమ్హీతి** తస్మిం పబ్బతపరియన్తే. **సమణో భావితిన్ద్రియోతి** సమితపాపో వూపసన్తకిలేసో సమణో వడ్ఢితఇన్ద్రియో, రక్ఖితచక్ఖున్ద్రియాదిఇన్ద్రియోతి అత్థో. అథ వా వడ్ఢితఇన్ద్రియో వడ్ఢితసద్ధిన్ద్రియాదిఇన్ద్రియోతి అత్థో. తస్స సమణస్స అహం బిళాలిఆలువే గహేత్వా అదాసిన్తి అత్థో.

ఛట్ఠసత్తమట్ఠమనవమదసమాపదానాని ఉత్తానత్థానేవాతి.

సత్తవీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౮. సువణ్ణబిబ్బోహనవగ్గో

౧-౧౦. సువణ్ణబిబ్బోహనియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

అట్ఠవీసతిమే వగ్గే పఠమాపదానం ఉత్తానమేవ.

౨. దుతియాపదానే **మనోమయేన కాయేనాతి** యథా చిత్తవసేన పవత్తకాయేనాతి అత్థో.

౧౦. తతియాపదానే **మహాసముద్దం నిస్సాయాతి** మహాసాగరాసన్నే ఠితస్స పబ్బతస్స అన్తరే పబ్బతలేణేతి అత్థో. సిద్ధత్థో భగవా వివేకకామతాయ **వసతి** పటివసతీతి అత్థో. **పచ్చుగ్గన్త్వానకాసహన్తి** అహం తస్స భగవతో పటిఉగ్గన్త్వా సమీపం గన్త్వా వన్దనాదిపుఞ్ఞం అకాసిన్తి అత్థో. **చఙ్కోటకమదాసహన్తి** సిద్ధత్థస్స భగవతో అహం పుప్ఫభరితం చఙ్కోటకం కదమ్బం అదాసిం పూజేసిన్తి అత్థో.

౧౪. చతుత్థాపదానే **అకక్కసచిత్తస్సాథాతి** అఫరుసచిత్తస్స, **అథ**-సద్దో పదపూరణే.

౧౮. పఞ్చమాపదానే **ఉదుమ్బరే వసన్తస్సాతి** ఉదుమ్బరరుక్ఖమూలే రుక్ఖచ్ఛాయాయ వసన్తస్స తిస్సస్స భగవతో. **నియతే పణ్ణసన్థరేతి** నియామితే పటిబద్ధే పణ్ణసన్థరే సాఖాభఙ్గాసనే నిసిన్నస్స. **వుత్థోకాసో మయా దిన్నోతి** వివిత్తోకాసే మణ్డపద్వారాదీహి పిహితోకాసో మయా దిన్నో సమ్పాదితోతి అత్థో.

౨౪. ఛట్ఠాపదానే **పోత్థదానం మయా దిన్నన్తి** పోత్థవట్టిం పోత్థఛల్లిం తాళేత్వా కతం సాటకం విసమం గోఘాసుకేన ఘంసిత్వా నిమ్మితం సుత్తం గహేత్వా కన్తిత్వా తేన సుత్తేన నిసీదనత్థాయ వా భూమత్థరణత్థాయ వా సాటకం వాయాపేత్వా తం సాటకం మయా రతనత్తయస్స దిన్నన్తి అత్థో.

౨౭. సత్తమాపదానే **చన్దభాగానదీతీరేతి** చన్దభాగాయ నామ నదియా తీరతో, నిస్సక్కే భుమ్మవచనం . **అనుసోతన్తి** సోతస్స అను హేట్ఠాగఙ్గం **వజామి** గచ్ఛామి అహన్తి అత్థో. **సత్త మాలువపుప్ఫాని, చితమారోపయిం అహన్తి** అహం మాలువపుప్ఫాని సత్త పత్తాని గహేత్వా చితకే వాలుకరాసిమ్హి వాలుకాహి థూపం కత్వా పూజేసిన్తి అత్థో.

౩౧-౩౨. అట్ఠమాపదానే **మహాసిన్ధు సుదస్సనాతి** సున్దరదస్సనసున్దరోదకధవలపులినోపసోభితత్తా సుట్ఠు మనోహరా మహాసిన్ధు నామ వారినదీ అహోసి. **తత్థ** తిస్సం సిన్ధువారినదియం **సప్పభాసం** పభాయ సహితం **సుదస్సనం** సున్దరరూపం **పరమోపసమే యుత్తం** ఉత్తమే ఉపసమే యుత్తం సమఙ్గీభూతం వీతరాగం అహం అద్దసన్తి అత్థో. **దిస్వాహం విమ్హితాసయోతి** "ఏవరూపం భయానకం హిమవన్తం కథం సమ్పత్తో"తి విమ్హితఅజ్ఝాసయో అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తోతి అత్థో. **ఆలువం తస్స పాదాసిన్తి** తస్స అరహతో అహం పసన్నమానసో ఆలువకన్దం పాదాసిం ఆదరేన అదాసిన్తి అత్థో.

నవమదసమాపదానాని ఉత్తానానేవాతి.

అట్ఠవీసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౯. పణ్ణదాయకవగ్గో

౧-౧౦. పణ్ణదాయకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

౧-౨. ఏకూనతింసతిమే వగ్గే పఠమాపదానే **పణ్ణభోజనభోజనో**తి ఖీరపణ్ణాదిభోజనస్స భుఞ్జనత్థాయ పణ్ణసాలాయ నిసిన్నో **అమ్హి** భవామీతి అత్థో. **ఉపవిట్ఠఞ్చ మం సన్త**న్తి పణ్ణసాలాయం ఉపవిట్ఠం సన్తం విజ్జమానం మం. **ఉపాగచ్ఛి మహాఇసీ**తి మహన్తే సీలాదిఖన్ధే ఏసనతో మహాఇసి. **లోకపజ్జోతో** లోకపదీపో **సిద్ధత్థో** భగవా ఉపగచ్ఛి, మమ సమీపం అగమాసీతి అత్థో. **నిసిన్నస్స పణ్ణసన్థరే**తి ఉపగన్త్వా పణ్ణసన్థరే నిసిన్నస్స ఖాదనత్థాయ సేదితం **పణ్ణం** మయా దిన్నన్తి సమ్బన్ధో.

౩-౭. దుతియాపదానే సినేరుసమసన్తోసో ధరణీసమసాదిసో సిద్ధత్థో భగవాతి సమ్బన్ధో. **వుట్ఠహిత్వా సమాధిమ్హా**తి నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠహిత్వా విసుం హుత్వాతి అత్థో. **భిక్ఖాయ మముపట్ఠితో**తి భిక్ఖాచారవేలాయ "అజ్జ మమ యో కోచి కిఞ్చి దానం దదాతి, తస్స మహప్ఫల"న్తి చిన్తేత్వా నిసిన్నస్స మమ సన్తికం సమీపం ఉపట్ఠితో సమీపమాగతోతి అత్థో. **హరీతకం…పే॰… ఫారుసకఫలాని చా**తి ఏవం సబ్బం తం ఫలం సబ్బలోకానుకమ్పినో తస్స **సిద్ధత్థస్స మహేసినో** మయా విప్పసన్నేన చేతసా దిన్నన్తి అత్థో.

౧౧-౧౨. తతియాపదానే **సీహం యథా వనచర**న్తి వనే చరమానం సీహరాజం ఇవ చరమానం సిద్ధత్థం భగవన్తన్తి సమ్బన్ధో. **నిసభాజానియం యథా**తి వసభో, నిసభో, విసభో, ఆసభోతి చత్తారో గవజేట్ఠకా. తేసు గవసతస్స జేట్ఠకో వసభో, గవసహస్సస్స జేట్ఠకో నిసభో, గవసతసహస్సస్స జేట్ఠకో విసభో, గవకోటిసతసహస్సస్స జేట్ఠకో ఆసభో. ఇధ పన ఆసభో "నిసభో"తి వుత్తో, ఆజానీయం అభీతం నిచ్చలం ఉసభరాజం ఇవాతి అత్థో. **కకుధం విలసన్తం**వాతి పుప్ఫపల్లవేహి సోభమానం కకుధరుక్ఖం ఇవ నరాసభం నరానం ఆసభం ఉత్తమం ఆగచ్ఛన్తం సిద్ధత్థం భగవన్తం దిస్వా సద్ధాయ సమ్పయుత్తత్తా విప్పసన్నేన చేతసా పచ్చుగ్గమనం అకాసిన్తి అత్థో.

చతుత్థాపదానాదీని దసమావసానాని సువిఞ్ఞేయ్యానేవాతి.

ఏకూనతింసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౩౦. చితకపూజకవగ్గో

౧-౧౦. చితకపూజకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

౧-౨. తింసతిమే వగ్గే పఠమాపదానే **ఆహుతిం యిట్ఠుకామోహన్తి** పూజాసక్కారం కారేతుకామో అహం. **నానాపుప్ఫం సమానయిన్తి** నానా అనేకవిధం చమ్పకసలలాదిపుప్ఫం సం సుట్ఠు ఆనయిం, రాసిం అకాసిన్తి అత్థో. **సిఖినో లోకబన్ధునోతి** సకలలోకత్తయబన్ధుస్స ఞాతకస్స సిఖిస్స భగవతో పరినిబ్బుతస్స చితకం ఆళాహనచితకం దారురాసిం జలన్తం ఆదిత్తం దిస్వా తఞ్చ మయా రాసీకతం పుప్ఫం **ఓకిరిం** పూజేసిన్తి అత్థో.

౬-౭. దుతియాపదానే **అజినుత్తరవాసనోతి** అజినమిగచమ్మం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా నివాసినో అచ్ఛాదనోతి అత్థో. **అభిఞ్ఞా పఞ్చ నిబ్బత్తాతి** ఇద్ధివిధాదయో పఞ్చ అభిఞ్ఞాయో పఞ్చ ఞాణాని నిబ్బత్తా ఉప్పాదితా నిప్ఫాదితా. **చన్దస్స పరిమజ్జకోతి** చన్దమణ్డలస్స సమన్తతో మజ్జకో, ఫుట్ఠో అహోసిన్తి అత్థో. **విపస్సిం లోకపజ్జోతన్తి** సకలలోకత్తయే పదీపసదిసం విపస్సిం భగవన్తం మమ సన్తికం **అభిగతం** విసేసేన సమ్పత్తం ఆగతం. **దిస్వా పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫానీతి** దేవలోకతో పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫాని ఆహరిత్వా విపస్సిస్స సత్థునో మత్థకే ఛత్తాకారేన అహం ధారేసిన్తి అత్థో.

౧౧-౧౩. తతియాపదానే **పుత్తో మమ పబ్బజితోతి** మయ్హం పుత్తో సద్ధాయ పబ్బజితో. **కాసాయవసనో తదాతి** తస్మిం పబ్బజితకాలే కాసాయనివత్థో , న బాహిరకపబ్బజ్జాయ పబ్బజితోతి అత్థో. **సో చ బుద్ధత్తం సమ్పత్తోతి** సో మయ్హం పుత్తో చతూసు బుద్ధేసు సావకబుద్ధభావం సం సుట్ఠు పత్తో, అరహత్తం పత్తోతి అత్థో. **నిబ్బుతో లోకపూజితోతి** సకలలోకేహి కతసక్కారో ఖన్ధపరినిబ్బానేన పరినిబ్బుతోతి అత్థో. **విచినన్తో సకం పుత్తన్తి** అహం తస్స గతదేసం పుచ్ఛిత్వా సకం పుత్తం విచినన్తో పచ్ఛతో అగమం, అనుగతో అస్మీతి అత్థో. **నిబ్బుతస్స మహన్తస్సాతి** మహన్తేహి సీలక్ఖన్ధాదీహి యుత్తత్తా మహన్తస్స తస్స మమ పుత్తస్స అరహతో ఆదహనట్ఠానే **చితకం** చితకట్ఠానం అహం అగమాసిన్తి అత్థో. **పగ్గయ్హ అఞ్జలిం తత్థాతి** తస్మిం ఆదహనట్ఠానే అఞ్జలిం దసఙ్గులిసమోధానం పగ్గహేత్వా సిరసి కత్వా అహం **చితకం** దహనదారురాసిం **వన్దిత్వా** పణామం కత్వా **సేతచ్ఛత్తఞ్చ పగ్గయ్హాతి** న కేవలమేవ వన్దిత్వా ధవలచ్ఛత్తఞ్చ పగ్గయ్హ ఉక్ఖిపిత్వా అహం **ఆరోపేసిం** పతిట్ఠపేసిన్తి అత్థో.

౧౭-౧౮. చతుత్థాపదానే **అనుగ్గతమ్హి ఆదిచ్చేతి** సూరియే అనుగ్గతే అనుట్ఠితే పచ్చూసకాలేతి అత్థో. **పసాదో విపులో అహూతి** రోగపీళితస్స మయ్హం చిత్తప్పసాదో విపులో అతిరేకో బుద్ధానుస్సరణేన అహు అహోసి. మహేసినో **బుద్ధసేట్ఠస్స** లోకమ్హి **పాతుభావో** పాకటభావో అహోసీతి సమ్బన్ధో. **ఘోసమస్సోసహం తత్థాతి** తస్మిం పాతుభావే సతి "అహం గిలానో బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి ఘోసం అస్సోసిం. **న చ పస్సామి తం జినన్తి** తం జితపఞ్చమారం సమ్మాసమ్బుద్ధం న పస్సామి, బాళ్హగిలానత్తా గన్త్వా పస్సితుం న సక్కోమీతి అత్థో. **మరణఞ్చ అనుప్పత్తోతి** మరణాసన్నకాలం అనుప్పత్తో, ఆసన్నమరణో హుత్వాతి అత్థో. **బుద్ధసఞ్ఞమనుస్సరిన్తి** బుద్ధోతినామం అనుస్సరిం, బుద్ధారమ్మణం మనసి అకాసిన్తి అత్థో.

౨౧-౨౩. పఞ్చమాపదానే **ఆరామద్వారా నిక్ఖమ్మాతి** ఆరామద్వారతో సఙ్ఘస్స నిక్ఖమనద్వారమగ్గేహి అత్థో. **గోసీసం సన్థతం మయాతి** తస్మిం నిక్ఖమనద్వారమగ్గే "భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ పాదా మా కద్దమం అక్కమన్తూ"తి అక్కమనత్థాయ గోసీసట్ఠిం మయా సన్థరితన్తి అత్థో. **అనుభోమి సకం కమ్మన్తి** అత్తనో గోసీసఅత్థరణకమ్మస్స బలేన ఆజానీయా వాతజవా సిన్ధవా సీఘవాహనాదీని విపాకఫలాని అనుభోమీతి అత్థో. **అహో కారం పరమకారన్తి సుఖేత్తే** సఙ్ఘే మయా సుట్ఠు కతం కారం

అప్పకమ్పి కిచ్చం మహప్ఫలదానతో పరమకారం ఉత్తమకిచ్చం అహో విమ్హయన్తి అత్థో. యథా తిణదోసాదివిరహితేసు ఖేత్తేసు వప్పితం సాలిబీజం మహప్ఫలం దేతి, ఏవమేవ రాగదోసాదిదోసరహితే పరిసుద్ధకాయవచీసమాచారే సఙ్ఘఖేత్తే గోసీసలత్థరణకమ్మం మయా కతం, ఇదం మహప్ఫలం దేతీతి వుత్తం హోతి. **న అఞ్ఞం కలమగ్ఘతీ**తి అఞ్ఞం బాహిరసాసనే కతం కమ్మం సఙ్ఘే **కతస్స కారస్స** పూజాసక్కారస్స కలం సోళసిం కలం కోట్ఠాసం న అగ్ఘతీతి సమ్బన్ధో.

ఛట్ఠసత్తమట్ఠమనవమదసమాపదానాని ఉత్తానానేవాతి.

తింసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౩౧. పదుమకేసరవగ్గో

౧-౧౦. పదుమకేసరియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

౧-౨. ఏకతింసతిమే వగ్గే పఠమాపదానే **ఇసిసఙ్ఘే అహం పుబ్బే**తి అహం పుబ్బే బోధిసమ్భారపూరణకాలే ఇసిసఙ్ఘే పచ్చేకబుద్ధఇసిసమూహే తేసం సమీపే హిమవన్తపబ్బతే మాతఙ్గహత్థికులే వారణో చణ్డహత్థీ అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. మనుస్సాదయో వారేతీతి **వారణో**, అథ వా వాచాయ రవతి కోఞ్చనాదం నదతీతి **వారణో**. **మహేసీనం పసాదేనా**తి పచ్చేకబుద్ధమహేసీనం పసాదేన. **పచ్చేకజినసేట్ఠేసు, ధుతరాగేసు తాదిసూ**తి లోకధమ్మేహి నిచ్చలేసు పచ్చేకబుద్ధేసు **పద్మకేసరం** పదుమరేణుం **ఓకిరిం** అవసిఞ్చిన్తి సమ్బన్ధో.

దుతియతతియాపదానాని ఉత్తానాని.

౧౩-౧౬. చతుత్థాపదానే **మహాబోధిమహో అహూ**తి విపస్సిస్స భగవతో చతుమగ్గఞాణాధారభావతో "బోధీ"తి లద్ధనామస్స రుక్ఖస్స పూజా అహోసీతి అత్థో. **రుక్ఖట్ఠస్సేవ సమ్బుద్ధో**తి అస్స బోధిపూజాసమయే సన్నిపతితస్స మహాజనస్స సమ్బుద్ధో లోకజేట్ఠో నరాసభో రుక్ఖట్ఠో ఇవ రుక్ఖే ఠితో వియ పఞ్ఞాయతీతి అత్థో. **భగవా తమ్హి సమయే**తి తస్మిం బోధిపూజాకరణకాలే భగవా **భిక్ఖుసఙ్ఘపురక్ఖతో** భిక్ఖుసఙ్ఘేన పరివుతో. **వాచాసభిముదీరయన్తి** ముదుసిలిట్ఠమధురఉత్తమఘోసం ఉదీరయం కథయన్తో నిచ్ఛారేన్తో చతుసచ్చం పకాసేసి, దేసేసీతి అత్థో. **సంఖిత్తేన చ దేసేన్తో**తి వేనేయ్యపుగ్గలజ్ఝాసయానురూపేన దేసేన్తో సంఖిత్తేన చ విత్థారేన చ దేసయీతి అత్థో. **వివట్టచ్ఛదో**తి రాగో ఛదనం, దోసో ఛదనం, మోహో ఛదనం, సబ్బకిలేసా ఛదనా"తి ఏవం వుత్తా ఛదనా వివటా ఉగ్ఘాటితా విద్ధంసితా అనేనాతి వివట్టచ్ఛదో, సమ్బుద్ధో. తం మహాజనం దేసనావసేన **నిబ్బాపేసి** పరిళాహం వూపసమేసీతి అత్థో. **తస్సాహం ధమ్మం సుత్వానా**తి తస్స భగవతో దేసేన్తస్స ధమ్మం సుత్వా.

౨౦. పఞ్చమాపదానే **ఫలహత్థో అపేక్ఖవా**తి విపస్సిం భగవన్తం దిస్వా మధురాని ఫలాని గహేత్వా అపేక్ఖవా అతురితో సణికం అస్సమం గఞ్ఛిన్తి అత్థో.

ఛట్ఠసత్తమాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౪౦. అట్ఠమాపదానే **నిట్ఠితే నవకమ్మే చా**తి సీమాయ నవకమ్మే నిట్ఠం గతే సతి. **అనులేపమదాసహన్తి** అనుపచ్ఛా సుధాలేపం అదాసిం, సుధాయ లేపాపేసిన్తి అత్థో.

నవమదసమాపదానాని ఉత్తానానియేవాతి.

ఏకతింసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౩౨. ఆరక్ఖదాయకవగ్గో

౧-౧౦. ఆరక్ఖదాయకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

బాత్తింసతిమవగ్గే పఠమదుతియతతియాపదానాని సువిఞ్ఞేయ్యానేవ.

౧౬. చతుత్థాపదానే **జలజగ్గేహి ఓకిరి**న్తి జలజేహి ఉత్తమేహి ఉప్పలపదుమాదీహి పుప్ఫేహి ఓకిరిం పూజేసిన్తి అత్థో.

పఞ్చమాపదానం ఉత్తానమేవ.

౨౬-౨౭. ఛట్ఠాపదానే **చేతియం ఉత్తమం నామ, సిఖినో లోకబన్ధునో**తి సకలలోకత్తయస్స బన్ధునో ఞాతకస్స సిఖిస్స భగవతో ఉత్తమం చేతియం. **ఇరీణే** జనసఞ్చారవిరహితే **వనే** మనుస్సానం కోలాహలవిరహితే మహాఅరఞ్ఞే అహోసీతి సమ్బన్ధో. **అన్ధాహిణ్డామహం తదా**తి తస్మిం కాలే వనే మగ్గమూళ్హభావేన అన్ధో, న చక్ఖునా అన్ధో, అహం ఆహిణ్డామి మగ్గం పరియేసామీతి అత్థో. **పవనా నిక్ఖమన్తేనా**తి మహావనతో నిక్ఖమన్తేన మయా **సీహాసనం** ఉత్తమాసనం, సీహస్స వా భగవతో ఆసనం దిట్ఠన్తి అత్థో. **ఏకంసం అఞ్జలిం కత్వా**తి ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా సిరసి అఞ్జలిం ఠపేత్వాతి అత్థో. **సన్థవిం లోకనాయక**న్తి సకలలోకత్తయనయం తం నిబ్బానం పాపేన్తం థోమితం థుతిం అకాసిన్తి అత్థో.

౩౪. సత్తమాపదానే **సుదస్సనో మహావీరో**తి సున్దరదస్సనో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసమ్పన్నసరీరత్తా మనోహరదస్సనో మహావీరియో సిద్ధత్థో భగవాతి సమ్బన్ధో. **వసతిఘరముత్తమే**తి ఉత్తమే విహారే వసతీతి అత్థో.

అట్ఠమనవమదసమాపదానాని ఉత్తానానేవాతి.

బాత్తింసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౩౩. ఉమాపుప్ఫియవగ్గో

౧-౧౦. ఉమాపుప్ఫియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

తేత్తింసతిమే వగ్గే పఠమదుతియతతియచతుత్థపఞ్చమఛట్ఠాపదానాని ఉత్తానానియేవ.

౩౩౩. సత్తమాపదానే **సమయం అగమాసహ**న్తి సమూహం సమాగమట్ఠానం అహం అగమాసిన్తి అత్థో.

౬౨. **అబ్బుదనిరబ్బుదానీ**తి ‘‘పకోటిసతసహస్సానం సతం అబ్బుదం, అబ్బుదసతసహస్సానం సతం నిరబ్బుద’’న్తి వుత్తత్తా ఆయునా అబ్బుదనిరబ్బుదాని గతమహాఆయువన్తా **మనుజాధిపా** చక్కవత్తినో ఖత్తియా అట్ఠ అట్ఠ హుత్వా కప్పానం పఞ్చవీససహస్సమ్హి **ఆసింసు** అహేసున్తి అత్థో. అట్ఠమనవమదసమాపదానాని పాకటానేవాతి.

తేత్తింసతిమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౩౪-౩౮. గన్ధోదకాదివగ్గో

౧-౩౦. గన్ధధూపియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

చతుతింసతిమవగ్గపఞ్చతింసతిమవగ్గఛత్తింసతిమవగ్గసత్తతింసతిమవగ్గఅట్ఠతింసతిమవగ్గా ఉత్తానత్థాయేవ.

ఏకూనచత్తాలీసమవగ్గేపి పఠమాపదానాదీని అట్ఠమాపదానన్తాని ఉత్తానానేవాతి.

౩౯. అవటఫలవగ్గో

౯. సోణకోటివీసత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నవమాపదానే పన **విపస్సినో పావచనే**తిఆదికం ఆయస్మతో సోణస్స కోటివీసత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే మహావిభవే సేట్ఠికులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో సేట్ఠి హుత్వా ఉపాసకేహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో భగవతో చఙ్కమనట్ఠానే సుధాయ పరికమ్మం కారేత్వా ఏకఞ్చ లేణం కారేత్వా నానావిరాగవత్థేహి లేణభూమియా సన్థరిత్వా ఉపరి వితానఞ్చ కత్వా చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స నియ్యాదేత్వా సత్తాహం మహాదానం దత్వా పణిధానం అకాసి. సత్థా అనుమోదనం అకాసి. సో తేన కుసలకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం కప్పే పరినిబ్బుతే కస్సపదసబలే అనుప్పన్నే అమ్హాకం భగవతి బారాణసియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో గఙ్గాతీరే పణ్ణసాలం కరిత్వా వసన్తం ఏకం పచ్చేకబుద్ధం తేమాసం చతూహి పచ్చయేహి సక్కచ్చం ఉపట్ఠహి. పచ్చేకబుద్ధో వుట్ఠవస్సో పరిపుణ్ణపరిక్ఖారో గన్ధమాదనమేవ అగమాసి. సోపి కులపుత్తో యావజీవం తత్థ పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో కాలే చమ్పానగరే అగ్గసేట్ఠిస్స గేహే పటిసన్ధిం గణ్హి. తస్స పటిసన్ధిగ్గహణకాలతో పట్ఠాయ సేట్ఠిస్స మహాభోగక్ఖన్ధో అభివడ్ఢి. తస్స మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమనదివసే సకలనగరే మహాలాభసక్కారసమ్మానో అహోసి, తస్స పుబ్బే పచ్చేకబుద్ధస్స సతసహస్సగ్ఘనికరత్తకమ్బలపరిచ్చాగేన సువణ్ణవణ్ణో సుఖుమాలతరో చ అత్తభావో అహోసి, తేనస్స **సోణో**తి నామం అకంసు. సో మహతా పరివారేన అభివడ్ఢి. తస్స హత్థపాదతలాని బన్ధుజీవకపుప్ఫవణ్ణాని అహేసుం, తేసం సతవారం విహతకప్పాసం వియ ముదుసమ్ఫస్సో అహోసి. పాదతలేసు మణికుణ్డలావట్టవణ్ణలోమాని జాయింసు. వయప్పత్తస్స తస్స తిణ్ణం ఉతూనం అనుచ్ఛవికే తయో పాసాదే కారాపేత్వా నాటకిత్థియో ఉపట్ఠాపేసుం. సో తత్థ మహతిం సమ్పత్తిం అనుభవన్తో దేవకుమారో వియ పటివసతి.

అథ అమ్హాకం భగవతి సబ్బఞ్ఞుతం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే రాజగహం ఉపనిస్సాయ విహరన్తే బిమ్బిసారరఞ్ఞా పక్కోసాపితో తేహి అసీతియా గామికసహస్సేహి సద్ధిం రాజగహం ఆగతో సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో మాతాపితరో అనుజానాపేత్వా భగవతో సన్తికే పబ్బజిత్వా లద్ధూపసమ్పదో సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా జనసంసగ్గపరిహారణత్థం సీతవనే విహాసి. సో తత్థ వసన్తో "మమ సరీరం సుఖుమాలం, న చ సక్కా సుఖేనేవ సుఖం అధిగన్తుం, కాయం కిలమేత్వాపి సమణధమ్మం కాతుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా ఠానచఙ్కమమేవ అధిట్ఠాయ పధానమనుయుఞ్జన్తో పాదతలేసు ఫోటేసు ఉట్ఠితేసుపి వేదనం అజ్ఝుపేక్ఖిత్వా దళ్హం వీరియం కరోన్తో అచ్చారద్ధవీరియతాయ విసేసం నిబ్బత్తేతుం అసక్కోన్తో "ఏవం అహం వాయమన్తోపి మగ్గఫలాని నిబ్బత్తేతుం న సక్కోమి, కిం మే పబ్బజ్జాయ, హీనాయావత్తిత్వా భోగే చ భుఞ్జామి, పుఞ్ఞాని చ కరిస్సామీ"తి చిన్తేసి. అథ సత్థా తస్స చిత్తాచారం ఞత్వా తత్థ గన్త్వా వీణోపమోవాదేన (మహావ. ౨౪౩) ఓవదిత్వా వీరియసమతాయోజనవిధిం దస్సేన్తో కమ్మట్ఠానం సోధేత్వా గిజ్ఝకూటం గతో. సోణోపి ఖో సత్థు సన్తికా ఓవాదం లభిత్వా వీరియసమతం యోజేత్వా విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

౪౯. సో అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **విపస్సినో పావచనే**తిఆదిమాహ. తత్థ **విపస్సీ**తి విసేసేన, వివిధం వా పస్సతీతి విపస్సీ. **పావచనే**తి పకారేన వుచ్చతీతి పావచనం,

పిటకత్తయం. తస్స విపస్సినో తస్మిం పావచనేతి అత్థో. **లేణన్తి** లినన్తే నిలీయన్తే ఏత్థాతి లేణం విహారం. **బన్ధుమారాజధానియాతి** బన్ధన్తి కులపరమ్పరాయ వసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్బజ్ఝన్తీతి బన్ధూ, ఞాతకా. తే ఏత్థ పటివసన్తీతి బన్ధుమా, బన్ధు అస్స అత్థీతి వా బన్ధుమా. రాజానం వసనట్ఠానన్తి రాజధానీ, బన్ధుమా చ సా రాజధానీ చేతి బన్ధుమారాజధానీ, తస్సా బన్ధుమారాజధానియా, లేణం మయా కతన్తి సమ్బన్ధో. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

సోణకోటివీసత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. పుబ్బకమ్మపిలోతికబుద్ధఅపదానవణ్ణనా

౬౪. దసమాపదానే **అనోతత్తసరాసన్నే**తి పబ్బతకూటేహి పటిచ్ఛన్నత్తా చన్దిమసూరియానం సన్తాపేహి ఓతత్తం ఉణ్హం ఉదకం ఏత్థ నత్థీతి అనోతత్తో. సరన్తి గచ్ఛన్తి పభవన్తి సన్దన్తి ఏతస్మా మహానదియోతి సరో. సీహముఖాదీహి నిక్ఖన్తా మహానదియో తిక్ఖత్తుం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా నిక్ఖన్తనిక్ఖన్తదిసాభాగేన సరన్తి గచ్ఛన్తీతి అత్థో. అనోతత్తో చ సో సరో చాతి అనోతత్తసరో . తస్స ఆసన్నం సమీపట్ఠానన్తి అనోతత్తసరాసన్నం, తస్మిం అనోతత్తసరాసన్నే, సమీపేతి అత్థో. **రమణీయే**తి దేవదానవగన్ధబ్బకిన్నరోరగబుద్ధపచ్చేకబుద్ధాదీహి రమితబ్బం అల్లీయితబ్బన్తి రమణీయం, తస్మిం రమణీయే. **సిలాతలే**తి ఏకగ్ఘనపబ్బతసిలాతలేతి అత్థో. **నానారతనపజ్జోతే**తి పదుమరాగవేళురియాదినానాఅనేకేహి రతనేహి పజ్జోతే పకారేన జోతమానే. **నానాగన్ధవనన్తరే**తి నానప్పకారేహి చన్దనాగరుకప్పూరతమాలతిలకానోకనాగపున్నాగకేతకాదీహి అనేకేహి సుగన్ధపుప్ఫేహి గహనీభూతవనన్తరే సిలాతలేతి సమ్బన్ధో.

౬౫. గుణమహన్తతాయ సఙ్ఖ్యామహన్తతాయ చ **మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన, పరేతో** పరివుతో **లోకనాయకో** లోకత్తయసామిసమ్మాసమ్బుద్ధో తత్థ సిలాసనే నిసిన్నో అత్తనో పుబ్బాని కమ్మాని **బ్యాకరీ** విసేసేన పాకటమకాసీతి అత్థో. సేసమేత్థ హేట్ఠా బుద్ధాపదానే (అప. థేర ౧.౧.౧ ఆదయో) వుత్తత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. బుద్ధాపదానే అన్తోగధమ్పి ఇధాపదానే కుసలాకుసలం కమ్మసంసూచకత్తా వగ్గసఙ్గహవసేన ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరా సఙ్గాయింసూతి.

పుబ్బకమ్మపిలోతికబుద్ధఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఏకూనచత్తాలీసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౪౦. పిలిన్దవచ్ఛవగ్గో

౧. పిలిన్దవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చత్తాలీసమవగ్గే అపదానే **నగరే హంసవతియా**తిఆదికం ఆయస్మతో పిలిన్దవచ్ఛత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే దోవారికకులే నిబ్బత్తో మహద్ధనో మహాభోగో అహోసి. సో కోటిసన్నిచితధనరాసిం ఓలోకేత్వా రహో నిసిన్నో "ఇమం సబ్బధనం మయా సమ్మా గహేత్వా గన్తుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా "బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సబ్బపరిక్ఖారదానం దాతుం వట్టతీ"తి సన్నిట్ఠానం కత్వా ఛత్తసతసహస్సం ఆదిం కత్వా సబ్బపరిభోగపరిక్ఖారానిపి సతసహస్సవసేన కారేత్వా పదుముత్తరం భగవన్తం నిమన్తేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం అదాసి. ఏవం సత్తాహం దానం దత్వా పరియోసానదివసే నిబ్బానాధిగమం పత్థేత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా జీవితపరియోసానే దేవలోకే నిబ్బత్తో ఛ కామావచరే దిబ్బసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా మనుస్సేసు చ చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సబ్బసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో గోత్తవసేన **పిలిన్దవచ్ఛో**తి పాకటో అహోసి.

౧. సో ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో ఉదానవసేన తం పకాసేన్తో **నగరే హంసవతియా**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. **ఆసిం దోవారికో అహ**న్తి అహం హంసవతీనగరే రఞ్ఞో గేహద్వారే ద్వారపాలకో ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో. **అక్ఖోభం అమితం భోగ**న్తి రఞ్ఞో వల్లభత్తా అఞ్ఞేహి ఖోభేతుం చాలేతుం అసక్కుణేయ్యం అమితం అపరిమాణభోగం ధనం మమ ఘరే **సన్నిచితం** రాసీకతం అహోసీతి అత్థో.

౩. బహూ మేధిగతా భోగాతి అనేకా భోగా మే మయా అధిగతా పత్తా పటిలద్ధాతి అత్థో . సత్థవాసిఆదీనం పరిక్ఖారానం నామాని నయానుయోగేన సువిఞ్ఞేయ్యాని. పరిక్ఖారదానానిసంసాని చ సువిఞ్ఞేయ్యానేవాతి.

పిలిన్దవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

దుతియతతియచతుత్థపఞ్చమాపదానాని ఉత్తానానేవాతి.

౬. బాకులత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఛట్ఠాపదానే **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదికం బాకులత్థేరస్స అపదానం. అయం కిర థేరో అతీతే ఇతో కప్పసతసహస్సాధికస్స అసఙ్ఖ్యేయ్యస్స మత్థకే అనోమదస్సిస్స భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా తత్థ సారం అపస్సన్తో "సమ్పరాయికత్థం గవేసిస్సామీ"తి ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా పబ్బతపాదే విహరన్తో పఞ్చాభిఞ్ఞాఅట్ఠసమాపత్తీనం లాభీ హుత్వా విహరన్తో బుద్ధుప్పాదం సుత్వా సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా సరణేసు పతిట్ఠితో సత్థు వాతాబాధే ఉప్పన్నే అరఞ్ఞతో భేసజ్జాని ఆనేత్వా తం వూపసమేత్వా తం పుఞ్ఞం ఆరోగ్యత్థాయ పరిణామేత్వా తతో చుతో బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తో ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో పదుముత్తరబుద్ధకాలే హంసవతీనగరే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సత్థారం ఏకం

భిక్ఖుం అప్పాబాధానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయం తం ఠానన్తరం ఆకఙ్ఖన్తో పణిధానం కత్వా యావజీవం కుసలకమ్మం ఉపచినిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తో విపస్సిస్స భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ బన్ధుమతీనగరే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సబ్బసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పత్తో తత్థ సారం అపస్సన్తో ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా ఝానాభిఞ్ఞాలాభీ హుత్వా పబ్బతపాదే వసన్తో బుద్ధుప్పాదం సుత్వా సత్థు సన్తికం గన్త్వా సరణేసు పతిట్ఠాయ భిక్ఖూనం తిణపుప్ఫకరోగే ఉప్పన్నే తం వూపసమేత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తిత్వా తతో ఏకనవుతికప్పే దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో కస్సపస్స భగవతో కాలే బారాణసియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా ఘరావాసం వసన్తో ఏకం జిణ్ణం వినస్సమానం మహావిహారం దిస్వా తత్థ ఉపోసథాగారాదికం సబ్బం ఆవసథం కారాపేత్వా తత్థ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సబ్బం భేసజ్జం పటియాదేత్వా యావజీవం కుసలం కత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ కోసమ్బియం సేట్ఠికులే నిబ్బత్తి.

సో మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమిత్వా ధాతీహి అరోగభావాయ యమునాయం న్హాపియమానో తాసం హత్థతో ముచ్చిత్వా మచ్ఛేన గిలితో అహోసి. కేవట్టా తం మచ్ఛం జాలాయ గహేత్వా బారాణసియం సేట్ఠిభరియాయ విక్కిణింసు. సా తం గహేత్వా ఫాలయమానా పుబ్బే కతపుఞ్ఞఫలేన అరోగం దారకం దిస్వా “పుత్తో మే లద్ధో”తి గహేత్వా పోసేసి. సో జనకేహి మాతాపితూహి తం పవత్తిం సుత్వా ఆగన్త్వా “అయం అమ్హాకం పుత్తో, దేథ నో పుత్త”న్తి అనుయోగే కతే రఞ్ఞా “ఉభయేసమ్పి సాధారణో హోతూ”తి ద్విన్నం కులానం దాయాదభావేన వినిచ్ఛయం కత్వా ఠపితత్తా **బాకులో**తి లద్ధనామో వయప్పత్తో మహాసమ్పత్తిం అనుభవన్తో ద్వీసు సేట్ఠికులేసు ఏకేకస్మిం ఛమాసం ఛమాసం వసతి. తే అత్తనో వారే సమ్పత్తే నావాసఙ్ఘాటం బన్ధిత్వా తత్రూపరి రతనమణ్డపం కారేత్వా పఞ్చఙ్గికతూరియే నిప్ఫాదేత్వా కుమారం తత్థ నిసీదాపేత్వా ఉభయనగరమజ్ఝట్ఠానం గఙ్గాయ ఆగచ్ఛన్తి, అపరసేట్ఠిమనుస్సాపి ఏవమేవ సజ్జేత్వా తం ఠానం గన్త్వా కుమారం తత్థ ఆరోపేత్వా గచ్ఛన్తి. సో ఏవం వడ్ఢమానో ఆసీతికో హుత్వా **ఉభయసేట్ఠిపుత్తో**తి పాకటో. సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా సత్తాహం వాయమన్తో అట్ఠమే దివసే సహ పటిసమ్భిదాయ అరహత్తం పాపుణి.

౩౮౬. సో అరహా హుత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. అపదానపాళిఅత్థోపి సువిఞ్ఞేయ్యోవ. సో అరహత్తం పత్వా విముత్తిసుఖేన విహరన్తో సట్ఠివస్ససతాయుకో హుత్వా పరినిబ్బాయీతి.

బాకులత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. గిరిమానన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సత్తమాపదానే **భరియా మే కాలఙ్కతా**తిఆదికం ఆయస్మతో గిరిమానన్దత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వయప్పత్తో ఘరావాసం సణ్ఠపేత్వా వసన్తో అత్తనో భరియాయ చ పుత్తే చ కాలఙ్కతే సోకసల్లసమప్పితో అరఞ్ఞం పవిసిత్వా పవత్తఫలభోజనో రుక్ఖమూలే విహాసి. తదా సుమేధో భగవా తస్సానుకమ్పాయ తత్థ గన్త్వా ధమ్మం దేసేత్వా సోకసల్లం అబ్బూళ్హేసి . సో ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసో సుగన్ధపుప్ఫేహి భగవన్తం పూజేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా సిరసి అఞ్జలిం కత్వా అభిత్థవి.

సో తేన పుఞ్ఞేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయత్థ సుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బిమ్బిసారరఞ్ఞో పురోహితస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి, **గిరిమానన్దో**తిస్స నామం అహోసి. సో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు రాజగహాగమనే బుద్ధానుభావం దిస్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం కరోన్తో కతిపయం దివసం గామకావాసే వసిత్వా సత్థారం వన్దితుం రాజగహం అగమాసి. బిమ్బిసారమహారాజా తస్స ఆగమనం సుత్వా తం ఉపసఙ్కమిత్వా "ఇధేవ, భన్తే, వసథ, అహం చతూహి పచ్చయేహి ఉపట్ఠహామీ"తి సమ్పవారేత్వా గతోపి బహుకిచ్చత్తా తం న సరి. "థేరో అబ్భోకాసేయేవ వసతీ"తి. దేవతా థేరస్స తేమనభయేన వస్సధారం వారేసుం. రాజా అవస్సనకారణం ఉపధారేత్వా ఞత్వా థేరస్స కుటికం కారాపేసి. థేరో కుటికాయం వసన్తో సేనాసనసప్పాయలాభేన చిత్తసమాధానం లభిత్వా వీరియసమతం యోజేత్వా విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౪౧౯. సో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **భరియా మే కాలఙ్కతా**తిఆదిమాహ. తం భగవతో నివేదనఞ్చ భగవతా కతానుసాసనఞ్చ మగ్గం ఫలాధిగమాపదానఞ్చ పాఠానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

గిరిమానన్దత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

అట్ఠమనవమదసమాపదానాని ఉత్తానత్థానేవాతి.

చత్తాలీసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

४१. మేత్తేయ్యవగ్గో

౧. తిస్సమేత్తేయ్యత్థేరఅపదానవణ్ణనా

౧. ఏకచత్తాలీసమే వగ్గే పఠమాపదానే **పబ్భారకూటం నిస్సాయా**తిఆదికం తిస్సమేత్తేయ్యత్థేరస్స అపదానం. తత్థ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా పదుముత్తరస్స భగవతో అజినచమ్మం నిసీదనత్థాయ దిన్నమేవ నానం. సేసం అపదానపాళియా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

౨. పుణ్ణకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

౨౯. దుతియాపదానే **పబ్భారకూటం నిస్సాయా**తిఆదికం ఆయస్మతో పుణ్ణకత్థేరస్స అపదానం. తత్థ హిమవన్తే యక్ఖసేనాపతి హుత్వా పరినిబ్బుతస్స పచ్చేకబుద్ధస్స ఆళహనకరణమేవ నానత్తం. సేసం పాఠానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

४౩. తతియాపదానే **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదికం ఆయస్మతో మేత్తగుత్థేరస్స అపదానం. తత్థ హిమవన్తసమీపే అసోకపబ్బతే సో తాపసో హుత్వా పణ్ణసాలాయం వసన్తో సుమేధసమ్బుద్ధం దిస్వా పత్తం గహేత్వా సప్పిపూరణం విసేసో. సేసం పుఞ్ఞఫలాని చ సువిఞ్ఞేయ్యానేవ. అపదానగాథానం అత్థో చ పాకటోయేవ.

౭౨. చతుత్థాపదానే **గఙ్గా భాగీరథీ నామా**తిఆదికం ఆయస్మతో ధోతకత్థేరస్స అపదానం. తత్రాపి బ్రాహ్మణో హుత్వా భాగీరథీగఙ్గాయ తరమానే భిక్ఖూ దిస్వా పసన్నమానసో సేతుం కారాపేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదితభావోయేవ విసేసో. పుఞ్ఞఫలపరిదీపనగాథానం అత్థో నయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యోవ.

౧౦౦. పఞ్చమాపదానే **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదికం ఆయస్మతో ఉపసివత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో ఘరావాసం పహాయ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే పదుముత్తరం భగవన్తం దిస్వా తిణసన్థరం సన్థరిత్వా తత్థ నిసిన్నస్స భగవతో సాలపుప్ఫపూజం అకాసీతి అయం విసేసో, సేసముత్తానమేవ.

౧౬౧. ఛట్ఠాపదానే **మిగలుద్దో పురే ఆసి**న్తిఆదికం ఆయస్మతో నన్దకత్థేరస్స అపదానం. అయం కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కరవికసకుణో హుత్వా మధురకూజితం కరోన్తో సత్థారం పదక్ఖిణం అకాసి. అపరభాగే మయూరో హుత్వా అఞ్ఞతరస్స పచ్చేకబుద్ధస్స వసనగుహాద్వారే పసన్నమానసో దివసస్స తిక్ఖత్తుం మధురేన వస్సితం వస్సి. ఏవం తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞాని కత్వా అమ్హాకం భగవతో కాలే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తో **నన్దకో**తి లద్ధనామో సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. సో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మిగలుద్దో పురే ఆసి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ పచ్చేకబుద్ధస్స మణ్డపం కత్వా పదుమపుప్ఫేహి ఛదనమేవ విసేసో.

౧౮౩. సత్తమాపదానే **పబ్భారకూటం నిస్సాయా**తిఆదికం ఆయస్మతో హేమకత్థేరస్స అపదానం. తత్థాపి ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తే వసన్తో పియదస్సిం భగవన్తం ఉపగతం దిస్వా రతనమయం పీఠం అత్థరిత్వా అట్ఠాసి. తత్థ నిసిన్నస్స

కుమ్భమత్తం జమ్బుఫలం ఆహరిత్వా అదాసి. భగవా తస్స చిత్తప్పసాదత్థాయ తం ఫలం పరిభుఞ్జి. ఏత్తకమేవ విసేసో.

౩౨౮. అట్ఠమాపదానే **రాజాసి విజయో నామా**తిఆదికం ఆయస్మతో తోదేయ్యత్థేరస్స అపదానం. తత్థ **రాజాసి విజయో నామా**తి దహరకాలతో పట్ఠాయ సబ్బసఙ్గామేసు జినతో, చతూహి సఙ్గహవత్థూహి జనం రఞ్జనతో అల్లీయనతో విజయో నామ రాజా అహోసీతి అత్థో. **కేతుమతీపురుత్తమే**తి కేతు వుచ్చన్తి ధజపటాకా. అథ వా నగరసోభనత్థాయ నగరమజ్ఝే ఉస్సాపితరతనతోరణాని, తే కేతూ నిచ్చం ఉస్సాపితా సోభయమానా అస్సా అత్థీతి కేతుమతీ. పూరేతి ధనధఞ్ఞేహి సబ్బజనానం మనన్తి పురం. కేతుమతీ చ సా పురఞ్చ సేట్ఠట్ఠేన ఉత్తమఞ్చాతి కేతుమతీపురుత్తమం, తస్మిం కేతుమతీపురుత్తమే. **సూరో విక్కమసమ్పన్నో**తి అభీతో వీరియసమ్పన్నో విజయో నామ రాజా అజ్ఝావసీతి సమ్బన్ధో. ఇత్థంభూతం పురఞ్చ సబ్బవత్థువాహనఞ్చ ఛడ్డేత్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా వసన్తో సుమేధభగవన్తం దిస్వా సోమనస్సం ఉప్పాదేత్వా చన్దనేన పూజాకరణమేవ విసేసో.

౩౨౯. నవమాపదానే **నగరే హంసవతియా**తిఆదికం ఆయస్మతో జతుకణ్ణిత్థేరస్స అపదానం . తత్థ సేట్ఠిపుత్తో హుత్వా సువణ్ణపాసాదే వసనభావో చ పఞ్చహి కామగుణేహి సమఙ్గీ హుత్వా వసనభావో చ సబ్బదేసవాసీనం సబ్బసిప్పవిఞ్ఞూనఞ్చ ఆగన్త్వా సేవనభావో చ విసేసో.

౩౩౦. దసమాపదానే **హిమవన్తస్సావిదూరే**తిఆదికం ఆయస్మతో ఉదేనత్థేరస్స అపదానం. తత్థ హిమవన్తసమీపే పదుమపబ్బతం నిస్సాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా వసన్తేన పదుముత్తరస్స భగవతో పదుమపుప్ఫం గహేత్వా పూజితభావోవ విసేసో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

ఏకచత్తాలీసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౪౨. భద్దాలివగ్గో

౧-౧౦. భద్దాలిత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

బాచత్తాలీసమవగ్గే పఠమాపదానఞ్చ దుతియాపదానఞ్చ తతియాపదానఞ్చ నయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౧౦౬. చతుత్థాపదానే **నగరే బన్ధుమతియా**తిఆదికం ఆయస్మతో మధుమంసదాయకత్థేరస్స అపదానం. తత్థ **సూకరికో**తి సూకరమంసం విక్కిణిత్వా జీవికం కప్పేన్తో. **ఉక్కోటకం రన్ధయిత్వా**తి పిహకపప్ఫాసమంసం పచిత్వా మధుమంసమ్హి **ఓకిరిం** పక్ఖిపిం. తేన మంసేన పత్తం పూరేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దత్వా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే అరహత్తం పాపుణిన్తి అత్థో.

నాగపల్లవత్థేరస్స పఞ్చమాపదానమ్పి ఏకదీపియత్థేరస్స ఛట్ఠాపదానమ్పి ఉచ్ఛఙ్గపుప్ఫియత్థేరస్స సత్తమాపదానమ్పి యాగుదాయకత్థేరస్స అట్ఠమాపదానమ్పి పత్థోదనదాయకత్థేరస్స నవమాపదానమ్పి మఞ్చదాయకత్థేరస్స దసమాపదానమ్పి సబ్బం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

బాచత్తాలీసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౪౩-౪౮. సకింసమ్మజ్జకాదివగ్గో

౧-౬౦. సకింసమ్మజ్జకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

తేచత్తాలీసమవగ్గే సబ్బథేరాపదానాని ఉత్తానానేవ. కేవలం థేరానం నామనానత్తం పుఞ్ఞనానత్తఞ్చ విసేసో.

చతుచత్తాలీసమే వగ్గేపి సబ్బాని అపదానాని పాకటానేవ. కేవలం పుఞ్ఞనానత్తం ఫలనానత్తఞ్చ విసేసో.

౧. పఞ్చచత్తాలీసమవగ్గే పఠమాపదానే **కకుసన్ధో మహావీరో**తిఆదికం ఆయస్మతో విభీటకమిఞ్జియత్థేరస్స అపదానం.

౨. తత్థ **బీజమిఞ్జమదాసహన్తి** విభీటకఫలాని ఫాలేత్వా బీజాని మిఞ్జాని గహేత్వా మధుసక్కరాహి యోజేత్వా కకుసన్ధస్స భగవతో అదాసిన్తి అత్థో. దుతియాపదానాదీని సబ్బాని సువిఞ్ఞేయ్యానేవ, థేరానం నామనానత్తాదీనిపి పాఠానుసారేన వేదితబ్బాని.

౧. ఛచత్తాలీసమే వగ్గే పఠమాపదానే **జగతిం కారయిం అహన్తి** ఉత్తమబోధిరుక్ఖస్స సమన్తతో ఆళిన్దం అహం కారయిన్తి అత్థో. సేసాని దుతియాపదానాదీని సబ్బానిపి ఉత్తానానేవ.

సత్తచత్తాలీసమే వగ్గే పఠమాపదానాదీని పాళిఅనుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యానేవ.

అట్ఠచత్తాలీసమే వగ్గే పఠమదుతియాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౩౦. తతియాపదానే **కోసియో నామ భగవాతి** కోసియగోత్తే జాతత్తా కోసియో నామ పచ్చేకబుద్ధోతి అత్థో. **చిత్తకూటేతి** చిత్తకూటకేలాసకూటసానుకూటాదీసు అనోతత్తదహం పటిచ్ఛాదేత్వా ఠితపబ్బతకూటేసు నానారతనఓసధాదీహి విచిత్తే చిత్తకూటపబ్బతే సో పచ్చేకబుద్ధో వసీతి అత్థో.

చతుత్థపఞ్చమాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౫౬. ఛట్ఠాపదానే **కుసట్ఠకమదాసహన్తి** పక్ఖికభత్తఉపోసథికభత్తధురభత్తసలాకభత్తాదీసు కుసపణ్ణవసేన దాతబ్బం అట్ఠసలాకభత్తం అహం అదాసిన్తి అత్థో.

౬౧. సత్తమాపదానే **సోభితో నామ సమ్బుద్ధోతి** ఆరోహపరిణాహద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణబ్యామప్పభాదీహి సోభమానసరీరత్తా సోభితో నామ సమ్మాసమ్బుద్ధోతి అత్థో.

౬౬. అట్ఠమాపదానే **తక్కరాయం వసీ తదాతి** తం దసపుఞ్ఞకిరియవత్థుం కరోన్తా జనా పటివసన్తి ఏత్థాతి తక్కరా, రాజధానీ. తిస్సం తక్కరాయం, తదా వసీతి అత్థో.

౭౨. నవమాపదానే **పానధిం సుకతం గయ్హాతి** ఉపాహనయుగం సున్దరాకారేన నిప్ఫాదితం గహేత్వాతి అత్థో. దసమాపదానం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అట్ఠచత్తాలీసమవగ్గవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౯. పంసుకూలవగ్గో

౧-౧౦. పంసుకూలసఞ్ఞకత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

ఏకూనపఞ్ఞాసమవగ్గే పఠమాపదానం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౧౪. దుతియాపదానే **అధిచ్చుప్పత్తికా బుద్ధా**తి అధిచ్చేన అకారణేన ఉప్పత్తికా సయమ్భూతా, అఞ్ఞేహి దేవబ్రహ్మమారాదీహి ఉపదేసదాయకేహి రహితా సయమ్భూఞాణేన ఉప్పన్నా జాతా పాతుభూతాతి అత్థో.

౧౬. **ఓదుమ్బరికపుప్ఫం వా**తి ఉదుమ్బరరుక్ఖే పుప్ఫం దుల్లభం దుల్లభుప్పత్తికం ఇవ. **చన్దమ్హి ససకం యథా**తి చన్దమణ్డలే ససలేఖాయ రూపం దుల్లభం యథా. **వాయసానం యథా ఖీర**న్తి కాకానం నిచ్చం రత్తిన్దివం ఖుద్దాపీళితభావేన ఖీరం దుల్లభం యథా, ఏవం దుల్లభం లోకనాయకం చతురాసఙ్ఖ్యేయ్యం వా అట్ఠాసఙ్ఖ్యేయ్యం వా సోళసాసఙ్ఖ్యేయ్యం వా కప్పసతసహస్సం పారమియో పూరేత్వా బుద్ధభావతో దుల్లభో లోకనాయకోతి అత్థో.

౩౦. తతియాపదానే **మధుం భిసేహి సవతీ**తి పోక్ఖరమధుపదుమకేసరేహి సవతి పగ్ఘరతి. **ఖీరం సప్పిం ముళాలిభీ**తి ఖీరఞ్చ సప్పిరసఞ్చ పదుమముళాలేహి **సవతి** పగ్ఘరతి. తస్మా తదుభయం మమ సన్తకం బుద్ధో పటిగ్గణ్హతూతి అత్థో.

చతుత్థపఞ్చమఛట్ఠాపదానాని ఉత్తానానేవ.

౧౧౯. సత్తమాపదానే **చత్తాలీసదిజాపి చా**తి ద్విక్ఖత్తుం జాతాతి దిజా. కుమారవయే ఉట్ఠితదన్తానం పతితత్తా పున ఉట్ఠితదన్తా దిజా, తే చ దన్తా. బ్యాకరణఞ్చ హేట్ఠా నిదానకథాయం వుత్తమేవ.

అట్ఠమాపదానం ఉత్తానమేవాతి.

౧౭౧. నవమాపదానే **తదాహం మాణవో ఆసి**న్తి యదా సుమేధపణ్డితో దీపఙ్కరభగవతో సన్తికా బ్యాకరణం లభి, తదా అహం మేఘో నామ బ్రాహ్మణమాణవో హుత్వా సుమేధతాపసేన సహ ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా సిక్ఖాపదేసు సిక్ఖితో కేనచి పాపసహాయేన సంసట్ఠో సంసగ్గదోసేన పాపవితక్కాదివసం గతో మాతుఘాతకమ్మవసేన నరకే అగ్గిజాలాదిదుక్ఖమనుభవిత్వా తతో చుతో సముద్దే తిమిఙ్గలమహామచ్ఛో హుత్వా నిబ్బత్తో, సముద్దమజ్ఝే గచ్ఛన్తం మహానావం గిలితుకామో గతో. దిస్వా మం వాణిజా భీతా "అహో గోతమో భగవా"తి సద్దమకంసు. అథ మహామచ్ఛో పుబ్బవాసనావసేన బుద్ధగారవం ఉప్పాదేత్వా తతో చుతో సావత్థియం విభవసమ్పన్నే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సద్ధో పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పబ్బజిత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణిత్వా దివసస్స తిక్ఖత్తుం ఉపట్ఠానం గన్త్వా సరమానో వన్దతి. తదా భగవా "చిరం ధమ్మరుచీ"తి మం ఆహ.

౧౮౪. అథ సో థేరో "సుచిరం సతపుఞ్ఞలక్ఖణ"న్తిఆదీహి గాథాహి థోమేసి. భన్తే, సతపుఞ్ఞలక్ఖణధర గోతమ. **పతిపుబ్బేన విసుద్ధపచ్చయ**న్తి పుబ్బే దీపఙ్కరపాదమూలే పరిపుణ్ణపారమీపచ్చయసమ్భారో సుట్ఠు చిరం కాలం మయా న దిట్ఠో అసీతి

అత్థో. **అహమజ్జసుపేక్ఖన**న్తి అజ్జ ఇమస్మిం దివసే అహం సుపేక్ఖనం సున్దరదస్సనం, సున్దరదిట్ఠం వా **నిరుపమం విగ్గహం** ఉపమారహితసరీరం గోతమం **వత** ఏకన్తేన **పస్సామి** దక్ఖామీతి అత్థో.

౧౮౩-౧౮౬. **సుచిరం విహతతమో మయా**తి విసేసేన హతతమో విద్ధంసితమోహో త్వం మయాపి సుట్ఠు చిరం థోమితోతి అత్థో. **సుచిరక్ఖేన నదీ విసోసితా**తి ఏసా తణ్హానదీ సున్దరరక్ఖేన గోపనేన విసేసేన సోసితా, అభబ్బుప్పత్తికతా తయాతి అత్థో. **సుచిరం అమలం విసోధిత**న్తి సుట్ఠు చిరం దీఘేన అద్ధునా అమలం నిబ్బానం విసేసేన సోధితం, సుట్ఠు కతం అధిగతం తయాతి అత్థో. **నయనం ఞాణమయం మహాముని. చిరకాలసమఙ్గితో**తి మహాముని మహాసమణ ఞాణమయం నయనం దిబ్బచక్ఖుం చిరకాలం సమధిగతో సమ్పత్తో త్వన్తి అత్థో. **అవినట్ఠో పునరన్తర**న్తి అహం పున అన్తరం అన్తరాభవే మజ్ఝే పరినట్ఠో పరిహీనో అహోసిన్తి అత్థో. **పునరజ్జసమాగతో తయా**తి అజ్జ ఇమస్మిం కాలే తయా సద్ధిం పునపి సమాగతో ఏకీభూతో సహ వసామీతి అత్థో. **న హి నస్సన్తి కతాని గోతమా**తి గోతమ సబ్బఞ్ఞుబుద్ధ, తయా సద్ధిం కతాని సమాగమాదీని న హి నస్సన్తి యావ ఖన్ధపరినిబ్బానా న వినా భవిస్సన్తీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

ధమ్మరుచియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

దసమాపదానం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఏకూనపఞ్ఞాసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౫౦-౫౩. కిఙ్కణిపుప్ఫాదివగ్గో

౧-౪౦. కిఙ్కణిపుప్ఫియత్థేరఅపదానాదివణ్ణనా

పణ్ణాసమవగ్గే చ ఏకపణ్ణాసమవగ్గే చ ద్వేపణ్ణాసమవగ్గే చ తేపణ్ణాసమవగ్గే చ సబ్బాని అపదానాని ఉత్తానానేవాతి.

౫౪. కచ్చాయనవగ్గో

౧. మహాకచ్చాయనత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చతుపఞ్ఞాసమవగ్గే పఠమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో మహాకచ్చాయనత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా వుద్ధిప్పత్తో ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం విభజన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపియమానం ఏకం భిక్ఖుం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో పణిధానం కత్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే విజ్జాధరో హుత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తో ఏకస్మిం వనసణ్డే నిసిన్నం భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో కణికారపుప్ఫేహి పూజం అకాసి.

సో తేన పుఞ్ఞేన అపరాపరం సుగతీసుయేవ పరివత్తేన్తో కస్సపదసబలస్స కాలే బారాణసియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా పరినిబ్బుతే భగవతి సువణ్ణచేతియకమ్మట్ఠానే సతసహస్సగ్ఘనికాయ సువణ్ణిట్ఠకాయ పూజం కత్వా "ఇమస్స నిస్సన్దేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సరీరం మే సువణ్ణవణ్ణం హోతూ"తి పత్థనం అకాసి. తతో యావజీవం కుసలకమ్మం కత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఉజ్జేనియం రఞ్ఞో చణ్డపజ్జోతస్స పురోహితగేహే నిబ్బత్తి, తస్స నామగ్గహణదివసే మాతా "మయ్హం పుత్తో సువణ్ణవణ్ణో, అత్తనో నామం గహేత్వా ఆగతో"తి **కఞ్చనమాణవో**త్వేవ నామం అకాసి. సో వుద్ధిమన్వాయ తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా పితు అచ్చయేన పురోహితట్ఠానం లభి. సో గోత్తవసేన **కచ్చాయనో**తి పఞ్ఞాయిత్థ. అథ రాజా చణ్డపజ్జోతో బుద్ధుప్పాదం సుత్వా, "ఆచరియ, తుమ్హే తత్థ గన్త్వా సత్థారం ఇధానేథా"తి పేసేసి. సో అత్తట్ఠమో సత్థు సన్తికం ఉపగతో తస్స సత్థా ధమ్మం దేసేసి, దేసనాపరియోసానే సత్తహి జనేహి సద్ధిం సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

౧. సో ఏవం పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. అథ సత్థా "ఏథ, భిక్ఖవో"తి హత్థం పసారేసి. తే తావదేవ ద్వఙ్గులమత్తకేసమస్సుఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా వస్ససట్ఠికత్థేరా వియ అహేసుం. ఏవం థేరో సదత్థం నిప్ఫాదేత్వా, "భన్తే, రాజా పజ్జోతో తుమ్హాకం పాదే వన్దితుం ధమ్మఞ్చ సోతుం ఇచ్ఛతీ"తి ఆరోచేసి. సత్థా "త్వంయేవ, కచ్చాన, తత్థ గచ్ఛ, తయి గతే రాజా పసీదిస్సతీ"తి ఆహ. థేరో సత్థు ఆణాయ అత్తట్ఠమో తత్థ గన్త్వా రాజానం పసాదేత్వా అవన్తీసు సాసనం పతిట్ఠాపేత్వా పున సత్థు సన్తికమేవ ఆగతో. అత్తనో పుబ్బపత్థనావసేన కచ్చాయనప్పకరణం మహానిరుత్తిప్పకరణం నేత్తిప్పకరణన్తి పకరణత్తయం సఙ్ఘమజ్ఝే బ్యాకాసి. అథ సన్తుట్ఠేన భగవతా "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం విభజన్తానం యదిదం మహాకచ్చానో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౮౮, ౧౯౭) ఏతదగ్గట్ఠానే ఠపితో అగ్గఫలసుఖేన విహాసీతి.

మహాకచ్చాయనత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. వక్కలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దుతియాపదానే **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదికం ఆయస్మతో వక్కలిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి థేరో పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు సన్తికం గచ్ఛన్తేహి ఉపాసకేహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుణన్తో సత్థారా ఏకం భిక్ఖుం సద్ధాధిముత్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపితం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా పణిధానం అకాసి. సత్థా తస్స అనన్తరాయం దిస్వా బ్యాకరి.

సో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో కాలే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి, తస్స **వక్కలీ**తి నామం కరింసు. తత్థ **కలీ**తి అపరాధతిలకాళకాదిదోసస్స అధివచనం. నిద్ధన్తసువణ్ణపిణ్డసదిసతాయ అపగతో బ్యపగతో కలి దోసో అస్సాతి వ-కారాగమం కత్వా వక్కలీతి వుచ్చతి. సో వుద్ధిప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా బ్రాహ్మణసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం గతో, సత్థారం దిస్వా రూపకాయసమ్పత్తిదస్సనేన అతిత్తో సత్థారా సద్ధింయేవ విచరతి. “అగారమజ్ఝే వసన్తో నిచ్చకాలం సత్థు దస్సనం న లభిస్సామీ”తి సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా ఠపేత్వా భోజనకాలం సరీరకిచ్చకాలఞ్చ సేసకాలే యత్థ ఠితేన సక్కా దసబలం పస్సితుం, తత్థ ఠితో అఞ్ఞం కిచ్చం పహాయ భగవన్తం ఓలోకేన్తోయేవ విహరతి. సత్థా తస్స ఞాణపరిపాకం ఆగమేన్తో బహుకాలం తస్మిం రూపదస్సనేనేవ విచరన్తే కిఞ్చి అవత్వా పునేకదివసం – “కిం తే, వక్కలి, ఇమినా పూతికాయేన దిట్ఠేన? యో ఖో, వక్కలి, ధమ్మం పస్సతి, సో మం పస్సతి; యో మం పస్సతి, సో ధమ్మం పస్సతి. ధమ్మఞ్హి, వక్కలి, పస్సన్తో మం పస్సతీ”తి (సం॰ ని॰ ౩.౮౭) ఆహ. సత్థరి ఏవం వదన్తేపి థేరో సత్థు దస్సనం పహాయ అఞ్ఞత్థ గన్తుం న సక్కోతి. తతో సత్థా, “నాయం భిక్ఖు సంవేగం అలభిత్వా బుజ్ఝిస్సతీ”తి వస్సూపనాయికదివసే – “అపేహి, వక్కలీ”తి థేరం పణామేసి. సో సత్థారా పణామితో సత్థు సమ్ముఖే ఠాతుం అసక్కోన్తో – “కిం మయ్హం జీవితేన, యోహం సత్థారం దట్ఠుం న లభామీ”తి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే పపాతట్ఠానం అభిరుహి? సత్థా తస్స తం పవత్తిం ఞత్వా – “అయం భిక్ఖు మమ సన్తికా అస్సాసం అలభన్తో మగ్గఫలానం ఉపనిస్సయం నాసేయ్యా”తి అత్తానం దస్సేత్వా ఓభాసం విస్సజ్జేన్తో –

“పామోజ్జబహులో భిక్ఖు, పసన్నో బుద్ధసాసనే;

అధిగచ్ఛే పదం సన్తం, సఙ్ఖారూపసమం సుఖ”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౩౮౧) –

గాథం వత్వా “ఏహి, వక్కలీ”తి (ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౧) హత్థం పసారేసి. థేరో “దసబలో మే దిట్ఠో, ‘ఏహీ’తి అవ్హాయనమ్పి లద్ధ”న్తి బలవపీతిసోమనస్సం ఉప్పాదేత్వా “కుతో గచ్ఛామీ”తి అత్తనో గమనభావం అజానిత్వావ సత్థు సమ్ముఖే ఆకాసే పక్ఖన్దిత్వా పఠమేన పాదేన పబ్బతే ఠితోయేవ సత్థారా వుత్తగాథాయో ఆవజ్జేన్తో ఆకాసేయేవ పీతిం విక్ఖమ్భేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణీతి అఙ్గుత్తరట్ఠకథాయం (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౦౮) ధమ్మపదవణ్ణనాయఞ్చ (ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౧ వక్కలిత్థేరవత్థు) ఆగతం.

ఇధ పన ఏవం వేదితబ్బం – “కిం తే, వక్కలీ”తిఆదినా సత్థారా ఓవదితో గిజ్ఝకూటే విహరన్తో విపస్సనం పట్ఠపేసి, తస్స సద్ధాయ బలవభావతో ఏవ విపస్సనా వీథిం న ఓతరతి? భగవా తం ఞత్వా కమ్మట్ఠానం సోధేత్వా అదాసి. సో పున విపస్సనం మత్థకం పాపేతుం నాసక్ఖియేవ. అథస్స ఆహారవేకల్లేన వాతాబాధో ఉప్పజ్జి, తం వాతాబాధేన పీళియమానం ఞత్వా భగవా తత్థ గన్త్వా పుచ్ఛన్తో –

“వాతరోగాభినీతో త్వం, విహరం కాననే వనే;

పవిద్ధగోచరే లూఖే, కథం భిక్ఖు కరిస్ససీ”తి. (థేరగా॰ ౩౸౦) –

ఆహ. తం సుత్వా థేరో –

“పీతిసుఖేన విపులేన, ఫరమానో సముస్సయం;
లూఖమ్పి అభిసమ్భోన్తో, విహరిస్సామి కాననే.

“భావేన్తో సతిపట్ఠానే, ఇన్ద్రియాని బలాని చ;
బోజ్ఝఙ్గాని చ భావేన్తో, విహరిస్సామి కాననే.

“ఆరద్ధవీరియే పహితత్తే, నిచ్చం దళ్హపరక్కమే;
సమగ్గే సహితే దిస్వా, విహరిస్సామి కాననే.

“అనుస్సరన్తో సమ్బుద్ధం, అగ్గం దన్తం సమాహితం;
అతన్దితో రత్తిన్దివం, విహరిస్సామి కాననే”తి. (థేరగా॰ ౩౸౧-౩౸౪) –

చతస్సో గాథాయో అభాసి. తాసం అత్థో థేరగాథావణ్ణనాయం (థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౸౧-౩౸౪) వుత్తోయేవ. ఏవం థేరో విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౨౮. సో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఇతో**తి కకుసన్ధాదీనం ఉప్పన్నభద్దకప్పతో హేట్ఠా కప్పసతసహస్సమత్థకేతి అత్థో.

౨౯. **పదుమాకారవదనో**తి సుపుప్ఫితపదుమసస్సిరీకముఖో. **పదుమపత్తక్ఖో**తి సేతపదుమపుప్ఫపణ్ణసదిసఅక్ఖీతి అత్థో.

౩౦. **పదుముత్తరగన్ధోవా**తి పదుమగన్ధముఖోతి అత్థో.

౩౧. **అన్ధానం నయనూపమో**తి చక్ఖువిరహితానం సత్తానం నయనసదిసో, ధమ్మదేసనాయ సబ్బసత్తానం పఞ్ఞాచక్ఖాదిచక్ఖుదాయకోతి అత్థో. **సన్తవేసో**తి సన్తసభావో సన్తఇరియాపథో. **గుణనిధీ**తి గుణానం నిధి, సబ్బగుణగణానం నిధానట్ఠానభూతోతి అత్థో. **కరుణామతిఆకరో**తి సాధూనం చిత్తకమ్పనసఙ్ఖాతాయ కరుణాయ చ అత్థానత్థమిననపరిచ్ఛిన్నమతియా చ ఆకరో ఆధారభూతో.

౩౨. **బ్రహ్మాసురసురచ్చితో**తి బ్రహ్మేహి చ అసురేహి చ దేవేహి చ అచ్చితో పూజితోతి అత్థో.

౩౩. **మధురేన రుతేన చా**తి కరవీకరుతమధురేన సద్దేన సకలం జనం రఞ్జయన్తీతి సమ్బన్ధో. **సన్థవీ సావకం సకన్తి** అత్తనో సావకం మధురధమ్మదేసనాయ సన్థవీ, థుతిం అకాసీతి అత్థో.

౩౪. **సద్ధాధిముత్తోతి** సద్దహనసద్ధాయ సాసనే అధిముత్తో పతిట్ఠితోతి అత్థో. **మమ దస్సనలాలసోతి** మయ్హం దస్సనే బ్యావటో తప్పరో.

౩౯. **తం ఠానమభిరోచయిన్తి** తం సద్ధాధిముత్తట్ఠానన్తరం అభిరోచయిం, ఇచ్ఛిం పత్థేసిన్తి అత్థో.

౪౦. **పీతమట్ఠనివాసనన్తి** సిలిట్ఠసువణ్ణవణ్ణవత్థే నివత్థన్తి అత్థో. **హేమయఞ్ఞోపచితఙ్గన్తి** సువణ్ణపామఙ్గలగ్గితగత్తన్తి అత్థో.

౪౭-౪౮. **నేనీతసుఖుమాలం మన్తి** నవనీతమివ ముదుతలుణహత్థపాదం. **జాతపల్లవకోమలన్తి** అసోకపల్లవపత్తకోమలమివ ముదుకన్తి అత్థో. **పిసాచీభయతజ్జితాతి** తదా ఏవంభూతం కుమారం మం అఞ్ఞా పిసాచీ ఏకా రక్ఖసీ భయేన తజ్జేసి భింసాపేసీతి అత్థో. తదా **మహేసిస్స** సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాదమూలే మం **సాయేసుం** నిపజ్జాపేసుం. **దీనమానసా** భీతచిత్తా మమ మాతాపితరో **ఇమం** దారకం తే దదామ, ఇమస్స **సరణం** పతిట్ఠా హోతు నాథ నాయకాతి సమ్బన్ధో.

౪౯. **తదా పటిగ్గహి సో మన్తి** సో భగవా తదా తస్మిం మమ మాతుయా దిన్నకాలే **జాలినా** జాలయుత్తేన సఙ్ఖాలకేన చక్కలక్ఖణాదీహి లక్ఖితేన **ముదుకోమలపాణినా** ముదుకేన విసుద్ధేన హత్థతలేన మం అగ్గహేసీతి అత్థో.

౫౨. **సబ్బపారమిసమ్భూతన్తి** సబ్బేహి దానపారమితాదీహి సమ్భూతం జాతం. **నీలక్ఖినయనం వరం** పుఞ్ఞసమ్భారజం ఉత్తమనీలఅక్ఖివన్తం. **సబ్బసుభాకిణ్ణం** సబ్బేన సుభేన వణ్ణేన సణ్ఠానేన ఆకిణ్ణం గహనీభూతం **రూపం** భగవతో హత్థపాదసీసాదిరూపం దిస్వాతి అత్థో, తిత్తిం అపత్తో విహరామి అహన్తి సమ్బన్ధో.

౬౧. **తదా మం చరణన్తగోతి** తస్మిం మయ్హం అరహత్తం పత్తకాలే సీలాదిపన్నరసన్నం చరణధమ్మానం అన్తగో, పరియోసానప్పత్తో పరిపూరకారీతి అత్థో. “మరణన్తగో”తిపి పాఠో. తస్స మరణస్స అన్తం నిబ్బానం పత్తోతి అత్థో. సద్ధాధిముత్తానం అగ్గం పఞ్ఞపేసీతి సమ్బన్ధో. అథ సత్థా భిక్ఖుసఙ్ఘమజ్ఝే నిసిన్నో “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం సద్ధాధిముత్తానం యదిదం, వక్కలీ”తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౯౮, ౨౦౮) మం ఏతదగ్గట్ఠానే ఠపేసీతి వుత్తం హోతి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వక్కలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. మహాకప్పినత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పదుముత్తరో నామ జినోతిఆదికం ఆయస్మతో కప్పినత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మదేసనం సుణన్తో సత్థారా ఏకం భిక్ఖుం ఓవాదకానం అగ్గట్ఠానే ఠపితం దిస్వా అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి.

సో తత్థ యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో బారాణసితో అవిదూరే ఏకస్మిం పేసకారగామే జేట్ఠపేసకారగేహే నిబ్బత్తో తదా సహస్సమత్తా పచ్చేకబుద్ధా హిమవన్తే అట్ఠ మాసే వసిత్వా వస్సికే చత్తారో మాసే జనపదే

వసన్తి. తే ఏకవారం బారాణసియా అవిదూరే ఓతరిత్వా “సేనాసనం కరణత్థాయ హత్థకమ్మం యాచథా”తి రఞ్ఞో సన్తికం అట్ఠ పచ్చేకబుద్ధే పహిణింసు. తదా పన రఞ్ఞో వప్పమఙ్గలం అహోసి. సో “పచ్చేకబుద్ధా కిర ఆగతా”తి సుత్వా నిక్ఖమిత్వా ఆగతకారణం పుచ్ఛిత్వా “అజ్జ, భన్తే, ఓకాసో నత్థి స్వే అమ్హాకం వప్పమఙ్గలం , తతియదివసే కరిస్సామా”తి వత్వా పచ్చేకబుద్ధే అనిమన్తేత్వావ పావిసి. పచ్చేకబుద్ధా “అఞ్ఞం గామం పవిసిస్సామా”తి పక్కమింసు.

తస్మిం సమయే జేట్ఠపేసకారస్స భరియా కేనచిదేవ కరణీయేన బారాణసిం గచ్ఛన్తీ తే పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా వన్దిత్వా, “కిం, భన్తే, అవేలాయ అయ్యా ఆగతా”తి పుచ్ఛి. తే ఆదితో పట్ఠాయ కథేసుం. తం సుత్వా సద్ధాసమ్పన్నా బుద్ధిసమ్పన్నా ఇత్థీ “స్వే, భన్తే, అమ్హాకం భిక్ఖం గణ్హథా”తి నిమన్తేసి. “బహుకా మయం, భగినీ”తి. “కిత్తకా, భన్తే”తి? “సహస్సమత్తా, భగినీ”తి. “భన్తే, ఇమస్మిం నో గామే సహస్సమత్తా వసిమ్హా, ఏకేకో ఏకేకస్స భిక్ఖం దస్సతి, భిక్ఖం అధివాసేథ, అహమేవ వో వసనట్ఠానం కారాపేస్సామీ”తి ఆహ. పచ్చేకబుద్ధా అధివాసేసుం.

సా గామం పవిసిత్వా ఉగ్ఘోసేసి – “అమ్మతాతా, అహం సహస్సమత్తే పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా నిమన్తేసిం, అయ్యానం నిసీదనట్ఠానం సంవిదహథ, యాగుభత్తాదీని సమ్పాదేథా”తి గామమజ్ఝే మణ్డపం కారాపేత్వా ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా పునదివసే పచ్చేకబుద్ధే నిసీదాపేత్వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసిత్వా భత్తకిచ్చపరియోసానే తస్మిం గామే సబ్బా ఇత్థియో ఆదాయ తాహి సద్ధిం పచ్చేకబుద్ధే వన్దిత్వా తేమాసం వసనత్థాయ పటిఞ్ఞం గణ్హిత్వా పున గామే ఉగ్ఘోసేసి – “అమ్మతాతా, ఏకేకకులతో ఏకేకపురిసో వాసిఫరసుఆదీని గహేత్వా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా దబ్బసమ్భారే ఆహరిత్వా అయ్యానం వసనట్ఠానం కరోతూ”తి. గామవాసినో తస్సాయేవ వచనం సుత్వా ఏకేకో ఏకేకం కత్వా సద్ధిం రత్తిదివాట్ఠానేహి పణ్ణసాలసహస్సం నిట్ఠాపేత్వా అత్తనో అత్తనో పణ్ణసాలాయం ఉపగతం పచ్చేకబుద్ధం “అహం సక్కచ్చం ఉపట్ఠహిస్సామి, అహం సక్కచ్చం ఉపట్ఠహిస్సామీ”తి వత్వా ఉపట్ఠహింసు. సా వస్సంవుట్ఠకాలే “అత్తనో అత్తనో పణ్ణసాలాయ వస్సంవుట్ఠానం పచ్చేకబుద్ధానం చీవరసాటకే సజ్జేథా”తి సమాదపేత్వా ఏకేకస్స సహస్స సహస్సమూలం చీవరం దాపేసి. పచ్చేకబుద్ధా వుట్ఠవస్సా అనుమోదనం కత్వా పక్కమింసు. గామవాసినోపి ఇదం పుఞ్ఞకమ్మం కత్వా తతో చుతా తావతింసదేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా గణదేవతా నామ అహేసుం.

తే తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే కుటుమ్బికగేహేసు నిబ్బత్తింసు. పుబ్బే జేట్ఠకపేసకారో జేట్ఠకకుటుమ్బికస్స పుత్తో అహోసి. భరియాపిస్స ఏకస్స జేట్ఠకకుటుమ్బికస్స ధీతా అహోసి. సేసానం భరియాయో సేసకుటుమ్బికానం ధీతరో అహేసుం, తా సబ్బాపి వయప్పత్తా పరకులం గచ్ఛన్తియో తేసం తేసంయేవ గేహాని అగమంసు. అథేకదివసం విహారే ధమ్మస్సవనే సఙ్ఘుట్ఠే “సత్థా ధమ్మం దేసేస్సతీ”తి సుత్వా తే సబ్బేపి కుటుమ్బికా “ధమ్మం సోస్సామా”తి భరియాహి సద్ధిం విహారం అగమంసు. తేసం విహారమజ్ఝం పవిట్ఠక్ఖణే వస్సం వస్సి. యేసం కులూపకా వా ఞాతిసామణేరాదయో వా అత్థి, తే తేసం పరివేణాదీని పవిసింసు. తే పన తథారూపానం నత్థితాయ కత్థచి పవిసితుం అవిసహన్తా విహారమజ్ఝేయేవ అట్ఠంసు. అథ నే జేట్ఠకకుటుమ్బికో ఆహ – “పస్సథ, భో, అమ్హాకం విప్పకారం, కులపుత్తేహి నామ ఏత్తకేన లజ్జితుం యుత్త”న్తి. “అయ్య, కిం కరోమా”తి? “మయం విస్సాసికట్ఠానస్స అభావేన ఇమం విప్పకారం పత్తా, సబ్బే ధనం సంహరిత్వా పరివేణం కరిస్సామా”తి. “సాధు, అయ్యా”తి జేట్ఠకో సహస్సం అదాసి. సేసా పఞ్చ పఞ్చ సతాని. ఇత్థియో అడ్ఢతేయ్యాని అడ్ఢతేయ్యాని సతాని. తే తం ధనం ఆహరిత్వా సహస్సకూటాగారపరివారం సత్థు వసనత్థాయ మహాపరివేణం నామ కారాపేసుం. నవకమ్మస్స మహన్తతాయ ధనే అప్పహోన్తే పుబ్బే దిన్నధనతో పున ఉపడ్ఢూపడ్ఢం

అదంసు. నిట్ఠితే పరివేణే విహారమహం కరోన్తా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సత్తాహం మహాదానం దత్వా వీసతియా భిక్ఖుసహస్సానం చీవరాని సజ్జయింసు.

జేట్ఠకకుటుమ్బికస్స పన భరియా అత్తనో పఞ్ఞాయ ఠితా అహం తేహి సమకం అకత్వా అతిరేకతరం కత్వా "సత్థారం పూజేస్సామీ"తి అనోజపుప్ఫవణ్ణేన సహస్సమూలేన సాటకేన సద్ధిం అనోజపుప్ఫచఙ్కోటకం గహేత్వా సత్థారం అనోజపుప్ఫేహి పూజేత్వా తం సాటకం సత్థు పాదమూలే ఠపేత్వా, "భన్తే, నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే అనోజపుప్ఫవణ్ణంయేవ మే సరీరం హోతు, అనోజాత్వేవ చ నామం హోతూ"తి పత్థనం అకాసి. సత్థా "ఏవం హోతూ"తి అనుమోదనం అకాసి. తే సబ్బేపి యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతా దేవలోకే నిబ్బత్తింసు. తే ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే దేవలోకా చవిత్వా జేట్ఠకో కుక్కుటవతీనగరే రాజకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో మహాకప్పినరాజా నామ అహోసి. సేసా అమచ్చకులేసు నిబ్బత్తింసు. జేట్ఠకస్స భరియా మద్దరట్ఠే సాకలనగరే రాజకులే నిబ్బత్తి అనోజపుప్ఫవణ్ణమేవస్సా సరీరం అహోసి, తేన **అనోజా**త్వేవస్సా నామం అకంసు, సా వయప్పత్తా మహాకప్పినరఞ్ఞో గేహం గన్త్వా **అనోజాదేవీ**తి పాకటా అహోసి.

సేసిత్థియోపి అమచ్చకులేసు నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా తేసంయేవ అమచ్చపుత్తానం గేహాని అగమంసు. తే సబ్బేపి రఞ్ఞో సమ్పత్తిసదిసం సమ్పత్తిం అనుభవింసు. యదా హి రాజా అలఙ్కారపటిమణ్డితో హత్థిం అభిరుహిత్వా విచరతి, తదాపి తే తథేవ విచరన్తి. తస్మిం అస్సేన వా రథేన వా విచరన్తే తేపి తథేవ విచరన్తి. ఏవం తే ఏకతో హుత్వా కతానం పుఞ్ఞానం బలేన ఏకతోవ సమ్పత్తిం అనుభవింసు. రఞ్ఞో పన వాలో, వాలవాహనో, పుప్ఫో, పుప్ఫవాహనో, సుపత్తోతి పఞ్చేవ అస్సా హోన్తి. తేసు రాజా సుపత్తం అస్సం సయం ఆరోహతి, ఇతరే చత్తారో అస్సే అస్సారోహానం సాసనాహరణత్థాయ అదాసి. రాజా తే పాతోవ భోజేత్వా "గచ్ఛథ , భణే, ద్వే వా తీణి వా యోజనాని ఆహిణ్డిత్వా బుద్ధస్స వా ధమ్మస్స వా సఙ్ఘస్స వా ఉప్పన్నభావం సుత్వా మయ్హం సుఖసాసనం ఆరోచేథా"తి పేసేసి. తే చతూహి ద్వారేహి నిక్ఖమిత్వా ద్వే తీణి యోజనాని ఆహిణ్డిత్వా కిఞ్చి సాసనం అలభిత్వావ పచ్చాగమింసు.

అథేకదివసం రాజా సుపత్తం ఆరుహిత్వా అమచ్చసహస్సపరివుతో ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో కిలన్తరూపే పఞ్చసతమత్తే వాణిజకే నగరం పవిసన్తే దిస్వా "ఇమే అద్ధానకిలన్తా, అద్ధా ఇమేసం సన్తికా ఏకం భద్దకం సాసనం సోస్సామీ"తి తే పక్కోసాపేత్వా "కుతో ఆగతత్థా"తి పుచ్ఛి. "అత్థి, దేవ, ఇతో వీసతియోజనసతమత్థకే సావత్థి నామ నగరం, తతో ఆగతమ్హా"తి. "అత్థి పన వో దేసే కిఞ్చి సాసనం ఉప్పన్న"న్తి. "దేవ, అఞ్ఞం కిఞ్చి నత్థి, సమ్మాసమ్బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి. రాజా తావదేవ బలవపీతియా ఫుట్ఠసరీరో కిఞ్చి సల్లక్ఖేతుం అసక్కోన్తో ముహుత్తం వీతినామేత్వా పన, "తాతా, కిం వదేథా"తి పుచ్ఛి. "బుద్ధో, దేవ, ఉప్పన్నో"తి. రాజా దుతియమ్పి తతియమ్పి తథేవ వీతినామేత్వా చతుత్థవారే "కిం వదేథ, తాతా"తి పుచ్ఛిత్వా "బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి వుత్తే, "తాతా, సుఖసాసనసవనాయ సతసహస్సం వో దమ్మీ"తి వత్వా "అపరమ్పి కిఞ్చి సాసనం అత్థి, తాతా"తి పుచ్ఛి. "అత్థి, దేవ, ధమ్మో ఉప్పన్నో"తి. రాజా తమ్పి సుత్వా పురిమనయేనేవ తయో వారే వీతినామేత్వా చతుత్థవారే "ధమ్మో ఉప్పన్నో"తి వుత్తే – "ఇధాపి వో సతసహస్సం దమ్మీ"తి వత్వా "అపరమ్పి కిఞ్చి సాసనం అత్థి, తాతా"తి పుచ్ఛి. "అత్థి, దేవ, సఙ్ఘో ఉప్పన్నో"తి. రాజా తమ్పి సుత్వా తథేవ తయో వారే వీతినామేత్వా చతుత్థవారే "సఙ్ఘో ఉప్పన్నో"తి వుత్తే – "ఇధాపి వో సతసహస్సం దమ్మీ"తి వత్వా అమచ్చసహస్సం ఓలోకేత్వా, "తాతా, కిం కరిస్సామా"తి పుచ్ఛి. "దేవ, తుమ్హే కిం కరిస్సథా"తి? "అహం, తాతా, 'బుద్ధో ఉప్పన్నో ధమ్మో ఉప్పన్నో సఙ్ఘో ఉప్పన్నో'తి సుత్వా న పున నివత్తిస్సామి, భగవన్తం ఉద్దిస్స గన్త్వా తస్స సన్తికే పబ్బజిస్సామీ"తి. "మయమ్పి, దేవ, తుమ్హేహి సద్ధిం

పబ్బజిస్సామా”తి. రాజా సువణ్ణపట్టే అక్ఖరాని లిఖాపేత్వా వాణిజకానం దత్వా “ఇమం అనోజాయ నామ దేవియా దేథ, సా తుమ్హాకం తీణి సతసహస్సాని దస్సతి, ఏవఞ్చ పన నం వదేయ్యాథ ‘రఞ్ఞా కిర తే ఇస్సరియం విస్సట్ఠం, యథాసుఖం సమ్పత్తిం పరిభుఞ్జాహీ’తి, సచే పన ‘సో రాజా కహ’న్తి పుచ్ఛతి, ‘సత్థారం ఉద్దిస్స పబ్బజిస్సామీ’తి వత్వా గతోతి ఆరోచేయ్యాథా”తి ఆహ. అమచ్చాపి అత్తనో అత్తనో భరియానం తథేవ సాసనం పహిణింసు. రాజా వాణిజకే ఉయ్యోజేత్వా అస్సం అభిరుయ్హ అమచ్చసహస్సపరివుతో తంఖణఞ్ఞేవ నిక్ఖమి.

సత్థాపి తందివసం పచ్చూసకాలే లోకం వోలోకేన్తో మహాకప్పినరాజానం సపరివారం దిస్వా “అయం మహాకప్పినో వాణిజకానం సన్తికా తిణ్ణం రతనానం ఉప్పన్నభావం సుత్వా తేసం వచనం తీహి సతసహస్సేహి పూజేత్వా రజ్జం పహాయ అమచ్చసహస్సపరివుతో మం ఉద్దిస్స పబ్బజితుకామో స్వే నిక్ఖమిస్సతి, సో సపరివారో సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణిస్సతి, పచ్చుగ్గమనం కరిస్సామీ”తి పునదివసే చక్కవత్తీ వియ ఖుద్దకగామభోజకం రాజానం పచ్చుగ్గచ్ఛన్తో సయమేవ పత్తచీవరమాదాయ వీసయోజనసతం మగ్గం పచ్చుగ్గన్త్వా చన్దభాగాయ నదియా తీరే నిగ్రోధరుక్ఖమూలే ఛబ్బణ్ణబుద్ధరస్మియో విస్సజ్జేత్వా నిసీది. రాజాపి ఆగచ్ఛన్తో ఏకం నదిం పత్వా “కా నామాయ”న్తి పుచ్ఛి. “అపరచ్ఛా నామ, దేవా”తి. “కిమస్సా పరిమాణం, తాతా”తి? “గమ్భీరతో గావుతం, పుథులతో ద్వే గావుతాని, దేవా”తి. “అత్థి పనేత్థ నావా వా ఉళుమ్పో వా”తి? “నత్థి, దేవా”తి. “నావాదీని ఓలోకేన్తే అమ్హే జాతి జరం ఉపనేతి, జరా మరణం. అహం నిబ్బేమతికో హుత్వా తీణి రతనాని ఉద్దిస్స నిక్ఖన్తో, తేసం మే ఆనుభావేన ‘ఇదం ఉదకం ఉదకం వియ మా హోతూ’తి రతనత్తయస్స గుణం ఆవజ్జేత్వా ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో’”తి బుద్ధగుణం అనుస్సరన్తో సపరివారో అస్ససహస్సేన ఉదకపిట్ఠే పక్ఖన్ది. సిన్ధవా పిట్ఠిపాసాణే వియ పక్ఖన్దింసు. ఖురానం అగ్గట్ఠానేవ తేమింసు.

సో తం ఉత్తరిత్వా పురతో గచ్ఛన్తో అపరమ్పి నదిం దిస్వా “అయం కా నామా”తి పుచ్ఛి. “నీలవాహా నామ, దేవా”తి. “కిమస్సా పరిమాణ”న్తి? “గమ్భీరతోపి పుథులతోపి అడ్ఢయోజనం, దేవా”తి. సేసం పురిమసదిసమేవ. తం పన నదిం దిస్వా “స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో”తి ధమ్మానుస్సతిం అనుస్సరన్తో పక్ఖన్ది. తమ్పి అతిక్కమిత్వా గచ్ఛన్తో అపరమ్పి నదిం దిస్వా “అయం కా నామా”తి పుచ్ఛి. “చన్దభాగా నామ, దేవా”తి. “కిమస్సా పరిమాణ”న్తి? “గమ్భీరతోపి పుథులతోపి యోజనం, దేవా”తి. సేసం పురిమసదిసమేవ. తం పన నదిం దిస్వా “సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో”తి సఙ్ఘానుస్సతిం అనుస్సరన్తో పక్ఖన్ది. తమ్పి నదిం అతిక్కమిత్వా గచ్ఛన్తో సత్థు సరీరతో నిక్ఖన్తా ఛబ్బణ్ణబుద్ధరస్మియో నిగ్రోధరుక్ఖస్స సాఖావిటపపలాసాని ఓభాసయమానా దిస్వా చిన్తేసి – “అయం ఓభాసో నేవ చన్దస్స, న సూరియస్స, న దేవమారబ్రహ్మాణసుపణ్ణనాగానం అఞ్ఞతరస్స, అద్ధా అహం సత్థారం ఉద్దిస్స ఆగచ్ఛన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధేన దిట్ఠో భవిస్సామీ”తి. సో తావదేవ అస్సపిట్ఠితో ఓతరిత్వా ఓనతసరీరో రస్మియానుసారేన సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా మనోసిలారసే నిముజ్జన్తో వియ బుద్ధరస్మీనం అన్తో పావిసి. సో సత్థారం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది సద్ధిం అమచ్చసహస్సేన. సత్థా తేసం అనుపుబ్బిం కథం కథేసి. దేసనాపరియోసానే సపరివారో రాజా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి.

అథ సబ్బే ఉట్ఠహిత్వా పబ్బజ్జం యాచింసు. సత్థా “ఆగమిస్సతి ను ఖో ఇమేసం కులపుత్తానం ఇద్ధిమయపత్తచీవర”న్తి ఉపధారేన్తో “ఇమే కులపుత్తా పచ్చేకబుద్ధసహస్సానం చీవరసహస్సం అదంసు, కస్సపబుద్ధకాలే వీసతియా భిక్ఖుసహస్సానం వీసతిచీవరసహస్సానిపి అదంసు, అనచ్ఛరియం ఇమేసం కులపుత్తానం ఇద్ధిమయపత్తచీవరాగమన”న్తి

ఇత్వా దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వా "ఏథ, భిక్ఖవో, చరథ బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా"తి ఆహ. తే తావదేవ అట్ఠపరిక్ఖారధరా వస్ససట్ఠికత్థేరా వియ హుత్వా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పచ్చోరోహిత్వా సత్థారం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

తే పన వాణిజకా రాజగేహం గన్త్వా దేవియా రఞ్ఞా పహితసాసనం ఆరోచేత్వా దేవియా "ఆగచ్ఛన్తూ"తి వుత్తే పవిసిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. అథ నే దేవీ పుచ్ఛి – "తాతా, కింకారణా ఆగతత్థా"తి? "మయం రఞ్ఞా తుమ్హాకం సన్తికం పేసితా, తీణి కిర నో సతసహస్సాని దేథా"తి. "బహుం, భణే, భణథ, కిం తుమ్హేహి రఞ్ఞో సన్తికే కతం, కిస్మిం వో రాజా పసన్నో ఏత్తకం ధనం దాపేతీ"తి? "దేవి, న అఞ్ఞం కిఞ్చి కతం, ఏకం పన సాసనం ఆరోచయిమ్హా"తి. "సక్కా పన, తాతా, మయ్హమ్పి తం ఆరోచేతు"న్తి. "సక్కా, దేవీ"తి సువణ్ణభిఙ్గారేన ముఖం విక్ఖాలేత్వా "దేవి, బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో"తి. సాపి తం సుత్వా పీతియా ఫుట్ఠసరీరా తిక్ఖత్తుం కిఞ్చి అసల్లక్ఖేత్వా చతుత్థవారే "బుద్ధో ఉప్పన్నో"తి సుత్వా "కిం, తాతా, ఇమస్మిం పదే రఞ్ఞా దిన్న"న్తి ? "సతసహస్సం, దేవీ"తి. "తాతా, అననుచ్ఛవికం రఞ్ఞా కతం ఏవరూపం సాసనం సుత్వా తుమ్హాకం సతసహస్సదదమానేన, అహం వో మమ దుగ్గతపణ్ణాకారే తీణి సతసహస్సాని దమ్మి. అపరం కిఞ్చి తుమ్హేహి ఆరోచిత"న్తి? తే ఇదఞ్చ ఇదఞ్చాతి ఇతరానిపి ద్వే సాసనాని ఆరోచేసుం. దేవీ పురిమనయేనేవ తయో తయో వారే అసల్లక్ఖేత్వా చతుత్థచతుత్థవారే తీణి తీణి సతసహస్సాని అదాసి. ఏవం తే సబ్బాని ద్వాదససతసహస్సాని లభింసు.

అథ నే దేవీ పుచ్ఛి – "రాజా కహం, తాతా"తి? "దేవి, రాజా 'సత్థారం ఉద్దిస్స పబ్బజిస్సామీ'తి వత్వా గతో"తి. "మయ్హం తేన కిం సాసనం దిన్న"న్తి? "సబ్బం కిర ఇస్సరియం తుమ్హాకం విస్సట్ఠం, 'తుమ్హే కిర యథాసుఖం సమ్పత్తిం అనుభవథా'"తి. "అమచ్చా పన కుహిం, తాతా"తి? "తేపి రఞ్ఞా సద్ధిం 'పబ్బజిస్సామా'తి గతా, దేవీ"తి. సా తేసం భరియాయో పక్కోసాపేత్వా, "అమ్మా, తుమ్హాకం సామికా రఞ్ఞా సద్ధిం 'పబ్బజిస్సామా'తి గతా, తుమ్హే కిం కరిస్సథా"తి? "కిం పన తేహి అమ్హాకం సాసనం పహితం, దేవీ"తి? "తేహి కిర అత్తనో సమ్పత్తి తుమ్హాకం విస్సట్ఠా 'తుమ్హే కిర సమ్పత్తిం యథాసుఖం పరిభుఞ్జథా'"తి. "తుమ్హే పన, దేవి, కిం కరిస్సథా"తి? "అమ్హాకం నో తావ రాజా మగ్గే ఠితో తీహి సతసహస్సేహి తీణి రతనాని పూజేత్వా ఖేళపిణ్డం వియ సమ్పత్తిం పహాయ 'పబ్బజిస్సామీ'తి నిక్ఖన్తో, మయాపి తిణ్ణం రతనానం సాసనం సుత్వా తాని నవహి సతసహస్సేహి పూజితాని, న ఖో పనేసా సమ్పత్తి నామ రఞ్ఞోయేవ దుక్ఖా, మయ్హమ్పి దుక్ఖా ఏవ. కో రఞ్ఞా ఛడ్డితఖేళపిణ్డం జణ్ణుకేహి భూమియం పతిట్ఠహిత్వా ముఖేన గణ్హిస్సతి, న మయ్హం సమ్పత్తియా అత్థో, సత్థారం ఉద్దిస్స పబ్బజిస్సామీ"తి. "దేవి, మయమ్పి తుమ్హేహి సద్ధిం పబ్బజిస్సామా"తి. "సచే సక్కోథ, సాధూ"తి. "సక్కోమ, దేవీ"తి. తేన హి "ఏథా"తి రథసహస్సం యోజాపేత్వా రథం ఆరుయ్హ తాహి సద్ధిం నిక్ఖమిత్వా అన్తరామగ్గే పఠమం నదిం దిస్వా యథా రఞ్ఞా పఠమం పుచ్ఛితా, తథేవ పుచ్ఛిత్వా సబ్బం పవత్తిం సుత్వా "రఞ్ఞా గతమగ్గం ఓలోకేథా"తి వత్వా "సిన్ధవానం పదవలఞ్జం న పస్సామా"తి వుత్తే రాజా "తీణి రతనాని ఉద్దిస్స నిక్ఖన్తోస్మీ"తి సచ్చకిరియం కరిత్వా తిణ్ణం రతనానం గుణే అనుస్సరిత్వా గతో భవిస్సతి , అహమ్పి తీణి రతనాని ఉద్దిస్స నిక్ఖన్తా, తేసం మే ఆనుభావేన "ఇదం ఉదకం ఉదకం వియ మా హోతూ"తి తిణ్ణం రతనానం గుణే అనుస్సరన్తీ రథసహస్సం పేసేసి. ఉదకం పిట్ఠిపాసాణసదిసం అహోసి, చక్కానం అగ్గట్ఠానేవ తేమింసు. ఏతేనేవ ఉపాయేన ఇతరా ద్వేపి నదియో ఉత్తరింసు.

సత్థా తాసం ఆగతభావం ఇత్వా యథా తా అత్తనో సన్తికే నిసిన్నే సామికే భిక్ఖూ న పస్సన్తి, తథా అధిట్ఠాసి. దేవీపి ఆగచ్ఛన్తీ సత్థు సరీరతో నిక్ఖన్తా రస్మియో దిస్వా తథేవ చిన్తేత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా, వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితా పుచ్ఛి – "భన్తే, మహాకప్పినో రాజా తుమ్హే ఉద్దిస్స నిక్ఖమిత్వా గతో, కహం ను ఖో సో, అమ్హాకం తం దస్సేథా"తి. "నిసీదథ తావ,

ఇధేవ నం పస్సిస్సథా"తి. తా సబ్బాపి హట్ఠతుట్ఠా "ఇధేవ కిర నిసిన్నా సామికే నో పస్సిస్సామా"తి నిసీదింసు. సత్థా అనుపుబ్బిం కథం కథేసి. అనోజాదేవీ దేసనాపరియోసానే తాహి సద్ధిం సోతాపత్తిఫలం పాపుణి. మహాకప్పినో థేరో తాసం దేసియమానం ధమ్మదేసనం సుత్వా సపరివారో సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తస్మిం ఖణే సత్థా తాసం తే భిక్ఖూ దస్సేసి. తాసఞ్హి ఆగతక్ఖణేయేవ అత్తనో సామికే కాసావధరే ముణ్డసీసే దిస్వా చిత్తం ఏకగ్గం న భవేయ్య, మగ్గఫలం నిబ్బత్తేతుం సక్కా న భవేయ్య. తస్మా అచలసద్ధాయ పతిట్ఠితకాలతో పట్ఠాయ తాసం తే భిక్ఖూ అరహత్తప్పత్తే దస్సేసి. తాపి తే దిస్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా, "భన్తే, తుమ్హాకం పబ్బజితకిచ్చం మత్థకప్పత్త"న్తి వత్వా సత్థారం వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠత్వా పబ్బజ్జం యాచింసు.

ఏవం వుత్తే సత్థా ఉప్పలవణ్ణాయ థేరియా ఆగమనం చిన్తేసి. సా సత్థు చిన్తితక్ఖణేయేవ ఆకాసేనాగన్త్వా తా సబ్బా ఇత్థియో గహేత్వా ఆకాసేన భిక్ఖునుపస్సయం నేత్వా పబ్బాజేసి. తా సబ్బా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణింసు. సత్థా భిక్ఖుసహస్సం ఆదాయ ఆకాసేన జేతవనం అగమాసి. తత్ర సుదం ఆయస్మా మహాకప్పినో రత్తిట్ఠానాదీసు "అహో సుఖం, అహో సుఖ"న్తి ఉదానం ఉదానేన్తో విచరతి. భిక్ఖూ భగవతో ఆరోచేసుం – "భన్తే, మహాకప్పినో 'అహో సుఖం, అహో సుఖ'న్తి ఉదానం ఉదానేన్తో విచరతి, అత్తనో రజ్జసుఖం ఆరబ్భ ఉదానేతి మఞ్ఞే"తి. సత్థా తం పక్కోసాపేత్వా – "సచ్చం కిర త్వం, కప్పిన, కామసుఖం ఆరబ్భ ఉదానం ఉదానేసీ"తి? "భగవా మే, భన్తే, తం ఆరబ్భ ఉదానభావం వా అఞ్ఞం ఆరబ్భ ఉదానభావం వా జానాతీ"తి. అథ సత్థా – "న, భిక్ఖవే, మమ పుత్తో కామసుఖం రజ్జసుఖం ఆరబ్భ ఉదానం ఉదానేతి, పుత్తస్స పన మే ధమ్మం చరతో ధమ్మపీతి నామ ఉప్పజ్జతి, సో అమతమహానిబ్బానం ఆరబ్భ ఏవం ఉదానం ఉదానేసీ"తి అనుసన్ధిం ఘటేత్వా ధమ్మం దేసేన్తో ఇమం గాథమాహ –

"ధమ్మపీతి సుఖం సేతి, విప్పసన్నేన చేతసా;
అరియప్పవేదితే ధమ్మే, సదా రమతి పణ్డితో"తి. (ధ॰ ప॰ ౭౯);

అథేకదివసం సత్థా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "కచ్చి, భిక్ఖవే, కప్పినో భిక్ఖూనం ధమ్మం దేసేతీ"తి? "అప్పోస్సుక్కో, భన్తే, దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారం అనుయుత్తో విహరతి, ఓవాదమత్తమ్పి న దేతీ"తి. సత్థా థేరం పక్కోసాపేత్వా – "సచ్చం కిర త్వం, కప్పిన, అన్తేవాసికానం ఓవాదమత్తమ్పి న దేసీ"తి? "సచ్చం, భగవా"తి. "బ్రాహ్మణ, మా ఏవం అకాసి, అజ్జ పట్ఠాయ ఉపగతానం భిక్ఖూనం ధమ్మం దేసేహీ"తి. "సాధు, భన్తే"తి థేరో భగవతో వచనం సిరసా సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఏకోవాదేనేవ సమణసహస్సం అరహత్తే పతిట్ఠాపేసి. తేన నం సత్థా పటిపాటియా అత్తనో సావకే ఠానన్తరే ఠపేన్తో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖుఓవాదకానం యదిదం మహాకప్పినో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౯, ౨౩౧) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

౬౬. ఏవం థేరో పత్తఅరహత్తఫలో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. **ఉదితో అజటాకాసే**తి సకలాకాసే ఉదితో ఉట్ఠితో పాకటభూతో. **సరదమ్బరే** సరదకాలే ఆకాసే **రవీవ** సూరియో ఇవాతి అత్థో.

౭౦. **అక్ఖదస్సో తదా ఆసి**న్తి తస్మిం పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే సారదస్సీ హితదస్సీ ఆచరియో పాకటో అహోసిన్తి అత్థో.

౭౧. సావకస్స కథావినోతి తస్స భగవతో **మే మనం** మమ చిత్తం, **తప్పయన్తస్స** తోసయన్తస్స సావకస్స ఓవాదకస్స గుణం పకాసయతో అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తస్స కథావినో సాతచ్చకిచ్చయుత్తస్స వచనం సుత్వాతి సమ్బన్ధో.

౭౩. హంససమభాగోతి హంససదిసగామి. **హంసదున్దుభినిస్సనోతి** హంసరవో దున్దుభిభేరిసద్దసదిసవచనో "ఏతం మహామత్తం పస్సథ, భిక్ఖవో"తి ఆహాతి సమ్బన్ధో.

౭౪. సముగ్గతతనూరుహన్తి సుట్ఠు ఉగ్గతలోమం ఉద్ధగ్గలోమం, ఉదగ్యమనం వా. **జీమూతవణ్ణన్తి** ముత్తఫలసమానవణ్ణం సున్దరసరీరపభన్తి అత్థో. **పీణంసన్తి** పరిపుణ్ణం అంసం. **పసన్ననయనాననన్తి** పసన్నఅక్ఖిపసన్నముఖన్తి అత్థో.

౭౭. కథావినోతి కథాధికారస్స ఏతదగ్గే ఠితస్స భిక్ఖునో ఠానం సో ఏసో ముదితాయ పహట్ఠచిత్తతాయ పత్థేతీతి సమ్బన్ధో.

౮౧. సతతో అనుసాసియాతి ధమ్మేన సమేన వచనేన కారణవసేన అనుసాసిత్వాతి అత్థో. **బారాణసియమాసన్నేతి** బారాణసియా సమీపే పేసకారగామే. **జాతో కేనియజాతియన్తి** తన్తవాయజాతియా పేసకారకులే జాతోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

మహాకప్పినత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. దబ్బమల్లపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చతుత్థాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినోతి**ఆదికం ఆయస్మతో దబ్బమల్లపుత్తత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే సేట్ఠిపుత్తో హుత్వా జాతో విభవసమ్పన్నో అహోసి, సత్థరి పసన్నో సత్థు ధమ్మదేసనం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం సేనాసనపఞ్ఞాపకానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా పసన్నమానసో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా సత్తాహం మహాదానం దత్వా సత్తాహచ్చయేన భగవతో పాదమూలే నిపతిత్వా తం ఠానం పత్థేసి. భగవాపిస్స సమిజ్ఝనభావం ఞత్వా బ్యాకాసి. సో యావజీవం కుసలం కత్వా తతో చుతో తుసితాదీసు దేవేసు దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతో విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో అసప్పురిససంసగ్గేన తస్స సావకం భిక్ఖుం అరహాతి జానన్తోపి అభూతేన అబ్భాచిక్ఖి. తస్సేవ సావకానం ఖీరసలాకభత్తం అదాసి. సో యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా కస్సపదసబలస్స కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో ఓసానకాలే సాసనే పబ్బజితో పరినిబ్బుతే భగవతి సకలలోకే కోలాహలే జాతే సత్త భిక్ఖవో పబ్బజితో పచ్చన్తజనపదే వనమజ్ఝే ఏకం పబ్బతం అభిరుహిత్వా "జీవితాసా ఓరోహన్తు నిరాలయా నిసీదన్తూ"తి నిస్సేణిం పాతేసుం. తేసం ఓవాదదాయకో జేట్ఠకత్థేరో సత్తాహబ్భన్తరే అరహా అహోసి. తదనన్తరత్థేరో అనాగామీ, ఇతరే పఞ్చ పరిసుద్ధసీలా తతో చుతా దేవలోకే నిబ్బత్తా. తత్థ ఏకం బుద్ధన్తరం దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే పుక్కుసాతి (మ॰ ని॰ ౩.౩౪౨), సభియో (సు॰ ని॰ సభియసుత్త), బాహియో (ఉదా॰ ౧౦), కుమారకస్సపోతి (మ॰ ని॰ ౧.౨౪౯) ఇమే చత్తారో తత్థ తత్థ నిబ్బత్తింసు. అయం పన మల్లరట్ఠే అనుపియనగరే నిబ్బత్తి. తస్మిం మాతుకుచ్ఛితో అనిక్ఖన్తేయేవ మాతా కాలమకాసి, అథేకో తస్సా సరీరం ఝాపనత్థాయ చితకస్మిం

ఆరోపేత్వా కుమారం దబ్బన్తరే పతితం గహేత్వా జగ్గాపేసి. దబ్బే పతితత్తా **దబ్బో మల్లపుత్తో**తి పాకటో అహోసి. అపరభాగే పుబ్బసమ్భారవసేన పబ్బజి, సో కమ్మట్ఠానమనుయుత్తో నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి.

అథ నం సత్థా మజ్ఝత్తభావేన ఆనుభావసమ్పన్నభావేన చ భిక్ఖూనం సేనాసనం పఞ్ఞాపనే భత్తుద్దేసనే చ నియోజేసి. సబ్బో చ భిక్ఖుసఙ్ఘో తం సమన్నేసి. తం వినయఖన్ధకే (చూళవ. ౧౮౯-౧౯౦) ఆగతమేవ. అపరభాగే థేరో ఏకస్స వరసలాకదాయకస్స సలాకభత్తం మేత్తియభూమజకానం భిక్ఖూనం ఉద్దిసి. తే హట్ఠతుట్ఠా "స్వే మయ్హం ముగ్గఘతమధుమిస్సకభత్తం భుఞ్జిస్సామా"తి ఉస్సాహజాతా అహేసుం. సో పన ఉపాసకో తేసం వారప్పత్తభావం సుత్వా దాసిం ఆణాపేసి – "యే, జే, భిక్ఖూ స్వే ఇధ ఆగమిస్సన్తి, తే కణాజకేన బిలఙ్గదుతియేన పరివిసాహీ"తి. సాపి తథేవ తే భిక్ఖూ ఆగతే కోట్ఠకపముఖే నిసీదాపేత్వా భోజేసి. తే భిక్ఖూ అనత్తమనా కోపేన తటతటాయన్తా థేరే ఆఘాతం బన్ధిత్వా "మధురభత్తదాయకం అమ్హాకం అమధురభత్తం దాపేతుం ఏసోవ నియోజేసీ"తి దుక్ఖీ దుమ్మనా నిసీదింసు. అథ తే మేత్తియా నామ భిక్ఖునీ "కిం, భన్తే, దుమ్మనా"తి పుచ్ఛి. తే, "భగిని, కిం అమ్హే దబ్బేన మల్లపుత్తేన విహేఠియమానే అజ్ఝుపేక్ఖసీ"తి ఆహంసు. "కిం, భన్తే, మయా సక్కా కాతు"న్తి? "తస్స దోసం ఆరోపేహీ"తి. సా తత్థ తత్థ థేరస్స అభూతారోపనం అకాసి. తం సుత్వా భిక్ఖూ భగవతో ఆరోచేసుం. అథ భగవా దబ్బం మల్లపుత్తం పక్కోసాపేత్వా – "సచ్చం కిర త్వం, దబ్బ, మేత్తియాయ భిక్ఖునియా విప్పకారమకాసీ"తి పుచ్ఛి. "యథా మం, భన్తే, భగవా జానాతీ"తి. "న ఖో, దబ్బ , దబ్బా ఏవం నిబ్బేఠేన్తి, కారకభావం వా అకారకభావం వా వదేహీ"తి. "అకారకో అహం, భన్తే"తి. భగవా – "మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేత్వా తే భిక్ఖూ అనుయుఞ్జథా"తి ఆహ. ఉపాలిత్థేరప్పముఖా భిక్ఖూ తం భిక్ఖునిం ఉప్పబ్బాజేత్వా మేత్తియభూమజకే భిక్ఖూ అనుయుఞ్జిత్వా తేహి "అమ్హేహి నియోజితా సా భిక్ఖునీ"తి వుత్తే భగవతో ఏకమత్థం ఆరోచేసుం. భగవా మేత్తియభూమజకానం భిక్ఖూనం అమూలకసఙ్ఘాదిసేసం పఞ్ఞపేసి.

తేన చ సమయేన దబ్బత్థేరో భిక్ఖూనం సేనాసనం పఞ్ఞాపేన్తో వేళువనవిహారస్స సామన్తా అట్ఠారసమహావిహారే సభాగే భిక్ఖూ పేసేన్తో రత్తిభాగే అన్ధకారే అఙ్గులియా పదీపం జాలేత్వా తేనేవాలోకేన అనిద్ధిమన్తే భిక్ఖూ పేసేసి. ఏవం థేరస్స సేనాసనపఞ్ఞాపనభత్తుద్దేసనకిచ్చే పాకటే జాతే సత్థా అరియగణమజ్ఝే దబ్బత్థేరం ఠానన్తరే ఠపేన్తో "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం సేనాసనపఞ్ఞాపకానం యదిదం దబ్బో మల్లపుత్తో"తి (అ. ని. ౧.౨౧౫, ౨౧౪) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

౧౦౮. థేరో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ. ఇతో ఏకనవుతే కప్పే విపస్సీ నామ నాయకో లోకే ఉప్పజ్జీతి సమ్బన్ధో.

౧౨౫. **దుట్ఠచిత్తో**తి దూసితచిత్తో అసాధుసఙ్కప్పేన అపసన్నచిత్తోతి అత్థో. **ఉపవదిం సావకం తస్సా**తి తస్స భగవతో ఖీణాసవం సావకం ఉపవదిం, ఉపరి అభూతం వచనం ఆరోపేసిం, అబ్భక్ఖానం అకాసిన్తి అత్థో.

౧౩౨. **దున్దుభియో**తి దున్దుం ఇతి సద్దాయనతో దున్దుభిసఙ్ఖాతా భేరియో. **నాదయింసూ**తి సద్దం కరింసు. **సమన్తతో అసనియో**తి సబ్బదిసాభాగతో అసనే వినాసనే నియుత్తోతి అసనియో, దేవదణ్డా భయావహా ఫలింసూతి సమ్బన్ధో.

౧౩౩. **ఉక్కా పతింసు నభసా**తి ఆకాసతో అగ్గిక్ఖన్ధా చ పతింసూతి అత్థో. **ధూమకేతు చ దిస్సతీ**తి ధూమరాజిసహితో అగ్గిక్ఖన్ధో చ దిస్సతి పఞ్ఞాయతీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

దబ్బమల్లపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. కుమారకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పఞ్చమాపదానే **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదికం ఆయస్మతో కుమారకస్సపత్థేరస్స అపదానం. అయం కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం చిత్తకథికానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో పణిధానం కత్వా తదనురూపాని పుఞ్ఞాని కరోన్తో యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా కస్సపస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో తస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం కత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తో దిబ్బసుఖం మానుససుఖఞ్చ అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే ఏకిస్సా సేట్ఠిధీతాయ కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తో. సా కిర కుమారికాకాలేయేవ పబ్బజితుకామా మాతాపితరో యాచిత్వా పబ్బజ్జం అలభమానా పతికులం గన్త్వా గబ్భం గణ్హిత్వా తం అజానిత్వా “సామికం ఆరాధేత్వా పబ్బజ్జం అనుజానాపేస్సామీ”తి చిన్తేసి. సా సామికం ఆరాధేన్తీ, అయ్యపుత్త –

> “సచే ఇమస్స కాయస్స, అన్తో బాహిరకో సియా;
>
> దణ్డం నూన గహేత్వాన, కాకే సోణే నివారయే”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౧౨౨) –

ఆదినా సరీరస్స దోసం దస్సేన్తీ తం ఆరాధేసి.

సా సామికేన అనుఞ్ఞాతా గబ్భినిభావం అజానన్తీ దేవదత్తపక్ఖియాసు భిక్ఖునీసు పబ్బజి. తస్సా గబ్భినిభావం దిస్వా భిక్ఖునియో దేవదత్తం పుచ్ఛింసు. సో “అస్సమణీ”తి ఆహ. సా “నాహం దేవదత్తం ఉద్దిస్స పబ్బజితా, భగవన్తం ఉద్దిస్స పబ్బజితా”తి భగవతో సన్తికం గన్త్వా దసబలం పుచ్ఛి. సత్థా ఉపాలిత్థేరం పటిచ్ఛాపేసి. థేరో సావత్థినగరవాసీని కులాని విసాఖఞ్చ ఉపాసికం పక్కోసాపేత్వా సరాజికాయ పరిసాయ తం వినిచ్ఛినన్తో “పురే లద్ధో గబ్భో, అరోగా పబ్బజ్జా”తి ఆహ. తం సుత్వా సత్థా “సాధు సువినిచ్ఛితం ఉపాలినా అధికరణ”న్తి థేరస్స సాధుకారం అదాసి.

సా భిక్ఖునీ సువణ్ణబిమ్బసదిసం పుత్తం విజాయి. తం రాజా పసేనది కోసలో “దారకపరిహారణం భిక్ఖునీనం పలిబోధో”తి ధాతీనం దాపేత్వా పోసాపేసి, **కస్సపో**తిస్స నామం కరింసు . అపరభాగే అలఙ్కరిత్వా సత్థు సన్తికం నేత్వా పబ్బాజేసి. కుమారకాలే పబ్బజితత్తా పన భగవతా “కస్సపం పక్కోసథ, ఇదం ఫలం వా ఖాదనీయం వా కస్సపస్స దేథా”తి వుత్తే “కతరకస్సపస్సా”తి “కుమారకస్సపస్సా”తి ఏవం గహితనామత్తా రఞ్ఞో పోసావనీయపుత్తత్తా చ వుద్ధకాలేపి **కుమారకస్సపో**త్వేవ పఞ్ఞాయిత్థ.

సో పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ విపస్సనాయ కమ్మం కరోతి, బుద్ధవచనఞ్చ ఉగ్గణ్హాతి. అథ తేన సద్ధిం పబ్బతమత్థకే సమణధమ్మం కత్వా అనాగామీ హుత్వా సుద్ధావాసే నిబ్బత్తమహాబ్రహ్మా “విపస్సనాయ ముఖం దస్సేత్వా మగ్గఫలుప్పత్తియా ఉపాయం కరిస్సామీ”తి పఞ్చదసపఞ్హే అభిసఙ్ఖరిత్వా అన్ధవనే వసన్తస్స థేరస్స “ఇమే పఞ్హే సత్థారం పుచ్ఛేయ్యాసీ”తి ఆచిక్ఖి. తతో సో తే పఞ్హే భగవన్తం పుచ్ఛి. భగవాపిస్స విస్సజ్జేసి. థేరో భగవతా కథితనియామేనేవ తే ఉగ్గణ్హిత్వా విపస్సనం గబ్భం గాహాపేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౧౩౦. సో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదిమాహ. తత్థ యం హేట్ఠా వుత్తనయఞ్చ ఉత్తానత్థఞ్చ, తం సబ్బం న వణ్ణయిస్సామ. అనుత్తానపదమేవ వణ్ణయిస్సామ.

౧౬౯. ఆపన్నసత్తా మే మాతాతి మయ్హం మాతా గరుగబ్భా గబ్భినీ పసుతాసన్నగబ్భాతి అత్థో.

౧౭౩. వమ్మికసదిసం కాయన్తి సరీరం నామ వమ్మికసదిసం యథా వమ్మికో ఇతో చితో చ ఛిద్దావఛిద్దో ఘరగోళికఉపచికాదీనం ఆసయో, ఏవమేవ అయం కాయో నవఛిద్దో ధువస్సవోతి **బుద్ధేన** భగవతా **దేసితం** పకాసితం తం సుత్వా మే చిత్తం ఆసవే అగ్గహేత్వా అసేసేత్వా కిలేసతో విముచ్చి, అరహత్తే పతిట్ఠాసీతి అత్థో. అపరభాగే తత్థ తత్థ భిక్ఖూనం విచిత్తధమ్మకథికభావం సుత్వా సత్థా "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం చిత్తకథికానం యదిదం కుమారకస్సపో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౦౯, ౨౧౭) ఏతదగ్గే ఠపేసీతి.

కుమారకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. బాహియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఛట్ఠాపదానే **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదికం ఆయస్మతో బాహియస్స దారుచీరియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో బ్రాహ్మణసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం గన్త్వా వేదఙ్గేసు అనవయో ఏకదివసం సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుణన్తో పసన్నమానసో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం ఖిప్పాభిఞ్ఞానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తం ఠానం పత్థుకామో సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా సత్తాహస్స అచ్చయేన భగవతో పాదమూలే నిపన్నో "భగవా, భన్తే, ఇతో సత్తమే దివసే యం భిక్ఖుం ఖిప్పాభిఞ్ఞానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి, సో వియ అహమ్పి అనాగతే ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే ఖిప్పాభిఞ్ఞానం అగ్గో భవేయ్య"న్తి పత్థనం అకాసి . భగవా అనాగతంసఞాణేన ఓలోకేత్వా సమిజ్ఝనభావం ఞత్వా "అనాగతే గోతమస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా ఖిప్పాభిఞ్ఞానం అగ్గో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సో యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో తత్థ ఛ కామావచరసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా పున మనుస్సేసు చక్కవత్తిఆదిసమ్పత్తియో అనేకకప్పకోటిసతేసు అనుభవిత్వా కస్సపస్స భగవతో కాలే ఏకస్మిం కులే నిబ్బత్తో, భగవతి పరినిబ్బుతే పబ్బజితో యదా సాసనే ఓసక్కమానే సత్త భిక్ఖూ చతున్నం పరిసానం అజ్ఝాచారం దిస్వా సంవేగప్పత్తా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా "యావ సాసనస్స అన్తరధానం న హోతి, తావ అత్తనో పతిట్ఠం కరిస్సామా"తి సువణ్ణచేతియం వన్దిత్వా తత్థ అరఞ్ఞే ఏకం పబ్బతం దిస్వా "జీవితసాలయా నివత్తన్తు, నిరాలయా ఇమం పబ్బతం అభిరుహన్తూ"తి నిస్సేణిం బన్ధిత్వా సబ్బే తం పబ్బతం అభిరుయ్హ నిస్సేణిం పాతేత్వా సమణధమ్మం కరింసు. తేసు సఙ్ఘత్థేరో ఏకరత్తాతిక్కమేన అరహత్తం పాపుణి. సో అనోతత్తదహే నాగలతాదన్తకట్ఠం ఖాదిత్వా ముఖం ధోవిత్వా ఉత్తరకురుతో పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా తే భిక్ఖూ ఆహ – "ఆవుసో, ఇమం పిణ్డపాతం భుఞ్జథా"తి. తే ఆహంసు – "కిం, భన్తే, అమ్హేహి ఏవం కతికా కతా 'యో పఠమం అరహత్తం పాపుణాతి, తేనాభతం పిణ్డపాతం అవసేసా పరిభుఞ్జిస్సన్తూ'"తి? "నో హేతం, ఆవుసో"తి. "తేన హి సచే మయమ్పి తుమ్హే వియ విసేసం నిబ్బత్తేస్సామ, సయం ఆహరిత్వా భుఞ్జిస్సామా"తి న ఇచ్ఛింసు.

దుతియదివసే దుతియత్థేరో అనాగామీ హుత్వా తథేవ పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా ఇతరే నిమన్తేసి. తే ఏవమాహంసు – "కిం పనావుసో, కతికా కతా, 'మహాథేరేన ఆభతం పిణ్డపాతం అభుఞ్జిత్వా అనుథేరేన ఆభతం భుఞ్జిస్సామా'"తి? "నో హేతం, ఆవుసో"తి. "ఏవం సన్తే తుమ్హే వియ మయమ్పి విసేసం నిబ్బత్తేత్వా అత్తనో అత్తనో పురిసకారేన భుఞ్జితుం సక్కోన్తా భుఞ్జిస్సామా"తి న ఇచ్ఛింసు. తేసు అరహత్తప్పత్తత్థేరో పరినిబ్బాయి, దుతియో అనాగామీ బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తి, ఇతరే పఞ్చ విసేసం నిబ్బత్తేతుం అసక్కోన్తా సుస్సిత్వా సత్తమే దివసే కాలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తింసు. తత్థ దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తతో చవిత్వా మనుస్సేసు నిబ్బత్తింసు. తేసు ఏకో పుక్కుసాతి రాజా అహోసి, ఏకో గన్ధారరట్ఠే తక్కసిలాయం కుమారకస్సపో, ఏకో బాహియో దారుచీరియో, ఏకో దబ్బో మల్లపుత్తో, ఏకో సభియో పరిబ్బాజకోతి. తేసు అయం బాహియో దారుచీరియో సుప్పారకపట్టనే వాణిజకులే నిబ్బత్తో వాణిజకమ్మే నిప్ఫత్తిం గతో మహద్ధనో మహాభోగో, సో సువణ్ణభూమిం గచ్ఛన్తేహి వాణిజేహి సద్ధిం నావమారుయ్హ విదేసం గచ్ఛన్తో కతిపాహం గన్త్వా భిన్నాయ నావాయ సేసేసు మచ్ఛకచ్ఛపభక్ఖేసు జాతేసు ఏకోయేవ అవసిట్ఠో ఏకం ఫలకం గహేత్వా వాయమన్తో సత్తమే దివసే సుప్పారకపట్టనతీరం ఓక్కమి. తస్స నివాసనపారుపనం నత్థి, సో అఞ్ఞం కిఞ్చి అపస్సన్తో సుక్ఖకట్ఠదణ్డకే వాకేహి పలివేఠేత్వా నివాసేత్వా పారుపిత్వా చ దేవకులతో కపాలం గహేత్వా సుప్పారకపట్టనం అగమాసి. మనుస్సా తం దిస్వా యాగుభత్తాదీని దత్వా "అయం ఏకో అరహా"తి సమ్భావేసుం. సో వత్థేసు ఉపనీతేసు "సచాహం నివాసేమి, పారుపామి వా, లాభసక్కారో మే పరిహాయిస్సతీ"తి తాని పటిక్ఖిపిత్వా దారుచీరానేవ పరిహరి.

అథస్స "అరహా, అరహా"తి బహూహి సమ్భావియమానస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది "యే కేచి లోకే అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా, అహం తేసం అఞ్ఞతరో"తి సో తేన నియామేన కుహనకమ్మేన జీవికం కప్పేతి.

కస్సపదసబలస్స సాసనే సత్తేసు జనేసు పబ్బతం ఆరుయ్హ సమణధమ్మం కరోన్తేసు ఏకో అనాగామీ హుత్వా సుద్ధావాసబ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తిత్వా అత్తనో బ్రహ్మసమ్పత్తిం ఓలోకేన్తో ఆగతట్ఠానం ఆవజ్జేన్తో పబ్బతమారుయ్హ సమణధమ్మం కరణట్ఠానం దిస్వా సేసానం నిబ్బత్తనట్ఠానం ఆవజ్జేన్తో ఏకస్స పరినిబ్బుతభావం ఇతరేసఞ్చ పఞ్చన్నం కామావచరదేవలోకే నిబ్బత్తభావం ఞత్వా తే కాలానుకాలం ఆవజ్జేసి "ఇమస్మిం పన కాలే కహం ను ఖో తే"తి ఆవజ్జేన్తో దారుచీరియం సుప్పారకపట్టనం నిస్సాయ కుహనకమ్మేన జీవితం కప్పేన్తం దిస్వా "నట్ఠో వతాయం బాలో, పుబ్బే సమణధమ్మం కరోన్తో అతిఉక్కట్ఠభావేన అరహతాపి ఆభతం పిణ్డపాతం అపరిభుఞ్జిత్వా ఇదాని ఉదరహేతు అనారహావ సమానో అరహత్తం పటిజానిత్వా లోకం వఞ్చేన్తో విచరతి, దసబలస్స ఉప్పన్నభావం న జానాతి, గచ్ఛామి నం సంవేజేత్వా బుద్ధుప్పాదం జానాపేస్సామీ"తి ఖణేనేవ బ్రహ్మలోకతో ఓతరిత్వా సుప్పారకపట్టనే రత్తిభాగసమనన్తరే దారుచీరియస్స సమ్ముఖే పాతురహోసి. సో అత్తనో వసనట్ఠానే ఓభాసం దిస్వా బహి నిక్ఖమిత్వా మహాబ్రహ్మానం దిస్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ "కే తుమ్హే"తి పుచ్ఛి. "అహం తుమ్హాకం పోరాణకసహాయో అనాగామిఫలం పత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తో, అమ్హాకం సబ్బజేట్ఠకో అరహా హుత్వా పరినిబ్బుతో, తుమ్హే పన పఞ్చజనా దేవలోకే నిబ్బత్తా. స్వాహం దాని తం ఇమస్మిం ఠానే కుహనకమ్మేన జీవికం కప్పేన్తం దిస్వా దమితుం ఆగతో"తి వత్వా ఇదం కారణం ఆహ – "నేవ ఖో త్వం, బాహియ, అరహా నాపి అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నో, సాపి తే పటిపదా నత్థి, యాయ త్వం అరహా వా అస్స అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నో"తి. అథస్స సత్థు ఉప్పన్నభావం సావత్థియం వసనభావఞ్చ ఆచిక్ఖిత్వా "సత్థు సన్తికం గచ్ఛా"తి తం ఉయ్యోజేత్వా బ్రహ్మలోకమేవ అగమాసి.

బాహియో పన ఆకాసే ఠత్వా కథేన్తం మహాబ్రహ్మానం ఓలోకేత్వా చిన్తేసి – “అహో భారియం కమ్మం మయా కతం, అనరహం అరహా అహన్తి చిన్తేసిం, అయఞ్చ మం ‘న త్వం అరహా, నాపి అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నో’సీ’తి వదతి, అత్థి ను ఖో లోకే అఞ్ఞో అరహా”తి. అథ నం పుచ్ఛి – “అథ కే చరహి సదేవకే లోకే అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా”తి. అథస్స దేవతా ఆచిక్ఖి – “అత్థి, బాహియ, ఉత్తరేసు జనపదేసు సావత్థి నామ నగరం, తత్థ సో భగవా ఏతరహి విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. సో హి, బాహియ, భగవా అరహా చేవ అరహత్తాయ చ ధమ్మం దేసేసీ”తి. బాహియో రత్తిభాగే దేవతాయ కథం సుత్వా సంవిగ్గమానసో తంఖణంయేవ సుప్పారకా నిక్ఖమిత్వా ఏకరత్తివాసేన సావత్థిం అగమాసి, గచ్ఛన్తో చ పన దేవతానుభావేన బుద్ధానుభావేన చ వీసయోజనసతికం మగ్గం అతిక్కమిత్వా సావత్థిం అనుప్పత్తో, తస్మిం ఖణే సత్థా సావత్థియం పిణ్డాయ పవిట్ఠో హోతి. సో జేతవనం పవిసిత్వా అబ్భోకాసే చఙ్కమన్తే సమ్బహులే భిక్ఖూ పుచ్ఛి – “కుహిం ఏతరహి సత్థా”తి? భిక్ఖూ “సావత్థియం పిణ్డాయ పవిట్ఠో”తి వత్వా “త్వం పన కుతో ఆగతోసీ”తి పుచ్ఛింసు. “సుప్పారకా ఆగతోమ్హీ”తి. “కదా నిక్ఖన్తోసీ”తి? “హియ్యో సాయన్హసమయే నిక్ఖన్తోమ్హీ”తి. “దూరతోపి ఆగతో, నిసీద తావ పాదే ధోవిత్వా తేలేన మక్ఖేత్వా థోకం విస్సమాహి, ఆగతకాలే సత్థారం దక్ఖిస్సతీ”తి ఆహంసు. “అహం, భన్తే, సత్థు వా అత్తనో వా జీవితన్తరాయం న జానామి, కత్థచి అట్ఠత్వా అనిసీదిత్వా ఏకరత్తేనేవ వీసయోజనసతికం మగ్గం ఆగతో, సత్థారం పస్సిత్వావ విస్సమిస్సామీ”తి ఆహ. సో ఏవం వత్వా తరమానరూపో సావత్థిం పవిసిత్వా భగవన్తం అనోపమాయ బుద్ధసిరియా చరన్తం దిస్వా “చిరస్సం వత మే గోతమో సమ్మాసమ్బుద్ధో దిట్ఠో”తి దిట్ఠట్ఠానతో పట్ఠాయ ఓనతసరీరో గన్త్వా అన్తరవీథియం పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా గోప్ఫకేసు దళ్హం గహేత్వా ఏవమాహ – “దేసేతు, భన్తే భగవా, ధమ్మం, దేసేతు సుగతో ధమ్మం, యం మమస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి. అథ నం సత్థా “అకాలో ఖో తావ, బాహియ, అన్తరఘరం పవిట్ఠమ్హా పిణ్డాయా”తి పటిక్ఖిపి.

తం సుత్వా బాహియో, “భన్తే, సంసారే సంసరన్తేన కబళీకారాహారో న అలద్ధపుబ్బో, తుమ్హాకం వా మయ్హం వా జీవితన్తరాయం న జానామి, దేసేతు మే, భన్తే భగవా, ధమ్మం, దేసేతు సుగతో ధమ్మ”న్తి పున యాచి. సత్థా దుతియమ్పి తథేవ పటిక్ఖిపి. ఏవం కిరస్స అహోసి – “ఇమస్స దిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ సకలసరీరం పీతియా నిరన్తరం అజ్ఝోత్థటం హోతి, బలవపీతివేగో ధమ్మం సుత్వాపి న సక్ఖిస్సతి పటివిజ్ఝితుం, మజ్ఝత్తుపేక్ఖాయ తావ తిట్ఠతు, ఏకరత్తేనేవ వీసయోజనసతికం మగ్గం ఆగతస్సాపి చస్స దరథో బలవా సోపి తావ పటిప్పస్సమ్భతూ”తి. తస్మా ద్విక్ఖత్తుం పటిక్ఖిపిత్వా తతియం యాచితో అన్తరవీథియం ఠితోవ “తస్మాతిహ తే, బాహియ, ఏవం సిక్ఖితబ్బం, దిట్ఠే దిట్ఠమత్తం భవిస్సతీ”తిఆదినా (ఉదా॰ ౧౦) నయేన అనేకపరియాయేన ధమ్మం దేసేసి. సో సత్థు ధమ్మం సుణన్తోయేవ సబ్బాసవే ఖేపేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి.

౧౭౮. సో అరహత్తం పత్తక్ఖణేయేవ పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇతో సతసహస్సమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ. అనుత్తానపదవణ్ణనమేవ కరిస్సామ.

౧౮౧. **హసనం పచ్చవేక్ఖణ**న్తి పరిపుణ్ణసోమనస్సజాతం పచ్చవేక్ఖణం, కోమారవణ్ణం అతికోమలన్తి అత్థో.

౧౮౨. **హేమయఞ్ఞోపచితఙ్గ**న్తి సువణ్ణసుత్తయఞ్ఞోపచితసుత్తఅవయవం సరీరం దేహన్తి అత్థో. **పలమ్బబిమ్బతమ్బోట్ఠ**న్తి ఓలమ్బితబిమ్బఫలసదిసం రత్తవణ్ణం ఓట్ఠద్వయసమన్నాగతన్తి అత్థో. **సేతతిణ్హసమం దిజ**న్తి సునిసితతిఖిణఅయలోహఘంసనేన ఘంసిత్వా సమం కతం వియ సమదన్తన్తి అత్థో.

౧౯౩. **పీతిసమ్ఫుల్లితాననన్తి** పీతియా సుట్ఠు ఫుల్లితం వికసితం ఆననం ముఖం ఆదాసతలసదిసముఖవన్తన్తి అత్థో.

౧౯౪. **ఖిప్పాభిఞ్ఞస్స భిక్ఖునోతి** ఖిప్పం దేసనాయ సముగ్ఘాటితక్ఖణేయేవ అభివిసేసేన ఞాతుం సమత్థస్స భిక్ఖునోతి అత్థో.

౧౯౬. **సగ్గం అగం సభవనం యథాతి** అత్తనో గేహం వియ సగ్గం లోకం అగమాసిన్తి అత్థో.

౧౯౯. **న త్వం ఉపాయమగ్గఞ్ఞూ**తి త్వం నిబ్బానాధిగమూపాయభూతమగ్గఞ్ఞూ న అహోసీతి అత్థో.

౨౦౦. **సత్థునో సదా జినన్తి** సదా సబ్బకాలం జినం జినన్తో పరాజితకోపో సత్థునో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స **విమలాననం** ఆదాసతలసదిసముఖం **పస్సిస్సామి** పస్సితుం నిక్ఖమామీతి యోజనా. **దిజే అపుచ్ఛిం కుహిం లోకనన్దనోతి** కుహిం రాసే లోకపసాదకరో సత్థాతి దిజే బ్రాహ్మణే అహం భిక్ఖూ అపుచ్ఛిన్తి అత్థో.

౨౦౧. **ససోవ ఖిప్పం మునిదస్సనుస్సుకోతి** మునిదస్సనే తథాగతదస్సనే ఉస్సుకో ఉస్సాహజాతో ససో ఇవ ఖిప్పం పాపుణాతీతి అత్థో.

౨౦౨. **తువటం గన్త్వాతి** సీఘం గన్త్వా. **పిణ్డత్థం అపిహాగిధన్తి** పిణ్డపాతం పటిచ్చ అపిహం అపగతపిహం అగిధం నిత్తణ్హం.

౨౦౩. **అలోలక్ఖన్తి** ఇతో చితో చ అనోలోకయమానం ఉత్తమే సావత్థినగరే పిణ్డాయ విచరన్తం అదక్ఖిన్తి సమ్బన్ధో. **సిరీనిలయసఙ్కాసన్తి** సిరియా లక్ఖణానుబ్యఞ్జనసోభాయ నిలయం సఙ్కాసం జలమానతోరణసదిసం. **రవిదిత్తిహరాననన్తి** విజ్జోతమానసూరియమణ్డలం వియ విజ్జోతమానముఖమణ్డలం.

౨౦౪. **కుపథే విప్పనట్ఠస్సాతి** కుచ్ఛితపథే సోపద్దవమగ్గే మూళ్హస్స మిచ్ఛాపటిపన్నస్స మే **సరణం హోహి** పతిట్ఠా హోహి. **గోతమాతి** భగవన్తం గోత్తేన ఆలపతి.

౨౧౫. **న తత్థ సుక్కా జోతన్తీతి** సుక్కపభాసమ్పన్నా జోతమానఓసధితారకాదయో న జోతన్తి నప్పభాసన్తి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ. సో ఏవం పుబ్బచరితాపదానం పకాసేత్వా తావదేవ చ భగవన్తం పబ్బజ్జం యాచి. “పరిపుణ్ణం తే పత్తచీవర”న్తి చ పుట్ఠో “న పరిపుణ్ణ”న్తి ఆహ. అథ నం సత్థా “తేన హి పత్తచీవరం పరియేసాహీ”తి వత్వా పక్కామి. సో కిర వీసతివస్ససహస్సాని సమణధమ్మం కరోన్తో “భిక్ఖునా నామ అత్తనా పచ్చయే లభిత్వా అఞ్ఞం అనోలోకేత్వా సయమేవ పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ”తి వత్వా ఏకభిక్ఖుస్సాపి పత్తేన వా చీవరేన వా సఙ్గహం నాకాసి, “న తేనస్స ఇద్ధిమయం పత్తచీవరం ఉప్పజ్జిస్సతీ”తి ఞత్వా భగవా ఏహిభిక్ఖుభావేన పబ్బజ్జం నాదాసి. తమ్పి పత్తచీవరం పరియేసమానమేవ సఙ్కారట్ఠానతో చోళక్ఖణ్డాని సంకడ్ఢన్తం పుబ్బవేరికో అమనుస్సో ఏకిస్సా తరుణవచ్ఛాయ గావియా సరీరే అధిముచ్చిత్వా వామఊరుమ్హి పహరిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేసి. సత్థా పిణ్డాయ చరిత్వా కతభత్తకిచ్చో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం నిక్ఖమన్తో బాహియస్స సరీరం సఙ్కారట్ఠానే పతితం దిస్వా “గణ్హథ, భిక్ఖవే, ఏతం బాహియం దారుచీరియన్తి ఏకస్మిం గేహద్వారే ఠత్వా మఞ్చకం ఆహరాపేత్వా ఇమం సరీరం నగరద్వారతో నీహరిత్వా ఝాపేత్వా ధాతుయో గహేత్వా థూపం కరోథా”తి భిక్ఖూ ఆణాపేసి.

తే భిక్ఖూ ధాతుం మహాపథే థూపం కారేత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా అత్తనో కతకమ్మం ఆరోచేసుం. తతో సఙ్ఘమజ్ఝే కథా ఉదపాది – “తథాగతో భిక్ఖుసఙ్ఘేన సరీరథూపనకిచ్చం కారేసి, ధాతుయో చ గాహాపేత్వా చేతియం కారాపేసి, కతరమగ్గో ను ఖో తేన సమధిగతో, సామణేరో ను ఖో సో, భిక్ఖు ను ఖో”తి. సత్థా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా “పణ్డితో, భిక్ఖవే, బాహియో దారుచీరియో అరహత్తో”తి ఉపరి ధమ్మదేసనం వడ్ఢేతి. తస్స పరినిబ్బుతభావఞ్చ ఆచిక్ఖిత్వా “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం ఖిప్పాభిఞ్ఞానం యదిదం బాహియో దారుచీరియో”తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౦౮, ౨౧౬) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

అథ నం భిక్ఖూ పుచ్ఛింసు – “తుమ్హే, భన్తే, ‘బాహియో దారుచీరియో అరహత్తం పత్తో’తి వదేథ, కదా సో అరహత్తం పత్తో”తి? “మమ ధమ్మం సుతకాలే, భిక్ఖవే”తి. “కదా పనస్స, భన్తే, తుమ్హేహి ధమ్మో కథితో”తి? “భిక్ఖాయ చరన్తేన అన్తరవీథియం ఠితేనా”తి. “అప్పమత్తకో, భన్తే, తుమ్హేహి అన్తరవీథియం ఠత్వా కథితధమ్మో; కథం సో తావత్తకేన విసేసం నిబ్బత్తేసీ”తి? అథ నే సత్థా, “భిక్ఖవే, మమ ధమ్మం ‘అప్పం’ వా ‘బహుం వా’తి మా చిన్తయిత్థ. అనేకానిపి హి అనత్థపదసంహితాని గాథాసహస్సాని న సేయ్యో, అత్థనిస్సితం పన ఏకమ్పి గాథాపదం సేయ్యో”తి వత్వా అనుసన్ధిం ఘటేత్వా ధమ్మం దేసేన్తో ఇమం గాథమాహ –

> “సహస్సమపి చే గాథా, అనత్థపదసంహితా;
> ఏకం గాథాపదం సేయ్యో, యం సుత్వా ఉపసమ్మతీ”తి. (ధ॰ ప॰ ౧౦౧) –

దేసనాపరియోసానే చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

బాహియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. మహాకోట్ఠికత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సత్తమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో మహాకోట్ఠికత్థేరస్స అపదానం. కా ఉప్పత్తి? అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే మహాభోగకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో మాతాపితూనం అచ్చయేన కుటుమ్బం సణ్ఠపేత్వా ఘరావాసం వసన్తో ఏకదివసం పదుముత్తరస్స భగవతో ధమ్మదేసనాకాలే హంసవతీనగరవాసినో గన్ధమాలాదిహత్థే యేన బుద్ధో యేన ధమ్మో యేన సఙ్ఘో, తన్నిన్నే తప్పోణే తప్పబ్భారే గచ్ఛన్తే దిస్వా తేహి సద్ధిం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా, సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా “అయం ఇమస్మిం సాసనే పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గో, యంనూనాహమ్పి ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే అయం వియ పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గో భవేయ్య”న్తి చిన్తేత్వా సత్థు దేసనాపరియోసానే వుట్ఠితాయ పరిసాయ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా, “భన్తే, స్వే మయ్హం గేహే భిక్ఖం గణ్హథా”తి నిమన్తేసి. సత్థా అధివాసేసి. సో భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా సకనివేసనం గన్త్వా సబ్బరత్తిం బుద్ధస్స చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ నిసజ్జట్ఠానం గన్ధమాలాదీహి అలఙ్కరిత్వా ఖాదనీయభోజనీయం పటియాదాపేత్వా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సకనివేసనే భిక్ఖుసతసహస్సపరివారం సత్థారం వివిధయాగుఖజ్జకపరివారం ససూపబ్యఞ్జనం గన్ధసాలిభోజనం భోజాపేత్వా భత్తకిచ్చపరియోసానే చిన్తేసి – “మహన్తం ఖో అహం ఠానన్తరం పత్థేమి, న పన యుత్తం మయా ఏకదివసమేవ దానం దత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేతుం, అనుపటిపాటియా సత్తాహం దానం దత్వా పత్థేస్సామీ”తి. సో తేనేవ నియామేన సత్తాహం

మహాదానం దత్వా భత్తకిచ్చపరియోసానే దుస్సకోట్ఠాగారం వివరాపేత్వా ఉత్తమం తిచీవరప్పహోనకం సుఖుమవత్థం బుద్ధస్స పాదమూలే ఠపేత్వా భిక్ఖుసతసహస్సస్స చ తిచీవరం దత్వా తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా, "భన్తే, యో సో భిక్ఖు తుమ్హేహి ఇతో సత్తమే దివసమత్థకే పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపితో, అహమ్పి సో భిక్ఖు వియ అనాగతే ఉప్పజ్జనకస్స బుద్ధస్స సాసనే పబ్బజిత్వా పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గో భవేయ్య"న్తి సత్థు పాదమూలే నిపజ్జిత్వా పత్థనం అకాసి. సత్థా తస్స సమిజ్ఝనభావం ఞత్వా "అనాగతే ఇతో కప్పసతసహస్సమత్థకే గోతమో నామ బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిస్సతి, తస్స సాసనే తవ పత్థనా సమిజ్ఝిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సో తత్థ యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అపరాపరం దేవమనుస్సేసు పరిబ్భమి.

ఏవం సో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞఞాణసమ్భారే సమ్భరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తి, **కోట్ఠికో**తిస్స నామం అకంసు. కస్మా మాతుయా వా అయ్యకపయ్యకాదీనం వా నామం అగ్గహేత్వా ఏవం నామం కరింసూతి చే? అత్తనో పఞ్ఞవన్తతాయ వేదఙ్గేసు సతక్కపరతక్కేసు సనిఘణ్డుకేటుభేసు సాక్ఖరప్పభేదేసు సకలబ్యాకరణేసు చ ఛేకభావేన చ దిట్ఠదిట్ఠే జనే ముఖసత్తీహి కోట్టేన్తో పక్కోట్టేన్తో వితుదన్తో విచరతీతి అన్వత్థనామం కరింసూతి వేదితబ్బం. సో వయప్పత్తో తయో వేదే ఉగ్గహేత్వా బ్రాహ్మణసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్తో ఏకదివసం సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పన్నకాలతో పట్ఠాయ విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా పటిసమ్భిదాసు చిణ్ణవసీ హుత్వా అభీతో మహాథేరే ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తోపి దసబలం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసమ్భిదాసుయేవ పఞ్హం పుచ్ఛి. ఏవమయం థేరో తత్థ కతాధికారతాయ తత్థ చిణ్ణవసీభావేన చ పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గో జాతో. అథ నం సత్థా మహావేదల్లసుత్తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా పటిసమ్భిదాప్పత్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి, "ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం పటిసమ్భిదాప్పత్తానం యదిదం మహాకోట్ఠికో"తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౧౮, ౨౧౮).

౨౨౧. సో అపరేన సమయేన విముత్తిసుఖం పటిసంవేదేన్తో సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

ఇత్థం సుదమాయస్మా మహాకోట్ఠికోతి ఏత్థ **సుద**న్తి నిదస్సనే నిపాతో. **ఆయస్మా**తి గారవాధివచనం, యథా తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానోతి.

మహాకోట్ఠికత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. ఉరువేలకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అట్ఠమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో ఉరువేలకస్సపత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో వయప్పత్తో సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం మహాపరివారానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో మహాదానం దత్వా పణిధానం అకాసి. భగవా చస్స అనన్తరాయతం దిస్వా "అనాగతే గోతమబుద్ధస్స సాసనే మహాపరివారానం అగ్గో భవిస్సతీ"తి బ్యాకాసి. సో తత్థ యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా

దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇతో ద్వేనవుతికప్పమత్థకే ఫుస్సస్స భగవతో వేమాతికకనిట్ఠభాతా హుత్వా నిబ్బత్తో, అఞ్ఞేపిస్స ద్వే కనిట్ఠభాతరో అహేసుం. తే తయో బుద్ధప్పముఖభిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా పరమాయ పూజాయ పూజేత్వా యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ బారాణసియం బ్రాహ్మణకులే తయో భాతరో హుత్వా నిబ్బత్తా గోత్తవసేన తయోపి **కస్సపాతి** ఏవం నామకా అహేసుం. తే తయో వయప్పత్తా తయో వేదే ఉగ్గణ్హింసు. తేసం జేట్ఠభాతికస్స పఞ్చమాణవకసతాని పరివారా, మజ్ఝిమస్స తీణి, కనిట్ఠస్స ద్వే, తే అత్తనో గన్థేసు సారం ఓలోకేన్తా దిట్ఠధమ్మికమేవ అత్థం దిస్వా పబ్బజ్జం రోచేసుం. తేసు జేట్ఠభాతా అత్తనో పరివారేన సద్ధిం ఉరువేలం గన్త్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా **ఉరువేలకస్సపో** నామ జాతో, మజ్ఝిమో గఙ్గానదీవఙ్కే పబ్బజితో **నదీకస్సపో** నామ జాతో, కనిట్ఠో గయాసీసే పబ్బజితో **గయాకస్సపో** నామ జాతో. ఏవం తేసు ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా తత్థ తత్థ వసన్తేసు బహూనం దివసానం అచ్చయేన అమ్హాకం బోధిసత్తో మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా పటివిద్ధసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణో అనుక్కమేన ధమ్మచక్కం పవత్తేత్వా పఞ్చవగ్గియత్థేరే అరహత్తే పతిట్ఠాపేత్వా యసకులపుత్తప్పముఖే పఞ్చపణ్ణాసజనే సహాయకే వినేత్వా సట్ఠి అరహన్తే "చరథ, భిక్ఖవే, చారిక"న్తి (మహావ. ౩౨) విస్సజ్జేత్వా తింసభద్దవగ్గియే వినేత్వా ఉరువేలకస్సపస్స వసనట్ఠానం గన్త్వా వసనత్థాయ అగ్యాగారం పవిసిత్వా తత్థ గతనాగదమనాదీహి అడ్ఢుడ్ఢసహస్సేహి పాటిహారియేహి ఉరువేలకస్సపం సపరివారం వినేత్వా పబ్బాజేసి. తస్స పబ్బజ్జావిధానఞ్చ ఇద్ధిపాటిహారియకరణఞ్చ సబ్బం నదీకస్సపస్స అపదానట్ఠకథాయం ఆవి భవిస్సతి. తస్స పబ్బజితభావం సుత్వా ఇతరేపి ద్వే భాతరో సపరిసా ఆగన్త్వా సత్థు సన్తికే పబ్బజింసు. సబ్బేవ తే ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా ఏహిభిక్ఖుకా అహేసుం. సత్థా తం సమణసహస్సం ఆదాయ గయాసీసం గన్త్వా పిట్ఠిపాసాణే నిసిన్నో ఆదిత్తపరియాయదేసనాయ (మహావ. ౫౪) తే సబ్బే అరహత్తే పతిట్ఠాపేసి.

౨౫౧. సో ఏవం అరహత్తం పత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినోతి**ఆదిమాహ. అనుత్తానపదమేవ వణ్ణయిస్సామ.

౨౬౮. **సో చ సబ్బం తమం హన్త్వాతి** సో ఫుస్సో భగవా రాగదోసమోహాదికిలేసన్ధకారం విద్ధంసేత్వా. **విజటేత్వా మహాజటన్తి** తణ్హామానాదీహి దియడ్ఢసహస్సేహి కిలేసగణేహి మహాబ్యాకులం జటం **విజటేత్వా** పదాలేత్వా ఫాలేత్వాతి అత్థో. **సదేవకం** దేవలోకసహితం సకలం లోకసన్నివాసం**తప్పయన్తో** సన్తప్పయన్తో పీణేన్తో **అమతం వుట్ఠిం** మహానిబ్బానవుట్ఠిధారం **వస్సతే** పగ్ఘరాపేతీతి యోజనా.

౨౮౯. **తదా హి బారాణసియన్తి** "బారస మనుస్సా"తిఆదీసు వియ బారస ద్వాదసరాసీ హుత్వా పురా, హిమవన్తతో ఇసయో చ పచ్చేకమునిసఙ్ఘాతా ఇసయో చ గన్ధమాదనతో ఆకాసేనాగన్త్వా ఏత్థ గచ్ఛన్తి ఓతరన్తి పవిసన్తీతి బారాణసీ, అథ వా సమ్మాసమ్బుద్ధసఙ్ఘాతానం అనేకసతసహస్సానం ధమ్మచక్కపవత్తనత్థాయ ఓతరట్ఠానం నగరం లిఙ్గవిపల్లాసం కత్వా ఇత్థిలిఙ్గవసేన బారాణసీతి వుచ్చతి, తిస్సం బారాణసియం.

౨౭౩. **నిక్ఖిత్తసత్థం పచ్చన్తన్తి** ఛడ్డితసత్థం పాతితఆవుధం పచ్చన్తజనపదం నిబ్బిసేవనం **కత్వా పునరుపచ్చతన్తి** పునరపి తం నగరం ఉపేచ్చ ఉపగమ్మ సమ్పత్తాతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఉరువేలకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. రాధత్థేరఅపదానవణ్ణనా

౨౯౬. నవమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో రాధత్థేరస్స అపదానం. తం సబ్బం పాఠానుసారేన నయానుచిన్తనేన విఞ్ఞూహి సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. కేవలం పుఞ్ఞనానత్తమేవాతి.

రాధత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

దసమం మోఘరాజత్థేరఅపదానం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

చతుపఞ్ఞాసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౫౫. భద్దియవగ్గో

౧. లకుణ్డకభద్దియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పఞ్చపఞ్ఞాసమవగ్గే పఠమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో లకుణ్డకభద్దియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే మహాభోగకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మం సుణన్తో నిసిన్నో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం మఞ్జుస్సరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తో బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సప్పిసక్ఖరాదిమధురరససమ్మిస్సం మహాదానం దత్వా "అహమ్పి, భన్తే, అనాగతే అయం భిక్ఖు వియ ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే మఞ్జుస్సరానం అగ్గో భవేయ్య"న్తి పణిధానం అకాసి. భగవా తస్స అనన్తరాయం దిస్వా బ్యాకరిత్వా పక్కామి.

సో యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఫుస్సభగవతో కాలే చిత్రకోకిలో హుత్వా నిబ్బత్తో రాజుయ్యానతో మధురం అమ్బఫలం తుణ్డేనాదాయ గచ్ఛన్తో సత్థారం దిస్వా పసన్నమానసో "దస్సామి బుద్ధస్సా"తి చిత్తం ఉప్పాదేసి. సత్థా తస్స చిత్తాచారం ఞత్వా పత్తం గహేత్వా నిసీది. కోకిలో దసబలస్స పత్తే అమ్బపక్కం ఠపేసి. సత్థా తస్స సోమనస్సుప్పాదనత్థం తస్స పస్సన్తస్సేవ తం పరిభుఞ్జి. అథ సో కోకిలో పసన్నమానసో తేనేవ పీతిసుఖేన సత్తాహం వీతినామేసి. తేనేవ పుఞ్ఞకమ్మేన ఉప్పన్నుప్పన్నభవే మఞ్జుస్సరో అహోసి. కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే వడ్ఢకికులే నిబ్బత్తేత్వా జేట్ఠకవడ్ఢకీ హుత్వా పాకటో అహోసి. పరినిబ్బుతే భగవతి తస్స సరీరధాతుయో నిదహితుం సత్తయోజనప్పమాణే థూపే ఆరద్ధే సో ఆహ – "యోజనావట్టం యోజనుబ్బేధం కరోమా"తి. తే సబ్బే తస్స వచనే అట్ఠంసు. ఇతి అప్పమాణస్స బుద్ధస్స ఓరప్పమాణం చేతియం కారేసి, తేన కమ్మేన నిబ్బత్తట్ఠానే అఞ్ఞేహి హీనప్పమాణో అహోసి. సో అమ్హాకం భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా అతిరస్సతాయ చ సువణ్ణపటిమా వియ సున్దరసరీరతాయ చ **లకుణ్డకభద్దియో**తి పఞ్ఞాయిత్థ. సో అపరభాగే సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా బహుస్సుతో ధమ్మకథికో హుత్వా మధురేన సరేన పరేసం ధమ్మం కథేసి.

అథేకస్మిం ఉస్సవదివసే ఏకేన బ్రాహ్మణేన సద్ధిం రథేన గచ్ఛన్తీ ఏకా గణికా థేరం దిస్వా దన్తవిదంసకం హసి. థేరో తస్సా దన్తట్ఠికే నిమిత్తం గహేత్వా ఝానం ఉప్పాదేత్వా తం పాదకం కత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అనాగామీ అహోసి, సో అభిణ్హం కాయగతాయ సతియా విహరన్తో ఏకదివసం ఆయస్మతా ధమ్మసేనాపతినా ఓవదియమానో అనుసాసియమానో అరహత్తే పతిట్ఠహి. ఏకచ్చే భిక్ఖూ చ సామణేరా చ తస్స అరహత్తప్పత్తభావం అజానన్తో కణ్ణేసు గహేత్వా కడ్ఢన్తి, సీసే బాహాయ హత్థపాదాదీసు వా గహేత్వా చాలేత్వా కీళన్తా విహేఠేసుం. అథ భగవా సుత్వా – "మా, భిక్ఖవే, మమ పుత్తం విహేఠేథా"తి ఆహ. తతో పట్ఠాయ తం "అరహా"తి జానిత్వా న విహేఠేసుం.

౧౨. సో అరహా హుత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. **మఞ్జునాభినికూజహ**న్తి మధురేన పేమనియేన సరేన అభినికూజిం సద్దం నిచ్ఛారేసిం అహన్తి అత్థో. సేసమేత్థ సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

లకుణ్డకభద్దియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. కఙ్ఖారేవతత్థేరఅపదానవణ్ణనా

౩౪. దుతియాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో కఙ్ఖారేవతత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో, తం సబ్బం పాఠానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

కఙ్ఖారేవతత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. సీవలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తతియాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో సీవలిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో హేట్ఠా వుత్తనయేన విహారం గన్త్వా పరిసాయ పరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం లాభీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా "మయాపి అనాగతే ఏవరూపేన భవితుం వట్టతీ"తి దసబలం నిమన్తేత్వా సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా, "భన్తే, ఇమినా అధికారకమ్మేన న అఞ్ఞం సమ్పత్తిం పత్థేమి, అనాగతే పన ఏకస్స బుద్ధస్స సాసనే అహమ్పి తుమ్హేహి సో ఏతదగ్గే ఠపితభిక్ఖు వియ లాభీనం అగ్గో భవేయ్య"న్తి పత్థనం అకాసి. సత్థా తస్స అనన్తరాయతం దిస్వా "అయం తే పత్థనా అనాగతే గోతమస్స బుద్ధస్స సన్తికే సమిజ్ఝిస్సతీ"తి బ్యాకరిత్వా పక్కామి. సో కులపుత్తో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరతో అవిదూరే ఏకస్మిం గామకే నిబ్బత్తి, తస్మిం సమయే బన్ధుమతీనగరవాసినో రఞ్ఞా సద్ధిం సాకచ్ఛిత్వా దసబలస్స దానం అదంసు.

ఏకదివసం సబ్బే ఏకతో హుత్వా దానం దేన్తా "కిం ను ఖో అమ్హాకం దానగ్గే నత్థీ"తి (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౦౬; థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.౬ౠ సీవలిత్థేరగాథావణ్ణనా) ఓలోకేన్తా మధుఞ్చ గుళదధిఞ్చ నాద్దసంసు. తే "యతో కుతోచి ఆహరిస్సామా"తి జనపదతో నగరపవిసనమగ్గేసు పురిసే ఠపేసుం. తదా ఏస కులపుత్తో అత్తనో గామతో గుళదధివారకం గహేత్వా "కిఞ్చిదేవ ఆహరిస్సామీ"తి నగరం గచ్ఛన్తో "ముఖం ధోవిత్వా ధోతహత్థపాదో పవిసిస్సామీ"తి ఫాసుకట్ఠానం ఓలోకేన్తో నఙ్గలసీసప్పమాణం నిమ్మక్ఖికదణ్డకమధుం దిస్వా "పుఞ్ఞేన మే ఇదం ఉప్పన్న"న్తి గహేత్వా నగరం పావిసి. నాగరేహి ఠపితపురిసో తం దిస్వా, "మారిస, కస్స ఇమం హరసీ"తి పుచ్ఛి. "న కస్సచి, సామి, విక్కాయికం మే ఇద"న్తి. "తేన హి ఇమం కహాపణం గహేత్వా ఏతం మధుఞ్చ గుళదధిఞ్చ దేహీ"తి.

సో చిన్తేసి – "ఇదం మే న బహుం అగ్ఘతి, అయఞ్చ ఏకప్పహారేనేవ బహుం దేతి, వీమంసిస్సామీ"తి. తతో నం ఆహ – "నాహం ఏకకహాపణేన దేమీ"తి. "యది ఏవం ద్వే కహాపణే గహేత్వా దేహీ"తి. "ద్వీహిపి న దేమీ"తి. ఏతేనుపాయేన వడ్ఢేత్వా యావ సహస్సం పాపుణి, సో చిన్తేసి – "అతిఅఞ్చితుం న వట్టతి, హోతు తావ ఇమినా కత్తబ్బకమ్మం పుచ్ఛిస్సామీ"తి . అథ నం ఆహ – "న ఇదం బహుఅగ్ఘనకం, త్వం పన బహుం దేసి, కేన కమ్మేన ఇదం గణ్హాసీ"తి. "ఇధ, భో, నగరవాసినో రఞ్ఞా సద్ధిం పటివిరుజ్ఝిత్వా విపస్సిసమ్మాసమ్బుద్ధస్స దానం దేన్తా ఇదం ద్వయం దానగ్గే అపస్సన్తా మం పరియేసాపేన్తి. సచే ఇదం ద్వయం న లభిస్సన్తి, నాగరానం పరాజయో భవిస్సతి. తస్మా సహస్సం దత్వా గణ్హామీ"తి. "కిం

పనేతం నాగరానం ఏవ వట్టతి, ఉదాహు అఞ్ఞేసమ్పి దాతుం వట్టతీ”తి? “యస్స కస్సచి దాతుం అవారితమేతా”న్తి. “అత్థి పన కోచి నాగరానం దానే ఏకదివసం సహస్సం దాతా”తి? “నత్థి, సమ్మా”తి. “ఇమేసం మే ద్విన్నం సహస్సగ్ఘనకభావం జానాసీ”తి? “ఆమ, జానామీ”తి. “తేన హి గచ్ఛ, నాగరానం ఆరోచేహి – ‘ఏకో పురిసో ఇమాని ద్వే మూలేన న దేతి, తుమ్హేహి సద్ధిం సహత్థేనేవ దాతుకామో, తుమ్హే ఇమేసం ద్విన్నం కారణా నిబ్బితక్కా హోథా”తి. “త్వం ఇమస్మిం దానే జేట్ఠకభాగస్స కాయసక్ఖీ హోహీ”తి వత్వా గతో. సో పన కులపుత్తో గామతో పరిబ్బయత్థం గహితకహాపణేన పఞ్చకటుకం గహేత్వా చుణ్ణం కత్వా దధితో కఞ్జియం వాహేత్వా తత్థ మధుపటలం పీళేత్వా పఞ్చకటుకచుణ్ణేన యోజేత్వా పదుమినిపత్తే పక్ఖిపిత్వా తం సంవిదహిత్వా ఆదాయ దసబలస్స అవిదూరే నిసీది. మహాజనేహి ఆహరియమానస్స సక్కారస్స అన్తరే అత్తనో పత్తవారం ఓలోకేన్తో ఓకాసం ఞత్వా సత్థు సన్తికం గన్త్వా, “భన్తే, అయం మే దుగ్గతసక్కారో, ఇమం మే అనుకమ్పం పటిచ్చ పటిగ్గణ్హథా”తి. సత్థా తస్సానుకమ్పం పటిచ్చ చతుమహారాజేహి దత్తియేన సేలమయపత్తేన తం పటిగ్గహేత్వా యథా అట్ఠసట్ఠియా భిక్ఖుసతసహస్సస్స దియ్యమానం న ఖీయతి, ఏవం అధిట్ఠాసి.

సో కులపుత్తో నిట్ఠితభత్తకిచ్చం భగవన్తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో ఆహ – “దిట్ఠో మే, భన్తే భగవా, అజ్జ బన్ధుమతీనగరవాసీహి తుమ్హాకం సక్కారో ఆహరియమానో, అహమ్పి ఇమస్స నిస్సన్దేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తభవే లాభగ్గయసగ్గప్పత్తో భవేయ్య”న్తి. సత్థా “ఏవం హోతు కులపుత్తా”తి వత్వా తస్స చ నగరవాసీనఞ్చ భత్తానుమోదనం కత్వా పక్కామి. సో కులపుత్తో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సుప్పవాసాయ రాజధీతుయా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హి. తస్స పటిసన్ధిగ్గహణకాలతో పట్ఠాయ సాయం పాతఞ్చ పఞ్చపణ్ణాకారసతాని సుప్పవాసాయ ఉపనీయన్తి. అథస్స సా పుఞ్ఞవీమంసనత్థం హత్థేన బీజపచ్ఛిం ఫుసాపేన్తీ అట్ఠాసి. ఏకేకబీజతో సలాకసతం సలాకసహస్సమ్పి నిగ్గచ్ఛతి, ఏకేకకరీసఖేత్తతో పణ్ణాసమ్పి సట్ఠిపి సకటపమాణాని ఉప్పజ్జన్తి. కోట్ఠపూరణకాలేపిస్సా కోట్ఠద్వారం హత్థేన ఫుసన్తియా రాజధీతాయ పుఞ్ఞేన గణ్హన్తానం గహితగహితం పున పూరతి. పరిపుణ్ణభత్తకుమ్భితోపి “రాజధీతాయ పుఞ్ఞ”న్తి వత్వా యస్స కస్సచి దేన్తా నం యావ న ఉక్కడ్ఢన్తి, న తావ భత్తం ఖీయతి. దారకే కుచ్ఛిగతేయేవ సత్త వస్సాని అతిక్కమింసు.

గబ్భే పన పరిపక్కే సత్తాహం మహాదుక్ఖం అనుభోసి. సా సామికం ఆమన్తేత్వా – “పురే మరణా జీవమానా దానం దస్సామీ”తి సత్థు సన్తికం పేసేసి – “గచ్ఛ, సామి, ఇమం పవత్తిం సత్థు ఆరోచేత్వా సత్థారం నిమన్తేహి, యఞ్చ సత్థా వదతి, తం సాధుకం ఉపలక్ఖేత్వా ఆగన్త్వా మయ్హం కథేహీ”తి. సో గన్త్వా తస్సా సాసనం సత్థు ఆరోచేసి – “సత్థు భన్తే, కోళియధీతా పాదే వన్దతీ”తి. సత్థా తస్సా అనుకమ్పం పటిచ్చ – “సుఖినీ హోతు సుప్పవాసా కోళియధీతా అరోగా, అరోగం పుత్తం విజాయతూ”తి ఆహ. సో తం సుత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా అత్తనో గామాభిముఖో పాయాసి. తస్స పురే ఆగమనాయేవ సుప్పవాసాయ కుచ్ఛితో ధమ్మకరణతో ఉదకం వియ గబ్భో నిక్ఖమి, పరివారేత్వా నిసిన్నజనో అస్సుముఖో రోదితుం ఆరద్ధో హట్ఠతుట్ఠోవ తస్సా సామికస్స తుట్ఠిసాసనం ఆరోచేతుం అగమాసి. సో తేసం ఇఙ్గితం దిస్వా – “దసబలేన కథితకథా నిప్ఫన్నా భవిస్సతి మఞ్ఞే”తి చిన్తేసి. సో ఆగన్త్వా సత్థు కథం రాజధీతాయ కథేసి. రాజధీతా తయా నిమన్తితం జీవభత్తమేవ మఙ్గలభత్తం భవిస్సతి, గచ్ఛ సత్తాహం దసబలం నిమన్తేహీతి. సో తథా అకాసి. సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తయింసు. సో దారకో ఞాతీనం సన్తత్తచిత్తం నిబ్బాపేన్తో సీతలభావం కురుమానో జాతోతి, **సీవలి**త్వేవ నామం కరింసు. సో సత్త వస్సాని గబ్భే వసితత్తా జాతకాలతో పట్ఠాయ సబ్బకమ్మక్ఖమో అహోసి. ధమ్మసేనాపతి సారిపుత్తత్థేరో సత్తమే దివసే తేన సద్ధిం కథాసల్లాపమకాసి. సత్థాపి ఇమం గాథం అభాసి –

“యోమం పలిపథం దుగ్గం, సంసారం మోహమచ్చగా;
తిణ్ణో పారఙ్గతో ఝాయీ, అనేజో అకథంకథీ;
అనుపాదాయ నిబ్బుతో, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణ”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౪౧౪; సు॰ ని॰ ౬౪౩);

అథ నం థేరో ఏవమాహ – “కిం పన తయా ఏవరూపం దుక్ఖం అనుభవిత్వా పబ్బజితుం న వట్టతీ”తి? “లభన్తో పబ్బజేయ్యం, భన్తే”తి. సుప్పవాసా తం థేరేన సద్ధిం కథేన్తం దిస్వా – “కిం ను ఖో మే పుత్తో ధమ్మసేనాపతినా కథేతీ”తి థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛి – “మయ్హం పుత్తో తుమ్హేహి సద్ధిం కిం కథేతి, భన్తే”తి? అత్తనా అనుభుత్తగబ్భవాసదుక్ఖం కథేత్వా – “తుమ్హేహి అనుఞ్ఞాతో పబ్బజిస్సామీ”తి వదతీతి. “సాధు భన్తే, పబ్బాజేథ న”న్తి. థేరో తం విహారం నేత్వా తచపఞ్చకకమ్మట్ఠానం దత్వా పబ్బాజేన్తో, “సీవలి , తుయ్హం అఞ్ఞేన ఓవాదేన కమ్మం నత్థి, తయా సత్త వస్సాని అనుభుత్తదుక్ఖమేవ పచ్చవేక్ఖాహీ”తి. “భన్తే, పబ్బజ్జాయేవ తుమ్హాకం భారో, యం పన మయా సక్కా కాతుం, తమహం జానిస్సామీ”తి. సో పన పఠమకేసవట్టియా ఓరోపితక్ఖణేయేవ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి, దుతియాయ ఓరోపితక్ఖణే సకదాగామిఫలే, తతియాయ అనాగామిఫలే పతిట్ఠాసి. సబ్బేసంయేవ కేసానం ఓరోపనఞ్చ అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియా చ అపురే అపచ్ఛా అహోసి.

అథ భిక్ఖుసఙ్ఘే కథా ఉదపాది – “అహో ఏవం పుఞ్ఞవాపి థేరో సత్తమాసాధికాని సత్త సంవచ్ఛరాని మాతుగబ్భే వసిత్వా సత్త దివసాని మూళ్హగబ్భే వసీ”తి. సత్థా ఆగన్త్వా – “కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా”తి పుచ్ఛిత్వా – “ఇమాయ నామా”తి వుత్తే – “న, భిక్ఖవే, ఇమినా కులపుత్తేన ఇమాయ జాతియా కతకమ్మ”న్తి వత్వా అతీతం ఆహరిత్వా అతీతే, భిక్ఖవే, బుద్ధుప్పాదతో పురేతరమేవ ఏస కులపుత్తో బారాణసియం రాజకులే నిబ్బత్తో, పితు అచ్చయేన రజ్జే పతిట్ఠాయ విభవసమ్పన్నో పాకటో అహోసి. తదా ఏకో పచ్చన్తరాజా “రజ్జం గణ్హిస్సామీ”తి ఆగన్త్వా నగరం ఉపరున్ధిత్వా ఖన్ధావారం కారేత్వా విహాసి. అథ రాజా మాతుయా సద్ధిం సమానచ్ఛన్దో హుత్వా సత్తాహం ఖన్ధావారనగరే చతూసు దిసాసు ద్వారం పిధాపేసి, నిక్ఖమన్తానం పవిసన్తానఞ్చ ద్వారమూళ్హం అహోసి. అథ మిగదాయవిహారే పచ్చేకబుద్ధా ఉగ్ఘోసేసుం. రాజా సుత్వా ద్వారం వివరాపేసీతి. పచ్చన్తరాజాపి పలాయి. సో తేన కమ్మవిపాకేన నరకాదీసు దుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజకులే నిబ్బత్తోపి మాతుయా సద్ధిం ఇమం ఏవరూపం దుక్ఖమనుభవి. తస్స పన పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చత్తారో పచ్చయా యదిచ్ఛకం ఉప్పజ్జన్తి. ఏవం ఏత్థ వత్థు సముట్ఠితం.

అపరభాగే సత్థా సావత్థిం అగమాసి. థేరో భగవన్తం అభివాదేత్వా, “భన్తే, మయ్హం పుఞ్ఞబలం వీమంసిస్సామి, పఞ్చభిక్ఖుసతాని దేథా”తి. “గణ్హ, సీవలీ”తి. సో పఞ్చసతే భిక్ఖూ గహేత్వా హిమవన్తాభిముఖం గచ్ఛన్తో అటవిమగ్గం గచ్ఛతి. తస్స పఠమం దిట్ఠనిగ్రోధే అధివత్థా దేవతా సత్త దివసాని దానం అదాసి. ఇతి సో –

“నిగ్రోధం పఠమం పస్సి, దుతియం పణ్డవపబ్బతం;
తతియం అచిరవతియం, చతుత్థం వరసాగరం.

“పఞ్చమం హిమవన్తం సో, ఛట్ఠం ఛద్దన్తుపాగమి;
సత్తమం గన్ధమాదనం, అట్ఠమం అథ రేవత”న్తి. (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౦౬; థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.౫౯
సీవలిత్థేరగాథావణ్ణనా) –

సబ్బట్ఠానేసు సత్త సత్త దివసానేవ దానం అదంసు. గన్ధమాదనపబ్బతే పన నాగదత్తదేవరాజా సత్తసు దివసేసు ఏకదివసం ఖీరపిణ్డపాతం అదాసి, ఏకదివసం సప్పిపిణ్డపాతం అదాసి. అథ నం భిక్ఖుసఙ్ఘో ఆహ – "ఆవుసో, ఇమస్స దేవరఞ్ఞో నేవ ధేనుయో దుయ్హమానా పఞ్ఞాయన్తి, న దధినిమ్మథనం, కుతో తే, దేవరాజ, ఇదం ఉప్పజ్జతీ"తి? "భన్తే, కస్సపదసబలస్స కాలే ఖీరసలాకభత్తదానస్సేతం ఫల"న్తి దేవరాజా ఆహ.

అపరభాగే సత్థా ఖదిరవనియరేవతత్థేరస్స పచ్చుగ్గమనం అకాసి. కథం? అథాయస్మా సారిపుత్తో సత్థారం ఆహ – "భన్తే, మయ్హం కిర కనిట్ఠభాతా రేవతో పబ్బజితో, సో అభిరమేయ్య వా న వా, గన్త్వా నం పస్సిస్సామీ"తి. భగవా రేవతస్స ఆరద్ధవిపస్సకభావం ఞత్వా ద్వే వారే పటిక్ఖిపిత్వా తతియవారే యాచితో అరహత్తప్పత్తభావం ఞత్వా – సారిపుత్త, అహమ్పి గమిస్సామి భిక్ఖూనం ఆరోచేహీతి. థేరో భిక్ఖూ సన్నిపాతాపేత్వా – "ఆవుసో, సత్థా చారికం చరితుకామో, గన్తుకామా ఆగచ్ఛన్తూ"తి సబ్బేసంయేవ ఆరోచేసి. దసబలస్స చారికత్థాయ గమనకాలే ఓహియ్యమానకభిక్ఖూ నామ అప్పకా హోన్తి, "సత్థు సువణ్ణవణ్ణం సరీరం పస్సిస్సామ, మధురధమ్మకథం వా సుణిస్సామా"తి యేభుయ్యేన గన్తుకామా బహుతరావ హోన్తి. ఇతి సత్థా మహాభిక్ఖుసఙ్ఘపరివారో "రేవతం పస్సిస్సామా"తి నిక్ఖన్తో.

అథేకస్మిం పదేసే ఆనన్దత్థేరో ద్వేధాపథం పత్వా భగవన్తం పుచ్ఛి – "భన్తే, ఇమస్మిం ఠానే ద్వేధాపథో, కతరమగ్గేన భిక్ఖుసఙ్ఘో గచ్ఛతూ"తి? "కతరమగ్గో, ఆనన్ద, ఉజుకో"తి? "భన్తే, ఉజుమగ్గో తింసయోజనికో అమనుస్సపథో. పరిహారమగ్గో పన సట్ఠియోజనికో ఖేమో సుభిక్ఖో"తి. "ఆనన్ద, సీవలి, అమ్హేహి సద్ధిం ఆగతో"తి? "ఆమ, భన్తే, ఆగతో"తి. "తేన హి సఙ్ఘో ఉజుమగ్గమేవ గచ్ఛతు, సీవలిస్స పుఞ్ఞం వీమంసిస్సామా"తి. సత్థా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివారో సీవలిత్థేరస్స పుఞ్ఞవీమంసనత్థం తింసయోజనమగ్గం అభిరుహి (అం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౦౩).

మగ్గం అభిరుహనట్ఠానతో పట్ఠాయ దేవసఙ్ఘో యోజనే యోజనే ఠానే నగరం మాపేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స వసనత్థాయ విహారే పటియాదేసి. దేవపుత్తా రఞ్ఞా పేసితకమ్మకారా వియ హుత్వా యాగుఖజ్జకాదీని గహేత్వా – "కహం, అయ్యో సీవలీ"తి పుచ్ఛన్తా గచ్ఛన్తి. థేరో సక్కారసమ్మానం గాహాపేత్వా సత్థు సన్తికం గచ్ఛతి. సత్థా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పరిభుఞ్జి. ఇమినావ నియామేన సత్థా సక్కారం అనుభవన్తో దేవసికం యోజనపరమం గన్త్వా తింసయోజనికం కన్తారం అతిక్కమ్మ ఖదిరవనియరేవతత్థేరస్స వసనట్ఠానం పత్తో, థేరో సత్థు ఆగమనం ఞత్వా అత్తనో వసనట్ఠానే బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పహోనకవిహారే దసబలస్స గన్ధకుటిం రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానాని చ ఇద్ధియా మాపేత్వా తథాగతస్స పచ్చుగ్గమనం గతో. సత్థా అలఙ్కతపటియత్తేన మగ్గేన విహారం పావిసి. అథ తథాగతే గన్ధకుటిం పవిట్ఠే భిక్ఖూ వస్సగ్గేన పత్తసేనాసనాని పవిసింసు. దేవతా "అకాలో ఆహారస్సా"తి అట్ఠవిధం పానకం ఆహరింసు. సత్థా సఙ్ఘేన సద్ధిం పానకం పివి. ఇమినా నియామేనేవ తథాగతస్స సక్కారసమ్మానం అనుభవన్తస్సేవ అద్ధమాసో అతిక్కన్తో.

అథేకచ్చే ఉక్కణ్ఠితభిక్ఖూ ఏకస్మిం ఠానే నిసీదిత్వా కథం ఉప్పాదయింసు – "దసబలో 'మయ్హం అగ్గసావకస్స కనిట్ఠభాతా'తి వత్వా ఏవరూపం నవకమ్మికం భిక్ఖుం పస్సితుం ఆగతో, ఇమస్స విహారస్స సన్తికే జేతవనవిహారో వా వేళువనవిహారాదయో వా కిం కరిస్సన్తి? అయమ్పి భిక్ఖు ఏవరూపస్స నవకమ్మస్స కారకో, కిం నామ సమణధమ్మం కరిస్సతీ"తి? అథ సత్థా చిన్తేసి – "మయి ఇధ చిరం వసన్తే ఇదం ఠానం ఆకిణ్ణం భవిస్సతి, ఆరఞ్ఞకా నామ భిక్ఖూ పవివేకత్థికా హోన్తి, రేవతస్స ఫాసువిహారో న భవిస్సతీ"తి. తతో థేరస్స దివాట్ఠానం గతో. థేరోపి ఏకకోవ చఙ్కమనకోటియం ఆలమ్బనఫలకం నిస్సాయ పాసాణఫలకే నిసిన్నో సత్థారం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా పచ్చుగ్గన్త్వా వన్ది.

అథ నం సత్థా పుచ్ఛి – “రేవత, ఇదం వాళమిగట్ఠానం, చణ్డానం హత్థిఅస్సాదీనం సద్దం సుత్వా కిం కరోసీ”తి? “తేసం మే, భన్తే, సద్దం సుణతో అరఞ్ఞపీతి నామ ఉప్పన్నా”తి. సత్థా ఇమస్మిం ఠానే రేవతత్థేరస్స పఞ్చహి గాథాసతేహి అరఞ్ఞానిసంసం నామ కథేత్వా పునదివసే అవిదూరట్ఠానే పిణ్డాయ చరిత్వా రేవతత్థేరం ఆమన్తేత్వా యేహి భిక్ఖూహి థేరస్స అవణ్ణో కథితో, తేసం కత్తరయట్ఠిఉపాహనతేలనాళిఛత్తానం పముస్సనభావమకాసి. తే అత్తనో పరిక్ఖారత్థాయ నివత్తా ఆగతమగ్గేనేవ గచ్ఛన్తాపి తం ఠానం సల్లక్ఖేతుం న సక్కోన్తి. పఠమఞ్హి తే అలఙ్కతపటియత్తేన మగ్గేన గన్త్వా, తందివసం పన విసమమగ్గేన గచ్ఛన్తా తస్మిం తస్మిం ఠానే ఉక్కుటికం నిసీదన్తా జణ్ణుకేహి గచ్ఛన్తి. తే గుమ్బే చ గచ్ఛే చ కణ్డకే చ మద్దన్తా అత్తనా వసితసభాగట్ఠానం గన్త్వా తస్మిం తస్మిం ఖదిరఖాణుకే లగ్గితం అత్తనో ఛత్తం సఞ్జానన్తి, ఉపాహనం కత్తరయట్ఠిం తేలనాళిఞ్చ సఞ్జానన్తి. తే తస్మిం సమయే “ఇద్ధిమా అయం భిక్ఖూ”తి ఞత్వా అత్తనో పరిక్ఖారమాదాయ “దసబలస్స పటియత్తసక్కారో నామ ఏవరూపో హోతీ”తి వదన్తా అగమంసు.

పురతో ఆగతే భిక్ఖూ, విసాఖా ఉపాసికా, అత్తనో గేహే నిసిన్నకాలే పుచ్ఛి – “మనాపం ను ఖో, భన్తే, రేవతస్స వసనట్ఠాన”న్తి? “మనాపం, ఉపాసికే, నన్దవనచిత్తలతావనపటిభాగం తం సేనాసన”న్తి. అథ తేసం పచ్ఛతో ఆగతే భిక్ఖూ పుచ్ఛి – “మనాపం, అయ్యా, రేవతస్స వసనట్ఠాన”న్తి? “మా పుచ్ఛ, ఉపాసికే, కథేతుం అయుత్తట్ఠానం, ఏతం ఉజ్జఙ్గలసక్ఖరపాసాణవిసమఖదిరవనం ఏవ, తత్థ సో భిక్ఖు వసతీ”తి.

విసాఖా పురిమానం పచ్ఛిమానఞ్చ భిక్ఖూనం కథం సుత్వా, “కేసం ను ఖో కథా సచ్చా”తి పచ్ఛాభత్తం గన్ధమాలం ఆదాయ దసబలస్స ఉపట్ఠానం గన్త్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా సత్థారం పుచ్ఛి – “భన్తే, రేవతత్థేరస్స వసనట్ఠానం ఏకచ్చే అయ్యా వణ్ణేన్తి, ఏకచ్చే నిన్దన్తి, కిమేతం, భన్తే”తి? “విసాఖే, రమణియం వా హోతు మా వా, యస్మిం ఠానే అరియానం చిత్తం రమతి, తదేవ ఠానం రమణియం నామా”తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

“గామే వా యది వారఞ్ఞే, నిన్నే వా యది వా థలే;

యత్థ అరహన్తో విహరన్తి, తం భూమిరామణేయ్యక”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౯౮; థేరగా॰ ౯౯౧; సం॰ ని॰ ౧.౨౬౧);

అపరభాగే భగవా అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో థేరం “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం లాభీనం యదిదం, సీవలీ”తి (అ॰ ని॰ ౧.౧౯౮, ౨౦౪) ఏతదగ్గే ఠపేసి.

౨౪. అథాయస్మా సీవలిత్థేరో అరహత్తం పత్వా పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. అనుత్తానత్థపదవణ్ణనమేవ కరిస్సామ.

౨౫. **సీలం తస్స అసఙ్ఖేయ్య**న్తి తస్స పదుముత్తరస్స భగవతో సీలం అసఙ్ఖేయ్యం.

“నవ కోటిసహస్సాని, అసీతిసతకోటియో;
పఞ్ఞాససతసహస్సాని, ఛత్తింసా చ పునాపరే.

“ఏతే సంవరవినయా, సమ్బుద్ధేన పకాసితా;

పేయ్యాలముఖేన నిద్దిట్ఠా, సిక్ఖావినయసంవరే”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౨౦; పటి॰ మ॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౩౭) –

ఏవం వుత్తసిక్ఖాపదాని భిక్ఖూనం సావకపఞ్ఞత్తివసేన వుత్తాని. భగవతో పన సీలం **అసఙ్ఖేయ్యమేవ** సంఖాతుం గణేతుం అసక్కుణేయ్యన్తి అత్థో. **సమాధివజిరూపమో** యథా వజిరం ఇన్దనీలమణివేళురియమణిఫలికమసారగల్లాదీని రతనాని విజ్ఝతి ఛిద్దావఛిద్దం కరోతి, ఏవమేవ పదుముత్తరస్స భగవతో లోకుత్తరమగ్గసమాధి పటిపక్ఖపచ్చనీకధమ్మే విజ్ఝతి భిన్దతి సముచ్ఛిన్దతీతి అత్థో. **అసఙ్ఖేయ్యం ఞాణవరం** తస్స బుద్ధస్స చత్తారి సచ్చాని సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మే సఙ్ఖతాసఙ్ఖతధమ్మే చ జానితుం పటివిజ్ఝితుం సమత్థం సయమ్భూఞాణసబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణాదిఞాణసమూహం **అసఙ్ఖేయ్యం,** అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నాదిభేదేన సంఖావిరహితన్తి అత్థో. **విముత్తి చ అనోపమాతి** సంకిలేసేహి విముత్తత్తా సోతాపత్తిఫలాదికా చతస్సో విముత్తియో అనుపమా ఉపమారహితా "ఇమా వియ భూతా"తి ఉపమేతుం న సక్కాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

సీవలిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. వఙ్గీసత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చతుత్థాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినోతి**ఆదికం ఆయస్మతో వఙ్గీసత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే మహాభోగకులే నిబ్బత్తో వుద్ధిప్పత్తో ధమ్మం సోతుం గచ్ఛన్తేహి నగరవాసీహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా ధమ్మం సుణన్తో సత్థారం ఏకభిక్ఖుం పటిభానవన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సత్థు అధికారకమ్మం కత్వా – "అహమ్పి అనాగతే పటిభానవన్తానం అగ్గో భవేయ్య"న్తి పత్థనం కత్వా సత్థారా బ్యాకతో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు ఉభయసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా మాతు పరిబ్బాజికాభావేన అపరభాగే పరిబ్బాజకోతి పాకటో **వఙ్గీసోతి** చ లద్ధనామో తయో వేదే ఉగ్గణ్హిత్వా తతో ఆచరియం ఆరాధేత్వా ఛవసీసజాననమన్తం నామ సిక్ఖిత్వా ఛవసీసం నఖేన ఆకోటేత్వా – "అయం సత్తో అసుకయోనియం నిబ్బత్తో"తి జానాతి.

బ్రాహ్మణా "అయం అమ్హాకం జీవికాయ మగ్గో"తి వఙ్గీసం గహేత్వా గామనిగమరాజధానియో విచరింసు. వఙ్గీసో తివస్సమత్థకే మతానమ్పి సీసం ఆహరాపేత్వా నఖేన ఆకోటేత్వా – "అయం సత్తో అసుకయోనియం నిబ్బత్తో"తి వత్వా మహాజనస్స కఙ్ఖాచ్ఛేదనత్థం తే తే జనే ఆవాహేత్వా అత్తనో అత్తనో గతిం కథాపేతి. తేన తస్మిం మహాజనో అభిప్పసీదతి. సో తం నిస్సాయ మహాజనస్స హత్థతో సతమ్పి సహస్సమ్పి లభతి. బ్రాహ్మణా వఙ్గీసం ఆదాయ యథారుచి విచరింసు. వఙ్గీసో సత్థు గుణే సుత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమితుకామో అహోసి. బ్రాహ్మణా "సమణో గోతమో మాయాయ తం ఆవట్టేస్సతీ"తి పటిక్ఖిపింసు.

వఙ్గీసో తేసం వచనం అనాదియిత్వా, సత్థు సన్తికం గన్త్వా, పటిసన్థారం కత్వా, ఏకమన్తం నిసీది. సత్థా తం పుచ్ఛి – "వఙ్గీస, కిఞ్చి సిప్పం జానాసీ"తి? "ఆమ, భో గోతమ, ఛవసీసమన్తం నామేకం జానామి, తేన తివస్సమత్థకే మతానమ్పి సీసం నఖేన ఆకోటేత్వా నిబ్బత్తట్ఠానం జానామీ"తి. అథ సత్థా తస్స ఏకం నిరయే నిబ్బత్తస్స సీసం, ఏకం మనుస్సేసు, ఏకం దేవేసు, ఏకం పరినిబ్బుతస్స సీసం ఆహరాపేత్వా దస్సేసి. సో పఠమసీసం ఆకోటేత్వా, "భో గోతమ, అయం సత్తో నిరయే నిబ్బత్తో"తి ఆహ. సాధు వఙ్గీస, సుట్ఠు తయా దిట్ఠం, "అయం సత్తో కుహిం నిబ్బత్తో"తి పుచ్ఛి. "మనుస్సలోకే"తి. "అయం కుహి"న్తి? "దేవలోకే"తి. తిణ్ణన్నమ్పి నిబ్బత్తట్ఠానం కథేసి. పరినిబ్బుతస్స పన సీసం నఖేన ఆకోటేన్తో నేవ అన్తం న కోటిం

పస్సి. అథ నం సత్థా “న సక్కోసి, వఙ్గీసా”తి పుచ్ఛి. “పస్సథ, భో గోతమ, ఉపపరిక్ఖామి తావాతి పునప్పునం పరివత్తేత్వాపి బాహిరకమన్తేన ఖీణాసవస్స సీసం జానితుం న సక్కోతి. అథస్స మత్థకతో సేదో ముచ్చి. సో లజ్జిత్వా తుణ్హీ అహోసి”. అథ నం సత్థా “కిలమసి, వఙ్గీసా”తి ఆహ. “ఆమ, భో గోతమ, ఇమస్స నిబ్బత్తట్ఠానం జానితుం న సక్కోమి. సచే తుమ్హే జానాథ, కథేథా”తి. “వఙ్గీస, అహం ఏతమ్పి జానామి, ఇతో ఉత్తరిపి జానామీ”తి వత్వా –

“చుతిం యో వేది సత్తానం, ఉపపత్తిఞ్చ సబ్బసో;
అసత్తం సుగతం బుద్ధం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

“యస్స గతిం న జానన్తి, దేవా గన్ధబ్బమానుసా;
ఖీణాసవం అరహన్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణ”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౪౧౯-౪౨౦; సు॰ ని॰ ౬౪౮-౬౪౯) –

ఇమా ద్వే గాథాయో అభాసి. సో తేన హి, భో గోతమ, తం విజ్జం మే దేథాతి అపచితిం దస్సేత్వా సత్థు సన్తికే నిసీది. సత్థా “అమ్హేహి సమానలిఙ్గస్స దేమా”తి ఆహ. వఙ్గీసో “యం కిఞ్చి కత్వా మయా ఇమం మన్తం గహేతుం వట్టతీ”తి బ్రాహ్మణే ఉపగన్త్వా ఆహ – “తుమ్హే మయి పబ్బజన్తే మా చిన్తయిత్థ, అహం మన్తం ఉగ్గణ్హిత్వా సకలజమ్బుదీపే జేట్ఠకో భవిస్సామి, తుమ్హాకమ్పి తేన భద్దమేవ భవిస్సతీ”తి సో మన్తత్థాయ సత్థు సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా పబ్బజ్జం యాచి. తదా చ థేరో నిగ్రోధకప్పో భగవతో సన్తికే ఠితో హోతి, తం భగవా ఆణాపేసి – “నిగ్రోధకప్ప, ఇమం పబ్బాజేహీ”తి. థేరో సత్థు ఆణాయ తం పబ్బాజేత్వా “మన్తపరివారం తావ ఉగ్గణ్హాహీ”తి ద్వత్తింసాకారకమ్మట్ఠానం విపస్సనాకమ్మట్ఠానఞ్చ ఆచిక్ఖి. సో ద్వత్తింసాకారకమ్మట్ఠానం సజ్ఝాయన్తోవ విపస్సనాయ కమ్మట్ఠానం పట్ఠపేసి. బ్రాహ్మణా తం ఉపసఙ్కమిత్వా – “కిం, భో వఙ్గీస, సమణస్స గోతమస్స సన్తికే సిప్పం ఉగ్గహిత”న్తి పుచ్ఛింసు. “ఆమ సిక్ఖితం”. “తేన హి ఏహి గమిస్సామా”తి. “కిం సిప్పసిక్ఖనేన, గచ్ఛథ తుమ్హే న మయ్హం తుమ్హేహి కత్తబ్బకిచ్చ”న్తి. బ్రాహ్మణా “త్వమ్పి దాని సమణస్స గోతమస్స వసం ఆపన్నో, మాయాయ ఆవట్టితో, కిం మయం తవ సన్తికే కరిస్సామా”తి ఆగతమగ్గేనేవ పక్కమింసు. వఙ్గీసో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం సచ్ఛాకాసి.

౯౬. ఏవం థేరో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. అనుత్తానత్థమేవ వణ్ణయిస్సామ.

౯౯. **పభాహి అనురఞ్జన్తో**తి సో పదుముత్తరో భగవా నీలపీతాదిఛబ్బణ్ణపభాహి రంసీహి అనురఞ్జన్తో జలన్తో సోభయమానో విజ్జోతమానోతి అత్థో. **వేనేయ్యపదుమాని సో**తి పదుముత్తరసూరియో అత్తనో వచనసఙ్ఖాతేన సూరియరంసియా వేనేయ్యజనసఙ్ఖాతపదుమాని విసేసేన బోధేన్తో పబోధేన్తో అరహత్తమగ్గాధిగమేన ఫుల్లితాని కరోతీతి అత్థో.

౧౦౦. **వేసారజ్జేహి సమ్పన్నో**తి –

“అన్తరాయే చ నియ్యానే, బుద్ధత్తే ఆసవక్ఖయే;
ఏతేసు చతుట్ఠానేసు, బుద్ధో సుట్ఠు విసారదో”తి. –

ఏవం వుత్తచతువేసారజ్జఞాణేహి సమ్పన్నో సమఙ్గీభూతో సమన్నాగతోతి అత్థో.

౧౦౨. వాగీసో వాదిసూదనోతి వాదీనం పణ్డితజనానం ఈసో పధానో “వాదీసో”తి వత్తబ్బే ద-కారస్స గ-కారం కత్వా ఏవం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. సకత్థపరత్థవాదం సూదతి పగ్ఘరాపేతి పాకటం కరోతీతి వాదిసూదనో.

౧౧౦. మారమసనాతి ఖన్ధమారాదయో పఞ్చమారే మసతి పరామసతి విద్ధంసేతీతి మారమసనో. **దిట్ఠిసూదనా**తి వోహారపరమత్థసఙ్ఖాతం దిట్ఠిదస్సనం సూదతి పగ్ఘరం దీపేతీతి దిట్ఠిసూదనో.

౧౧౧. విస్సామభూమి సన్తానన్తి సకలసంసారసాగరే సన్తానం కిలమన్తానం సోతాపత్తిమగ్గాదిఅధిగమాపనేన విస్సమభూమి విస్సమట్ఠానం వూపసమనట్ఠానన్తి అత్థో.

౧౩౨. తతోహం విహతారమ్భోతి తతో పచ్చేకబుద్ధస్స సరీరదస్సనేన అహం విహతారమ్భో వినట్ఠసారమ్భో, వినట్ఠమానో నిమ్మదో హుత్వా పబ్బజ్జం సం సుట్ఠు యాచిం సంయాచిం ఆరోచేసిన్తి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వఙ్గీసత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. నన్దకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

పఞ్చమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో నన్దకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారోతిఆది సబ్బం పాఠానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

నన్దకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. కాళుదాయిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఛట్ఠాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో కాళుదాయిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుణన్తో సత్థారం ఏకం భిక్ఖుం కులప్పసాదకానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా తజ్జం అభినీహారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి. సత్థాపి బ్యాకాసి. సో యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో అమ్హాకం బోధిసత్తస్స మాతుకుచ్ఛియం పటిసన్ధిగ్గహణదివసే దేవలోకతో చవిత్వా కపిలవత్థుస్మింయేవ అమచ్చకులే పటిసన్ధిం గణ్హి. బోధిసత్తేన సహ ఏకదివసేయేవ జాతో, తందివసంయేవ నం దుకూలచుమ్బటకేన నిపజ్జాపేత్వా బోధిసత్తస్స ఉపట్ఠానం నయింసు. బోధిసత్తేన హి సద్ధిం బోధిరుక్ఖో, రాహులమాతా, చత్తారో నిధీ , ఆరోహనియహత్థీ, కణ్డకో, ఛన్నో, కాళుదాయీతి ఇమే సత్త ఏకదివసే జాతత్తా సహజాతా నామ అహేసుం. అథస్స నామగ్గహణదివసే సకలనగరస్స ఉదగ్గచిత్తదివసే జాతత్తా **ఉదాయీ**త్వేవ నామం కరింసు. థోకం కాళధాతుకత్తా పన కాళుదాయీతి పఞ్ఞాయిత్థ. సో బోధిసత్తేన సద్ధిం కుమారకీళం కీళన్తో వుద్ధిం అగమాసి.

అపరభాగే లోకనాథే మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా అనుక్కమేన సబ్బఞ్ఞుతం పత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే రాజగహం ఉపనిస్సాయ వేళువనే విహరన్తే సుద్ధోదనమహారాజా తం పవత్తిం సుత్వా పురిససహస్సపరివారం ఏకం అమచ్చం “పుత్తం మే ఇధానేహీ”తి పేసేసి. సో సత్థు ధమ్మదేసనావేలాయం సత్థు సన్తికం గన్త్వా పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుత్వా

సపరివారో అరహత్తం పాపుణి. అథ నే సత్థా “ఏథ, భిక్ఖవో”తి హత్థం పసారేసి. సబ్బే తంఖణంయేవ ఇద్ధిమయపత్తచీవరధరా వస్ససట్ఠికత్థేరా వియ అహేసుం. అరహత్తప్పత్తితో పట్ఠాయ అరియా నామ మజ్ఝత్తావ హోన్తి, తస్మా రఞ్ఞా పేసితసాసనం దసబలస్స నారోచేసి. రాజా నేవ గతో ఆగచ్ఛతి, న సాసనం సుయ్యతీతి అపరమ్పి అమచ్చం పురిససహస్సపరివారం పేసేసి. తస్మిమ్పి తథా పటిపన్నే అపరమ్పీతి ఏతేన నయేన నవపురిససహస్సపరివారే నవ అమచ్చే పేసేసి. సబ్బే గన్త్వా అరహత్తం పత్వా తుణ్హీభూతా అహేసుం.

అథ రాజా చిన్తేసి – “ఏత్తకా జనా మయి సినేహాభావేన దసబలస్స ఇధాగమనత్థాయ న కిఞ్చి కథయింసు, అయం ఖో పన ఉదాయీ దసబలేన సమవయో సహపంసుకీళికో, మయి చ సినేహవా, ఇమం పేసేస్సామీ”తి. అథ తం పక్కోసాపేత్వా, “తాత, త్వం పురిససహస్సపరివారో గన్త్వా దసబలం ఇధానేహీ”తి వత్వా పేసేసి. సో పన గచ్ఛన్తో “సచాహం, దేవ, పబ్బజితుం లభిస్సామి, ఏవాహం భగవన్తం ఇధానేస్సామీ”తి వత్వా రఞ్ఞా “పబ్బజితోపి మమ పుత్తం దస్సేహీ”తి వుత్తో రాజగహం గన్త్వా సత్థు ధమ్మదేసనావేలాయ పరిసపరియన్తే ఠితో ధమ్మం సుత్వా సపరివారో అరహత్తం పత్వా ఏహిభిక్ఖుభావే పతిట్ఠాసి. సో అరహత్తం పత్వా – “న తావాయం దసబలస్స కులనగరం గన్తుం కాలో, వస్సన్తే పన ఉపగతే పబ్బతేసు వనసణ్డేసు హరితతిణసఞ్ఛన్నాయ భూమియా గమనకాలో భవిస్సతీ”తి గమనకాలం ఆగమేన్తో వస్సన్తే సమ్పత్తే సత్థు కులనగరం గన్తుం గమనవణ్ణం సంవణ్ణేసి. వుత్తఞ్హేతం థేరగాథాయ (థేరగా॰ ౫౨౭-౫౩౦) –

“అఙ్గారినో దాని దుమా భదన్తే, ఫలేసినో ఛదనం విప్పహాయ;
తే అచ్చిమన్తోవ పభాసయన్తి, సమయో మహావీర భాగీ రసానం.

“దుమాని ఫుల్లాని మనోరమాని, సమన్తతో సబ్బదిసా పవన్తి;
పత్తం పహాయ ఫలమాససానా, కాలో ఇతో పక్కమనాయ వీర.

“నేవాతిసీతం న పనాతిఉణ్హం, సుఖా ఉతు అద్ధనియా భదన్తే;
పస్సన్తు తం సాకియా కోళియా చ, పచ్ఛాముఖం రోహినియం తరన్తం.

“ఆసాయ కసతే ఖేత్తం, బీజం ఆసాయ వప్పతి;
ఆసాయ వాణిజా యన్తి, సముద్దం ధనహారకా;
యాయ ఆసాయ తిట్ఠామి, సా మే ఆసా సమిజ్ఝతు.

“నాతిసీతం నాతిఉణ్హం, నాతిదుబ్భిక్ఖఛాతకం;
సద్దలా హరితా భూమి, ఏస కాలో మహాముని. (అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౨౫);

“పునప్పునఞ్చేవ వపన్తి బీజం, పునప్పునం వస్సతి దేవరాజా;
పునప్పునం ఖేత్తం కసన్తి కస్సకా, పునప్పునం ధఞ్ఞముపేతి రట్ఠం.

“పునప్పునం యాచనకా చరన్తి, పునప్పునం దానపతీ దదన్తి;
పునప్పునం దానపతీ దదిత్వా, పునప్పునం సగ్గముపేన్తి ఠానం.

“వీరో హవే సత్తయుగం పునేతి; యస్మిం కులే జాయతి భూరిపఞ్ఞో;
మఞ్ఞామహం సక్కతి దేవదేవో, తయా హి జాతో ముని సచ్చనామో.

“సుద్ధోదనో నామ పితా మహేసినో, బుద్ధస్స మాతా పన మాయనామా;
యా బోధిసత్తం పరిహరియ కుచ్ఛినా, కాయస్స భేదా తిదివమ్హి మోదతి.

“సా గోతమీ కాలకతా ఇతో చుతా, దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతా;
సా మోదతి కామగుణేహి పఞ్చహి, పరివారితా దేవగణేహి తేహి.

“బుద్ధస్స పుత్తోమ్హి అసయ్హసాహినో, అఙ్గీరసస్సప్పటిమస్స తాదినో;
పితుపితా మయ్హం తువంసి సక్క, ధమ్మేన మే గోతమ అయ్యకోసీ”తి. (థేరగా॰ ౨౹౩౧-౨౹౩౬);

“అమ్బా పనసా కపిట్థా చ, పుప్ఫపల్లవలఙ్కతా;
ధువప్ఫలాని సవన్తి, ఖుద్దామధుకకూపమా;
సేవమానో ఉభో పస్సే, గన్తుకాలో మహాయస్స.

“జమ్బూ సుమధురా నీపా, మధుగణ్డిదివప్ఫలా;
తా ఉభోసు పజ్జోతన్తి, గన్తుకాలో మహాయస.

“తిణ్డుకాని పియాలాని, సోణ్ణవణ్ణా మనోరమా;
ఖుద్దకప్ఫఫలా నిచ్చం, గన్తుకాలో మహాయస.

“కదలీ పఞ్చమోచ్చి చ, సుపక్కఫలభూసితా;
ఉభోపస్సేసు లమ్బన్తి, గన్తుకాలో మహాయస.

“మధుప్ఫలధరా నిచ్చం, మోరరుక్ఖా మనోరమా;
ఖుద్దకప్ఫఫలా నిచ్చం, గన్తుకాలో మహాయస.

“హిన్తాలతాలపన్తీ చ, రజతక్ఖన్ధోవ జోతరే;
సుపక్కఫలసఞ్ఛన్నా, ఖుద్దకప్పా మధుస్సవా;
ఫలాని తాని ఖాదన్తే, గన్తుకాలో మహాయస.

“ఉదుమ్బరారుణావణ్ణా , సదాసుమధురప్ఫలా;
ఉభోపస్సేసు లమ్బన్తి, గన్తుకాలో మహాయస.

“ఇత్థమ్భూతా అనేకా తే, నానాఫలధరా దుమా;
ఉభోపస్సేసు లమ్బన్తి, గన్తుకాలో మహాయస.

“చమ్పకా సలళా నాగా, సుగన్ధా మాలుతేరితా;
సుపుప్ఫితగ్గా జోతన్తి, సుగన్ధేనాభిపూజయుం;
సాదరా వినతానేవ, గన్తుకాలో మహాయస.

“పున్నాగా గిరిపున్నాగా, పుప్ఫితా ధరణీరుహా;
సుపుప్ఫితగ్గా జోతన్తి, సుగన్ధేనాభిపూజయుం;
సాదరా వినతుగ్గగ్గా, గన్తుకాలో మహాయస.

“అసోకా కోవిళారా చ, సోమనస్సకరా వరా;
సుగన్ధా కణ్ణికా బన్ధా, రత్తవణ్ణేహి భూసితా;
సాదరా వినతుగ్గగ్గా, సమయో తే మహాయస.

“కణ్ణికారా ఫుల్లితా నిచ్చం, సోవణ్ణరంసిజోతకా;
దిబ్బగన్ధా పవాయన్తి, దిసా సబ్బాని సోభయం;
సాదరా వినతానేవ, సమయో తే మహాయస.

“సుపత్తా గన్ధసమ్పన్నా, కేతకీ ధనుకేతకీ;
సుగన్ధా సమ్పవాయన్తి, దిసా సబ్బాభిగన్ధినో;
సాదరా పూజయన్తావ, సమయో తే మహాయస.

“మల్లికా జాతిసుమనా, సుగన్ధా ఖుద్దమల్లికా;
దిసా సబ్బా పవాయన్తి, ఉభో మగ్గే పసోభయం;
సాదరా తే పలమ్బన్తి, సమయో తే మహాయస.

“సిన్ధువారా సీతగన్ధా, సుగన్ధా మాలుతేరితా;
దిసా సబ్బాభిపూజేన్తా, ఉభో మగ్గే పసోభయం;
సాదరా వినతుగ్గగ్గా, సమయో తే మహాయస.

“సీహా కేసరసీహా చ, చతుప్పదనిసేవితా;
అచ్ఛమ్భీతా సురాపానే, మిగరాజా పతాపినో.

“సీహనాదేన పూజేన్తి, సాదరా తే మిగాభిభూ;
మగ్గమ్హి ఉభతో వూళ్హా, సమయో తే మహాయస.

“బ్యగ్ఘా సిన్ధవా నకులా, సాధురూపా భయానకా;
ఆకాసే సమ్పతన్తావ, నిబ్భీతా యేన కేనచి;
తేహి తే సాదరా నతా, సమయో తే మహాయస.

“తిధా పభిన్నా ఛద్దన్తా, సురూపా సుస్సరా సుభా;
సత్తప్పతిట్ఠితఙ్గా తే, ఉభో మగ్గేసు కూజినో;
సాదరా హాసమానావ, సమయో తే మహాయస.

“మిగా వరాహా పసదా, చిత్రాసావయవా సుభా;
ఆరోహపరిణాహేన, సురూపా అఙ్గసంయుతా;
ఉభో మగ్గే గాయమానావ, సమయో తే మహాయస.

“గోకణ్ణా సరభా రురూ, ఆరోహపరిణాహినో;
సురూపా అఙ్గసమ్పన్నా, సేవమానావ అచ్ఛరుం;
సేవమానా తేహి తదా, సమయో తే మహాయస.

“దీపీ అచ్ఛా తరచ్ఛా చ, తుదరా వరుణా సదా;
తే దాని సిక్ఖితా సబ్బే, మేత్తాయ తవ తాదినో;
తే పచ్చసేవకా అద్ధా, సమయో తే మహాయస.

“ససా సిఙ్గాలా నకులా, కలన్దకాళకా బహూ;
కస్తురా సూరా గన్ధా తే, కేవలా గాయమానావ.

సమయో తే మహాయస;

“మయూరా నీలగీవా తే, సుసిఖా సుభపక్ఖికా;
సుపిఞ్ఛా తే సునాదా చ, వేళురియమణిసన్నిభా;
నాదం కరోన్తా పూజేన్తి, కాలో తే పితుదస్సనే.

“సువణ్ణచిత్రహంసా చ, జవహంసా విహాచరా;
తే సబ్బే ఆసయా ఛుద్ధా, జినదస్సనబ్యావటా;
మధురస్సరేన కూజన్తి, కాలో తే పితుదస్సనే.

“హంసా కోఞ్చా సునదా తే, చక్కవాకా నదీచరా;
బకా బలాకా రుచిరా, జలకాకా సరకుక్కుటా;
సాదరాభినాదినో ఏతే, కాలో తే పితుదస్సనే.

“చిత్రా సురూపా సుస్సరా, సాళికా సువతణ్డికా;
రుక్ఖగ్గా సమ్పతన్తా తే, ఉభో మగ్గేసు కూజినో;
తేసు తేసు నికూజన్తి, కాలో తే పితుదస్సనే.

“కోకిలా సకలా చిత్రా, సదా మఞ్జుస్సరా వరా;
విఞ్ఞాపితా తే జనతం, సద్ధిమిత్తాదికే సురా;
సరేహి పూజయన్తావ, కాలో తే పితుదస్సనే.

“భిఙ్కా కురరా సారా, పూరితా కాననే సదా;
నిన్నాదయన్తా పవనం, అఞ్ఞమఞ్ఞసమఙ్గినో;
గాయమానా సరేనేవ, కాలో తే పితుదస్సనే.

“తిత్తిరా సుసరా సారా, సుసరా వనకుక్కుటా;
మఞ్జుస్సరా రామణేయ్యా, కాలో తే పితుదస్సనే.

“సేతవాలుకసఞ్ఛన్నా, సుపతిత్థా మనోరమా;
మధురోదకసమ్పుణ్ణా, సరా జోతన్తి తే సదా;
తత్థ న్హత్వా పివిత్వా చ, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“కుమ్భీరామకరాకిణ్ణా , వలయా ముఞ్జరోహితా;
మచ్ఛకచ్ఛపబ్యావిద్ధా, సరా సీతోదకా సుభా;

తత్థ న్హత్వా పివిత్వా చ, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“నీలుప్పలసమాకిణ్ణా, తథా రత్తుప్పలేహి చ;
కుముదుప్పలసంకిణ్ణా, సరా సోభన్తినేకధా;
తత్థ సీతలకా తోయా, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“పుణ్డరీకేహి సఞ్ఛన్నా, పదుమేహి సమోహతా;
ఉభో మగ్గేసు సోభన్తి, పోక్ఖరఞ్ఞో తహిం తహిం;
తత్థోదకాని న్హాయన్తి, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“సేతపులినసంకిణ్ణా, సుపతిత్థా మనోరమా;
సీతోదకమహోఘేహి, సమ్పుణ్ణా తా నదీ సుభా;
ఉభో మగ్గేహి సన్దన్తి, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“మగ్గస్స ఉభతోపస్సే, గామనిగమసమాకులా;
సద్ధా పసన్నా జనతా, రతనత్తయమామకా;
తేసం సమ్పుణ్ణసఙ్కప్పో, సమయో తే ఞాతిదస్సనే.

“తేసు తేసు పదేసేసు, దేవా మానుస్సకా ఉభో;

గన్ధమాలాభిపూజేన్తి, సమయో తే ఞాతిదస్సనే”తి.

ఏవం థేరో సట్ఠిమత్తాహి గాథాహి సత్థు గమనవణ్ణం సంవణ్ణేసి. అథ ఖో భగవా “కాళుదాయీ మమ గమనం పత్థేతి, పూరేస్సామిస్స సఙ్కప్ప”న్తి తత్థ గమనే బహూనం విసేసాధిగమం దిస్వా వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో రాజగహతో అతురితచారికావసేన వుత్తప్పకారఫలాఫలే అనుభవన్తో ద్విపదచతుప్పదాదిసమూహానం సేవనపూజాయ పూజియమానో వుత్తప్పకారసుగన్ధపుప్ఫగన్ధేహి గన్ధియమానో గామనిగమవాసీనం సఙ్గహం కురుమానో కపిలవత్థుగామిమగ్గం పటిపజ్జి. థేరో ఇద్ధియా కపిలవత్థుం గన్త్వా రఞ్ఞో పురతో ఆకాసే ఠితో అదిట్ఠపుబ్బం వేసం దిస్వా, రఞ్ఞా – “కోసి త్వ”న్తి పుచ్ఛితో “సచే అమచ్చపుత్తం తయా భగవతో సన్తికే పేసితం న జానాసి, ఏవం జానాహీ”తి వదన్తో –

“బుద్ధస్స పుత్తోమ్హి అసయ్హసాహినో, అఙ్గీరసస్సప్పటిమస్స తాదినో;

పితుపితా మయ్హం తువంసి సక్క, ధమ్మేన మే గోతమ అయ్యకోసీ”తి. (థేరగా॰ ౫౩౬) – గాథమాహ;

తత్థ **బుద్ధస్స పుత్తోమ్హీ**తి సబ్బఞ్ఞుబుద్ధస్స ఉరే వాయామజనితాహి ధమ్మదేసనాహి జాతతాయ ఓరసపుత్తో అమ్హి. **అసయ్హసాహినో**తి అభిసమ్బోధితో పుబ్బే ఠపేత్వా మహాబోధిసత్తం అఞ్ఞేహి సహితుం అసక్కుణేయ్యత్తా అసయ్హస్స సకలబోధిసమ్భారస్స, మహాకరుణాకరస్స చ సహనతో తతో పరమ్పి అఞ్ఞేహి సహితుం అభిభవితుం అసక్కుణేయ్యత్తా అసయ్హానం పఞ్చన్నం మారానం సహనతో అభిభవనతో ఆసయానుసయచరితాధిముత్తిఆదివిభాగావబోధేన యథారహం వేనేయ్యానం దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థేహి అనుసాసనీసఙ్ఖాతస్స అఞ్ఞేహి అసయ్హస్స బుద్ధకిచ్చస్స సహనతో తత్థ వా సాధుకారీభావతో అసయ్హసాహినో. **అఙ్గీరసస్సా**తి అఙ్గీకతసీలాదిసమ్పత్తికస్స. “అఙ్గమఙ్గేహి నిచ్ఛరణకఓభాసస్సా”తి అపరే. కేచి పన “అఙ్గీరసో సిద్ధత్థోతి ఇమాని ద్వే నామాని పితరాయేవ గహితానీ”తి వదన్తి. **అప్పటిమస్సా**తి అనుపమస్స ఇట్ఠాదీసు తాదిలక్ఖణసమ్పత్తియా తాదినో. **పితుపితా మయ్హం తువంసీ**తి అరియజాతివసేన మయ్హం పితు సమ్మాసమ్బుద్ధస్స లోకవోహారవసేన త్వం పితా అసి. **సక్కా**తి వంసేన రాజానం ఆలపతి. **ధమ్మేనా**తి సభావేన అరియజాతిలోకియజాతీహి ద్విన్నం జాతీనం సభావసమోధానేన. **గోతమా**తి గోత్తేన రాజానం ఆలపతి. **అయ్యకోసీ**తి పితామహో అహోసి. ఏత్థ చ “బుద్ధస్స పుత్తోమ్హీ”తిఆదిం వదన్తో థేరో అఞ్ఞం బ్యాకాసి.

ఏవం పన అత్తానం జానాపేత్వా హట్ఠతుట్ఠేన రఞ్ఞా మహారహే పల్లఙ్కే నిసీదాపేత్వా అత్తనో పటియాదితస్స నానగ్గరసభోజనస్స పత్తం పూరేత్వా పత్తే దిన్నే గమనాకారం దస్సేసి. “కస్మా గన్తుకామత్థ, భుఞ్జథా”తి వుత్తే, సత్థు సన్తికం గన్త్వా భుఞ్జిస్సామీతి. కహం పన సత్థాతి? వీసతిసహస్సభిక్ఖుపరివారో తుమ్హాకం దస్సనత్థాయ మగ్గం పటిపన్నోతి. తుమ్హే ఇమం పిణ్డపాతం భుఞ్జథ, అఞ్ఞం భగవతో హరథ. యావ చ మమ పుత్తో ఇమం నగరం పాపుణాతి, తావస్స ఇతోయేవ పిణ్డపాతం హరథాతి. థేరో భత్తకిచ్చం కత్వా రఞ్ఞో చ పరిసాయ చ ధమ్మం దేసేత్వా సత్థు ఆగమనతో పురేతరమేవ రాజనివేసనం రతనత్తయగుణేసు అభిప్పసన్నం కరోన్తో సబ్బేసం పస్సన్తానంయేవ సత్థు ఆహరితబ్బభత్తపుణ్ణం పత్తం ఆకాసే విస్సజ్జేత్వా సయమ్పి వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా పిణ్డపాతం ఉపనేత్వా సత్థు హత్థే ఠపేసి. సత్థాపి తం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జి. ఏవం సట్ఠియోజనం మగ్గం దివసే దివసే యోజనం గచ్ఛన్తస్స భగవతో రాజగేహతో భత్తం ఆహరిత్వా అదాసి. భగవా కమేన కపిలవత్థునగరం పత్వా పునదివసే రాజవీథియం పిణ్డాయ చరతి. తం సుత్వా సుద్ధోదనమహారాజా తత్థ గన్త్వా, “మా ఏవం కత్తబ్బం మఞ్ఞి, నయిదం రాజవంసప్పవేణీ”తి. “అయం తుమ్హాకం, మహారాజ, వంసో, అయం పన అమ్హాకం పన బుద్ధవంసో”తి వత్వా –

“ఉత్తిట్ఠే నప్పమజ్జేయ్య, ధమ్మం సుచరితం చరే;
ధమ్మచారీ సుఖం సేతి, అస్మిం లోకే పరమ్హి చ.

“ధమ్మం చరే సుచరితం, న నం దుచ్చరితం చరే;
ధమ్మచారీ సుఖం సేతి, అస్మిం లోకే పరమ్హి చా”తి. (ధ. ప. ౧౬౮-౧౬౯) –

ధమ్మం దేసేసి. రాజా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. తతో రాజా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా సకమన్దిరే భోజేత్వా సమ్పవారేత్వా భోజనావసానే **ధమ్మపాల**జాతకం (జా. ౧.౧౦.౯౨ ఆదయో) సుత్వా సపరిసో అనాగామిఫలే పతిట్ఠహి. అపరభాగే సేతచ్ఛత్తస్స హేట్ఠా నిపన్నోవ అరహత్తం పత్వా పరినిబ్బాయి.

తతో భగవా రాహులమాతుయా బిమ్బాదేవియా పాసాదం గన్త్వా తస్సా ధమ్మం దేసేత్వా సోకం వినోదేత్వా **చన్దకిన్నరీ**జాతకదేసనాయ (జా. ౧.౧౪.౧౮ ఆదయో) పసాదం జనేత్వా నిగ్రోధారామం అగమాసి. అథ బిమ్బాదేవీ పుత్తం రాహులకుమారం ఆహ – “గచ్ఛ, తవ పితు సన్తకం ధనం యాచాహీ”తి. కుమారో “దాయజ్జం , మే సమణ, దేహీ”తి వత్వా భగవన్తం అనుబన్ధిత్వా, “సుఖా, తే సమణ, ఛాయా”తి వదన్తో గచ్ఛతి. తం భగవా నిగ్రోధారామం నేత్వా “లోకుత్తరదాయజ్జం గణ్హాహీ”తి వత్వా పబ్బాజేసి. అథ భగవా అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావకానం భిక్ఖూనం కులప్పసాదకానం యదిదం కాళుదాయీ”తి (అ. ని. ౧.౨౧౯, ౨౨౫) థేరం ఏతదగ్గే ఠపేసి.

౧౬౫. థేరో పత్తఏతదగ్గట్ఠానో అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిగాథాయో అభాసి. తత్థ అనుత్తానపదమేవ వణ్ణయిస్సామ.

౧౬౬. గుణాగుణవిదూతి గుణఞ్చ అగుణఞ్చ గుణాగుణం, వణ్ణావణ్ణం, కుసలాకుసలం వా తం జానాతీతి గుణాగుణవిదూ. **కతఞ్ఞూ**తి అఞ్ఞేహి కతగుణం జానాతీతి కతఞ్ఞూ, ఏకదివసమ్పి భత్తదానాదినా కతూపకారస్స రజ్జమ్పి దాతుం సమత్థత్తా కతఞ్ఞూ. **కతవేదీ**తి కతం విన్దతి అనుభవతి సమ్పటిచ్ఛతీతి కతవేదీ. **తిత్థే యోజేతి పాణినే**తి సబ్బసత్తే నిబ్బానపవేసనుపాయే కుసలపథే మగ్గే ధమ్మదేసనాయ యోజేతి సమ్పయోజేతి పతిట్ఠాపేతీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానత్థమేవ. గమనవణ్ణనగాథానమత్థో థేరగాథాయం వుత్తోయేవాతి.

కాళుదాయిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. అభయత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సత్తమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో అభయత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమజినవరేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో. సో వుద్ధిమన్వాయ వేదఙ్గపారగో సకపరసమయకుసలో ఏకదివసం సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో భగవన్తం గాథాహి థోమేసి. సో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో అపరాపరం సుగతీసుయేవం సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బిమ్బిసారరఞ్ఞో పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి, **అభయో**త్వేవస్స నామం కరింసు. సో వయప్పత్తో నిగణ్ఠేహి సద్ధిం విస్సాసికో హుత్వా చరన్తో ఏకదివసం నిగణ్ఠేన నాటపుత్తేన

సత్థు వాదారోపనత్థాయ పేసితో నిపుణపఞ్హం పుచ్ఛిత్వా నిపుణబ్యాకరణం సుత్వా పసన్నో సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానానురూపం ఞాణం పేసేత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧౯౩. సో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

అభయత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. లోమసకఙ్గియత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అట్ఠమాపదానే **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదికం ఆయస్మతో లోమసకఙ్గియత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కస్సపస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తో సద్ధో పసన్నో అహోసి. అపరో చన్దనో నామ తస్స సహాయో చాసి. తే ద్వేపి సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పసన్నమానసా పబ్బజిత్వా యావజీవం సీలం రక్ఖిత్వా సుపరిసుద్ధసీలా తతో చుతా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దిబ్బసుఖం అనుభవింసు. తేసు అయం ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సాకియకులే నిబ్బత్తిత్వా అపరో చన్దనో దేవపుత్తో హుత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. అథ సో సక్యకులప్పసాదకేన కాళుదాయినా ఆరాధితేన భగవతా సక్యరాజూనం మానమద్దనాయ కతం **వేస్సన్తరధమ్మదేసనాయం** (జా. ౨.౨౨.౧౬౫౫ ఆదయో) పోక్ఖరవస్సఇద్ధిపాటిహారియం దిస్వా పసన్నమానసో పబ్బజిత్వా మజ్ఝిమనికాయే వుత్తం **భద్దేకరత్త**సుత్తన్తదేసనం సుత్వా అరఞ్ఞవాసం వసన్తో భద్దేకరత్తసుత్తన్తదేసనానుసాసనం (మ. ని. ౩.౨౮౬ ఆదయో) సరిత్వా తదనుసారేన ఞాణం పేసేత్వా కమ్మట్ఠానం మనసి కరిత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౨౨౩. అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదిమాహ. తత్థ కప్పో తావ చతుబ్బిధో – సారకప్పో, వరకప్పో, మణ్డకప్పో, భద్దకప్పోతి. తేసు యస్మిం కప్పే ఏకో బుద్ధో ఉప్పజ్జతి, అయం **సారకప్పో** నామ. యస్మిం ద్వే వా తయో వా బుద్ధా ఉప్పజ్జన్తి, అయం **వరకప్పో** నామ. యస్మిం చత్తారో బుద్ధా ఉప్పజ్జన్తి, అయం **మణ్డకప్పో** నామ. యస్మిం పఞ్చ బుద్ధా ఉప్పజ్జన్తి, అయం **భద్దకప్పో** నామ. అఞ్ఞత్థ పన –

> “సారకప్పో మణ్డకప్పో, సారమణ్డకప్పో తథా;
> వరకప్పో భద్దకప్పో, కప్పా పఞ్చవిధా సియుం.
>
> “ఏకో ద్వే తయో చత్తారో, పఞ్చ బుద్ధా యథాక్కమం;
> ఏతేసు పఞ్చకప్పేసు, ఉప్పజ్జన్తి వినాయకా”తి. –

ఏవం పఞ్చ కప్పా వుత్తా. తేసు అయం కప్పో “కకుసన్ధో కోణాగమనో కస్సపో గోతమో మేత్తేయ్యో”తి పఞ్చబుద్ధపటిమణ్డితత్తా భద్దకప్పో నామ జాతో.

తస్మా ఇమస్మిం భద్దకప్పమ్హి కస్సపో నాయకో ఉప్పజ్జీతి సమ్బన్ధో. సేసం ఉత్తానత్థమేవాతి.

లోమసకఙ్గియత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. వనవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నవమాపదానే **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదికం ఆయస్మతో వనవచ్ఛత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కస్సపస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా సద్ధాజాతో పబ్బజిత్వా పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరిత్వా తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో, తతో చుతో అరఞ్ఞాయతనే భిక్ఖూనం సమీపే కపోతయోనియం నిబ్బత్తో. తేసు మేత్తచిత్తో ధమ్మం సుత్వా తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థుస్మిం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి. తస్స మాతుకుచ్ఛిగతకాలేయేవ మాతు దోహళో ఉదపాది వనే వసితుం వనే విజాయితుం . తతో ఇచ్ఛానురూపవసేన వనే వసన్తియా గబ్భవుట్ఠానం అహోసి. గబ్భతో నిక్ఖన్తఞ్చ నం కాసావఖణ్డేన పటిగ్గహేసుం. తదా బోధిసత్తస్స ఉప్పన్నకాలో, రాజా తం కుమారం ఆహరాపేత్వా సహేవ పోసేసి. అథ బోధిసత్తో మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిత్వా ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం కత్వా బుద్ధే జాతే సో మహాకస్సపస్స సన్తికం గన్త్వా తస్సోవాదే పసన్నో తస్స సన్తికా బుద్ధుప్పాదభావం సుత్వా సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అరహా అహోసి.

౨౩౧. సో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదిమాహ. తత్థ **బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో**తి ఏత్థ బ్రాహ్మణానం బన్ధు ఞాతకోతి బ్రాహ్మణబన్ధూతి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం "బ్రహ్మబన్ధూ"తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం. లోకత్తయబ్యాపకయసత్తా మహాయసో. సేసం సబ్బం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వనవచ్ఛత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. చూళసుగన్ధత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దసమాపదానే **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదికం ఆయస్మతో సుగన్ధత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే బారాణసియం విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సబ్బదా నమస్సమానో మహాదానం దదమానో మాసస్స సత్తక్ఖత్తుం భగవతో గన్ధకుటియా చతుజ్జాతిగన్ధేన విలిమ్పేసి. "మమ నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సరీరతో సుగన్ధగన్ధో నిబ్బత్తతూ"తి పత్థనం అకాసి. భగవా తం బ్యాకాసి. సో యావతాయుకం ఠత్వా పుఞ్ఞాని కరోన్తో తతో చుతో దేవలోకే నిబ్బత్తో కామావచరలోకం సరీరగన్ధేన సుగన్ధం కురుమానో **సుగన్ధదేవపుత్తో**తి పాకటో అహోసి. సో దేవలోకసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా తతో చుతో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మహాభోగకులే నిబ్బత్తి, తస్స మాతుకుచ్ఛిగతస్సేవ మాతుయా సరీరగన్ధేన సకలగేహం సకలనగరఞ్చ సుగన్ధేన ఏకగన్ధం అహోసి, జాతక్ఖణే సకలం సావత్థినగరం సుగన్ధకరణ్డకో వియ అహోసి, తేనస్స **సుగన్ధో**తి నామం కరింసు. సో వుద్ధిం అగమాసి. తదా సత్థా సావత్థియం పత్వా జేతవనమహావిహారం పటిగ్గహేసి, తం దిస్వా పసన్నమానసో భగవతో సన్తికే పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తస్స ఉప్పన్నదివసతో పట్ఠాయ యావ పరినిబ్బానా ఏత్థన్తరే నిపన్నట్ఠానాదీసు సుగన్ధమేవ వాయి. దేవాపి దిబ్బచుణ్ణదిబ్బగన్ధపుప్ఫాని ఓకిరన్తి.

౨౭౨. సోపి థేరో అరహత్తం పత్వా అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ, కేవలం పుఞ్ఞనానత్తం నామనానత్తఞ్చ విసేసో.

చూళసుగన్ధత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

పఞ్చపఞ్ఞాసమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

౨౬. యసవగ్గో

౧. యసత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఛప్పఞ్ఞాసమే వగ్గే పఠమాపదానే **మహాసముద్దం ఓగ్గయ్హాతి**ఆదికం ఆయస్మతో యసత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే మహానుభావో నాగరాజా హుత్వా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం అత్తనో భవనం నేత్వా మహాదానం పవత్తేసి, భగవన్తం మహగ్ఘేన తిచీవరేన అచ్ఛాదేసి, ఏకేకఞ్చ భిక్ఖుం మహగ్ఘేనేవ పచ్చేకదుస్సయుగేన సబ్బేన చ సమణపరిక్ఖారేన. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే సేట్ఠిపుత్తో హుత్వా మహాబోధిమణ్డలం సత్తహి రతనేహి పూజేసి. కస్సపస్స భగవతో కాలే సాసనే పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. ఏవం సో సుగతీసుయేవ సంసరన్తో అమ్హాకం భగవతో కాలే బారాణసియం మహావిభవస్స సేట్ఠినో పుత్తో హుత్వా సుజాతాయ భగవతో ఖీరపాయాసం దిన్నాయ సేట్ఠిధీతాయ కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి, **యసో** నామ నామేన పరమసుఖుమాలో. తస్స తయో పాసాదా హోన్తి – ఏకో హేమన్తికో, ఏకో గిమ్హికో, ఏకో వస్సికోతి. సో వస్సికే పాసాదే వస్సికే చత్తారో మాసే నిప్పురిసేహి తూరియేహి పరిచారయమానో వసతి, హేట్ఠాపాసాదం న ఓతరతి. హేమన్తికే పాసాదే చత్తారో మాసే సుఫుసితవాతపానకవాటే తత్థేవ పటివసతి. గిమ్హికే పాసాదే బహుకవాటవాతపానజాలాహి సమ్పన్నే తత్థేవ వసతి. హత్థపాదానం సుఖుమాలతాయ భూమియం నిసజ్జాదికిచ్చం నత్థి. సిమ్బలితులాదిపుణ్ణసభావే అత్థరిత్వా తత్థ ఉపధానాని కిచ్చాని కరోతి. ఏవం దేవలోకే దేవకుమారో వియ పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితస్స సమఙ్గీభూతస్స పరిచారయమానస్స పటికచ్చేవ నిద్దా ఓక్కమి, పరిజనస్సాపి నిద్దా ఓక్కమి, సబ్బరత్తియో చ తేలపదీపో ఝాయతి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో పటికచ్చేవ పబుజ్ఝిత్వా అద్దస సకం పరిజనం సుపన్తం అఞ్ఞిస్సా కచ్ఛే వీణం, అఞ్ఞిస్సా కణ్ఠే ముదిఙ్గం, అఞ్ఞిస్సా కచ్ఛే ఆళమ్బరం, అఞ్ఞం వికేసికం, విక్ఖేళికం, అఞ్ఞా విప్పలపన్తియో హత్థపత్తం సుసానం మఞ్ఞే, దిస్వానస్స ఆదీనవో పాతురహోసి, నిబ్బిదాయ చిత్తం సణ్ఠాసి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో ఉదానం ఉదానేసి – "ఉపద్దుతం వత భో, ఉపస్సట్ఠం వత భో"తి.

అథ ఖో యసో కులపుత్తో సువణ్ణపాదుకాయో ఆరోహిత్వా యేన నివేసనద్వారం తేనుపసఙ్కమి, అమనుస్సా ద్వారం వివరింసు – "మా యసస్స కులపుత్తస్స కోచి అన్తరాయమకాసి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజ్జాయా"తి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో యేన నగరద్వారం తేనుపసఙ్కమి, అమనుస్సా ద్వారం వివరింసు – "మా యసస్స కులపుత్తస్స కోచి అన్తరాయమకాసి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజ్జాయా"తి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో యేన ఇసిపతనం మిగదాయో తేనుపసఙ్కమి.

తేన ఖో పన సమయేన భగవా రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ అజ్ఝోకాసే చఙ్కమతి, అద్దసా ఖో భగవా యసం కులపుత్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం, దిస్వాన చఙ్కమా ఓరోహిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో యసో కులపుత్తో భగవతో అవిదూరే ఉదానం ఉదానేసి – "ఉపద్దుతం వత భో, ఉపస్సట్ఠం వత భో"తి. అథ ఖో భగవా యసం కులపుత్తం ఏతదవోచ – "ఇదం ఖో, యస, అనుపద్దుతం, ఇదం అనుపస్సట్ఠం, ఏహి, యస, నిసీద, ధమ్మం తే దేసేస్సామీ"తి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో, "ఇదం కిర అనుపద్దుతం, ఇదం అనుపస్సట్ఠ"న్తి హట్ఠో ఉదగ్గో సువణ్ణపాదుకాహి ఓరోహిత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది, ఏకమన్తం నిసిన్నస్స ఖో యసస్స కులపుత్తస్స

భగవా అనుపుబ్బిం కథం కథేసి, సేయ్యథిదం, దానకథం సీలకథం సగ్గకథం కామానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నేక్ఖమ్మే ఆనిసంసం పకాసేసి. యదా భగవా అఞ్ఞాసి యసం కులపుత్తం కల్లచిత్తం ముదుచిత్తం వినీవరణచిత్తం ఉదగ్గచిత్తం పసన్నచిత్తం, అథ యా బుద్ధానం సాముక్కంసికా ధమ్మదేసనా, తం పకాసేసి దుక్ఖం సముదయం నిరోధం మగ్గం. సేయ్యథాపి నామ సుద్ధం వత్థం అపగతకాళకం సమ్మదేవ రజనం పటిగ్గణ్హేయ్య, ఏవమేవ యసస్స కులపుత్తస్స తస్మింయేవ ఆసనే విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – "యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ"న్తి.

అథ ఖో యసస్స కులపుత్తస్స మాతా పాసాదం అభిరుహిత్వా యసం కులపుత్తం అపస్సన్తీ యేన సేట్ఠి గహపతి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సేట్ఠిం గహపతిం ఏతదవోచ – "పుత్తో తే గహపతి యసో న దిస్సతీ"తి. అథ ఖో, సేట్ఠి గహపతి, చతుద్దిసా అస్సదూతే ఉయ్యోజేత్వా సామంయేవ యేన ఇసిపతనం మిగదాయో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో, సేట్ఠి గహపతి, సువణ్ణపాదుకానం నిక్ఖేపం, దిస్వాన తంయేవ అనుగమాసి. అద్దసా ఖో భగవా సేట్ఠిం గహపతిం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం, దిస్వాన భగవతో ఏతదహోసి – "యంనూనాహం తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరేయ్యం, యథా సేట్ఠి గహపతి ఇధ నిసిన్నో ఇధ నిసిన్నం యసం కులపుత్తం న పస్సేయ్యా"తి. అథ ఖో భగవా తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరేసి. అథ ఖో సేట్ఠి గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – "అపి, భన్తే, భగవా యసం కులపుత్తం పస్సేయ్యా"తి. తేన హి గహపతి నిసీద, అప్పేవ నామ ఇధ నిసిన్నో ఇధ నిసిన్నం యసం కులపుత్తం పస్సేయ్యాసీతి. అథ ఖో సేట్ఠి గహపతి "ఇధేవ కిరాహం నిసిన్నో ఇధ నిసిన్నం యసం కులపుత్తం పస్సిస్సామీ"తి హట్ఠో ఉదగ్గో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది, ఏకమన్తం నిసిన్నస్స ఖో సేట్ఠిస్స గహపతిస్స భగవా అనుపుబ్బిం కథం కథేసి...పే.... అపరప్పచ్చయో అత్థు సాసనే భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం భన్తే, అభిక్కన్తం భన్తే, సేయ్యథాపి , భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య 'చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ'తి, ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ, ఉపాసకం మం భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి. సోవ లోకే పఠమం ఉపాసకో అహోసి తేవాచికో.

అథ ఖో యసస్స కులపుత్తస్స పితునో ధమ్మే దేసియమానే యథాదిట్ఠం యథావిదితం భూమిం పచ్చవేక్ఖన్తస్స అనుపాదాయ ఆయవేహి చిత్తం విముచ్చి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – "యసస్స ఖో కులపుత్తస్స పితునో ధమ్మే దేసియమానే యథాదిట్ఠం యథావిదితం భూమిం పచ్చవేక్ఖన్తస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్తం, అభబ్బో ఖో యసో కులపుత్తో హీనాయావత్తిత్వా కామే పరిభుఞ్జితుం, సేయ్యథాపి పుబ్బే అగారికభూతో, యంనూనాహం తం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం పటిప్పస్సమ్భేయ్య"న్తి. అథ ఖో భగవా తం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం పటిప్పస్సమ్భేసి. అద్దసా ఖో సేట్ఠి గహపతి యసం కులపుత్తం నిసిన్నం, దిస్వాన యసం కులపుత్తం ఏతదవోచ – "మాతా తే తాత, యస, పరిదేవసోకసమాపన్నా, దేహి మాతుయా జీవిత"న్తి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో భగవన్తం ఉల్లోకేసి. అథ ఖో భగవా సేట్ఠిం గహపతిం ఏతదవోచ – "తం కిం మఞ్ఞసి, గహపతి, యస్స సేక్ఖేన ఞాణేన సేక్ఖేన దస్సనేన ధమ్మో దిట్ఠో విదితో సేయ్యథాపి తయా, తస్స యథాదిట్ఠం యథావిదితం భూమిం పచ్చవేక్ఖన్తస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్తం, భబ్బో ను ఖో సో, గహపతి, హీనాయావత్తిత్వా కామే పరిభుఞ్జితుం సేయ్యథాపి పుబ్బే అగారికభూతో"తి? "నో హేతం, భన్తే". "యసస్స ఖో, గహపతి, కులపుత్తస్స సేక్ఖేన ఞాణేన సేక్ఖేన దస్సనేన ధమ్మో దిట్ఠో విదితో సేయ్యథాపి తయా, తస్స యథాదిట్ఠం యథావిదితం

భూమిం పచ్చవేక్ఖన్తస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్తం, అభబ్బో ఖో, గహపతి, యసో కులపుత్తో హీనాయావత్తిత్వా కామే పరిభుఞ్జితుం సేయ్యథాపి పుబ్బే అగారికభూతో"తి. "లాభా, భన్తే, యసస్స కులపుత్తస్స, సులద్ధం, భన్తే, యసస్స కులపుత్తస్స , యథా యసస్స కులపుత్తస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్తం, అధివాసేతు మే, భన్తే భగవా, అజ్జతనాయ భత్తం యసేన కులపుత్తేన పచ్ఛాసమణేనా"తి . "అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన". అథ ఖో సేట్ఠి గహపతి , భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అథ ఖో యసో కులపుత్తో అచిరపక్కన్తే సేట్ఠిమ్హి గహపతిమ్హి భగవన్తం ఏతదవోచ – "లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద"న్తి. "ఏహి భిక్ఖూ"తి భగవా అవోచ – "స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, చర బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా"తి, సావ తస్స ఆయస్మతో ఉపసమ్పదా అహోసి.

౧. అరహా పన హుత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **మహాసముద్దం ఓగ్గయ్హా**తిఆదిమాహ. తత్థ **సముద్ద**న్తి అఞ్జలిముద్దాయ సం సుట్ఠు దస్సేతబ్బతో సముద్దో, అథ వా సం సుట్ఠు ఉదియతి ఖోభియతి పసోధియతి ఘోసనం కరోన్తో ఆలులియతీతి సముద్దో, మహన్తో చ సో సముద్దో చాతి మహాసముద్దో, తం మహాసముద్దం. **ఓగ్గయ్హా**తి అజ్ఝోగాహేత్వా అబ్భన్తరం పవిసిత్వా తస్స మహాసముద్దస్స అన్తో పవిసిత్వా, సామ్యత్థే చేతం ఉపయోగవచనన్తి దట్ఠబ్బం. **భవనం మే సుమాపిత**న్తి ఏత్థ భవన్తి నిబ్బత్తన్తి నివసన్తి చతూహి ఇరియాపథేహి వాసం కప్పేన్తి ఏత్థాతి భవనం, మయ్హం తం భవనం తం విమానం తం పాసాదం పఞ్చపాకారకూటాగారేహి సం సుట్ఠు మాపితం నగరం, అత్తనో బలేన సుట్ఠు నిమ్మితన్తి అత్థో. **సునిమ్మితా పోక్ఖరణీ**తి సుమహన్తా హుత్వా భూతా ఇతా గతా పవత్తా ఖణితా కతాతి పోక్ఖరణీ, మచ్ఛకచ్ఛపపుప్ఫపులినతిత్థమధురోదకాదీహి సుట్ఠు నిబ్బత్తా నిమ్మితాతి అత్థో. **చక్కవాకూపకూజితా**తి చక్కవాకకుక్కుటహంసాదీహి కూజితా ఘోసితా నాదితా సా పోక్ఖరణీతి సమ్బన్ధో. ఇతో పరం నదీవనద్విపదచతుప్పదపాదపపక్ఖీనం వణ్ణఞ్చ సుమేధస్స భగవతో దస్సనఞ్చ నిమన్తేత్వా సుమేధస్స భగవతో దానకమ్మఞ్చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

లోకాహుతిపటిగ్గహన్తి ఏత్థ లోకే ఆహుతి లోకాహుతి, కామరూపారూపసఙ్ఖాతస్స లోకస్స ఆహుతిం పూజాసక్కారం పటిగ్గణ్హాతీతి లోకాహుతిపటిగ్గహం, సుమేధం భగవన్తన్తి అత్థో. సేసం బ్యాకరణదానఞ్చ అరహత్తప్పత్తఫలఞ్చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

యసత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౨. నదీకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దుతియాపదానే **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదికం ఆయస్మతో నదీకస్సపత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో ఏకదివసం సత్థారం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అత్తనా రోపితస్స అమ్బరుక్ఖస్స పఠముప్పన్నం మనోసిలావణ్ణం ఏకం అమ్బఫలం అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మగధరట్ఠే బ్రాహ్మణకులే ఉరువేలకస్సపస్స భాతా హుత్వా నిబ్బత్తో వయప్పత్తో నిస్సరణజ్ఝాసయతాయ ఘరావాసం అనిచ్ఛన్తో తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా తీహి తాపససతేహి సద్ధిం నేరఞ్జరాయ నదియా తీరే అస్సమం మాపేత్వా

విహరతి. నదీతీరే వసనతో కస్సపగోత్తతాయ చ **నదీకస్సపో**తి సమఞ్ఞా అహోసి. తస్స భగవా సపరిసస్స ఏహిభిక్ఖుభావేన ఉపసమ్పదం అదాసి. సో భగవతో గయాసీసే **ఆదిత్తపరియాయ దేసనాయ** (మహావ॰ ౫౪; సం॰ ని॰ ౪.౨౮) అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

తత్రాయం అనుపుబ్బికథా – సత్థా యసం కులపుత్తం పబ్బాజేత్వా ఉరువేలాయం తయో భాతికజటిలే దమేతుం యేన ఉరువేలా తదవసరి. తేన ఖో పన సమయేన ఉరువేలాయం తయో జటిలా పటివసన్తి ఉరువేలకస్సపో నదీకస్సపో గయాకస్సపోతి, తేసు ఉరువేలకస్సపో జటిలో పఞ్చన్నం జటిలసతానం నాయకో హోతి వినాయకో అగ్గో పముఖో పామోక్ఖో, నదీకస్సపో జటిలో తిణ్ణం జటిలసతానం నాయకో హోతి వినాయకో అగ్గో పముఖో పామోక్ఖో, గయాకస్సపో జటిలో ద్విన్నం జటిలసతానం నాయకో హోతి వినాయకో అగ్గో పముఖో పామోక్ఖో. అథ ఖో భగవా యేన ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ – "సచే తే, కస్సప, అగరు, వసేయ్యామ ఏకరత్తం అగ్యాగారే"తి. న ఖో మే, మహాసమణ, గరు, చణ్డేత్థ నాగరాజా ఇద్ధిమా ఆసివిసో ఘోరవిసో, సో తం మా విహేఠేసీతి. దుతియమ్పి ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ...పే॰... తతియమ్పి...పే॰... సో తం మా విహేఠేసీతి. అప్పేవ మం న విహేఠేయ్య, ఇఙ్ఘ త్వం, కస్సప, అనుజానాహి అగ్యాగారన్తి . విహర, మహాసమణ, యథాసుఖన్తి. అథ ఖో భగవా అగ్యాగారం పవిసిత్వా తిణసన్థారకం పఞ్ఞపేత్వా నిసీది పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా.

అద్దసా ఖో సో నాగో భగవన్తం పవిట్ఠం, దిస్వా దుమ్మనో పధూపాయి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – "యంనూనాహం ఇమస్స నాగస్స అనుపహచ్చ ఛవిఞ్చ చమ్మఞ్చ మంసఞ్చ న్హారుఞ్చ అట్ఠిఞ్చ అట్ఠిమిఞ్జఞ్చ తేజసా తేజం పరియాదియేయ్య"న్తి. అథ ఖో భగవా తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా పధూపాయి. అథ ఖో సో నాగో మక్ఖం అసహమానో పజ్జలి. భగవాపి తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా పజ్జలి. ఉభిన్నం సజోతిభూతానం అగ్యాగారం ఆదిత్తం వియ హోతి సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం. అథ ఖో తే జటిలా అగ్యాగారం పరివారేత్వా ఏవమాహంసు – "అభిరూపో వత, భో, మహాసమణో నాగేన విహేఠియతీ"తి. అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన తస్స నాగస్స అనుపహచ్చ ఛవిఞ్చ చమ్మఞ్చ మంసఞ్చ న్హారుఞ్చ అట్ఠిఞ్చ అట్ఠిమిఞ్జఞ్చ తేజసా తేజం పరియాదియిత్వా పత్తే పక్ఖిపిత్వా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స దస్సేసి – "అయం తే, కస్సప, నాగో పరియాదిన్నో అస్స తేజసా తేజో"తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – "మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ చణ్డస్స నాగరాజస్స ఇద్ధిమతో ఆసివిసస్స ఘోరవిసస్స తేజసా తేజం పరియాదియిస్సతి, న త్వేవ ఖో అరహా యథా అహ"న్తి.

"నేరఞ్జరాయం భగవా, ఉరువేలకస్సపం జటిలం అవోచ;
సచే తే కస్సప అగరు, విహరేము అజ్జణ్హో అగ్గిసాలమ్హీ"తి.

"న ఖో మే మహాసమణ గరు, ఫాసుకామోవ తం నివారేమి;
చణ్డేత్థ నాగరాజా, ఇద్ధిమా ఆసివిసో ఘోరవిసో;
సో తం మా విహేఠేసీ"తి.

"అప్పేవ మం న విహేఠేయ్య, ఇఙ్ఘ త్వం కస్సప అనుజానాహి అగ్యాగారన్తి;

దిన్నన్తి నం విదిత్వా, అభీతో పావిసి భయమతీతో.

“దిస్వా ఇసిం పవిట్ఠం, అహినాగో దుమ్మనో పధూపాయి;
సుమనమనసో అధిమనో, మనుస్సనాగోపి తత్థ పధూపాయి.

“మక్ఖఞ్చ అసహమానో, అహినాగో పావకోవ పజ్జలి;
తేజోధాతుసుకుసలో, మనుస్సనాగోపి తత్థ పజ్జలి.

“ఉభిన్నం సజోతిభూతానం,
అగ్యాగారం ఆదిత్తం హోతి సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం;
ఉదిచ్ఛరే జటిలా, అభిరూపో వత భో మహాసమణో;
నాగేన విహేఠియతీతి భణన్తి.

“అథ తస్సా రత్తియా అచ్చయేన, హతా నాగస్స అచ్చియో హోన్తి;
ఇద్ధిమతో పన ఠితా, అనేకవణ్ణా అచ్చియో హోన్తి.

“నీలా అథ లోహితికా, మఞ్జిట్ఠా పీతకా ఫలికవణ్ణాయో;
అఙ్గీరసస్స కాయే, అనేకవణ్ణా అచ్చియో హోన్తి.

“పత్తమ్హి ఓదహిత్వా, అహినాగం బ్రాహ్మణస్స దస్సేసి;
అయం తే కస్సప నాగో, పరియాదిన్నో అస్స తేజసా తేజో”తి.

అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో భగవతో ఇమినా ఇద్ధిపాటిహారియేన అభిప్పసన్నో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇధేవ, మహాసమణ, విహర, అహం తే ధువభత్తేనా”తి.

పఠమం పాటిహారియం.

అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స అస్సమస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం వనసణ్డే విహాసి. అథ ఖో చత్తారో మహారాజానో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా చతుద్దిసా అట్ఠంసు సేయ్యథాపి మహన్తా అగ్గిక్ఖన్ధా. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్తం, తే ను ఖో తే, మహాసమణ, అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన త్వం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా తం అభివాదేత్వా చతుద్దిసా అట్ఠంసు సేయ్యథాపి మహన్తా అగ్గిక్ఖన్ధా”తి. ఏతే ఖో, కస్సప, చత్తారో మహారాజానో యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు ధమ్మస్సవనాయాతి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ చత్తారోపి మహారాజానో ఉపసఙ్కమిస్సన్తి ధమ్మస్సవనాయ, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి . అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

దుతియం పాటిహారియం.

అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి సేయ్యథాపి మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో పురిమాహి వణ్ణనిభాహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – "కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్తం, కో ను ఖో సో, మహాసమణ, అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన త్వం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి సేయ్యథాపి మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో పురిమాహి వణ్ణనిభాహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా"తి. ఏసో ఖో, కస్సప, సక్కో దేవానమిన్దో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి ధమ్మస్సవనాయాతి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – "మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ సక్కోపి దేవానమిన్దో ఉపసఙ్కమిస్సతి ధమ్మస్సవనాయ, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ"న్తి . అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

తతియం పాటిహారియం.

అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి సేయ్యథాపి మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో పురిమాహి వణ్ణనిభాహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – "కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్తం, కో ను ఖో సో, మహాసమణ, అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం వనసణ్డం ఓభాసేత్వా యేన త్వం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి సేయ్యథాపి మహాఅగ్గిక్ఖన్ధో పురిమాహి వణ్ణనిభాహి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా"తి. ఏసో ఖో, కస్సప, బ్రహ్మా సహమ్పతి యేనాహం తేనుపసఙ్కమి ధమ్మస్సవనాయాతి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – "మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మాపి సహమ్పతి ఉపసఙ్కమిస్సతి ధమ్మస్సవనాయ, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ"న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

చతుత్థం పాటిహారియం.

తేన ఖో పన సమయేన ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స మహాయఞ్ఞో పచ్చుపట్ఠితో హోతి, కేవలకప్పా చ అఙ్గమగధా పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ అభిక్కమితుకామా హోన్తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – "ఏతరహి ఖో మే మహాయఞ్ఞో పచ్చుపట్ఠితో, కేవలకప్పా చ అఙ్గమగధా పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ అభిక్కమిస్సన్తి, సచే మహాసమణో మహాజనకాయే ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, మహాసమణస్స లాభసక్కారో అభివడ్ఢిస్సతి, మమ లాభసక్కారో పరిహాయిస్సతి, అహో నూన మహాసమణో స్వాతనాయ నాగచ్ఛేయ్యా"తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ ఉత్తరకురుం గన్త్వా తతో పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా అనోతత్తదహే పరిభుఞ్జిత్వా తత్థేవ దివావిహారం అకాసి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన

భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్తం, కిం ను ఖో, మహాసమణ, హియ్యో నాగమాసి, అపిచ మయం తం సరామ, ‘కిం ను ఖో మహాసమణో నాగచ్ఛతీ’తి, ఖాదనీయస్స చ భోజనీయస్స చ తే పటివీసో ఠపితో”తి. నను తే, కస్సప, ఏతదహోసి – “ఏతరహి ఖో మే మహాయఞ్ఞో పచ్చుపట్ఠితో కేవలకప్పా చ అఙ్గమగధా పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ అభిక్కమిస్సన్తి, సచే మహాసమణో మహాజనకాయే ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, మహాసమణస్స లాభసక్కారో అభివడ్ఢిస్సతి, మమ లాభసక్కారో పరిహాయిస్సతి, అహో నూన మహాసమణో స్వాతనాయ నాగచ్ఛేయ్యా”తి, సో ఖో అహం, కస్సప, తవ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ ఉత్తరకురుం గన్త్వా తతో పిణ్డపాతం ఆహరిత్వా అనోతత్తదహే పరిభుఞ్జిత్వా తత్థేవ దివావిహారం అకాసిన్తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ చేతసాపి చిత్తం పజానిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

పఞ్చమం పాటిహారియం.

తేన ఖో పన సమయేన భగవతో పంసుకూలం ఉప్పన్నం హోతి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “కత్థ ను ఖో అహం పంసుకూలం ధోవేయ్య”న్తి? అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ పాణినా పోక్ఖరణిం ఖణిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం ధోవతూ”తి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం పంసుకూలం పరిమద్దేయ్య”న్తి? అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ మహతిం సిలం ఉపనిక్ఖిపి – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం పరిమద్దతూ”తి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం ఆలమ్బిత్వా ఉత్తరేయ్య”న్తి? అథ ఖో కకుధే అధివత్థా దేవతా భగవతో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సాఖం ఓనామేసి – “ఇధ, భన్తే భగవా, ఆలమ్బిత్వా ఉత్తరతూ”తి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం పంసుకూలం విస్సజ్జేయ్య”న్తి? అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ మహతిం సిలం ఉపనిక్ఖిపి – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం విస్సజ్జేతూ”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్తం, కిం ను ఖో, మహాసమణ, నాయం పుబ్బే ఇధ పోక్ఖరణీ సాయం ఇధ పోక్ఖరణీ, నయిమా సిలా పుబ్బే ఉపనిక్ఖిత్తా, కేనిమా సిలా ఉపనిక్ఖిత్తా, నయిమస్స కకుధస్స పుబ్బే సాఖా ఓనతా, సాయం సాఖా ఓనతా”తి? ఇధ మే, కస్సప, పంసుకూలం ఉప్పన్నం అహోసి, తస్స మయ్హం, కస్సప, ఏతదహోసి – “కత్థ ను ఖో అహం పంసుకూలం ధోవేయ్య”న్తి? అథ ఖో, కస్సప, సక్కో దేవానమిన్దో మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ పాణినా పోక్ఖరణిం ఖణిత్వా మం ఏతదవోచ – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం ధోవతూ”తి. సాయం, కస్సప, అమనుస్సేన పాణినా ఖణితా పోక్ఖరణీ. తస్స మయ్హం, కస్సప, ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం పంసుకూలం పరిమద్దేయ్య”న్తి? అథ ఖో, కస్సప, సక్కో దేవానమిన్దో మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ మహతిం సిలం ఉపనిక్ఖిపి – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం పరిమద్దతూ”తి? సాయం, కస్సప, అమనుస్సేన ఉపనిక్ఖిత్తా సిలా. తస్స మయ్హం, కస్సప, ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం ఆలమ్బిత్వా ఉత్తరేయ్య”న్తి? అథ ఖో, కస్సప, కకుధే అధివత్థా దేవతా మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సాఖం ఓనామేసి – “ఇధ, భన్తే భగవా, ఆలమ్బిత్వా ఉత్తరతూ”తి? స్వాయం ఆహరహత్థో కకుధో. తస్స మయ్హం, కస్సప, ఏతదహోసి – “కిమ్హి ను ఖో అహం పంసుకూలం విస్సజ్జేయ్య”న్తి? అథ ఖో, కస్సప, సక్కో దేవానమిన్దో మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ మహతిం సిలం ఉపనిక్ఖిపి – “ఇధ, భన్తే భగవా, పంసుకూలం విస్సజ్జేతూ”తి? సాయం, కస్సప, అమనుస్సేన ఉపనిక్ఖిత్తా సిలాతి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స ఏతదహోసి –

“మహిద్ధికో మహాసమణో మహానుభావో , యత్ర హి నామ సక్కోపి దేవానమిన్దో వేయ్యావచ్చం కరిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో కాలం ఆరోచేసి – “కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్త”న్తి. “గచ్ఛ త్వం, కస్సప, ఆయామహా”న్తి ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఉయ్యోజేత్వా యాయ జమ్బుయా జమ్బుదీపో పఞ్ఞాయతి, తతో ఫలం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసీది. అద్దసా ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో భగవన్తం అగ్యాగారే నిసిన్నం, దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – “కతమేన త్వం, మహాసమణ, మగ్గేన ఆగతో, అహం తయా పఠమతరం పక్కన్తో, సో త్వం పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసిన్నో”తి? “ఇధాహం, కస్సప, తం ఉయ్యోజేత్వా యాయ జమ్బుయా జమ్బుదీపో పఞ్ఞాయతి, తతో ఫలం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసిన్నో. ఇదం ఖో, కస్సప, జమ్బుఫలం వణ్ణసమ్పన్నం గన్ధసమ్పన్నం రససమ్పన్నం, సచే ఆకఙ్ఖసి పరిభుఞ్జా”తి. “అలం, మహాసమణ, త్వంయేవ తం అరహసి, త్వంయేవ తం పరిభుఞ్జా”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ మం పఠమతరం ఉయ్యోజేత్వా యాయ జమ్బుయా జమ్బుదీపో పఞ్ఞాయతి, తతో ఫలం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసీదిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా తస్మింయేవ వనసణ్డే విహాసి.

అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో కాలం ఆరోచేసి – “కాలో, మహాసమణ, నిట్ఠితం భత్త”న్తి. “గచ్ఛ త్వం, కస్సప, ఆయామహా”న్తి ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఉయ్యోజేత్వా యాయ జమ్బుయా జమ్బుదీపో పఞ్ఞాయతి, తస్సా అవిదూరే అమ్బో...పే॰... తస్సా అవిదూరే ఆమలకీ... పే॰... తస్సా అవిదూరే హరీతకీ...పే॰... తావతింసం గన్త్వా పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసీది. అద్దసా ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో భగవన్తం అగ్యాగారే నిసిన్నం, దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – “కతమేన త్వం, మహాసమణ, మగ్గేన ఆగతో, అహం తయా పఠమతరం పక్కన్తో, సో త్వం పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసిన్నో”తి? “ఇధాహం, కస్సప, తం ఉయ్యోజేత్వా తావతింసం గన్త్వా పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసిన్నో. ఇదం ఖో, కస్సప, పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫం వణ్ణసమ్పన్నం గన్ధసమ్పన్నం, సచే ఆకఙ్ఖసి గణ్హా”తి . “అలం, మహాసమణ, త్వంయేవ తం అరహసి, త్వంయేవ తం గణ్హా”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ మం పఠమతరం ఉయ్యోజేత్వా తావతింసం గన్త్వా పారిచ్ఛత్తకపుప్ఫం గహేత్వా పఠమతరం ఆగన్త్వా అగ్యాగారే నిసీదిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన తే జటిలా అగ్గిం పరిచరితుకామా న సక్కోన్తి కట్ఠాని ఫాలేతుం. అథ ఖో తేసం జటిలానం ఏతదహోసి – “నిస్సంసయం ఖో మహాసమణస్స ఇద్ధానుభావో యథా మయం న సక్కోమ కట్ఠాని ఫాలేతు”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ – “ఫాలియన్తు, కస్సప, కట్ఠానీ”తి. “ఫాలియన్తు, మహాసమణా”తి. సకిదేవ పఞ్చ కట్ఠసతాని ఫాలియింసు. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ కట్ఠానిపి ఫాలియిస్సన్తి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన తే జటిలా అగ్గిం పరిచరితుకామా న సక్కోన్తి అగ్గిం ఉజ్జలేతుం. అథ ఖో తేసం జటిలానం ఏతదహోసి – “నిస్సంసయం ఖో మహాసమణస్స ఇద్ధానుభావో యథా మయం న సక్కోమ అగ్గిం ఉజ్జలేతు”న్తి. అథ ఖో

భగవా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ – “ఉజ్జలియన్తు, కస్సప, అగ్గీ”తి. “ఉజ్జలియన్తు, మహాసమణా”తి. సకిదేవ పఞ్చ అగ్గిసతాని ఉజ్జలియింసు. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ అగ్గీపి ఉజ్జలియిస్సన్తి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన తే జటిలా అగ్గిం పరిచరిత్వా న సక్కోన్తి అగ్గిం విజ్ఝాపేతుం. అథ ఖో తేసం జటిలానం ఏతదహోసి – “నిస్సంసయం ఖో మహాసమణస్స ఇద్ధానుభావో యథా మయం న సక్కోమ అగ్గిం విజ్ఝాపేతు”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ – “విజ్ఝాయన్తు, కస్సప, అగ్గీ”తి. “విజ్ఝాయన్తు, మహాసమణా”తి. సకిదేవ పఞ్చ అగ్గిసతాని విజ్ఝాయింసు. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ అగ్గీపి విజ్ఝాయిస్సన్తి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన తే జటిలా సీతాసు హేమన్తికాసు రత్తీసు అన్తరట్ఠకాసు హిమపాతసమయే నజ్జా నేరఞ్జరాయ ఉమ్ముజ్జన్తిపి నిముజ్జన్తిపి ఉమ్ముజ్జననిముజ్జనమ్పి కరోన్తి. అథ ఖో భగవా పఞ్చమత్తాని మన్దాముఖిసతాని అభినిమ్మిని యత్థ తే జటిలా ఉత్తరిత్వా విసిబ్బేసుం. అథ ఖో తేసం జటిలానం ఏతదహోసి – “నిస్సంసయం ఖో మహాసమణస్స ఇద్ధానుభావో యథయిమా మన్దాముఖియో నిమ్మితా”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, యత్ర హి నామ తావ బహూ మన్దాముఖియోపి అభినిమ్మినిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

తేన ఖో పన సమయేన మహా అకాలమేఘో పావస్సి, మహా ఉదకవాహకో సఞ్జాయి, యస్మిం పదేసే భగవా విహరతి సో పదేసో ఉదకేన న ఓత్థటో హోతి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “యంనూనాహం సమన్తా ఉదకం ఉస్సారేత్వా మజ్ఝే రేణుహతాయ భూమియా చఙ్కమేయ్య”న్తి. అథ ఖో భగవా సమన్తా ఉదకం ఉస్సారేత్వా మజ్ఝే రేణుహతాయ భూమియా చఙ్కమి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో “మాహేవ ఖో మహాసమణో ఉదకేన వూళ్హో అహోసీ”తి నావాయ సమ్బహులేహి జటిలేహి సద్ధిం యస్మిం పదేసే భగవా విహరతి, తం పదేసం అగమాసి. అద్దసా ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో భగవన్తం సమన్తా ఉదకం ఉస్సారేత్వా మజ్ఝే రేణుహతాయ భూమియా చఙ్కమన్తం, దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇదం ను త్వం, మహాసమణా”తి. “అయమహమస్మి, కస్సపా”తి భగవా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా నావాయ పచ్చుట్ఠాసి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – “మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో , యత్ర హి నామ ఉదకమ్పి న పవాహిస్సతి, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ”న్తి.

అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “చిరమ్పి ఖో ఇమస్స మోఘపురిసస్స ఏవం భవిస్సతి ‘మహిద్ధికో ఖో మహాసమణో మహానుభావో, న త్వేవ చ ఖో అరహా యథా అహ’న్తి, యంనూనాహం ఇమం జటిలం సంవేజేయ్య”న్తి. అథ ఖో భగవా ఉరువేలకస్సపం జటిలం ఏతదవోచ – “నేవ చ ఖో త్వం, కస్సప, అరహా, నాపి అరహత్తమగ్గసమాపన్నో, సాపి తే పటిపదా నత్థి, యాయ త్వం అరహా వా అస్ససి అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నో”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద”న్తి. “త్వం ఖోసి, కస్సప, పఞ్చన్నం జటిలసతానం నాయకో వినాయకో అగ్గో పముఖో పామొక్ఖో, తేపి తావ అపలోకేహి, యథా తే మఞ్ఞిస్సన్తి, తథా తే కరిస్సన్తీ”తి. అథ ఖో ఉరువేలకస్సపో జటిలో యేన తే జటిలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే జటిలే ఏతదవోచ – “ఇచ్ఛామహం, భో, మహాసమణే బ్రహ్మచరియం చరితుం, యథా భవన్తో మఞ్ఞన్తి తథా కరోన్తూ”తి.

“చిరపటికా మయం, భో, మహాసమణే అభిప్పసన్నా, సచే భవం మహాసమణే బ్రహ్మచరియం చరిస్సతి, సబ్బేవ మయం మహాసమణే బ్రహ్మచరియం చరిస్సామా”తి. అథ ఖో తే జటిలా కేసమిస్సం జటామిస్సం ఖారికాజమిస్సం అగ్గిహుతమిస్సం ఉదకే పవాహేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యామ ఉపసమ్పద”న్తి. “ఏథ, భిక్ఖవో”తి భగవా అవోచ – “స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, చరథ బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా”తి. సావ తేసం ఆయస్మన్తానం ఉపసమ్పదా అహోసి.

అద్దసా ఖో నదీకస్సపో జటిలో కేసమిస్సం జటామిస్సం ఖారికాజమిస్సం అగ్గిహుతమిస్సం ఉదకే వుయ్హమానే, దిస్వానస్స ఏతదహోసి – “మాహేవ మే భాతునో ఉపసగ్గో అహోసీ”తి, జటిలే పాహేసి – “గచ్ఛథ మే భాతరం జానాథా”తి, సామఞ్చ తీహి జటిలసతేహి సద్ధిం యేనాయస్మా ఉరువేలకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఉరువేలకస్సపం ఏతదవోచ – “ఇదం ను ఖో, కస్సప, సేయ్యో”తి? “ఆమావుసో, ఇదం సేయ్యో”తి. అథ ఖో తే జటిలా కేసమిస్సం జటామిస్సం ఖారికాజమిస్సం అగ్గిహుతమిస్సం ఉదకే పవాహేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యామ ఉపసమ్పద”న్తి. “ఏథ, భిక్ఖవో”తి భగవా అవోచ – “స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, చరథ బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా”తి. సావ తేసం ఆయస్మన్తానం ఉపసమ్పదా అహోసి.

అద్దసా ఖో గయాకస్సపో జటిలో కేసమిస్సం జటామిస్సం ఖారికాజమిస్సం అగ్గిహుతమిస్సం ఉదకే వుయ్హమానే, దిస్వానస్స ఏతదహోసి – “మాహేవ మే భాతూనం ఉపసగ్గో అహోసీ”తి, జటిలే పాహేసి – “గచ్ఛథ మే భాతరో జానాథా”తి, సామఞ్చ ద్వీహి జటిలసతేహి సద్ధిం యేనాయస్మా ఉరువేలకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఉరువేలకస్సపం ఏతదవోచ – “ఇదం ను ఖో, కస్సప, సేయ్యో”తి? “ఆమావుసో, ఇదం సేయ్యో”తి. అథ ఖో తే జటిలా కేసమిస్సం జటామిస్సం ఖారికాజమిస్సం అగ్గిహుతమిస్సం ఉదకే పవాహేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యామ ఉపసమ్పద”న్తి. “ఏథ, భిక్ఖవో”తి, భగవా అవోచ – “స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, చరథ బ్రహ్మచరియం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా”తి. సావ తేసం ఆయస్మన్తానం ఉపసమ్పదా అహోసి.

“భగవతో అధిట్ఠానేన పఞ్చ కట్ఠసతాని న ఫాలియింసు, ఫాలియింసు, అగ్గీ న ఉజ్జలియింసు, ఉజ్జలియింసు, న విజ్ఝాయింసు, విజ్ఝాయింసు, పఞ్చ మన్దాముఖిసతాని అభినిమ్మిని, ఏతేన నయేన అడ్ఢుడ్ఢపాటిహారియసహస్సాని హోన్తి.

“అథ ఖో భగవా ఉరువేలాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వా యేన గయాసీసం తేన చారికం పక్కామి మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం సహస్సేన సబ్బేహేవ పురాణజటిలేహి. తత్ర సుదం భగవా గయాయం విహరతి గయాసీసే సద్ధిం భిక్ఖుసహస్సేన. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి (సం. ని. ౪.౨౮) – ‘సబ్బం, భిక్ఖవే, ఆదిత్తం, కిఞ్చ, భిక్ఖవే, సబ్బం ఆదిత్తం, చక్ఖు, భిక్ఖవే, ఆదిత్తం, రూపా ఆదిత్తా, చక్ఖువిఞ్ఞాణం ఆదిత్తం, చక్ఖుసమ్ఫస్సో ఆదిత్తో, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి ఆదిత్తం. కేన ఆదిత్తం, రాగగ్గినా దోసగ్గినా మోహగ్గినా ఆదిత్తం, జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి

దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి ఆదిత్తన్తి వదామి? సోతం ఆదిత్తం, సద్దా ఆదిత్తా...పే.... ఘానం ఆదిత్తం, గన్ధా ఆదిత్తా...పే.... జివ్హా ఆదిత్తా, రసా ఆదిత్తా...పే.... కాయో ఆదిత్తో, ఫోట్ఠబ్బా ఆదిత్తా...పే.... మనో ఆదిత్తో, ధమ్మా ఆదిత్తా, మనోవిఞ్ఞాణం ఆదిత్తం, మనోసమ్ఫస్సో ఆదిత్తో, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తమ్పి ఆదిత్తం. కేన ఆదిత్తం, రాగగ్గినా దోసగ్గినా మోహగ్గినా ఆదిత్తం, జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి ఆదిత్త’’న్తి వదామి.

‘‘ఏవం పస్సం, భిక్ఖవే, సుతవా అరియసావకో చక్ఖుస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, రూపేసుపి నిబ్బిన్దతి, చక్ఖువిఞ్ఞాణేపి నిబ్బిన్దతి, చక్ఖుసమ్ఫస్సేపి నిబ్బిన్దతి, యమిదం చక్ఖుసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. సోతస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, సద్దేసుపి నిబ్బిన్దతి...పే.... ఘానస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, గన్ధేసుపి నిబ్బిన్దతి...పే.... జివ్హాయపి నిబ్బిన్దతి, రసేసుపి నిబ్బిన్దతి...పే.... కాయస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, ఫోట్ఠబ్బేసుపి నిబ్బిన్దతి...పే.... మనస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి, ధమ్మేసుపి నిబ్బిన్దతి, మనోవిఞ్ఞాణేపి నిబ్బిన్దతి, మనోసమ్ఫస్సేపి నిబ్బిన్దతి, యమిదం మనోసమ్ఫస్సపచ్చయా ఉప్పజ్జతి వేదయితం సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా తస్మిమ్పి నిబ్బిన్దతి. నిబ్బిన్దం విరజ్జతి , విరాగా విముచ్చతి, విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి, ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతీ’’తి.

ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే తస్స భిక్ఖుసహస్సస్స అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసు.

౨౯. ఏవం ఆదిత్తపరియాయదేసనం సుత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం సమ్పత్తో నదీకస్సపో థేరో సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. తత్థ **అగ్గఫల**న్తి ఉత్తమఫలం, అత్తనా రోపితఅమ్బరుక్ఖస్స ఆదిమ్హి గహితఫలం వా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

నదీకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౩. గయాకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా

తతియాపదానే **అజినచమ్మవత్థోహ**న్తిఆదికం ఆయస్మతో గయాకస్సపత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తో ఇతో ఏకతింసకప్పే సిఖిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో నిస్సరణజ్ఝాసయతాయ ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అరఞ్ఞాయతనే అస్సమం మాపేత్వా వనమూలఫలాహారో వసతి. తేన చ సమయేన భగవా ఏకో అదుతియో తస్స అస్సమసమీపేనాగచ్ఛి, సో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితో వేలం ఓలోకేన్తో మనోహరాని కోలఫలాని సత్థు ఉపనేసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో నిస్సరణజ్ఝాసయతాయ ఘరావాసం పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా ద్వీహి తాపససతేహి సద్ధిం గయాయ విహరతి. గయాయ వసనతో హిస్స కస్సపగోత్తతాయ చ **గయాకస్సపో**తి సమఞ్ఞా అహోసి. సో భగవతో సద్ధిం పరిసాయ ఏహిభిక్ఖూపసమ్పదం దత్వా నదీకస్సపస్స వుత్తనయేన ఆదిత్తపరియాయ దేసనాయ ఓవదియమానో అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

౩౫. సో అరహత్తం పత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **అజినచమ్మవత్థోహ**న్తిఆదిమాహ . తత్థ **అజినచమ్మవత్థో**తి తాపసపబ్బజితత్తా అజినచమ్మనివాసనపావురణోతి అత్థో. **ఖారిభారధరో**తి తాపసకాలే తాపసపరిక్ఖారపరిపుణ్ణకాజధరోతి అత్థో. ఖారికతాపసపరిక్ఖారే పూరేత్వా. **కోలం అహాసి అస్సమ**న్తి కోలఫలం అస్సమే పూరేత్వా అస్సమే నిసిన్నోతి అత్థో. **అగోపయి**న్తి పాతే కోలఫలం పరియేసిత్వా అస్సమం గోపేసిం రక్ఖిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బం ఉత్తానత్థమేవాతి.

గయాకస్సపత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౪. కిమిలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

చతుత్థాపదానే **నిబ్బుతే కకుసన్ధమ్హీ**తిఆదికం ఆయస్మతో కిమిలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కకుసన్ధస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో పరినిబ్బుతే సత్థరి తస్స ధాతుయో ఉద్దిస్స సలలమాలాహి మణ్డపం కారేత్వా పూజం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తావతింసేసు ఉప్పజ్జిత్వా అపరాపరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థునగరే సక్యరాజకులే నిబ్బత్తిత్వా **కిమిలో**తి తస్స నామం అకాసి. సో వయప్పత్తో భోగసమ్పత్తియా పమత్తో విహరతి. తస్స ఞాణపరిపాకం ఞత్వా సంవేగజననత్థం అనుపియాయం విహరన్తో సత్థా పఠమయోబ్బనే ఠితం రమణీయం ఇత్థిరూపం అభినిమ్మినిత్వా పురతో దస్సేత్వా పున అనుక్కమేన యథా జరారోగవిపత్తీహి అభిభూతా దిస్సతి, తథా అకాసి. తం దిస్వా కిమిలకుమారో అతివియ సంవేగజాతో అత్తనో సంవేగం పకాసేన్తో భగవతో పాకటం కత్వా లద్ధానుసాసనో అరహత్తం పాపుణి.

౪౨. సో అరహత్తం పత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే కకుసన్ధమ్హీ**తిఆదిమాహ. **బ్రాహ్మణమ్హి వుసీమతీ**తి పఞ్చహి వసితాహి వసిప్పత్తమ్హి భగవతి. బ్రాహ్మణస్స సబ్బగుణగణేహి మణ్డితత్తా అభివూళ్హితత్తా బ్రాహ్మణమ్హి కకుసన్ధే భగవతి పరినిబ్బుతేతి అత్థో. సేసం సబ్బం ఉత్తానమేవాతి.

కిమిలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౫. వజ్జిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సహస్సరంసీ భగవాతిఆదికం ఆయస్మతో వజ్జిపుత్తత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం పుఞ్ఞం ఉపచినన్తో ఇతో చతునవుతికప్పే ఏకం పచ్చేకబుద్ధం భిక్ఖాయ గచ్ఛన్తం దిస్వా పసన్నమానసో కదలిఫలాని అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం లిచ్ఛవిరాజకుమారో హుత్వా నిబ్బత్తి, వజ్జిరాజపుత్తత్తా **వజ్జిపుత్తో**త్వేవస్స సమఞ్ఞా. సో దహరో హుత్వా హత్థిసిప్పాదిసిక్ఖనకాలేపి హేతుసమ్పన్నతాయ నిస్సరణజ్ఝాసయోవ హుత్వా విచరన్తో సత్థు ధమ్మదేసనం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. ఛళభిఞ్ఞో పన హుత్వా అపరభాగే అచిరపరినిబ్బుతే సత్థరి ధమ్మం సఙ్గాయితుం సఙ్కేతం కత్వా మహాథేరేసు తత్థ తత్థ విహరన్తేసు ఏకదివసం ఆయస్మన్తం ఆనన్దం సేఖంయేవ సమానం మహతియా పరిసాయ పరివుతం ధమ్మం దేసేన్తం దిస్వా తస్స ఉపరిమగ్గాధిగమాయ ఉస్సాహం జనేన్తో –

“రుక్ఖమూలగహనం పసక్కియ, నిబ్బానం హదయస్మిం ఓపియ;

ఝాయ గోతమ మా చ పమాదో, కిం తే బిళిబిళికా కరిస్సతీ”తి. (థేరగా॰ ౧౧౯) – గాథం అభాసి;

తత్థ **రుక్ఖమూలగహన**న్తి రుక్ఖమూలభూతం గహనం, గహనఞ్హి అత్థి, న రుక్ఖమూలం, రుక్ఖమూలఞ్చ అత్థి, న గహనం, తేసు రుక్ఖమూలగ్గహణేన ఠానస్స ఛాయాయ సమ్పన్నతాయ వాతాతపపరిస్సయాభావం దీపేతి, గహనగ్గహణేన నివాతభావేన వాతపరిస్సయాభావం జనసమ్బాధాభావఞ్చ దస్సేతి, తదుభయేన చ భావనాయోగ్యతం. **పసక్కియా**తి ఉపగన్త్వా. **నిబ్బానం హదయస్మిం ఓపియా**తి “ఏవం మయా పటిపజ్జిత్వా నిబ్బానం అధిగన్తబ్బ”న్తి నిబ్బుతిం హదయే ఠపేత్వా చిత్తే కత్వా. **ఝాయా**తి తిలక్ఖణూపనిజ్ఝానేన ఝాయ, విపస్సనాభావనాసహితం మగ్గభావనం భావేహి. **గోతమా**తి ధమ్మభణ్డాగారికం గోత్తేనాలపతి. **మా చ పమాదో**తి అధికుసలేసు ధమ్మేసు మా పమాదం ఆపజ్జి. ఇదాని యాదిసో థేరస్స పమాదో, తం పటిక్ఖేపవసేన దస్సేన్తో **“కిం తే బిళిబిళికా కరిస్సతీ”**తి ఆహ. తత్థ **బిళిబిళికా**తి బిళిబిళికిరియా, బిళిబిళితిసద్దపవత్తి యథా నిరత్థకా, ఏవం బిళిబిళికాసదిసా జనపఞ్ఞత్తి. **కిం తే కరిస్సతీ**తి కీదిసం అత్థం తుయ్హం సాధేస్సతి, తస్మా జనపఞ్ఞత్తిం పహాయ సదత్థపసుతో హోహీతి ఓవాదం అదాసి.

తం సుత్వా అఞ్ఞేహి వుత్తేన విస్సగన్ధవాయనవచనేన సంవేగజాతో బహుదేవ రత్తిం చఙ్కమేన వీతినామేన్తో విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా సేనాసనం పవిసిత్వా మఞ్చకే నిసిన్నమత్తోవ “కిఞ్చి సయామీ”తి సీసం బిమ్బోహనమసమ్పత్తం పాదం భూమితో ఉగ్గతం సరీరస్స ఆకాసగతక్ఖణేయేవ అరహత్తం పాపుణి.

౪౯. వజ్జిపుత్తత్థేరో అపరభాగే సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సహస్సరంసీ భగవా**తిఆదిమాహ. తత్థ **సహస్సరంసీ**తి ఏత్థ “అనేకసతసహస్సరంసీ”తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధసుఖత్థం “సహస్సరంసీ”తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వజ్జిపుత్తత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౬. ఉత్తరత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఛట్ఠాపదానే **సుమేధో నామ సమ్బుద్ధో**తిఆదికం ఆయస్మతో ఉత్తరసామణేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో సుమేధస్స భగవతో కాలే విజ్జాధరో హుత్వా ఆకాసేన విచరతి. తేన చ సమయేన సత్థా తస్సేవ అనుగ్గణ్హనత్థం వనన్తరే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది ఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో విస్సజ్జేన్తో. సో అన్తలిక్ఖేన గచ్ఛన్తో భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసో ఆకాసతో ఓరుయ్హ సువిసుద్ధేహి విపులేహి కణికారపుప్ఫేహి భగవన్తం పూజేసి, పుప్ఫాని బుద్ధానుభావేన సత్థు ఉపరి ఛత్తాకారేన అట్ఠంసు, సో తేన భియ్యోసోమత్తాయ పసన్నచిత్తో హుత్వా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తో యావతాయుకం తత్థ ఠత్వా తతో చుతో దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బ్రాహ్మణమహాసాలస్స పుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి, **ఉత్తరో**తిస్స నామం అహోసి. సో విఞ్ఞుతం పత్తో బ్రాహ్మణవిజ్జాసు నిప్ఫత్తిం గన్త్వా జాతియా రూపేన విజ్జాయ వయేన సీలాచారేన చ లోకస్స సమ్భావనీయో జాతో.

తస్స తం సమ్పత్తిం దిస్వా వస్సకారో మగధమహామత్తో అత్తనో ధీతరం దాతుకామో హుత్వా అత్తనో అధిప్పాయం పవేదేసి. సో నిస్సరణజ్ఝాసయతాయ తం పటిక్ఖిపిత్వా కాలేన కాలం ధమ్మసేనాపతిం పయిరుపాసన్తో తస్స సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా వత్తసమ్పన్నో హుత్వా థేరం ఉపట్ఠహతి.

తేన చ సమయేన థేరస్స అఞ్ఞతరో ఆబాధో ఉప్పన్నో, తస్స భేసజ్జత్థాయ ఉత్తరో సామణేరో పాతోవ పత్తచీవరమాదాయ విహారతో నిక్ఖన్తో అన్తరామగ్గే తళాకస్స సమీపే పత్తం ఠపేత్వా ఉదకసమీపం గన్త్వా ముఖం ధోవతి. అథ అఞ్ఞతరో ఉమఙ్గచోరో కతకమ్మో ఆరక్ఖపురిసేహి అనుబద్ధో అగ్గమగ్గేన నగరతో నిక్ఖమిత్వా పలాయన్తో అత్తనా గహితం రతనభణ్డికం సామణేరస్స పత్తే పక్ఖిపిత్వా పలాయి. సామణేరోపి పత్తసమీపం ఉపగతో. చోరం అనుబన్ధన్తా రాజపురిసా సామణేరస్స పత్తే భణ్డికం దిస్వా "అయం చోరో, ఇమినా చోరియం కత"న్తి సామణేరం పచ్ఛాబాహం బన్ధిత్వా వస్సకారస్స బ్రాహ్మణస్స దస్సేసుం. వస్సకారో చ తదా రఞ్ఞో వినిచ్ఛయే నియుత్తో హుత్వా ఛేజ్జభేజ్జం అనుసాసతి, సో "పుబ్బే మమ వచనం నాదియి, సుద్ధపాసణ్డియేసు పబ్బజీ"తి (థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౧.ఉత్తరత్థేరగాథావణ్ణనా) కమ్మం అసోధేత్వా ఘాతుకామత్తావ జీవన్తమేవ తం సూలే ఉత్తాసేసి.

అథస్స భగవా ఞాణపరిపాకం ఓలోకేత్వా తం ఠానం గన్త్వా విప్ఫురన్తహత్థనఖమణిమయూఖసమ్భిన్నసితాభతాయ పగ్ఘరన్తజాతిహిఙ్గులకసువణ్ణరసధారం వియ జాలాగుణ్ఠితముదుతలునదీఘఙ్గులిహత్థం ఉత్తరస్స సీసే ఠపేత్వా "ఉత్తర, ఇదం తే పురిమకమ్మస్స ఫలం ఉప్పన్నం, తత్థ తయా పచ్చవేక్ఖణబలేన అధివాసనా కాతబ్బా"తి వత్వా అజ్ఝాసయానురూపం ధమ్మం దేసేసి. ఉత్తరో అమతాభిసేకసదిసేన సత్థు హత్థసమ్ఫస్సేన సఞ్జాతప్పసాదసోమనస్సతాయ ఉళారపీతిపామోజ్జం పటిలభిత్వా యథాపరిచితం విపస్సనామగ్గం సమారూళ్హో ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా సత్థు చ దేసనావిలాసేన తావదేవ మగ్గపటిపాటియా సబ్బే కిలేసే ఖేపేత్వా ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. ఛళభిఞ్ఞో పన హుత్వా సూలతో ఉట్ఠహిత్వా పరానుద్దయాయ ఆకాసే ఠత్వా పాటిహారియం దస్సేసి. మహాజనో అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతో అహోసి. తావదేవస్స వణో సంరూళ్హి, సో భిక్ఖూహి, "ఆవుసో, తాదిసదుక్ఖం అనుభవన్తో కథం త్వం విపస్సనం అనుయుఞ్జితుం అసక్ఖీ"తి పుట్ఠో, "పగేవ మే, ఆవుసో, సంసారే ఆదీనవో, సఙ్ఖారానఞ్చ సభావో సుదిట్ఠో, ఏవాహం తాదిసం దుక్ఖం అనుభవన్తోపి అసక్ఖిం విపస్సనం వడ్ఢేత్వా విసేసం అధిగన్తు"న్తి ఆహ. "పుబ్బజాతియా దహరకాలే మక్ఖికం గహేత్వా నిమ్బసూలకం గహేత్వా సూలారోపనకీళం పటిచ్చ ఏవం అనేకజాతిసతేసు సూలారోపనదుక్ఖమనుభవిత్వా ఇమాయ పరియోసానజాతియా ఏవరూపం దుక్ఖమనుభూత"న్తి ఆహ.

౨౹౩. అథ అపరభాగే పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **సుమేధో నామ సమ్బుద్ధో**తిఆదిమాహ. తత్థ అనుత్తానపదవణ్ణనమేవ కరిస్సామ.

౨౹౪. విజ్జాధరో తదా ఆసిన్తి బాహిరకమన్తాదివిజ్జాసిద్ధియా ఆకాసగామిసమత్థో హుత్వా చరణవసేన తం విజ్జం రక్ఖిత్వా అవినాసేత్వా పరిహరణవసేన విజ్జాధరయోని ఆసిం అహోసిన్తి అత్థో. **అన్తలిక్ఖచరో అహ**న్తి అన్తం పరియోసానం కోటిం లిఖతే సంకరిస్సతీతి అన్తలిక్ఖం. అథ వా అన్తం పరియోసానం లిఖ్యతే ఓలోకియతే ఏతేనాతి అన్తలిక్ఖం, తస్మిం అన్తలిక్ఖే, ఆకాసే చరణసీలో అహన్తి అత్థో. **తిసూలం సుకతం గయ్హా**తి తిఖిణం సూలం, అగ్గం ఆవుధం. తిసూలం సున్దరం కతం, కోట్టనఘంసనమద్దనపహరణవసేన సుట్ఠు కతం సూలావుధం గయ్హ గహేత్వా అమ్బరతో గచ్ఛామీతి అత్థో. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తావ నయానుయోగేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

ఉత్తరత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౭. అపరఉత్తరత్థేరఅపదానవణ్ణనా

సత్తమాపదానే **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదికం ఆయస్మతో అపరస్స ఉత్తరత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో ఇతో చతున్నవుతికప్పే సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో విఞ్ఞుతం పత్వా సాసనే లద్ధప్పసాదో హుత్వా ఉపాసకత్తం నివేదేసి. సో సత్థరి పరినిబ్బుతే అత్తనో ఞాతకే సన్నిపాతేత్వా బహుపూజాసక్కారం సంహరిత్వా ధాతుపూజం అకాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సాకేతే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా **ఉత్తరో**తి లద్ధనామో వయప్పత్తో కేనచిదేవ కరణీయేన సావత్థిం గతో కణ్డమ్బమూలే కతం యమకపాటిహారియం దిస్వా పసీదిత్వా పున కాళకారామసుత్తదేసనాయ అభివడ్ఢమానసద్ధో పబ్బజిత్వా సత్థారా సద్ధిం రాజగహం గన్త్వా ఉపసమ్పదం లభిత్వా తథేవ చరన్తో విపస్సనం పట్ఠపేత్వా నచిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. ఛళభిఞ్ఞో పన హుత్వా సత్థరి సావత్థియం విహరన్తే బుద్ధుపట్ఠానత్థం రాజగహతో సావత్థిం ఉపగతో భిక్ఖూహి – “కిం, ఆవుసో, పబ్బజ్జాకిచ్చం తయా మత్థకం పాపిత”న్తి పుట్ఠో అఞ్ఞం బ్యాకాసి.

౬౩. అరహత్తం పన పత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **నిబ్బుతే లోకనాథమ్హీ**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవాతి.

అపరఉత్తరత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౮. భద్దజిత్థేరఅపదానవణ్ణనా

అట్ఠమాపదానే **ఓగయ్హాహం పోక్ఖరణి**న్తిఆదికం ఆయస్మతో భద్దజిత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో బ్రాహ్మణానం విజ్జాసిప్పేసు పారం గన్త్వా కామే పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అరఞ్ఞాయతనే అస్సమం కారేత్వా వసన్తో ఏకదివసం సత్థారం ఆకాసేన గచ్ఛన్తం దిస్వా పసన్నమానసో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. సత్థా తస్స అజ్ఝాసయం దిస్వా ఆకాసతో ఓతరి. ఓతిణ్ణస్స పన భగవతో మధుఞ్చ భిసముళాలఞ్చ సప్పిఖీరఞ్చ ఉపనామేసి, తస్స తం భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయ పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తుసితేసు నిబ్బత్తో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే మహద్ధనో సేట్ఠి హుత్వా అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం భోజేత్వా తిచీవరేన అచ్ఛాదేసి.

ఏవం బహుం కుసలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తి. తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చవిత్వా మనుస్సలోకేసు ఉప్పన్నో బుద్ధసుఞ్ఞే లోకే పఞ్చ పచ్చేకబుద్ధసతాని చతూహి పచ్చయేహి ఉపట్ఠహిత్వా తతో చుతో రాజకులే నిబ్బత్తిత్వా రజ్జం అనుసాసన్తో అత్తనో పుత్తం పచ్చేకబోధిం అధిగన్త్వా ఠితం ఉపట్ఠహిత్వా తస్స పరినిబ్బుతస్స ధాతుయో గహేత్వా చేతియం కత్వా పూజేసి. ఏవం తత్థ తత్థ తాని తాని పుఞ్ఞాని కత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే భద్దియనగరే అసీతికోటివిభవస్స భద్దియసేట్ఠిస్స ఏకపుత్తకో హుత్వా నిబ్బత్తి, **భద్దజీ**తిస్స నామం అహోసి. తస్స కిర ఇస్సరియభోగపరివారసమ్పత్తి చరిమభవే బోధిసత్తస్స వియ అహోసి.

తదా సత్థా సావత్థియం వసిత్వా భద్దజికుమారం సఙ్గణ్హనత్థాయ మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం భద్దియనగరం గన్త్వా జాతియావనే వసి తస్స ఞాణపరిపాకం ఆగమయమానో. సోపి ఉపరిపాసాదే నిసిన్నో సీహపఞ్జరం వివరిత్వా ఓలోకేన్తో భగవతో సన్తికే ధమ్మం సోతుం గచ్ఛన్తం మహాజనం దిస్వా, "కత్థాయం మహాజనో గచ్ఛతీ"తి పుచ్ఛిత్వా తం కారణం సుత్వా సయమ్పి మహతా పరివారేన సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుణన్తో సబ్బాభరణపటిమణ్డితోవ సబ్బకిలేసే ఖేపేత్వా అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తే పన తేన అధిగతే సత్థా భద్దియసేట్ఠిం ఆమన్తేసి – "తవ పుత్తో అలఙ్కతపటియత్తో ధమ్మం సుణన్తో అరహత్తే పతిట్ఠాసి, తేనస్స ఇదానేవ పబ్బజితుం యుత్తం, నో చే పబ్బజిస్సతి, పరినిబ్బాయిస్సతీ"తి. సేట్ఠి "న మయ్హం పుత్తస్స దహరస్సేవ సతో పరినిబ్బానేన కిచ్చం అత్థి, పబ్బాజేథ న"న్తి ఆహ. తం సత్థా పబ్బాజేత్వా ఉపసమ్పాదేత్వా తత్థ సత్తాహం వసిత్వా కోటిగామం పాపుణి, సో చ గామో గఙ్గాతీరే అహోసి . కోటిగామవాసినో చ బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తేసుం. భద్దజిత్థేరో సత్థారా అనుమోదనాయ ఆరద్ధమత్తాయ బహిగామం గన్త్వా "గఙ్గాతీరే మగ్గసమీపే సత్థు ఆగతకాలే వుట్ఠహిస్సామీ"తి కాలపరిచ్ఛేదం కత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే సమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా నిసీది. మహాథేరేసు ఆగచ్ఛన్తేసుపి అవుట్ఠహిత్వా సత్థు ఆగతకాలేయేవ వుట్ఠాసి. పుథుజ్జనా భిక్ఖూ – "అయం అధునా పబ్బజితో, మహాథేరేసు ఆగచ్ఛన్తేసు మానథద్ధో హుత్వా న వుట్ఠాసీ"తి ఉజ్ఝాయింసు.

కోటిగామవాసినో సత్థు భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ బహూ నావాసఙ్ఘాటే బన్ధింసు. సత్థా "భద్దజిస్సానుభావం పకాసేమీ"తి నావాయ ఠత్వా "కహం భద్దజీ"తి పుచ్ఛి. భద్దజిత్థేరో – "సోహం, భన్తే"తి సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా అఞ్జలిం కత్వా అట్ఠాసి. సత్థా "ఏహి, భద్దజి, అమ్హేహి సద్ధిం ఏకనావం అభిరుహా"తి. సో ఉప్పతిత్వా సత్థు ఠితనావాయం అట్ఠాసి. సత్థా గఙ్గాయ మజ్ఝే గతకాలే, "భద్దజి, తయా మహాపనాదకాలే అజ్ఝావుట్ఠరతనపాసాదో కహ"న్తి ఆహ. "ఇమస్మిం ఠానే నిముగ్గో, భన్తే"తి. "తేన హి, భద్దజి, సబ్రహ్మచారీనం కఙ్ఖం ఛిన్దా"తి. తస్మిం ఖణే థేరో సత్థారం వన్దిత్వా ఇద్ధిబలేన గన్త్వా పాసాదథూపికం పాదఙ్గులన్తరేన సన్నిరుజ్ఝిత్వా పఞ్చవీసతియోజనం పాసాదం గహేత్వా ఆకాసే ఉప్పతి, ఉప్పతన్తో చ పఞ్ఞాసయోజనాని ఉక్ఖిపి. అథస్స పురిమభవే ఞాతకా పాసాదగతేన లోభేన మచ్ఛకచ్ఛపమణ్డూకా హుత్వా నిబ్బత్తా తస్మిం పాసాదే ఉట్ఠహన్తే పరివత్తిత్వా పతింసు. సత్థా తే సమ్పతన్తే దిస్వా "ఞాతకా తే, భద్దజి, కిలమన్తీ"తి ఆహ. థేరో సత్థు వచనేన పాసాదం విస్సజ్జేసి. పాసాదో యథాఠానేయేవ పతిట్ఠహి. సత్థా పారఙ్గతో భిక్ఖూహి – "కదా, భన్తే, భద్దజిత్థేరేన అయం పాసాదో అజ్ఝావుట్ఠో"తి పుట్ఠో **మహాపనాదజాతకం** (జా॰ ౧.౩.౪౦ ఆదయో) కథేత్వా బహుజనం ధమ్మామతం పాయేసి.

౯౦. థేరో పన అరహత్తం పత్తో పుబ్బసమ్భారం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఓగయ్హాహం పోక్ఖరణి**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఓగయ్హాహం పోక్ఖరణి**న్తి పుథునానాఅనేకమహోఘేహి ఖణితత్తా "పోక్ఖరణీ"తి లద్ధనామం జలాసయం ఓగయ్హ ఓగహేత్వా పవిసిత్వా అజ్ఝోగాహేత్వా ఘాసహేతుఖాదనత్థాయ తత్థ పోక్ఖరణియం పవిసిత్వా **భిసం** పదుమపుణ్డరీకమూలం ఉద్ధరామీతి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానపదత్థత్తా చ నయానుసారేన సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

భద్దజిత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౯. సివకత్థేరఅపదానవణ్ణనా

నవమాపదానే **ఏసనాయ చరన్తస్సా**తిఆదికం ఆయస్మతో సివకత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో ఏకదివసం భగవన్తం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసో పత్తం ఆదాయ కుమ్మాసస్స పూరేత్వా అదాసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బ్రాహ్మణకులగేహే నిబ్బత్తిత్వా **సివకో**తిస్స నామం అహోసి. సో వయప్పత్తో విజ్జాసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం గతో నేక్ఖమ్మజ్ఝాసయతాయ కామే పహాయ తాపసపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా విచరన్తో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి.

౧౧౭. అరహత్తం పత్వా సోమనస్సజాతో అత్తనో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **ఏసనాయ చరన్తస్సా**తిఆదిమాహ. తం సబ్బం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

సివకత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౦. ఉపవానత్థేరఅపదానవణ్ణనా

దసమాపదానే **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదికం ఆయస్మతో ఉపవానత్థేరస్స అపదానం. అయం కిర పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో కేనచి కమ్మచ్ఛిద్దేన పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే దలిద్దకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తో భగవతి పరినిబ్బుతే తస్స ధాతుం గహేత్వా మనుస్సదేవనాగగరుళయక్ఖకుమ్భణ్డగన్ధబ్బేహి సత్తరతనమయే సత్తయోజనికే థూపే కతే తత్థ సుధోతం అత్తనో ఉత్తరాసఙ్గం వేళగ్గే ఆబన్ధిత్వా ధజం కత్వా పూజం అకాసి. తం గహేత్వా అభిసమ్మతకో నామ యక్ఖసేనాపతి దేవేహి చేతియపూజారక్ఖణత్థం ఠపితో అదిస్సమానకాయో ఆకాసే ధారేన్తో చేతియం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం అకాసి. తం దిస్వా భియ్యోసోమత్తాయ పసన్నమానసో అహోసి. సో తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా **ఉపవానో**తి లద్ధనామో వయప్పత్తో జేతవనపటిగ్గహణే బుద్ధానుభావం దిస్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తో ఛళభిఞ్ఞో అహోసి. అథాయస్మా ఉపవానో భగవతో ఉపట్ఠాకో అహోసి . తేన చ సమయేన భగవతో వాతాబాధో ఉప్పజ్జి. థేరస్స గిహిసహాయో దేవహితో నామ బ్రాహ్మణో సావత్థియం పటివసతి. సో థేరం చతూహి పచ్చయేహి పవారేసి. అథాయస్మా ఉపవానో నివాసేత్వా పత్తచీవరం గహేత్వా తస్స బ్రాహ్మణస్స నివేసనం ఉపగఞ్ఛి. బ్రాహ్మణో "కేనచి మఞ్ఞే పయోజనేన థేరో ఆగతో భవిస్సతీ"తి ఞత్వా "వదేయ్యాథ, భన్తే, కేనత్థో"తి ఆహ. థేరో తస్స బ్రాహ్మణస్స పయోజనం ఆచిక్ఖన్తో –

"అరహం సుగతో లోకే, వాతేహాబాధికో ముని;
సచే ఉణ్హోదకం అత్థి, మునినో దేహి బ్రాహ్మణ.

"పూజితో పూజనేయ్యానం, సక్కరేయ్యాన సక్కతో;
అపచితోపచేయ్యానం, తస్స ఇచ్ఛామి హాతవే"తి. (థేరగా॰ ౧౮౫-౧౮౬) –

గాథాద్వయం అభాసి.

తస్సత్థో – యో ఇమస్మిం లోకే పూజనేయ్యానం పూజేతబ్బేహి సక్కాదీహి దేవేహి మహాబ్రహ్మాదీహి చ బ్రహ్మేహి పూజితో, సక్కరేయ్యానం సక్కాతబ్బేహి బిమ్బిసారకోసలరాజాదీహి సక్కతో, అపచేయ్యానం అపచాయితబ్బేహి మహేసీహి ఖీణాసవేహి అపచితో, కిలేసేహి ఆరకత్తాదినా అరహం, సోభనగమనాదినా సుగతో సబ్బఞ్ఞూ ముని మయ్హం సత్థా దేవదేవో సక్కానం అతిసక్కో బ్రహ్మానం అతిబ్రహ్మా, సో దాని వాతేహి వాతహేతు వాతక్ఖోభనిమిత్తం ఆబాధికో జాతో. సచే , బ్రాహ్మణ, ఉణ్హోదకం అత్థి, తస్స వాతాబాధవూపసమనత్థం తం హాతవే ఉపనేతుం ఇచ్ఛామీతి.

తం సుత్వా బ్రాహ్మణో ఉణ్హోదకం తదనురూపం వాతహరఞ్చ భేసజ్జం భగవతో ఉపనామేసి. తేన చ సత్థు రోగో వూపసమి. తస్స భగవా అనుమోదనం అకాసి.

౧౨౨. అథాయస్మా ఉపవానో అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరో నామ జినో**తిఆదిమాహ. తత్థ **పదుముత్తరో**తిఆదీని పుబ్బే వుత్తత్థానేవ.

౧౨౩. **మహాజనా సమాగమ్మా**తి సకలజమ్బుదీపవాసినో రాసిభూతాతి అత్థో. **చితకం కత్వా**తి యోజనుబ్బేధం చన్దనరాసిచితకం కత్వా భగవతో సరీరం తత్థ అభిరోపయింసూతి సమ్బన్ధో.

౧౨౪. **సరీరకిచ్చం కత్వానా**తి ఆదహనాతి అగ్గినా దహనకిచ్చం కత్వాతి అత్థో.

౧౨౭-౨౮. **జఙ్ఘా మణిమయా ఆసీ**తి మనుస్సేహి కతథూపే జఙ్ఘా పుప్ఫవాహత్థం చరితట్ఠానం మణిమయా ఇన్దనీలమణినా కతాతి అత్థో. **మయమ్పీ**తి సబ్బే దేవా థూపం కరిస్సామాతి అత్థో.

౧౨౯. **ధాతు ఆవేణికా నత్థీ**తి దేవమనుస్సేహి విసుం విసుం చేతియం కాతుం ఆవేణికా విసుం ధాతు నత్థి, తం దస్సేన్తో **సరీరం ఏకపిణ్డిత**న్తి ఆహ. అధిట్ఠానబలేన సకలసరీరధాతు ఏకఘనసిలామయపటిమా వియ ఏకమేవ అహోసీతి అత్థో. **ఇమమ్హి బుద్ధథూపమ్హీ**తి సకలజమ్బుదీపవాసీహి కతమ్హి ఇమమ్హి సువణ్ణథూపమ్హి మయం సబ్బే సమాగన్త్వా కఞ్చుకథూపం కరిస్సామాతి అత్థో.

౧౩౩. **ఇన్దనీలం మహానీల**న్తి ఇన్దీవరపుప్ఫవణ్ణాభం మణి ఇన్దనీలమణి. తతో అధికవణ్ణతా మహామణి ఇన్దనీలమణయో చ మహానీలమణయో చ జోతిరసమణిజాతిరఙ్గమణయో చ **ఏకతో సన్నిపాతేత్వా** రాసీ కత్వా సువణ్ణథూపే కఞ్చుకథూపం కత్వా అఛాదయున్తి సమ్బన్ధో.

౧౪౪. **పచ్చేకం బుద్ధసేట్ఠస్సా**తి బుద్ధుత్తమస్స పతి ఏకం విసుం ఉపరిఛదనేన థూపం అకంసూతి అత్థో.

౧౪౭. **కుమ్భణ్డా గుయ్హకా తథా**తి కుమ్భమత్తాని అణ్డాని యేసం దేవానం తే కుమ్భణ్డా, పటిచ్ఛాదేత్వా నిగుహిత్వా పటిచ్ఛాదనతో గరుళా గుయ్హకా నామ జాతా, తే కుమ్భణ్డా గుయ్హకాపి థూపం అకంసూతి అత్థో.

౧౫౧. **అతిభోన్తి న తస్సాభా**తి తస్స చేతియస్స పభం చన్దసూరియతారకానం పభా న అతిభోన్తి, న అజ్ఝోత్థరన్తీతి అత్థో.

౧౫౮. **అహమ్పి కారం కస్సామీ**తి తాదినో లోకనాథస్స థూపస్మిం అహమ్పి కారం పుఞ్ఞకిరియం కుసలకమ్మం ధజపటాకపూజం కరిస్సామీతి అత్థో.

ఉపవానత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

౧౧. రట్ఠపాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా

ఏకాదసమాపదానే **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదికం ఆయస్మతో రట్ఠపాలత్థేరస్స అపదానం. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారో తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయాని పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తో పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే తస్స ఉప్పత్తితో పురేతరమేవ హంసవతీనగరే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తో పితు అచ్చయేన ఘరావాసే పతిట్ఠితో రతనకోట్ఠాగారకమ్మికేన దస్సితం అపరిమాణం కులవంసానుగతం ధనం దిస్వా “ఇమం ఏత్తకం ధనరాసిం మయ్హం అయ్యకపయ్యకాదయో అత్తనా సద్ధిం గహేత్వా గన్తుం నాసక్ఖింసు, మయా పన గహేత్వా గన్తుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా కపణద్ధికాదీనం మహాదానం దేతి. సో అభిఞ్ఞాలాభిం ఏకం తాపసం ఉపట్ఠహన్తో తేన దేవలోకాధిపచ్చే ఉయ్యోజితో యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతో దేవో హుత్వా నిబ్బత్తి. సో తత్థ దేవలోకే దేవరజ్జం కరోన్తో యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో మనుస్సలోకే భిన్నం రట్ఠం సన్ధారేతుం సమత్థస్స కులస్స ఏకపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తి. తేన చ సమయేన పదుముత్తరో నామ భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో వేనేయ్యసత్తం నిబ్బానమహానగరసఙ్ఖాతఖేమన్తభూమిం సమ్పాపేసి. అథ సో కులపుత్తో అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్తో ఏకదివసం ఉపాసకేహి సద్ధిం విహారం గతో సత్థారం ధమ్మం దేసేన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తో పరిసపరియన్తే నిసీది.

తేన చ సమయేన సత్థా ఏకం భిక్ఖుం సద్ధాపబ్బజితానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి, తం దిస్వా పసన్నమానసో తదత్థాయ చిత్తం ఠపేత్వా సతసహస్సభిక్ఖుపరివారస్స భగవతో మహతా సక్కారేన సత్తాహం మహాదానం పవత్తేత్వా పణిధానం అకాసి. సత్థా తస్స అనన్తరాయేన ఇజ్ఝనభావం దిస్వా “అనాగతే గోతమస్స నామ సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే సద్ధాపబ్బజితానం అగ్గో భవిస్సతీ”తి బ్యాకాసి. సో సత్థారం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. సో తత్థ యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇతో ద్వానవుతికప్పే ఫుస్సస్స భగవతో కాలే సత్థు వేమాతికభాతికేసు తీసు రాజపుత్తేసు సత్థారం ఉపట్ఠహన్తేసు తేసం పుఞ్ఞకిరియాయ సహాయకిచ్చం అకాసి. ఏవం తత్థ తత్థ భవే తం తం బహుం కుసలం ఉపచినిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కురురట్ఠే థుల్లకోట్ఠికనిగమే రట్ఠపాలసేట్ఠిగేహే నిబ్బత్తి, తస్స భిన్నం రట్ఠం సన్ధారేతుం సమత్థే కులే నిబ్బత్తత్తా **రట్ఠపాలో**తి వంసానుగతమేవ నామం అహోసి. సో మహతా పరివారేన వడ్ఢన్తో అనుక్కమేన యోబ్బనం పత్తో మాతాపితూహి పతిరూపేన దారేన సంయోజేత్వా మహన్తే చ యసే పతిట్ఠాపితో దిబ్బసమ్పత్తిసదిసం సమ్పత్తిం పచ్చనుభోతి. అథ భగవా కురురట్ఠే జనపదచారికం చరన్తో థుల్లకోట్ఠికం అనుపాపుణి. తం సుత్వా రట్ఠపాలో కులపుత్తో సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో సత్తవారే భత్తచ్ఛేదే కత్వా కిచ్ఛేన కసిరేన మాతాపితరో అనుజానాపేత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా పబ్బజ్జం యాచిత్వా సత్థు ఆణత్తియా అఞ్ఞతరస్స థేరస్స సన్తికే పబ్బజిత్వా యోనిసోమనసికారేన కమ్మం కరోన్తో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి.

౧౭౫-౧౮౦. అథాయస్మా అపరభాగే అత్తనో పుబ్బకమ్మం సరిత్వా సోమనస్సజాతో పుబ్బచరితాపదానం పకాసేన్తో **పదుముత్తరస్స భగవతో**తిఆదిమాహ. **సునాగో సో మయా దిన్నో**తి తదా మహాధనసేట్ఠి హుత్వా సబ్బం సాపతేయ్యం దానముఖే విస్సజ్జనసమయే సత్తప్పతిట్ఠో సున్దరో నాగో హత్థిరాజా మయా దిన్నో అహోసి. తం దస్సేన్తో **ఈసాదన్తో**తిఆదిమాహ. ఈసాదన్తో రథఈసప్పమాణదన్తో, సో మయా దిన్నో హత్థినాగో. **ఉరూళ్హవా**తి

రాజావహనయోగ్గసమత్థో, రాజారహో వా. **సేతచ్ఛత్తోతి** అలఙ్కారత్థాయ ఉపట్ఠహనసేతచ్ఛత్తసహితోతి అత్థో. **పసోభితోతి** ఆరోహపరిణాహవా రూపసోభాహి సమ్పన్నోతి అత్థో. **సకప్పనో సహత్థిపోతి** హత్థిఅలఙ్కారసహితో హత్థిగోపకసహితోతి అత్థో. ఇత్థమ్భూతో హత్థినాగో పదుముత్తరస్స భగవతో మయా దిన్నోతి అత్థో.

౧౮౧. **మయా భత్తం కారేత్వానాతి** మయా కారాపితవిహారే వసన్తానం కోటిసఙ్ఖానం భిక్ఖూనం నిచ్చభత్తం పట్ఠపేత్వా మహేసినో నియ్యాదేసిన్తి సమ్బన్ధో.

౧౮౩. **జలజుత్తమనామకోతి** జలతో జాతో జలజో, కిం తం? పదుమం, పదుమేన సమాననామత్తా ఉత్తమత్తా చ పదుముత్తరో నామ భగవాతి అత్థో. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి.

రట్ఠపాలత్థేరఅపదానవణ్ణనా సమత్తా.

ఛప్పఞ్ఞాసమమహావగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

ఇతి విసుద్ధజనవిలాసినియా అపదాన-అట్ఠకథాయ

ఏత్తావతా బుద్ధపచ్చేకబుద్ధసావకత్థేరాపదాన-అట్ఠకథా సమత్తా.

నిగమనకథా

సీహళదీపకే అప్పిచ్ఛతాదిగుణవన్తానం థేరవంసప్పదీపానం ఆనన్దత్థేరాదీనం సబ్బసత్తానం తణ్హామానదిట్ఠాదయో ఛేదననిగ్గహవివేచనాద్యత్థం సత్తహి మాసేహి అతివియ ఆరాధనేన లద్ధకోసల్లేన బోధిసమ్భారం గవేసన్తేన సతిధితిగతివీరియపరక్కమన్తేన మహాసమన్తగుణసోభనేన తిపిటకధరేన పణ్డితేన ఆభతం ఇమం అపదాన-అట్ఠకథం సబ్బో సదేవలోకో జానాతూతి.

అనేన లోభాదిమలా పజానం, చక్ఖాదిరోగా వివిధా చ దుక్ఖా;
కలహాదిభయా దుక్ఖితా జాతా, చోరాదయోనత్థకరా చ లోకే.

నస్సన్తు మే పఞ్చ వేరా చ పాపా, నస్సన్తు గిమ్హే యథా వుట్ఠివాతా;
అట్ఠఙ్గికమగ్గవరేన పత్వా, నిబ్బానపురం పటిపాదయామి.

సబ్బదిట్ఠిఞ్చ మద్దన్తో, రాగదోసాదిపాపకే;
సంసారవట్టం ఛిన్దిత్వా, ఉపేమి సగ్గమోక్ఖకే.

ఆణాఖేత్తమ్హి సబ్బత్థ, అవీచిమ్హి భవగ్గతో;
సబ్బే ధమ్మానుయాయన్తు, తయో లోకా ఉతుపి చాతి.

అపదాన-అట్ఠకథా సమత్తా.